విషయానుక్రమణిక

క్యాలెండరు, విషయసూచిక 1-8

పంచాంగము 9-32

ప్రస్తావన 33-34

లోకవృత్తాంతము 35-59

భారతీయ స్వాతంత్ర్యము—కాళ్లకూరి గోపాలరావు 60

జాతీయత—పుల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ. 61-63

కీర్తిశేషులైన … వెంకటసుబ్బారావుపంతులు గారి ప్రశంస—కాళ్లకూరి గోపాలరావు ... 64

హిందూస్థానమందలి రాజకీయపరివర్తనములు : (హిందూదేశసంబంధము)—డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్. బి. & సి. ఎమ్. 65-68

ప్రియుని హృదయము—… సూర్యనారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్. (పద్యములు) ... 68

సంయుక్తరాష్ట్ర సంవిధానము—పల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి. ... 69-71

ఆంధ్రులభాష తెలుగా?—వేటూరి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ. 72-74

… లయము—…పల్లి హనుమంతరావు పంతులు గారు, ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్. ... 75-77

…—… శర్మ రావుగారు, బి. ఏ. (పద్యములు) 78-80

కవిత్వము—… గొండా రెడ్డి గారు 80

స్వదేశసంస్థానములు : హైందవసామ్రాజ్యాంగపరిపాలనము—పింజమూరి గోవిందరాజులు గారు, బి. ఏ. ... 81-92

సాత్త్వికనిరోధనము—పల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి. .. 93-94

… యుద్ధములు—శతావధానులు రామకృష్ణ కవులు (పద్యములు) ... 95-96

సంస్కృతభాషలోని కొన్ని సంస్కృతినాటకములు—మానవల్లి రామకృష్ణ కవి గారు, ఎమ్. ఏ. ... 97-104

… : జాతీయత—… కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు ... 105-109

… పరమార్థము—హాలపర్తి నరసింహము గారు 110-112

సాత్త్వికనిరోధగీతము 112

స్వపరిపాలనార్హత—పల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి. ... 113-118

జాతీయ … —వెలిదండ … తమ్మ గారు 119

…—… కామేశ్వరరావు గారు (పద్యములు) 120

… సామ్రాజ్యాభ్యుదయము—నాగంటి శంకరశాస్త్రి గారు 121-128

…—కొండపర్తి శ్రీరామాచార్యులు గారు 129-134

ఆంధ్రోద్యమము : మన నాయకులు—దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరి గారు .. 135-138

సత్యాగ్రహి గెల్వగలదేల రాజ్యంబు ఇలలో?—భోగరాజు నారాయణమూర్తి గారు (పద్యములు) ... 140

…—… అప్పారావుగారు 141-144

వ్యవసాయాభివృద్ధి—గో. రఘుపతి రాజా వెంకటపతిరాజు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్. ... 145-148

ప్రేమ కొఱకు ప్రేమ—చెవులపల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి. ... 141

దేశభాషాముఖక విద్యాభ్యాసము—ఏ. యల్. నారాయణరావు గారు, బి. ఏ. ... 149-151

గానము : ద్రవిడులు : ఆంధ్రులు—హరి నాగభూషణము గారు, బి. ఏ. 152-155

వసంతగీతము—చామర్తి రాజశేఖరరావు గారు (పద్యములు) 155

నవలాలోచనాభిధానములు—… వెంకటసుబ్బరావు గారు, బి. ఏ. 156-158

… భాషలు—కట్టా వెంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి. 159-163

భీమునిప్రతిజ్ఞ—… రామశాస్త్రి గారు 164-166

రాణి దుర్గావతి—కొణిదెన బాలకృష్ణయ్యగారు (పద్యములు) 166

జలసూర్యకిరణ ప్రకృతిచికిత్స—బొల్లాప్రెగడ సుందరగోపాలరావు గారు 167-168

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు—రాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు పంతులు గారు 169-173

సంతోష మెందుఁ గలదు?—కాటికొండ తిమ్మారెడ్డి దేశాయి గారు 174-175

నాట్యసుందరి—బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ. (పద్యములు) 176

ఆంధ్రమాతృ హితోపదేశము—గొల్లపల్లి సామల్ నాయకత్ గారు (పద్యములు) ... [illegible]

ఆరోగ్యధనము : దాని నార్జించువిధము—నందగిరి త్ర్యంబకరావు గారు ... ... 177-[illegible]

[illegible]మరాజ్యము—బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ (పద్యములు) ... ...

[illegible]వస్త్రోత్పత్తి సంగ్రహము—వావిలాల వేంకటశివావధానిగారు, బి. ఎ., ... 181-[illegible]

హిందూదేశపు విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమ—మో. విశ్వనాథము గారు 185-187

సంబిలన ప్రతిమలు—న్యాపతి నారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్. 188-190

ఆత్మానుభవము—[illegible]పల్లి సూర్యారావు గారు ... .. 1[illegible]-192

[illegible]—ఎచ్. మహబూబ్ మియ్యాన్ గారు ... . [illegible]-195

శ్రీ[illegible]స్వాతితిరునాళ్ : (1813-29-1847)—భావరాజు వేంక[illegible]కృష్ణారావు గారు, బి. ఏ. .. 196

హిందూదేశపు [illegible]—[illegible] గారు 196

యుద్ధచార[illegible]—1917-18-న ప్రస్థానము 197-208

చిత్రపటముల వివరణము 209-214

చిత్రపటముల విషయానుక్రమణిక

(పటములో [illegible] వివరములను 209 పేజీ మొదలు 214 పేజీ [illegible])

పేజి

వేల్సు యువరాజు గారు, జనరలు సర్ ఆర్చిబాల్డు ముర్రే, అమ్ముతెన్నుబండి. ఎస్. ఎ. సి., ఇండియామంత్రి గవర్నరుజనరలు మున్నగువారు, లాయడు జార్జిగారు, సర్ రాబర్టు బోర్డన్, డబ్ల్యు. హెచ్. హ్యూస్, ఎం. సి. డి. హాజెక్, బికనీరు మహారాజుగారు 32

హిందూదేశ కార్యదర్శి గారిని రాజప్రతినిధి గారిని సందర్శించిన ఆంధ్రవిజ్ఞాపకవర్గసభ్యులు, విదేశముల కంపబడిన నిర్బంధితులకు చెన్నపురివారొసంగిన స్వాగతము, లోకమాన్య తిలకు గారి ఆంగ్లసందేశము 40

భారతీయమహిళల రాయబారము ఆంధ్రమహిళ సభ, నెల్లూరు; ఇప్పటి చిన్నప్పనాయికసాలెము జమీందారుగారి తండ్రికి [illegible] జార్జి గారిచ్చిన పతకములు, శ్రీమతి గంటి లక్ష్మీనరసింహమ్మగారు, శ్రీమతి శివగన్నమ్మ కన్యగారు 48

సర్ ఎమ్. విశ్వేశ్వరయ్య గారు, సి.ఐ.ఇ. లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకు గారు, మహాత్మ ఎమ్. కే. గాంధి గారు, గౌ. పీ. కే. రామానుజాచార్యులు గారు, గౌ. సర్ ఎస్. పి. సిన్హా గారు, సి. పి. రామస్వామయ్యరు గారు, కనుపర్తి వేంకటరామ విద్యానందసాధు, బ్రహ్మానందతీర్థస్వామి, బచ్చు వేంకట రాయుడు గారు, అగ్నిసోమయాజుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి గారు, రాయచోటి గిరిరావు గారు, జగన్నాథయ్య గారు 56

కీర్తిశేషులైన [illegible] వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారు బి.ఎ., బి.ఎల్., పంజల సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి గారు, డాక్టరు ఎస్. వి. ఎన్. రాజు గారు, గర్తె సార్థసారథి శ్రేష్ఠి గారు, [illegible] రామస్వామి [illegible] గారు. 64

సర్ [illegible] గారు, [illegible] గారు, గౌ. [illegible] గారు [illegible] వాల్టరు [illegible] గారు 72

[illegible] గారు, [illegible] పీ. సి. ముఖర్జీ గారు. 88

అష్టను [illegible] గారు, [illegible] గారు, రాబర్టు [illegible] గారు, డబ్లియు. ఎక్. మారిసి గారు, డాక్టరు

పేజీ

...త్మను హాల్డేన్ గారు, గౌ. రాబర్టు లాన్సింగు గారు, గౌ. స్టీఫన్ పానియల్సు గారు, గౌ. న్యూటన్ డి. బేకరు గారు, గౌ. జేమ్సు డబ్ల్యు గెరార్డు గారు, గ్రీసు దేశపు రాజు అలగ్జాండరు గారు, గ్రీసు దేశపు రాజకుటుంబము, కెమ్సు...ద్ద ... గారు, జార్జి వాషింగ్టను గారు. 96

వేంకటగిరి రాజా గారు, బొబ్బిలి రాజా గారు, గో... రాజా గారు, పురు... ... సామర్లకోట... నాయనింగారు. పల్లపట్ల ... రాజా గారు, ... నవాబు గారు, ... డాక్టరు ... నాయుడు గారు, రావు బహద్దరు పట్టి త్యాగరాయశెట్టి గారు 104

...బాలభటులు, ఎగ్మూరు ఉపాధ్యాయిని పాఠశాల హిందూ స్త్రీల లక్ష్మీ విలాస సభ, చెన్నపురి, ... ఆర్చి... శిలావిగ్రహము పుదుచ్చేరి, బి. రాజగోపాలు గారి ... ధర్మపత్ని, మేనన్ గారి కన్య 112

సామి వెంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు, ... నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు, కూరగంటి నరసింహస్వామి శ్రేష్ఠి గారు, చిన్ని ముల్లి... శ్రేష్ఠి గారు, ... సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు, ముత్తా వెంకటసుబ్బారావు గారు, బి. ఎ., బి. ఎల్. ... వెంకటరామ శ్రేష్ఠి గారు, డాక్టరు నాయపల్లి వెంకన్న దేవర గారు, ... లక్ష్మీకాంతము గారు, ... వెంకటరత్నము గారు, పిఠాపురి విశ్వనాథము గారు 120

ఆంధ్రమహాజనసభ - నాటకశాల, రంగూను
ఆంధ్రమహాజనసభ - ధర్మపాఠశాల, రంగూను } 128

విజయనగరము మహారాజుగారి కొమారుని పెండ్లి సమయమున తీయబడిన ఛాయాపటము, విజయనగరము మహారాజుగారి కుటుంబపు ఛాయాపటము; డాక్టరు యమ్. రామారావు గారు, డా. ... నాగేశయ్య గారు, ... బళ్లా ప్రగడ సుందరగోపాలరావు గారు, ఎన్. ఎ. ఎమ్. సి. వ్యాయామ ... సంఘము, ఏలూరు, రజతపాత్రములు; గంటి లక్ష్మీనారాయణపంతులు గారు, దండపాణిపంతులు గారు, శంకరయ్యనాయుడు గారు, యాదగిరి లక్ష్మీకాంత... గారు. 136

విద్యావినోదినీసభ - పెద్దాపురము, సరస్వతీనికేతనము - గుంటూరు, బెజవాడ పంచమ మహాసభ, ఎం. వి. భాగ్యరెడ్డివర్మ గారు, హిందూదేశ రక్షక సైన్యపు వసతి గృహములు 144

విక్టోరియా ... - గ్రంథాలయము, చెన్నపురి, సుజనరంజనీ సమాజము - ..., ఆది వెల... వైద్యవిద్యార్థులు, విశాఖపట్టణము, కళ్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి జూనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు, కళ్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి సీనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు. 168

చెన్నపురి ఇంజినీరింగు కళాశాలయందలి ఆంధ్ర విద్యార్థులు, ఆంధ్రమండలములందలి ట్రైనింగు కళాశాల విద్యార్థులు ... మహేంద్రవరము దక్షిణాఫ్రికాయందలి ఆంధ్ర సిపాయిలు, మదనపల్లి జాతీయ కళాశాలయందలి ఆంధ్ర విద్యార్థులు, దరిశి చెంచయ్య శ్రేష్ఠి గారు, సార్జంటు ఎం. ఆర్. గ్రాంధీ గారు, వి. ఎం. ఎస్. సార్జంటు ఎస్. వి. రెడ్డినాయుడు గారు, దక్షిణాఫ్రికా. 184

హిందూదేశ రక్షక సైన్యమునందలి పెద్ద కవాతునులు లేని యుద్యోగులు, బ్రిటిషు సేనలు బాగ్దాదుపురము ప్రవేశించుట, ... క్వెంటినుకద్ద జర్మను తుపాకులకొఱకు పోరాడుట 200

అమృతాంజనము డిపోవారి

దివ్యౌషధములు

	రూ. అ
దంతచూర్ణము పండ్లుతోముటకు	0- 2
జీర్ణరసాయనముమాత్రలుఅజీర్ణమునకు	1- 4
దంతశూలహారి పండ్లపోటుకు	0- 8
వజ్రగుళికలు ధాతుపుష్టికి	1- 0
జ్వరహారి జ్వరములకు సీసా 1-కి	0-12
మూలశంకకు తైలము డబ్బి 1-కి	0-12
తేలుమందు, తేలుకాటుకు సీసా 1-కి	0- 8
నేత్రాంజనము కంటివ్యాధులకు	0- 6
కలరామాత్రలు వాంతిభేదులకు	0- 4
గజ్జికితైలము, గజ్జిచిడలకు డబ్బి 1-కి	0- 3
వాముకర్పూరము సీసా 1-కి	0- 6
పేలకుమందు సీసా 1-కి	0 4
తామరతైలము, తామర, తీటకు	0- 6
కుష్టుకు తైలము డబ్బి 1-కి	0- 4
సురత్రిద్రావకము సీసా 1-కి	1- 0
కఫహారి శీతగట్టు దగ్గులకు	1- 4
కఫహారిచూర్ణము దగ్గు, ఉబ్బసములకు డబ్బి 1-కి	0- 8
వాయువుపోట్లకు మందు	1- 0

	రూ. అ
సుందరితైలము, [illegible]	0 8
పగుళ్లకు తైలము, [illegible]	0 6
కర్ణశూలహారి చెవిపోటుకు	0 6
బాలామృతమాత్రలు [illegible]	0- 8
జంతువాతహారి [illegible]	0- 8
కుసుమారిమాత్రలు, [illegible]	1 0
[illegible] తైలము [illegible]	0- 12
రోమహారి [illegible]	0 8
ఉబ్బసమునకు మందు సీసా 1-కి	1 0
కస్తూరిమాత్రలు [illegible]	0 10
సుఖభోగి మాత్రలు	1- 0
సుఖభోగి తైలము [illegible]	1 0
[illegible] మాత్రలు డబ్బి 1-కి	0- 8
గ్రహణిమాత్రలు డబ్బి 1-కి	0- 8
శిరోవేదన మాత్రలు [illegible]	0 12
[illegible] సీసా 1	[illegible] 8
[illegible] ద్రావకము సీసా 1-కి	1 0
తాంబూలమాత్రలు, [illegible]	0- 8

అమృతాంజనము అన్నినొప్పులకు పరమామృతము

తలనొప్పుల మాన్పును. వాయువుపోట్ల బాపును. పార్శ్వపునొప్పుల బారదోలును. పోట్లపోగొట్టును. బెణుకుల మాన్పును. సువాసన గలిగి యుండును. వనమూలికలచే హిందూదేశమందు తయారు చేయబడిన మంచిమందు. దీనిని విదేశములలోకూడ వాడుచున్నారు. వేలకు వేలు విక్రయము.

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రు. 0-8-0.

అమృతాంజనము డిపో, ౬ తంబుశెట్టివీథి, మద్రాసు - బొంబాయి.

జగత్ప్రసిద్ధిజెందిన ఆయుర్వేదసమాజము వారి ఔషధరత్నములు.

(మి. సి. వి. అంపు కంపెని) ప్రొప్రయిటర్ : పండిట్, వి. సి. అల్యాన్వా రప్పయ్యపంతులు గారు. (37)

మదనకామేశ్వరలేహ్యం

ఇది ఒక్కొక్కప్పుడు ... బలమును కలిగిం చును. మేహములు, ..., ..., కాళ్లలాగుట, స్వప్నస్ఖలనము, అతిమూత్ర ము, మొదలగు వాటిని హరించి మిక్కిలి బలమును ...వనమును, పటుత్వమును, సుఖ మును, ధాతుపుష్టిని, సంతానప్రాప్తిని కలిగిం చు వరప్రసాదము. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తు॥ డబ్బి రు 1-0-0

పాలసుగంధి లేహ్యము.

ఇది సవామేహములు, మేహపొడలు, పుండ్లు, కీళ్లనొప్పులు, కొరుకుపుండ్లు, సగ్మ రోగములు, రసదోషము, మొదలగువాటిని హరించును. 2 డ॥ చాలును.

20 తులముల డబ్బి రు 1-0-0

గంధకరసాయనము.

ఇదిచక్కగా తయారుచేయబడినది. ఇది చిరకాల బాధితములగు చర్మరోగములు, పొడలు, జిల, పుండ్లు, కరిమేహము, పాత సవామేహములు, మేహవ్రణములు, కుష్ఠువు, వాయువులు, మొదలగు అనేక రోగముల కిది బ్రహ్మాస్త్రమువలె పనిచేయును. 2 డబ్బీలు చాలును. 20 తు॥ డబ్బి రు. 2-0-0

ఇంద్ర తైలము : పై వ్యాధులకు పై పూతమందు. డబ్బి రు 0-8-0.

ఘనసార చందిని.

ఎరుపు, తెలుపు, పసుపు, మొదలగు అంటు (శగ) రోగములను, మూత్రపు మంటను స్త్రీల కుసుమ వ్యాధులను అద్భుతముగా ఖండించును. 2 సీసాలు చాలును. సీసా రు 1-4-0

కందమూల రసాయనం.

రక్తము, చీము, పడునట్టి మొలలు, మూలవ్యాధిని, మలబద్ధమును, తక్షణమే ఖండించును. 20 తు॥ డబ్బి రు 1-4-0

అమృతవల్లిటానిక్.

...గ్రావకము మేహములు, అస్వస్థము, పాలుమాలిక, కాళ్లనొప్పులు కాళ్ల చేతులు మంటలు, పొడిదగ్గు, మొదలగు ఉష్ణసంబంధమయిన వ్యాధులకిది వజ్రాయుధము. 3,4, సీసాలు చాలును. సీసా రు 1-4-0

క్షయారిష్టము.

సమస్త విధములగు దగ్గులను, శ్వాస, కాస, ఉబ్బసము, అస్థి, క్షయ మొదలగు శ్వాసకోశ సంబంధమగు వ్యాధులను ఖండించును. 2 డ॥ చాలును. 20 తు॥ డబ్బి రు 1-0-0

ప్రతాపకస్తూరిమాత్రలు

ఇది మిక్కిలి ఘాటుగలిగి సువాసనగ నుండును. తాంబూలములో గాని, విడిగా గాని, 2-3 మాత్రలను పుచ్చుకొన్నయెడల, అజీర్ణము, వాయువు, జలుబు, దగ్గు, జ్వరము, సన్నిపాతము, శీతభేదులు, కడుపునొప్పులు, వమనము, అరోచకము మొదలగునవి హరించి సుఖముగ ఆనందమును కలిగించును. ప్రతి గృహమందు నుండదగినది. వేలసీసాలు విక్రయము. సీసా 1-కి రు 0-4-0,

6 సీసాలు రు 1-4-0 డజను రు 2-4-0

అమృతకల్పము.

ఇదిమిగుల ఘాటుగల ద్రావకము. వాయువ వలన కలిగినవ్యాధులకు వజ్రాయుధము. లోపలకు పుచ్చుకోవచ్చును. పైన రాయవచ్చును, అనుపానభేదములచేత అనేకవ్యాధులకిది బ్రహ్మాస్త్రమువలె పనిచేయును. తలనొప్పులు, శిరోరోగములు, జలుబులు, శైత్యములు, దగ్గులు, కడుపుశూలలు, కడుపుబ్బరము, వాయువలు, అజీర్ణములు, వాంతిభేదులు, కలరా, ప్లేగు, బుతుశూలలు, పండ్లనొప్పులు, చెవిపోటు, సమస్తజ్వరములు, అంటువ్యాధులు, నులిపురుగులు, చిన్నబిడ్డగుణము, చర్మవ్యాధులు, మొదలగువాటిని తక్షణమే ఖండించును. ప్రతిగృహమందును, ప్రతివైద్యునివద్ద నుండదగినది. వెలమిగుల స్వల్పము పెద్దసీసా రు 1-4-0 చిన్నసీసా రు 0-12-0 మాదిరిసీసా రు 0-4-0

సంజీవనభస్మము.

ఇది ఉష్ణాధిక్యము వలన కలిగిన సమస్తవ్యాధులకు అత్యుత్తమమయినది. ఉష్ణాధిక్యము, మేహవాతము, మేహశైత్యము, మొదలగు వాటిచే కలుగు అన్ని విధములగు జ్వరములను, జ్వరమాంద్యమును, దాహమును తాపము, సమస్తవిధములగు దగ్గులు, ఉబ్బసము, కీళ్లనొప్పులు, నడుము నొప్పులు, మేహములు, మూత్రకృచ్ఛము, మూత్రము బిగించుట, శరీరవేడిమి, చిరకాలరక్తభేదులు, మొదలగు వ్యాధులకు రామబాణము. ప్రతిగృహమందున ప్రతివైద్యునివద్ద నుండదగినది. పెద్ద సీసా రు 1-0-0 చిన్న సీసా రు 0-8-0

☞ ఇంకా అనేక అపూర్వౌషధములు కలవు. కోరినక్యాటలాగు పంపెదము. వి. పి ఖర్చులు ప్రత్యేకము. 5 రు॥లకు పైబడిన ఆర్డరుకు రు 1-కి రు 0-2-0 కమీషను ఇవ్వబడును.

అడ్రసు: మేనేజరు, ఆయుర్వేదసమాజము పొందూరుపోస్టు, గుంటూరుజిల్లా.

శ్రీరస్తు

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః

కాళయుక్తినామ సంవత్సర పంచాంగమ్

శ్లో॥ శ్రీకల్యాణ గుణాకరం రిపుహరం [illegible] ... [illegible]
ఆయుర్వృద్ధిద ముక్తి [illegible] ... [illegible]
శ్రీమద్వెంకటనాయకం [illegible] ... [illegible]

ఆంధ్రపత్రిక	
దినపత్రిక	
చందా సం॥కు	రు. 15-0-0.
,, 6 నెలలకు	రు. 7-8-0.
,, 3 నెలలకు	రు. 3-12-0.
,, 1 నెలకు	రు. 1-4-0.
వారపత్రిక	
చందా సం॥కు	రు. 2-8-0.
సాంచిక సహా	రు. 3-8-0.
ప్రత్యేక సంచిక	రు. 2-0-0.

అమృతాంజనము

లోకప్రసిద్ధ [illegible]

[illegible]

[illegible] నొప్పుల [illegible]

సకలవిధములైన నొప్పులకు

[illegible]

అమృతాంజనము [illegible]

[illegible]

వెల బుడ్డి 1-కి రు. 0-8-0.

ఈ పంచాంగము

మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రమౌళీశ్వర ప్రసాద్ బహద్దర్ మన్నె సుల్తాన్

చింతలపాటి వంశ జమీందార్ సర్ దేశముఖ్ మన్నె వారి సర్కార్ [illegible]

వగైరా దొరగారి సంస్థాన పండితులైయున్న

పురాణం రామచంద్రశాస్త్రిచే

గుణింపబడి

బ్రహ్మశ్రీ, పురాణం - రామకృష్ణ శాస్త్రిగారిచే పరిష్కరింపబడి

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడెను.

ఫలితాంశములు:—ఈ సంవత్సరమున రాజు శుక్రుడు, మంత్రి శని, సేనాధిపతి శుక్రుడు, సస్యాధిపతి కుజుడు, ధాన్యాధిపతి సూర్యుడు, అర్ఘాధిపతి శుక్రుడు, మేఘాధిపతి శుక్రుడు, రసాధిపతి బృహస్పతి, నీరసాధిపతి చంద్రుడు, నాలుగు దూముల వర్షము. పూర్వపగ సస్యములు చక్కగ ఫలించును. కందులు శనగలు మొదలగు రక్తధాన్యములు రక్తభూములు తెల్లధాన్యములు బాగుగ ఫలించును. తేనె నెయ్యి మొద లగురసద్రవ్యములకు ధరలు కలిగియుండును. చైత్రమునఁ గొంచెముగ వర్షించును. వైశాఖమున యెండలు తీక్ష్ణముగ నుండును. ఆహారధాన్యములు దుర్లభము లగును. జ్యేష్ఠమునఁ బశ్చిమవాయుసహితోష్ణబాధ గలుగును. కాని యక్కడక్కడ వర్షములు ప్రారంభించి భూమి చల్లఁబడును. ఆషాఢమున ఖండవృష్టి. శ్రావణ భాద్రపదములయందుఁ జక్కఁగ వర్షించును. ఆశ్వయుజకార్తిక మాసములయందును సస్యోపయోగ మగువటులు చక్కఁగ వర్షించును. పశువులకు గోపాలురకు దగుటచేఁ బశువులు అభివృద్ధి గలిగి వర్ధిల్లును. జ్యేష్ఠ శు 3 భౌమవాసరమున సరస్వతీనదీ పుష్కరప్రవేశము గలుగును. రాత్ర్యాగమి గావున సుభిక్షముగ నుండును. పంటలు పడమటి సముల కధికముగ ఫలించును.

అస్యసంవత్సరస్య సృష్ట్యాది గతాబ్దాః ౧౯౫౫౮౮౫౦౧౯

కలియుగగతాబ్దాః ౫౦౧౯

శాలివాహనశకగతాబ్దాః ౧౮౪౦

ప్రభవాది గతాబ్దాః ౫౧

హూణశకాబ్దాః ౧౯౧౮ ౧౯౧౯

ఫసలీ ౧౩౨౭ - ౧౩౨౮

దేవతాస్తుతిః

ఓం. శ్లో. శ్రీమద్యాగిభిః లక్ష్మీశ గౌరీశా ద్యఖిలామరైః, యఃపూజ్యతే ముదా నిత్యం తం వందే ద్విరదాననం. అచింత్యావ్యక్త రూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే, సమస్తజగదాధార మూర్తయే బ్రహ్మణే నమః. నిర్విఘ్నార్థ ముపాస్మహే శివ ముజం విష్ణుం శివాం భారతీం, లక్ష్మీం విఘ్నరథం గురుం గణపతిం సంవీక్ష్యం షణ్ముఖం. ఆదిత్యేందు మహీజ సౌమ్య గురు శుక్రార్కాత్మజాహి ధ్వజాన్, నింద్రాగ్న్యర్క సుతా సురార్థి పముఖ శ్రీప దేశ్వరాన్ దిగ్పతీన్, వేదశాస్త్రార్థ తత్వజ్ఞాన్ సిద్ధాంతాష్టక పారగాన్, గురూ న్నమామి శిరసా సర్వలోక హితేరతాన్. ప్రసన్నేంధరా దిశోదిద వసతిం శ్రీవేంకటేశం స్మర, న్నానాభీష్టద సేవ్యతీర్థ ఫలదం బ్రహ్మాదదేవ స్తుతం. పశ్చా న్మాతృకులస్థ దైవతం శశిధరం శ్రీకల్యకారీపుర నాసం శైలసుతా మనోహర మహం శ్రీరామలింగం భజే.

దైవజ్ఞ వంశావళిః

శ్లో॥ శ్రీమచ్ఛేషాద్రినిలయం సచ్చిదానందరూపకం, భక్తాభీష్ట ప్రదాతారం వందే వేంకటనాయకం. స్వర్గాద్యా కమలాసనేన రచితం యచ్ఛిత్ర మేతజ్జగ, త్తత్త్యాపోగ్ని రుయద్వియన్మహ దహంకార ప్రధానాత్మకం. తస్మిన్ సప్తభి రర్ణవైః పరివృతో ద్వీపైశ్చ తత్కర్ణికా, కార స్స్వర్ణగిరి ర్విభాతి వసుధా పద్మేతు తద్దక్షిణే. జంబూద్వీపవరస్య భారతమహావర్షేతు వారాంనిధేః, పశ్చా ద్వేంకట పర్వతో త్తరదిశి శ్రీశైలపూర్వ స్థితః. సంపత్సస్య విరాజమానసగర గ్రామాక్రాంతి దేశో మహాన్, భూదేవా స్త్రిలక స్సదా విజయతే న్యా ద్ధంకి సీమాభిధః. శ్రీమాన్ జాతః కమలభవనే బ్రహ్మణో యుశ్చ వంశే, యస్మై ప్రాదాత్ భృగుసుత ఇలాం సుస్థు సద్ధాంతరీపాం. యస్సంసేవ్య స్సకలజగతాం కాశ్యప స్తస్య ఖ్యంగుః, గోపాలానందా వ్వాయవిలసిత స్త్రతిసీమ్ని వ్యతిష్ఠత్. శ్రీమాన్ కశ్యపగోత్ర గోత్రి వినయో ధీమాన్ పురాణాన్వయ, శ్శీ రాంభోనిధి పూర్ణిమా హిమకర స్సిద్ధాంతశాస్త్రార్థవిత్. గోపాలానంద ఇలావరార్చితపదో లింగార్య సూనుర్మహా, లక్ష్మ్యంబా సహితః ప్రసూత విబుధం శ్రీరామ కృష్ణాభిధం. యస్య శ్రోత్రపరంపరాపరిగతై ర్వేదాగమైర్భి క్షితా, గంగావిష్ణుపదీగతాచ రుదతీ శృంగం హిమాద్రేర్మహాత్, నానాశాస్త్ర విశారదస్స చతురః పుత్రాన్ సుశీలాన్వితాన్, ప్రాప్త స్తత్ర తృతీయ సూను రముకః శ్రీరామచంద్రాభిధః. తేన ముక్త్యేశ్వరి పురాస్థాన సంవా స్తినా మయా, ప్రత్యబ్దం క్రియతే సమ్య క్పంచాంగం సౌర సమ్మతం.

రాజవంశావళిః

శ్లో. శ్రీ వేద [illegible] లక్ష్మీసమన్వితం, వందారు జనమందారం [illegible] మహాంభసే. విస్తార్య [illegible] విభో [illegible] ప్రాసాద [illegible], ఉత్తుంగ కూటాగ్ర [illegible] కృష్ణాగిరి [illegible] సర్వం [illegible] సరసిజా [illegible] అస్మిన్ మహేంద్ర [illegible] నుతిస్మ సత్యం, పుష్పాతి [illegible] ముక్తాతి [illegible] గృహం [illegible] నగే, కస్తూరి [illegible] మహంతి ముక్త్యేశ్వరాఖ్యా పురీ. తస్యాం స్వరాజధాన్యాం నియమ వసతి [illegible] శిలా రసాయాః, లేఖా [illegible] జగదుపకృతి [illegible] జయ [illegible]. తేషాం కీర్తి [illegible] విలసతి [illegible] శత్రు [illegible] బహూవ. [illegible] ధనము [illegible] ముక్త్యేశ్వరా [illegible] మయార [illegible] మాహాత్మ్య [illegible] ప్రభు. [illegible] కృత్వా [illegible] ప్రతి [illegible] సమున్వితః, [illegible] ప్రీత్యా [illegible] దండ [illegible] శ్రీ చంద్రవతనుభి [illegible] వాసితాః, [illegible] మహాంపతిః పగము పద్మాత్ [illegible] ముయాగ [illegible] ప్రాప్త మధ్యాసితః [illegible] జితశత్రు [illegible] న్వితః, [illegible] సకలో ర్వీ శ్రీచంద్రమౌళీశ్వర ప్రభుః. శ్రీరాజా బహాదర్ సర్కార్ గవర్నమెంట్ ముక్త్యాలనగర్, సువ్వనాగ మన్నె సుల్తాన్ వర జమీందార్ శ్రీ ప్రసాదితి. బిరుద [illegible] విభిరుజ్జ్వలః, శాస్త్ర స్యరత్నగర్భం శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వర ప్రభుః.

శ్రీరస్తు.

అస్మిన్ దేశే లోకవ్యవహారార్థం చాంద్రమానాబ్దో గ్రాహ్యః. శిఖావలస్య దక్షిణ దేశే సౌరమానాబ్దో గ్రాహ్యః. చాంద్ర సౌరమానాభ్యాం కాళయుక్తి నామసంవత్సరః. వింధ్య స్యోత్తరదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః. బార్హస్పత్యమానేన ప్రమోద నామ సంవత్సరః. అస్మిన్నబ్దే గురూదయవశా న్మార్గశీర్షాబ్దః. అస్య సమస్త కల్యాణభాజనస్య శ్రౌతస్మార్త నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠాన చిత్రక్రియాలంత్ర వ్యవహారహేతుభూతస్య కాళయుక్తి నామ సంవత్సరస్య.

రాజా శుక్రః మంత్రీ శనిః
సేనాధిప శ్శుక్రః సస్యాధిపః కుజః
ధాన్యాధిప స్సూర్యః అర్ఘాధిప శ్శుక్రః
మేఘాధిప శ్శుక్రః రసాధిపో గురుః
నీరసాధిప శ్చంద్రః

ద్రోణనామకో మేఘః

మేఘో ద్రోణ [illegible] ఫలం శ్లో. నిరంతరం మహావర్షం సస్యానాం తృప్తిదం, ఆరోగ్యం సర్వలోకానాం ద్రోణమేఘస్య లక్షణం.

చతురాఢకపరిమితం వర్షం.

ఆఢకప్రమాణం. శ్లో. షష్టియోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మాయతం, ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవమానేన గణ్యతే దశభాగా స్సముద్రేషు భూధరేషుచ సప్తచ, ద్వౌ భాగౌ భూమి పర్జన్య ఏవం వర్షస్య లక్షణం.

సస్యధాన్యాదయః.

వర్షం ౧౯ ధాన్యం ౧౫ శీతం ౧౧ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౭ మారుతం ౭ ప్రజావృద్ధిః ౧౫ నాశః ౧౫ రాజవిగ్రహం ౧౧ ఉగ్రం ౫ పుణ్యం ౫ పాపం ౫ వ్యాపారః ౧౧ వ్యాధ్యుపశమనం ౭ ఆచారః ౧౧ అనాచారః ౧౧ జన్మాని ౧౧ నాశః ౧౫ దేశోపద్రవః ౯ దేశస్వాస్థ్యం ౧౩ చోరభయం ౧౩ నాశః ౧౧ అగ్నిభయం ౯ అగ్నిశాంతిః ౯ మృగోపద్రవః ౧౩ సస్యరక్షణం ౫ కీటకభయం ౧౧ కీటకక్షయః ౧౧ మూషకవృద్ధిః ౯ నాశః ౧౭ సర్పభయం ౧౯ సర్పక్షయః ౧౫ కామః ౫ లోభః ౭ మోహః ౫ మదః ౧౭ మాత్సర్యం ౯ సుఖం ౧౫ దుఃఖం ౧౯ భోగః ౩ విడంబం ౧౯ మనోవేదనా ౧౭ ద్వేషః ౧౩ ప్రతిష్ఠా ౭ అప్రతిష్ఠా ౧౭ ద్యూతం ౯ మత్తతా ౧౭ పురుషాసక్తిః ౭ స్త్రీజయః ౧౩ చాతుర్వాదః ౧౯ భయం ౭ శౌర్యం ౧౧ దుష్టనిగ్రహః ౧౫ శిష్టపాలనం ౧౯ సత్యం ౫ అసత్యం ౭ విశ్వాసః ౯ అవిశ్వాసః ౧౧ దయాసత్వం ౧౩ నిర్దయాసత్వం ౧౫ న్యాయం ౧౭ అన్యాయం ౧౯ జ్ఞానం ౧ అజ్ఞానం ౧౩ కాపట్యం ౧ నిష్కాపట్యం ౯ ధార్మికం ౧౭ అధార్మికం ౧ గోమాయువృద్ధిః ౧౦ నాశః ౭ సస్యకీటకవృద్ధిః ౪ నాశః ౫ శలభవృద్ధిః ౧౩ నాశః ౪ మశకవృద్ధిః ౧ నాశః ౧౦ మత్కుణవృద్ధిః ౧ నాశః ౧౩ వృశ్చికవృద్ధిః ౧ నాశః ౧౦ సస్యకీటకవృద్ధిః ౬ నాశః ౬ పశువృద్ధిః ౭ నాశః ౯ శుకవృద్ధిః ౬ నాశః ౫ ద్రుమకీటకవృద్ధిః ౮ నాశః ౮ క్షుధా ౧ తృష్ణా ౩ నిద్రా ౭ ఆలస్యం ౧ ఉద్యోగః ౧ శాంతం ౧ క్రోధః ౯ డంబం ౯ మిత్రభేదః ౭ మైత్రి ౫ రసనిష్పత్తిః ౭ ఫలనిష్పత్తిః ౧౧ గోవృద్ధిః ౧ నాశః ౫ మహిషవృద్ధిః ౪ నాశః ౨ మృగవృద్ధిః ౧ నాశః ౨ నాగవృద్ధిః ౧ నాశః ౪ అశ్వవృద్ధిః ౫ నాశః ౪ గజవృద్ధిః ౪ నాశః ౨ ఉష్ట్రవృద్ధిః ౩ నాశః ౨ విప్రవృద్ధిః ౨ నాశః ౧ క్షత్రియవృద్ధిః ౧ నాశః ౪ వైశ్యవృద్ధిః ౨ నాశః ౫ శూద్రవృద్ధిః ౫ నాశః ౨ మ్లేచ్ఛవృద్ధిః ౧ నాశః ౩ సంకరవృద్ధిః ౪ నాశః ౪ మరకతవృద్ధిః ౩ మాణిక్యవృద్ధిః ౧ వజ్రవృద్ధిః ౩ వైడూర్యవృద్ధిః ౫ గోమేధికవృద్ధిః ౨ పుష్యరాగవృద్ధిః ౩ ఇంద్రనీలవృద్ధిః ౪ ప్రవాళవృద్ధిః ౫ మౌక్తికవృద్ధిః ౪ ఇతరరత్నవృద్ధిః ౫ సువర్ణవృద్ధిః ౧౪ రజతవృద్ధిః ౧౦ తామ్రవృద్ధిః ౬ కాంస్యవృద్ధిః ౧౦ లోహవృద్ధిః ౨ అగరువృద్ధిః ౯ త్రపువృద్ధిః ౧౦ సీసవృద్ధిః ౧౦ రసవృద్ధిః ౬ వ్రీహివృద్ధిః ౧౪ శాలివృద్ధిః ౨ కుళుత్థవృద్ధిః ౨ తిలవృద్ధిః ౧౨ మాషవృద్ధిః ౬ ముద్గవృద్ధిః ౯ నిష్పావవృద్ధిః ౪ చణకవృద్ధిః ౨ ఆఢకవృద్ధిః ౧౭ గోధూమవృద్ధిః ౧౨ కోద్రవవృద్ధిః ౨

వర్షింపదని తోఁచుచున్నది గాని కుజరాహువులు వాయునాడి యందును కేతువు దహననాడియందును సంచరించుటచేతను స్వాతి కుజయోగ ముండుటను శుక్రునికి ముందు శని నడచుటచేతను ఖండ వృష్టి గలుగును. భాద్రపదమున రవి మేఘజలనీరనాడులయందు బుధశుక్రులు సుధామేఘ జలనాడులయందు గురువు నీరజలనాడుల యందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను శనివక్ర నక్షత్ర చలనము గలుగుటను శుక్రుఁడు పూర్వఫల్గున్యాది నక్షత్రములయందు సంచరించుటచేతను విశాఖాకుజయోగ ముండుటను సకలదేశములయందును జక్కఁగ వర్షించును. ఆశ్వయుజమున గురువు జలనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను బుధశుక్రులకు ముందు రవి నడచుటచేతను హస్తాశుక్రయోగ ముండుటను వర్షించును. రవి కుజ బుధ శుక్ర కేతువులు దహన వాయు చండ వాయునాడులయందు రాహువు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను జ్యేష్ఠాకుజయోగ ముండుటను కొన్ని స్థలములయందు వర్షింపదు. బుధునికి ముందుఁ గుజుఁడు నడచుచున్నందున సస్యనాశము సంభవించును. శుక్రుఁడు హస్తానక్షత్రమం దుండి యస్తమించుటచే మర్త్య పశువ్యాధు లంకురించును. కార్తికమున గురుఁడు జలనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను పూర్వాషాఢాకుజయోగ ముండుటను వర్షించును గాని రవి శుక్రులు చండ వాయునాడియందుఁ గుజుఁడు దహననాడియందు బుధుఁడు చండ వాయుదహన నాడులయందు రాహుకేతువులు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను రవి శుక్రులకు ముందు గుజుఁడు నడచుటచేతను కొంత వర్షప్రతిబంధక మేర్పడును. గురుకుజులు సమసప్తకమం దున్నందున క్షామోపద్రవభయము గలుగును. మార్గశీర్షమునఁ గుజగురులు జలనీరనాడులయందును శని సుధానాడియందును సంచరించుట జ్యేష్ఠాశుక్రయోగ ముండుట వర్షహేతువులే కాని రవి బుధ శుక్రులు దహననాడియందు రాహుకేతువులు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను శుక్రునికి ముందు గుజుఁడు నడచుచున్నందునను గురు కుజులు సమసప్తకమం దుండినందును ఉత్తరాషాఢా కుజయోగ ముండినందునను మిక్కిలిగ వర్షింపదు. గురుశుక్రులు సమసప్తకమం దుండినందున శని సింహమున వక్రించి యుండుటచేతను లోకపీడ గలుగును. పుష్యమాసము మొదలు ఫాల్గునాంతమువఱకు శని వక్రించియుండి [illegible] గలవాఁడగుటచే వర్షాభావ మని తోఁచుచున్నది. పౌషమున రవి నీరజల మేఘనాడులయందుఁ గుజుఁడు సుధామేఘనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శుక్రుఁడు జలమేఘ సుధానాడులయందు శని సుధానాడియందు సంచరించుట చేతను శుక్రోదయ మగుటను ఉత్తరాషాఢాశుక్రయోగ ముండుటను వర్షించును. [illegible] మాఘమునను గురుశుక్రులు కలిసి యున్నందున రాజకలహములు గలుగును. శుక్రుఁ డుత్తరాషాఢా నక్షత్ర మందుండి యుదయించుటచే [illegible] ధాన్యమునకై [illegible]. మాఘమున రాహువు [illegible] నాడులయందుఁ గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట వర్ష ప్రతిబంధక మయినను రవి సుధామేఘ నాడులయందుఁ గుజ బుధ శుక్రులు సుధామేఘ జలనీరనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను పూర్వాభాద్రా కుజయోగ ముండుటను బట్టి కొన్ని ప్రదేశములయందు [illegible] వర్షించును. ఫాల్గునమున రవి నీరజలనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుట [illegible] గురుశుక్రులు కలిసియుండుట సుయోగములు. కుజబుధులు దహననాడియందు శుక్రుఁడు దహనవాయుచండ వాయునాడులయందు రాహువు చండ వాయు నాడియందుఁ గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట రేవతీకుజయోగ ముండుట కుజుఁడు [illegible] మార్గమున రవి నడచుట ముత్తరాభాద్రా కుజయోగ ముండుట యవయోగములు. అనేకయోగ బలమే మెందు బుధశుక్రులకు మధ్యఁ గుజుఁ డున్నందున గాలి వీచును. బుధుఁడు గురునితోఁ గలిసియున్నందున వెలుగుండును.

శుభముహూర్తనిర్ణయః.

చైత్ర బ ౨ ఆ, అనూ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః
„ బ ౩ సో, జ్యే, దివా, దోలారోహణస్య వృషభః పక్షక రహితః
„ బ ౬ గు, ఉషా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనః పక్షకరహిత
„ బ ౧౧ సో, ఉభా, రాత్రౌ వ్యాపార ప్రారంభస్య మీనోరహితః
వైశా, శు ౨ ఆ. రో, దివా, వివాహాదీనాం వృషభోరహిత
„ „ „ „ రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనోరహితః
„ శు ౩ సో, మృ, దివా, వివాహాదీనాం వృషభోరహితః
„ శు ౭ శు, మ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః
„ శు ౧౦ సో, హ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మేషో రహితః
శ్రావ, శు ౮ శ, హ, రాత్రౌ వివాహగృహప్రవేశాదీనాం మిథునం రహితంః
„ శు ౯ సో, చి, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
„ బ ౨ శ, ఉభా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
„ బ ౮ గు, రో దివా, వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
మాఘ శు ౩ సో, శత, దివా, అన్నప్రాశనాదీనాం మీనోరహితః
„ శు ౬ గు, అశ్వి, దివా, ఉపనయనాదీనాం మీనోధ్వకరహితః
„ శు ౧౩ బు, పున, దివా, ఉపనయనాదీనాం మీనోరహితః
„ బ ౧ శ, మ, దివా వివాహాదీనాం మీనోరహితః
ఫాల్గున బ ౧ సో, ఉఫ, దివా వివాహాదీనాం మేషోరహితః

వాస్తువిషయము:— భాద్రప దాశ్వయుజ కార్తికమాసములఁ బూర్వశిరస్సుగా, మార్గశిర్ష పౌష మాఘమాసముల దక్షిణ శిరస్సుగా, ఫాల్గున చైత్ర వైశాఖమాసములఁ బశ్చిమశిరస్సుగా, జ్యేష్ఠాషాఢ శ్రావణమాసముల నుత్తరశిరస్సుగా, వాస్తుపురుషుఁడు వామహస్తమును దలక్రింద నిడికొని శయనించును. అతనిదృష్టి యుఁ బాదములుఁ గలదిక్కున నాయామాసముల నిండ్లు కట్టఁగూడదు.

గౌళిపతనఫలం:— శిరసి కలహః. లలాటే బంధుదర్శనం. భ్రూయుగ్మే రాజానుగ్రహః. భ్రూమధ్యే నిరర్థకః. ఉత్తరోష్ఠే ధనవ్యయః. అధరోష్ఠే ధనలాభః. నాసికాగ్రే వ్యాధిసంభవః. దక్షిణకర్ణే దీర్ఘాయుః. వామకర్ణే వాణిజ్యలాభః. నేత్రయుగ్మే కారాగృహప్రాప్తిః. చుబుకే రాజదండః. వక్త్రే భయం. కంఠే శత్రునాశనం. దక్షిణభుజే సదారోగ్యం. వామభుజే స్త్రీసంభోగః. వామమణిబంధే యశః. దక్షిణమణిబంధే పీడా. స్తనయుగ్మే దోషః. ఉదరే ధాన్యలాభః. వక్షసి నాభౌచ ధనలాభః. పార్శ్వయోః గృహలాభః. ఊరుజఙ్ఘే పిత్రరిష్టం. జానుజంఘయోస్సుఖం. పాదయోః ప్రయాణం పృష్ఠభాగే శుభం. నఖేషు ధనవ్యయః కేశాంతే మృత్యుభయం. గౌళీపతనఫల మేవం ద్రష్టవ్యం. కృకలాసస్యాప్యేవ మేవఫలం.

యోనిపొంతనము:— అశ్వినీ శత తారలు గుఱ్ఱములు. భరణీ రేవతు లేనుఁగులు. కృత్తికా పుష్యమి లజములు. రోహిణీ మృగశీర్షలు పాములు. ఆర్ద్రామూలలు శునకములు. ఆశ్లేషా పునర్వసులు పిల్లులు, మఘా పూర్వాఫల్గునులు ఎలుకలు. ఉత్తరాఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలు గోవులు. హస్తాస్వాతు లెనుబోతులు. చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు. అనూరాధా జ్యేష్ఠలు లేళ్లు. పూర్వాషాఢా శ్రవణములు కోఁతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రలు సింహములు. ఉత్తరాషాఢాభిజిత్తులు ముంగిసలు. వీనిని విచారించి విరోధజంతునక్షత్రములు గల స్త్రీపురుషులకు వివాహముఁ జేయఁగూడదు.

అబ్దాదికృత్యము.

సంవత్సరాది దినమున నుదయమున లేచి వర్ణాచారక్రమమున స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానములఁ దీర్చుకొని మిత్రబంధువర్గముతోఁ గూడి వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుకొని యుదఙ్ముఖుఁడై కాని ప్రాఙ్ముఖుఁడై కాని దైవజ్ఞసమ్ముఖమునఁ గూర్చుండి విఘ్నేశ్వరుని సరస్వతిని నవగ్రహములను దైవజ్ఞుని బ్రాహ్మణులను గురువును బూజించి సాంగోపాంగముగ సంవత్సర ఫలమును వినవలయును. ప్రథమయామమున శర్కరాజ్యస్మృతసమ్మిశ్రమగు నింబకుసుమమును భక్షింపవలయును. ఇట్లొనరించె నేని సంవత్సరమంతయు సౌఖ్యదాయకమయి యుండునని శాస్త్రము.

దైవజ్ఞ లక్షణము:— శ్లో. అద్వేషీ నిత్యసంతోషీ గణితాగమపారగః, ముహూర్తగుణదోషజ్ఞో వాగ్మీ కుశలబుద్ధిమాన్, శాంతశ్చాచ్యుత వాక్సత్య స్త్రికాలజ్ఞో జితేంద్రియః, నిత్యకర్మరతోయోగీ సదైవజ్ఞః ప్రకీర్తితః. దశదినకృతదోషం హంతిసిద్ధాంతవేత్తా త్రిదినజనితమంహ స్తంత్రవేత్తా నరాణాం, కరణభగణ వేత్తా చైకరాత్రోత్థపాపం జనయతి బహుపాపం త్వేకనక్షత్రసూచీ. అవిదిత్వైవ యచ్ఛాస్త్రం దైవజ్ఞత్వం ప్రపద్యతే, నక్షత్రసూచీసభవే త్సర్వకర్మబహిష్కృతః.

పంచాంగశ్రవణఫలం

శ్లో. యశ్శృణోతి మధు శుక్లపక్షకే వర్షనాథ సచివాదికం ఫలం, ప్రాప్నుయా ద్దురితముక్త విగ్రహ శ్చాయు రర్థమతులం యశస్సుఖం, కన్యాశనీ కాంచన దిగ్గజానాం గవాం సహస్రం సతతం ద్విజేభ్యః, దత్వా ఫలం యల్లభతే మనుష్య స్తత్తత్ఫలా బ్దజఫలం చ శృణ్వన్. ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం నిత్యారోగ్యం సంపదం నిర్వ్యపాయాం, అచ్ఛిన్నాం నా ముత్సవా నామవాప్తిం యచ్ఛంత్యేతే వత్సరాధీశముఖ్యాః. రాజామంత్రీ సస్యనాథో రసేశ స్సేనాధీశః ధాన్యపో నీరసేశః, అర్ఘాధీశః కించ మేఘాధినాథో దద్యుః శ్రేయః శృణ్వతాం తత్ఫలాని. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

కుజచారః.

చైత్ర, శు ౧౫ గు, పూభ 3 వక్రీ కుజః
,, శు ౧౨ సో, కుజవక్రత్యాగః
వైశా, శు ౧౧ మం, ఉభ ౧ కుజః
,, బ ౭ శ, ఉభ ౨ కన్యాయాం
జ్యేష్ఠ, బ ౧ మం, హ ౧ కుజ ‌‌| బుజ్యేకుజః
ఆషా, శు ౧౨ శ, చి ౧ కుజః
,, బ ౯ గు, చి 3 తులాయాం కుజః
శ్రా,, శు ౯ సో, స్వా ౧ కుజః
,, బ ౧౨ సో, వి ౧ కుజః
భాద్ర, శు ౧౨ మం, వి ౪ వృశ్చికే కుజః
,, బ ౨ ఆ, అనూ ౧ కుజః
ఆశ్వ, శు ౬ శు, జ్యే ౧ కుజః
,, బ ౧౧ బు, మూ ౧ ధనుషి కుజః
కార్తి, శు ౧౪ ఆ, పూషా ౧ కుజః
మార్గ, శు ౨ గు, ఉషా ౧ కుజః
,, శు ౬ సో, ఉషా ౨ మకరే కుజః
,, బ ౯ ఆ, శ్ర ౧ కుజః
పౌష, శు ౬ బు, ధ ౧ కుజః
,, బ ౧ శు, ధ 3 కుంభే కుజః
,, బ ౯ శ, శ ౧ కుజః
మాఘ, శు ౧౧ మం, పూభా ౧ కుజః
,, బ ౯ సో, పూభా ౪ మీనే కుజః
,, బ ౧3 శు, ఉభా ౧ కుజః
ఫాల్గు, శు ౭ శ, పశ్చాదస్తమితః కుజః
,, బ ౧ సో, రే ౧ కుజః

బుధచారః.

చైత్ర, శు ౭ బు, బుధవక్రారంభః
,, శు ౧౧ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, బ ౧౨ మం, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ 3౦ శు, బుధవక్రత్యాగః
వైశా, బ ౮ ఆ, కృ ౨ వృషభే బుధః
జ్యేష్ఠ శు ౨ సో, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, శు ౧౧ గు, మృ 3 మిథునే బుధః
,, బ ౧౨ శు, పున ౪ కర్కాటకేబుధః
ఆషా, శు ౬ ఆ, పశ్చాదుదితో బుధః
,, శు ౧౯ మం, మ ౧ సింహే బుధః
శ్రావ, శు ౬ మం, బుధవక్రారంభః
,, శు ౧౦ శ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
శ్రావ, బ ౧౨ సో, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ 3౦ గు, బుధవక్రత్యాగః
భాద్ర, బ ౯ శ, ఉభ ౨ కన్యాయాం బుధః
,, బ 3౦ శ, ప్రాగస్తమితో బుధః
ఆశ్వ, శు ౧౧ బు, చి 3 తులాయాం బుధః
,, బ ౧౪ శ, వి ౪ వృశ్చికే బుధః
కార్తి, శు ౪ బు, పశ్చాదుదితో బుధః
,, బ ౬ శ, మూ ౧ ధనుషి బుధః
మార్గ, శు ౯ శు, బుధవక్రారంభః
,, శు ౯ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, శు ౧౯ మం, జ్యే ౪ వృశ్చికేవక్రీబుధః
,, బ ౯ బు, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ ౧౧ శ, బుధవక్రత్యాగః
పౌష, శు ౬ బు, మూ ౧ ధనుషిబుజ్యేబుధః
,, బ ౧౦ ఆ, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, బ ౧3 బు, ఉషా ౨ మకరే బుధః
మాఘ, బ ౧ శ, ధ 3 కుంభే బుధః
,, బ ౧3 శు, పశ్చాదుదితో బుధః
ఫాల్గు, శు ౨ మం, పూభా ౪ మీనే బుధః
,, బ 3౦ సో, బుధవక్రారంభః

గురుచారః.

చైత్ర, శు ౧౯ శు, రో ౪ గురుః
వైశా, శు ౨ ఆ, మృ ౧ గురుః
,, బ ౨ సో, మృ ౨ గురుః
,, బ ౬ శు, పశ్చాదస్తమితో గురుః
జ్యేష్ఠ, శు ౨ సో, మృ 3 మిథునే గురుః
,, బ ౧ మం, మృ ౪ గురుః
,, బ ౬ ఆ, ప్రాగుదితో గురుః
ఆషా, శు ౧ మం, ఆర్ద్రా ౧ గురుః
,, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౨ గురుః
శ్రావ, శు ౪ శ, ఆర్ద్రా 3 గురుః
,, బ ౭ బు, ఆర్ద్రా ౪ గురుః
భాద్ర, శు ౧3 బు, పున ౧ గురుః
ఆశ్వ, బ 3౦ ఆ, గురువక్రారంభః
మార్గ, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౪ వక్రీ గురుః
పౌష, శు ౧౨ సో, ఆర్ద్రా 3 వక్రీగురుః
మాఘ, బ ౪ బు, ఆర్ద్రా ౨ వక్రీగురుః
,, బ 3౦ ఆ. గురువక్రత్యాగః
ఫాల్గు, శు ౧౨ గు, ఆర్ద్రా 3 బుజ్యేగురుః

శుక్రచారః.

చైత్ర, శు ౫ శ, శ 3 శుక్రః
,, బ ౪ మం, పూభా ౪ మీనే శుక్రః
వైశా, బ ౯ సో, అశ్వి ౧ మేషే శుక్రః
జ్యేష్ఠ, శు ౧౪ శ, కృ ౨ వృషభే శుక్రః
ఆషా, శు ౧౦ శు, మృ 3 మిథునే శుక్రః
శ్రావ, శు ౯ సో, పున ౪ కర్కాటకే శుక్రః
భాద్ర, శు ౧ శు, మ ౧ సింహే శుక్రః
,, బ ౧౧ సో, ఉభ ౧ కన్యాయాంశుక్రః
ఆశ్వ, శు ౧3 శు, ప్రాగస్తమితశ్శుక్రః
,, బ ౯ గు, చి 3 తులాయాం శుక్రః
కార్తి, శు ౧౪ ఆ, వి ౪ వృశ్చికే శుక్రః
మార్గ, శు ౯ బు, మూ ౧ ధనుషి శుక్రః
పౌష, శు ౧ శు, పశ్చాదుదిత శ్శుక్రః
,, శు ౫ శ, ఉషా ౨ మకరే శుక్రః
,, బ ౧౯ మం, ధ 3 కుంభే శుక్రః
మాఘ, బ ౬ శు, పూభా ౪ మీనే శుక్రః
ఫాల్గు, బ ౧ సో, అశ్వి ౧ మేషే శుక్రః

శనిచారః.

వైశా, శు ౧౧ మం, ఆశ్లే ౧ బుజ్యే శనిః
జ్యేష్ఠ, బ ౨ బు, ఆశ్లే ౨ శని
ఆషా, బ ౧ బు, ఆశ్లే 3 శనిః
,, ,, ,, పశ్చాదస్తమిత శ్శనిః
శ్రావ, శు ౧౧ సో, ఆశ్లే ౪ శనిః
,, బ ౯ గు, ప్రాగుదిత శ్శనిః
భాద్ర, శు ౧౦ ఆ, మ ౧ సింహే శనిః
ఆశ్వ, శు ౧౯ గు, మ ౧ శనిః
మార్గ, శు ౭ మం, శనివక్రారంభః
మాఘ, శు ౯ ఆ, మ ౧ వక్రీశనిః
ఫాల్గు, బ ౪ గు, ఆశ్లే ౪ కర్కాటకే వక్రీశనిః

రాహుకేతుచారః.

జ్యేష్ఠ, శు ౧ ఆ, జ్యే ౪ వృశ్చికే రాహుః
| మృ ౨ వృషభే కేతుః
శ్రావ, శు ౪ ఆ, జ్యే 3 రాహుః మృ ౧ కేతుః
ఆశ్వ, శు ౫ ఆ, జ్యే ౨ రాహుః రో ౪ కేతుః
మార్గ, శు ౧౧ శ, జ్యే ౧ రాహుః రో 3 కేతుః
మాఘ, బ ౧ శ, అనూ ౪ రాహుః రో ౨ కేతుః

గౌరీపంచాఙ్గము. దినప్రమాణమునుగాని, రాత్రిప్రమాణమునుగాని, ౮-చే భాగింపఁగా వచ్చిన లబ్ధము ముహూర్తము

	పగటి ముహూర్తములు.							రాత్రి ముహూర్తములు.						
	ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగః	విషః	ఉద్యో	రోగః	విషః	శుభం	రోగః	జ్వరః	లాభః	సుఖం	అమృ	విషః
౨	లాభః	విష	ఉద్యో	అమృ	విషః	జ్వరః	అమృ	అమృ	లాభః	ఉద్యో	రోగః	రోగః	జ్వరః	ఉద్యో
౩	విషః	ఉద్యో	జ్వరః	శుభం	జ్వరః	అమృ	జ్వరః	జ్వరః	ఉద్యో	కలహః	విషః	కలహః	కలహః	శుభం
౪	అమృ	లాభః	లాభః	ఉద్యో	లాభ	కలహః	ఉద్యో	రోగః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	లాభః	లాభః	అమృ
౫	శుభం	జ్వరః	అమృ	రోగః	అమృ	లాభః	శుభం	కలహః	రోగః	రోగః	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహః
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషః	సుఖం	లాభః	లాభ	అమృ	లాభః	లాభః	జ్వరః	ధనం	రోగః
౭	అమృ	లాభః	విషః	ధనం	కలహః	ధనం	ధనం	ఉద్యో	విషః	ఉద్యో	ధనం	లాభః	అమృ	లాభః
౮	విషః	ధనం	లాభః	అమృ	జ్వరః	లాభః	లాభః	రోగః	జ్వరః	ధనం	లాభః	ఉద్యో	విషః	లాభః

నవగ్రహములు ఆయాస్థానముల నుండునప్పుడిచ్చెడి ఫలములను దెలియఁజేయు చక్రము.

	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	చలనం	భయం	సంపత్	మానహానిః	చాంచల్యం	శత్రునాశః	దేహపీడా	రోగః	భయం	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభ	హానిః	శిక్షా	శుభం	లాభ	వ్యయః	వ్యాకులం	లాభః	సుఖం	దుఃఖం
కుజః	ఖేదః	హానిః	లాభః	భయం	వైకల్యం	ధనలాభః	కలహః	భయం	వ్యయః	చలనం	లాః	రోగః
బుధః	బంధనం	లాభః	వ్యయః	శుభం	దారిద్ర్యం	ఆరోగ్యం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురుః	గమనం	ధనలాభః	ఆపత్	వ్యయః	సంపత్	దుఃఖం	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనలాభః	హానిః	సంతోషః	పీడా
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	సుఖం	పుత్రలాభః	వ్యయః	క్లేశః	భయం	ధనలాభః	సౌఖ్యం	లాభః	హానిః
శనిః	ఆపత్	హానిః	సంపత్	రోగః	పీడా	శుభం	దండనం	దుఃఖం	రోగః	జాడ్యం	లాభః	క్లేశః
రాహుః	భయం	కలహః	సౌఖ్యం	మృత్యుః	ధనవ్యయః	సుఖం	భయం	మృత్యుః	సంతాపః	కలహః	లాభః	హానిః
కేతుః	భయం	విరోధః	సౌఖ్యం	హానిః	క్లేశః	తోషః	భీతిః	హానిః	కలహః	కలహః	లాభః	హానిః

ఆనందామృత సిద్ధాది యోగములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	అనూ	ఉషా	శత	ఆనంద యోగము
౫ హస్తా	౬ శ్ర	౭ అశ్వి	౮ అనూ	౯ పుష్య	౧౦ రే	౧౧ రో	అమృతసిద్ధ యోగము
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతీ	అమృతాది యోగము
విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉఫ	ఉత్పాత యోగము ౯ గడియలవఱకు
అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	మృత్యు యోగము ౫ గడియలవఱకు
జ్యే	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	రంధ్ర యోగము ౪ గడియల వఱకు
భర	చిత్రా	ఉషా	ధని	ఉఫ	జ్యేష్ఠా	రేవ	గ్రహజన్మ యోగము ౯ గడియలవఱకు

౩-౮-౧౧ ౨-౭-౧౨ ౫-౧౦-౧౫ ౧-౬-౧౧ ౪-౯-౧౪ సిద్ధతిథి

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	
౧౨ మ	౧౦ విశా	౯ ఆర్ద్రా	౩ మూ	౨ రో	౬ శత	౭ ఆశ్లే	త్రిపుష్కర యోగము
౧౨	౧౧	౫	౩	౬	౮	౯	దగ్ధ యోగము ౬ గడియల వఱకు
మఘా	పుష్య	కృత్తి	మృగ	మూ	రోహి	శ్రవ	యమకంటక యోగము ౭ గడియల వఱకు
పూఫ	ఆశ్లే	అనూ	ఉఫ	లా	స్వాతీ	ధని	

శుభాశుభ తిథివారనక్షత్ర లగ్ననిర్ణయః

నెం	శుభములు	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	మాసములు	లగ్నములు	శుద్ధులు	యోగ్యకాలము
1	గర్భాధానము	౨, ౩, ౫, ౭ ద్వి, తృ, పం, స ౧౦, ౧౩ ద, త్రి	౨, ౪, ౫ సో, బు, గు ౬ శు	౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, రో, మృ, ఆ, పున, పుష్య, ఉఫ, హ, చి, ౧౫, ౧౬, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, స్వా, వి, అనూ, ఉషా, శ్ర, ధ, శ, ౨౬, ౨౭ ఉభా, రే	౧, ౨, ౩, ౫ చై, వై, జ్యే, శ్రా, ౮, ౯, ౧౧ కా, మార్గ, మా ౧౨, ఫాల్గు	౨, ౩, ౪, ౫, వృ, మి, క, సిం ౬, ౭, ౯, ౧౧ క, తు, ధ, కు ౧౨ మీ	౮	భాగ్యరాత్రి
2	సీమంతము	౨, ౩, ౫, ౭ ద్వి, తృ, పం, స ౧౦, ౧౧ ద, ఏ ౧౩, ౧౫ త్ర, పూ	౧, ౩, ౫ ఆ, మం, గు	౧, ౪, ౫, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, అ, రో, మృ, పున, పు, ఉఫ, హ, చి, స్వా ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, అ, మూ, ఉషా, శ్ర, ధ, శ, ౨౬, ౨౭ ఉభా, రే	౧, ౨, ౩, ౫, చై, వై, జ్యే, శ్రా, ౮, ౯, ౧౧ కా, మార్గ, మా ౧౨ ఫాల్గు	౧, ౯, ౧౨ మే, ధ, మీ	౯	పూర్వాహ్ణము
3	నామకరణము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౬, ౭, ౯, ౧౧	౮	పూర్వాహ్ణము
4	డోలారోహణము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౨, ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౧౮, ౧౯, ౨౧, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౭, ౯, ౧౦	౯	దినమందు
5	అన్నప్రాశనము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౬, ౯, ౧౦	౧౧	పూర్వాహ్ణము
6	కేశఖండనము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౭, ౮, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౨౨, ౨౩ ౨౪, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౬, ౯, ౧౨	౧౦	పూర్వాహ్ణము
7	కర్ణవేధ	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౧౦, ౧౧, ౧౨ ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౬, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౨౦, ౨౨, ౨౩, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౯, ౧౨, ౧౨	౮	దినమందు
8	అక్షరాభ్యాసం	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౭, ౮, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౨౨, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౧, ౪, ౧౦, ౭	౮	పూర్వాహ్ణము
9	ఉపనయనం	౨, ౩, ౫, ౧౦	౧, ౨, ౪ ౫, ౬	౧, ౩, ౫, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭ ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౧౨	౮	పూర్వాహ్ణము
10	వివాహం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౪, ౫, ౬	౪, ౫, ౧౦, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦, ౧౧	౭	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
11	యాత్ర	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౭, ౮, ౧౩, ౧౭, ౨౨, ౨౩, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౪, ౬, ౯, ౧౦, ౧౨	౦	దివారాత్రములు
12	నూతన వస్త్ర ధారణం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౨, ౧౩, ౧౫	౪, ౫, ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౦	దివారాత్రములు
13	వ్యాపార ప్రారంభం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౮, ౧౦, ౧౨, ౧౩, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౮, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౮	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
14	గృహప్రవేశం	౨, ౩, ౫, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౫	౪, ౫, ౬	౪, ౫, ౧౨, ౧౪, ౧౭, ౨౧, ౨౩, ౨౪, ౨౬	౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౬, ౯, ౧౧, ౧౨	౧౨	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
15	నిషేకము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౨, ౩, ౪, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౯, ౧౧, ౧౨	౮	పూర్వరాత్రి

		1918		
౩౦	౮	12		శు॥ శు॥ ప్రథ-౩౭ అశ్వి౧౬-౧౩ విష్కం-౫౮ బవ-౩౭ దిన-౫౦ రా-౯-౪ చాంద్రవత్సరాదిః. తైలాభ్యంగం. నింబకుసుమభక్షణం ప్రపాదానం, ఉమాశివాగ్నిపూజా, చంద్రోదయః, దక్షిణశృంగోన్నతిః, భు౩-౫౨చ౯
౧	౯	13	రశు	శ॥ ద్వి౦-౨౩ కృత్తి౫౫-౨౬ భ౧౨-౫౯ ప్రీ౧౩-౧౪ కౌం-౬౩ రా౧౦-౪౮ అహః౩౦-౫౩ అశ్వి౧మే, గ౧౭-౩౬౪౩ శు౬ఉఫ,ర, ల్త విషువత్పుణ్యకాలః, ఉత్తమమన్వాదిః, మాససౌభాగ్యవ్రతే, ఆందోళః౩యా, అవమా, భు౪-౦౨జ్ఞ చ౧
౨	౧౦	14		ఆ॥ ద౫౨-౫ కృ౧౦-౭౪ ఆయుష్-౫౩ వ౨౩-౫౭ రా౧౯-౨౮ గౌరీపూజా. భు౦-౬చ౬ [భు౦-౧౪చ౧౩
౩	౧౧	15		సో॥ పం౪౯-౧౭ రో౮-౪౪ సౌ౧-౧౭ కౌ౫౫-౧౨ బ౨౦-౪౧౭ ౨-౩౫ మత్స్యజయంతీ, లక్ష్మీ౫వ్రా, నాగపూజా
౪	౧౨	16	రశు	మం॥ ష౪౭-౩౭ మృగ-౪ అతి౫౩-౩౭ కౌ౧౭-౩౭ దిన-౧౪ అహః౩౧-౦ అశ్వి౨ ర౪౨-౧౧౪ రశు౪ం మృ, కే, క్రా, భు౦-౨౧చ౪
౫	౧౩	17	బు	బు॥ స౫౩-౧౨ ఆర్ద్రా౯-౩౪ సుక-౩౫౫౧౭-౨౭ రా౧-౨౨ బుధక్రాంతిభః౪౯భు౦-౨౯చ౫
౬	౧౪	18	శు	గు॥ అ౪౭-౪ పున౧౦-౧౫ ధృ౪౭-౪౧ శ౧౭-౩౯ రా౦-౧౧ పూషార్క, శు౫-పున, రా, వే. భు౦-౩౭చ౬
౭	౧౫	19		శు॥ న౫౧-౧౪ పుష్య౧౩-౧౧ శూ౪౬-౪౫ బా౧౯-౯ రా౬-౯ పుష్య, శే, క్రా, శ్రీరామనవమి భు౦-౪౫చ౭
౮	౧౬	20	రశు	శ॥ ద౫౩-౨౯ ఆశ్లే౧౭-౧౯ గం౪౬-౪౨ త్తై౧-౫౧ రా౧౮-౪౯ అహః౩౧-౬ అశ్వి౩ ర౭-౧౨ పూభా౧శు౧౧ ధర్మరాజ౧౦వ్రా, భు౦-౫౩చ౮
౯	౧౭	21	బు	ఆ॥ ఏ౫౭-౪౨ మ౨౨-౩౨ వృ౪౭-౨౭ వ౨౫-౩౫ రా౧౩-౨౩ పశ్చాద్దస్తమితో బు౫స్మార్తౖకాదశీ, భు౧-౧చ౯
౧౦	౧౮	22	రశు	సో॥ ద్వా౬౦-౦ పూఫ౨౮-౩౧ ధ్రు౪౮-౪౨ బ౩౦-౧౧ రా౧౮-౧౬ వృషభాయనగోర్క్యః ౧౩-౩౦ శుజక్రత్యా౪౬ పూఫ,గ, వే, నారదద్వాదశీ, వైష్ణవకాదశీ, త్రిస్పృక్, భు౧-౯చ౧౦
౧౧	౧౯	23	రశు	మం॥ ద్వా౨-౩౯ ఉఫ౩౫-౦ వ్యా౫౦-౧౫ బా౨-౩౮ రా౨౭-౨ త్యా, ప్రద-౨౬ అహః౩౧-౧౬ అశ్వి౪గ౩౨-౩౯ పూభా౨శు౩౫ అనంగ౧౧శీ. భు౧-౧౭చ౧౧
౧౨	౨౦	24		బు॥ త్ర౭-౪౭ హ౪౧-౩౩ హ౫౧-౪౭ తై౭-౪౭ శేషః౬-౪౪ అనధ్యయనం, భు౧-౨౪చ౧౨
౧౩	౨౧	25		గు॥ చ, శీ౧౨-౫౨ చిత్ర౭-౪౪ వ౫౧ ౫౯-౧౫౨ వ౩-౩౭ శ్రీరామచంద్రదిగ్విజయం. భు౧-౩౦చ౧౩
౧౪	౨౨	26	రశుబు గుశు	శు॥ ◯ పూ౧౭-౨౯ స్వా౫౩-౧౨ సి౫౩-౩౫ బ౧౭-౯౨౩-౧ అహః౩౧ ౨౨ భ౧౫౦-౩౪ పూఫరబు, శు౩ అశ్వి౪క, బు౪౬శో౪ గు౪౬ పూభా౩శు ౫౩ ప్రతిపత్తిః, హ్వా,గ, ల్త, లౌ చ్యకమన్వాదిః, వసంతోత్సవా, భు౧-౪౦చ౧౪
౧౫	౨౩	27		శ॥ ప్ర౨౦-౫౫ వి౫౭ వ్యా౫౩-౨౫౫౦ ౫౫౯ ౧౫ శూన్యతిథిః
౧౬	౨౪	28		ఆ॥ ద్వి౨౩-౨౨ అనూ౬౦-౦ వ౫౨ - ౧౮౫౨౩ - ౨౨దిన - భు౧-౪౭చ౧౫ ౧౪ ద్వితీయాతిథిః, అనూ, గ, వే, భు౧-౫౫చ౧౬
౧౭	౨౫	29		సో॥ తృ౨౪-౩౬ అనూ౦-౫౯ వ౫౦-౧౩ భ౨౪-౩౬ దిన౫-౨౮ భు౨ - ౩చ౧౭
౧౮	౨౬	30	రబుశు	మం॥ చ౨౪-౨౯ జ్యే౩-౩ శి౪౭-౭ బా౨౪-౨౯ రా౨౮-౨౩ త్యా, ప్రద-౩ అహః౩౧-౨౭ భ౨౨౪-౫౩ అశ్వి౬వ, బు౧౬ పూభా౪మీ, శు౮ జ్యే, శ, వే. భౌమచతుర్థీ. భు౨-౧౧చ౧౮ [కల్పః. భు౨-౧౯చ౧౯
౧౯	౨౭	1		బు॥ పం౨౩-౧౧ మూ౩-౫౩ సిద్ధ౩-౬ తై౨౩-౧౧ శేషః౩-౫౩ ద౨౭-౪౫ తిథిద్వయం, మూ, రా, క్రా. శ్వేతవరాహ
౨౦	౨౮	2		గు॥ ష౨౦-౪౨ పూషా౩-౩౩ సా౩౮-౧౦ వ౨౦-౪ దిన౩-౫స స్తమీతిథిః. భు౨-౨౭చ౨౦
౨౧	౨౯	3	రశు	శు॥ స౧౭-౧౧ ఉషా౨-౯ శ౫౭-౪౦ శు౩౨ - ౨౭ బ౧౭-౧౧ దిన౧౧-౪౬ అహః౩౧-౩౫ ౩౫౧-౩ ఉభా౧శు ౧౯ ఉషా, కే, వేక గ్గరి ప్రవేశః, అన ద్వయం. భు౨-౩౪చ౨౧
౨౨	౩౦	4		శ॥ అ౧౨-౪౬ ధ౫౬-౪౬ శు౨౬-౨౨ గ౧౨-౪౬ దిన-౧౮ భు౨-౪౨చ౨౨
౨౩	౩౧	5	బు	ఆ॥ న౭-౪౦ శ౫౩-౯ బ్ర౯-౪౭-౪౦ దిన౩-౪౧ అశ్వి౭వ, బు౫౪ భు౨-౫౦చ౨౩
౨౪	౧	6	శు	సో॥ ద౨-౧౭ ఏకా౫౪-౨౨ పూభా౪౯-౧౧౨౦౧౧-౪౪ భ౨-౧౮౯-౫ ఉభా౨శుక్రః౨౭ స్మార్తౖకాదశీ, అవమా, భు౨-౫౮చ౨౪ [తోబుట వైష్ణవకాదశీ, భు౩-౬చ౨౫
౨౫	౨	7	రబు	మం॥ ద్వా౪౯-౫౫ ఉభా౪౫-౧ వై౪-౯ వి౫౨-౨౬ కౌ౨౨-౪౯ దిన౧౧-౩౧ అహః౩౧-౪౦ భ౪౪౧౮-౪౫ ప్రాపుది
౨౬	౩	8		బు॥ త్ర౪౩-౫౧ రేవ౦-౫౪ ప్రీ౪౮-౫౧౫౧౬-౫౩ దిన౧-౫౭ భు౩-౧౪చ౨౬
౨౭	౪	9	శు	గు॥ చ, శీ౩౮-౪ అశ్వి౩౭-౩ ఆయు౪౧-౩౦ భ౧౦-౫౭ దిన౨౭-౪౧ రా౨౭-౫౭ త్యా, ప్రత-౪౭ ఉభా౩శు౩౩ అశ్వి, శు, వే. మాసశివరాత్రిః. భు౩-౨౧చ౨౭
౨౮	౫	10	రబు	శు॥ ● అమా౩౨-౪౪ భ౩౩-౪౧ సౌ౩౪-౩౩ చ౫-౨౪ శేషః౩-౯ అహః౩౧, ర౮కృ౧ పూర్ణ జలర౪౬-౧౭ బుధవక్రత్యా౨౮భ, ర, క్రా. చి,గ, ల్త. కూర్మకల్పః. త్రిగ్రహకూటః. భు౩-౨౯చ౨౮

	బు గు		శే
శు	బ ర మీనే		శ
	శుక్రః		కు
రా			

౨౯	౬	11		శు॥శ॥ప్రతి-౬కృ౩౦ గురో [illegible] కృ,శ,క్రా, చంద్రోదయః-దక్షిణశృంగోన్నతి. భు౩-౩౭ చ౨౯
౩౦	౭	12	గుశు	ఆ॥ద్వి౨౪-౧౪రో౨౯-౩అతి [illegible] సు [illegible] ఉభా౪శుక్ర పరశురామజయంతీ భు౩-౪౫సా౦౫౯ [౩యా భు ౩-౫౩చ౨
౩౧	౮	13		సో॥తృ౨౧-౨౩మృ౨౦-౯సు౧౭-౨౪గ [illegible] ద్వితీయాద్వికుం,మృ, కే, క్రా. త్రేతాయుగాదిః అక్ష
౧	౯	14	ర	మం॥చ౯,౩౬ఆర్ద్రా [illegible] గండ [illegible] త్యా,ప్రశ-౬అహః ౩౧-౫౪కృ [illegible] షేర౧౪-౧౩పంచమీతిథిః,పాంపదిపుణ్యా [illegible] [వే,భుం-౭చ౪
౨	౧౦	15	బుశు	బు॥పం౧౯ ౪పు [illegible] ౧౩ [illegible] ౪ శే [illegible] ౪౩అశ్వి౩బు, బు౪౪ రేంశు౪౩పున, రా,
౩	౧౧	16		శు॥ష౧ [illegible] పుష్య [illegible] ౫౧౯-౪ త్యా,పూ॥సప్తమీతిథిఃపుష్య,శ,క్రా,భుం-౧౫చ౫
౪	౧౨	17	ర	శు॥స౨౧-౪౯ఆశ్లే౩౬ ౧౭కృ౬ ౫౦వ౧ [illegible] అహః ౩౭-౧కృ౩ర౪౨ - ౩౧మాస్యతిథి అన-వ్యయం [భు౧-౨౪చ౬
౫	౧౩	18	శు	శ॥అ౨౫-౦మ౪౧-౧౬పృ [illegible] ౪౬రే౦శుక్ర౪౭అష్టమీతిథిః,భు౦-౩౬చ౭
౬	౧౪	19	బు	ఆ॥న౨౯-౮పూఫ౪౭-౫వ్యా౭-౧౪ [illegible] ౮ద౩-౧౨అశ్వి౪బు౨౪పూఫ, శు,క్రా భు౦-౪౧చ౯
౭	౧౫	20		సో॥ద౩౩-౫౫ఉఫ౫౩-౧౮హా౮-౩౭హై౧-౩౧౩౭-౦భు౦-౫౦చ౯
౮	౧౬	21	రకశుశ	మం॥ఏ౩౯-౨హా౬౧-౦శ౧౦-౧౨ వ ౬-౨౮ద౧౬-౪౬అహః ౩౨-౬కృ౪౪౧౧-౬ఉఫ౧౫౧౫౩శు౫౦ఆశ్లే౧బు,శ౩౦చి,శు, ౧, వి శ. ౪ సర్వ౧౧౫,భుం-౫౮చ౧౦ [౧౨శీ,భు౦ ౭౬౧౧
౯	౧౭	22	బు	బు॥ద్వా౪౪-౧హ౦-౩సి౧౧-౫౧బ౧౧-౩౧ [illegible] బు౩౪ పరశురామ
౧౦	౧౮	23	ర	శు॥త్ర౪౮-౨౬చి౬-౨౦వ్య౧౩-౧౧ [illegible] ౧౩ [illegible] ౪౦ మిథునాయనగో౪ [illegible] ౩౩భు౧-౧౫చ౧౨
౧౧	౧౯	24	రబుశు	శు॥చ,శీ౫౧-౫౮స్వా౧౨-౧వ౧౪-౧గ [illegible] అహః [illegible] ౩౫ అర్ఘజల-౪౦ ౪థి౨బు౫౪ ౪౪శు౫౦స్వా,గ,౪, నృసింహజయంతీ. భు౧-౨౪చ౧౩ [౧౪
౧౨	౨౦	25		శ॥○పూ౫౪-౨౬వి౧౬-౪౪శ౧౪-౪థి౨౩-౧౨ [illegible] సంప్రతిం. కృష్ణాజినాదిగానాని, భు౧-౩౩చ
౧౩	౨౧	26		బు॥ఆ॥ప్ర౫౫-౩౫అనూ౨౦-౯ శి౧౩-౧౭ బా౫ ౦రా౨-౩౭అనూ,సప్త శ,వే,భు౧ ౪౧చ౧౫ [చ౧
౧౪	౨౨	27	బుశుశు	సో॥ద్వి౫౫-౩౨జ్యే౨౨-౪౦సి౧౧-౯౬ [illegible] ౫-౩౩త్యా,పూ॥ధ౨బు౧౪ [illegible] అశ్వి౧మే, [illegible] భు౧-౫౧
౧౫	౨౩	28	ర	మం॥తృ౫౪-౧౨మూ౨౩-౪౬సా౯-౩౭వ౯౪-౫౦ [illegible] అహః౩ [illegible] ప్రా,కర్తరిత్యాగః,పార్థివకల్పః భు౧-౫౯చ౧౭
౧౬	౨౪	29	బు	బు॥చ౫౧-౪౦పూషా౨౩-౪౦శు౪ ౫౦బ౨౯-౫౬రా౧౧-౦ధి౪బు౩౪భు౦-౭చ౧౯
౧౭	౨౫	30	శు	శు॥పం౪౮-౯ఉషా౨౧-౩౦శు౦-౧౪బ్ర౫౪-౨ [illegible] ౫౪ద౩ [illegible] అశ్వి౨శు౪౫అభి,గ, వే.భు౧-౧౫చ౧౯
౧౮	౨౬	31	రబుగు	శు॥ష౪౩-౪౧శ్ర౧౯-౨౨ [illegible] ౩౧౫-౫౫ద [illegible] ౫౩అహః౩ [illegible] ౩౮-౫౫కృ ౧౫౧పశ్చాదస్తమితో గు ౨౬భు౧-౨౪చ౨౦
౧౯	౨౭	1	శు	శ॥౩౮-౩౭ధ౧౭-౨౬ వై౪౧-౩౪భ౧౧-౬రా౧-౩౪ఉఫ [illegible] త్యా,బు, శు౭౧ఫ,శ,వే.భు౧-౩౩చ౨౧
౨౦	౨౮	2	బుశు	ఆ॥అ౩౨-౫౧శ౧౩-౫౭వి౩౪-౦బా౫-౪౧ద [illegible] ౫౪కృ [illegible] షే బు౫౦అశ్వి౩శు౪౧అగస్త్యాస్తమయః ౧౬భు
౨౧	౨౯	3		సో॥న౨౬-౫౦పూభా౧౦-౧ప్రీ౨౬-౪౮౫ ౨౬-౫౦ [illegible] భు౧-౫౦చ౨౩ [౧-౪౧చ౧
౨౨	౩౦	4	రబు	మం॥ద౭౦-౪౦ఉభా౫-౫౨ఆయు౧౯-౧౦థ౧౦-౪౦ [illegible] అహః౩ [illegible] రో౪ద౮-౪౭కృ౩బు౪౯ తిథిద్వయం. భు౧-౫౮చ౨౪ [౧౧శీ,భు౩-౭చ౧౫
౨౩	౩౧	5	శు	బు॥ఏ౧౪-౩౨రే౧-౪౪అశ్వి౫౬-౪సా౧౧-౩౫బా౧౪-౩ [illegible] ౫అశ్వి౪శు౩౫ద్వాదశీతిథిః. కే, శు, వే.సర్వ
౨౪	౧	6	బు	శు॥ద్వా౮-౪౧థ౫౪-౧౮రో౪-౨౨అతి౫౨-౪౯హై౮-౪౧ది౧౦-౧౪కృ౪బు౪౬భు౩-౧౬చ౧౬
౨౫	౨	7	ర	శు॥త్ర౩-౧౭చ,శీ౫౫-౧౨కృ౫౧-౨౫సు౫౦-౪౦వ౩-౧౭ది౨౨-౫౧అహః౩ [illegible] వృ౧పూర్ణజల౯౪౩౮-౫౩ ని,కృ,ల్ల,మాసశివరాత్రిః. అవమా. భు౩-౨౪చ౨౭ [౩-౩౩చ౧౮
౨౬	౩	8	బుశు	శ॥●అమా౫౪-౩౨రో౪౯-౧౬ధృ౪౪-౪౮చ౨౬-౩౦ది౮-౫౯రో౧బు౪౪థ౧శు [illegible] వాతుగ్గిహావాటః. భు

౨౭	౪	9	రా కే	శు॥ఆ॥ప్రగ౧-౩౩ మృర౭-౭ శూ౩౯-౪౦ కిం౯౩-౨౭౩-౦ జ్యేష్ఠవృశ్చి, రా, మృ౨వృషే కేతుః ౧౨ మృ, గ, కా౨, మ, రా, ల్ల. భు౩-౪౧చ౨౯
౨౮	౫	10	శు బు గ	సో॥ద్విర౯-౩౯ ఆర్ద్రా౨ర౭-౩గ౦౩౫-౨౭ వా౨౦-౩౬డి౯-౬ ఉష౩మజః౨౧రో౭బుర౦ పా౨గ స్తమితో బు౩౯ మృ౩మిథు, గురగేసోపపదం, జాడ్యకళ్యాజయః కృచందో౨దయః. సమశ్యం=తిఃభు౩-౫౦౧౩౦
జ్యేష్ఠ ౨౯	౬	11	గశు	మం॥ తృర౭-౫౯ పునర౧౦ వృ౩౯ ౧౧ శైల౯-౧౯ ది ౮౭-౩౬ అహః౩౨-౭ వృ౨౯-౧౨భ౨సు౨౩భు ౩-౫౯ర౦జాన్‌దర [౨౨
౩౦	౭	12	బు	బు॥చర౯-౨౪ పునర్వసు౫౧-౩౩ వృ౨౯ ౫౦వ౧ ౧౬డి౯-౫౭రో౩ బుధః౩౪ పుమ్య, రా, వే గౌరీపూజా. భు౪-౭
౩౧	౮	13		శు॥ ౦౫౧-౨౭ ఆశ్లేష౫-౯ వ్యా౭౮-౩౬ ౦౧-౩౦ డి౨౫-౨౮ ఆశ్లే, శ, క్రా. భు౪-౧౬౧౩
౩౨	౯	14	రబుశు	శు॥న ౫౪-౩౦ మఘ౯-౫౨ హ౭౮-౧౮ ౨౧-౫౯౬౭ ౩౦ అహః౩౨-౩౧ వృ౩మి, ర౩౯-౪౭రో౪బు ౧౧ భ౩ శు౧౭ వృదశీతిముఖం-భు౧-౨౪౮౪
౧	౧౦	15		శ॥ న౫౮-౩౭ పూర్వ౬౦-౮ ౯౭-౪౯ ౫౭౬-౩౧ డి౭౧-౪౫ భు౦-౪ ౧౫
౨	౧౧	16	బు	ఆ॥ ౭౬౦-౮ పూఫ౫-౩౧ సిం౯-౫౧ ధ౩౦ ౫౩డి౨౫-౨౪ వృ౧బు౨౭ అన=వ్యయం. త్రిద్యుస్పృక్. భు౦-౧౪చ౬
౩	౧౨	17	శు	సో॥అ౩-౧౪ ఉఫ౧౧-౪౯ వ్య౩౧-౩౦ బవ-౧౪ రా౨-౩౪ . ౪శు౧౦ ఉఫ, శు, క్రా. భు౧-౨౪చ౭
౪	౧౩	18	గశుబు	మం॥ ౯-౧౯ హ౧౯ ౩౩-౧౯ ౭-౫౯ అహః౩౯-౩౩ మృర౧౦-౨౩ ఉఫరశు౩ వృ౨బు౧౭ భు౧-౩౩౮౮
౫	౧౪	19		బు॥ద౧౩-౧౪ ది ౪-౫౬ ౩౪-౩౯ ౧౩-౧౪ ౭-౩౨ భు౦-౪౩చ౯
౬	౧౫	20	బుశు	గు॥ఏ౧౭-౩౮ స్వా౩౦-౨౫-౩౫-౩౫ ధ౧౭-౩౮ ౧౩-౪ వృ౩మి, బు౧౦ కృ౧శు౩ కూర్మజయంతీ విఘ్నః ౧౧౨ సర్వ౧౧౨. ౧౧గురువారవ్రతం. భు౦-౫౩చ౧౦
౭	౧౬	21	ర	శు॥ద్వా౧-౧౨౨౩౫ ౩౨ ౩౫-౫౪ బా౨౧-౧౨ రా౧౩-౩౫ అహః౩౨-౩౬ అర్ద్రా౧ పూర్ణజల=౮౪౧-౧౪ త్రయోదశీతిథిః. అనూ, గ, ల్ల. రామలక్ష్మణ౧౨౨ భు౧-౨౮౧౧
౮	౧౭	22	బుశు	శ॥త్రి౨౩-౪౦ అనూ౩-౨గ సా౩౫-౧౫ తై౨౩-౪౦ రా౨౧-౨౪ వృ౪బు౪ వృ౨వృషే శు౫౫ శూన్యతిథిః అనూ, స్త, శ, వే. అన=వ్యయం. భు౧-౧౩౮౧౨
౯	౧౮	23	రబు	ఆ॥చ, శి౯౪-౫౪ జ్యేష్ఠ౨-౩శు౩౩-౪౧వ౨౪-౫౪ త్యా, పూ॥ కర్కాటకాయనగోచ౯ ౫౦-౫౫ ఆర్ద్రా౧బు౫౧ చతుర్దశీతిథిః. జ్యే, గ, క్రా. త్రిచంద్రదర్శనం భు౧-౨౮౧౩ [భు౧-౩౩చ౧౪
౧౦	౧౯	24		సో॥ ○ పూ౨౪-౫౮ మూర౩-౨౫శు౩౧-౭ ౨౫-౫౩ రా౬-౪౧ భౌవ్యక మన్వాదిః. కృషి౧౫మా. ఛత్రాదిదానం.
౧౧	౨౦	25	రశుబు గుశు	బ॥శుం॥ప్ర౨౩-౩౬ పూషా౪౩-౩౬ బ్ర౨౭-౩౭ కా౨౩ - ౩౬డి౭-౨౯ అహః౩౨-౩౯ ఆర్ద్రా౨గ౨౨-౧౧హ౧శు౨౧ ఆర్ద్రా౨ బు౩౧ కృ౪శు౧౭ కృ౩శు౪ ౭తిథిద్వయం. పూషా, గ, నే. స్వా, శు, ల్ల. భు౧-౪౨చ-౧౫
౧౨	౨౧	26	శ	బు॥ద్వి౨౧-౬ ఉషా౪౨-౩౯ ౨౩- ౩గ౨౧-౬డి౩-౧౭ రా౧౯-౩౯ ఆశ్లే౨ శ౩౭ తృతీయాతిథిః. ఉషా, కే, వే భు౧-౫౨చ-౧౬
౧౩	౨౨	27	బు	గు॥తృ౧౭-౩౭ శ్రవ౦-౪౪ వై౧౭-౪౦ భ౧౭-౩౭ ౧౭- ౪౨ ఆర్ద్రా౩బు౯ భు౨-౨చ౧౭
౧౪	౨౩	28	రబుశు	శు॥చ౧౩-౧౨ధ౩౭-౫౮ ౧౧-౩౩ బా౧౩-౧౨రా౨౨- ౨౦ అహః౩౨-౩౬ ఆర్ద్రా౩ర౪౩-౧౪ ఆర్ద్రా౪బు౪ ౭కృ౪శు౩౯ధ, శ, వే. భు౨-౧౨చ౧౮
౧౫	౨౪	29		శ॥పం౮-౪౪౩౪-౩౩ ప్రీ౪-౫౨ అ ము౫౨-౫౨ తై౮-౪ రా౧౬-౫౭ భు౨-౨౨చ౧౯
౧౬	౨౫	30	బుగు	ఆ॥ష౨-౨౨ స్త౫౩-౫౮ పూ॥భా౩౦-౪౩ సౌ౫౦-౧౫ శ౨-౨౨ రా౨౦-౨౮ పున౧బు౧౫ ప్రాగుదితో గుర౭ అర మా. భు౨-౩౨చ౨౦ [౨-౪౨చ౨౧
ఆషాఢ ౧౭	౨౬	1	శు	సో॥అ౫౦-౫౬ భా౨౬-౩౪ గో౪౨-౩౭ బా౨౩-౧౭ రా౨౧ - ౫౫రో౧శు౩౧ ఉభా, శు, వే. త్రిలోచనపూజా. భు
౧౮	౨౭	2	రశుబు	మం॥న౪౩-౫౭ రే౨౨-౨౪ అతి౩౫-౨ తై౧౭ - ౧త్యా, పూ॥అహః౩౨-౩౪ ఆర్ద్రా౪ర౧౪-౨౧హ౨శు౧౦ పున౨ బు౮ భు౨-౫౧చ౨౨
౧౯	౨౮	3	బు	బు॥ద౩౮-౩ అశ్వి౧౮-౨౪సు౨౭-౩౭వ౧౧-౦౯-౪ రా౮-౨౪ పున౩బు౫౮ భు౩-౧చ౨౩
౨౦	౨౯	4	శు	గు॥ఏ౩౨-౩౧భ౧౪-౪౬ ధృ౨౦-౩౦బ౫-౧౭ రా౧౦-౪౦రో౨శు౨౩ సర్వ౧౧౨. భు౩-౧౧చ౨౪
౨౧	౩౦	5	రబు	శు॥ద్వా౨౭-౪౦ కృ౧౧-౪౨ శూ౧౩-౫౩ కౌం-౫౮ రా౧౭-౩౯ అహః౩౨-౩౧ పున౧పూర్ణజల=౮౪౫-౨౬ పున౪ కర్కా, బుర౮జ్యే, గ, ల్ల. భు౩-౨౧చ౨౫
౨౨	౩౧	6		శ॥త్ర౨౩-౩౭రో౯-౨౪గం౭-౫౩గ౨౩-౩౭ది౨౩-౪ తిథిద్వయం. అన=వ్యయం. మాసశివరాత్రిః. భు౩-౩౧చ౨౬
౨౩	౧	7	బుశు	ఆ॥చ, శి౨౦-౩౦ మృ౭-౫౮ వృ౨-౩౭ ధృ౫౫-౩౬ శ౨౦-౩౦ డి౪౮-౫౧ పువ్య౧బు౩౮రో౩శు౧౪ అమావాస్యా తిథిః. మృ, కే, క్రా. భు౩-౪౧చ౨౭ [అమాసోమవ్రతం త్రిగ్రహకూటః. భు౩-౫౧చ౨౮
౨౪	౨	8	శు	సో॥ ● అమా౧౮-౩౨ ఆర్ద్రా౭-౩౭ వ్యా౫౪-౪౬ నా౧౮-౩౨ రా౫-౨౮హ౩శు ౪౩ వటసావిత్రీ, పద్మకయో,

		శు కే	బు గు
	శు౧౧ వృషే శుక్రః శు౧౨ వృశ్చి రాహుః		శ
	వృషభే కేతు బ౧౨ కన్యా, బుధః		
	రా		శు

౨౫	౩	9	రబుగు	శు॥ మం॥ [illegible] పుష్య [illegible] బు [illegible] ఆర్ద్రాయాంబుధః పునర్వసు [illegible] త్రింశత్ప్రాప్తం [illegible] ॥ భుగ- [illegible] [మవ్యాల్ వ [illegible]
౨౬	౪	10		బు॥ ద్వితీయా- [illegible] పుష్య [illegible] పుష్య, రా, న. చన్ద్రోత్సవం. భుర- [illegible]
౨౭	౫	11	బు	గు॥ తృతీయా- [illegible] పుష్యమి- [illegible] ఆశ్లే, శ, క్రా. [illegible] [తిథిః భుర- [illegible]
౨౮	౬	12	రశు	శు॥ చతుర్థీ- [illegible] పునర్వసు [illegible]
౨౯	౭	13	బు	శ॥ పంచమీ- [illegible] పుష్య [illegible] పంచమీతిథిః. స్కందపంచమీ. భు [illegible] [కుమారషష్ఠీ భుర- [illegible]
౩౦	౮	14	రబు	ఆ॥ షష్ఠీ- [illegible] పశ్చాదుదితో బుధః [illegible]
౩౧	౯	15	రబుశు	సో॥ సప్తమీ [illegible] ఆశ్లేషాయాం బుధః [illegible] [[illegible] మహిషాసురమర్దనీపూజా. భుగ- [illegible]
౧	౧౦	16	ర	మం॥ అష్టమీ [illegible] త్యా. ప్రర- [illegible] అహః [illegible] పునర్వసు [illegible]
౨	౧౧	17	బు	బు॥ నవమీ- [illegible] ఆశ్లేషా [illegible] భుం- [illegible]
౩	౧౨	18	శు	గు॥ దశమీ- [illegible] చాతుర్మాస్య [illegible] మన్వాదిః. భు- [illegible]
౪	౧౩	19	రబు	శు॥ ఏకాదశీ- [illegible] పుష్య [illegible] ఆశ్లేషాయాం [illegible] శయన [illegible] చాతుర్మాస్యవ్రతం. గోపద్మవ్రతం సర్వ [illegible] భుం ౩౦ [illegible]
౫	౧౪	20	శు	శ॥ ద్వాదశీ- [illegible] జ్యేష్ఠ [illegible] వే. వి, శు, ల. వాసు [illegible] భుం- [illegible]
౬	౧౫	21	బుశు	ఆ॥ త్రయోదశీ- ౩౦ జ్యేష్ఠ [illegible] త్యా. ప్రర- [illegible] ఆశ్లే [illegible] భుం- [illegible] [భుగ- [illegible]
౭	౧౬	22		సో॥ చతుర్దశీ- [illegible]
౮	౧౭	23	రబు	మం॥ ○ పూర్ణిమా- [illegible] పూర్వాషాఢ [illegible] అహః [illegible] పుష్య [illegible] వ్యాసపూజా. భుగ- [illegible] [ఈ సా, కే, వే. భుగ- [illegible]
౯	౧౮	24	శుశ	బు॥ బు॥ ప్రతిపత్- [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] పశ్చాద [illegible]
౧౦	౧౯	25	రబుగు	గు॥ ద్వితీయా- [illegible] ఆయుష్ [illegible] సింహాయనగో [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] వే. చాతుర్మాస్య [illegible] భుగ- [illegible] [[illegible]
౧౧	౨౦	26	రశుగు	శు॥ తృతీయా- [illegible] పుష్య [illegible] ఆర్ద్రా [illegible]
౧౨	౨౧	27	బు	శ॥ చతుర్థీ- [illegible] పూర్వాభా [illegible] పూర్వాభా, శు, వే. భుగ- [illegible]
౧౩	౨౨	28		ఆ॥ పంచమీ- [illegible] ఉత్తరాభా [illegible] తిథిద్వయం. భు- [illegible] [[illegible]
౧౪	౨౩	29	శు	సో॥ షష్ఠీ- [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] సప్తమీతిథిః. భు- [illegible]
౧౫	౨౪	30	రబు	మం॥ సప్తమీ- [illegible] అశ్విని [illegible] అహః [illegible] పుష్య [illegible] సావర్ణికమన్వాదిః. అనధ్యయం. భు- [illegible]
౧౬	౨౫	31		బు॥ అష్టమీ- [illegible] భు- [illegible] [[illegible]
౧౭	౨౬	1	శుశు	గు॥ నవమీ- [illegible] కృత్తిక [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] అవమా. భు- [illegible]
౧౮	౨౭	2	రబు	శు॥ ఏకాదశీ- [illegible] అహః [illegible] ఆశ్లేషాయాం [illegible] పూర్ణిమా పూర్వాషా, ర, ల. స్మార్త [illegible] భు- [illegible]
౧౯	౨౮	3		శ॥ ద్వాదశీ- [illegible] వైష్ణవ [illegible] భు ౩- [illegible]
౨౦	౨౯	4	శు	ఆ॥ త్రయోదశీ- [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] త్యా. ప్రర- [illegible] భు ౩- [illegible]
౨౧	౩౦	5		సో॥ చ, శివ [illegible] పునర్వసు [illegible] సూర్యస్య సింహప్రవేశః. మాస [illegible] రాత్రిః. భు ౩- ౩౦ [illegible] [బు [illegible] పుష్య, రా, వే. త్రిగ్రహ [illegible] భు ౩- [illegible]
౨౨	౩౧	6	రబు	మం॥ ● అమావాస్యా- [illegible] పుష్య [illegible] త్యా, భూ॥ అహః [illegible] ఆశ్లేషా [illegible]

		శే	గుశు
	బ రా తు, కుజ. [illegible] సిం, బుధః		బుశ
	[illegible] మిథు, శుక్రః		
	రా		శు

A Magic Cure for Scorpion Sting.

సర్వవృశ్చిక విష సంజీవిని (రిజిస్టర్డు) (48)

గుణము చేయని దానిని చూపించువారలకు రూ. 100 ఇనాం.

సీ. మీయూరఁ దేళ్లున్న వేళ యున్నవి లేవె, వేఁగనాగోడు వినువారెవరు?
మందుదానికి లేదె? మందులనూరిరు, సర్వత్ర నాకటె నేఁడు గూటంబుఁ
జెప్పెగు? మందిచ్చి యిటొకె నగరాన్న పలుకుతే నొకటమంత్రి పాపమేమొ
ఒకటి యాట్లుండిన నుండు నన్నియు నట్లు, ఉండునె మిన్నయై యున్న దొకటి
తే. గీ. చెన్నపురమున సర్వవృశ్చికవిషహరం యోగము ధనలక్ష్మికంపెని యందు మందు
వెలయు యుద్ధగొప్పయు రెంటి నేఁగనీంగ ప్రోత్సహించుతేన నీ బుద్ధిఁ గనుమ.

శా. తేలేగా పణుల్,
సునకముల్ తీవ్రంబుగాఁ దాకినన్
ఏలా భీతినిఁ జెంద మందుఁ
గలవా రింటింట మందుండినన్,
మేతాసంమను బెద్ద లాడుదురు
నమ్మింపంగ లాభంబె నా
కేలా పిచ్చియడంచి తీసికొనుమా
యిష్టార్థముల్ సేకుఱున్.

ఇది ప్రతికుటుంబమునం దుండవలసినముఖ్యౌషధము. ఆంగ్ల, యూనాని, దేశీయవైద్యులచే పొగడ్త గాంచబడి యున్నది. ఎన్ని దినము లుంచినను మందుగుణము మారదు. తేలునకు మాత్రమే గాక ఎలుక, కుక్క, పాము, జర్రి, మొదలగు విషజంతువుల కాటులకు సుఖ రోగింప వచ్చును. ఒకసారి పరీక్షించిన మీకే తెలియగలదు.

వెలప్యాకెట్ 1-కి **0-8-0**
పోస్టేజి **0-3-0**
1 డజన్ ప్యాకెట్లు వెల **5-0-0**
పోస్టేజి వేఱు. ఒకేసారి 2 ప్యాకెట్లు తెప్పించుకొనువారికి పోస్టేజి ఇనాం వర్తకులకు 100-కి 25 రూపాయలు కమీషను నివ్వబడును.

చిరునామా:—

ధనలక్ష్మి కంపెని,
1/6 వెంకటేశమేస్త్రి వీధి,
సాహుకారుపేటపోస్టు,
మద్రాసు

౨౩	౧	7	శుశు	శు॥బు॥ ప్రథ౭-౪౦ఆశ్లే౩౨-౯వ్య౧౨-౩౦కిం౧౭-౪౭ఢ౨-౫౫చిరశు౫పున౨శు౩ ఆశ్లే,ర,క్రా. భు౩-౫౧చ౨౯
౨౪	౨	8		గు॥ద్వి౫౧-౩౩మ౩౬-౩౨వ౧౧-౪౭బా౨౦-౬౭౪-౨౫రా౨౬-౨౫త్యా, ప్ర౪-౨౧చంద్రోదయః. ఉత్తరశృంగోన్నతిః. భు ౪-౨ చ ౩౦ [భు౪-౧౨ జిలకాజ్ చ౧
౨౫	౩	9	రశు	శు॥తృ౫౫-౨౭-పూ౪౧-౪౭ప౧౧-౫౯తై౨౩-౩౦శేషః౨-౩౭అహః౩౧-౫౦ ఆశ్లే౩౭౪౭-౪౬పున౩శు౫౦
౨౬	౪	10	గు	శ॥చ౬౦-౦ఉ౪౭-౪౭శి౨-౫౦-వ౨౭-౪౭ది౧-౩౫ ఆర్ద్రా౩శు౧౭ దూర్వాగణపతివ్రతం. త్రిద్యుస్పృక్. భు ౪-౨౩ చ ౨
౨౭	౫	11	రాకే	ఆ॥చం-౭పూ౫౪-౧౬సి౧౪-౧౩భ౦-౭ది౧౧-౪జ్యే౩ రాహుఃపృ౧కే౭ నాగపూజా. భు౪-౩౪ చ౩
౨౮	౬	12	శుశు	సో॥షం౫-౯చి౬౦-౦సా౧౫-౫౦బా౫-౯ది౧౬-౨౬స్వా౧శు౪౧పున౪కర్క, శు౩౬అనూ,శు,ల్త. భు౪-౪౫చ౪
౨౯	౭	13	రబు	మం॥ష౧౦-౯చి౦-౪౫శు౧౭-౨౦తై౧౦-౯ది౧౬-౧౧ అహః౩౧-౪౪ ఆశ్లే౪౧౭-౪౬ బుధవక్రారంభః ౫౪ భు ౪-౫౫ చ ౫
౩౦	౮	14		బు॥స౧౪-౪౧స్వా౬-౫౩శు౧౮-౨౮వ౧౪-౪౧ది౨౨-౮స్వా,శు,క్రా. అనధ్యయం. భు౫-౬ చ౬
౩౧	౯	15	శు	గు॥అ౧౮-౨౪వి౧౨-౧౩బ్ర౧౮-౫౮బ౧౮-౨౪ద౨౨-౫౬పుష్య౧శు౨౨భు౫-౧౬చ౭
౩౨	౧౦	16	ర	శు॥న౨౧-౫అనూ౧౬-౩౪ఐం౧౮-౩౯కౌ౨౧-౫ది౩౧-౧౨అహః౩౧-౩౬మ౧సిం, అర్ఘ్యజల=౪౪౬-౨౪ దశమీతిథిః అనూ,సప్త,గ,వే.ఉషా,ర,ల్త. హరిపదపుణ్యకాలః. కృతయుగాంతః. వరలక్ష్మీవ్రతం. భు౫-౨౭చ౮
౧	౧౧	17	బు	శ॥ద౨౨-౩౩జ్యే౧౯-౪౫వై౧౭-౨౫గ౨౨-౩౩త్యా,పూ॥ పశ్చాదస్తమితో బుధః౬ శూన్యతిథిః. జ్యే,రా,క్రా. భు ౦-౩ చ ౯ [సర్వ౧౧శి. భు౦-౧౪చ౧౦
౨	౧౨	18	శుశు	ఆ॥ఏ౨౨-౪౧మూ౨౧-౪౦వి౧౫-౬భ౨౨-౪౧ది౧౭-౩౨రా౧౪-౨౫స్వా౨శు౧ పుష్య౨శు౭ ఏకాదశీతిథిః.
౩	౧౩	19	శ	సో॥ద్వా౨౧-౩౭పూషా౨౨-౨౨ప్రీ౧౧-౫౦బా౨౧-౩౭రా౧౦-౪౨ఆశ్లే౪౪౧ తిథిద్వయం. దామోదర ద్వాదశీ. భు౦-౨౫చ౧౧
౪	౧౪	20	గబుశు	మం॥త్ర౧౯-౨౧ఉషా౨౧-౫౪ఆయు౭.౩౫తై౧౯-౨౧రా౦-౯అహః౩౧-౩౦మ౨౭౧౪-౪౩పూ౧౫,బు౨౭ పుష్య౩శు౫౪ చతుర్దశీతిథిః. ఉషా,కే, వే.వరాహజయంతీ. అనధ్యయః. భు౦-౩౬చ౧౨
౫	౧౫	21		బు॥చ,శి౧౬-౦శ్ర౨౦-౨౩సౌ౨-౨౭శో౫౪-౬వ౧౬-౦ది౨౯-౫౯శ్ర,ర,వే. సర్వబరిః. ఆశ్వలాయనోపాకర్మ. శ్రీ చంద్రదర్శనం. భు౦-౪౬చ౧౩ [ఆపస్తంబోపాకర్మ. రక్షాబంధనం. భు౦-౫౭ చ౧౪
౬	౧౬	22		గు॥◯పూ౧౧-౪౬ధ౧౭-౫౭అతి౫౦-౨బ౧౧-౪౬రా౩-౩౪ధ,శ,వే. అగస్త్యోదయః. హయగ్రీవోత్పత్తిః.
౭	౧౭	23	రశుశు	శు॥ప్ర౬-౪౬శ౧౪-౫౦సు౨-౫౯కౌ౬-౪౬ది౨౯-౫౧అహః౩౧-౨౪మ౩౪౪౨-౪౦స్వా౩శుజః౨౧పుష్య౪శు౪౦ శ,శు,వే. అశూన్యశయనవ్రతం. భు౧-౭ చ౧౫
౮	౧౮	24		శ॥ద్వి౧-౧౧కృత్తి౫౪-౨పూ౧భా౧౧-౮ధృ౩౫-౨౪గ౧-౧౧రా౨-౯అవమా. భు౧-౧౮చ౧౬
౯	౧౯	25	రబు	ఆ॥చ౪౯-౬ఉభా౭-౬శూ౨౭-౫౪బ౨ - ౯రా౩-౪౦ కన్యాయనగోర్కః ౫౦-౨౦మ౪వ, బు౪౨సంకటగణేశవ్రతం. భు౧-౨౮చ౧౭
౧౦	౨౦	26	గు	సో॥పం౪౨-౫౮రే౨-౫౫అశ్వి౫౫-౫౧౦౨౦-౧౨ కౌ౧౬-౨రా౧౮-౮ఆశ్లే౧శు౨౫భు౧-౩౯చ౧౮ [ర౧౦-౩భ,సప్త,ర,వే.బు౧-౫౦చ౧౯
౧౧	౨౧	27	ర	మం॥ష౩౭-౪భ౫౪-౫౬వృ౧౨-౩౫గ౧౦-౧ ది౨౧-౧౩అహః౩౧-౧౮మ౪
౧౨	౨౨	28	శుగు	బు॥స౩౧-౩౫కృ౫౧-౩౪ధృ౫-౧౮ వ్యా౫౩-౫ భ౪-౨౦ ది౨౩-౧౫స్వా౪ శుజః౩౬ఆర్ద్రా౪గురుః౧౦ స్మార్త శ్రీకృష్ణజన్మాష్టమీ భు౨-౧చ౨౦ [జయంతీ.భు౨-౧౧చ౨౧
౧౩	౨౩	29	శుశ	గు॥అ౨౬-౪౩రో౪౮-౫౨హ౫౨-౩కౌ౨౬-౪౩ది౨౯-౪౬ ఆశ్లే౨శు౧౦ ప్రాగుదితశ్శనిః౪౦ వైష్ణవ శ్రీకృష్ణ
౧౪	౨౪	30	రబు	శు॥న౨౨-౩౭మృ౪౭-౨౪౪౬-౨౨గ౨౨-౩౭ది౨-౨౬అహః౩౧-౧౦ పూ౧పూర్ణజల=౪౩౭-౨౩మ౩౪, బుధః౫౬తిథిద్వయం. మృ,కే,క్రా. శ్ర,గ,ల్త. భు౨-౨౨చ౨౨
౧౫	౨౫	31	శు	శ॥ద౧౯-౨౯ఆర్ద్రా౪౬-౧౧సి౪౧-౩౨ధ౧౯-౨౯ది౭-౪౪ఆశ్లే౩శు౫౪ ఏకాదశీతిథిః. భు౨-౩౨చ౨౩
౧౬	౨౬	1		ఆ॥ఏ౧౭-౨౪పున౪౬-౨౭వ్య౩౭-౩౬బా౧౭-౨౪ది౧౬-౧౯ సర్వ౧౧శి. భు౨-౪౩చ౨౪
౧౭	౨౭	2	శుబు	సో॥ద్వా౧౬-౩౩పుష్య౪౭-౫౫వ౩౪-౩౯తై౧౬-౩౩వి౬-౫౬వి౧శు౪౪ ప్రాగుదితో బుధ౧౨ పుష్య,రా,వే. జ్యే,శు,ల్త. భు౨-౫౩చ౨౫ [శ,క్రా. అనధ్యయం. మాసశివరాత్రిః భు౩-౪చ౨౬
౧౮	౨౮	3	రశు	మం॥త్ర౧౬-౫౭ఆశ్లే౫౦-౩౯వ౩౨-౪౨వ౧౬ - ౫౭ది౨౧-౨౨అహః౩౧-౩ పూ౨౪౪-౧౦ఆశ్లే౪శు౩౮ఆశ్లే,
౧౯	౨౯	4		బు॥చ,శి౧౮-౪౨మ౫౪ - ౩౬శి౩౧-౪౧శ౧౮ - ౪౨ది౨౨ - ౩౭ అమావాస్యాతిథిః. అగ్ని సావర్ణి కమన్వాదిః. భు౩-౧౫చ౨౭ [క్రా. త్రిగ్రహకూటః. భు౩-౨౬చ౨౮
౨౦	౩౦	5	బు	గు॥●అమా౨౧-౩౪పూ౫౯-౩౮శి౩౧-౩౯నా౨౧-౩౪ది౧౬-౧౭ బుధవక్రత్యాగః శూన్యతిథిః. పూ౫,ర

		కే	గు
	శు౫ కర్క, శుక్రః		శని
			బు
	రా	శు	

౨౧	౧	6	రకు	కు॥ శు॥ ప్రవ౨౫-౨౪ ఉఫల౧ ౦సా ౩౧-౧౯ బ౨౫-౧౪ ది౧౯-౭౩ అహః ౩౦-౫౩ పూఫ ౩౪ ౩౦-౨౯ మ౧సిం, శుద్ధప్రతిపత్తిథిః. చంద్రోదయః. ఉత్తరకన్యాం=తిః. భు ౩-౩౭ చ౨౯
౨౨	౨	7	కు	శ॥ ద్వి ౩౦-౧౧ ఉఫ ౫-౯ హ ౩౩-౩౪ గ ౩౦-౧౧ బి ౧౭-౪౩ వి శు ౪౦ సు ౩-౪౬ జిల హిజ్ చ౧
౨౩	౩	8		ఆ॥ తృ ౩౫-౧౭ హ ౧౧-౫౩ సు ౩౫-౪ చై౨-౪౪ రా ౩-౧౬ తా. సర్వసుస్వామి. బలభద్ర జయంతి సామవేద్యుపాకర్మ. షోడశోమా వ్రతం. హరితాళిక వ్రతం. భు ౩-౫౭. స్వర్ణగౌరీ వ్రతం. [ఫ్లి. శివానమ్తుష్టి. భు౪-౭౧౩
౨౪	౪	9	రకు	సో॥ చ ౪౦-౭౧ ది ౧౯-౭౫ బ ౬-౩౫ వ౭-౫౧ రా ౩-౬ అహః ౩౦-౪౬ పూఫర ౫౬-౧౫ సుఘ ౫ వినాయక చవితి
౨౫	౫	10	బు	సో॥ పం ౪౭-౫౭ స్వా ౨౪-౩౭ ౧౭౩౭-౧౧ ౧ ౪౦ రా ౧౦ వ ౪ యు, బు౫౬ ఋషి పంచమీ. భు ౪-౧౭ చ౪
౨౬	౬	11	కు	బు॥ ష ౪౭-౪ వి ౩౦-౯ వై ౩౭ ౧౯ గ౧౬-౫౩ రా ౧౧-౧ సు శుక్ల ౧౨, శు, క్రూ. స్కందషష్ఠీ. సూర్యషష్ఠీ. భు౪-౯౯ చ౫ [సు౪-౩౯ చ౬
౨౭	౭	12	కు	గు॥ స ౫౧-౩౭ అనూ ౩౪-౪౬ వి ౩౧-౭ గ ౨౦-౧౨ రా ౧౭-౫౧ వకుర-అగా, సప్త, వే. ఆముక్తాభరణ సప్తమీ
౨౮	౮	13	ర	శు॥ అ ౫౩-౯ జ్యే ౩౮-౧౩ ప్రీ ౩౭-౧౬ త్యా, పూ॥ అహః ౪౦ ఉ సగ్గధ వల ౧౦ ౫౫ జ్యే, గా, క్రా. ధ, గ, ల్లు. జ్యేష్ఠాష్టమీ. భు౪-౪౯ చ౭ [౪-౫౯ చ౮
౨౯	౯	14	బుకు	శ॥ న ౫౩-౭౬ మూ ౪౦-౨౬ ఆయు ౩౪-౫౪ బా ౩-౧౭ రా ౫-౩ పూఫ ౧ బు ౫౬ మ౪ కు ౩౧ కేదారనవమీ భు
౩౦	౧౦	15	శ	ఆ॥ ద౫౭-౨౮ పూషా ౪౧-౭ సౌ ౩౧-౪౮ తై ౫-౫౭ ౪-౪౯ న ౧సిం, శ౪ం అనూ, శ, ల్లు. భు౫-౯౯
౩౧	౧౧	16	ర	సో॥ ఏ ౫౦-౧౮ ఉషా ౪౧-౧౦ శో ౭౭-౪౧ వ ౧-౭౩ గ ౧-౧౯ రా ౦-౭౭ అహః ౩౦-౩౦ ఉఫ ౭ కన్యా, ౪౬-౫౮ ఉషా, శే, వే. పరివర్తన ఏకాదశీ. సర్వ ఏకాదశీ. భు౫-౧౯ చ౧౦
౧	౧౨	17	కు కు	మం॥ ద్వా ౪౭-౩ శ్ర ౩౯-౫౮ అతి ౦-౪౪ బ౧౮-౪౦ గ ౧౯-౧ విర వృశ్చి, కు ౪౭ పూఫ ౧ కు ౧౩ శ్ర, శ, వే. వ. దశీతిమ ఖా. వామనజయంతీ. శ్రవణద్వాదశీ. భు౦-౩ చ౧
౨	౧౩	18	బుకు	బు॥ త్ర ౪౯-౫౩ ధ ౩౭-౩౮ సు ౧౬-౫౬ కౌ ౧౪-౫౮ రా ౪-౧౬ త్యా ౩-౪౮ పూఫ బు ౬ పు ౧ కు ౯ ధ, సప్త, కు, వే. భు౦-౧౭ చ౧౮
౩	౧౪	19	కు	గు॥ చ ౩౭-౫౮ శ ౩౪-౩౬ ధృ ౧౦-౭౭ గ ౧౦-౨౫ రా ౧౯-౧౩ పూఫ ౭ కు ౫౫ అనంతచతుర్దశీ. భు౦-౨౩ చ౧౩
౪	౧౫	20	ర	శు॥ ○ పూ ౩౨-౨౮ పూభా ౩౧-౯ శూ ౩-౭౭ గ ౫౨-౩౪ భ౫-౧౩ రా ౨౩ అహః ౩౦-౨౪ ఉఫ ౩ గ ౧౧-౩౬ సావిత్రీ వ్రతం. భు౦-౩౪ చ౧౫ [౦ధ. భు౦-౪౪ చ౧౫
౫	౧౬	21	బు	బు॥ శ॥ ప్ర ౨౬-౩౬ ఉభా ౨౭-౨౪ వృ ౭-౧౯ కౌ ౬-౩౬ రా ౪-౩౫ త్యా ప్ర ౩-౪౩ పూఫ బు ౧ మహాలయపక్షా
౬	౧౭	22	కుకు	ఆ॥ ద్వి ౨౦-౩౧ రే ౨౧-౫౩ ధృ ౪౦-౩౪ గ ౨౦-౩౧ త్యా, పూ॥ అగా ౧ కు ౫ పూఫ ౩ సు ౩౭ తిథిద్వయం. రే, ర, వే. మూ, కు, ల్లు. బృహద్గౌరీ వ్రతం. భు౦-౫౪ చ౧౬
౭	౧౮	23	రబు	సో॥ తృ ౧౪-౧౬ అశ్వి ౧౮-౪౨ వ్యా ౩౨-౫౨ ధ ౧౪-౨౬ రా ౪ ౧౦-౫ అహః ౩౧-౧౬ ఉఫ ౪ గ ౩౫-౪ పూఫ బు ౪ తదియ. కజ్జలీ, బహుళ, భరణీ మహాలయః భు౧-౫ చ౧౭
౮	౧౯	24		మం॥ చ ౮-౩౬ భ ౧౪-౪౮ హ ౨౫-౩౬ బా ౮-౩౬ రా ౧ ౯-౪౯ భ, కు, వే. భానురక్తి. భు౧-౧౫ చ౧౮
౯	౨౦	25	రకు	బు॥ పం ౩-౧౧ షష్ఠీ ౫-౧౧ కృ ౧౧-౧౯ వ ౨౧ తై ౩-౧౧ గ ౧౯-౧౩ తులాయనగోర్క ౪౧-౩ పూఫర కు ౧౯ అవమా. భు౧-౨౫ చ౧౯
౧౦	౨౧	26	రబు	గు॥ స ౫౪-౧౮ రో ౨౬-౩౧ ౧ - ౪ భ ౨౬-౨౦ బి ౨౧ ౫౭ అహః ౩౦-౬ ప ౧ నిర్జ =౧౫౯-౩ ఉఫ ౧ బు ౮ ౯, గ, ల్లు. గజగౌరీ, వ్యతీపాత మహాలయః. భు౧-౩౬ చ౨౦ [మధ్యాష్టమీ. భు౧-౪౬ చ౨౧
౧౧	౨౨	27	కు	శు॥ అ ౫౧-౧౩ మృ ౬-౨౨ వ్య ౫-౫౪ భా ౨౨-౪౫ బి ౨౬-౫౯ అనూ ౨కు ౩౯ మృ, శే, కా. సూర్యసావర్ణిక మన్వాది.
౧౨	౨౩	28	బుకు	శ॥ న ౪౯-౧౩ ఆర్ద్రా ౫-౧౬ వం - ౪౫ ప ౫-౪౭ తై ౨౦-౧౩ రా ౫-౧౩ ఉఫ కన్యా, బు ౨౬ ఉఫ కు ౧ భు౧-౫౬
౧౩	౨౪	29		ఆ॥ ద ౪౮-౨౬ పున ౫-౧౫ శ ౫౩-౧౫ వ ౧౮-౫౦ ౨౫-౩౯ భు౨-౭ చ౨౩ [చ౨౨
౧౪	౨౫	30	రబుకు	సో॥ ఏ ౪౮-౫౫ పుష్య ౬-౨౭ సిం ౦-౫౮ బ ౧౮-౪౦ రా ౯-౪౫ అహః ౩౦-౦ హ ౨౪౨౨-౫౦ ఉఫ ౩ బు ౩౬ ఉఫ కన్యా, శు ౪ ౩ పుష్య, రా, వే. సర్వ ఏకాదశీ. భు౨-౧౭ చ౨౪ [యః. భు౨-౨౭ చ౨౫
౧౫	౨౬	1		మం॥ ద్వా ౫౦-౪౦ ఆశ్లే ౫౪ సా ౪౯-౪౩ కౌ ౧౯-౪౭ రా ౧౦-౪౬ ఆశ్లే, సప్త, కు, వే. వ. దశీతిపిత్య, రయతిమహాలయః
౧౬	౨౭	2	కుబు	బు॥ త్ర ౫౩-౩౮ మ ౧౨-౩౩ శు ౪౯-౨౦ గ ౨౨-౯ రా ౪-౧౪ అనూ ౩ కు ౯ ఉఫ ౪ బు ౪౦ మ, శ, క్రా. కలియుగాదిః. భు౨-౩౮ చ౨౬ [శస్త్రహతమహాలయః. అనంతవ్రతం. మాసశివరాత్రిః భు౨-౪౮ చ౨౭
౧౭	౨౮	3	రకు	గు॥ చ, శీ ౫౭-౩౮ పూఫ ౧౭-౨౧ శు ౪౯-౪౪ భ ౨౫-౩౮ రా ౭-౧౪ అహః ౨౯-౫౦ హ ౩౧ ౪౫-౪ ఉఫ ౩ కు ౧ ౫ వి. [illegible]
౧౮	౨౯	4	బు	శు॥ ● అమా ౬౦-౦ ఉఫ ౨౩-౩ బ్ర ౫౦-౪౭ చ ౩౦-౧ రా ౧౬-౨౫ హ ౧ బు ౪౪ త్రిద్యుస్పృక్. భు౨-౫౮ చ౨౮
౧౯	౩౦	5	బు	శ॥ ● అమా ౨-౨౪ హ ౨౯-౨౦ ఐం ౫౨-౧౧ నా ౨-౨౪ రా ౨౧-౪ అప్రాగస్తమితో బు ౨౫ హ, గ, క్రా. దౌహిత్రకృత మహాలయః. చాతుర్గ్రిహాకూటః భు౩-౯ చ౨౯

	కే	గు
శు౧-౨౧వృ, కు		
బ ౧ క, బుధః		
౬౧౧క, శుక్రః		బుకు
సు౧౦సిం, శనిః		
కు రా		

౨౦	౧	6	బుశు	శు॥ఆ-ప్ర ౭-౩౫చి౩౫-౫౩ చై౫౩-౩౯బ౭-౩౫రా౨౧-౩౨హ౨ బు౮౯ ఉ ఫ౮ శు౬ నవరాత్రారంభః. చంద్రోదయః, ఉత్తరశ్యం=తిః భు౩-౧౯చ౩౦ [నూ౮శు౧౫భు౩-౨౯ మొహరంచ౧
౨౧	౨	7	రశు	సో॥ద్వి౧౨-౪౬స్వా౮౨-౧౦వి౫౮-౪౯కా౧౨-౪౬రా౨౭-౪౨త్యా.ప్ర౪-౨౩ అహః౨౯-౪౯హ౮౮౯-౭ అ
౨౨	౩	8	బుశు	మం॥తృ౧౭-౨౯.౮౭-౫౮ ప్రీ౫౫-౩౦౪౧౭-౨౯ శేష౧-౫౩ రా౨౯-౫౫ త్యా.ప్ర౪ - ౧౯హ౩బు౮౯హ౧శు ౮౭ చతుర్థీతిథిః, భు౩-౪౦చ౨ [భు౩-౫౦చ౩
౨౩	౪	9		బు॥చ౨౧-౨౮అనూ౫౭-౪౪ ఆయు౫౫-౨౬భ౨౧-౨౮ శేష౩- ౧సూన్యతిథిః,అనూ,శు, క్రా, ఉపాంగలలితా
౨౪	౫	10	రబు	గు॥పం౨౪-౧౭ జ్యే౫౬-౨౯సౌ౫౪-౩౦బా౨౪-౧౭ది౭-౩౬అహః౨౯-౩౩చి౧ పూర్ణజల=౭౩౦ - ౯హ ౪బు ౪౪ పంచమీతిథిః, జ్యే,శా,క్రా, పూభా,ర,ల్లనాగ పూజా, భు౪-౦చ౪
౨౫	౬	11	శుశు	శు॥ష౨౫-౫౫మూ౫౯-౫౫శో౫౨-౩౬ తై౨౫-౫౫రా౨౫-౧౪ త్యా.ప్ర౪ - ౧౦ జ్యే౧శు౫౫హ౨శు౨౮పూపా, శు, ల్లసరస్వతీపూజా, భు౪-౧౦౫ [౪-౨౧చ౬
౨౬	౭	12	బు	శ॥స౬-౧౭పూషా౬౦-౦అతి౪౯-౩౯వ౬-౧౭ది౨౩-౨౫చి౧బు౪౦ భద్రకాళీపూజా, అన=ద్వయం, భు
౨౭	౮	13	రరాకే	ఆ॥అ౨౫-౨౪పూషా౦-౧౧సు౪౫-౪౫బ౨౫-౨౪ది౨౦-౧౨అహః౨౯-౨౬చి౨౮౫౧-౪౩ జ్యే౨ రాహుః కోర కే౧అభి,కీ,వే,ధ,కే ల్లభు౪-౩౧చ౭ [మన్వాదిః,హోమబలిః,భు౪-౪౧చ౮
౨౮	౯	14	బుశు	సో॥న౨౩-౧౭ఉషా౦-౧౪శ౫౮-౫౬ధృ౪౦-౫౯కౌ౩-౧౭ది౧౦-౩చి౨బు౩౪హ౩శు౯క్రీ,శ,వే,స్వారోచిష
౨౯	౧౦	15		మం॥ద౨౦-౧ధ౫౭-౭శా౩౫-౧౯గ౦-౮ది౮-౪౯తిథిద్వయం,సోపపదం,విజయదశమీ, శమీపూజా, రాజపట్టాభిషేకః,భు౪-౫౨చ౯ [౧౧శీ,భు౫-౨చ౧౦
౩౦	౧౧	16	శుబుతే	బు॥ఏ౧౬-౩శ౫౪-౧౭గ౨౮-౫౭ధ౧౬-౩ది౧౪-౧౬ జ్యే౨శు౩౫-చి౩శు,బు౨౮హ౪శు౫౦ ద్వాదశీతిథిః, సర్వ
౧	౧౨	17	రశ	గు॥ద్వా౧౧-౧౧పూభా౫౦-౪౮వృ౨౨-౦బా౧౧-౧౧౯-౨౧అహః౨౯-౧౯చి౩శు,ర౧౨-౫౩మ౨శ౫౧పూభా,గ,వే,విషువత్,గోపద్మ ౨శీ,భు౫-౧౨చ౧౧ [౦-౯చ౧౨
౨	౧౩	18	బుశు	శు॥త్ర౫-౪౫వ,శీ౫౪-౧౩ఉభా౪౬-౫౪వృ౧౪-౩౫ తై౫-౪౫౬౧౩-౧౪చి౪బు౨౦ ప్రాగస్తమితశ్శుక్రః౫ భు
౩	౧౪	19	శు	శ॥◯ పూ౫౩-౫౭౮౪౭-౪౫వ్యా౬-౫౪హ౫౭-౧౦ధ౬-౫౮ది౧౪-౪౯చి౧శు౩౧కౌముదీ,భు౦-౨౦చ౧౩
౪	౧౫	20	రబు	బ॥అ॥ప్ర౪౭-౫౯అశ్వి౩౭-౩౩వ౫౧-౧౬బా౧౦-౫౮రా౦-౬అహః౨౯-౯చి౪౦౩౩-౩౮ స్వా ౧ బు ౧౨ భు౦-౩౦చ౧౪
౫	౧౬	21	శు	సో॥ద్వి౪౨-౧౩భ౩౪-౩౩సి౪౩-౪౧తై౧౫-౬౦-౫౭జ్యే౩శు౧౪భ,స ప్త,శ, వే,భు౦-౪౧చ౧౫ [౦-౫౧చ౧౬
౬	౧౭	22	బుశు	మం॥తృ౩౬-౫౩కృ౩౦-౫౭వ్య౩౬-౦౪౯-౩౩ది౨-౪౫స్వా౨బు౫ చి ౨ శు౧౨ చంద్రోదయోమావ్రతం, భు
౭	౧౮	23	రబు	బు॥చ౩౨-౮౯౨౭౫౫౯-౩౮౪-౩౦ది౮-౫౬౯౧౨-౨౧అహః౨౯-౩స్వా౧నిర్జల= ర౫౩-౫౯స్వా ౩బు౫౮౯, మే,క్రా,ఉభా,ర, ల్లభు౧-౨చ౧౭
౮	౧౯	24	శు	గు॥పం౨౮-౧౧వృ౨౫-౩౯వ౨౩-౨౮కా౦-౯రా౧౭-౧౦చి౩తు,శు౫౩భు౧-౧౨చ౧౮
౯	౨౦	25	రశుబు	శు॥ష౨౫-౧౪ఆర్ద్రా౨౪-౧౭శి౧౮-౨వ౨౫ ౧౪ రా౨౫-౧౧ త్యా.ప్ర౩-౫౯ వృశ్చికాయనగోర్కః౫౬-౫౬ జ్యే౪శు౫౧స్వా౪బు౫౧భు౧-౨౩చ౧౯
౧౦	౨౧	26		శ॥స౨౩-౨౨పున౨౪-౨సి౧౭-౩౦బ౨౩-౨౨రా౧౫ - ౭౨ దుర్గోత్సవః అన=ద్వయం భు౧-౩౩చ౨౦
౧౧	౨౨	27	రబుశు	ఆ॥అ౨౨-౩౪పుష్య౨౪-౫౬సా౯-౪౯కా౨౧ - ౩౪ రా౯-౯త్యా.ప్ర౪-౯ అహః౨౮ - ౫౬స్వా౨౮ ౧౩-౫౫ వి౧బు౪౫చి౪శు౩౩ పుష్య,శు, వే. భు౧-౪౪చ౨౧
౧౨	౨౩	28		సో॥న౨౩-౮అశ్లే౨౭-౫శు౭ ౧౧౯౨౩ - ౮ శేషః౨- ౧౪రా౯-౫౪త్యా ప్ర౪-౪౧భు౧-౫౪చ౨౨
౧౩	౨౪	29	బు	మం॥ద౨౫-౨శు౩౦-౨౯శు౫-౩౫భ౨౫-౨ శేషః౩-౧రా౨౩ - ౯వి౨బు౪౦ మ,శ,క్రా,భు౨-౫చ౨౩
౧౪	౨౫	30	రశుశు	బు॥ఏ౨౮-౬పూఫ౩౫-౦బ౪-౫౩బా౨౮-౬రా౨౫-౫౭త్యా.ప్ర౪-౨౨అహః౨౮-౪౭స్వా౩౪ ౩౩-౨౭ మూ౧ధ,శు౨౬ ల్లస్వా౧శు౧౩ఉషా,శు ల్ల,సర్వ౧౧శీభు౨-౧౫చ౨౪
౧౫	౨౬	31	బు	గు॥ద్వా౩౨-౧౩ఉఫ౪౦-౩౧౨౦౫-౨కౌం-౯త్యా.పూ॥వి౩బు౩౭భు౨-౨౬చ౨౫
౧౬	౨౭	1	శు	శు॥త్ర౩౭-౬హ౪౬-౪౩ వై౫ ౫౪౪౪-౪౦ది౩-౪౧స్వా౨శు౫౩యమదీపం, నరకచతుర్దశీ,భు౨-౩౬చ౨౬
౧౭	౨౮	2	రబు	శ॥చ,శీ౪౨-౨౫చి౫౩-౧౫వి౭-౮ధ౯-౪౫ది౮-౫౪అహః౨౮-౪౧స్వా౪౧౫౨-౩౯వి౪వృశ్చి,బు౩౬ ప్రేతగ౪౪ యమతర్పణం,స్వాత్యభంగం,మాసశివరాత్రిః,భు౨-౪౭చ౨౭ [వళిః,త్రిగ్రహకూటః,భు౨-౫౭చ౨౮
౧౮	౨౯	3	శుగు	ఆ॥● అమా౪౭-౩౯స్వా౫౯-౩౯ప్రీ౮-౩౪చ౧౫-౨ది౮-౪౫మూ౨శు౫౯గురువక్రారం౫౬స్వా, ర,క్రా, దీపా

		కే	గు
	బ ౧౧ధ, కుజః బ౧౪వృ, బుధః బ ౫తు, శుక్రః		శ
	శు రా	బు	శు

అమృతాంజనము సకల నొప్పులకు సంజీవివంటిది.

౧౯	౩౦	4	బుశు	శు-సో॥ప్రప౯౨-౨౬వి౬౦-౦ఆయు౯-౪౭కి౧౨౦-౨౯౧౫-౧అనూ౧బు౩౭స్వా౩శు౩౩ మం౫ళమాలికా కాళదీప దానం, బల్యుత్సవః, గోపూజా, భు౩-౮చ౨౯
౨౦	౧	5		మం॥ద్వి౫౬-౨౪వి౫-౩౨సౌ౧౦-౩౫బా౨౪-౨౫ది౧౫-౩౭చంద్రోదయః,ఉత్తరశ్యృం=తిః భు౩-౯చ౩౦
౨౧	౨	6	రబు	బు॥తృ౫౯-౧౮అనూ౧౦-౩౫శో౧౦-౩౯తై౨౭-౫౧ది౨౫-౩౧అహః౨౮-౩౫వి౧అర్ఘజల=౪౧౧-౩౦ పశ్చాదు దితో బు౨౧అనూ౨బు౪౦ శే,స, లభు౩-౭౯ సఫర్ చ౧ [౩-౪౧చ౨
౨౨	౩	7	గు	గు॥చ౬౦-౦జ్యే౧౪-౩౬అతి౯-౫౫వ౩౦-౮త్యా,పూ॥స్వా౪శు౧౩జ్యే,రా,క్రా, నాగరస్థి,త్రిద్యుస్పృగ్, భు
౨౩	౪	8	శుబు	శు॥చ౦-౯మూ౧౭-౨౨ను౮-౧౩ధ౦-౯ది౧౩-౧౧రా౧౩-౩౦మూ౩శు౨౯అనూ౩ బు౪౫ మూ, శు, క్రా, నాగ౫వి, భు౩-౫౦చ౩
౨౪	౫	9	రశు	శ॥పం౧-౨౩పూషా౧౮-౫౪ధృ౫-౩౩బా౧-౨౩రా౧౦-౩౩అహః౨౧-౧౭౨౦౪౯-౯వి౧శు౫౩భు౪-౧చ౪
౨౫	౬	10	బు	ఆ॥ష౦-౩౧సప్తమీ౭-౫౮ఉషా౧౯-౧౨పూ౧-౫౩గ౦౫౫-౨౩తై౦-౩౧రా౦-౩౯అనూ౪బు౫౬అభి, కే, వే, సావిత్రీకల్పః, అవమా, భు౪-౧౧చ౫
౨౬	౭	11		సో॥అ౫౫-౨౦శ్రవ౧౮-౨౫వృ౫౧-౪౮భ౨౬-౫౫ది౨౮-౭శ్ర,శ, వేగోష్టాష్టమీ,భు౪-౨౧చ౬
౨౭	౮	12	రశుశు	మం॥న౫౧-౧౭ధ౧౬-౩౫ధృ౪౫-౩౪బా౨౩-౧౮రా౫-౨౫అహః౨౮-౨౨వి౩౪౪౮-౮ మూ౪శు౫౭వి౨శు౩౨ఘ, సప్తర, వే, కృతయుగాదిః, భు౪-౩౨చ౭
౨౮	౯	13	బు	బు॥ద౪౬-౯శ౧౩-౫౫వ్యా౩౮-౪౪తై౧౮-౫౩రా౦-౪౧జ్యే౧బు౧౩భు౪-౪౨చ౮
౨౯	౧౦	14		గు॥ఏ౪౧-౫పూభా౧౦-౩౪హ౩౧-౨౩వ౧౩-౪౭రా౪-౪౪భీష్మపంచకం,బోధన౧౧శీ, సర్వ౧౧ఏకాదశీగురు [రువారవ్రతం, భు౪-౫౩చ౯ [ద్విః,బిందు౧౧శీ,భు౫-౧౩చ౧౦
౩౦	౧౧	15	రశు	శు॥ద్వా౩౫-౨౧ఉభా౬-౪౫వ౧౩-౪౩బవ౮-౧౩రా౬-౨౪జ్యే౨బు౩౬వి౩శు౧౧స్వాయంభువమన్వాదిః, క్షీరా
౧	౧౨	16	ర	శ॥త్ర౨౯-౨౪రే౨-౩౮అశ్వ౫౫-౪౭సి౧౫-౫౩కౌ౨-౨౨రా౨౦ - ౫౧అహః౨౮-౧౬౧౪వృశ్చి,ర౫-౫౭హరిపదం. త్రేతాంతః వైకుంఠ,పాషాణ, ౧౪శీ.శని౧౩శీప్రదోషః భు.౫-౧౩చ౧౧
౨	౧౩	17	శుశు	ఆ॥చ,శీ౨౩-౩౦భ౫౪-౨౧వ్య౮-౦వ౨౩-౩౦ది౨౦ - ౪౭పూషా౧శు౨౫వి౪వృశ్చి,శు౯భ, సప్త,శి, వే౨,శ్ర,శు,ల, ధాత్రీపూజా. జ్వాలాతోరణం. త్రి చంద్రదర్శనం భు౦-౧౦చ౧౨
౩ ౧౮ నవంబరు	౧౪	18	బు	సో॥○పూ౧౭-౪౯కృ౫౦-౩౯వ౦-౧౪ప౫౨-౩౫బ౧౭-౪౯ది౨౨-౩౦జ్యే౩బు౧౧తిథిద్వయం,కృ,ర,వే.కుమారదర్శనం. భు౦-౨౧చ౧౩
౪	౧౫	19	ర	బు॥మం॥ప్ర౧౨-౩౩రో౪౭-౨౮౪౫ ౫౧కా౧౨-౩౩రా౦ - ౨౧అహః౨౮-౧౦అనూ౧౪౨౩-౩౦ద్వితీయాతిథిః రో, కే, క్రా, అశ్వి,ర, ల.భు౦-౩౨చ౧౪ [చ౧౫౦
౫	౧౬	20	బుశు	బు॥ద్వి౭-౫౫మృ౪౪-౯సి౩౯-౨౩క౭-౫౫ది౦-౫౩జ్యే౪బు౫౮అనూ౧శు౨౭చాతుర్మాస్యవి. భు౦-౪౩
౬	౧౭	21	శు	గు॥తృ౪-౫౪ఆర్ద్రా౪౩-౨౫సా౩౩-౩౮ధ౪-౫౨౫-౨౭పూషా౨శు౫౧అగ్ని,శు,వే. భు౦-౫౪చ౧౬ [౫చ౧౭
౭	౧౮	22	ర	శు॥చ౧-౧౨పంచ౫౮-౧౪పున౪౨-౫౪శు౨౮-౪౭బా౧-౨౯౧౩-౯అహః౨౮-౨అనూ౨౧౪౦-౪౪అవమా భు౧
౮	౧౯	23	బుశు	శ॥ష౫౮-౫౨పుష్య౪౩-౩౨శు౨౪-౪౯గ౨౯-౯౩౩- ౭మూ౧ఘ,బు౫౭అనూ౨శు౫పుష్య రా, వే భు౧-౧౬చ౧౮
౯	౨౦	24	ర	ఆ॥స౫౯-౩౪ఆశ్లే౪౫-౨౩బ్ర౨౧-౪౯భ౨౯-౧౩ది౧౬-౩౬ధనురయనగోర్యః౪౧-౫౨ఆశ్లే,సప్తగ, వే భానుసప్తమీ. భు౧-౨౮చ౧౯
౧౦	౨౧	25	రశు	సో॥అ౬౦-౦మ౪౮-౨౮ఐం౧౯-౪౮బా౩౦-౩౫ది౧౬-౯అహః౨౭-౫౬అనూ౩౪౫౭- ౪౪అనూ౩శు౪౩మ, శ, క్రా. ఇంద్రసావర్ణికమన్వాదిః త్రిద్యుస్పృగ్. భు౧-౩౯చ౨౦
౧౧	౨౨	26	శు	మం॥అ౧-౩౭పూఫ౫౨-౪౭వై౧౮-౪౫కౌ౧-౩౭ది౯-౫౫పూషా౩శు౧౭స్వాధ్యాయః. భు౧-౫౦చ౨౧
౧౨	౨౩	27	బు	బు॥న౪-౫౦ఉఫ౫౮-౬వి౧౮-౩౭గ౪-౫౦ది౧౨-౨౭మూ౨బు౩౪భు౨-౧చ౨౨
౧౩	౨౪	28	శు	గు॥ద౯-౬హ౬౦-౦ప్రీ౧౯-౧౨ధ౯-౬ది౨౧-౧౭అనూ౪శు౧౧భు౨-౧౨చ౨౩
౧౪	౨౫	29	ర	శు॥ఏ౧౪-౬హ౪౧౦ఆయు౨౦-౯బా౧౪-౬ది౨౬-౨౦అహః౧౭-౫౩అనూ౪౧౪-౨౧ద్వాదశీతిథిః, గోవత్స౧౨శీ.సర్వ౧౧శీ. భు౨-౨౪చ౨౪ [ద్రోషః భు౨-౩౫చ౨౫
౧౫	౨౬	30	శుశు	శ॥ద్వా౧౯-౨౮చి౧౦-౪౦సౌ౨౧-౪౦తై౧౯-౨౮ది౨౬-౧౧పూషా౪శు౪౧జ్యే౧శు౫౯శూన్యతిథిః.శని౧౩శీప్ర
౧౬	౨౭	1		ఆ॥త్ర౨౪-౪౬స్వా౧౭-౯శో౨౨-౫౬వ౨౪-౪౬రా౪-౪౩త్రయోదశీతిథి. భు౨-౪౬చ౨౬
౧౭	౨౮	2	ర	సో॥చ,శీ౨౯-౩౫వి౨౩-౧౭అతి౨౩-౫౦శ౨౯-౩౫రా౫-౩౪అహః౨౭-౫౦జ్యే౧౩౦౪౯ఘ,స,లఅనంతవ్రతం మాసశివరాత్రిః భు౨-౫౭చ౨౭ [మద్యుత్సవః.చాతుర్మాస్యహోమః. భు౩-౮చ౨౮
౧౮	౨౯	3	శు	మం॥● అమా౩౩-౩౫అనూ౨౮-౨౯ను౨౪-౧౦చ౧-౩౫రా౧౫-౩౯జ్యే౨శు౩౭అమా,స, క్రా, సుఖరాత్రికా

		కే	గు
	బ౬ ధ, బుధః, శు ౧౪ వృశ్చి, శుక్రః		శ
శు	బుశు రా		

౧౯	౩౦	4		శు॥బు॥ప్రతి౬-౨౭ జ్యే౩౨-౪౪ ధృ౨౩-౪౦ కిం౧౫-౧ జ్యే, రా, క్రా. భు౩-౧౯చ౨౯
౨౦	౧	5	రశుబు	గు॥ద్వి౩౮-౮మూ౩౫-౪౯ శూ౨౨-౧౨ బా౭ - ౧౭ రా౩ - ౫౦ అహః౨౭-౪౭ జ్యే౨౪౪౭-౧౫ ఉషా౧శు౫బుధవక్రారంభ౩౫ధ,శు, ల్గ,చంద్రోదయః ఉత్తరశృం=తిః భు౩-౩౧చ౩౦ [లవల్ చ౧
౨౧	౨	6	శు	శు॥తృ౩౮-౩౦ పూషా౩౭-౩౭ గం౧౯-౪౭ తై౮-౧౯ గ౦-౩౨ రా౩౦-౩ త్యా, ప్రర-౨ జ్యే౩శు౧౫ భు౩-౪౨ రబ్భి
౨౨	౩	7		శ॥చ౩౭-౩౭ ఉషా౩౮-౧౪ వృ౧౬-౨౪ వ౮-౩ శేషః౧-౫౧ రా౨౦ - ౨౩ అభి, కే, వే.ఉషా,శు,క్రా, వరచతుర్థీ భు౩-౫౩చ౨ [జా,భు౪-౪చ౩
౨౩	౪	8	బుశు	ఆ॥పం౩౫-౩౧ శ౩౭-౪౧ ధృ౧౨ - ౨బ౬-౩౪ రా౧౯ - ౪౦ పశ్చాదస్తమితో బు౫౮ జ్యే౪శు౫౩ శ్ర,శ, వే, నాగపూ
౨౪	౫	9	రశు	సో॥ష౩౨-౨౪ ధ౩౬-౫ వ్యా౬-౪౭ కౌ౩-౫౭ రా౨౫-౩౭ అహః౨౭-౪౪ జ్యే౩౪౩-౨౨ ఉషా౨మ,శు౨౭ స్కందషష్ఠి భు౪-౧౫చ౪
౨౫	౬	10	శ	మం॥స౨౮-౧౮ శ౩౩-౩౭ హ౦-౪౭ వ౫౩-౧౭గ౦-౨౧ రా౨౧-౩ శనివక్రారంభః౧౬ భు౪-౨౬చ౫
౨౬	౭	11	శు	బు॥అ౨౩-౩౨ పూభా౩౦-౨౫ సి౪౬-౫౨ బ౨౩-౩౨ రా౨౫-౨౨ మూ౧ష,శు౩౧ బుధాష్టమీ భు౪-౩౮చ౬
౨౭	౮	12	ర	గు॥న౧౮-౯ ఉభా౨౬-౪౧ వ్య౩౯-౧౬ కౌ౧౮-౯ రా౨౬-౫౭ త్యా,ప్ర౩-౪౪ అహః౨౭-౪౨ జ్యే౪౪౯-౧౮ తిథిద్వయం ప్రళయకల్పః భు౪-౪౯చ౭
౨౮	౯	13	శుబు	శు॥ద౧౨-౨౬ రే౨౨-౩౮ వ౩౧-౨౭ గ౧౨ - ౨౬ త్యా,పూ, ఉషా౩శు౪౭ మూ౧వ,బు౧౯ ఏకాదశీతిథిః భు౫-౦చ౮
౨౯	౧౦	14	శురాకే	శ॥ఏ౬-౩౧ అశ్వి౧౮-౨౫ ప౨౩-౩౧ భ౬ - ౩౧ బ౯ - ౭ రా౧౩ - ౬ మూ౨శు౯ జ్యే౧ రా, రో౩ కే౫౪ సర్వ౧౧శీ భు౫-౧౧చ౯ [సప్త,శ, వే.కృ,ర, ల్గ,ప.దశీతిముఖం మత్స్య౧౧శీ. అవమా. భు౫-౨౨చ౧౦
౩౦	౧౧	15	ర	ఆ॥ద్వా౦-౪౦ త్రయో౫౪-౨౪ భ౧౪-౧౮ శి౧౫-౪౨ భా౦-౪౦ రా౧౪-౪౫ అహః౨౭-౩౯ మూ౧ష, ర౩౫-౬ధ,
౧	౧౨	16	శు	సో॥చ,శీ౪౯-౫౬ కృ౧౦-౩౦ సి౮-౮గ౨౨-౩౦ రా౭౦-౪౦ మూ౩శు౪౭ భు౦-౫చ౧౧
౨	౧౩	17	బు	మం॥◯ పూ౪౫-౨౫ గో౭-౧౨ సా౦ - ౫౫శు౫౩-౨౦ భ౧౭ - ౪౦ బి౨౦ -౩౫ జ్యే౪వృశ్చి,వ,బు౨౮రో, కే,క్రా, దత్తాత్రేయజయంతీ భు౦-౧౬చ౧౨ [శు, వే భు౦-౨౭చ౧౩
౩	౧౪	18	రశు	బు॥బు॥ప్రథ౧-౪౦ మృ౪-౩౪ శు౪౮-౧౬ భా౧౩-౩౨ బి౨౪-౫౭ అహః౨౭-౩౭ మూ౨౪౫౦-౪౬ ఉషా౪శు౭ మృ,
౪	౧౫	19	రశు	గు॥ద్వి౩౮-౫౫ ఆర్ద్రా౨-౪౭ బ్ర౪౩-౫౮ తై౧౦-౧౭ రా౪-౪౭ ఆర్ద్రా౪వ,బు౪ మూ౪శు౨౫ భు౦-౩౯చ౧౪
౫	౧౬	20		శు॥తృ౩౭-౧౮ పున౨-౦౬ ౦౩౮-౪౫ వ౮-౬౨౨-౭ పున,ర, వే.భు౦-౫౦చ౧౫
౬	౧౭	21	బు	శ॥చ౩౬-౫౩ పుష్య౨-౨౧ వై౩౫-౨౩ బ౭-౫ రా౭-౮ జ్యే౩వ,బు౩౧ పుష్య, రా, వే.భు౧-౨చ౧౬
౭	౧౮	22	రశుశు	ఆ॥పం౩౭-౪౬ ఆశ్లే౩-౫౭ వి౩౩-౦ కౌ౭-౧౯ రా౭-౪౭ అహః౨౭-౩౪ మూ౩౪౬-౧౮ క్రాశ౧శు౨౫ పూషా౧శు౩శ,శు, ల్గ భు౧-౧౪చ౧౭ [చ౧౮
౮	౧౯	23		సో॥ష౩౯-౫౭ మ౬-౪౬ ప్రీ౩౧-౩౮ గ౮-౫౨ రా౦-౩౪ మ,శు, వే. భు౧-౨౫
౯	౨౦	24	రశు	మం॥స౪౩-౧౭ పూఫ౧౦-౪౯ ఆయు౩౧-౯ భ౧౧-౩౭ రా౨-౪౮ మకరాయనగోర్కః ౬-౨౯ పూషా౨శు౪౧ భు౧-౩౭చ౧౯
౧౦	౨౧	25	రబు	బు॥అ౪౭-౪౧ ఉఫ౧౫-౫౫ సౌ౩౧-౩౦ బా౧౫-౨౯ రా౧౧-౨౭ అహః౨౭-౩౨ మూ౪౨౧-౪౫ ప్రాగుదితో బు౫౫ త్రిస్పృష్టకాః బుధాష్టమీ భు౧-౪౮చ౨౦ [భు౧-౫౯చ౨౧
౧౧	౨౨	26	శు	గు॥న౫౨-౪౪ హ౨౧-౪౯ శో౩౨ - ౨౩ తై౨౦-౧౨ రా౧౬ - ౨౫ క్ర౨శు౪౩
౧౨	౨౩	27	శు	శు॥ద౫౮-౯ చి౨౮-౧౫ అతి౩౩-౩౮ వ౨౫-౨౭ రా౧౬-౧౩ పూషా౩శు౧౯ భు౨-౧౧చ౨౨
౧౩	౨౪	28	రబు	శ॥ఏ౬౦-౦ స్వా౩౪-౪౭ సు౩౪-౫౯ బ౩౦-౪౮ రా౨౨-౪౦ అహః౨౭-౩౪ పూషా౧ ర౩౭-౯ బుధవక్రత్యా ౧౩ రో,ర, ల్గ త్రిద్యుస్పృక్, భు౨-౨౩చ౨౩
౧౪	౨౫	29	శు	ఆ॥ఏ౩-౨౮ వి౪౦-౫౮ ధృ౩౬-౦ బా౩-౨౮ రా౨౩-౩౩ పూషా౪శు౫౭ సర్వ౧౧శీ. భు౨-౩౪చ౨౪
౧౫	౨౬	30		సో॥ద్వా౮-౧౮ అను౪౬-౨౯ శూ౩౬-౩౩ తై౮-౧౮ త్యా పూ॥ భు౨-౪౫చ౨౫
౧౬	౨౭	31	రశు	మం॥త్ర౧౨-౧౩ జ్యే౫౧-౧గం౩౬-౨౧ వ౧౨-౧౩ బి౧ - ౩౨ అహః౨౭-౩౬ పూషా౨౪౫౨-౩౦ త్ర౩శు౧ జ్యే, రా, క్రా. అనఙ్గత్రయం. మాసశివరాత్రిః. భు౨-౫౭చ౨౬
౧౭	౨౮	1	శు	బు॥చ,శీ౧౫-౩మూ౫౪-౨౪ వృ౩౫-౧౫శీ౧౫-౩ రా౭౨-౩౩ ఉషా౧శు౩౫ భు౩-౮చ౨౭ [చ౨౮
౧౮	౨౯	2		గు॥● అమా౧౬-౪౫ పూషా౫౬-౩౨ ధృ౩౩-౯ నా౧౬-౪౫ ది౯-౧౫ పూషా,ర,క్రా. త్రిగ్రహకూటః. భు౩-౧౯

		కే	గు
	శు౬మ, శుజః, శు ౧౫వృశ్చి,వ,బు ధఃశు౮ధ,శుక్రః		
శు			శ
శు	బురా		

తామర తైలము:—రాజారాణి మార్కుగల డబ్బీ 1-కి 0-6-0 డజను 1 కి రు. 4-0-0 100-కి 25-0-0

తామర, తీట, పేనుగజ్జి మొదలగునవి గలవారందరు ఈ తైలమును వాడిన సుఖపడగలరు.

అమృతాంజనము వాయువుపోట్లకు వజ్రాయుధము.

కాళయుక్తినామ సంవత్సర పౌషమాస తిథివారాదయః శాలివాహన శకగతాబ్దాః ౧౮౪౦ కలిగతాబ్దాః ౫౦౧౯

౧౯	౩౦	3	శు	శు॥శు॥ ప్రతిపత్ [illegible]
౨౦	౧	4	రశు బుశు	శ॥ ద్వి [illegible]
౨౧	౨	5		ఆ॥ తృ [illegible]
౨౨	౩	6	శు	సో॥ చ [illegible]
౨౩	౪	7	ర	మం॥ పం [illegible]
౨౪	౫	8	శుబు	బు॥ ష [illegible] పూభా, శు, ల్తౌ. అవమా [illegible]
౨౫	౬	9	శు	శు॥ అ [illegible]
౨౬	౭	10	ర	శు॥ న [illegible]
౨౭	౮	11	బు	శ॥ ద [illegible]
౨౮	౯	12	శుబు	ఆ॥ ఏ [illegible]
౨౯	౧౦	13	రశు	సో॥ ద్వా [illegible]
౧	౧౧	14	బుశు	మం॥ త్ర [illegible]
౨	౧౨	15		బు॥ చ, శి [illegible]
౩	౧౩	16	బు	శు॥ ○ పూ [illegible]
౪	౧౪	17	రశుశు	బు॥శు॥ ప్ర [illegible]
౫	౧౫	18		శ॥ ద్వి [illegible]
౬	౧౬	19	బు	ఆ॥ తృ [illegible]
౭	౧౭	20	రశు	సో॥ చ [illegible]
౮	౧౮	21	శుబు	మం॥ పం [illegible]
౯	౧౯	22	రశు	బు॥ ష [illegible]
౧౦	౨౦	23	రబు	శు॥ స [illegible]
౧౧	౨౧	24	ర	శు॥ అ [illegible]
౧౨	౨౨	25	శుబుశు	శ॥ న [illegible]
౧౩	౨౩	26	రబు	ఆ॥ ద [illegible]
౧౪	౨౪	27	బు	సో॥ ఏ [illegible]
౧౫	౨౫	28	శు	మం॥ ద్వా [illegible]
౧౬	౨౬	29	శుబు	బు॥ త్ర [illegible]
౧౭	౨౭	30	రశు	శు॥ చ, శి [illegible]
౧౮	౨౮	31	బు	శు॥ ● అమా [illegible]

1919 జనవరి

౧౯	౨౯	1		శు॥శే॥ ప్ర౫౨-౧౭ శ్ర౧౬-౫౧ వ్య౫౪-౪౭ కిం౨౩-౨౭ దిన౬-౪౧ ప్రే, శి, వే. భు౩-౧౨చ౨౯
౨౦	౩౦	2	గబు శుక్ర	ఆ॥ ద్వి౪౯-౧౮ ధ౧౫-౪౪ వ౩౦-౨౧ బా౨౦-౪౦ రా౪-౫౩ అహః౨౭-౧౪ శ్రీ౪౪౩౦-౩౭ ఉషా౪ బు౧౭ శ౧శు౨౨ మ౧వ, శ౩౫ చంద్రోదయః ఉత్తరశృంగోన్నతిః. భు౩-౨౩చ౩౦
౨౧	౧	3	శు	సో॥ తృ౪౪-౪౯ శ౧౩-౪౧ ప౨౪-౯ త్రైం౬-౫౫ రా౦-౩౯ శ౩ శు౨శ, శు, క్రా. భు౩-౩౩ జమాదిలవల్ నెల
౨౨	౨	4	బు	మం॥ చ౩౯-౫౫ పూర్వాభా౧౦-౫౦ ౩౭౭-౨౩ వ౧౯-౨౦ రా౫-౦ శ్రీ౧బు౧౩ సోపపదం. భౌమచతుర్థీ. భు౩-౪౪చ౨
౨౩	౩	5	రశు	బు॥ పం౩౪-౨౪ ఉత్తరాభా౭-౨౧ సి౧౦-౦బ౭-౧౦ రా౭-౫ అహః౨౮-౨౦ ధ౧౧౪౭-౧౭ శ౨శు౨ పున, స, ల్త భు౩-౫౪చ౩
౨౪	౪	6	బు	గు॥ ష౨౮-౪౩ రే౩-౨౭ అశ్వి౫౫-౫౩ సా౬-౨౫౫-౧౦ కౌ౧-౩౩ రా౨౧-౩౯ శ్రీ౨బు౮ భు౪-౫చ౪
౨౫	౫	7	శశు	శు॥ స౨౨-౪౭ భ౫౫-౯ శు౬-౪౦ క౨౭-౪౭ దిన౧-౪౦ శర వ౧౬ శ౩ శు౪ అభ, సప్త, శి, వే. వైవస్వతమన్వాదిః. రథసప్తమీ సూర్యచంద్రగ్రహణ. అర్కవ్యయం భు౪-౧౫చ౫
౨౬	౬	8	బు	శ॥ అ౧౬-౫౮ కృ౫౧-౧౩ బ్ర౩౮-౫౭ బ౧౬-౫౭ ౭౩-౧౯ శ్రీ౩ బు౩ తిథిద్వయం. భీష్మాష్టమీ భు౪-౨౬చ౬
౨౭	౭	9	గబు	ఆ॥ న౧౧-౨౬ రో౪౭-౪౧ ఐం౩౧-౩౨ కౌ౧౧-౨౬ రా౦-౨౪ అహః౨౮-౨౬ ధ౨౪౪-౧౮ శ్రీ౪బు౫౭ దశమీతిథిః రో, కే, కాశ్రీ. భు౪-౩౬చ౭
౨౮	౮	10	శు	సో॥ ద౬-౨౨ మృ౪౪-౪౪ వై౨౪-౩౨ గ౬-౨౨ వ౧-౦౪ శుక్రీ౨౩ భీష్మైకాదశీ. స్మార్తానాం. భు౪-౪౭చ౮
౨౯	౯	11	శుబు	మం॥ ఏ౧-౫౭ ఆర్ద్రా౪౨-౧౬ వి౩౯-౫౧ భ౧-౫౭ దివ౪-౫౮ పూర్వాభా౩౦ బు౯ శే, శు, ల్త. సోపపదం. భీష్మద్వాదశీ. వైష్ణవానాం. ఆతమాం. భు౪-౫౮చ౯
౧	౧౦	12	గ	బు॥ ద్వా౫౫-౪౭ పున౪౧-౧౪ ప్రీ౧౨-౨౩ కౌ౨౭-౫౧౧-౫౫ అహః౨౮-౩౨ ధ౩ శు౦, గ౨౧-౩౦ హరిపదం. వరాహకల్పాదిః కల్యంతిః భు౫-౮చ౧౦
౨	౧౧	13	బుశు	గు॥ చ, శి౫౪-౧౯ పుష్య౪౧-౧౦ ఆయు౭-౩౨౫౨-౩దిన౧౫ ధ౨ బు౪౦ పూర్వాభా౧ శుక్ర౪ పుష్య, రా, వే. భుం-౬చ౧౧ [౦౧౫-చ౧౨
౩	౧౨	14		శు॥ ◯ పూ౫౪-౭ ఆశ్లే౪౨-౧౨ సౌ౩-౩౪ భ౨౪ ౧౩౬౧౩ ౪౩ ఆశ్లే, ర, వే భు
౪	౧౩	15	గశుబు శురా	బు॥శే॥ ప్ర౫౫ ౧౨మ౪౪ - ౨౬శో౦-౩౫ అతి౫౮ - ౧బా౨౪-౪౦ ది౧౩-౧౯ అహః౨౮-౪౦ ధ౪౫౩౯-౩ పూర్వాభా౨ శు౪ ౬ ధ౩ శుం, బు౩౧ పూర్వాభా౨ శు, ౪౫ అనాధ్యాయా, కర్కాటకేర్ణవ, శి, కాశ్రీ. ఆశ్లే. రా. ల్తం. భుం-౨౪చ౧౩
౫	౧౪	16		ఆ॥ ద్వి౫౭-౩౩ పూర్వఫ౪౭-౫౯ సు౫౭-౩౫ తై౨౬-౨౨౫-౩౭ భుం-౩౩చ౧౪
౬	౧౫	17	బు	సో॥ తృ౬౦-౦ ఉత్తరఫ౫౧-౩౭ ధృ౫౭-౨౮౯-౧౭ది౭-౨౧ నరబు౨ తిథిత్రయస్పృక్. భుం-౪౨చ౧౫
౭	౧౬	18	గశు	మం॥ తృ౧-౨హ౫౮-౧౩ శూ౫౮-౫ ధ౧-౨దిన౫-౩౫ అహః౨౯-౪౬ శ౧౭౫౬-౫౩ పూర్వాభా౩ శు౨౬ ప్రష్య, ర, ల్తం. భుం-౫౧చ౧౬
౮	౧౭	19	బుగు	బు॥ చ౫-౩౧౭౬౦-౦గం౫౯-౧౨జా౫-౩౧ది౨౦ ౧౮శ౧ బు౧౩ ఆర్ద్రా౨౨, శు౨౧ భు౧-౦చ౧౭ [౧-౯చ౧౮
౯	౧౮	20	రశు	గు॥ పం౧౦-౩౭ చి౪-౨౭ వృ౬౦-౦ గం౧౦-౩౭ ది౨౦-౧మీనాయనగోగ్రహ౫౮-౩౮ పూర్వాభా౩ శు౫ చి, శు, వే. భు౧-౧౮చ౧౯
౧౦	౧౯	21	బుశు	శు॥ మ౧౬-౨స్వా౧౧-౮వృం-౩౭వ౧౬-౨౨౬-౩౬శ౨బు౪ పూర్వాభా౪మీ, శు౭ సప్తమీతిథిః స్వా, ర, వే. భు౧-౧౮చ౧౯ [ద్వయం భు౧-౨౭చ౨౦
౧౧	౨౦	22	రబు	శ॥ స౨౧-౧౩ వి౧౭-౨౭ ధ్రు౧-౫౮ బ౨౧-౧౩ ది౨౭-౪౧ అహః౨౯-౫౧ శ౨౪౧౫-౧శ౩ బు౫౭ శూన్యతిథిః. అన=
౧౨	౨౧	23	శు	ఆ॥ అ౨౫-౪౯ అనూ౨౩-౨౦ వ్యా౨-౫౭ కౌ౨౫-౪౮౯-౩౬ ఉత్తరాభా౧ శుక్రీ౪౮ అష్టమీతిథిః. అనూ, రా, కాశ్రీ. తిసోస్పృక్. భు౧-౩౬చ౨౧
౧౩	౨౨	24	శబు	సో॥ న౨౯-౩౧ జ్యే౨౮-౨౦హ౩-౯గ౨౯-౩౧ త్యా, పూ॥ పూర్వాభా౪మీ, శు౨౪ శ౪ బు౫౦ భు౧-౪౫చ౨౨
౧౪	౨౩	25	ర	మం॥ ద౩౨-౭మూ౩౨-౧౭ స౨-౫౫వం-౪౯ది౨౮-౧౯ రా౨౮-౨౩ త్యా, ప్ర౪-౧౧ అహః౨౯-౦ శ౩౪౩౩-౩౦ భు౧-౫౪చ౨౩ [౪౩ ఉత్తరాభా౨ శు౨౯ సర్వ౧౧శీ. భు౨-౪చ౨౪
౧౫	౨౪	26	బుగు	బు॥ ఏ౩౩-౨౩ పూర్వాషా౩౫-౨సి౧-౩౭ కౌ౫౭-౪౦బ౨-౪౫ శేష౧-౩౪ రా౨౬-౨౯ త్యా, వ్రి౪-౬ పూర్వాభా౧బు
౧౬	౨౫	27		గు॥ ద్వా౩౩-౨౬ ఉత్తరాషా౩౬-౩౦ వ౫౫-౫౯ కౌ౩-౨౫ రా౧౭-౨౭ అభి, కే, వే. భు౨-౧౨చ౨౫
౧౭	౨౬	28	గబుశు	శు॥ త్రి౩౨-౧౩ శ్ర౩౬-౪౫ వ౫౧-౪౨౫-౫౦ రా౧౭-౨౯ అహః౨౯-౨౭౪౪౫౨-౨౦ ఉత్తరాభా౧ శు౪౩ పశ్చాదుదితో బు౩౦ పూర్వాభా౨బు౩౬ శ్రీ, శి, వే. అశ్వి, శు, ల్త మహాశివరాత్రిః ౧భు౨-౨౨చ౨౬ [౩౧చ౨౭
౧౮	౨౭	1	శు	శ॥ చ, శి౨౯-౪౮ ధ౩౫-౫౩ శి౪౬-౩౩ ధ౧-౦ రా౨౪-౧౧ ఉత్తరాభా౩ శు౧౦ ఆరటీ౧౪శీ, వాజసనేయి. ౩౦ స్వా. భు౨-
౧౯	౨౮	2	బుగు	ఆ॥ ● అమా౨౬-౨౪౪౩౪-౩సి౪౦-౩౭ నా౬-౨౨ రా౨౦-౯ పూర్వాభా౩బు౩౨ గురువక్రిత్యాగ౭శ, గ, కాశ్రీ. ద్వాపరాదిః. త్రిగ్రహకూటః. భు౨-౪౦చ౨౮

		కే	గు
శు-శు	౫౯మీ, కుజః		
	౫౧కుం, బుధః		
బు	౫౬మీ, శుక్రః		శ
	రా		

౨౦	౨౯	3	శు	శు॥సో॥ప్ర౨౨-౫పూభా౩౧-౨౩సా౩౪-౧౫౨౨-౫రా౨౪-౫౧ఉభా౪శు౫౨తిథిద్వయం. చంద్రోదయః. సము శ్చం=తిః.భు౨-౪౯చ౨౯
౨౧	౩౦	4	రబు	మం॥ద్వి౧౭-౫ఉభా౨౮-౨శు౨౬-౫౫కా౧౭-౫రా౨౬-౫౩త్యా,ప్ర౩-౪౫అహః౨౯-౧౪ పూభా౧౫౧౧-౩౧ పూభా౪మీ,బు౩౨కృతీయాతిథిః.ఉభా,శు,క్రా.అశ్లే,౯,ల్గ.భు౨-౫రాజమాదిసానిచ౧
౨౨	౩౧	5	శు	బు॥తృ౧౧-౩౫రే౨౪-౧౩శు౧౯-౨౫౫౧౧-౩౫త్యా,పూ॥ఉభా౨శు౨౫సోశ్రవతం భు౩-౭చ౭ [భు౩-౩౬చ౩
౨౩	౧	6	బుశు	గు॥చ౫-౪౬పంచ౫౪-౧అశ్వి౨౦-౮౧౧-౪౩ధ౫-౪౬౯౧౦-౪౯రా౧౩-౮ఉభా౧౫బు౩-రే౧శు౩౪అవమా.
౨౪	౨	7	ర	శు॥ప౫౩-౫౩భ౧౫-౫౮౨౦౩-౫౩వై౫౨-౧౮కా౨౬-౫౦రా౧౪-౩౩అహః౨౯-౨౪పూభా౧౩౧-౧౪ క, రా,వే భు౩-౨౫చ౪
౨౫	౩	8	శుబు	శ॥సర౮-౨౦కృ౧౧-౫౭వి౪౮-౪౧౫౨౧-౬రా౧౯-౫౬పశ్చాదస్తమితఃశు౨౦ఉభా౨బు౪౯భు౩-౩౪చ౫
౨౬	౪	9	శగు	ఆ॥అ౪౩-౧౩రో౮-౧౯ప్రీ౪౧-౩౬భ౧౫-౪౬ది౨౧-౩౬ఉభా౩శు౨౧రే౨శు౧౬౯,కే,క్రా.భు౩-౪౩చ౬
౨౭	౫	10	ర	సో॥న౩౮-౪౯మృ౫-౧౩ఆయు౩౫-౩భా౧౧-౧ది౨౫-౨౩అహః౨౯-౩౨పూభా౩ర౫౦-౫౯భు౩ ౫౧చ౭
౨౮	౬	11	బుశు	మం॥ద౩౫-౧౪ఆర్ద్రా౨-౫౧సౌ౨౯-౧౦తై౭-౧రా౨-౩౨ఉభా౩బు౪రే౩శు౫౯భు౪-౧చ౯
౨౯	౭	12		బు॥ఏ౩౨-౩౮పున౧-౨౭శో౨౪-౫౬౩-౫౬ది౨౧-౧౪సర్వ౧౧౦శి.భు౪-౧౦చ౯[నృసింహ౧౨శి.భు౪-౧౯చ౧౦
౩౦	౮	13	శబుగు	గు॥ద్వా౩౧-౧౦పుష్యం-౫౭అతి౯-౫౩బ౧-౫౪రా౩-౪౪ఉభా౪శు౪౦ఉభా౪బు౪ఆర్ద్రా౩బు, గు౪౬
౧	౯	14	రశు	శు॥త్ర౩౦-౫౯ఆశ్లే౧-౪౨సు౧౬-౩౯కా౧-౫౮౩-౩అహః౨౯-౩౯పూభా౪మీ,౭౧౧-౧౮రే౪శు౪౨షడశీతి ముఖం. కామదహనం.భు౪-౨౮చ౧౧
౨	౧౦	15	బు	శ॥చ,శి౩౨-౪మ౩-౪౩ధృ౧౪-౨౬౫౧-౩౧ది౨౪-౪౮రే౧బు౫౪వ,శ,క్రా.భుం-౭చ౧౨ [చ౧౩
౩	౧౧	16		ఆ॥○పూ౩౪-౨౫పూఫ౬-౫౮సూ౧౩-౧౨ఫ౩-౧౫ది౨౬-౧౭బ్రహ్మసావర్ణికమన్వాదిః హోళికా. భుం ౧౫
౪	౧౨	17	రశుశు	బు॥సో॥ప్ర౩౭-౫౪ఉఫ౧౧-౨౧౫౧౨-౫౨బా౬-౧౦రా౪-౨౫అహః౨౯-౪౯ఉభా౧౪వి౩౨-౨ లే౧శు ౫౯ అశ్వి౧మే,శు౨౫వ,౯,ల్గ. భ,శు,ల్గ భుం-౨౨చ౧౪
౫	౧౩	18	బు	మం॥ద్వి౪౨-౧౮హ౧౬-౪౫వృ౧౩-౨౨తై౧౦-౬రా౮-౫౭ రె౨బు౪౪హ, ర,వే.చాతుర్మా౨మా.భుం-౩౦చ౧౫ [౦-౩౮చ౧౬
౬	౧౪	19		బు॥తృ౪౭-౨౧చి౨౨-౫౩ధృ౧౪-౨౪చ౧౪-౫౦రా౮-౩౧బ్రహ్మకల్పః. భు
౭	౧౫	20	రశుశ	గు॥చ౫౨-౪౧స్వా౨౯-౨౭వ్యా౧౫-౫౨బ౨౦-౧రా౧౫-౧ అహః౨౯-౫౬ ఉభా౨ర౫౩-౧౧అశ్వి౨శు౯ ఆశ్లే౪కర్క,వ,శ౧౩వి,శ,ల్గ. భుం-౪౬ చ౧౭ [౧౮
౮	౧౬	21		శు॥పం౫౭-౪౮ వి౩౫-౫౫హ౧౭-౨౨ కా౨౫-౧౫రా౧౭-౫౭ భుం-౫౪చ
౯	౧౭	22	రశుబుశు	శ॥ష౬౦-౦అనూ౫౧-౪౭వ౧౮-౩౧౫౩౦-౩రా౨౭-౧౧త్యా ప్ర౪-౨౧మే షాయనగోర్క౫౭-౧రే౨శు౨౦రే౩బు౪అశ్వి౩శు౫౩అనూ,స్త,శ,వే.త్రిద్యుస్పృక్ భు౧-౨చ౧౯
౧౦	౧౮	23		ఆ॥ష౨-౧౮జ్యే౪౭-౧౨సి౧౯-౧౨వ౨-౧౮శేషః౧-౩౧భు౧-౧౦చ౨౦ [భు౧-౧౯చ౨౧
౧౧	౧౯	24	ర	సో॥స౫-౫౩మూ౫౧-౨౭వ్య౧౯-౭బ౫-౫౩రా౧౭-౭అహః౩౦-౩ఉభా౩ర౧౫-౦త్రిస్పృష్టకాః.అన-ద్వయం
౧౨	౨౦	25	శు	మం॥అ౮-౧౮పూషా౫౪-౨౮క౧౮-౧౦కౌ౮-౧౮ది౧౬-౩౯అశ్వి౪శు౩౭భు౧-౨౬చ౨౨ [౧ ౩౪చ౨౩
౧౩	౨౧	26	శబు	బు॥న౯-౩౧ ఉషా౫౬-౧౫ ప౧౬-౧౨౯-౩౧ది౧౫-౪రే౩ శు౪౩ రే౪బు౪ అభి, కే,వే. యవనాబ్దప్రవేశః. భు
౧౪	౨౨	27	ర	గు॥ద౯-౨౫శ్ర౫౬-౪౭శి౧౩-౧౬భ౯-౨౫౭౬-౨౦అహః౩౦-౧౨ఉభా౪౧౩౬-౪౩భు౧-౪౨చ౨౪
౧౫	౨౩	28	శు	శు॥ఏ౮-౩ధ౫౬-౧౧సి౯-౨౦భా౮-౩ది౬-౪౧భ౧శు౨౧ధ,శ,వే.సర్వ౧౧౦శి.భు౧-౫౦చ౨౫
౧౬	౨౪	29		శ॥ద్వా౫-౩౨శ౫౪-౩౩సా౪-౩౪శు౫౪-౨౦తై౫-౩౨ది౧౩-౪౨శని౧౩శిప్రదోషః భు౧-౫౮చ౨౬
౧౭	౨౫	30	ర	ఆ॥త్ర౨-౨చతు౫౫-౩౫పూభా౫౨-౩శు౫౨-౩౧వ౨-౨౭-౫౩అహః౩౦-౨౦రే౧౫౯-౭పూభ్భగ,ల్గ. మాస శివరాత్రిః.అవమా.భు౨-౬చ౨౭ [మవ్రతం.చాతుర్గ్రహకూటః.భు౨-౧౪చ౨౮
౧౮	౨౬	31	శుబుశు	సో॥●అమా౫౨-౩౩ఉభా౪౮-౫౧బ్ర౪౫-౩౭చ౨౫-౫౧౪-౪౬రే౪శు౯బుధవక్రారంభః౭భ౨శు౬అమాసో
౧౯	౨౭	1		సిద్ధార్థినామసంవత్సర చైత్రశు౧శుం౪౬-౫౭రే౪౫-౭౨౦౩౮-౧౪కిం౯-౪౫ది౧౬-౫౯శే,గ,క్రా. భు౨-౨౨ చ౨౯

శు బు శు		కే	గు
	శు౨మీ, బుధః ౫౧మే, శుక్ర ౪కర్క, శ, శనిః		
	రా		

మాశినెల

పంగునినెల

ఆనందాది యోగములు.

ఆ.	సో.	మం.	బు.	గు.	శు.	శ.	యోగములు.
అశ్వి	మృ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము-కార్యసిద్ధి
భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభిజ	పూభా	కాలదగ్ధయోగము-మృత్యువు
కృ	పున	పూఫ	స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	ధూమ్రయోగము-మంగళము
రో	పుష్య	ఉఫ	వి	పూషా	ధ	రేవ	ప్రజాపతియోగము-సుఖము
మృ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శ	అశ్వి	సవ్యభాగ్యయోగము-సుఖసంపద
ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభిజ	పూభా	భర	ధ్వాంక్షయోగము-కార్యహాని
పున	పూఫ	స్వా	మూలా	శ్ర	ఉభా	కృ	ద్విజయోగము-వస్త్రలాభము
పుష్య	ఉఫ	విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	శ్రీవత్సయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	వస్త్రయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మంగళయోగము-కార్యనాశము
పూఫ	స్వాతీ	మూలా	శ్ర	ఉభా	కృత్తి	పున	ఇంద్రయోగము-శుభము
ఉఫ	విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	మిత్రయోగము-కార్యసిద్ధి
హ	అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	మీనాక్షియోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
చిత్రా	జ్యేషా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	పద్మయోగము-లక్ష్మీప్రాప్తి
స్వాతీ	మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	అంబయోగము-కార్యనాశము
విశా	పూషా	ధని	రేవ	రో	పుష్య	ఉఫ	ఉత్పాతయోగము-అమంగళము
అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్త	మృత్యుయోగము-అమంగళము
జ్యేష్ఠా	అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	కాననయోగము-కార్యహాని
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతీ	సిద్ధియోగము-సర్వసిద్ధి
పూషా	ధని	రేవ	రో	పుష్య	ఉఫ	విశా	సర్వయోగము-సుఖము
ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	అమృతయోగము-అర్థప్రాప్తి
అభిజి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	ముసలయోగము-అశుభము
శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతి	మూలా	గదాయోగము-రాజసన్మానము
ధని	రేవ	రో	పుష్య	ఉఫ	విశా	పూషా	మతంగయోగము-సంపత్తు
శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	రాక్షసయోగము-అర్థనాశము
పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	జ్యేష్ఠా	అభిజి	శ్వేతయోగము-నిష్ఫలము
ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతీ	మూలా	శ్రవ	స్థిరయోగము-శుభము
రేవ	రో	పుష్య	ఉఫ	విశా	పూషా	ధనిష్ఠ	ప్రజోత్పత్తియోగము-శుభము

AMRUTANJAN DEPOT

BEST INDIAN PAIN BALM

ఎమిడికల వెడలగొట్టు.. జలుకుల ఖండించును. తేలుకాటును
తీసివేయును. దురదను తొలగించును. కీళ్ళపోట్ల ... గొట్టును.
వాపులు, గాయములు, పుండ్లు, వీని కన్నిటికి అమృతము

ఈ మందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీరమందలి
దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున కారోగ్యము
గలిగించును. నొప్పులను తీసివేయును.
అమృతాంజనమును విదేశములలో కూడ
వాడుచున్నారు.

THE PRINCE OF WALES

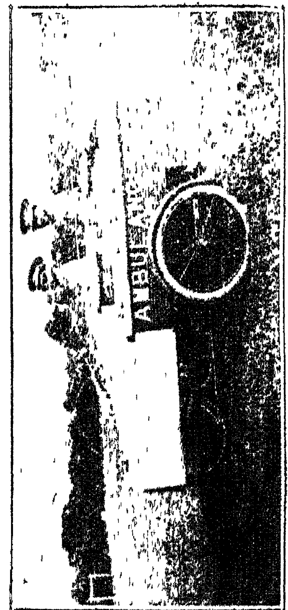
వేల్సు యువరాజుగారు

GENERAL SIR ARCHEBOLD MURRAY

జనరలు సర్ ఆర్చిబాల్డు ముర్రె

THE AMBULANCE CAR. M. A. C.

అంబ్యులెన్సుకారు. ఎమ్. ఏ. సి.

సుఖముగ స్వస్థలమును చేరిరి. అచిరకాలమున వారు ప్రచురింపఁదలఁచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు మూలబీజముగ నుండుటకు భగవంతుఁడు దయచేయుఁగాత!

చెన్నపురి రాష్ట్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ బిసెంటమ్మ గారి నిర్బంధప్రవాసము, విశేషమైన యశాంతి గలిగించి స్వరాజ్యాందోళనమున కుత్తేజనము గలిగించినవి. నిరంకుశాధికారమును గర్హించుచు చేసిన సభలు తీర్మానములు ప్రజల సర్వాభిప్రాయములను వ్యక్తము చేసినవి. ప్రజలు విషాదోపహతులై నిర్వీర్యులై స్వధర్మనిర్వహణమును గనలేనపుడు వారియం దాత్మవిశ్వాసము నుదయింపఁజేసి స్వరాజ్యైక్యమును నుద్ధరించిన సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుఁడు. వర్తమానకాలమునందు జాతీయస్వాతంత్ర్యధర్మము జాతీయసంరక్షణధర్మము స్వయంనియోగధర్మము లోకము నాకర్షించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయె మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికయందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో ప్రజల చిత్తంబుల నాకర్షించిన స్వరాజ్యస్థాపనవిషయము ప్రముఖము. సంచికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని పద్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వపరిపాలనాది జాతీయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులను ఆంధ్రప్రపంచప్రబోధమును విశదము చేయుచున్నవి. సంచికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల రాయబారము భారతమహిళలరాయబారము స్వరాజ్యప్రతినిధుల రాయబారము రాజ్యాంగసంస్కరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మాంటెగు భూపేంద్రనాథ బాసు చార్లెసు రాబర్ట్సు చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేతర నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సంబంధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మ గాంధి సర్ విశ్వేశ్వరయ్య రామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు ముద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచురింపఁబడినది. చిత్రపటమునం దొకచేతియందు బ్రిటిషుపతాకమును మరొకచేతియందు స్వరాజ్యపతాకమును గలవు. ఇరుపార్శ్వములను హిందూ గోష్ఠ దేవాలయముల పటములును మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రార్థనామందిరముల పటములును రాజదండతులా పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కమలాసనాసీనయై చతుర్భుజ భారతమాత విరాజిలుచున్నది. భారతమాత ఎడమహస్తములందు బ్రిటిషుపతాకమును స్వరాజ్యపతాకమును త్రిశూలచక్రములను అభయముద్రను గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భారతీయవిజ్ఞానమునకు చిహ్నములు. భగవత్ఖాతమునందు ప్రపంచవ్యాప్తములైన ముఖ్యమతములకు జాతులకు సహయోగము సాహచర్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిందువులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు ఆత్మగౌరవజాతులైన భారతీయులు. జాతిమతవిలక్షణంబైన దేశభక్తిని సోదరప్రేమను అఖండాలోకస్ఫూర్తిని భరతమాత బోధించుచున్నది. ఆత్మసంరక్షణసామర్థ్యము గల చక్రమును శూలమును ఉభయహస్తములందు ధరించిన భరతమాత సుబలత్వమును ప్రకటించుచున్నది. మహోజ్జ్వలంబును మహాబలయుతంబును దివ్యంబును నైన మాతృస్వరూపపు సందర్శనము సంభావనము సందర్శనము ఫలితమైన దేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలితులు స్వప్రయోజనవిముఖులై మాతృదేశారాధనపరాయణులగుటకు హిందూదేశమంత్రి గారచిరకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగసంస్కరణ విధానము విశాలమై మాతృమూర్తి స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకూలమై భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటిషుసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలబీజముగ పరిణమించుఁగాత!

అమూల్యమైన వ్యాసములను వ్రాసియు చిత్రపటములను పంపియు నితర విధముల సహాయమును చేసియు కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు తోడ్పడిన మహాజనుల కనేకవందనంబులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరమునం దాంధ్రులు సంకల్పసిద్ధులై కామితార్థములను పడయుదురుగాత! సర్వేశ్వరుఁడు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

లోకవృత్తాంతము

సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః - అనేన ప్రసవిష్యధ్వ మేష వో౽స్త్విష్టకామధుక్.

విశ్వ మనంతము. ఆద్యంతరహితము. అసంఖ్యరూపపరిశోభితము. విచిత్రరూపపరికల్పితము. ఆత్మాధిష్ఠితము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వాన్వితంబు లైన భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపఁబడినవి. విశ్వవికాసమునందు యుగములు మహాయుగములు మన్వంతరములు గతించినవి. దేశములు ఖండములు గోళములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. జీవజాలములు విలయము నొందినవి. విలయపరంపరలు పునర్నిర్మాణంబునకు సాధనంబు లైనవి. చరాచరరూపంబు లైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికాసమునకై సృష్టి సృజించి తన్మూలమున ప్రజావికాసంబును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములందు జీవజాలంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ వినియోగించుచున్నది. చరముల పోషణమునకు చరములు ఆధారములు. జంతువుల పోషణమునకు ఉద్భిజ్జము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జంతువులు మనుజుల దేహపోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోక పోషణమునకును దివ్యపురుషుల పోషణమునకును ఆధారభూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రజోపభోగమునకును వ్యాప్తం బైన లయవృత్తంబునందు బాహ్యాంతనిర్ణయము దుర్లభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయమును ప్రకృతిసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్త మైన సంరంభపరిణామము దుఃఖమయము, శోకాన్వితము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయం బై సమ్మోహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు నశించినవి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంతరించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి, అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము దుస్తరముగ నున్నది.

యజ్ఞారాధనము

అవతారపురుషు లీ పరమరహస్యమును లోకసంగ్రహార్థము వెల్లడి చేయుటకై తమ జీవితంబులను వినియోగించిరి. బుద్ధదేవుఁడు ప్రపంచమును తరింపఁజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారమును పరిత్యజించెను. ఏసుక్రీస్తు మానవుల ముక్తికై ప్రాణములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణుఁ డాత్మసిద్ధికి యోగమార్గమును జూపెను. సకలవేదములు సకలశాస్త్రములు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు సాధనంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమునకును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు. ప్రజల ప్రసవమునకై సర్వేశ్వరుఁడు మహాయజ్ఞమును ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును ప్రజలు జాతులు తమ సంస్కారమునకును దేశమునకును కాలమునకును తగిన రీతి ననుష్ఠించుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుందురు. యజ్ఞరూపము లనంతములు. కర్మయజ్ఞము తపోయజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజకులు యజ్ఞరూపమునకు సదృశ మైన ప్రతిఫలమును పడయుదురు. స్వార్థపర మైన యజ్ఞము పాపమునకును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరార్థపర మైన యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమునకును హేతుభూతములు. యజ్ఞవిదులు యజ్ఞశిష్టామృతభుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మత్వమును పడయుదురు. యజ్ఞవిమూఢులు యజ్ఞఫలభుక్కులు దుఃఖమును నాశనమును పొందుదురు. వివిధము లైన యజ్ఞములకు కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములందు ద్రవ్యయజ్ఞము లధమములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు. స్వార్థపర మైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

సుఖముగ స్వస్థలమును చేరిరి. అచిరకాలమున వారు ప్రచురింపదలచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్య స్థాపనమునకు మూలబీజముగ నుండుటకు భగవంతుడు సెప్పకుండుగాక!

చెన్నపురి శాస్త్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ బిసెంటమ్మ గారి నిర్బంధప్రవాసము, విశేషమైన యశాంతిని గలిగించి స్వరాజ్యాందోళనమున కుత్తేజమును గలిగించినవి. నిరంకుశాధికారమును గర్హించుచు చేసిన సభలు తీర్మానములు ప్రజల దృఢాభిప్రాయములను వ్యక్తము చేసినవి. ప్రజలు విషాదోపహతులై నిర్వీర్యులై స్వధర్మనిర్వహణమును గనలేనపుడు వారియం దాత్మవిశ్వాసము నుదయింపజేసి స్వరాజ్యైక్యమును నుద్ధరించిన సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుడు. వర్తమానకాలమునందు జాతీయస్వాతంత్ర్య ధర్మము జాతీయసంరక్షణధర్మము స్వయంనియోగ ధర్మము లోకము నాకర్షించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయె మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికయందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో ప్రజల చిత్తంబుల నాకర్షించిన స్వరాజ్యస్థాపన విషయము ప్రముఖము. సంచికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని పద్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వపరిపాలనాది జాతీయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులను ఆంధ్ర ప్రపంచ ప్రబోధమును విశదము చేయుచున్నవి. సంచికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల రాయబారము భారతమహిళలరాయబారము స్వరాజ్య ప్రతినిధుల రాయబారము రాజ్యాంగసంస్కరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మాంటెగు భూపేంద్రనాథ బాసు చార్లెసు రాబర్ట్సు చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేతర నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సంబంధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మ గాంధి సర్ విశ్వేశ్వరయ్య రామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు ముద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచురింపబడినది. చిత్రపటమునం దొక మూల బ్రిటిషు పతాకమును మరొక మూల స్వరాజ్య పతాకమును గలవు. ఇరు పార్శ్వములందు హిందూ బౌద్ధ దేవాలయముల పటములును మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రార్థనా మందిరముల పటములును రాజదంపతుల పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కమలాసన యోగమూర్తి చతుర్భుజ భారతమాత విరాజిలుచున్నది. భారత మాత తన హస్తములందు బ్రిటిషుపతాకసహితమైన స్వరాజ్యపతాకమును త్రిశూలచక్రములను అక్షమాలను గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భారతీయవిజ్ఞానమునకు చిహ్నములు. భరతఖండమునందు ప్రపంచవ్యాప్తములైన ముఖ్యమతములకు జాతులకు సంయోగము సాహచర్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిందువులు బౌద్ధులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు ఆత్మగర్భసంజాతులైన భారతీయులు. జాతి మత విలక్షణులైన దేశభక్తిని సోదరప్రేమను అక్షమాలాకృతిని భరతమాత బోధించుచున్నది. ఆత్మసంరక్షణయోగ్యములైన చక్రమును శూలమును ఉభయహస్తములందును ధరించిన భరతమాత సుబలత్వమును ప్రకాశింపుచున్నది. మహాజ్వాలంబును మహాబలయుతంబును దివ్యంబును నైన మాతృస్వరూపపు సంకీర్తనము సంభావనము సందర్శనము ఫలితమైన దేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలకపాలితులు స్వప్రయోజన విముఖులై మాతృదేశారాధనపరాయణు లగుటకు హిందూదేశమంత్రి మాంటేగు గారు దిగకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగ సంస్కరణ విధానము విశాలమై దూరాధిరూఢమై స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకూలమై భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటిషుసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలబీజముగ పరిణమించుగాక!

అమూల్యమైన వ్యాసములను వ్రాసియు చిత్రపటములను పంపియు నితర విధముల సహాయమును చేసియు కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు తోడ్పడిన మహాజనుల కనేకవందనంబులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరమునం దాంధ్రులు సంకల్పసిద్ధులై కామితార్థములను పడయుదురుగాక! సర్వేశ్వరుడు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుగాక!

లోకవృత్తాంతము

సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః - అనేన ప్రసవిష్యధ్వ మేష వో స్త్విష్టకామధుక్.

విశ్వ మనంతము. ఆద్యంతరహితము. అసంఖ్యరూపపరిశోభితము. విచిత్రరూపపరికల్పితము. ఆత్మాధిష్ఠితము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వావృతంబు లైన భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపఁబడినవి. విశ్వవికాసమునందు యుగములు మహాయుగములు మన్వంతరములు గతించినవి. దేశములు ఖండములు గోళములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. జీవజాలములు విలయము నొందినవి. విలయపరంపరలు పునర్నిర్మాణంబునకు సాధనంబు లైనవి. చరాచరరూపంబు లైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికాసమునకై స్రష్ట సృజించి తన్మూలమున ప్రజావికాసంబును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములందు జీవనాళంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ వినియోగించుచున్నది. చరముల పోషణమున కచరము లాధారములు. జంతువుల పోషణమునకు ఉద్భిజ్జము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జంతువులు మనుజుల దేహపోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోక పోషణమునకును దివ్యపురుషుల పోషణమునకును ఆధారభూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రజోపభోగమునకును వ్యాప్తం బైన లయవృత్తంబునం దాద్యంతనిర్ణయము దుర్లభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయమును ప్రకృతిసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్త మైన సంరంభపరిణామము దుఃఖమయము, శోకాన్వితము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయం బై సమ్మోహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు నశించినవి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంతరించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి, అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము దుస్తరముగ నున్నది.

యజ్ఞారాధనము

అవతారపురుషు లీ పరమరహస్యమును లోకసంగ్రహార్థము వెల్లడి చేయుటకై తమ జీవితంబులను వినియోగించిరి. బుద్ధదేవుఁడు ప్రపంచమును తరింపఁజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారమును పరిత్యజించెను. ఏసుక్రీస్తు మానవుల ముక్తికై ప్రాణములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణుఁ డాత్మసిద్ధికి యోగమార్గమును జూపెను. సకలవేదములు సకలశాస్త్రములు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు సాధనంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమునకును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు. ప్రజల ప్రసవమునకై సర్వేశ్వరుఁడు మహాయజ్ఞమును ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును ప్రజలు జాతులు తమ సంస్కారమునకును దేశమునకును కాలమునకును తగిన రీతి ననుష్ఠించుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుందురు. యజ్ఞరూపము లనంతములు. కర్మయజ్ఞము తపోయజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజకులు యజ్ఞరూపమునకు సదృశ మైన ప్రతిఫలమును పడయుదురు. స్వార్థపర మైన యజ్ఞము పాపమునకును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరార్థపర మైన యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమునకును హేతుభూతములు. యజ్ఞవిదులు యజ్ఞశిష్టామృతభుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మత్వమును పడయుదురు. యజ్ఞవిమూఢులు యజ్ఞఫలభుక్కులు దుఃఖమును నాశనమును పొందుదురు. వివిధము లైన యజ్ఞములకు కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములందు ద్రవ్యయజ్ఞము లధమములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు. స్వార్థపర మైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

శాసనము రాజ్యకాంక్షులకు నిరంతరము సంస్మరణ యోగ్యము.

కాళింగుల వినాశన మశోకచక్రవర్తికి మహా సంతాపమును కలిగించిన రీతిని వర్తమానమహాసంగ్రామ విలయము యూరపురాజ్యాధికారులకు ముఖ్యముగ జర్మను చక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించుఁగాత! ఆ మహాసంతాపము స్వయంనియోగధర్మస్థాపనమున కును స్థిరశాంతిస్థాపనమునకును సాధనము కాఁగలదు.

జాతీయాహంకారము

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యంతమువఱకును లోక మునందు రాజ్యలోభము రాజుల నావరించినది. అలెగ్జాం డరు నెపోలియను మహాపురుషులు లోకసామ్రాజ్యము లను స్థాపించుటకు సమకట్టి విఫలమనోరథు లైరి. పదు నాల్గవ లూయి యూరపుఖండాధిపత్యమును వహింప సమకట్టి పరాభవము నందెను. వర్తమానకాలము నందు లోకసామ్రాజ్యసంపాదనమునకై సమకట్టిన జర్మను చక్రవర్తియు విఫలమనోరథుం డగుట సహ జము. పూర్వము రాజుల నావరించిన రాజ్యలోభము పందొమ్మిదవ శతాబ్దినుండియు జాతుల నావరించినది. పాశ్చాత్యజాతులందు ప్రవర్ధమానం బైన భోగాభిలాష జాతీయావయవనిర్మాణమునకును జాతీయబలమునకును కారణము. యూరపు రాజ్యములందు ప్రవర్ధమానం బైన భాగ్యాభిలాషయు భోగాభిలాషయు అధికా రాభిలాషయు పరపీడనమునకును ఆత్మవినాశనమున కును హేతుభూతములు. ధనార్జనమునందును రాజ్య సంపాదనమునందును సుఖారాధనమునందును యూరపు రాజ్యములలో మితిమీఱిన స్పర్ధ యేర్పడి నిశ్చల మైన జాత్యభిమానము దృఢముగ స్థాపింపఁబడినది. యూరపు ప్రజలు ఏకమతావలంబకులు; సమానధర్మసాంప్రదా యాచారబద్ధులు. కాని, జాతీయవైరమును జాతీయ మాత్సర్యమును ప్రబలములు. స్లావులు ట్యూటనులు కెల్టులు సాక్సనులు క్రైస్తవమతావలంబకు లయ్యును స్వలాభాపేక్షాపరులై వైరబద్ధులై మత్సరగ్రస్తులై పర స్వరవినాశనమునకు పూనుకొనిరి. స్వార్థపరత్వమునకై విలసితం బైన పాశ్చాత్యజాతీయధర్మము పరపీడన మునకును లోకవిలయమునకును మూల మైనది. పా శ్చాత్య జాతీయనిర్మాణము అధిభౌతికము, దయా దాక్షిణ్యరహితము. జర్మనులు సర్వతోముఖముగ లోకవినా శమునకును ఆత్మసంహారమునకును ఉపక్రమించిరి. లక్షల కొలఁది యోధులు జాత్యభిమానప్రేరితు లయి మాతృదేశమునకై ప్రాణసమర్పణంబును జేసెడి విధము విస్మయమును కలిగించుచున్నది. జాత్యభి మానము మితిమీఱినపుడు మహావేశపూరితం బై వివేక రహితం బై ప్రయోజనశూన్యం బై యనర్థపరంపరలకు కారణం బగుచున్నది. జర్మనుల స్వదేశాభిమానము సంస్తుత్యం బైనను తదుపయోగము గర్హ్యముగ నున్నది. శ్రీకృష్ణుని యాసురపురుషలక్షణాభివర్ణనము జర్మనుల జాత్యభిమానమును తెలుపుచున్నది.

> ఇదమద్య మయా లబ్ధ మిమం ప్రాప్స్యే మనోరథమ్,
> ఇదమస్తీదమపి మే భవిష్యతి పునర్ధనమ్.
> అసౌ మయా హతశ్శత్రు ర్హనిష్యే చాపరా నపి,
> ఈశ్వరోఽహ మహం భోగీ సిద్ధోఽహం బలవాన్ సుఖీ.
> ఆఢ్యోఽభిజనవా నస్మి కోఽన్యోఽస్తి సదృశో మయా
> యక్ష్యే దాస్యామి మోదిష్య ఇత్యజ్ఞానవిమోహితాః.

*　　*　　*　　*

> ఆత్మసంభావితాః స్తబ్ధా ధనమానమదాన్వితాః
> యజంతే నామయజ్ఞైస్తే దంభేనావిధిపూర్వకమ్.

అహంకారపూరితులు మిన్ను మన్ను గానరు. అభి మానోపహతచేతస్కులై స్వోత్కర్షపరాయణులై చిత్త విభ్రాంతులై విప్లవకారు లగుచున్నారు. స్వార్థపర మైన కర్మములు జ్ఞానము ద్రవ్యయజ్ఞములై పరపీడనమున కును ఆత్మహానికిని కారణంబు లగుచున్నవి. గాఢ మైన జాతీయాభిమానము స్వలాభపోషణమునకై వినియోగ పడుటకు యూరపు రాజ్యములు రాజ్యదేవతలను ప్రతి ష్ఠించినవి. యూరపుఖండమునందు స్థాపిత మైన నూతనరాజ్యధర్మముయొక్క ఫలము భావికాలమునందు విశదము కాఁగలదు.

ప్రజారాజ్యసమాశ్రయము

ప్రజలు రాజ్యము అన్యోన్యసమాశ్రయపోషణముల వలన ప్రవర్ధితములు. వర్తమానయుగమునందు ప్రజలకును రాజ్యములకును గల యవినాభావసంబంధము స్థిరపడినది. ప్రజలే రాజ్యము. రాజ్యమే ప్రజలు. రాజ్యము ప్రజాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధీనులు. రాజ్యము ప్రజాస్వామ్యత్వాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధికారాధీనులు. శాసనములు ప్రజానిర్మితములు. అధికారులు ప్రజానియుక్తులు. రాజ్యము ప్రజాయత్తము, ప్రజారక్షితము, ప్రజాపోషితము. రాజ్యధర్మభావము జర్మను సామ్రాజ్యతంత్రమునందు సుప్రతిష్ఠితము, సుప్రకాశితము. ప్రజలు నిర్బంధసైన్యశిక్షను పడసి సర్వమును రాజ్యదేవతకు సమర్పింప సంసిద్ధులై యున్నారు. యుద్ధరంగమునందు జర్మను ఫ్రెంచి యోధులు చూపుచున్న త్యాగశీలము ఆశ్చర్యజనకము. విజయకాంక్షులై నిర్భయముగ లక్షల కొలంది యోధులు శతఘ్నులకు బలి యగుచున్నారు. యోధుల త్యాగమునకు వారి శిక్షణము మాతృదేశాభిమానము జాతీయాభిమానము కారణములు. ఈ సుగుణంబులు లోకహితార్థము వినియోగపడినపుడు సుఖము స్వార్థసిద్ధికై వినియోగపడునపుడు దుఃఖము సంప్రాప్తంబగుచున్నవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాధికారులును ప్రెసిడెంటు విల్సను గారును ఈ సుగుణములు లోకహితార్థమై వినియోగపడుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని ప్రకటించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సఫలము లైనయెడల యజ్ఞఫలము పవిత్రవంతమై శ్రీకృష్ణభగవానుడు చేసిన గీతోపదేశమునకు సదృశంబుగ నుండగలదు.

భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వలోకమహేశ్వరం
సుహృదం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వా మాం శాంతిమృచ్ఛతి.

ప్రాచ్యుల భారము నెల్ల తాము వహించుచున్నామని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకటించుచున్నారు. ప్రాచ్యరాజ్యాక్రమణమును పాశ్చాత్యులు స్వప్రయోజనార్థమై చేసిరి గాని ప్రాచ్యుల తరణార్థమై చేయలేదని ప్రపంచచరిత్ర చాటుచున్నది. ప్రాచీప్రతీచీసంసర్గము నందు ప్రాచ్యులకు తరణోపాయ మేర్పడుట కాకతాళీయన్యాయము. రాజ్యాంగములందు ధర్మచింతన మసంభవము. సకలము న్యాయసూత్రబద్ధమై ప్రవర్తించుచుండెను. జర్మనుల రాజ్యవ్యాప్తి నాకాంక్ష స్వయంతీర్ణమున కేర్పడినది గాని పరుల సంతరణమున కేర్పడలేదు. ఆత్మసంరక్షణము ఆత్మోపభోగము ఆత్మవిజృంభణము రాజ్యవ్యాపనమునకు మూలాంకురములు. జర్మను లీ కార్యమును సాధించుటకై ఏబదేండ్లనుండి ప్రయత్నము చేయుచుండిరి. జర్మనుల దురుద్దేశము నింద్యంబైనను వారి పూనిక దూరదృష్టి ప్రశంసనీయములు.

స్వయంతరణము

లోకమునందెవరి తరణోపాయమునకు వారు కర్తలు. తరణోపాయమున కవసర మైన సకలసాధనంబులను కలిగియుండుటకు జాతులు ప్రయత్నించుట ధర్మముగ నున్నది. ఆత్మసంరక్షణమున కవశ్య మైన సాధనసంపద లేనపుడు జాతీయవిజృంభణము జాతీయవికాసము జాతీయసంరక్షణము దుర్ఘటం బగును. పరపోషణము పరాధీనత స్వకీయవిజృంభణమునకు వికాసమునకు ప్రతికూలములు. ఈ తత్త్వము ననుసరించియె స్వయంనియోగధర్మము జాతీయస్థితికి మూలబీజ మని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞు లందఱును అంగీకరించుచున్నారు. రుష్యా పరివర్తనమునందీ ధర్మ మంగీకృతము. జర్మనులు రుష్యాసంధియందీ ధర్మము నంగీకరించిరి. స్థిరశాంతికి స్వయంనియోగధర్మము మూల మని ప్రెసిడెంటు విల్సను లాయిడు జార్జి గార్లు ప్రకటించిరి. భారతజాతియొక్క వికాసవిజృంభణములకు స్వయంనియోగధర్మావలంబన మవశ్య మని దేశకాలపరిస్థితులను పరిశీలించినవారికి విశద మగుచున్నది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు వర్తమానభారతజాతీయస్థితి దుర్భరము, దుస్తరము. దేశస్థితికిని ప్రజాబాహుళ్యమునకును తగిన వికాసము విజృంభణము బలము కలుగలేదు. వర్తమానపరిస్థితులందు కలుగుట దుర్లభము. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన భరతఖండమునకును శుభస్థితి కలుగుటకు బ్రిటీషు ప్రజల కీ సత్యము హృద్గతంబుగా వలయును. ఏతత్ప్రయోజనము కలుగుటకై భరతఖండమునందు రాజ్యాంగాందోళనము పర్యాప్తంబగుచున్నది.

THE GRAND RECEPTION TO THE RELEASED INTERNEES AT MADRAS

విడుదల కాబడిన నిర్బంధితులకు చెన్నపురివాసులొసంగిన స్వాగతము

LOK. TILAK'S DEPUTATION TO ENGLAND

లోకమాన్య తిలకు గారి ఆంగ్లసందేశము

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	వత్సరము	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనఁబడినది	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుడాను	జయింపఁబడినది	1898	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	,, ఇచ్చివేయఁబడినది	1810-181	720	370,000	2,[illegible]00,000	2,500,000
సీచిలీసు	సమాధానముమీఁద ఇచ్చివేయఁబడి	1814	1[illegible]0	23,000	78,000	110,000
ఆసెన్షను	ఆక్రమించుకొనఁబడినది [నది	1815	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపఁబడినది	1673	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది	1759-1763	407,250			
క్వీబెకు	,, ,, ...	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	,, ,, ...	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్స్విక్కు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	176[illegible]	28,000			
ప్రిన్సుఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపఁబడినది [నది	1745-176[illegible]	2,20[illegible]			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధినివేశింపఁబడినది	167[illegible]	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మెనిటోబా	,, ...	181[illegible]	251,900			
అల్బర్టా	,, ...	1670	255,800			
సస్కాచెవాను	,, ...	167	251,700			
పశ్చిమోత్తర రాష్ట్రములు	,, ...	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	158[illegible]	40,000	240,000	2,700,000	2,400,000
జమెయికా	జయింపఁబడినది [నది	1655	4,200	850,000	3,050,00[illegible]	2,710,000
బాహామాసు	అధినివేశింపఁబడినది	1629	4,400	[illegible]6,00[illegible]	358,000	276,000
లీవర్డు ద్వీపములు	,, ...	1623-1658	750	1[illegible]0,000	640,000	508,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయఁబడినది	1763, 1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బడాసు	అధినివేశింపఁబడినది	160[illegible]	170	196,000	1,460,000	1,0[illegible]6,000
ట్రినిడాడు, టొబాగో	జయింపఁబడినది	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గయానా	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది	1803-1814	90,[illegible]00	310,000	1,[illegible]00,000	1,577,000
బ్రిటీషు హాండురాస్	,, ...	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మ్యుడా	అధినివేశింపఁబడినది	1612	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1771	6,500	8,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియ	,, [నది	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతు వేల్సు	అధినివేశింపఁబడినది	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియ	,, ...	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియ	,, ...	1836	904,000	409,000	78,000,000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	,, ...	1824	670,500	606,000		
టాస్మానియ	,, ...	1803	26,200	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియ	,, ...	1828	976,000	282,000	81,000,000	22,000,000
న్యూజిలాండు	,, జయింపఁబడినది	1815	105,000	1,050,000	950,000	1,060,000
ఫిజి	స్వదేశీయులయొద్దనుండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	180,000	—	—
పాపువ	కలుపుకొనఁబడినది [హింపఁబడినది	1884	90,540	360,000		
పసిఫికు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద నియ్యఁబడినది	1898-1906	12,500	200,000	850,000	800,000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

భూగోళమునందు భూభాగవైశాల్యము 5,12,30,000 చదరపు మైళ్లు. అందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవైశాల్యము **1,27,47,324.** ప్రపంచమునందలి ప్రజాసంఖ్య **1,72,13,86,045.** అందు 43,75,74,001 ప్రజలు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందుఁ గలరు. భూభాగమునందును జనసంఖ్యయందును నాల్గవ వంతు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునఁ గలదు. భరతఖండవైశాల్యము 17,89,156 చదరపుమైళ్లు. జనసంఖ్య 32,00,00,000. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమునందు ఏడవవంతు వైశాల్యమును జనసంఖ్యయందు మూడుపాళ్లు జనసంఖ్యయు భరతఖండము కలిగియున్నది. భరతఖండము సుజలపూరితము, ఫలవంతము, సహజసంపద్భరితము, జనాకీర్ణము, ప్రాచీనసభ్యతాశోభితము, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు శిరోభూషణము. లోకమునందలి నాల్గవ వంతు సంపద్బలమును ప్రజాబలమును కలిగియుండియు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము మహాబలసమన్వితము గాకుండుటకును విషమావస్థ పడయుటకును కారణంబులు విచారయోగ్యంబులు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము సుబలాన్వితంబైన శత్రుకోటికి దుర్భేద్యమై స్థిరశాంతిస్థాపనమునకు సాధనమై ప్రజాస్వామ్యత్వమునకు బలప్రదమై ధర్మపోషణమునకు నిలయము కాఁగలదు.

బ్రిటీషు ప్రజల శీలము

బ్రిటీషు జాతి శీలము విచిత్రము. ఉదారభావము స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము చిత్తస్థైర్యము రాజ్యాంగపరిజ్ఞానము బ్రిటీషు ప్రజలకు చిరకాలాగతంబులైన సుగుణంబులు. బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభకు మహాసామ్రాజ్య నిర్మాణమును నిర్వహణమును తార్కాణములు. బ్రిటీషు ప్రజలకు స్వోత్కర్ష ఆత్మవిశ్వాసము అత్యధికము. ఉదారభావసత్వరారంభస్వభావము న్యూనము. ప్రవర్ధమానంబైన సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును వికాసమునకును సదృశంబైన ప్రచలనము బ్రిటీషు ప్రజలయందు దుర్లభము. బ్రిటీషు ప్రజలకు పూర్వస్థితిసంరక్షణమునందును మందగమనమునందును విశ్వాస మధికము. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములు మాతృదేశమునకత్యంతదూరమునందుఁ గలవు. న్యూజిలాండు ఆస్ట్రేలియా దేశములు 10,000 భరతఖండము 6,000 మలయారాజ్యము 7,000 కనడా దేశము 4,000 మైళ్ళ దూరమునందుఁ గలవు.

సామ్రాజ్యరక్షణము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృభూమియైన బ్రిటిషు ద్వీపములు 1,21,512 మైళ్ల వైశాల్యమును 464 లక్షల ప్రజలను కలిగియుండి 1,31,53,683 మైళ్ల వైశాల్యమును 4,342 లక్షల ప్రజలును గల మహాసామ్రాజ్యమును పాలించుచున్నవి. నాలుగు కోట్ల బ్రిటీషు ప్రజలు 43 కోట్ల సామ్రాజ్యవాసులను పాలించుట యత్యాశ్చర్యకరమైన విషయము. సామ్రాజ్యాంగములకును మాతృభూమికిని గల దూరమును తెలిసికొనినప్పుడీ యాశ్చర్యము ద్విగుణీకృతంబగుచున్నది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునకును పోషణమునకును బ్రిటీషు నౌకాదళము సాధనముగ నున్నది. దూరస్థములైన సామ్రాజ్యాంగములకు నౌకాదళసాహాయ్యమువలననే గమనాగమనములు సాధ్యములు. బ్రిటీషునౌకాబలము బలహీనమైన, సామ్రాజ్యాంగముల బంధనములు శిథిలంబులై సామ్రాజ్యరక్షణము దుర్లభంబగును. బ్రిటీషురాజ్యాంగవేత్తలు గతశతాబ్దియందు నౌకాదళమును బలపఱచి సామ్రాజ్యమును పోషించిరి. లోకమునందితరజాతులు నిద్రావస్థయందు మునిఁగియున్నపుడు బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభ యప్రతిహతముగ సాఁగెను. యూరపుఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము ఆసియాఖండమునందు జపానీయుల విజృంభణము బ్రిటీషు ప్రతిభకు భంగమును కలిగించినవి. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞుల ప్రతిభ బ్రిటీషు నౌకాదళబలము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము నింతవఱకును కాపాడినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన పరిస్థితులు సంపూర్ణముగ మారినవి. ప్రబలమైన రుష్యాసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనది. జర్మనుల విజృంభణము స్థిరపడినది. తురుష్కులు జర్మనుల నాయకత్వము నంగీకరించిరి. తురుష్కుల మిత్రత్వ

మువలన జర్మనులకు మహమ్మదీయుల సానుభూతి కలిగినది. రుష్యావినాశము వలన జర్మనులు సామదానభేద దండోపాయములను పూని తమ బలమును బర్లినునుండి ఆఫ్గనుస్థానమువఱకును వ్యాపింపఁజేయ సమకట్టిరి. దుర్బలస్థితియం దున్న రుష్యాకు ప్రతిఘటనసామర్థ్యము లేదు. రుమేనియా జర్మనులకు లోఁబడినది. బాల్కను రాష్ట్రములందు బల్గేరియా జర్మనులతో చేరి యుద్ధము చేయుచున్నది. సర్వియా మోంటినిగ్రో రాజ్యములు నాశము నొందినవి. గ్రీసుదేశము మిత్రమండలితోఁ గలిసినది. తురుష్క-సామ్రాజ్యము జర్మనులతో చేరి పోరుచున్నది. పారసీకము దుర్బలదశయం దున్నది. జర్మనులను ప్రతిఘటించుటకు తగిన బలవద్రాజ్యము బర్లిను ఆఫ్గనిస్థానముల నడుమ లేదు. జర్మను సామ్రాజ్యస్థాపనము నాసియాఖండమునందు ప్రతిఘటించుటకై బ్రిటీషుసైన్యములు మెసపొటేమియా పలస్తీను దేశములందు యుద్ధయాత్రను జయప్రదముగ జరుపుచున్నవి. రుష్యానిర్గమనమువలన జర్మనుబలములు దక్షిణరుష్యామార్గమున ఆఫ్ఘనుస్థానము చేరుటకు వీలు కల్గినది. ఆఫ్గనుస్థానమున కపాయము సంభవమైన భరతఖండమునకును యుద్ధోపద్రవము కలుగుట సహజము. ఆసియాఖండమునందు సంభవము కాఁగల యుద్ధోపద్రవము నాఁపుటకు వలయు శక్తిసామర్థ్యములు భరతఖండమునకు భారతమాతబలము మాత్రమే ప్రక్షిప్తముగఁ గలవు.

బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు దూరదృష్టిని విశ్వాసమును కలిగి ప్రవర్తించియుండిన జర్మనుల విజృంభణమునకు ఆసియాఖండమునందు ప్రతిఘటనము భరతఖండమువలన కలిగియుండును. సామ్రాజ్యవిషమదశయందు భారతయోధులు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును సంరక్షించిరి. ఫ్లాండర్సు ఆఫ్రికా తుర్కి- మెసపొటేమియా పలస్తీను రంగములు భారతయోధరక్తసిక్తంబులై, భారతమాత మహాబలము బ్రిటీషుప్రజలకు సువ్యక్తం బైనది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంగములైన వలసరాజ్యములకు ఆసియాఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము నాఁపుటకు సామర్థ్యావకాశములు లేవు. యూరపురాజ్యముల బలవికాసములకు ఆసియాఖండరాజ్యాధిపత్యము మూలబీజము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యోన్నతస్థితికి భరతఖండరాజ్యాధిపత్యము ముఖ్యసాధనము. పాశ్చాత్యరాజ్యముల పోషణమున కవసరమైన పదార్థములు విశేషముగ ప్రాచ్యరాజ్యలబ్ధములు. అన్నాదిపదార్థంబు లన్నియు పాశ్చాత్యరాజ్యములకు పరదేశములనుండి రావలసియున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపముల కీస్థితి ముఖ్యముగ కలదు. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు భరతఖండమును తమ పోషణమున కవసర మని తలంచిరి గాని రక్షణమున కవసరం బని తలంపలేదు. బహిఃకక్షి పరాధీనం బైనపు డంతఃకక్షియు కాలక్రమమున పరాధీనం బగుట సహజము. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులకు భరతఖండపు రక్షణసామర్థ్యము విస్పష్టం బైనది. భరతఖండమునందు యుద్ధనిర్వాహణమున కవసరమైన ప్రజాబలమును సంపద్బలమును గలవు. దేశమునందుఁ గల బలసంపదలు సంవర్ధితం బైన, భరతఖండము ఆత్మసంరక్షణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును తగిన స్థితియం దుండియుండును. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులిపుడు కన్నులు విప్పి భారతమాత బలమును సందర్శింప సమకట్టిరి. సమయము దాఁటినపుడు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యసాధనమున కనుకూలములు గావు. వర్తమానకాలమునందు బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు చేయు ప్రయత్నములు గతజలసేతుబంధనమువలె నున్నవి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు భారతీయుల సంపూర్ణ బలము కలుగుటకు భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తము కావలయును. భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తం బగుటకు భారతీయులకు సుస్థిరమైన దేశభక్తి కలుగుట యవసరము. దేశభక్తులు స్వదేశసంరక్షణార్థము ప్రాణమానధనములను ఫలాపేక్ష లేకయె సమర్పించుట ప్రకృతిధర్మము. భావరహితమైన త్యాగమసంభవము. భారతీయులకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునందు బాధ్యత కలుగుటకు సామ్రాజ్యమునందు ఇతరరాజ్యములకుఁ గల గౌరవప్రతిపత్తులను వారు కలిగియుండుట యవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంతర్భాగముల స్థితిగతులను పరిశీలించినపుడు భరతఖండమునకు

సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకుఁ గల గౌరవ ప్రతిపత్తులు లే వని విశద మగుచున్నది.

యుద్ధ మారంభ మైన తరువాత బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞుల దృక్కోణమునందు స్వల్ప మైన మార్పు కలిగినది. సామ్రాజ్యసభయందు హైందవప్రతినిధులకు ప్రవేశము కలిగినది. గతసంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యసభకు నియుక్తు లైన సర్ జేమ్సు మెస్టను సర్ సత్యేంద్ర ప్రసన్న సింహా బికానీరు మహారాజు గార్లు ప్రజానియుక్తులు గారు; హిందూదేశమంత్రులును గారు. వర్తమానసంవత్సరమునందు నియుక్తు లైన సభ్యులును ప్రజానియుక్తులు గారు. అధికారనియుక్తులు ప్రజలయందుత్సాహమును కలిగింపనోపరు. ముఖ్యమంత్రి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలసరాజ్యములు సమభాగు లనియు భరతఖండము ముఖ్యభాగ మనియు తెలిపియుండెను. భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములనువలె సమభాగత్వమును కల్పించుట సామ్రాజ్యనిర్వహణమునం దభిమానమును కల్పించుటకు ముఖ్యసాధనము. పరిపాలనమునందు బాధ్యత లేని ప్రజలు రక్షణమునందు బాధ్యత వహించుట దుర్లభము. భరతఖండమునందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటవలన భారతీయులు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునందు బాధ్యత వహింపఁగలరు. పరిపాలనభారము పరాధీనమునం దుండఁగ, సంరక్షణభారమునందు భారతీయుల కుత్సాహాభిమానములు కలుగుట యసాధ్యము. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకృతిధర్మమును పరికించి భరతఖండమునందు సత్వరముగ స్వపరిపాలనమును స్థాపించి సామ్రాజ్యరక్షణమునం దభిమానోత్సాహములను కలుగఁజేయుటకు నిశ్చలచిత్తముతో పాటుపడుట లోకకల్యాణమునకు మూలబీజము. ఆత్మరక్షణమునకును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును భారతమాతకుఁ గల సదుపాయము లితరరాజ్యములకు లేవు. భరతఖండమునకుఁ గల యపార మైన సదుపాయములను వికసింపఁజేయుట సామ్రాజ్యబలమునకు ముఖ్యసాధనము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యప్రజలయందు మూఁడు వంతుల ప్రజలకు భరతఖండము నిలయము. ముప్పది మూఁడు కోట్ల ప్రజలు నిరాయుధులై పరతంత్రులై నిర్బలులై విశ్వాసహీనులై సంశయాత్ములై యున్నచో సామ్రాజ్యసంరక్షణము దుర్లభ మని విచారజ్ఞులకు విదితము కాకమానదు. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞుల కీ మహాద్విషయము గోచరింపకుండుట సంతాపకరము.

నూతన సామ్రాజ్యాంగ సమస్యలు

వర్తమానమహాసంగ్రామ మపార మైన సామ్రాజ్యాంగ సమస్యలకు హేతుభూతము కాఁగలదు. యుద్ధాంతమునందు ప్రజాస్వామ్యతత్వమునకు ప్రముఖత కలుగఁగలదు. ధనస్వామ్యతత్వమునకును అధికారస్వామ్యతత్వమునకును ప్రముఖత తగ్గఁగలదు. రాజ్యనిర్మాణమునందు స్వయంనియోగసిద్ధాంత మవలంబితము కాఁగలదు. దుష్కావిలయమునందు జర్మనుజాతీయవిజృంభణమును చీనాజాతీయవిజృంభణమును జపానుజాతీయవిజృంభణమును సర్వమహమ్మదీయవిజృంభణమును సంభవములు. జర్మనుజాతీయవిజృంభణము సకలారిష్టములకును మూలము కాఁగలదు. జర్మనువిజృంభణము యుద్ధఫల మైన, యూరపు ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములందు జర్మనుల నిరంకుశాధికారము వ్యాపించుట సహజము. లోకసంగ్రహణమునకు ధర్మము మూలము గాని బలము మూలము కాఁగలదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములును ధర్మమును ధర్మబలమును స్థాపించుటకు సమకట్టినవి. ఇంత మంచి సంకల్పములను సఫలము చేయుటకై భారతీయులు మహోత్సాహముతో సకలవిధములఁ దోడ్పడిరి. వర్తమానవిషమపరిస్థితులందు యుద్ధనిర్వహణమునకు భారతీయుల సహాయ మధికతరముగ నవసరం బని ప్రధానమంత్రి లాయిడు జార్జి గారు రాజప్రతినిధికి సందేశము పంపిరి. జార్జిచక్రవర్తి "సామ్రాజ్యావసరములు హిందూదేశమునకు యుద్ధనిర్వహణమున కవకాశములను కల్పించినవి." అని సందేశమును పంపెను. ఢిల్లీనగరమునందు ఏప్రీలు 27-వ తేదిని కూడిన మహాసభయందు చెమ్సుఫర్డు ప్రభువు సామ్రాజ్యావసరములను భరతఖండపు బాధ్యతలను సవిస్తరముగ విశదీకరించెను. రాజప్రతిని

సంభాషణమును చక్రవర్తి సందేశమును సంతృప్తికరములు గావు. యుద్ధనిర్వహణమునందు ఐయిర్లాండు ప్రజల సహాయమును పడయుటకై తత్క్షణస్వరాజ్యస్థాపన మవసరమనియు భరతఖండమునందు రాజకీయాందోళన మనుచితమనియు నాంగ్లరాజ్యాభిమానులు ప్రకటించుచున్నారు. ఏకధర్మమునె ఐయిర్లాండునకొక విధమునను భరతఖండమునకింకొక విధమునను సమన్వయింపఁజేయుట రాజనీతి కాఁజాలదు. రాజ్యాంగాందోళనమును విజయాంతము వఱకును విరమింపఁజేయుట యవసరమని రాజప్రతినిధి తెలిపెను. భరతఖండము యుద్ధనిర్వహణమునకై సైన్యములను ద్రవ్యమును సమకూర్చుట యవసరము. ప్రజల కుత్సాహ ముండినఁగాని ఈ కార్యనిర్వహణము సాధ్యము గాదు. మూలసిద్ధాంతములను భేదభావనివారణతో సంప్రతించుట యసంగతమని రాజప్రతినిధి తెలిపియుండెను. హిందూదేశరాజ్యాంగసమస్యల పట్ల భారతీయులకును ఆంగ్లేయులకును దృక్కోణమునందు సమానదశ కలుగుట యసంభవము. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మ గాంధి రవీంద్రనాథాదులు భారతదేశభక్తి యపరిమానము. ఆంగ్లరాజ్యాధికారులకును భారతదేశభక్తులకును సమానదృక్పథము స్వపరిపాలనదశయందు మాత్రమే సాధ్యము. స్వరాజ్యపు రాయబారముల ప్రతిషేధమును ప్రజారంజకుల ప్రతిషేధమును భారతీయులకసంతృప్తిని కలిగించినవి. ప్రజలకు పరిపాలనమునందు బాధ్యత యున్నపుడె సమగ్రమైన సాహచర్యము సాధ్యము. వర్తమానవిషమదశయందు భరతఖండసంరక్షణమునకు సముచితము ప్రజల సాహచర్య మవసరము. ఆంగ్లయోధులు ఆంగ్లాధికారులు సామ్రాజ్యపాలనమును యథేచ్ఛముగ చేసెడి శక మంతము నొందినది. ముప్పదిమూఁడుకోట్ల మంది భారతీయులను 1,70,000 మంది యాంగ్లులు పాలించుట సాధ్యమా? నాలుగు కోట్ల మంది బ్రిటీషు ప్రజలు భూగోళమునందలి నాల్గవ వంతు వైశాల్యము గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును లోకమును విషమసమస్య లావరించిన సమయమునందు పాలించుటయు రక్షించుటయు దుస్తరము. ఏ భాగమువారైన్ని పోషణరక్షణభారములను ఆ భాగము వహింపఁగలయపుడె బ్రిటీషుసామ్రాజ్యరక్షణము సుసాధ్యము. బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు ఈ ధర్మమును చిరకాలము క్రిందటనె గ్రహించిరి. కాని, యాచరించుటకు వలయు సాహసధైర్యముల నాంగ్లేయరాజనీతిజ్ఞులు కల్గియుండనందున వర్తమానసమయమునందు సామ్రాజ్యమునకు విషమదశ సంప్రాప్తమైనది.

పదునెనిమిదవ శతాబ్దియందు అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు తిరుగఁబాటువలన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకపారమైన నష్టము కలిగినది. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పడసినపుడు బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు కన్ను తెఱచిరి. కనడా ఆస్ట్రేలియా రాజ్యములకు స్వపరిపాలనము సులభముగ నొసంగఁబడినది. బానర్మను గారు దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యాంగ్లరాజ్యాంగవిజ్ఞానమునకు నిదర్శనము. ఘోరయుద్ధము పరిసమాప్తి నొంది బ్రిటీషుపక్షమునకు విజయము సమకూరిన వెంటనె దక్షిణాఫ్రికాయందు సంయుక్తరాజ్యము స్థాపింపఁబడినది. దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వరాజ్యము స్థాపించుటవలన కలిగిన ప్రయోజనము వర్తమానమహాసంగ్రామమునందు విశదమైనది. పరమశత్రువులైన బోథా స్మట్సు గార్లు పరమమిత్రులై బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై సర్వమును సమర్పించుచున్నారు. జర్మనుల మనోరథములు భరతఖండమునందువలె దక్షిణాఫ్రికాయందును భగ్నములైనవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంగముల స్వాతంత్ర్యస్థితియె సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును బలమునకును పరమసాధనం బని స్థిరపడినది. ఈ గుణపాఠము స్వోత్కర్షపరాయణులును స్వజాతీయాభిమానులును నైన వెల్బి సైడెన్హామ ప్రభృతుల వర్గమునకు పట్టుపడకపోవుట విచారకరము. సామ్రాజ్యవిషమదశయందైనను వారి దురభిమానము నిర్గమించుట సామ్రాజ్యక్షేమమున కవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపు యోగక్షేమములకును సంరక్షణమునకును స్వపరిపాలనబద్ధములైన రాజ్యముల సాంఘాతికసంయుక్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమె సాధనము. ఏతత్సాధననిర్మాణమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు మకుటమును

ముప్పది మూడు కోట్ల ప్రజలకు నిలయమును బహుళసంపత్పరిశోభితమును నైన భరతఖండమునందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యత్యావశ్యమని బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులును హైందవ రాజనీతిజ్ఞులును ప్రతిపాదించుచున్నారు.

భరతఖండమునందు రాజ్యాంగసంస్కరణము లనివార్యము లని మోంటేగు గారు తాము మెసపొటేమియా యుద్ధరంగమును గూర్చి సవిమర్శముగ సంభాషించు సందర్భమున ప్రస్ఫుటము చేసిరి:

"నాగరికత గలిగి ప్రవర్ధమానం బగుచున్న దేశముయొక్క నవీనావశ్యకతలకు భరతవర్ష పరిపాలనము అసామయముగను దారుతుల్యముగను విస్తరణగుణవిహీనముగను అతిపురాతనముగను నున్నది."

మోంటేగు గారి యీ వాక్యములు పరిపాలనజడత్వమును చాటుచున్నవి. మెసపొటేమియారంగచరిత్రను విమర్శించిన వెడ్జివుడు గారీ భావమునే ప్రచురించిరి. దేశకాలపరిస్థితులు మారినను ప్రజాశయములు మారినను పరిపాలనమునందు మార్పులు కలుగలేదు. ఒక శతాబ్దికి పూర్వపు పరిపాలనస్థితియె ఇపుడును గలదు. భారతీయనాయకులలో సంస్కరణవిధానములందును సంస్కరణమార్గములందును కాలపరిమితియందును కించిద్భేదాభిప్రాయము లున్నను సంస్కరణావశ్యకతావిషయమునందు భేదాభిప్రాయము లేదు. సంగ్రామావశ్యకతలు సంగ్రామవ్యాపనము సంగ్రామోపద్రవము సంగ్రామధర్మము సంస్కరణావశ్యకతను బలపఱచినవి. దేశభక్తుఁడు గోపాలకృష్ణగోకలే మహాసంగ్రామము సంప్రాప్తం బైనపుడు వర్తమానదుర్బలదశయందు మాతృదేశసంరక్షణము దుర్లభమని తెలిపియుండెను. దేశకాలపాత్రావశ్యకతలను గ్రహింపఁజాలని స్వప్రయోజనపరు లైన యధికారాభిమానులును అధికారవర్గాభిమానులును సంశయాత్ములును విశ్వాసరహితులును వర్తమానవిషమదశకు కారకులు. భరతఖండవికాసమునకు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందలి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి అత్యావశ్యము. భరతఖండమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి లభించుటకు జాతీయమహామ్మదీయసభలు నిర్ణయించిన రాజ్యాంగసంస్కరణవిధానము ప్రథమసోపానము. లక్ష్మణపురమునందు కూడిన జాతీయమహమ్మదీయమహాసభలయందు ఏకగ్రీవముగ నంగీకృతమైన స్వరాజ్యవిధానమును భారతీయులందఱు అధిక సంఖ్యాకులు కోరుచున్నారు. హిందూదేశమంత్రికిని రాజప్రతినిధికిని వివిధప్రాంగణములందలి నాయకులు సమర్పించిన విన్నపము లీ విషయమునే విస్పష్టము చేయుచున్నవి.

రాజ్యాంగ సంస్కరణ ప్రతిపాదనము

అ. భారతవర్షమునందలి మహాసంఘములు ప్రాచీన సభ్యతాలబ్ధము లగుటంజేసినను, ఆ సంఘములవారు పరిపాలనమునందును రాజ్యనీతియందును విశేషసామర్థ్యము కలిగియుండుటచేతను, నాలుగు దశాబ్దుల బ్రిటిషు పరిపాలనమువలన వారు విద్యయందును ప్రజాపరత్వమునందును వృద్ధినొందియుండుటచేతను, నవీన ప్రస్తుతము గల పరిపాలనావిధానము ప్రజల యుచితాకాంక్షలకు తగినట్లు ప్రస్తుతావసరములకును స్థితిగతులకును సరిపోవుటచేతను, సర్వోగముగ భారతవర్షమునకు స్వపరిపాలనము ప్రసాదించుటయే బ్రిటిషు పరిపాలనమునకు ఫలంబని తెలుపుచు, శాసనమును ప్రకటించుటకై మహారాజ చక్రవర్తి రాజేంద్రుఁడు కటాక్షించుటకు సమయ మాసన్నమైనదని జాతీయమహాసభ యభిప్రాయపడుచున్నది.

ఆ. అఖిలభారతీయమహమ్మదీయసంఘమువారు తీర్పుపఱచిన సంస్కరణోపసంఘమును జాతీయమహాసభోపసంఘమును చేరి సంప్రతించి నిర్ణయించిన తీర్మానములందు గల సంస్కరణములను ప్రసాదించి స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకై నిర్మాణక్రమమునకు పూనుకొనవలయు నని జాతీయసభ కోరుచున్నది.

ఇ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు భరతవర్షమును పరాధీనస్థితినుండి తొలగించి స్వాధీనాధినివేశములతో పాటు సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానమును కలిగి యుండునట్లు ఉద్ధరింపవలయును.

సంస్కరణవిధానము

I రాష్ట్రీయశాసనసభలు

1 రాష్ట్రీయశాసనసభలందు సభ్యులసంఖ్యలో 5 దింట 4 పాళ్లు ప్రజలచే యెన్నుకొనఁబడిన సభ్యులును 1 పాలు ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపఁబడిన సభ్యులు నుండవలెను.

2 పెద్ద రాష్ట్రములలో 125 మందియు చిన్న రాష్ట్రములలో 50 నుండి 75 మందియు శాసనసభ్యు లుండవలెను.

3 శాసనసభ్యులను సాధ్యమైనంత విశాలమగు ఎన్నికస్వాతంత్ర్యముతో ప్రజలే యెన్నుకొనవలెను.

4 తక్కువ ప్రజాసంఖ్య గల ముఖ్యసంఘములకు ఎన్నికల మూలముగ శాసనసభయందు సరియైన ప్రాతినిధ్య ముండునట్లేర్పాట్లు చేయవలెను. మహమ్మదీయుల విషయమున ఈ క్రింది విధమున ప్రజాప్రాతినిధ్యము నేర్పాటు చేసి వారికి ప్రత్యేకముగా ఎన్నికలు జరుపవలెను:

పంజాబు:— శాసనసభ్యులలో సగముమంది.
సంయుక్త రాష్ట్రములు:— నూటికి 30 మంది.
బంగాళము:— నూటికి 40 మంది.
బీహారు:— శాసనసభ్యులలో నాల్గవ వంతు.
మధ్యరాష్ట్రములు:— నూటికి 15 మంది.
చెన్నరాష్ట్రము:— నూటికి 15 మంది.
బొంబాయి:— శాసనసభ్యులలో మూడవ వంతు.

ప్రత్యేక సంస్థాపనలవలన నెన్నుకొనఁబడినవారు తప్ప మహమ్మదీయేతరసంఘముల యెన్నికలలో మహమ్మదీయుఁ డెన్నుకొనఁబడకుండినచో పై విధమున ప్రాతినిధ్య ముండవలెను.

ఒక సంఘము పక్షమున ప్రవేశపెట్టఁబడిన బిల్లునకుఁ గాని దానిలోని క్లాజునకుఁ గాని తీర్మానమునకుఁ గాని ఆ సంఘప్రతినిధులలో ముప్పాతిక వంతు వ్యతిరేకముగ నున్న యెడల శాసనసభల యందు ఆబిల్లును గూర్చి గాని క్లాజును గూర్చి గాని తీర్మానమును గూర్చి గాని ప్రశంసయే అనధికారసభ్యులు వదలుకొనవలెను.

5 రాష్ట్రప్రభుత్వమునకు అధిపతు లైనవారు (గవర్నరు గాని లెప్టినెంటు గవర్నరు గాని) శాసనసభ కధ్యక్షులై యుండఁగూడదు. ఆ సభ కధ్యక్షుని నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్యమును శాసనసభ్యుల కొసంగవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యనుబంధప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్న వేసినవారే యడుగవలె నను నిర్బంధమును తీసివేసి యితరు లడుగునట్లును ఏర్పాటు చేయవలెను.

7 అ. కస్టమ్సు పోస్టు టెలిగ్రాఫు టంకసాల ఉప్పు నల్లమందు రైలువేలు నౌకాదళము సేనాదళము సామంతరాజుల కప్పముల విషయములు తప్ప ఇతరము లైన రాబడు లన్నియు రాష్ట్రీయ పరిపాలకుల యధీనము క్రింద నుండవలెను.

ఆ. రాష్ట్రమునకు వచ్చెడి యాదాయము లన్నియు అనేక విధముల బాపతుల క్రింద నుండఁగూడదు. నిర్ణయింపఁబడిన కొంత సొమ్మును రాష్ట్రీయప్రభుత్వములు హిందూదేశప్రభుత్వము వారి కిచ్చుచుండవలెను. ప్రత్యేకస్థితులు సంభవించునప్పుడు ఈ మొత్తమును ఎక్కువ దైనను తక్కువ దైనను చేయవచ్చును.

ఇ. అప్పులను దీసికొనుట ఉన్న పన్నులను మార్చుట ఆర్థిక పత్రవిషయమున ఆమోదముల నిచ్చుట మున్నగు వానితో కూడ రాష్ట్రసంబంధ మైన యన్ని విషయములమీఁదను రాష్ట్రీయ శాసనసభకు సర్వాధికార ముండవలెను.

అన్ని బాపతుల వ్యయములను కావలసిన యాదాయమును సమకూర్చుట కున్న యన్ని మార్గములను బిల్లుల రీతిగా రాష్ట్రీయ శాసనసభలయందు చర్చించి సభ్యుల సమ్మతులఁ గైకొనవలెను.

ఈ. శాసనసభ్యులచే నిర్ణయింపఁబడిన నియమముల ప్రకారము రాష్ట్రీయప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన యన్ని విషయముల తీర్మానములను శాసనసభలో చర్చింపనీయవలెను.

ఉ. రాష్ట్రీయశాసనసభచే ఆమోదింపఁబడిన తీర్మానము కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరుగారిచే త్రోసివేయఁబడిననే తప్ప, ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకవర్గమువారికి దానిని ప్రతిఘటించు నధికార ముండఁగూడదు. ఆ తీర్మానమును గవర్నరు గారు త్రోసివేసిన వెనుక ఒక యేటికి మైఁబడని కాలములోఁగా సభ్యులు ఆ తీర్మానమునే యామోదించునెడల, దానిని అమలు జరుపవలెను.

ఊ. అతిప్రముఖ మైన తీర్మానము విషయమును ఒకనాఁటికి చాటించి పైకొకనాఁడు జరిపింపఁ గోరునెడల చర్చకు శాసనసభయందు హాజ రైన సభ్యులలో 8 వ వంతు వాయిదాకు సమ్మతించినయెడల, వాయిదా వేయుటకు తీర్మాన ముపపాదింపవచ్చును.

8 శాసనసభ్యులలో 8 వ భాగము ప్రత్యేకసమావేశమును గోరునెడల ప్రత్యేకశాసనసభను జరుపవచ్చును.

9 ధనవిషయమునకు సంబంధించిన బిల్లును గాని ఇంకే విషయపు బిల్లును గాని శాసనసభ్యులచే నేర్పఱుపఁబడిన నిబంధనల ప్రకారము శాసనసభయం దుపపాదింపవచ్చును దానికొఱకు గవర్నరు గారి యనుమతి దీసికొను నవసర ముండఁగూడదు.

10 రాష్ట్రీయశాసనసభలో ఆమోదింపఁబడిన బిల్లు లన్నియు శాసనములు కాక ముందు గవర్నరు గారిచే అంగీకరింపఁబడవలెను. కాని, ఆ బిల్లులను గవర్నరు జనరలు గారు త్రోసివేయవచ్చును.

11 ప్రతిశాసనసభ్యుని సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరము లై యుండవలెను.

II రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వవర్గము

1 ప్రతిరాష్ట్రీయప్రభుత్వమునకును ఒక గవర్నరు అధిపతిగ నుండవలెను. అతఁడు ఇండియను సివిలు సర్వీసులోనివాఁడుగఁ గాని ఇతర మైన శాశ్వతపు సర్వీసులలోనివాఁడుగఁ గాని యుండఁగూడదు.

2 ప్రతిరాష్ట్రమునకు ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకసంఘ మొకటి యుండవలెను. గవర్నరును ఈ సంఘమును గలసి ప్రభుత్వవర్గ మగును.

3 సాధారణముగా ఇండియను సివిలు సర్వీసులలో నుండినవారిని ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకసంఘములందు నియమింపఁగూడదు.

4 కార్యనిర్వాహకసంఘములో సగముమంది శాసనసభలలో ప్రజానియమిత సభ్యులచే నెన్నుకొనఁబడిన భారతీయు లై యుండవలెను.

5 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందు ప్రతిసభ్యుని సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

III సామ్రాజ్యశాసనసభ

1 సామ్రాజ్యశాసనసభలో 150 మంది సభ్యు లుండవలెను.

2 ఈ 150 మందిలో 120 మంది ప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడినవారై యుండవలెను.

3 రాష్ట్రీయ శాసనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రాతినిధ్యమున కేర్పఱచిన పద్ధతుల రీతిగనే సామ్రాజ్యశాసన సభ్యుల యెన్నికల విషయమునను సాధ్యమైనంతవఱకు విశాలమగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలలోని సభ్యులు ప్రతిరాష్ట్రమునకును తమలోనుండి కొందఱి నెన్నుకొని సామ్రాజ్యశాసనసభకు పంపవలెను.

4 సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ఎన్నుకొనఁబడిన భారతీయసభ్యుల సంఖ్యలో 3-వ పాలు ప్రతి రాష్ట్రమునుండియు మహమ్మదీయులచే ప్రత్యేకముగ నెన్నుకొనఁబడిన మహమ్మదీయప్రతినిధులై యుండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు మహమ్మదీయప్రతినిధుల సంఖ్యకు తగినట్లు ఈ సంఖ్యయు నుండవలెను.

(1-వ సెక్షను 4-వ క్లాజులో చెప్పఁబడిన యుపనిబంధనలే యిందును వర్తించును.)

5 శాసనసభలోనివారే సభ కొక యధ్యక్షు నెన్నుకొనవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యుపప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్న వేసినవారే యడుగవలెనను నిర్బంధమును తీసివేసి ఇతరులును అడుగునట్లు చేయవలెను.

7 శాసనసభ్యులలో 3-వ పాలు ప్రత్యేకసభాసమావేశమును జరుపఁ గోరునెడల ప్రత్యేకసభ నొకదానిని సమావేశము చేయవలెను.

8 ధనవిషయికము కాని యింకే బిల్లునైనను శాసనసభ్యు లేర్పఱచుకొనిన నియమముల ప్రకారము ఉపపాదింపవచ్చును. గాని నుపపాదించుటకు ప్రత్యేకము ప్రభుత్వవర్గమువారి యనుమతి యవసరమై యుండఁగూడదు.

9 శాసనసభలలో ఆమోదింపఁబడిన యన్ని బిల్లులును శాసనములగుటకు ముందు గవర్నరు జనరలు గారిచే సంగీకరింపఁబడవలెను.

10 (రివిన్యూ) రాబడిలో ధనవ్యయము బాపతు విషయములును బిల్లుల రూపమున వచ్చు విధానమును ఆర్థికపత్రమును ప్రత్యేకముగ శాసనసభ్యులయెదుట పెట్టఁబడి చర్చింపఁబడి అంగీకరింపఁబడవలెను.

11 శాసనసభ్యుల సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

12 ఈ క్రింద చెప్పఁబడిన విషయము లన్నియు సామ్రాజ్య శాసన సభాధీనమున నుండవలెను :

అ. హిందూదేశమం దంతటను సమానముగ ననుసరింపవలసిన శాసనములు.

ఆ. ధనవిషయమునందు ఒకరాష్ట్రమునకును ఇంకొక రాష్ట్రమునకును నిర్ణయింపవలసిన సంబంధములు.

ఇ. సామంతరాజుల కప్పములు గాక సామ్రాజ్యాదాయమునకు సంబంధించిన యాదాయవిషయములు.

ఈ. హిందూదేశాదాయమునుండి చేయవలసిన వ్యయములు.

దేశసంరక్షణమునకుఁ గాని సేనావ్యయములకుఁ గాని సంబంధించిన తీర్మానములు [illegible] చేయఁబడవచ్చును.

ఉ. ఇండియను [illegible] లను మార్చుటకును [illegible] సంధించుటకును [illegible] యున్న [illegible] లను [illegible] సంబంధించిన విషయములు.

ఊ. మొత్తముమీఁద హిందూదేశపరిపాలనమునకు సంబంధించిన యన్ని వ్యవహారములు.

13 శాసనసభచే నామోదింపఁబడిన ప్రతి తీర్మానము కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరు జనరలు గారిచే [illegible] తప్ప ప్రభుత్వనిర్వాహక వర్గము చేత నిశ్చయముగా నాచరింపఁబడవలెను. కాని, గవర్నరు జనరలు గారి [illegible] వెనుక ఒక సంవత్సరము లోపల మరల ఆ తీర్మానమునే శాసనసభ వారామోదించినయెడల ఆ తీర్మానము నమలు జరుపవలెను.

14 అతిప్రముఖమైన యొక చర్చ [illegible] యెడల, [illegible] శాసనసభ్యులలో 3-వ భాగము వారు [illegible] కంగీకరించనియెడల వాయిదా తీర్మానము ప్రవేశ పెట్టవలెను.

15 రాష్ట్రీయశాసనసభవారు గాని సామ్రాజ్యశాసనసభవారు గాని ఆమోదించిన యొక బిల్లును [illegible] యెడల, బిల్లు ఆమోదింపఁబడిన నాఁటినుండి సంవత్సరములోగా దానిని త్రోసివేయవలెను. త్రోసివేయఁబడినట్లు శాసనసభకు తెలియవచ్చిన నాఁటినుండి ఆ బిల్లు అమలు జరుపఁగూడదు.

16 సేనాసంబంధవ్యవహారములలోను దేశీ విదేశీయ సంబంధవ్యవహారములలోను యుద్ధము ప్రకటించుటకు సంధి చేసికొనుటకు మున్నగు విషయములందును సామ్రాజ్యశాసనసభవారి [illegible] హిందూదేశపాలకులతో కల్పించుకొనఁగూడదు.

IV హిందూదేశప్రభుత్వవర్గము

1 హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు గవర్నరు జనరలు గారు ముఖ్యాధిపతియై యుండవలెను.

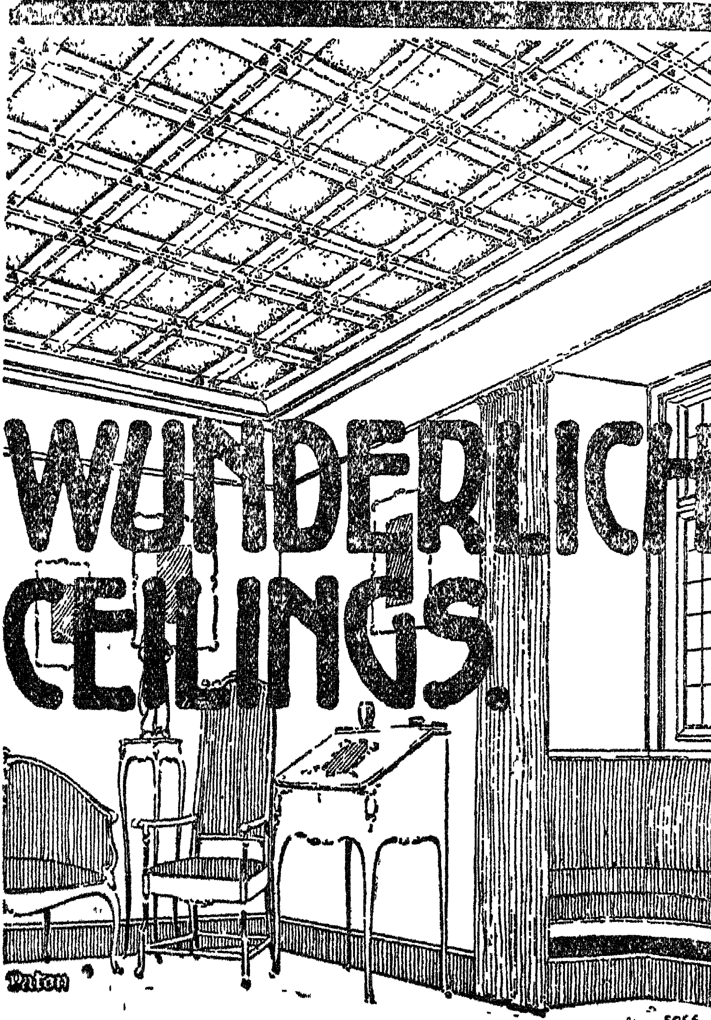
2 గవర్నరు జనరలు గారికి సహాయముగ నొక కార్యనిర్వాహకసంఘ ముండవలెను. ఆ సంఘమున సగముమంది భారతీయులుగ నుండవలెను.

3 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందలి భారతీయసభ్యులను సామ్రాజ్యశాసనసభ్యులు తమనుండి కొందఱి నెన్నుకొని నియమింపవలెను.

4 ఇండియను సివిలు సర్వీసులో పనిచేసినవారు సాధారణముగ కార్యనిర్వాహకసభ్యులుగ నియమింపఁబడఁగూడదు.

ఈదిగువ కనుపరచిన ఘనవంతులు వారియొక్క కట్టడములలో "వన్‌డర్‌లిక్ సీలింగు"లను

అమర్చి కట్టియున్నవారిలో కొందఱు.

సేత్తూరు జమీందారు, దివాన్‌బహదూర్ గోవిందదాస్, చతుర్భుజదాస్

ప. ల. న. సుబ్రహ్మణ్య శెట్టియార్

టి. ఎస్. రామస్వామి అయ్యర్

ఈ. ము. ము. మురుగప్ప శెట్టియార్

మే. ము. సోమసుందరం శెట్టియార్

పే. అ. రు. అరుణాచలం శెట్టియార్

స. మ. స. నారాయణ శెట్టియార్

మే. అ. ర. న. రామనాథన్ శెట్టియార్

స. తి. నాగప్ప శెట్టియార్

స. న. అ. ముత్తయ్య శెట్టియార్

స. న. స. స. సాత్తప్ప శెట్టియార్

స. అ. స. చెల్లప్ప శెట్టియార్

స. వ. స. తి. కరుప్పన్ శెట్టియార్

స. ప. అ. క. ముత్తయ్య శెట్టియార్

మదరాస్ కాస్మా పాలిటన్ క్లబ్బు భోజనశాలకున్నూ, యీ సీలింగు అమర్చబడి యున్నది.

"వన్‌డర్‌లిక్ లోహసీలింగు" ఆస్ట్రేలియా దేశములో చేయబడుచున్నది. అవి కట్టడములయొక్క లోపలి పునంగు మిక్కిలి రమణీయమును కలిగించుచున్నది. అవి చాలారోజులవరకు చెడడము లేదు. మన్ను, సున్నముకన్న వెల సరసముగాను వున్నది. ఇవి ముఖ్యముగా రాజనగళ్లు, వివాహమంటపములు భోజనశాలలు, శయనగృహములు మొదలగు కట్టడములకు మిక్కిలి వుపయోగకరమైనది. శృంగారించుటవలన ఇండ్లశోభయు ధరయు అధికమగుచున్నది.

అవి అమర్చుటకును వర్ణములు యిచ్చుటకును యీదిగువ చేర్చాలుచేయబడిన దక్షిణ ఇండియా యేజెంట్లవల్ల వెల వివరములు తెలుసుకొనవచ్చును.

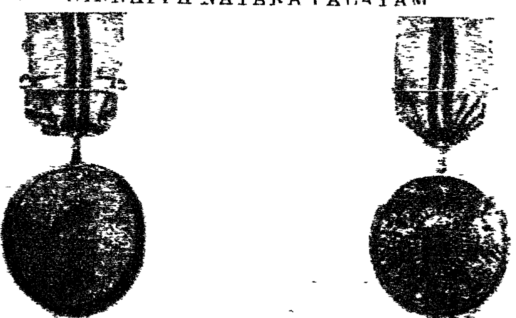
విల్సన్ అండు కంపెని,

పోస్టుబాక్సు నెంబరు 2, మద్రాసు.

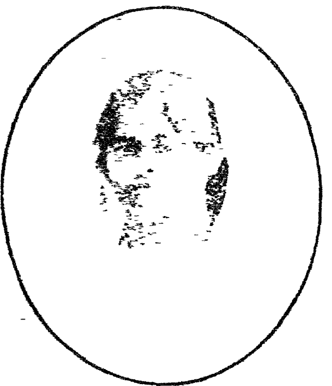
THE WOMEN'S DEPUTATION   భారతమహిళల రాయబారము

MEMBERS OF THE ANDHRA MAHILA SABHA [illegible]

MEDAL AND EFFIGY PRESENTED BY KING GEORGE III TO THE FATHER OF THE PRESENT ZAMINDAR OF CHINNAPPA NAYAKA PALAYAM

MISS GANTY LAKSHMI NARASIMHAM

MISS O GEEVARATNA-AMMAL

5 ఇంపీరియలు సివిలు సర్వీసులలో ఉద్యోగముల నిచ్చుట (పైని చేసే ఏర్పాట్ల ప్రకారము నిర్మితమైన) హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధీనమున నే యుండవలెను. సామ్రాజ్య శాసనసభలో నిర్మింపఁబడెడి శాసనములకు లోఁబడి ఇప్పు డున్న సంఘముల హక్కులను గమనింపవలెను.

6 సాధారణముగ ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునందు ఆయా రాష్ట్రములకు సంబంధించిన వ్యవహారములందు హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారు ఎట్టి జోక్యమును కలుగఁజేసికొనఁదగదు. రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములకు ప్రత్యేకముగా నియమింపఁబడని యధికారము లన్నియు హిందూదేశప్రభుత్వమున కున్నట్లు భావింపవలెను. హిందూదేశప్రభుత్వమువారి యధికారము సాధారణముగా రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల కార్యముపై పైవిచారణ అజమాయిషి చేయుటయై యుండవలెను.

7 పై పద్ధతుల ప్రకారము ఏర్పఱుపఁబడిన హిందూదేశప్రభుత్వము శాసననిర్మాణవిషయమునందును పరిపాలన విషయమునందును హిందూదేశకార్యదర్శి కే యధీనమునను సాధ్యమైనంతవఱకు బాధ్యత లేకయే స్వతంత్రముగ నుండవలెను.

8 హిందూదేశపు టాదాయవ్యయావిషయముల లెక్కలను ప్రత్యేకముగ పరిశీలించి ఆడిటు చేయు పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయవలెను.

V సభాయుతుఁ డైన హిందూదేశమంత్రి

1 హిందూదేశమంత్రి గారి సభను తీసివేయవలెను.

2 హిందూదేశమంత్రి జీతమును బ్రిటీషు (పార్లమెంటు) వారి వ్యయమునందు చేర్పవలెను.

3 అధినివేశాంగమంత్రి స్వపరిపాలన గల యధినివేశపాలనములతో నెట్టి సంబంధము కలిగియుండునో అట్టి సంబంధమునే సాధ్యమైనంతవఱకు హిందూదేశపరిపాలన పట్ల హిందూదేశమంత్రి కలిగియుండవలెను.

4 హిందూదేశమంత్రి గారికి సహాయకులుగ నిద్దఱు సహాయకార్యదర్శు లుండవలెను. ఈ యిద్దఱిలో నొక్క రెప్పటికిని భారతీయులగనే యుండవలెను.

VI ఆంగ్లసామ్రాజ్యము — హిందూదేశము

1 సామ్రాజ్య వ్యవహారముల పరిష్కారముకొఱకు ఏ సభయైన నేర్పఱుపఁబడినను ఏ నిర్ణయమైన సమావేశ మేర్పఱుపఁబడినను, దానియందు అధినివేశముల కెట్టి ప్రాతినిధ్యము గలదో ఎట్టి హక్కులు గలవో అట్టి ప్రాతినిధ్యమును అట్టి హక్కులను హిందూదేశమున కీయవలెను.

2 భారతీయులను సార్వభౌముని యితర ప్రజలతో పాటు సమాన గౌరవముతోను సమానప్రజాస్వత్వపు హక్కులతోను సామ్రాజ్యమునందు మన్నింపవలెను.

VII సేనావిషయములు, ఇతరములు

1 సార్వభౌముని సేవయందు నౌకాదళములలోను భూసైన్యములందును కమిషనులు గల పదవులను కమిషనులు లేని పదవులను హిందూదేశీయుల కిచ్చి సైనికయోగ్యు లగువారి నెన్నుకొని హిందూదేశమున వారికి క్రమశిక్ష నొసంగు నేర్పాట్లను చేయవలెను.

2 హిందూదేశీయులను ఐచ్ఛికసైనికులనుగా చేర్చుకొనుట కంగీకరింపవలెను.

3 ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకోద్యోగములు గలవారికి న్యాయవిచారణ సంబంధమున నధికార మే మాత్రము నుండఁగూడదు. న్యాయశాఖలకు సంబంధించిన యుద్యోగముల నన్నిటిని ఆయా రాష్ట్రముల ముఖ్య న్యాయస్థానముల యధీనము క్రింద నుంచవలెను.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు హిందూదేశపరిపాలనము నిరంకుశాధికారవర్గాధీన మని రాజ్యతంత్రజ్ఞుల మతము. నిరంకుశ పరిపాలనము సత్పరిపాలన మైనను స్వపరిపాలనమువలె వీర్యవంతము గాదు. హిందూదేశమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు స్వపరిపాలనస్థితి కలుగుటకు వలస రాజ్యములకుఁ గల స్వపరిపాలనము కలుగుట యవశ్యము. వలస రాజ్యములకు స్వదేశ రాజ్యవ్యవహారములను స్వదేశవాణిజ్యమును స్వదేశ పరిశ్రమలను స్వదేశశాసనములను స్వదేశాదాయవ్యయములను నిర్ణయించుటకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము గలదు. వలస రాజ్యములందు ప్రధానరాజ్యాధికారులను నియమించుటకును విదేశరాజ్యాంగములను నిర్వహించుటకును నూతనశాసనముల నామోదించుటకును బ్రిటీషు పార్లమెంటున కధికారము గలదు. న్యాయవిమర్శనాధికారము ప్రీవి కౌన్సిలునకుఁ గలదు. వాడుకయందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాచ్ఛాదిత మైన సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును వలస రాజ్యములకుఁ గలదు. భరతఖండమునందు ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలనము లేదు.

బ్రిటీషు పార్లమెంటు

హిందూదేశపరిపాలనము సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషు ప్రజాధీనమునను వాడుకయందు ఆంగ్లవర్గాధీనమునను గలదు. సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషుప్రజలు నియమించిన పార్లమెంటు మహాసభ ఇతరభాగములనువలె భరతఖండమును సయితము పాలించుచున్నది. వాడుకయందు బ్రిటీషు ప్రజలకును ప్రజానియోజితమహాసభకును హిందూదేశ రాజ్యవ్యవహారములలో విశేష మైన ప్రమేయము అభిరుచి లేదు. హిందూదేశాదాయవ్యయముల ను శాసనములను చర్చించునపుడు పార్లమెంటు సభ

ప్రతినిధిపూర్వకము లుండును. దేశముపట్ల యభిమానము గల సభ్యులు మాత్రము చట్టసభయందుండి యభిరుచిని ప్రకటించుట యావశ్యకము. పార్లమెంటునందు భరతఖండ వ్యవహారముల కుచితమైన స్థాన మేర్పడుటకు భరతఖండ పరిస్థితుల కనురూపమైన ప్రతినిధులను పార్లమెంటునకు పంపెడి స్వత్వము భరతఖండమున కేర్పడవలయును. రాష్ట్రమునకు కలుగుచు వంతున నైనను ప్రతినిధు లుండుట యవశ్యము. పార్లమెంటునందు హైందవ ప్రతినిధు లుండినపుడు భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు ప్రతిపత్తి కలుగఁగలదు. హైందవ ప్రతినిధులు స్థాయిసంఘముగ నేర్పడి భరతఖండ స్వత్వములకు సంరక్షకులుగ నుందురు. ఈ విషయనిర్ణయము మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు సూచింపఁబడ లేదు.

హిందూదేశమంత్రిసభ

బ్రిటీషురాజ్యాంగమునందు వలస రాజ్యముల పరిపాలనమునకు ప్రత్యేకమైన మంత్రిసభ లేదు. వలస రాజ్యముల మంత్రి వేతనమును బ్రిటీషుద్వీపముల రాజ్యాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును హిందూదేశాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును బ్రిటీషురాజ్యాదాయమునందు చేర్పవలయు నని సంస్కరణవిధానము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈ సంస్కరణమువలన రాజ్యాదాయవ్యయ నిర్ణయములందు హిందూదేశవ్యవహారములను చర్చించుట కవకాశము కలుగును. జాతీయమహాసభయం దీ సంస్కరణము చిరకాలమునుండి యామోదింపఁబడుచున్నది. అవసరమును ప్రయోజనకరమును నగు నీ సంస్కరణమును చేయుట సమంజసము.

బ్రిటీషుద్వీపములందు హిందూదేశమంత్రి సభ యుండుటవలన కూడ భరతఖండమునకు విశేషమైన ప్రయోజనము కలుగుట లేదు. సైడెన్హాము ప్రభువు వంటి యాంగ్లాధికారవర్గాభిమానులకు సుఖజీవనము కలుగుచున్నదే కాని, వ్యయమున కనురూపమైన ప్రతిఫలము భరతఖండమునకు కలుగుట లేదు. ఇపుడు మంత్రిసభయందు భారతీయ ప్రతినిధు లున్నను వారి యాలోచనలు ఫలవంతములు గావు. మంత్రిసభయందు హైందవప్రతినిధుల సంఖ్య హెచ్చినను భరతఖండమున కది ప్రయోజనకరము గాదు. హిందూదేశరాజ్యాధికారము బ్రిటీషుద్వీపములందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు క్షేమకరము గాదు. రాజ్యాధికారము భరతఖండమునందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు క్షేమకరము. రాజప్రతినిధి మంత్రికి లోఁబడియుండుట రాజ్యబలమునకు ప్రతికూలము. సందిగ్ధదశయందు ద్వైధీభావాపాదకము అనర్థపరంపరలకు కారణ మగును. వర్తమానకాలమునందు మంత్రిసభవలన నీ దేశమునకు కొంత ప్రయోజనము గలదని యంగీకరించినను కాలాంతరమున సభను తీసివేయుట దుర్లభ మగును. పార్లమెంటు సభయందుఁ గల భారతీయప్రతినిధులు హిందూదేశక్షేమమును రక్షింపఁగలరు. ఆంగ్లాధికారవర్గాభిమానుల కాశ్రయంబయి వ్యయదాయకంబయి రాజ్యాధికారబలమునకు ప్రతికూలంబయి స్వదేశరాజ్యాంగవికాసంబునకు ప్రతిబంధకంబై యున్న మంత్రిసభను తీసివేయుట భరతవర్షాభ్యుదయమునకు సాధనభూతము. అధికారవర్గాభిమానులు కర్టిసు గారు వారి యనుచరులు ఈ సంస్కరణమునకు ప్రతికూలురు.

సామ్రాజ్యశాసనసభ

హిందూదేశపరిపాలనమును సామ్రాజ్యశాసనసభయు సామ్రాజ్యమంత్రిసభయు వహించుచున్నవి. శాసనసభయందును మంత్రిసభయందును అధికారసభ్యుల సంఖ్య యత్యధికముగ నున్నది. సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ప్రజాప్రతినిధు లధికముగ నుండినఁ గాని ప్రజాస్వామ్యత్వము గాని బాధ్యతాయుతపరిపాలనము గాని సాధ్యములు గావు. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు (1) శాసననిర్మాణాధికారమును (2) ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును (3) కార్యనిర్వాహణాధికారమును కొంతవఱకు ప్రజాధీనమై యుండునట్లు సూచింపఁబడినవి. శాసననిర్మాణసభయందు

మూఁడు వంతుల సభ్యులు ప్రజాప్రతినిధులై కార్యనిర్వాహకసభ్యులందు సగమునుండి ప్రజాప్రతినిధినియుక్తులై ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును సభ్యులు కలిగియున్నపుడు ప్రస్తుతము గల నిరంకుశపరిపాలనము ప్రజాస్వామ్యపరిపాలనముగ మాఱుటకు నవకాశము లేర్పడఁగలవు. ఈ విధానమును బ్రాహ్మణేతరుల రాయబారములును లయొనెలు కర్టిసు గారును ఆంగ్లోహైందవ వర్గమును వారి యనుచరులును ఆక్షేపించియుండలేదు. సామ్రాజ్యరాజ్యాంగములందు అధికార మంతయు నధికారవర్గమునందు కేంద్రీకృతమై యుండఁగ రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యమును విశాలము చేసినను స్వపరిపాలనప్రదానము కృత్రిమమే గాని యన్వర్థము గానేరదు. కేంద్రాధికార మంతయు నధికారుల యధీనమునందును రాష్ట్రాధికారము ప్రజాధీనమునందును నుండుట యసంగతము. రాష్ట్రీయవ్యవహారములందువలె సామ్రాజ్యవ్యవహారములందును స్వాతంత్ర్యస్థాపనము బాధ్యతాయుతపరిపాలనస్థాపనమునకు ముఖ్యాంకురము. సామ్రాజ్యశాసనసభ వాణిజ్య పారిశ్రామిక వ్యవసాయాది విషయములను నిర్ణయించుటకు వలన రాజ్యములకు గల స్వాతంత్ర్యమును కలిగియుండినఁ గాని స్వపరిపాలనస్థాపనము ప్రయోజనకరము గాదు. సామ్రాజ్యకార్యనిర్వాహకసభకు దేశవ్యవహారములం దనుభవము గల విదేశీయులను స్వదేశీయులను నియమించుట యుచితము. అనుభవము లేని విదేశీయుల భావము లుదారములైనను ప్రయోజనకరములు గావని వ్యవహారస్థితి విశదము చేయుచున్నది. కార్యనిర్వాహకసభయందు సగము మంది హైందవు లుండుటయు సభ్యులను శాసనసభాప్రతినిధు లెన్నుకొనుటయు మహాసభల విధానమునందుఁ గలదు. ఈ సంస్కరణము నిరంకుశాధికారవిచ్ఛేదమున కవశ్యము.

శిష్టసభ

మహాసభల విధానమునందు శిష్టసభానిర్మాణము సూచింపఁబడలేదు. బ్రిటీషు రాజ్యాంగములందు ప్రభువుల సభకును ప్రజాప్రతినిధుల సభకును సంరంభము ప్రజాశ్రేయప్రాప్తికి ప్రతికూలంబై రాజ్యాంగవికాసమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్నది. ప్రజాస్వామ్యత్వము నాకాంక్షించెడి నాయకులు తమ లక్ష్యమునకు ప్రతికూలమైన సంస్థాపనను నిర్ణయించుట యసంగతము. భారతఖండమునందు పరిపాలన పద్ధతులలో భేదము గల రాష్ట్రములు సంస్థానములు గలవు. వివిధావస్థలందుఁ గల రాజ్యముల స్వత్వసంరక్షణార్థము శిష్టసభను నియతము స్థాపించుట యవశ్యమని కొందఱు రాజనీతిజ్ఞులు తెలిపియుండిరి. శిష్టసభయందు స్వదేశసంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మధికముగ కల్పించుట కవకాశములు గలవు. పాలకనియుక్తసభ్యులకు స్థానము లేర్పడఁగలవు. పూర్వస్థితిప్రియులకు సంస్కరణవిధానమునందు విశ్వాసము కలుగఁగలదు. శిష్టసభ ప్రతిబంధకమైనను వర్తమానపరిస్థితులం దవశ్య మని తోఁచుచున్నది.

రాష్ట్రీయపరిపాలనము

మహాసభలు నిర్ణయించిన విధానమునందు రాష్ట్రపరిపాలనము విశాలముగ నుండుట కేర్పాటులు గలవు. రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనస్థితిని కల్పించుటలో సంవిధానమున భేదాభిప్రాయము గలదు గాని సిద్ధాంతమునందు లేదు. మహాసభలు యూరపియను సంఘము బ్రాహ్మణేతరసంఘములు కర్టిసు మండలివారు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనసంస్థాపనము నంగీకరించుచు సంవిధానమునందు భేదాభిప్రాయములను తెలియఁజేసిరి. రాష్ట్రీయ పరిపాలనసంస్థాపనలను నిర్మించుటయందు సకలమతములవారికిని సంతృప్తిని కలుగఁజేయుట యసాధ్యము. మహాసభలు నిర్వచించిన సంస్కరణవిధానమునకును ఇతరవిధానములకును గల భేదము విమర్శనార్హము.

ప్రజాపరిపాలనము — మాతృభాష

రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము ప్రజాపరిపాలనముగ పరిణమించుటకు ప్రతినిధులను నిర్వాచించుటకు ప్రజలకు విశాలమైన నిర్వచనాధికారము కలుగవలయును.

ప్రజలకు నిర్వచనాధికారము కలుగుటకు రాజ్యవ్యవహారక్రమము ప్రజలకు మనోగత మగుచుండవలయును. రాజ్యాంగవ్యవహారములు 100 కి 94 మందికి తెలియని విదేశభాషయందు జరుగునంతకాలము ప్రజలకు రాజ్యాంగవ్యవహారములం దభిరుచి గాని యభినివేశము గాని కలుగనేరదు. ప్రాణము లేని బొమ్మయందు ప్రాణప్రతిష్ఠను చేయనెంచుట వ్యర్థప్రయత్నము. వికసించిన భాషలు వాఙ్మయములు జాతులు సాంప్రదాయాచారములు గల దేశభాగములను వికసింపజేయుటకు చిరకాలాగతసభ్యత సాధనము గాని నూతనవ్యవస్థ లుత్కృష్టంబు లైనను ప్రయోజనకరములు గావు. ప్రజాపరిపాలనమున కనుకూల మైన వ్యవస్థలు భరతఖండమునందు స్థాపితములై సులభముగ వర్ధిలుటకు దేశమును భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్య మని రాజనీతిజ్ఞులు గ్రహించిరి; లోకమాన్య తిలకు లయొనెల్ కర్టిసు ప్రవేశచంద్రమిత్ర సర్ విలియము డ్యూకు చార్లెసు రాబర్ట్సు సర్ థామసు హోల్డర్నెసు మొదలగు ప్రముఖులు ప్రతిపాదించిరి. ఆంధ్రోద్యమతత్త్వమీ భావమునె ప్రతిపాదించుచున్నది. కర్టిసు గారు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలను స్థాపించుటకు హిందూదేశపటమును మార్చుట యవశ్య మని తమ గ్రంధమునందు వ్రాసిరి. ఓఢ్రము ఆంధ్రము అఱవము మలయాళము కన్నడము మొదలగు భిన్నభాషలను మాటలాడు జనులు శాసనసభయందు రాజ్యవ్యవహారములను చర్చించి నిర్ణయింపజాలరు. భాషలు వేఱు. బాధ్యతలు వేఱు. సాధనములు వేఱు. ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు ప్రతినిధులుగ నుండిన ప్రజాపరిపాలనము కానేరదు. సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును ప్రజానియంత్రితస్వపరిపాలనవ్యవస్థలు సాధ్య మగుటకు దేశమును భాషాధారక రాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యము. ఆంధ్రులు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమును కోరుటకు కారణము ప్రజాపరిపాలనస్థాపనవాంఛయే గాని స్వలాభము గాదు. జాతిద్వేషము గాదు. అప్రయోజకత్వము గాదు. ఉద్యోగాభిలాష గాదు. ప్రజావికాసమునకు పరమసాధనంబు లైన మాతృదేశవికాసమును మాతృభాషావికాసమును ఆంధ్రోద్యమమునకు మూలబీజములు. ఈ ధర్మము నవలంబింపని రాజ్యముల వికాసము దుర్లభము. హిందూదేశమంత్రి హిందూదేశపరిపాలనమునకు గమ్యస్థానము "సాంఘాతికసంయుక్తరాష్ట్రముల సామ్రాజ్యము" అని తెలిపియుండెను. నిర్దిష్ట మైన గమ్యస్థానమును చేరుటకు స్వపరిపాలనపరిశోభితంబు లైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రముల నిర్మాణము రాజమార్గము.

రాష్ట్రీయశాసనసభలు

రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు ప్రజానిర్వాచితప్రతినిధుల సంఖ్య మూడు వంతు లుండవలయును. నిర్వాచకగణము విశాలముగ నుండవలయును. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము ప్రదేశముఖమున సమకూడవలయును. శాసనసభాధిపత్యమును ప్రతినిధినియుక్తులు వహింపవలయును. గవర్నరుల యాధిపత్యాధికార మంతము నొందుటకుఁ గల యావశ్యకత చెన్నరాష్ట్రశాసనసభావ్యవహారముల నవలోకించుచున్నవారలకు గోచరము. రాష్ట్రాదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును రాష్ట్రపరిపాలనమున కుండవలయును. కార్యనిర్వాహకసభ్యులందు సగము మంది హైందవు లుండవలయును. ఈ సభ్యులు ప్రజానిర్వాచితసభ్యులు నిర్వాచించిన ప్రతినిధులుగ నుండవలయును. సభ్యులకు ప్రశ్నలను ఉపప్రశ్నలను వేయుటకును తీర్మానముల నుపపాదించుటకును శాసనములను ప్రవేశపెట్టుటకును అధికారము కలుగవలయును. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణ విధానములు ప్రసాదితము లైన రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము సాధ్యము కాఁగలదు. వంగరాష్ట్రనాయకులు మహాసభల సంస్కరణవిధానము నామోదించినను రాష్ట్రపరిపాలనమునందు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును ప్రతిపాదించిరి.

కర్టిసు గారి విధానము

కర్టిసు గారి సంస్కరణవిధానమును వంగరాష్ట్రమునందలి యూరపియను హైందవప్రముఖులును దక్షిణమునందలి బ్రాహ్మణేతరనాయకులును ఆమోదించిరి. పార్లమెంటునందు హిందూదేశమంత్రి ఆగస్టు 20-వ

తేదిని ప్రకటించిన రీతిగా కాలక్రమమున ప్రజలు బాధ్యత వహింపఁగల పాలనమును స్థాపించుట యవశ్యమని యంగీకరించిరి. గమ్యస్థానమును చేరుటకు చిరకాలము గావలయు నని నిర్ణయించిరి. ప్రస్తుతస్థితియందు సామ్రాజ్యసభలో సంస్కరణము లసంగతము లని నిర్ణయించిరి. ఇయ్యది మహాసభల నిర్ణయమునకు ప్రతికూలము. సామ్రాజ్యాధికార మంతయు నిరంకుశాధికారాధీనమున నున్నపుడు రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనభావ మసంభవము. పరిపాలనమునందు నిరంకుశస్వభావము మాఱనేరదు. రాష్ట్రములందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటకు కర్టిసు గారి నిర్ణయములు విమర్శనార్హములు. ఈ సంస్కరణములు మరీచికలవలె సంస్కరణపిపాసుల నాకర్షించుచున్నవి.

రాష్ట్రాధికారము అధికారాయత్తము ప్రజాయత్తము అని రెండు విధములుగ విభజింపఁబడినది. రాష్ట్రములందు ఉపరాష్ట్రములు కల్పింపఁబడినవి. ఉపరాష్ట్రములు నాలు గైదు మండలముల పరిమితి కలిగి యుండును. నాలుగు మండలముల కొక యుపరాష్ట్ర మేర్పడిన, చెన్నరాష్ట్రమునందు 6 ఉపరాష్ట్రము లేర్పడును. ఈ యుపరాష్ట్రములు బలసంపదల వికసనమున కనువుగాక జాతీయజీవనవికాసమునకు ప్రతిబంధకములుగ నుండును. ఆంధ్ర దేశమును ఉత్తరాంధ్ర దేశము దక్షిణాంధ్ర దేశము పశ్చిమాంధ్ర దేశము అని మూఁడు భాగములుగ విభజించిన, దేశము స్వయంపోషణమున కననుకూలమై వికాసరహితము కాఁగలదు. కర్టిసు గారి విధానమునందు స్వపరిపాలనాకారము దృశ్య మైనను అది భావశూన్యముగను ఫలరహితముగను నున్నది. కర్టిసు గారి విధానమునందు స్వయంపోషణానుకూలము లైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సంభవములు గానపుడు ఆ విధానము కలహములకును జాతీయదుర్బలత్వమునకును కారణము కాఁగలదు. కర్టిసు గారు జాతిని భాషను సాంప్రదాయాచారములను అనుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మింపవలయు నని ప్రతిపాదించిరి. ఆ సిద్ధాంతముల ననుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మించుట 'రాజ్యాంగసౌధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. స్వయంపోషణమున కనుపయోగము లైన రాష్ట్రములు నిరుపయోగము. వర్తమానమహాసంగ్రామమున కట్టి రాష్ట్రముల పరిస్థితియే మూలకారణము. ఉపరాష్ట్రములందు బాధ్యతాయుత మైన పరిపాలనము కొన్ని రాజ్యాంగముల కేర్పడును. ముఖ్య మైన రాజ్యాంగాధికారము ముఖ్యరాష్ట్రమునం దధికారాధీనమున నుండును. రాజ్యాంగములం దయిదు శాఖ లుండిన రెండు శాఖలు ప్రజానిర్వాచితాధికారులు గల యుపరాష్ట్రముయొక్క యధీనమునందును ఇతరశాఖలు ముఖ్యరాష్ట్రాధీనమునందును నుండును. రాష్ట్రమునకును ఉపరాష్ట్రములకును భేదము లేనియెడల ఒక రాష్ట్రమునందె ప్రజానిర్వాచితాధికారులును స్వతంత్రాధికారులు నుందురు. ఈ విధాన మపూర్వము; ఏ దేశపు రాజ్యాంగచరిత్రమునందును నదృశ్యము. ఈ సంవిధానమున అధికారనిర్ణయమునం దుభయశాఖలకును నిరంతరసంరంభము సిద్ధము. ప్రజానిర్వాచితాధికారశాఖకు వ్యవసాయాంశమును నిర్ణయించి క్రొత్త పన్నులను వేయఁగల యధికారమొసంగఁబడును. దేశహితకార్యములకును విద్యావ్యాపనమునకును విశేష మైన ద్రవ్య మవశ్యము. నిర్ణీత మైన ద్రవ్యము చాలదు. క్రొత్త పన్నులు ప్రజలకు రుచింపవు. మంత్రులు సర్వాదాయ వ్యయ నిర్ణయాధికారమును కలిగి యున్నపుడు ఆవశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి ఆదాయవ్యయమార్గములను నిర్ణయింపఁగలరు. ఒక శాఖాభారమును మాత్రము వహించినపుడు సముచితముగ నాదాయవ్యయమార్గములను నిర్వహింపనోపరు. మధ్యకాలమునందు శాఖాధికారు లధికాదాయమును వాంఛింపఁ జనదు. ఇది యసంగతము. వర్తమానలోకపరిస్థితులందు నూతనసమస్యలు సాధాణముగ ప్రత్యక్షమగుచుండును. వ్యయాంశ మావశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి మాఱుచుండును. ఈ సదుపాయములు లేని పరిపాలనవిధానము మోంటేగు గారి వర్ణనకు తగి యుండును. ఉపరాష్ట్రముల వ్యవహారములను విమర్శించుట కధికారు లేర్పడుదురు. వారి యభిప్రాయముల ననుసరించి యుపరాష్ట్రముల యధికారములందు హెచ్చుతగ్గు లేర్పడుచుండును. ఉపరాష్ట్రముల రాజ్యాధికార

మును నియమించుటకును తొలఁగించుటకును సామ్రాజ్య
పరిపాలనమునకును హిందూదేశమున్ బ్రిటిషు పార్లమెంటు
నకును అధికారము గలదు. కర్టిసు గారు వృత్తిప్రాతిని
ధ్యము నంగీకరించుచు కులప్రాతినిధ్యమును నిరసించిరి.
కులప్రాతినిధ్యము దేశమునందుఁ గల యనంతము లైన
కులములను స్థిరపఱచి యేకజాతీయభావమును దుర్ల
భము గావించును. కర్టిసు గారి విధానము సముద్దేశము
లను సంశయములను కలిగియున్నది. దేశక్షేమమునకు
బాధ్యతాయుతపరిపాలనస్థాపన మవశ్య మని యంగీకృ
తము. ప్రజలయందును ప్రజాసామర్థ్యమునందును విశ్వా
సమును జూపుట లేదు. అధికారుల విశ్వాసరాహిత్యమే
భారతీయుల దురవస్థకు కారణము. భరతవర్షాభ్యుదయ
మునకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యక్షేమమునకును బ్రిటీషు
రాజ్యాధికారులకును భారతీయులకును దేశపరిపాలనము
నందు సంపూర్ణవిశ్వాస మేర్పడవలయును. ఏతత్ఫల
ప్రాప్తికి కర్టిసు గారి సంస్కరణవిధానము ప్రయోజన
కరము గాదు. స్వపరిపాలనభావరూపములు సర్వాంగ
ములందును వ్యక్త మైనపుడే స్వపరిపాలనము వీర్యవం
తమై శోభాయమానమై దేశాభ్యుదయమునకు ప్రయో
జనకరము కాఁగలదు.

బ్రాహ్మణేతరసభలు

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల రాయబారములు రాష్ట్రీ
యస్వపరిపాలనవిధానమునందు కర్టిసుగారి విధానమునకు
సదృశ మైన విధానము నామోదించినవి. బ్రాహ్మణేతర
సభలు సామ్రాజ్యపరిపాలనమునందు మహాసభలు సూ
చించిన సంస్కరణములకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును దెలి
పినవి. బ్రాహ్మణేతరుల సంస్కరణవిధానమునందు కర్టిసు
గారి విధానమునందుఁ గల దోషమే గోచరం బగుచున్నది.
ఉభయవిధానములందును ప్రస్తుతము గల నిరంకుశాధి
కారమున కాయుష్య మొసంగఁబడినది. మహాసభల విధా
నమునందు నిరంకుశాధికారమును కాలక్రమమున నదృ
శ్యము చేయుటకు మార్గ మేర్పఱుపఁబడినది. బ్రాహ్మ
ణేతరవిధానమునందు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము ప్రము
ఖముగ నున్నది. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యమును కర్టిసు
గారు సంపూర్ణముగ నిరసించుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘ
ప్రాతినిధ్య మేర్పడిన రాజ్యాంగరంగభవనము సంసార
మగును. భేదములు సుస్థిరము లగును. బ్రాహ్మణేతరుల
యుగోప్పధమునకు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము తోడ్ప
డుట సత్య మైనను, ఈ ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమునఁ
గాక ప్రదేశనిర్వాచనసాధనమున సఫల మగుట భావి
రాజ్యాంగవికాసమునకు ప్రబలసాధనము. బ్రాహ్మణ
నాయకులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు గలిసి ఈ క్లిష్ట
సమస్యను సమర్థించుట సమంజసము. ప్రత్యేకసాంఘిక
ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమునఁ గుస్త్రి మను విషయము
బ్రాహ్మణేతరసంఘమును గ్రహింపవలయును. బ్రాహ్మ
ణేతరసంఘమునకు బ్రాహ్మణేతరత్వము సమాన
ధర్మము. ఒక కులస్థులు వేఱొక కులస్థుని ప్రాతి
నిధ్యము నంగీకరింపరు. శాసనసభయందు చిన్నది కుల
ములకు ప్రాతినిధ్యము దుర్లభము. ప్రతికులమునకును
ప్రత్యేకప్రతినిధి యేర్పడినపుడు శాసనసభలు కులసభ
లుగ పరిణమించును. సాంఘికప్రాతినిధ్యము ప్రదేశ
ముఖమున సాధ్య మైనపుడే కష్టములు తొలఁగఁగలవు.
దేశక్షేమమునకు జాతైక్యమునకు రాజ్యాంగబలము
నకు సాధనం బైన ప్రాతినిధ్యసమస్యను దేశాభిమానులు
స్వప్రయోజనాభావ మైన సదుద్దృష్టితో నవలోకించె
దరుగాక! బ్రాహ్మణేతరులు ముఖ్యముగ జమీందారులు
కోరెడి ప్రత్యేకస్వత్వసంరక్షణార్థము రాష్ట్రపరిపాల
నములందు నియతము శిష్టసభలను స్థాపించుట యుచిత
మని కొందఱు తలఁచుచున్నారు. శిష్టసభ పూర్వస్థితి
ప్రియులకు విశ్వాసమును సంతృప్తిని కలుగఁజేయఁ
గలదు. శిష్టసభలు సత్వరరాజ్యాంగాభివృద్ధి కాటంకము
లనుట నిర్వివాదాంశము. వర్తమాన సందిగ్ధదశయందు
భిన్నాశయములు పక్షములకు సంతృప్తిని కలుగఁజేయు
టకు సాధనము గావచ్చును. మోంటేగు గారి సంస్క
రణవిధానమునం దీ విషయమునకు ప్రముఖత కలుగు
నని వదంతి గలదు.

స్వదేశసంస్థానములు

మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు స్వదేశ

సంస్థానముల స్థితి నిర్ణయింపఁబడలేదు. భరతఖండము నందు మూఁడవవంతు వైశాల్యము నాక్రమించియున్న స్వదేశసంస్థానముల స్థితి నిర్ణయము నైనఁగాని భారత సామ్రాజ్యస్థితి నిర్ణయము గాదు. హిందూదేశమునందు 675 సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములందు స్వల్పవైశాల్యము గల సంస్థానములు మహావైశాల్యము గల సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సన్నిహిత సంయోగ సాహచర్యములు సుస్థిరముగ స్థాపితమగుట హిందూ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు కీలకము. వర్తమాన కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను విమర్శించుటకు రాజప్రతినిధికి స్వాతంత్ర్యము గలదు. సంస్థానములకు సామ్రాజ్యమునకుఁ గల సంబంధములను సంధులు నిర్ణయించినవి. పెద్ద సంస్థానములందు రాజప్రతినిధి నియమించిన రెసిడెంటులు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను పరిశీలించుచుందురు. రాజ్యాంగవ్యవహారములందు సంస్థానముల ప్రజలకును బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలకును సంబంధము లేదు. సంస్థానాధీశులు తమ వ్యవహారములందు బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలును తమ వ్యవహారములందు సంస్థానాధీశుల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. ముఖ్యసంస్థానముల స్వాతంత్ర్యరక్షణము సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియాకును సామ్రాజ్యవ్యవహారములందలి సంధానము భారత సామ్రాజ్యమునకును సాధనములు. స్వదేశసంస్థానములకును సామ్రాజ్యాధికారమునకును గల సంబంధములును సంస్థానాధీశులకును సంస్థానప్రజలకును గల సంబంధములును సంపూర్ణముగ మాఱుట సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకును సామ్రాజ్యైక్యమునకును బలమునకును మూలము. ఏతత్ఫలము సమకూర్చుటకై బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు సంస్థానాధిపతులు నాయకులు ప్రజలు పని పూనుట యవశ్యము. మాంటేగు గారి సంస్కరణవిధానమునందీ విషయమునకు ప్రముఖత యుండు నని తోఁచదు. పూర్వస్థితిప్రియు లైన యాంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సంస్థానముల వ్యవహారసంబంధములను మార్చుట కుపక్రమించుట యసంభవము. భరతఖండాభ్యుదయమునకును సంస్థానముల యభ్యుదయమునకును సంస్థానసంబంధముల సంస్కరణాపేక్షయు నవశ్యము. సంస్థానములకును ప్రజాపరిమితకేంద్రాధికారమునకును సమబంధ మేర్పడినఁ గాని సామ్రాజ్యమునందుఁ గల సకలాంతర్భాగములకును సాహచర్యము సంరక్షణము దుర్లభము. సామ్రాజ్యమునందు సకలభాగములు సమానముగ భారము నిర్వహించుటకు సామ్రాజ్యసభయందు సకలభాగముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగుట యవశ్యము.

రాష్ట్రములయొక్కయు సంస్థానములయొక్కయు పునర్నిర్మాణము అవశ్యము.

సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును క్రొత్త ప్రదేశములను చేర్చియు ఉన్న ప్రదేశములను తగ్గించియు భాషకును జాతికిని సాంప్రదాయాచారములకును అనురూపముగ రాష్ట్రములను సంస్థానములను పునర్నిర్మాణము చేయవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములకు రాష్ట్రముల పరిస్థితు లుండుట సమంజసము.

సామ్రాజ్యప్రతినిధిశాసనసభయందు ప్రజానియుక్తు లైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

సామ్రాజ్యశిష్టసభయందు పాలితనియుక్తు లైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములందు రాష్ట్రములందుఁ గల స్వపరిపాలనవిధానము స్థాపితము గావలయును.

స్వయంపోషణమున కననుకూలము లైన సంస్థానముల రాజ్యవ్యవహారములు బ్రిటీషుభాగముల వ్యవహారములందు మేళగింపవలయును.

అఖిలసామ్రాజ్యమునకును ధర్మశాసనములు శిక్షాస్మృతులు సమానముగ నుండవలయును.

సంస్థానములందు నియమితపాలనము స్థాపిత మయి ప్రజాస్వామ్యత్వము స్థాపితము గావలయును.

సంస్థానములందు రెసిడెంటులను తీసివేసి సంస్థాన

ముల వ్యవహారనిర్వహణభారమును సామ్రాజ్యపాలకులు వహింపవలయును.

అఖిల భారతీయ న్యాయాభియోగవిమర్శనమునకు ప్రివి కౌన్సిలు స్థాపితము గావలయును.

ఉన్నతోద్యోగములందు సంస్థానములకును రాష్ట్రములకును వినిమయ ముండవలయును.

రాష్ట్రములకు సంస్థానములకు పరిపాలనవిధానమునందును సామ్రాజ్యభారనిర్వహణమునందును స్వామ్యత్వము సమానబాధ్యత యుండవలయును.

మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు సంస్థానముల ప్రమేయము కారణాంతరములవలన తలపెట్టకపోయినను భారతసామ్రాజ్యస్థితికి సంస్థానముల రాజ్యాంగ సంస్కరణమును నవశ్య మని విచారజ్ఞులకు విశద మగుచున్నది.

ఆంధ్రోద్యమము

గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు సంప్రాప్తం బైన యనుకూలప్రతికూలపరిస్థితు లుద్యమమునకుత్తేజనావనమనములను కలిగించినవి. నెల్లూరునందుం గూడిన నైదవ మహాసభలో ప్రతిపక్షులు చతుర్విధోపాయములచేతను సభోద్దేశమునకు భంగము కలిగింప సమకట్టిరి. సభ్యుల యుత్సాహమును దైవానుకూల్యమును విజయమును సమకూర్చినవి. ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకరింపఁబడినది. విజయవాటికయందుఁ గూడిన యవసరాంధ్రసభకు చింతలపాటి వేంకటనరసింహరాజు గారగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆ సభయం దేకగ్రీవముగ నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మామోదింపఁబడినది. ఆంధ్రప్రముఖులు షమ్సుఫర్డు ప్రభువునకును మోంటేగు గారికిని వారి సహచరులకును సమర్పించిన విన్నపమునందు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రసిద్ధాంతమును ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణావశ్యకతయు విశదము చేయఁబడినవి. ముప్పది రెండవ జాతీయమహాసభ యధ్యక్షురాలు బెజంటమ్మ గారు ప్రారంభోపన్యాసమునందు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రావశ్యకతను వ్యక్తము చేసిరి. కలకత్తాయందుఁ గూడిన జాతీయమహాసభయం దాంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘ మొసఁగఁబడినది. ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘ మేర్పడినది. సుప్రసిద్ధులు న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులు గా రధ్యక్షులు. ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘమునకు ప్రతిపక్షులు గుత్తి చిత్తూరులందేర్పడి జాతీయమహాసభోద్దేశమును ప్రతిఘటించుట కుపక్రమించిరి. చెన్నరాష్ట్రోపసంఘమునందుఁ గల ద్రావిడ సోదరులు ప్రతిఘటకులకు తోడ్పడిరి. చిత్తూరు బళ్లారి యనంతపురము మండలములు చెన్నరాష్ట్రోపసంఘమునకుపసంఘములుగ నుండు నని కేశవపిళ్ల గారు ప్రకటించిరి. పిళ్ల గారు జాతీయమహాసభాకార్యదర్శులం దొకరు. కార్యదర్శి మహాసభా ప్రతిపాదనమునకు ప్రతిఘటించుట న్యాయవిరుద్ధము. శ్రీరంగనీతులను బోధించెడి నాయకులె స్వవిషయమునందు న్యాయసూత్రముల నతిక్రమించుట యాచారము. కేశవపిళ్ల గారి ప్రకటనము నిందాభూయిష్ఠము. కేశవపిళ్ల గారికి గుత్తిమీఁద నవ్యాజాభిమాన ముండుట సహజము. గుత్తియె అనంతపురము మండల మని భ్రమపడుట యన్యాయము. అసంబద్ధభావభరిత మైన పిళ్ల గారి లేఖను ఖండించుట యప్రస్తుతము. కేశవపిళ్ల గారు ఆంధ్రోద్యమమునందు కూడ స్వయంనియోగధర్మము నవలంబించుట ధర్మ మని నిర్ణయించిరి. స్వరాజ్యసిద్ధాంతమునకు స్వయంనియోగసిద్ధాంతము నన్వయింపఁజేసిన పిళ్ల గారి నిర్ణయసామర్థ్యము విశద మగును. స్వయంనియోగసిద్ధాంతనిర్ణయమునకు న్యూనాధికసంఖ్యలు ప్రమాణము గాని ప్రత్యేకవ్యక్తి భావోత్కర్షము ప్రధానము గాదు. పిళ్ల గారి సిద్ధాంత మంగీకృత మైన ప్రజాస్వామ్యత్వ మసంభవము. ప్రతిఘటనము పరిపాలనమునకు ధర్మసూత్రము.

ఆంధ్రోద్యమ ప్రయోజన మధిక సంఖ్యాకు లైన యాంధ్రులకుఁ గలదా, యాంధ్రోద్యమతత్త్వము అధికసంఖ్యాకు లైన యాంధ్రుల యామోదమును పడయుచున్నదా యను సమస్యలు విమర్శనార్హములు. ఆంధ్రోద్యమము ప్రత్యేకప్రదేశముల సౌకర్యమునకును ప్రత్యేకవ్యక్తుల ప్రయోజనమునకును ప్రతికూల మైనను ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకు పరమసాధన మని రాజనీతిజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. స్వపరిపాలనసంవిధానము గల రాష్ట్రస్థితికి భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనంబు లని

Sir M. VISVESWARAYYA C.I E

సర్ ఎమ్. విశ్వేశ్వరయ్య గారు,
సి. ఐ. ఇ.

LOK B. G. TILAK

లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకు గారు

MAHATMA M. K. GANDHI

మహాత్మ ఎమ్. కే. గాంధి గారు,

The Hon'ble
MR. V. K. RAMANUJA CHARIAR

గౌ. వీ. కే. రామానుజాచారియారు గారు

Hon'ble SIR S P. SINHA

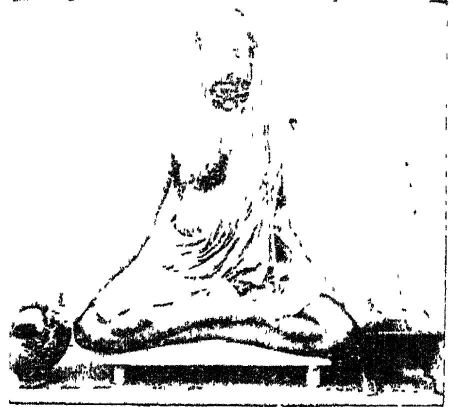
గౌ. సర్ ఎస్. పి. సిన్హా గారు

MR C.P.RAMASWAMY IYER

సీ. పీ. రామస్వామయ్యరు గారు

BRAHMANANDA TIRTHA SWAMI

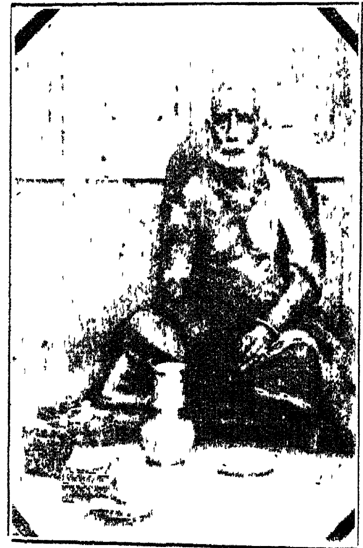
బ్రహ్మానందతీర్థస్వామి

KANUPARTI VENKATARAMA VIDYANANDA SADHU

కనుపర్తి వేంకటరామ విద్యానందసాధు

B. VENKATARAYADU GARU

బచ్చు వేంకటరాయడు గారు

MR. A. LAKSHMINARAYANA SASTRI

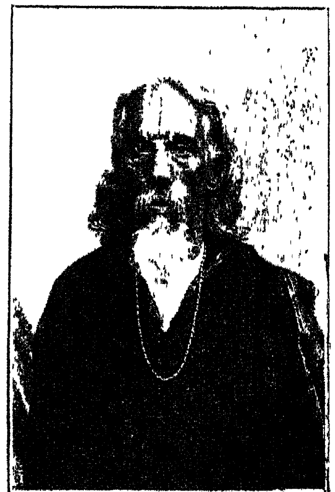
ఆర్యసోమయాజుల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారు

MR. R. GIRI ROW

రాయచోటి గిరిరావు గారు

JAGANNATHAIYA GARU

జగన్నాథయ్య గారు

బంగాళీలు ఓఢ్రులు కన్నడులు మహారాష్ట్రులు ఆంధ్రులు రాజ్యాంగ సంస్కరణ విచారోపసంఘమునకు విన్నవించిరి. అధికసంఖ్యాకుల మతముతో నల్పసంఖ్యాకు లేకీభవించుటయే ప్రజాస్వాయత్తపాలనమునకును స్వయంనియోగమునకును కీలకము. స్వపరిపాలనాసంస్థాపనముల కల్పసంఖ్యాకుల భావప్రకర్షణము విషప్రదానము. ఏకధర్మము స్వప్రయోజనమున కొక రీతిని పరప్రయోజనమునకు వేఱొక విధమునను వర్తింపనేరదు. ఆంధ్రదేశాభిమానులు మహోదాత్తప్రయోజనములను స్వప్రయోజనార్థము గాక దేశహితార్థమై వినియోగించి మాతృదేశాశీర్వాదంబులను పడయుదురుగాత!

"బ్రిటీషు ఇండియాయందు స్వపరిపాలన ప్రతిష్ఠాపనలు ఫలప్రదము లగుటకు రాష్ట్ర ప్రదేశములను పునర్విభజనము చేయుచు నవసర మైన చోట రాష్ట్రముల నేర్పఱుపవలెను.

2. వీ లైన చోట వీ లైనంతవఱకును ముఖ్యముగ నొకే భాషను మాటలాడువారి సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నప్పుడును అట్టి మార్పును వారు కోరునపుడును భాషాధారమున చేయవలయును.—

అని ఈ సభవారు గవర్నరు జనరలు గారికి సూచించుచున్నారు."

సామ్రాజ్యశాసనసభయందు బయ్యా నరసింహేశ్వర శర్మ గారు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణావశ్యకతను తెలుపుచు ప్రతిపాదించిన పైతీర్మానము నిరాకృత మైనను విషాదమున కవకాశము లేదు.

ఉపపాదనప్రయోజనము సమకూడినది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణసమస్య జాతీయసమస్యగ పరిణమించినది. ఆంధ్రదేశసమస్య అఖిలభారతీయ సమస్యగ పరిణమించినది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణ సిద్ధాంతము రాజ్యాంగసంస్కరణపరాయణుల దృష్టి నాకర్షించినది. అధికారుల చిత్తము నాకర్షించినది. మహారాష్ట్రనాయకుల సానుభూతిని పడసినది. ఆంగ్లవిద్యాసంభవుల సంకుచితభావమును వ్యక్తము చేసినది. ఆంధ్రుల కర్తవ్యము పరిస్ఫుట మైనది. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు నూతనోత్తేజనము కలిగినను ఆంధ్రోద్యమఫలప్రాప్తి సులభము గాదు. ఆంధ్రదేశమునందు సంశయాత్ములు గలరు. ప్రతిఘటనసమర్థులు గలరు. స్వప్రయోజనపరాయణులు గలరు. పరిపాలనాసౌకర్యమును సంపద్వృద్ధియు విద్యావ్యాపనమును స్వపరిపాలనావికాసమును తన్మూలమున నాంధ్రత్వప్రాప్తియు ఆంధ్రోద్యమమునకు మహాఫలములు. ఇమ్మహాఫలప్రాప్తి కాంధ్రపుత్రులు వ్యక్తిభేదమును ప్రదేశభేదమును కులభేదమును జాతిభేదమును మతభేదమును స్థితిభేదమును గమనింపక పాటుపడి కామితార్థములను పడయుట వివేకము, ధర్మము.

స్థానికస్వపరిపాలనము

మహాసభల సంస్కరణవిధానము పర్యాప్తం బైన, స్థానికస్వపరిపాలనము సులభముగ లభించును. మండలాధిపతులకును ఇతరాధికారులకును గల కేంద్రీకృత నిరంకుశాధికారము అదృశ్యం బైన అధికారవిభజనమును స్థానికస్వపరిపాలనమును సుసాధ్యములు. మహాసభల విధానమునందు స్థానికస్వపరిపాలనప్రణాళిక వివరింపఁబడ లేదు. భరతఖండమునందు ప్రజాబాధ్యతాయుత మైన పరిపాలనము సార్థక మగుటకు స్వపరిపాలనవిధానము గ్రామసీమలం దారంభము గావలయును. మూఁడువంతులు ప్రజలకు గ్రామసీమలు నివాసస్థలములు. ప్రజాపోషణమునకు రాజ్యపోషణమునకు గ్రామసీమ లాధారములు. వ్యవసాయము జీవనాధారము. గ్రామసీమల దుస్స్థితియే దేశపు దుస్స్థితికి నిదర్శనము. అధికారులును అధికారవర్గాభిమానులును గ్రామస్థులు సంస్కరణముల వాంఛించుట లే దనియు గ్రామస్థుల యోగక్షేమములే పరిపాలనమునకు లక్ష్య మనియు నిరంతరము ఘోషించుచుందురు. నూటేండ్ల బ్రిటీషు పరిపాలనము గ్రామస్థులకు విశేష మైన లాభములను సమకూర్ప లేదు. గ్రామసీమలందు ప్రజాక్షేమమున కవశ్యము లైన విద్యాలయములు లేవు. వైద్యాలయములు లేవు. మార్గములు లేవు. ధనాగారములు లేవు. న్యాయస్థానములు లేవు. ప్రజల యోగక్షేమాభివృద్ధికి సకలసంస్కరణములు గ్రామసీమలం దారంభము గావలయును. గ్రామసీమలం దధికారశృంఖలబద్ధము గాని గ్రామపంచాయతీసభలను స్థాపించి ప్రజలయం దాత్మగౌరవ

మును ఆత్మవిశ్వాసమును కలుగఁజేయుట స్వపరిపాలన సౌధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. పునాదులందు బలము లేని నిర్మాణము నిలువనేరదు. పాలకపాలితుల సంస్కరణాభిలాష శాసనసభల వైపు మరలినదే గాని గ్రామపంచాయతీసభలపై ప్రసరింపలేదు. విశాల మైన ప్రజానిర్వాచితసభ్యత గల గ్రామపంచాయతులు స్వపరిపాలనస్థితికి సాధనములు. పరిశ్రమపోషితము లైన పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రజలకు పట్టణములు వాసస్థలములు. వ్యవసాయపోషిత మైన భరతఖండమునందు ప్రజలకు గ్రామములు వాసస్థలములు. దేశస్థితికిని ప్రజాస్థితికిని తగిన రాజ్యాంగవిధానము ప్రజావికాసమునకు సాధనము. పట్టణాధిష్ఠితం బైన పాశ్చాత్యరాజ్యములందు రాజ్యసభ కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు గ్రామాధిష్ఠితం బైన భరతఖండమునందు గ్రామసభల కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు ప్రకృతిధర్మము. గ్రామసీమలందు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలు స్థాపితము లైన స్వపరిపాలనవిధానము ఫలవంతమై దేశాభ్యుదయము సుసాధ్య మగును. లోకమునం దవకాశరహిత మైన కార్యనిర్వహణ మసంభవము. ప్రజల కవకాశములు కలిగినపుడె వారి కార్యనిర్వహణసామర్థ్యము వెల్లడి యగును. చిరకాలసంవర్ధితం బైన ధర్మానురక్తి ప్రజలయందు ప్రచ్ఛన్నముగ కలదు. అవకాశములు కలిగినపుడు ప్రచ్ఛన్న మైన ప్రజాశీలము వ్యక్తము కాఁగలదు. సామ్రాజ్యశాసనసభ రాష్ట్రీయశాసనసభలు సంస్కరింపఁబడి ప్రజాప్రతినిధుల బలము హెచ్చినను గ్రామసంస్థాపనలు ప్రజాధికారబద్ధములు గానపుడు స్వపరిపాలనము వికారాకృతిని గలిగి దుస్సహమై ప్రయోజనరహితముగ నుండును.

ఉపసంహారము

శ్లో. హతోవా ప్రాప్స్యసే స్వర్గం జిత్వావా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మా దుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః.

మాతృభూమికి విషమదశ సంప్రాప్త మయినది. లోకము ప్రబోధమయమై ధనుర్ధారియై స్వాతంత్ర్యసంరంభావృతమై నూతనాకృతిని దాల్చుచున్నది. అష్టదిశలందును యుద్ధధ్వని మాఱుమ్రోఁగుచున్నది. సకల రాజ్యములందును యుద్ధసన్నాహములు చెలరేఁగుచున్నవి. యుద్ధ మనంతరూపముల విహరించుచున్నది. లోకావృతం బైన స్వాతంత్ర్యప్రతిష్ఠాపనము మహాసంగ్రామమునకు ఫల మని రాజనీతిజ్ఞులు ఘంటాపథముగ చాటుచున్నారు. జార్జిచక్రవర్తియు లాయిడు జార్జియు మమ్ము ధర్మప్రభువును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు భారతీయుల సాహాయ్య మవశ్య మని తెలుపుచు సందేశములను ప్రకటించిరి. సామ్రాజ్యావకాశము హిందూదేశమునకు సమయ మని చక్రవర్తి తెలిపెను. లబ్ధావకాశములను భారతీయు లుపయోగించుట వివేకము. భారతయోధులు యుద్ధారంభమునుండియు వివిధ రణరంగము లందును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు ప్రాణములను ధారవోసిరి. పాశ్చాత్యసభ్యతను ఫ్లాండర్సు రణరంగమునందు భారతీయసైన్యనివహములు రక్షించినవి. యుద్ధనిర్వహణమునకై సంస్థానాధిపతులును ప్రజలును అపార మైన సాహాయ్యమును చేసిరి. సామ్రాజ్యావసరముల కవశ్య మైన సైన్యబలమును సిద్ధము చేయుటకు భరతఖండమునకు మాత్ర మవకాశము గలదు. భరతఖండమునకుఁ గల యవకాశంబులను విజృంభణము చేయుట రాజనీతికి ఫలము. ఏప్రిలు మాస మంతమునందు ఢిల్లీనగరమునఁ గూడిన మహాసభలో యుద్ధనిర్వహణార్థము సామ్రాజ్యమునకు సకలవిధముల నధికతరముగ తోడ్పడుట ధర్మ మని సభ్యు లంగీకరించి సాధనంబుల నిర్ణయించిరి. నిర్వహణ సాధనంబులను నిర్ణయించుట సులభ మైనను నిర్వహణము దుర్లభము. నిరాయుధు లైన భారతీయులందు రణోత్సాహము నశించినది. రణోత్సాహమునకు ప్రాణ మైన దేశరక్షణాభిలాష యదృశ్య మైనది. యోధవృత్తియందు పాశ్చాత్యులకుఁ గల గౌరవప్రతిపత్తులు భారతీయులకు లేవు. సామాన్యయోధున కొసఁగెడి వేతన మల్పము. పురోవృద్ధికి వలయు నవకాశము లల్పములు. ఇట్టి సందిగ్ధస్థితియందు భారతీయులలో రణోత్సాహమును ప్రజ్వలింపఁజేయుట కుపాయములను పాలకు లవలంబించినఁ గాని మహాసభయందు నిర్ణయించిన యుద్ధనిర్వహణసాధనసంపత్తి దుర్లభము. భారతీయులకు మాతృదేశసంరక్షణమునందును సామ్రా

జ్య సంరక్షణమునందును అభిమాన ముత్పన్నమగునట్లు పాలకు లుదారమార్గము నవలంబింపవలయును. దేశసంరక్షణ మలంఘనీయ మైన ధర్మ మైనను సంరక్షణభార నిర్వాహణమునందు ప్రయోజన మేర్పడవలయును. కపర్ది గారు యుద్ధనిర్వాహణసభయం దుపపాదించదలంచిన ప్రతిపాదన మీ ప్రయోజనమును వ్యక్తపఱచినది. కాంచీపురమునందు చెన్న రాష్ట్రీయసభలో ప్రకటిత మైన సంకుల మీ ప్రయోజనమును ప్రకటించినది. దేశపరిపాలనమునందు బాధ్యత గల ప్రజలు దేశసంరక్షణమునందును సహజముగ బాధ్యత వహింతురు. పరిపాలనసంరక్షణభారములందే భారవహనము ముఖ్య మను విషయము ప్రజలలో కలవరమును పుట్టించుచున్నది. యుద్ధనిర్వాహణభారము ముఖ్య మైనను పరిపాలనభారము లేనపుడు నిర్వాహణభార మసాధ్య మని ప్రపంచ చరిత్ర యనంతముఖముల చాటుచున్నది. భారతీయులును సర్వసామాన్య మైన ధర్మావలంబనమును కోరుచున్నారు. ఇందు వైపరీత్యము లేదు. ప్రయోజనమును కోరుట బేర మాడుట యని యధికారవర్గాభిమానులు నాయకుల నాక్షేపించుచున్నారు. ఈ యాక్షేపణలను చేయు నధికారవర్గాభిమానులు స్వప్రయోజనరక్షణ పరాయణులు. ప్రయోజనాపేక్ష లేకయే యుద్ధనిర్వాహణమునకు సహాయము చేయుట మహాత్మ గాంధి గారుపదేశించినట్లు శ్రేయస్కరం బైనను లోకప్రవృత్తి యందసంభవము. ఐర్లాండు రాజ్యాంగసమస్య దీనికి ప్రబలప్రమాణము. ఐర్లాండునందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటకు ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సకలవిధముల ప్రయత్నించుచున్నారు. ఐర్లాండునం దవలంబించిన మార్గమునే భరతఖండమునందును అవలంబించుట భారతీయులలో రణోత్సాహమును వికసింపఁజేయుటకును యుద్ధనిర్వాహణసాధనములను పడయుటకును సాధనము. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానము స్వరాజ్య ప్రాప్తికి సోపానమే గాని స్వరాజ్యప్రదానము గాదు. బ్రిటీషు పరిపాలకులు మహాసంగ్రామ నిర్వాహణమున కవలంబించిన ధర్మసూత్రమును భరతఖండమునందును అవలంబించుట ధర్మము. కృష్ణుఁడు అర్జునుని హృదయమునందు రణోత్సాహమును పుట్టించుటకై "గెలిచిన రాజ్యమును చచ్చిన స్వర్గమును పొందఁగలవు." అని చేసిన మహోపదేశము వర్తమానసందిగ్ధదశయందు పాలకులును ప్రజలును శిరసా వహింపఁ దగియున్నది. పాలకులును పాలితులును మహాసంగ్రామమువలన సంప్రాప్త మైన మహదవకాశంబుల మాతృదేశసంరక్షణమునకై వినియోగించి సుబలయు సుశోభితయు సుప్రతిష్ఠాపితయు సుప్రసన్నయు నైన మాతృస్వరూపమును సందర్శించి యానందించెదరుగాత!

భారతీయుల ప్రార్థన

దేశీయమహాసభలో చదువఁబడిన సర్ రవీంద్రనాథుని గీతమునకు ఆంధ్రీకరణము

కాళ్లకూరి గోపాలరావుగారు

దేవదేవ! ఈ జీవయాత్రావరంబు
మా కనుగ్రహించితి వీవు మహిమ మీఱ;
శక్తిసామర్థ్యముల నెల్ల జలనుపఱచి
కూర్చు నీ గౌరవము నిల్పుకొనఁగనిమ్ము, 4
మా యునికి నాశ్రయించియే నీ యశస్సు
మలయుచుండెడి నను మాట మఱవవలదు.
అస్మదాత్మల నిర్జించు నధికృతులను
ధిక్కరించి నీకై నిరోధింతుమయ్య. 8
దాస్యమునకు లోఁబడెడి హృదయములందు
నీ ప్రతాపంబు చల్లారి నివుఱు గ్రమ్మ;
దుర్బలత యాత్మ వంచించు ద్రోహి గాన,
జీవబలము క్షీణించిన తావకాధి 12
పత్య మన్యదేవతపాలఁ బడు భయార్తి;
ఈ యథార్థము మమ్ము గ్రహింపనిమ్ము.
పట్టి మము బానిసలఁ జేయు పట్టులందు
ఎట్టి సుఖములైన నిరాకరించుటకును, 16
అరయ వేసవి మధ్యందినార్కునట్లు
నీవు మా దుఃఖ మెత్తి యందిచ్చుటకును
ఊర్జితం బగు శక్తి మా కొసఁగుమయ్య;
మా సమారాధనంబు సమస్తగతుల 20
ప్రేమ వికసించి పనిలో ఫలించునట్లు
దృఢతమప్రత్యయము ప్రసాదింపుమయ్య—
ఇదియె మా ప్రార్థనంబు లోకైకనాథ!
చుట్టుపట్టులవా రెల్ల వట్టిమమ్ము 24
కొఱకు దీక్షమై పోరాడుకొనుచునుండ,
సారవత్ప్రేమతత్త్వంబు గారవించి
అనదలను దుర్బలులను నోనాడకుండ
మేము వర్తించెదముగాక యో మహాత్మ! 28
స్వార్థపరు లయ్యు, నీకొఱకని వచించి,
పోరి మొండౌరుఁ జంపుచున్నారు వారు;
భ్రాతృమాంసబుభుక్షాప్రభావమునను
వారు పోరాడుకొనుచున్నవార, లింక 32
తావకాగ్రహంబు సెదిర్చి చావఁగలరు.
సత్యసౌభాగ్యతలకు మానుషగత మైన
యాశ్వగాంశకు ప్రత్యగాత్మైక్య మనెడి
మహితతావకదివ్యసామ్రాజ్యమునకు 36
ధన్య మాత్మీయ మైన స్వాతంత్ర్యమునకు
శక్తి మీఱఁగ సకలకష్టముల కోర్చి
స్థిరతరంబుగ మేము నిల్చెదముగాక!
మా ప్రయాణంబు ప్రారంభ మయ్యె నిదిగొ! 40
నావికాగ్రణి! నీకు వందనము లయ్య;
అల్లదె తుపాను పట్టె భయంకరముగ,
అల్లకల్లోలముగ నున్న యలల కంటె?
ఐన, సాగింతుమయ్య ప్రయాణ మిప్డె. 44
హానికర మైన యంతరాయంబు లెన్నొ
దారిలో వేచియున్నవి దారుణంపు
ఆర్తి కలిగింప, అగియు నీ కర్పితంబు.
'భయము పోఁగొట్టు' మనెడి విహ్వాలనినాద 48
మదె తుపాను మధ్యమునుండి విదిత మయ్యె.
అలసుల నిమిత్తమై మేము నాలసించి
వెనుకపడియుండెదముగాక! భీతివలన
సందియంబులవలనను సత్వర మగు 52
కాలగతి మందగిల్లక క్రాలుఁగాక!
కాలమును కార్యభారమును గాంచ కొలఁది
నీవు మాకును సములై సాగుచుండు;
శాశ్వతం బైన జీవంపు సాగరమున 56
సంచలించెడి నీదు శ్వాసంబ కాదె
చావుబ్రతుకులు? సర్వలోకావనాధ్య!
కొలఁది సాయంబు సమకూర్చుకొనుచు కొలఁది
హితుల మెలమెల్ల నెట్లొ లెక్కించుకొనుచు 60
స్వాంతమందున విసిగి వేసారనీక,
అహరహంబును నీవు మాయండ నుండు
వాఁడ వనియును మేము నీవార మనియు
ఎల్లయెడల నెఱుఁగుడుగ మ మ్మెఱుఁగనిమ్ము! 64

జాతీయత

మల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ.

"మన జాతీయత అసహనశీలతముగా గాని స్వార్థపరత్వచింతనాంచితముగా గాని యుండరాదు; అది ప్రపంచమున భారతదేశమునందును విస్తృత ప్రచండముగనుండును గల ప్రేమవలన కలిగినదై యుండవలెను. సేవయే జాతీయతయొక్క పరమావధి. రాజకీయాధ్యాత్మికవిషయములయందు మనము పాశ్చాత్యనాగరకము చేతిక్రింద నున్నంతకాలము మనము మానవసేవ చేయుట దుస్సాధ్యము గాన, ఆత్మస్వాతంత్ర్యలబ్ధికై కృషి సల్పుట మన విధ్యుక్తకర్మము." అనంద కె. కుమారస్వామి

ప్రస్తుతకాలమున ప్రపంచమం దంతటను జాతీయాభిమానము ప్రత్యేకజాతివ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచు నాశలును వ్యాపించుచుండు విషయ మెల్లరకును తెలిసియే యున్నది. ఈ జాతీయతాభావములు 19-వ శతాబ్ది నైరోపాఖండమున నుద్భవించి యెల్లెడల వ్యాప్తము గాంచి మానవుల మానసములం గలకరపఱచుచున్నవి. ఇంతకు పూర్వము జాతీయతాభావములు విశ్వమానవసౌభ్రాతృత్వాశయములకు భంగకరము లనియు అందుచే నవి మానవాభ్యుదయమునకు మార్గనిరోధకము లనియు పాశ్చాత్యులు భావించుచుండిరి. కాని, గతశతాబ్దినుండియు అట్టి యభిప్రాయములు మార్పు చెందినవి. మానవసోదరత్వసిద్ధికి ప్రతిజాతియు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వముం గలిగి ప్రత్యేకప్రభుత్వము వంది తన్మూలమున నాత్మోపలబ్ధిని గాంచుట యత్యావశ్య మని పాశ్చాత్యరాజనీతిధురంధరు లంగీకరించియున్నారు. మానవాభ్యుదయమునకు ప్రతిజాతియొక్క సహాయమును అత్యావశ్యము. ప్రపంచములోని వివిధజాతుల నాగరికతయు నేకరీతిగ నుండజాలదు. ప్రతిజాతియందును గల ప్రతిభయు నాగరకతయు లక్షణములును మానవజాత్యుద్ధరణమునకు తోడ్పడగలవు. కావున, ఏ జాతియైనను తన సహజలక్షణములను పెంపొందించుకొనకపోయిన యెడల అది మానవాశయమునకు భంగము కలిగించిన దగును. ఈ యభిప్రాయము లన్నియు కాలక్రమమున అనేకకారణములచే అందు ముఖ్యముగ నాంగ్లేయపరిపాలనముచే భారతదేశమున వ్యాపించి ప్రజల మానసములయందు వేరులు నాటుకొనుచున్నవి. ప్రాచీనకాలమున మన మాతృభూమి నాగరకమున నేమి విజ్ఞానసంపన్నతయం దేమి వాణిజ్యాభివృద్ధియం దేమి సాంఘికవిషయములయం దేమి మతబోధయం దేమి సాటి దేశములలో నాయకత్వము వహించి మానవాభివృద్ధి కమితసహాయము గావించి పేర్వడసినది. కాని, ఇక్కాలమున కొన్ని కారణములచే హిందూదేశము తన పూర్వపు ఔన్నత్యము గోల్పోయినది. అనేకనాగరకతలును అనేకజాతులును దేశము నాక్రమించుకొని పరిపాలించినవి. అయినను పాశ్చాత్యదేశీయసంసర్గము మూలకమున మన దేశము నిద్రావస్థనుండి మేల్కాంచి మరల తన యున్నతస్థాన మాక్రమించి మానవసేవ చేయవలె నని కుతూహలపడుచున్నది. ఈ యాశయము చేకూఱుటకు పూర్వము స్వీయాభివృద్ధికై కృషి సలిపి తన నాగరకతను పునరుజ్జీవితము గావించుకొని తన ప్రతిభను పెంపొందించుకొని తన వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచుకొని ప్రపంచమందలి దేశములలో గౌరవస్థాన మాక్రమింపవలసియున్నది. ఇదియే భారతజాతీయతాసమస్య.

పాశ్చాత్యజాతీయత

పాశ్చాత్యజాతీయత యాధిభౌతికలక్షణసమన్వితము. ఒక సంఘమునందు వ్యక్తు లెల్లరును అన్యోన్యసాహాయ్యము గావించుకొనుచు ప్రేమపూరితమానసములతో పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో మెలంగుచుండుట సహజము. కాని, పాశ్చాత్యదేశపరిస్థితు లిట్టి సహజస్థితికి భంగము కలిగించిన వని చెప్పనగును. అచ్చట ప్రథమమునుండియు నేకజాతి గలవారే యేక ప్రదేశమున నుండుటచే మన దేశమునందువలె అంతస్సాంఘికసమస్య లెవ్వియు వారి నెదుర్కొనలేదు. మరియు, వారి చుట్టుప్రక్కల బలసంపన్నులును సంగ్రామాభిలాషులు నగు జాతులు నివసించుచుండుటచే నిరంతర మాత్మసంరక్షణము వారి కత్యావశ్య మాయెను. కావున, వారు స్వీయాధికారప్రాబల్యమునకును ఇతరజాతుల దుర్బలత్వమునకును కృషి సలుపవలసివచ్చినది. అందుచే వారిలో ద్రవ్యార్జనాకుతూహలము మెండు. అన్యోన్యవైషమ్యము లధికము. ఇట్టి స్థితిగతులలో జీవితసార మనందగు నన్యోన్యప్రేమభావము లెట్లుత్పన్నములు కాగలవు? తత్ఫలితముగ స్త్రీపురుషులకును ధనికదరిద్రులకును తీరని వైరము సంఘటిల్లుచున్నది. స్వార్థపరత్వము ప్రాబల్యము గాంచుచున్నది.

ఇట్టి జాతి మానవపురోవృద్ధి కుపకరించుట సాధ్యమా? ఎదిటివారు బలవంతులైన నిది సహింపజాలరు. ఎల్లప్పుడును ఇతరులు తనకు లోబడియుండవలె ననియే తలంపు. ఇందు మూలమున ప్రపంచమం దంతటను స్వార్థపరత్వము వ్యాపించి సోదరభావములకు బదులు శత్రుభావములు ప్రబలుచున్నవి. నూతనముగ ప్రాముఖ్యము నంది ప్రాగ్దేశతిలకమువలె ప్రకాశించుచున్న జపాను దేశము నైతము పాశ్చాత్యాభిప్రాయానుగుణముగనే వర్తింపక తప్పినది కాదు. మీ రేల యిట్లు స్వీయసాంప్రదాయవిరుద్ధముగ పాశ్చాత్యజాతీయత ననుకరింపజూచెద రని ప్రశ్నించినపు డొక జపానీయుం డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను: "అట్టి జాతులు ప్రపంచమున ప్రబలముగ నున్నంతకాలము మా యాధ్యాత్మికజీవనౌన్నత్యమును పెంపొందించుకొనుట కవకాశము లేదు. దౌష్ట్యవినాశము గావించుటకు మేము దుష్టుల మగుట యవశ్యము. ఆధునికప్రపంచమున పశుబలముకంటె వేఱొండు

సాధనము లేదు. "ఇదియే పాశ్చాత్యజాతీయతాభావము. ఆత్మనిరపేక్ష మగు నిట్టి జాతీయత యొండుకలదా? కాన్పినాఁ డయినను, పాశ్చాత్య జనములవలన వ్యామోహితుల మగు మనవాఁ డింకనైన పాశ్చాత్య జాతీయ భావమే హృదయమున నెంత గాఢముగ నుండవలెను?" "ఈజాతీయత అన్యోన్య ద్వేషదాయకము గన్నది. ఇందుచే ప్రాకృత్యము లేని ఉజ్జాభయములు కీడొనర్చెను. అన్యాయము లోకాభివృద్ధినడ్డగించినకారకము లైనవి. వాగ్దానములు నిష్ఫలములు లైనవి." అని రవీంద్రనాథ ఠాకూరు వ్రాసియున్నాఁడు.

ఇట్టి గాయములవలన మానవసౌభ్రాతృత్వము చేకూఱునా యను సంశయము కలుగక మానదు. రవీంద్రనాథుఁడు చెప్పినట్లు "ఈ భూమియంత్రము లన్నియు అన్యోన్యసంరక్షణార్థము ఐకమత్యము నొందవచ్చును. కాని, ఈ యంత్రసమ్మేళనముచే నాత్మయు, దేవుఁడును గౌరవింపఁబడుదురా?" ఇందులకు ప్రస్తుతసంగ్రామమే ప్రత్యక్షనిదర్శనము. ఈ మహాయుద్ధము ఐరోపాఖండము నంతటిని విధ్వంసము గావించుచుండ, పాశ్చాత్త్యైశ్వర్యమును పాశ్చాత్యనాగరికతయు శతఘ్నిజ్వాలలో మిళితమై ఆకసమున కెగయుచుండ, ప్రతిజీవియు నాశమాత్రావశిష్టమై నశించుచుండ — అక్కటా! ఆ ఖండము తన కిట్టి దుర్గతి పట్టుట కేమి పాప మొనర్చెనని మన మనసునకు స్ఫురించుట సహజము. ఇంత కాలమువఱకు తన నైతికజీవనమును నిర్లక్ష్యము చేసి తన హృదయమును పాషాణప్రాయముగఁ గావించుకొనుటచే నిట్టి దుస్థితి ఆ దేశములకు ప్రాప్తించిన దనుట నిర్వివాదాంశము.

భారతజాతీయసమస్య

భారతజాతీయసమస్య సాంఘికము గాని రాజకీయము గాదని రవీంద్రనాథుఁడు పలికియున్నాఁడు. మన దేశము ప్రపంచములోని పంచమహానాగరకతలకు నాలవాలము. హిందువులు జొరాస్ట్రియనులు బౌద్ధులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు — వీరందఱికిని హిందూదేశము నివాసస్థాన మైనది. దేశముపై వీరి కెల్లరకును సమాన స్వాతంత్ర్యమే కలదు. కాన, ఇట్టి ప్రబలవిభేదములు గల దేశమునం దేకజాతీయతానిర్మాణము దుస్సాధ్య మని కొందఱు నుడువుచున్నారు. జాతీయత భాషయందును జాతియందును దేశమునందును ఐక్యత గలవారికి మాత్రమే చేకూఱు ననెడి యభిప్రాయములలో పుట్టి పెరిఁగినవారికి ఒక ఖండమంతటి భారతదేశము జాతీయత నందుట దుస్సాధ్య మని తోఁచుటలో నాశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి విభేదములలో నైకమత్యమును దృగ్గోచరము గావించుకొనుట ధీమంతుల కర్తవ్యము. ప్రస్తుతము మన దేశమునఁ గల యైదు జాతులకును ముఖ్యవిషయములలో సామ్యము కలదు. ఈ వివిధజాతులును అన్యోన్య ప్రేమభావములతో తమతమ పురోవృద్ధికి సహాయము గావించుకొనుచు తమ నిజతత్త్వమున నైక్యత గల దని గ్రహించి సోదరభావముతో వర్తించినయెడల భారతదేశాభ్యుదయము కరతలామలక మగును. ఈ యైకమత్యమునే నానకు కబీరు చైతన్యుఁడు మున్నగు మహనీయులు సుబోధకము గావించిరి. ఆధునికకాలమున నీ సూత్రమును గుర్తించిన జాతీయనిర్మాతలలో రామమోహనుఁడు ప్రథముఁడు. ఉపనిషత్తుల కాలమునుండియు నీ జాతీయతాసమస్యను మనవారు సాంఘికవిభేదములను నరికట్టుచోనము ఆధ్యాత్మికైకమత్యమునకై ప్రయత్నించుచు పరిష్కరింప నెంచిరి. సింహాసనములకుఁ గాని సామ్రాజ్యాధికారములకుఁ గాని మన దేశ మెన్నఁడును అభిలషింప లేదు. ఎన్నిబడి శతాబ్దములనుండియు అది యాత్మోన్నతికే పాటుపడుచు మహోన్నతస్థితియందు వర్తించినది. ఈజిప్టు గ్రీసు రోమక రాజ్యము లన్నియు నామమాత్రావశిష్టము లైనను మన భారతభూమి ఇట్టి నైతికసంపత్తిమూలముననే చెక్కుచెదరక నిలిచి తన వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొనఁగలిగినది.

దేశభక్తి

జాతీయనిర్మాత లెల్లరును దేశభక్త్యావేశపరవశులై యుండవలెను. ప్రపంచమునందలి దేశములలో దేశభక్తి విజృంభించినప్పుడే అవి యభివృద్ధి నొందఁగలిగినవి. దేశభక్తి యన మాతృదేశమునెడఁ గల ప్రేమ యని అనేకుల యభిప్రాయము. కాని, ఆ పదమునం దింతకంటె మహత్తర మగు నర్థ మిమిడియున్నది. భక్తి యనఁగనే మతభావము మనకు దృగ్గోచర మగుచున్నది. మతావేశము కలిగినవారాత్మత్యాగము గావించి పరమాత్మయందు దానిని లీనపఱచి సేవాపరాయణులై యుందురు. హిందువులకు హిందూమతమువలెనే క్రైస్తవులకు క్రైస్తవమతమువలెనే దేశసేవకులకు దేశభక్తియు నొక మతము. దేశభక్తులకు దేశసేవయే పరమానందదాయకము; దేశాభ్యుదయమే సంపూర్ణసౌఖ్యప్రదము.

దేశభక్తి ప్రజాసామాన్యమున ప్రబలముగ వ్యాప్త మగుటకు దేశభక్తియుత మగు కొన్ని క్రియలును సంస్కారములును అత్యావశ్యకము. ప్రాచీనకాలమున ఘనత వహించిన గ్రీసు రోమక దేశములలో నిట్టి క్రియలు జాతీయమతభాగములుగ పరిగణింపఁబడుచుండెడివి. కాని, వీనిని మన దేశమున నెలకొల్పుటయం దొక కష్టము గాన్పించుచున్నది. భారతదేశమందు హిందువులు మహమ్మదీయులు జొరాస్ట్రియనులు క్రైస్తవులు మున్నగువారు కలరు. వీరిలో నొకరి మతక్రియలు మరియొకరికి పనికిరావు. ఈ సమస్యను పరిష్కరించుట యంత కష్టము కాదు. మన దేశమున జరుపు దేశభక్తిక్రియ లన్నియు ప్రత్యేకముగ నొక జాతికిని ఒక మతమునకును సంబంధించినట్లుండక భూతకాలదేశచరిత్రానుబంధములుగను సకలజాతులయందలి మహనీయుల మహాకార్యముల నుద్బోధించునవిగను నుండవలెను. కావున, ఆధునికభారతదేశమున కృష్ణజయంతి శివాజిజయంతి అక్బరుజయంతి రామమోహనజయంతి క్రీస్తుజయంతి మున్నగునవి నెలకొల్పఁబడిన యెడల, అవి దేశములోని యన్ని జాతులలోను దేశభక్తియు మతభక్తియు త్వరితముగ వ్యాపింపఁజేసి జాతీయైక్యతకును అన్యోన్య సహాయమునకును అనేకవిధముల తోడ్పడఁగలవు.

ఆధునికకాలమున మన దేశమందలి దేశభక్తి నూతనాకారముల

-వరించుచున్నది. ముప్పది వత్సరములకు పూర్వము మన విద్యాధికుల యం దున్న దేశభక్తి విదేశీయస్వభావము గలదిగ నున్నది. ఆ కాలపు వారికి ఆంగ్లసారస్వతమును ఆంగ్లదేశస్వాతంత్ర్యవీరులగు పిమ్ హాంప్డెను మున్నగువారి చరిత్రలును భావోద్దీపకములుగ నుండెను. పాశ్చాత్యనాగరికతయందుఁ గల సంపూర్ణాభిమానముచే వారు తమ జాతీయపరిస్థితులను జాతీయజీవనమును సంపూర్ణముగ మఱచియుండిరి. కావున, వారి దేశభక్తి నిర్మాణసాధనము గాక నిర్మూలకారణముగ పరిణమించినది. విదేశీయపద్ధతుల ననుసరించి, దేశోద్ధరణమునకై చేయు ప్రయత్నములు విఫలము లగుటచే నిప్పుడు భారతజాతి లక్షణములను గుణములను వ్యక్తిత్వమును గ్రహించి ప్రాచీన దేశీయసాంప్రదాయానుకూల్యము వర్తిల్లుట యావశ్యకమని మన వారు గుర్తించిరి. అందుమూలముననే మన దేశచరిత్రమునందును దేశాచారములయందును దేశలక్షణములయందును దేశకళలయందును దేశప్రతిష్ఠాపనములందును జనులకు అభిమానము వృద్ధియగుచున్నది. ఈ దేశభక్తి యింకను దేశజుల మానసములలో దృఢముగ వేరులు పాఱుటకీ భావములను కవులును గ్రంథకర్తలును జాతీయనిర్మాతలును ప్రజలకు బోధింపవలసియున్నది.

దేశచారిత్రకపఠనము

దేశచరిత్రజ్ఞానాధారము లేని దేశభక్తి మతగ్రంథపఠనము గావించని భక్తియును బోలియుండు ననియు అందుచే నట్టి దేశభక్తివలన నెట్టి లాభముగు కలుగఁజాల దనియు విపినచంద్రపాలుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. మరియు, ఏ దేశపు భావిస్థితి యైనను దాని భూతస్థితిగతులపై నాధారపడియుండును. దేశముయొక్క ప్రాచీనపద్ధతులను విడనాడక వాని నాధునికపరిస్థితుల కనుకూలముగ మార్పు నొందించి జాతీయలక్షణములను పోషించుట కర్తవ్యము. ఇప్పుడు వీని నుపేక్షించి విదేశీయపద్ధతుల నవలంబించిన యెడల జాత్యభివృద్ధి దుస్సాధ్య మగుటయే గాక జాతీయజీవితమునకు కూడ భంగము కలుగవచ్చును. కావున, జాతీయనిర్మాతలు జాతీయ లక్షణముల నలక్ష్యము చేయరాదు.

బ్రహ్మచర్యము

జాతీయతానిర్మాణమునకు శరీరబల మత్యావశ్యము. దేశమందలి వ్యక్తుల శీలమును పెంపొందించుటకును తన్మూలమున జాతీయజీవనమును వృద్ధిపఱచుటకును శరీరబలము ముఖ్యమని రాజనీతిజ్ఞుల యభిప్రాయము. శరీరదౌర్బల్యము గల దేశము విజ్ఞానసంపన్నతయందును నైతికవిశేషమునందును పేరు గడింపఁజాలదు. కావున, ఈ రెండును దేశాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములే! ఈ విషయమును మన ప్రాచీనులు గ్రహించి, ప్రతిమానవుఁడును తన జీవితపు ప్రారంభదశయందు కొంత కాలము బ్రహ్మచర్య మాచరింపవలసిన దని విధించిరి. ఈ యాశ్రమమును విద్యార్థులందఱును అనుసరింపవలసిన దనియు ఆ సమయమున వారు పాదరక్షలు గాని మెత్తని పాన్పులు గాని యుపయోగింపరా దనియు వారెట్టి దురాలోచనలకును తావీయరా దనియు మన పూర్వులు శాసించి దేశజుల శరీరబలమును వృద్ధిపఱచుచుండిరి. ఈ నియమము ననుసరించి వర్తించినయెడల వీ రెట్టి కష్టములనైన లక్ష్యము చేయక యుందురు. ప్రస్తుతము మన దేశజుల శరీరబల హీనత మూలముననే మన దేశ మన్ని విషయములయందును క్షీణదశకు వచ్చినది. బ్రహ్మచర్యమువలన మనకు మితజీవనాసక్తి కలుగును. అనావశ్యక మగు పాశ్చాత్యజీవనపద్ధతులు పాశ్చాత్యులనే శరీరబలహీనులఁ గావించుచున్నవి. కావున, భారతజాతీయనిర్మాతలిట్టి పద్ధతుల నవలంబనమును నిరుత్సాహపఱుపవలెను.

జాతీయనిర్మాణావశ్యకత

ఇది యాశయపూరితోద్యమము. విదేశాశయపాలనమునుండి తప్పించుకొని ఆధ్యాత్మిక మానసిక స్వాతంత్ర్యమునకై కృషిసలుపుటయే యీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశము. ఇట్టి నైతికగాంభీర్యమును జాతీయధర్మమును ప్రత్యక్షవిరుద్ధము లని ప్రతి జాతీయవాదియు గ్రహింపక మానఁడు. ఈ జాతీయోద్యమము నందలి యాధ్యాత్మిక రాజకీయ భాగములు రెండును అవిభాజ్యములు. జాతీయాత్మగౌరవమునకును జాతీయపురోవృద్ధికిని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సంపూర్ణబాధ్యతయు అత్యావశ్యకములు. విదేశీయ ప్రభుత్వము ప్రజలను బాధ్యతావిహీనులను చేయుటచే ప్రజలయందు కార్యోత్సాహమును స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు నశించుచున్నవి. అందుమూలముననే బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువలన మన కెట్టి లాభములు చేకూఱినను అది యెల్లప్పుడును మనపై రాజ్యము చేయుచుండుట మన యాశయము కాదనియు బ్రిటిషు పతాకసంరక్షణము క్రిందనె స్వపరిపాలనము నందుటయే మన యాదర్శ మనియు వాకొనుచున్నాము. పైని పేర్కొనఁబడిన కారణములను బట్టి విదేశీయప్రభుత్వము పాలితజాతులను స్వపరిపాలనార్హులను గావింపఁజాల దని తెల్ల మగుచున్నది. కొన్ని వత్సరములనుండి మనము స్వపరిపాలనాసామర్థ్యమును గడించుచున్నారము. ఇందులకు అధికారవర్గాశ్రితము లగు మ్యునిసిపాలిటీలును విశ్వవిద్యాలయములును కారణములు కావు. ప్రస్తుతపరిస్థితుల యావశ్యకతను బట్టి జాతీయాశయసంరక్షణార్థము ప్రజలయం దుద్భవించిన యైకమత్యమే యిందులకు కారణము.

ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకవర్గమున నుద్యోగము లొసంగుట వలన నీ యుద్యమము సంతృప్తి నొందఁజాలదు. ప్రభుత్వము ప్రజాస్వాధీనముగ నుండవలయునే కాని దేశపరిపాలనమున కొంచెము పాలు దొరకినతోడనే జాతీయవాది సంతృప్తహృదయుఁడు కానేరఁడు. ఈ యుద్యమ మాంగ్లదేశమునెడల ద్వేషభావముచే జనింపలేదు. ఆంగ్లదేశరక్షణార్థమే జనితమైనది. స్వాతంత్ర్యవిరహిత మగు భారతదేశము ఆంగ్లదేశమునకు తీరని భారముగ నున్నది. ఆ విషయము నాంగ్లేయులు గుర్తింపలేకున్నారు. ఆంగ్లేయులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు. స్వాతంత్ర్యవిజయమునకై అనాదినుండియు తమ సర్వశక్తిని వినియోగించుచునే యుండిరి. కాని, ఎట్టి యుదార స్వభావులకైనను అధికారము హస్తగతమైనపుడు దానిని వదలుట కష్టము. అందుచే పాలితదేశములకు స్వాతంత్ర్య మొసంగుటకు పాలకదేశము వెనుకంజ వేయుచుండును. అందు మూలముననే, ఆంగ్లదేశము భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము ప్రసాదింపక తన యాశయములకు విరుద్ధముగ వర్తింపవలసివచ్చుటయు తన్మూలమున నా దేశపు నైతికౌన్నత్యము నశింప ప్రారంభించుటయు తటస్థించుచున్నది. నైతికౌన్నత్యమును గోల్పోయి యేజాతియైన నేమి చేయఁగలదు? కావున, ఆంగ్లదేశము తనభారమును సాధ్యమైనంత త్వరలో వదలుకొనుట శ్రేయోదాయకము.

ముగింపు

అట్లు గావించినయెడల, స్వాతంత్ర్యశోభిత యగు భారతదేశము శక్తిసంపన్నయై ఆంగ్లసామ్రాజ్యమునకు పట్టుకొమ్మయై తన ప్రాచీనాధ్యాత్మికనాగరకత నెల్లెడల వెదజల్లి మానవసేవ గావించుచు, ప్రపంచమునకు తిలకప్రాయమై తనరారఁగలదు.

కీర్తిశేషులైన

రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారి ప్రశంస

శాల్లకూరి గోపాల రావు గారు

ఆంధ్రలోకము చిన్నవోయెను - ఆంధ్రమాత సహస్రాశ్రుకణసి
రంధ్ర యుష్ణానిలశ్వాసప - రంపర లెసఁగెన్. 1

సూరిమణి రెంటాల వేంకట - సుబ్బరాయమహామహుఁడు దివిఁ
జేరినంతనె కవిబుధావుల - స్థితియె చేష్వడియెన్. 2

ఆంగలాంధ్రగ్రంథరచనా - హాంక్రియాసామ్రాజ్యభారము
పొంగుచును భరియింపఁజాలిన - పూజ్యుఁ డింకేఁడీ? 3

ఖండఖండాంతరసుకీర్తి - గణుతి సేయఁగ షేక్స్పియరుకవి
పండితనమును చాటనేర్చిన - ధన్యుఁ డింకేఁడీ? 4

ఆంగ్లవిద్యాధికుఁడు నార్టను - నంతవాఁడు 'బళీ! బళీ!!' యన
ఆంగ్లవక్తగ పేరు గాంచిన - యాంధ్రుఁ డింకేఁడీ? 5

అతికుతూహలియై కుమారిక నపరభారతిగా నొనర్చిన
యితని స్త్రీవిద్యాభిమానం - బెన్నఁ దర మౌనే? 6

తాను విద్యార్థిగనె యుండియు - ధనము సంపాదించి విద్యా
దానమును ధనదానమును వి - స్తారముగఁ జేసెన్. 7

ఇప్పు డున్నతి గాంచి కీర్తి వ - హించువారలలోన నెందఱొ
అప్పు డా యౌదార్యశీలుని - యాశ్రితులె సుండీ! 8

అనుభవమున జగము కృతఘ్నం - బైన నార్థికకష్టమధ్యం
బునను తనదు వదాన్యగుణమును - పూన్కి నిల్పుకొనెన్. 9

చెలఁగి లక్షల కొలఁది ధన మా - ర్జించి మించియు ధనికనామము
నిలుపుకొన లేఁడయ్యె దాతృగు - ణిత్వ మేఁపడర! 10

ఆత్మగౌరవ మెక్కుడై వి - ద్యాధికుం డితండు వర్తక
మాత్మవృత్తిగఁ గొని జగంబున - కచ్చెరువు గొల్పెన్! 11

న్యాయవాదిత్వంబు సరిపడ - నట్టి స్వాతంత్ర్యాభిలాషికి
హేయములు గాకున్నె సేవక - వృత్తు లెట్టివియున్? 12

సర్వతోముఖ మైన ప్రతిభకు - స్వజనరక్తికి దేశభక్తికి
గర్వరాహిత్యమున కితఁడు - ఖ్యాతి వహియించెన్. 13

ఆంధ్రజాతీయాభ్యుదయమున - కఖిలరీతుల దారితీసిన
యాంధ్రు 'నాంధ్రోద్యమ పితామహుఁ' - డనుట పోలవొకో? 14

స్వబలవిశ్వాసంబు ధైర్యము - సాహసంబు పరోపకారము
ప్రబలదీక్ష స్వగౌరవం బీ - వ్యక్తి లక్షణముల్. 15

ఈ మహాలక్షణానుకృతి ర - హించుతక్క స్మృతిచిహ్నమై! మఱి,
ఈ మహాత్ముని యంతరాత్మ సు - ఖించుతక్క సతము! 16

THE LATE Mr R VENKATASUBBA ROW PANTULU B A., B. L

కీర్తిశేషు లైన రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారు, బి. ఎ., బి. ఎల్.

Mr. P. SUBRAHMANIAM CHETTY

పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి గారు

Dr. S V N RAJU

డాక్టర్ ఎస్. వీ. ఎన్. రాజు గారు

Mr G PARTHASARATHY CHETTY

గజ్జె పార్థసారధి శ్రేష్ఠి గారు

THE LATE Mr G VASUDEVA SASTRY

కీ. శే. గుండు వాసుదేవశాస్త్రి గారు

Mr. S RAMASWAMI GUPTA

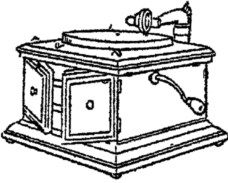
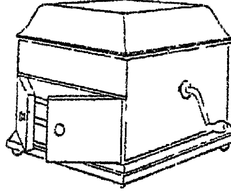
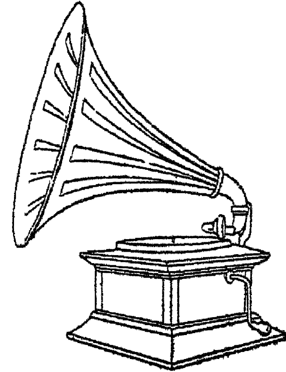
పెనగపల్లి రామస్వామి గుప్త గారు

మీకు గ్రామొఫోను కలదా?

ఉన్నచో క్రొత్త రకపు రికార్డ్ల నెల జాగ్రత పెట్టరాదు? వర్తమానమునకు తగిన ప్లేటలు అన్నియు కలవు. మీకు గ్రామొఫోను లేనిచో 'హిజ్ మాస్టర్స్ వాయిస్' గ్రామొఫోనును సిఫార్సు చేసెదము.

గ్రామొఫోనుల ధరలు

రూ 125 నుండి 1600 రూపాయ్యముల వరకు నున్నవి.

హారన్ లెస్ మోడెల్ ఎల్. బి. బి. ఒ.	టేబిల్ గ్రాండ్ మోడెల్ టి. వి. ఏ. ఒ.	హారన్ మోడెల్ హెచ్. ఎఫ్. ఎమ్.
		
925	920	919

రికార్డులు

కావలసిన వన్నియు మా రికార్డులో నున్నవి. ప్రసిద్ధి గాంచిన ఉత్తర హిందుస్థానీ పాటలు, తెనుగు త్యాగరాయ కృతులు, పల్లవి, రాగము, ఆలాపనము, హాస్యకర మగునట్టియు నాటకమునకు సంబంధించిన రికార్డులును గలవు.

ప్రఖ్యాతిగాంచినవారి పేర్లు:—వనజాక్షి, గోదావరి, కోయంబత్తూరు తాయి, బళ్లారి సరసవినోదినీ సభ, సరస్వతీవినోదినీ సభ, వల్లూరు జగన్నాథరావు గారు వీరి పాటలు గల రికార్డులు కలవు.

వివరములు వలయుచో ఒక కార్డును వ్రాయుడు:—

స్పెన్సర్ అండుకో, (లిమిటెడ్)

సోల్ ఏజెంట్లు

(15b) గ్రామొఫోను కంపెనీ, (లిమిటెడ్) కలకత్తా.

భయపడవద్దు! నిరాశచే అంగవిహీనులు కానక్కరలేదు!!

మేహరణములకు, నవీనకుష్ఠుకు, గొంతులోపలి పుండ్లకు, మచ్చలకు పొడలకు, కొరుకు వ్యాధికి, స్త్రీవ్యాధుల వలన గలుగు యితర మేహములకు

తామ్రమయినం డిపోవారి దివ్యౌషధములు.

తామ్రమయినం పరిశుద్ధమగు రాగితో మా వలన తయారుచేయబడి మేహవ్యాధుల నివారించుటలో పేరుపొందినది. వివరముగా కేటలాగులో చూడవచ్చును.

1 రకం	2 రకం
50 మాత్రలు 5-0-0	2-0-0
100 మాత్రలు 10-0-0	4-0-0

మూలరోగనాశని లేహ్యం యిది15 దినములు సేవించినయడల, రక్తముకారుట, సలుపుపోటు, యితరబాధలను పోగొట్టి మొలకలు నార్చివేయును. ఆసనగండమాల, భగంధరము మొదలగు ఆసన సంబంధమగు రణముల నార్చివేయును.

15 దినముల లేహ్యం 5-0-0

పొగ పీల్చుటవలననే కుష్టువ్యాధులు పోవుట.

కంఠమాలపుండ్లు, మేహరణములు, గొంతులోపుండ్లు, దద్దురు, మచ్చలు, పొడలు, నవీనకుష్ఠము, పుబ్బసము మొదలగు యావత్తు తీరని మేహబాధలు, లోపలికిమందు పయికి పూత అవుసరంలేకుండగనే తొమ్మిదిరోజులకు గారంటీగా.

Ayurvedic Smoking System.

పొగపీల్చు నవీన చికిత్సాపద్ధతిని బాగుచేసెదము, యీ చికిత్సకొరకు మావద్దకు అనేకచోట్ల నిరాశపొందిన రోగులు వచ్చి ఆరోగ్యవంతులగుచున్నారు. పూచీగాను నమ్మకముగాను బాగుచేయగలము. మావలన యీ చికిత్సాపద్ధతిలో తమ వ్యాధులను తీర్చుకుని స్వబంధువులను చూడబోయినవారు, యీ రోగులేనా అని బంధువులు ఆశ్చర్యము నొందుచున్నారు. వేయేల మావద్దకు వచ్చునప్పటికి దుర్గంధభూయిష్టమయి చూచుట కసహ్యముగా కనపించురోగులు, చికిత్స నారంభించిన 13 వ దినము నకు పూర్ణారోగ్యవంతులయి బంధుమిత్రాదులను సంతసింప చేయుచున్నారు. యీమందు వాడురోగులు వారు మావద్దకు వచ్చు రోజు ముందుగా తెలియపరచి పద్ధతులు మాట్లాడుకొనవలయును.

మోసపోవద్దు.

మేము యీడిపోను శ్రీరామదాసువారి కరుణచే స్థాపించి, కొద్దిరోజులకే విశేషప్రఖ్యాతి నందుటచూచియు, తామ్రమయినముచేయు అద్భుత గుణములనుచూచియు, మోసగులు కొందరు యించుకంత భేదముగా మా కేటలాగులోని మాటలను వ్రాసి తామెప్పుడు రే వయిద్యగ్రంథము విప్పిచూడనప్పటికిని, తమకు మేహవ్యాధుల చికిత్సానుభవము లేనప్పటికి, సర్టిఫికెట్లు పొందితిమనియు, బహుమతుల నందితిమనియు, ప్రగల్భములు వ్రాసుకొని, మా స్వస్థానమగు గోదావరిజిల్లాలో ప్రచురించుచున్నట్టు వినుచున్నాము. అట్టి మోసములకులోనై, తప్పుడు మందులుతిని మీశరీరము పాడుచేసుకొనకుండా కాపాడుకొందురుగాక! మా నిజమయిన తామ్రమయినము రిజష్టరు ట్రేడుమార్కు గమనించి మందుకొనవలయును. కాకినాడలో (గోదావరిజిల్లా) మాబ్రాంచి తీసివేసి అందుల ఏజంటు, (యస్. వై. ఆర్ రాజు) అను నూతననామము ధరించిన, వై. రామభద్రరాజు అనువారిని ఏజంటు పనినుంచి తొలగించితిమి. గనుక, తామ్రమయినము వారివద్దకొనగూడదు. వారు విక్రయించను కూడదు. వారు విక్రయించుచుండగా చూచి తగుసాక్ష్యముతో మాకువ్రాసిన వారికి 25-0-0 రూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటయేగాక, దానిని గురించి జరుపవలసిన సివిలు, క్రిమినలు చర్యలు జరిపెదము.

నన్ను చూచుటకొరకు మావద్దకువచ్చు రోగులు ముందుగా మాకు వ్రాసినయడల ఏయేతేదులలో మెద్రాసులో వుందునో, నాబస, వీధి మీకు తెలియపరచెదను. మందులు విక్రయింపతగినవి సదా సిద్ధముగానే వుంచబడును.

మా యోగ్యతా పత్రములు.
కేటలాగులో చూడవచ్చును.

తామ్రమయినం డిపో

యస్. వి. యన్. రాజు అండు సన్సు

బ్రాంచి: లక్ష్మీనరసాపురం.
అనపర్తి పోష్టు, గోదావరిజిల్లా.

పోష్టు బాక్సు నెం 61,
మదరాసు,

సామ్రాజ్యమునందలి రాజకీయపరివర్తనములు

(హిందూదేశసంబంధము)

డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్. బి. & సి. ఎమ్.

“ చరిత్రయందలి కొన్ని యుగములలో ఈ ప్రపంచము శతాబ్దుల కొలఁది యస్తవ్యస్తముగ నున్నంత మెల్లగ తన నిశ్చితపథమునందు ప్రాఁకులాడుచు, మఱికొన్ని యుగములలో తన దిక్సూచి నంత వేగముతో పరుగెత్తుచు, ఒక్క సంవత్సరము కాలములో శతాబ్దుల యభివృద్ధిని పూర్తి చేయును. ఇది యిట్టి యుగము'—లాయిడ్ జార్జి. లండను—14-4-1917.

భూగోళమంతయు నెల్ల నావరించి లక్షల కొలఁది జననష్టమును కోట్ల కొలఁది ధననష్టమును కల్గించుచున్న యీ మహాసంగ్రామమధ్యమున ప్రజాస్వామికమునకు ప్రధానలక్షణముగ నుండు భావుకము (Idealism) ను బ్రిటిషు ప్రజలు సంపూర్ణముగ మఱచి యుండలేదని చెప్పఁగలము. జాతీయలక్షణముల నెన్ను విమర్శకున కిట్టి నిర్ధారణ విస్మయజనకముగ నుండవచ్చును. ఏల యన, సామాన్యపు బ్రిటీషుపౌరుఁడు తత్త్వవిచారణయందు కాలయాపన సేయక పూర్వాచారప్రియుఁడును కార్యాసక్తుఁడును తత్క్షణప్రయోజనాపేక్షకుఁడును నై యున్నాఁడు. కాని, జనబాహుళ్యమును పరిశోధించి మొత్తముమీఁద చూడ, ఆ భావుకత్వము దృశ్యమగును. వారు భౌతికప్రయోజనవిచారణ సేయునపు డిది గాన్పింపకపోవచ్చును. కాని, విశాల మగు న్యాయదృష్టితో సామ్రాజ్యసమస్యలను తేల్పఁబూనినపుడు దీనిని మనము కన్పెట్టఁగలము. ఇట్టి న్యాయకాంక్షయే అచ్చటి లక్షల కొలఁది ప్రజలను బెల్జియ మనెడి యల్పదేశపు స్వాతంత్ర్యముయొక్క సంరక్షణముకొఱకు తమ ప్రాణములను కోల్పోవునట్లు చేసినది. భావుకత్వమువలన స్వార్థ మను పెనుభూతము దృష్టిపథమునుండి మరలింపఁబడుచున్నను, విశాలవిశ్వమానవకోటి యను నిరాధారభావమును గూడ తొలఁగింపవలసి యున్నది. ఇట్లు తొలఁగింపఁగలిగియుండుటవలననే, జాతీయతాభావమును జాతీయతాసమ్మేళనమువలనఁ గలుగు సామ్రాజ్యభావమును దాని మూలమున సర్వసౌభ్రాతృత్వభావమును వర్ధిల్లఁగలవు.

అవిచారితముగ నిర్మింపఁబడిన సామ్రాజ్యభవనము ప్రశాంతకాలములందు స్థిరత్వమును ఐశ్వర్యమును పొందియుండియున్నను, యుద్ధకాలమున దాని యాంతరంగికనిర్మాణమునందు పరివర్తనములు ఆవశ్యకము లయినవి. సామ్రాజ్యశబ్దము సామాన్యప్రజల యామోదమును సామాన్యముగ పడయక, ఫ్రాన్సులోని స్వల్పజీవితము గల సామ్రాజ్యములను రుష్యాలోని నిరంకుశప్రభుత్వమును జర్మనీలోని సైనికపరమావధిని వారి కింతవఱకు జ్ఞప్తికి తెచ్చుచుండెను. ఇప్పుడన్ననో ప్రజాస్వామికమును సామ్రాజ్యమును సమరసపఱచు నూతనభావములు ప్రజల మనంబుల రంజిల్లఁజేయుచున్నవి.

సామ్రాజ్య మనినను, ఒకదాని ప్రక్క నొకటిగ నుంపఁబడిన రాష్ట్రసముదాయము కాక సమ్మేళనము చేయఁబడిన జాతీయతాసంఘము మని ఇప్పుడు గ్రహింపఁబడుచున్నది. మాతృదేశముచే నొసంగఁబడు సంరక్షణము బిడ్డ జాతుల వ్యక్తిత్వమున కాతంకము కానేరదు. గ్రేటు బ్రిటనుచే నవలంబింపఁబడు స్వేచ్ఛావాణిజ్యనీతికిని వలస రాజ్యములచే సమర్థింపఁబడు సంరక్షితవర్తకనీతికిని పొత్తు కలుపఁబడుచున్నది; ఆశ్రితరాజ్యములను బంధించు పాశములు సౌభ్రాతృత్వమును పెంపొందించు సంబంధములుగ మాఱినవి; సముద్రములకు వివిధభాగముల నున్న దేశముల యుపజాతీయతాభిమానమ్ము, సామ్రాజ్యాభిమానమును పెంపొందించుచునే యున్నది. ఇంతేల నూతనముగ జనించిన యాత్మజ్ఞానము ప్రపంచములోని నాల్గవ వంతు జనమును ఒక రాజు క్రింద ఒక పతాకము క్రింద ఒక నవీనైక్యత క్రిందకు తెచ్చి వారియందు పరస్పరశ్రేయోభిలాషను పురికొల్పుచు సామ్రాజ్యసమస్యలను సుసాధ్యములుగ చేసినది.

ఈ నూతనసందర్భముల కనుగుణ్యముగ నొక నూతనరాజ్యాంగమును నిర్మింపవలె ననియు అందు నూతనసామ్రాజ్యసంస్థలు నవీనసామ్రాజ్యోగ్రాణము అభినవసామ్రాజ్యకరములు స్థాపింపఁబడవలె ననియు రాజ్యాంగతత్త్వజ్ఞులు యథేచ్ఛముగ నుడువుచున్నారు. ఈ సమస్యను రెండు తెగలవారు రెండు విధములుగ పరిష్కరింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. 1911 లో జరగిన సామ్రాజ్యసభయందు న్యూజీలండునకు ప్రధానమంత్రి యగు సర్ జోసేఫ్ వార్డు సామ్రాజ్యములోని శ్వేతవర్ణులకు 300 మంది ప్రతినిధులు గల యొక యెన్నికసభయు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు 12గురు గల యొకసభయు 15 రు సభ్యులు గల యొక కార్యనిర్వాహకసభయు స్థాపింపవలె నని ప్రేరేపించియుండెను. ఇట్లు వలస రాజ్యములలోని జనులు కూడ సామ్రాజ్యకార్యనిర్వహణమునందు పాల్గొనవలె నని ఆయన తన యభిప్రాయమును వెలిపుచ్చెను. “ప్రజాబాధ్యత గల మన రాజ్యాంగవిధానమున కిది విధ్వంసకముగ నుండు” నని అప్పటి ప్రధానమంత్రి ఆస్క్విత్ గారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. అప్పటినుండి కాలము మాఱినది. దృక్కోణములును మాఱినవి. అట్టి ప్రేరణమునే వోస్సుఫోర్డు గారు ప్రతిపాదించియున్నారు. వీరి యుద్దేశమును బ్రిటిషు యూనియన్ అను పేర సామ్రాజ్యమును స్థాపించి అందు కార్యనిర్వాహకసభను శాసన

నడిచుచు నిర్వహింపవలె ననియే.

శాసనసభలు రెం డుండవలెను. మొదటిది సెనేట్, రెండవది ప్రజాప్రతినిధిసభ. మొదటిదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన రాష్ట్ర ప్రతినిధు లుందురు. రెండవదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన ప్రజా ప్రతినిధు లుందురు. మొదటిదానియం దుండు 200 సభికులలో 150 మంది శ్వేతముఖులును తక్కినవారు 50 మందిలో ఇండియాకు 30 సంఖ్యయు నుండవలె నని వీరి యభిప్రాయము. రెండవదానియం దుండు 400 సభికులలో 300 మంది శ్వేతరాష్ట్రములచే వారి జనాభా సంఖ్యను బట్టియు మిగిలిన 100 మంది తదితరరాజ్యములనుండి వారి జనసంఖ్యను బట్టియే కాక వారి సభ్యతాభివృద్ధులను బట్టియు ఎన్నుకొనబడవలె నని వీరి ప్రతిపాదనము. యూనియన్ పార్లమెంటు:— అనగా ఈ రెండు సభలును—సామ్రాజ్యముయొక్క రక్షణమున కును సామాన్యక్షేమమునకును వర్తించు విషయములను గూర్చి వ్యవహరించుట అందునకు వలయు ధనమునకై పన్నులు విధించు నధికారమును పొందియుండును. వీనికి తోడు విదేశీయసంబంధములు సేన నౌకాదళము ఆర్థికపరిస్థితులు విదేశవాణిజ్యము రైల్వేలు పోస్టు టెలిగ్రాఫ్ ఉన్నతన్యాయస్థానము—ఈ విషయములు గూడ ఈ పార్లమెంటు సభికులచేతనే నిర్ణయింపబడవలెను. ఆయవ్యయములు లీ విధమున క్రోడీకరింపబడియున్నవి: (1) దిగుమతి పన్నులు. (2) అనావశ్యక మగు వస్తువులు, అనగా మత్తు పదార్థములు నిషావస్తువులు ఆభరణములు భోజనసౌఖ్యవిశేషములు సువాసనద్రవ్యములు మోటారు బండ్లు—వీనిపై పన్నులు. (3) యూనియన్ డిపార్టుమెంటులోని యుద్యోగులచే గావింపబడు శ్రమఫలితములు. (4) రాజు గారి యనన్యాక్రాంత మగు నాస్తిమీఁది యాదాయము. (5) రాష్ట్రీయ రాజ్యాంగము లిచ్చు నిర్ణీత మగు మొత్తములు.

ఇందున కనివార్య మగు ఫలితముగ ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు వేల్సు ఐర్లాండులయొక్క యాంతరంగికపరిపాలనము ఇప్పటివలె సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటుచేగాక ప్రత్యేకపు పార్లమెంట్లచే కావింపబడవలసియుండును. స్వపరిపాలనము గల వలస రాజ్యముల కిట్టి సభలిదివఱకే యున్నవి. ఇండియాకు కూడ సత్వరముగ నట్టిది లభింపనైయున్నది. 10-5-1917-వ తేదీని బికనీర్ మహారాజు లండను టైమ్సు పత్రికలో వ్రాసినట్లు “ఇఁకముందు ప్రతి సంవత్సరమును జరుగనైయున్న సామ్రాజ్యమహాసభయందును సామ్రాజ్య మంత్రివర్గసభయందును వలసలతో పాటు హిందూదేశమునకు కూడ ప్రాతినిధ్య ముండవలె నను ప్రముఖ మగు తీర్మానము ననుసరించి ఇండియాయొక్క యాంతరంగిక రాజకీయస్థితియందు కూడ గొప్ప మార్పులతో కూడిన పరిణామము వాంఛనీయమే కాక ఆవశ్యక మని కూడ స్పష్ట మగుచున్నది.” ఇట్టి భావములనే లాయిడ్ జార్జియు చేంబర్లేనును లండను టైమ్సు పత్రికాధిపతియు వ్యక్తీకరించియున్నారు. మరియు, ఇటీవల 1917-వ సం॥ ఆగస్టు 20-వ తేదిని మాంటాగ్యు గారు కామన్సుసభలో చేసిన ప్రకటనములందును ఇండియాయొక్క పరమావధి ప్రజాబాధ్యతతో కూడిన స్వరాజ్యమే యని తెలుపఁబడినది. ఇట్టి స్వరాజ్యనిర్మాణము సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకే యనుట నిర్వివాదాంశము.

సామ్రాజ్యమునం దెచ్చటఁ జెచ్చట ఇట్టి స్వాతంత్ర్యయుత మగు శాసనసభ లుండవలె ననుట సామ్రాజ్యచరిత్రమునం దపూర్వమైనది కాదు. 1846 లో సర్ రాబర్టు కీల్ పార్లమెంటుచే కావింపఁబడవలసిన కార్యభారమును గూర్చి మొత్తుకొనెను. 1879-వ సం॥ నందు గ్లాడ్‌స్టన్ మంత్రి ఐర్లాండు గాని మరి యే ప్రాంతము గాని తన కార్యములను తాను నిర్వహించుకొనినచో పార్లమెంటునందు సామ్రాజ్యసమస్యల చర్చ కెక్కువ యవకాశ ముండు నని తెలిపియుండెను. దీని ననుసరించి 1886 లో ఐర్లాండునకు మొదటి హోంరూలు బిల్లు పార్లమెంటునందు ప్రవేశ పెట్టఁబడి 32 సంవత్సరములనుండియు నిమ్నోన్నతదశల పాలగుచున్నది. మరియు, ఇండియాపై రాచరికమును పూనుకొనుటయు 1858 మొదలు సామ్రాజ్యమునందు జరిగిన మహత్తర మగు పెంపును విశాలవిశ్వరాజకీయములందు గ్రేటుబ్రిటనున కుండు ప్రముఖపదవియు సాంఘికసమస్యలకు వ్యాపిత మైన శాసననిర్మాణములును పార్లమెంటుయొక్క పనిని అమితముగ పెంచుటచే, ఆంతరంగికవ్యవహారనిర్వహణమును సామ్రాజ్యవ్యవహారనిర్వర్తనమును ఈ రెండును సమర్థతతోఁ గాని సత్వరముగఁ గాని జరుపఁబడఁజాలకున్నవి.

1895 లో స్కాట్లండునకు ప్రత్యేకపు పార్లమెం టుండవలె నని సర్ హెన్రీ డాల్జియల్ గారు ప్రతిపాదించిన తీర్మానము పార్లమెంటునందు 1896 లో నంగీకరింపఁబడి 1912 లో ధ్రువపఱుపఁబడెను. 1908, 1912, 1913 లలో స్కాట్లాండునకు హోం రూలు ఒసంగవలె నను బిల్లు రెండవసారి కూడ కామన్సుసభయందు చదువఁబడి అంగీకరింపఁబడెను. వేల్సు కూడ ఇటులే స్వరాజ్యమునకు పోరాడుచున్నది. ఈ సందర్భముల నెల్ల సమగ్రముగ టి. పి. ఓకొనూరు అను సభికుఁడు ఈ విధముగ తెలిపియున్నాఁడు: “స్కాట్లండు వ్యవహారములు ఐరిషు ఇంగ్లీషు వెల్షువారి యజ్ఞానమువలన చర్చింపఁబడి పరిష్కరింపఁబడుచున్నవి. ఈ విధముననే ఆంగ్లేయుల వ్యవహారములు స్కాటిషు ఐరిషు వెల్ష్‌వారి యజ్ఞానమువలనను ఐరిషువారి వ్యవహారము ఇంగ్లీషు వెల్ష్ స్కాటిషువారి యజ్ఞానమువలనను వెల్షువారి వ్యవహారములు ఇంగ్లీషు స్కాటిషు ఐరిషువారి యజ్ఞానమువలనను పరిష్కరింపఁబడుచున్నవి. పార్లమెంటునందు మనుష్యులు తొందరపెట్టఁబడుటయు పని పేరుకొనుటయు బిల్లులు విచారణ కాకుండుటయు గొప్ప సారాంశములు చర్చింపఁబడకుండుటయు ఆ సమయముననే ఐర్లాండులోని ఒక దారిగిలక విషయమై కాని స్కాట్లండులోని యొక ట్రాంవేను గూర్చి కాని లేక లివర్పూలునందలి గ్యాసు దీపముయొక్క వెల్తురు 32 మైనపువత్తుల ప్రమాణము గలదిగా నుండవలెనో లేక 26 వత్తుల ప్రమాణము గలదిగా నుండవలెనో యని గాని విచారణ జరుగుటయు మనము చూచుచున్నాము.”

ఈ సందర్భములలో వెంటనే కామన్సును అచిరకాలములోనే

పార్లమెంటుయొక్క యధికార పరిమితి తగ్గింపఁబడవలె ననియు సామ్రాజ్యవ్యవహారములకు ప్రత్యేకముగ వేఱే పార్లమెంటు గాని దాని స్థానమున మరియొక ప్రతిష్ఠాపన గాని స్థాపింపఁబడవలె ననియు స్పష్ట మగుచున్నది. వేఱే ప్రతిష్ఠాపనలను గూర్చి కూడ కొన్ని ప్రేరణలు చేయఁబడియున్నవి. సామ్రాజ్యమహాసభయు సామ్రాజ్య సంరక్షక సంఘమును ఇదివఱ కున్న విధముననే యుండి ఏమార్పును లేక అంతకన్న తఱచుగను సమావేశ మగుచుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. మఱికొందఱు వలస రాజ్యములచే నెగ్గియో యొక సర్వజనాంగీకృత మగు విధానము ననుసరించి యెన్నుకొనఁబడిన వలస రాజ్యపు ప్రతినిధుల సంఘ మను నొక సంఘము స్థాపింపఁబడవలె ననియు వలస రాజ్యములు కొంత కాలము—అనఁగా 10 సంవత్సరము లనుకొనెదము—తమ జనసంఖ్యను బట్టియు తమపై విధింపఁబడు మొత్తమును బట్టియు సామ్రాజ్యపు టుద్గ్రాణమునకు తమ వంతు నిచ్చుచుండవలె ననియు ఈ మొత్తములు మొట్టమొదట వలస రాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘమువారి యామోదమును పొందవలె ననియు ఆ సంఘము ప్రతిసంవత్సరమును లండనులో సమావేశము కావలె ననియు అందు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమంత్రివర్గము హాజరై చర్చలయందు పాల్గొనుటకు హక్కు కలిగియుండవలె ననియు వీరు సమ్మతులను మాత్ర మియ్యరా దనియు నభిప్రాయపడుచున్నారు. వివిధప్రాంతము లిచ్చు సొమ్ము మొత్తము లన్నియు ఏకముగ నొసంగఁబడుటకుఁ గాని ఏకముగ నొసంగఁబడకుండుటకుఁ గాని యేర్పాట్లుండును. ఒక వలస రాజ్యము మాత్రము తన విరాళము నియ్య ననుటకు వీలుండదు. ఇందు మూలమున వలసరాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘము తన వలస పార్లమెంటులకును బ్రిటిషు పార్లమెంటునకును మధ్యస్థముగ నుండి, విదేశీయమంత్రి బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును బ్రిటిషు పార్లమెంటు ఈ సంఘమునకును ఈ సంఘము ఆయా వలస రాజ్యముల పార్లమెంట్లకును బాధ్యతాపరంపరలు గలిగియుండు నని వీరి నమ్మకము.

ఈ విధముగ, సర్వసామ్రాజ్యమునకు నొక క్రొత్త పార్లమెంటును స్థాపించుట యను విప్లవరూపక మగు పత్రివర్తనమును నివారించుటకుఁగాను ఆంగ్లేయరాజ్యాంగధురీణులు తమ యావచ్ఛక్తియుక్తులను వినియోగించి మధ్యమార్గములను కనిపెట్టఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. సర్వసామ్రాజ్యపు పార్లమెంటునకు ప్రత్యేకముగ సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్య మంత్రివర్గమునకు సర్వసామ్రాజ్యపు టుద్గ్రాణ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యపు టుద్గ్రాణము నిండుటకు సర్వసామ్రాజ్యపు పన్ను లుండవలెను. ఇట్టి పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరింతు రనుట కలలోని వార్త. సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు తమ విరాళములను వా రియ్యకపోరు. కాని, ఇతరదేశమునుండి తమ ప్రతినిధుల సభచే నైనను విధింపఁబడు పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరించు ననునది యసంభవము. 1788-వ సంవత్సరపు టనుభవము మఱపునకు రాలేదు. అమెరికావారు ఖండించినది కేవలము ప్రాతినిధ్యము లేనియే పన్నులు విధింపఁబడరా దని మాత్రమే కాదు. సామ్రాజ్యముయొక్క కేంద్రస్థానమునుండి సామ్రాజ్యములోని వివిధభాగములపై నొక్క సభచే నొక్క రీతిని పన్నులు విధింపరా దనియే వారు పోరాడినది. అట్టిపోరాటమునకు ఆధారభూతము లయిన మనోభావములను ఆవేశములను ఇప్పుడు నిగూఢములుగ నిద్రించుచుండు నని మనము నమ్మరాదు. ఇట్టి సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటు మున్నగు పరివర్తనములు ప్రేరణచేయఁబడి కూడ కొంత కాల మయినది. అటుపిమ్మట థేమ్సు గంగానదులలో ప్రవహించిన జలము అపారము. అభిప్రాయములు మాఱినవి. కాలము మాఱినది. 1917 ఫిబ్రవరిలో సామ్రాజ్యమహాసభ గావింపఁబడినది. సామ్రాజ్యముయొక్క బహుభాగములనుండి వచ్చియున్న ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యయుద్ధమంత్రివర్గమునందుఁ గూడ చేర్చికొనఁబడిరి. ఇందు ఇండియాయొక్క ప్రతినిధులును సమానసమ్మత వక్తృత్వ సత్త్వములను పొందియుండిరి. ఈ సభను గూర్చి లాయిడ్ జార్జి ఈ విధముగ వాక్రుచ్చియున్నాఁడు: "అది జరుగుచున్నపుడు సముద్రమావలనుండి వచ్చిన సభికుల కెల్లరకును రాజ్యాంగముయొక్క యధీనమునందున్న సంజాయిషీ యంతయు నియ్యఁబడెను. బ్రిటిషు రాజ్యాంగ మంత్రులతో సమాన మయిన పదవిని వారు పొందియుండిరి. .... రాజ్యాంగమునకు సంబంధించినంతవఱకు ఈ ప్రయోగము పరిపూర్ణజయము నొందె నని వారు నమ్మకముతో చెప్పఁగలరు. కావున, సంవత్సరమున కొకసారియో అవసర మైనపో అంతకన్న తఱచుగనో ఈ సభలు సమావేశము కావలె నని యంగీకరింపఁబడినది." మఱియు, సామ్రాజ్యరాజ్యాంగ మెవ్విధమున మార్పు చెందవలెనో ఇప్పుడు నిర్ణయింపఁబడలే దనియు అందులకు సామ్రాజ్య ప్రతినిధుల సభ ప్రత్యేకముగ సమావేశము కాఁగల దనియు సూచించుచు "ఇండియాకుఁ గూడ ప్రాతినిధ్య మొసంగుచు సామ్రాజ్యమంత్రివర్గమును నిర్మించుట ఎంత జయప్రదముగను ఎంత యైక్యతకును పరస్పరావగాహనమునకును అనుకూలముగను నుండు ననిన, ఇట్టి ప్రతిష్ఠ సామ్రాజ్యములోని అన్ని జాతులవారి యామోదమును పడయు నను నమ్మకము గలదు." అని లాయిడ్ జార్జి చెప్పియున్నాఁడు.

ఇంతే కాక, కానడా ప్రతినిధి యగు సర్ రాబర్టు బోర్డన్ ఈ విషయమును గూర్చి మాటాడుచు మాతృదేశమునకును వలస దేశములకును సమానత్వము వృద్ధి కాఁబోవుచున్న దని చెప్పియుండెను. మాసీ గారు కూడ ఇట్టి భావములనే వెలిపుచ్చెను. జనరల్ స్మట్సు సర్వసామ్రాజ్యమునకును ఒక్క పార్లమెంటును గూర్చు సౌభ్రాతృత్వము సాగ దని నిరూపించెను. సర్ జోసెఫ్ వార్డు ప్రత్యేకము వలస రాజ్యముల రక్షణసైన్యమును కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు వశము చేయుట కూడ దని నిరాకరించెను. ప్రొఫెసర్ కీన్ సర్ చార్లసు ల్యూకస్ మున్నగువారు కూడ నిట్టి కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు రా దని తమ నమ్మకమును తెలిపియున్నారు. ల్యూకస్ గారు చెప్పిన యీ క్రింది వాక్యములు సంస్మరణీయములు:— "ఆంగ్లేయుల బుద్ధి యంతయు ఇదివఱ కున్న యాచారమునే విపు

లను చేసి క్రొత్త యావశ్యకతకు తగురూపము గల క్రొత్త విధానముగ మార్చుకొనుటకే ప్రయత్నించును. ఎంతవఱకు ప్రాఁత యున్నదానిని పునర్నిర్మాణము చేసి విస్తరింప చేసి (నీ కిష్టమైన వంకరటింకర చేసి యనుకొనుము, సరికి తోచినట్లు చేయుము) వీలున్నదో అంత కాలమును వారు క్రొత్తదాని నంగీకరింపరు. ఆంగ్లేయజాతియొక్క మరియొక లక్షణమే మనిన, అది మిక్కిలి కార్యచాతుర్యము గల జాతి............ ఆ క్షణమున కెద్ది యావశ్యకమో దానినే యడిగి దానినే పొందరు. ఇప్పుడు కావలసినదానికంటె నెక్కువ నిచ్చునట్టియు అజ్ఞాతమగు భావికాలమున కంటకము వర్తింపఁజేయునట్లు నటించునట్టియు సహేతుకమగు పథకమును వారడుగరు. అట్టిది మీ రిచ్చినచో వారు మీకు వందనముల నొసంగరు." కావున, ఏ సందర్భమును బట్టి చూచినను విప్లవపూర్వక మగు పరివర్తనములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమునందు సంభవింపఁజాల వని తేలుచున్నది.

అయినచో, సామ్రాజ్యమునందలి నూతనముగ రాఁగల ప్రతిష్ఠలయందు ఇండియా దేశమునకు తగు ప్రాతినిధ్యము ఎన్నికవలన వెంటనే కాకున్నను ఉత్తరోత్తర లభించు ననుటకు సందియము లేదు. కాని, ఈ నూతన ప్రతిష్ఠలు యుద్ధము ప్రశాంతము మున్నగు బహుళవ్యాపారములను మాత్రమే చర్చించును. ఆగస్టు 20-వ తేదీని కామన్సు సభలో మాంటాగ్యు మంత్రి గారి ప్రకటనము నందు ఇండియాకు ప్రజాబాధ్యతతోఁ గూడిన స్వరాజ్యము నిచ్చుటయే పరమావధి యనియు ఆ యవధి చేరు మార్గమునందు దశలను సోపానములను ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయించునది రాజ్యాంగమువారే యనియు ప్రకటింపఁబడినది. కావున, ఇట్టి సోపాననిర్ణయకర్తృత్వమును నిర్ణయించునది చాల వఱకు ఇండియా గవర్నమెంటును అంతకన్న నెక్కువగ కామన్సు సభయు నై యుండును. మన కోరికల ప్రకారము పరిపూర్ణస్వరాజ్యము లభించు ననుకొనినను, రేపు మాంటాగ్యు గారు ప్రవేశపెట్టఁబోవు నూతనశాసనములందు అట్టి పరిపూర్ణత 10-15 సంవత్సరములలో లభించునట్లు నిర్ణయింపఁబడు నని మనము తలంపవచ్చును. ఈ గడువులో 4-5 సోపానములను దాటవలసియుండును. ప్రతిసోపానారోహణతరుణమునందును మన కును పరమనోరథములకు ప్రతిఘటించు నాంగ్లేయులకును తత్సంబంధులకును మిక్కుటమగు పోరాటము జరుగవలసియుండును. అట్లు జరుగునప్పుడెల్ల కామన్సు సభయందు మనకు తగు పలుకుబడి యుండుట యావశ్యకము. కావున, మన మిప్పుడు కోరు సంస్కరణములందును స్వరాజ్యప్రథమసోపానమునందును కామన్సు సభలో మనకు ప్రాతినిధ్య ముండునట్లు మనము కోరవలెను. ఇంతవఱకు నీ యంశము కాంగ్రెసు లీగు సంస్కరణప్రణాళికయందు చేర్పఁబడకుండుట శోచనీయము. అట్లు కామన్సు సభలో మనము ప్రాతినిధ్యమును కోరుటయు వలస రాజ్యములు తిరస్కరించుటయు మన దాస్యమును వెలిపుచ్చు నని ఈ లోపమును సమర్థింతురు. కాని, 10-15 సంవత్సరములవఱకు స్వాతంత్ర్యము గల వలస రాజ్యములకన్న మన మెక్కువ యాశ్రితులమే యనియు ఒప్పుకొనక తప్పదు. ఈ 10-15 సంవత్సరముల కాలమును మన స్వార్థమును కాపాడి మన జాతీయసత్త్వములను సమర్థించుటకు కామన్సు సభయందు ఇండియాకు 40 మంది ప్రతినిధులతోఁ గూడిన ప్రాతినిధ్య మత్యావశ్యకము.

ప్రియుని హృదయము

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

ఎందుచేతనో యెఱుఁగ ప్రేయసి!
డెందమున ముద మీవు చెందినఁ
గ్రందుకొను మోదమున నా మది
గంతు లిడుచుండున్. 1

ఎందుచేతనో యెఱుఁగ ప్రేయసి!
డెందమున వగ నీవు చెందిన
కొందలము నొందుచును నా మది
వందురుచునుండున్. 2

బాల! మధురసుషుప్తిఁ జెందిన
లీలలను నీ మోము తెలిపిన
మేలుకొను నా మదికి నెమ్మది
యేల కలుగునో కో? 3

సుదతి! బాధ యొకింత యైనను
గదురుకొని నీ కన్ను లలమిన
వ్యథలు వడి నా యెడను జీల్చును
పదును ముండ్లవలెన్. 4

ప్రేయసీ! ప్రతినిమిషమును నీ
మాయ మలయును, కత మెఱుంగను;
నీవు నేనో నేను నీవో
కావలయు నిజము! 5

సంయుక్తరాష్ట్రసంవిధానము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

బ్రిటీషుసంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యము

బ్రిటీషువారి పరిపాలనలో స్వతంత్రరాష్ట్రము లన్నియు వారితో కలసి ఒక సంయుక్తసామ్రాజ్యముగా నేర్పడుటకు సిద్ధముగా నున్న వని ఆంగ్లేయవార్తాపత్రికలలో తెఱచుగా మనము చదువుచున్నాము. కొన్ని రాష్ట్రములలో కొన్ని భాగములు అట్లు చేరుటకు ఆతురపడుచున్నను మఱికొన్నిటికి ఇష్టము లేకపోవచ్చును. ఆయా రాష్ట్రముల పక్షమున కొందఱు మంత్రులను ఈ యుద్ధసమయములో ఆంగ్లేయమంత్రివర్గముతో చేర్చుకొని ఆంతరంగికవిషయములను చర్చించిరి. ఇండియానుండి కూడ ముగ్గురు ప్రతినిధులను మన గవర్నమెంటువారే నియమించి ఆ సభకు పంపిరి. దీనికి ఉబ్బి తబ్బిబ్బై కొన్ని రాష్ట్రములలోని మంత్రులు ఇంగ్లాండుతో నింకను నెక్కువగ కలసి మెలసి యుండుటకును విదేశరాష్ట్రములకంటె బలముగా నుండుట కొక సంయుక్తరాష్ట్రమును ఆంగ్లేయ రాజ్యాధిపత్యము క్రింద నేర్పఱచుటకును యోచించుచున్నారు. దీనివలన ఈ రాష్ట్రముల గౌరవము ఎంత హెచ్చినను వానిలోని ప్రజ లెల్లరు సమ్మతింతు రని నమ్ముటకు వీలు లేదు. ఈ రాష్ట్రముల మంత్రులలో దక్షిణాఫ్రికా మంత్రి స్మట్సు గారు మాత్రము తమ యర్ధాంగీకారమును తెలిపియున్నారు. కనడావారు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు అనుకూలు రైనను భావికాలములో తమ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగఁజేయు శాశ్వత మైన యేర్పాటులను చేయనొల్ల రని ఈయన స్పష్టముగ చెప్పియున్నారు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యపరిపాలనము దానిలో చేరిన ప్రత్యేకరాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలుగఁజేయఁగూడదు. వారి భావ్యభ్యుదయము వారి చేతులలోనే యుండవలెను. తమ రాష్ట్రమును గట్టిగ త్రాళ్లతో బంధించివేయుటకు కనడావా రెన్నఁటికిని ఒప్పుకొనరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలెనే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో చేరిన వివిధరాష్ట్రములును ఎన్నఁటికిని విడిపోకుండునట్లు కొన్ని చట్టములచే బంధించివైచుట యెపుడును సంభవింపదు. ఈ రాష్ట్రము లన్నియు ఒండొంటికి నెక్కు వేల మైళ్ల దూరములందున్నవి. దేని కది బలవంత మైన రాజ్యముగ నేర్పడనియెడల పరరాష్ట్రములవారి చేతులలో పడకతప్పదు. ఇండియా తప్ప తక్కిన వలస రాష్ట్రములవా రందఱు ఆంగ్లేయజాతివా రైనను ఇటీవల వీరు ఆయా రాష్ట్రములలోని శీతోష్ణస్థితులవలనను తినెడు పదార్థములవలనను కట్టుకొను బట్టలవలనను వివిధ మైన యాచారములవలనను అలవాటులవలనను భేదించిపోవుచున్నారు. వీ రందఱు తమ కెప్పుడు విడిపోవలెనన్న అప్పుడే విడిపోయెడి హక్కులతో బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో నొక భాగముగ చేరవచ్చును గాని మున్ముందు తమకు రాఁగల సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలిగించుకొనరు. ఇట్టి స్థితిలో మన యిండియా గతి యేమి? బ్రిటిషు పరిపాలన క్రింద మన మిప్పుడు చేరియున్నాము. ముం దెన్నఁటికిని విడిపోవ మని కూడ గట్టిగ మనము చెప్పితీఱవలెను. చర్చకొఱకైనను ముం దెప్పుడైన విడవచ్చు నేమో యని వాదించినయెడల, అది రాజద్రోహ మని మన కాంగ్రెసువారి నిబంధన కూడ చాటించుచున్నది. కాఁబట్టి ఇంగ్లాండు దేశపు వలస రాజ్యములవారు ముం దెప్పుడైనను తమ కిష్టము వచ్చినపుడు విడిపోఁగల యధికారముతో బ్రిటీషు సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్య పరిపాలనలో చేరినయెడల మన కీ రాష్ట్రములవా రందఱు అధికారు లగుదురు. ప్రస్తుతపు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బదులు బ్రిటిషు వలస రాష్ట్రముల ప్రతినిధు లందఱు సంయుక్తరాష్ట్రముల పార్లమెంటుగా చేరి సామ్రాజ్యపరిపాలనము చేయుదురు. ఒకవేళ, ఈ పార్లమెంటులో మన ప్రజాప్రతినిధులు కొందఱు చేర్పఁబడినను మన మాట సాగదు. మన జనాభా ప్రకారము ప్రతినిధులను పంపవచ్చు నన్నయెడల, తక్కిన రాష్ట్రప్రతినిధులను మనము మించివేయఁగలము. దానికి వారు ఒప్పుకొనరు. కాఁబట్టి, మన ప్రాతినిధ్యము మిక్కిలి స్వల్పముగా నుండును. ఆస్ట్రేలియా కనడా దక్షిణాఫ్రికాలు మన దేశముకంటె వైశాల్యమందు పెద్దవి. మున్ముందు మనకంటె ధనవంతములు కాఁబోవుచున్నవి. బ్రిటీషు దీవులు న్యూజీలండు మొదలగునవి పై మూడు పెద్ద రాష్ట్రములతో కలసి రాజకీయవ్యవహారములు జరిగించునపుడు మన నల్లవారిని తప్పక త్రోసి రాజుగ చేయఁగలవు. వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ స్వార్థపరములు గనుక మన దేశమునకు నష్టము కలిగినను తమకు లాభము రాఁగల చట్టములనే ఈ సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యములో నేర్పఱుపవచ్చును. ప్రస్తుతమునందు ఇంత ఘోరయుద్ధము జరుగుచు ఇంగ్లాండు దేశమునకే ముప్పువాటిల్లు నేమో యనియు యూరపు ఖండములో ప్రజాపరిపాలనమునకే భంగము కలుగు నేమో యనియు జడియుచున్న సమయమున ఇండియా గవర్నమెంటువారియొక్కయు ఆంగ్లేయమంత్రులయొక్కయు నుపదేశములను లక్ష్యము చేయక కనడావారును ఆస్ట్రేలియావారును దక్షిణాఫ్రికావారును మనలను ఆ దేశములకు రాకుండ కఠినశాసనములను చేయుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో నున్న మన యిండియనుల యాత్మగౌరవమునకు లోపమగు ననేకనిర్బం

షములను శిక్షించుచున్నారు. వీరేనా మనకు ముందు యజమానులగుట!

ఇట్టి బ్రిటిషు సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యమునకంటె ఇప్పటి స్థితియే కొంత బాగుగ నున్నది. ఇప్పుడు మనకు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు పేరునకు మాత్రమే యజమానులు. సివిల్ సెర్వీసు శాఖవారే మనకు నిజమైన యజమానులు. మన భవిష్యత్తు మన చేతులలోనే యున్నదని యిప్పుడైనను మన కాంగ్రెసువారును మనమును గ్రహించినయెడల, సరియైన రాజకీయాందోళనము మన దేశములోనే యెక్కువగ జరిగించుటకగు వ్యయప్రయాసములకు మనవారు వెనుదీయరు. సంయుక్తసామ్రాజ్యప్రతిష్ఠాపనకు తమ విముఖత్వమును తప్పక వారు కనఁబఱచెదరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ఒండొంటికి నంటియున్న రాష్ట్రము లున్నపుడే సంయుక్తసామ్రాజ్యస్థాపన ముండును గాని చెల్లాచెదరుగా నున్న బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకు ఎన్నఁటికిని అట్టిది కుదురదు. ఒకవేళ కుదిరినను, నల్లవారైన యనేకవిజాతీయులతో నిండిన మన దేశమునకును ఈ బ్రిటీషు వలస రాజ్యములకును పొత్తు కలియుట యసంభవము. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము లనుభవించుచున్న యమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో నల్లవారగు నీగ్రోల యిక్కట్టులు ఇప్పటికిని అంతరింపలేదు. ఇది కన్నులార చూచుచు ఇంకను మనము మోసపోనేల? ఇంగ్లాండు రాజు క్రిందనే యుండి మనము క్రమక్రమముగా వారి వలస రాజ్యములవలె సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు ప్రయత్నము చేయుట మన విధి. మనము దుర్మార్గపు జర్మనీ రష్యా మొదలగు రాష్ట్రముల బారినుండి తప్పించుకొనుటకు మనలను బలవంతులుగ చేయుట మన యాంగ్లేయుల విధి. ఈ విధులను నెఱవేర్చుకొన్నయెడల ఉభయులకును శ్రేయస్కరము. ఇంతియే కాని, మనకు సంయుక్తసామ్రాజ్య స్థాపన మెన్నఁటికిని వలదు.

మన యిండియా దేశము మట్టునకు భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నేర్పఱచి సంయుక్తరాష్ట్రపరిపాలనమును స్థాపించుకొనవలెను. ఆయా రాష్ట్రపరిపాలనము ఆయా భాషల మూలముననే సంపూర్ణముగ జరగవలెను. సామ్రాజ్యపరిపాలనకును విదేశీయులతోడి వ్యవహారములకును ఇంగ్లీషు హిందీ భాషలు నేర్చుకొనవలెను. మన సంపూర్ణ రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును దేశములో నెవ్వరికి భంగము లేకుండ రక్తపాతము లేకుండ సంపాదించుకొనుటయే మన పరమావధి. దీని నందుకొనవలె నన్న కొంత కాలము బ్రిటిషువారి క్రిందనే యుండినఁ గాని యిది చేకూఱదు. ఆసియాఖండములో జర్మనీ రష్యా జపాను చీనా దేశములు స్నేహభావముతో మన బ్రిటిషువారిమీఁద సమ్మెకట్టు కట్టినయెడల మన గతి యేమి? అట్టి కూడిక సంభవింపదని యెవరు చెప్పఁగలరు? మనల నిప్పటి బలహీనదశలో ముందు కూడ బ్రిటను ఉంచినయెడల, ఆఱువేల మైళ్ల దూరమం దున్న మన ప్రభువులు మన కేలాగు సహాయము చేయఁగలుగుదురు? అప్పుడు మన స్వాతంత్ర్యములను మనము పోఁగొట్టుకొని యితరుల నిరంకుశప్రభుత్వము క్రింద మన మెల్లపుడు బానిసలమై యుండవలసివచ్చును. కాఁబట్టి, మన బ్రిటిషు ప్రభువులు, మనకు వలస రాజ్యములతో సరి సమానముగ స్వాతంత్ర్యముల నొసంగుటయే గాక, ఆసియా ఖండములోను సామ్రాజ్య ముండవలె నన్నయెడల మనలను బలవంతులుగ చేసితీరవలెను. ఇది మన చేతులలో కూడ చాల భాగ మున్నది. జపాను దేశమువా రవలంబించిన పాశ్చాత్యపద్ధతు లన్నియు మన కక్కఱలేదు. రాజకీయజ్ఞానమును జనులలో వెదచల్లి న్యాయవిధికి లోఁబడు లక్షణములను వారికి అలవడఁజేసినయెడల ప్రజాపరిపాలనమును మన బ్రిటిషువారిచేతనే నెలకొల్పింపఁగలము. మనము బలవంతులము ధనవంతులము కూడ కాఁగలము.

II ఇండియాసంయుక్తరాష్ట్ర రాజ్యాంగతంత్రము

బ్రిటీషు పార్లమెంటువారికి బ్రిటీషుమంత్రివర్గమును, బ్రిటీషు మంత్రివర్గమువారికి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు ఇన్ కౌన్సిలువారును, వీరికి ఇండియాగవర్నమెంటువారును, వీరికి మన గవర్నరులును లెఫ్టినెంటు గవర్నరులును జవాబుదారీ వహించునట్లు ప్రస్తుతరాజ్యాంగ విధాన మేర్పడియున్నది. సంప్రదాయపక్షావలంబు లగు ప్రాతవడ్డ సివిలు సెర్వీస్ ఉద్యోగియులతో నిండి మన స్వాతంత్ర్యముల కెల్లపుడును అడ్డు కలుగఁజేయు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు కౌన్సిలును తీసివేయవలసిన దనియు, సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు తక్కిన బ్రిటిషు మంత్రివరులవలెనే పార్లమెంటున కెల్లపుడు లోఁబడి వారికి సమజాయిషీ చెప్పవలసిన దనియు మనము కోరుచున్నాము. పార్లమెంటు వారికి మన యిండియా రాజ్యాంగవిషయములను తృప్తికరముగ చర్చించుట కవకాశము కలుగదు గనుక సామ్రాజ్యసంరక్షణముకొఱకు తప్ప తక్కిన విషయము లన్నిటిలో మన యిండియా గవర్నమెంటువారే స్వతంత్రించి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటువారికి లోఁబడకుండ పని జరగింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల ఇండియా మంత్రి గారికిని ఇండియా గవర్నమెంటువారికిని ఇదివఱ కప్పుడప్పుడు కలుగుచుండిన తగవులు రానేరవు. మన యార్థికస్వాతంత్ర్యము సంపూర్ణముగ నెలకొల్పఁబడును. మనకు కావలసిన ప్రతిశాసనమునకును ఇండియా మంత్రి గారి యంగీకార మక్కఱ యుండదు. మాంచెస్టరు లంకాషయిరుల వర్తకులకు మన దేశము లోఁబడ నక్కఱలేదు.

పైని చెప్పిన విధానమువలన ఇండియా గవర్నమెంటువారు నిరంకుశు లగుదు రేమో యని కొందఱు భయపడవచ్చును. కాఁబట్టియే మన శాసనసభలలో ప్రజాప్రతినిధు లెక్కువమంది యుండవలె ననియు ఈ సభకు గవర్నరు జనరల్ గారును వారి కార్యనిర్వాహక సంఘమును లోఁబడియుండవలె ననియు మనము కోరుచున్నాము. శాసనసభలలో కూడ ప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడు ప్రతినిధులే యుండవలె నను విషయమును గుఱించి భేదాభిప్రాయము లున్నవి. కార్యనిర్వాహకసంఘమువారిని శాసనసభవా రెన్నుకొనుట ఇంగ్లాండులోనే యాచారముగ లేదు! కాని, ఇటీవలి రాజ్యాంగతంత్రధురీణులీ విధానమును మార్పవలె నని ధ్యానించుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికా శాసనసభవారే తమ కార్యనిర్వాహకసంఘము నెన్నుకొనుచున్నారు.

ఇంగ్లాండులో కూడ ఇట్టి ప్రయత్నము జరుగనై యున్నది.

కార్యనిర్వాహకసభ్యులను శాసనసభలోనుండి మన గవర్నరు జనరల్ గారే యెన్నుకొను సందర్భమందు అట్టి సభ్యులే యిండియా మంత్రివర్గమువా రని చెప్పవచ్చును. వీరికిని శాసనశాఖకును ఐకమత్యము కలుగవచ్చును లేక కలుగకపోవచ్చును. గవర్నరు జనరల్ గా రెన్నుకొన్న మంత్రివర్గమువారియందు శాసనసభవారిలో నెక్కువ మందికి నమ్మకము లేకపోవచ్చును. అప్పుడు ఈ మంత్రివర్గము నెట్లు తొలగింపవచ్చు ననునది క్లిష్టసమస్య. ఇంగ్లాండులోని రాజ్యాంగవిధానమును మన మిక్కడ ప్రవేశపెట్టినయెడల, గవర్నరు జనరల్ గారి చేత నేర్పఱచుకొనఁబడు మంత్రివర్గమువారు ఒకానొకప్పుడు శాసనసభ నే ఛిద్రము చేసి తిరిగి నూతనప్రతినిధుల నెన్నుకొనుఁడని ప్రజల కుత్తరువు చేయవలసివచ్చుచుండును. అట్టి యధికారము మంత్రివర్గము వారి కీయనియెడల, కార్యనిర్వాహకశాఖ బలహీనమై పరిపాలనము సరిగా జరుగనేరదు. ఇట్టి విధానమును ప్రస్తుతము మన దేశములో నెలకొల్పుటకు కాంగ్రెసువారును ఇష్టపడక రాజప్రతినిధిగారికి శాసన నిరాకరణాధికారము నీయవలసియుండు నని చెప్పుచున్నారు. కాని, ఇట్టి యధికారము స్వల్పవిషయములలో కూడ సదా యుపయోగించుట సంభవింపదు. అది యుభయులకును కష్టముగా నుండును. కాఁబట్టి కార్యనిర్వాహకసంఘమునకును శాసనసభకును మధ్యమున కొన్ని ముఖ్యవిషయములను సమ్మతముగా పరిష్కరించుచుండుటకు ఉభయసంఘములలోని సభ్యులును కొందఱు కలసి కమిటీలుగా నేర్పడు చుండవలయును.

ఒకానొకప్పుడు తొందరవలన వివేకి యనాలోచనవలనఁ గాని పట్టుదలవలనఁ గాని శాసనసభ్యులలో నెక్కువమంది యొక తెలివితక్కువ తీర్మానమును గాని బిల్లును గాని యంగీకరించినపుడు దానిని దిద్దుటకు శాసనసభనే రెండు శాఖలుగా విడఁగొట్టుట యాచారమై యున్నది. ఇంగ్లాండులో వీనిని ప్రభుసంఘ మనియు ప్రజాప్రతినిధిసంఘ మనియు వాడెదరు. ఆస్ట్రేలియాలో కూడ ఇటీవలి యనుభవమువలన ఇట్టి ద్విశాఖాయుతశాసనసభ నేర్పాటు చేసికొనిరి.

ప్రస్తుతము మన శాసనసభలో ఉద్యోగియులును గవర్నమెంటువా రేర్పఱచెడి యనుద్యోగియులును ప్రజాప్రతినిధులును కలసియుండుటను బట్టి రెండవ శాఖ యవశ్యము కాదు. కేవలము ప్రజాప్రతినిధులు గల శాసనసభ యున్నపుడు వీరికంటె రాజ్యపరిపాలనలో నెక్కువ యనుభవము గలవారని మఱియొక శాఖ నేర్పఱచుట మిక్కిలి యవశ్యము. ఇండియా ప్రభుత్వము సంయుక్తరాష్ట్రపరిపాలనగా మార్పఁబడుచున్నపుడు సంయుక్తరాష్ట్ర శాసనసభలో రెండు శాఖ లుండుటయే యుత్తమమైన పద్ధతి. ఇది గాక, నెక్కువర్ణభేదములు మతములు జాతులు విద్యాతారతమ్యములు గల మన దేశములో అందరి లాభములను గమనింపఁగల ప్రతినిధులు ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల కెన్నుకొనఁబడకపోవచ్చును గనుక వానిన్నిటిని కాపాడుటకు గవర్నమెంటువారిచేత నియమింపఁబడువారు కొందఱు పైశాఖలో చేర్పఁబడవలసియుండును. జమీందారులు ప్రొప్రయిటర్ల ప్రతినిధులు దానిలో చేరవచ్చును. ఇట్టి ద్విశాఖాయుత శాసనసభ నేర్పఱచినయెడల ప్రస్తుతవిధానములో నున్నట్లు ప్రభుత్వోద్యోగియులు ఈ రెండు శాఖలలో కూడ చేర్చుకొనఁబడఁగూడదు.

సంయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వమును స్థాపించినయెడల, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ద్విశాఖాయుతశాసనసభ యుండితీరవలయును. ముమ్ముందు ఇండియా దేశములో నుండు ప్రతి స్వదేశ రాజ్యములోను ప్రజాప్రాతినిధ్యము నెలకొల్పఁబడి, బ్రిటిషు ఇండియా రాష్ట్రములలోవలెనే అక్కడ కూడ ప్రజాప్రతినిధిసంఘములు స్థాపింపఁబడినయెడల, స్వదేశరాజులు పంపు ప్రతినిధులు పైశాఖలోను వారి ప్రజాప్రతినిధులు క్రిందిశాఖలోను చేరుట తటస్థపడును. అప్పుడు మన యిండియాదేశశాసనసభ జర్మనుసామ్రాజ్యములోనిదానివలె నుండును. స్వదేశరాజులు తమ రాజ్యములలో ప్రజాపరిపాలనమును నెలకొల్పునంతవఱకు, వారి ప్రతినిధులను సామ్రాజ్యశాసనసభలో చేర్చుకొనుటకు వీలు లేదు. వివిధరాష్ట్రములలోను ద్విశాఖాయుతశాసనసభ లేర్పడుటను గుఱించి ముందు మన యనుభవముమీఁదఁ గాని ప్రస్తుత మాలోచింపవలసిన పని లేదు.

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగా?

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ.

ప్రస్తుతము తెలుఁగువారు నివసించు దేశమునకు మొదటి నుండియు ఆంధ్రదేశ మను పే రుండె ననియు వారి భాషకు కూడ అనాదిగా ఆంధ్రభాష యను పేరు పర్యాయపదముగ నుండె ననియు పాశ్చాత్యులలోనే కాక స్వదేశీయులలోఁ గూడ హిందూదేశచరిత్రలు వ్రాసిన పండితుల యభిప్రాయము.[1] ఆంధ్రులు ద్రావిడజాతిలోనివా రనియు చంద్రగుప్తచక్రవర్తి కాలములో (అనఁగా క్రీ. పూ. 300 సం. పైని) ఆంధ్రరాజులు కృష్ణాతీరమున నున్న శ్రీకాకుళము రాజధానిగా కృష్ణాగోదావరుల మధ్యమం దున్న దేశమును పాలించుచుండి రనియు విన్సెంటు స్మిత్తు గారి యభిప్రాయము.[2] ఇప్పటినుండియె మౌర్యవంశానంతరము ఉత్తరహిందూస్థానమును జయించి ఆంధ్రరాజులు మగధరాజ్యము నేలి రని స్మిత్తు గారి సిద్ధాంతము. ఈ యంశములు ఇప్పటివఱకు మనకుఁ దెలిసిన చారిత్రకనిదర్శనములను బట్టి సరి యైనవో కావో విచారింతము.

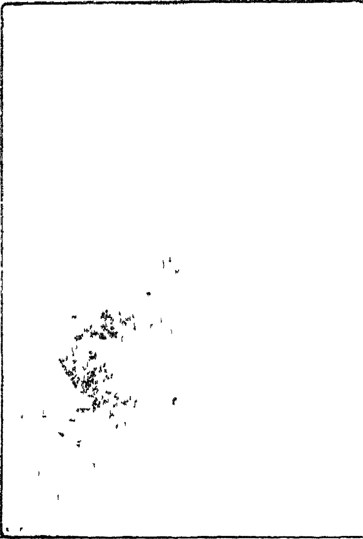
ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందట పి. టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆంధ్రుల విషయమై యొక వ్యాసమును ప్రచురించిరి.[3] ఈ వ్యాసము ఆంధ్రచరిత్రాభిమాను లందఱు గమనింపఁదగినది. ఇందు ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులు గా రనియు వింధ్యపర్వతప్రాంతముల నుండెడి యనాగరికజాతివా రనియు వారి భాష తెలుఁగు కా దనియు మొట్టమొదట మగధరాజ్యము నేలి తరువాత పరాజితులై క్రమముగా కృష్ణాగోదావరీతీరములకు వలస వచ్చి స్థావరము లేర్పఱచుకొని రనియు అయ్యంగారు సహేతుకముగఁ జూపియున్నారు. ఈ సిద్ధాంతములనే మరికొన్ని చరిత్రాంశములచేతను యుక్తులచేతను బలపఱచుట యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

ఐతరేయ బ్రాహ్మణములోను సాంఖ్యాయనసూత్రములోను ఆంధ్రులు పేర్కొనఁబడియున్నారు. వీరితో కూడ పుళిందులు పుండ్రులు శబరులు మూతిబులు అనార్యజాతులుగ చేర్పఁబడియున్నారు. ఐతరేయబ్రాహ్మణములో "ఉదాంత్యః" (సరిహద్దుల నున్నవారు) అనియు సాంఖ్యాయనసూత్రములో "ఉదంచః" (ఉత్తరదిక్కున నున్నవారు) అనియు నున్నది.[4] దీనిని బట్టి ఋగ్వేద కాలమునాఁటికి ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తము (వింధ్యమునకును హిమవత్పర్వతమునకును మధ్యమున నున్న దేశము) నకు ఉత్తరపు దిక్కున నున్నవా రని చెప్పవచ్చును. చంద్రగుప్తుని కాలమున నున్న మెగాస్తనీసను చరిత్రకారుని ప్రకారము ఆంధ్రులప్పటికి ఉత్తరమునుండి తూర్పునకో ఆగ్నేయమూలకో వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఐతరేయబ్రాహ్మణములో నాంధ్రులతోఁబాటు పేర్కొనఁబడిన మూతిబులు మెగాస్తనీసు కాలమునాఁటికిఁ గూడ గంగానది కుత్తరముననే యుండిరి.[5] ఆంధ్రు లుత్తరదిక్కునుండి తూర్పుగా దక్షిణదేశము చేరి రనుటకు కొన్ని కారణము లున్నవి. మెగాస్తనీసు ఆంధ్రులను "అండారె" అని వ్రాసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతము అస్సాము దేశపు సరిహద్దులయం దున్న మణిపురసంస్థానపు కొండలమీఁద "ఆండ్రో" యను నొక కొండ జాతివా రున్నారు. వీరి భాష పేరు "అండ్రో".[6] ఈ భాష టిబెట్టు బర్మా భాషలయొక్క కుటుంబము (Tibeto-Burman family)లో చేరినది. మెగాస్తనీసు తరువాత మరి యిద్దరు పాశ్చాత్యచారిత్రకులు ఆంధ్రులు గంగానది కుత్తరభాగమున నున్నట్లు వ్రాసియున్నారు.[7] వాయుపురాణములో ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తదేశ (మధ్యదేశ) మునకు తూర్పు దక్షిణముల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. తూర్పున ముందు ఆంధ్రులు తరువాత బెంగాలీలు చెప్పఁబడిరి. దక్షిణమున కుంతలులు తరువాత ఆంధ్రులు వారి తరువాత వైదేహులు దాక్షిణాత్యులు పేర్కొనఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులకంటె విలక్షణ మైన జాతివా రని తేలుచున్నది. వరాహమిహిరుని బృహత్సంహితలో (క్రీ. వె. 6-వ శతాబ్ది) కోసల అంగ వంగ కళింగ విదర్భులు ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తమునకు ఆగ్నేయమూల నున్నట్టు వ్రాయఁబడియున్నది. కాని, క్రీ. వె. 7-వ శతాబ్దిలో మన దేశమునకు వచ్చిన చీనాయాత్రికుఁ డగు హూనత్స్యాంగు వ్రాఁతలను బట్టి యాంధ్రులప్పటికే యీ కృష్ణాగోదావరీతీరముల నాక్రమించుకొని తావరముల నేర్పఱచుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఏల యన, కోసలదేశము (బేరారు) నుండి దక్షిణమార్గమున సుమారు 900 మైళ్లు ప్రయాణము చేసి యిండియా దేశము చేరినట్లు హూనత్స్యాంగు వ్రాసినాఁడు.

పైని వ్రాసిన యంశములను బట్టి యాంధ్రులు శ్రీనివాసయ్యంగారు వ్రాసినట్లు వింధ్యప్రాంతముల నున్న జాతులలో నొకరు గాక యుత్తరహిందూస్థానమున మొట్టమొదట నుండిన యనార్యజాతివా

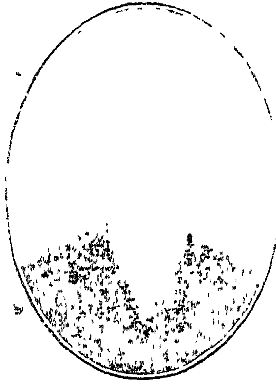
(1) Vincent Smith—Early History of India. R. G. Bhandarkar—History of the Dhekhan R. C. Dutt—Ancient Civilisation of India, Vol. I. (2) Early History of India, page 194. (3) Indian Antiquary, November 1913. (4) Macdonald—Vedic Index, Vol. I. (5) M'crindle—Megasthenes and Arrian, 137-138. (6) R. N. Cust—Modern Languages of the East Indies. (7) Pliny and "Pentinger Tables"

SIR BERNARD H[illegible]

సర్ బర్నార్డ్ హంటరు గారు

[illegible] PILLAI

[illegible] పిళ్లె గారు

HON'BLE MR. F. RICHMOND

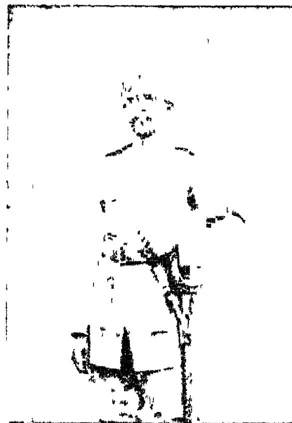
గౌ. [illegible] రిచ్మండు గారు

HON'BLE SURGEON-GENERAL GIFFORD, C. S. I., I. M. S.

గౌ॥ సర్జను జనరలు గిప్ఫర్డు గారు
సి. ఎస్. ఐ., ఐ. ఎమ్. ఎస్.

SUBADAR MAHAMMED AJEEM KHAN BAHADUR, I. D. F.

సుబేదారు మహమ్మదు అజీము
ఖాను బహద్దరు గారు, ఐ. డి. ఎఫ్.

HON'BLE SIR E. F. BARBER

గౌ॥ ఇ. ఎఫ్. బార్బరు గారు

PRINCE YOUSSOUPOFF

ప్రిన్సు యుసూప్ఫాఫ్ గారు

M. GUTCHKOFF

ఎమ్. గుచికాఫ్ గారు

M. SAZONOFF

ఎమ్. సెజోనాఫ్ గారు

H

[illegible]

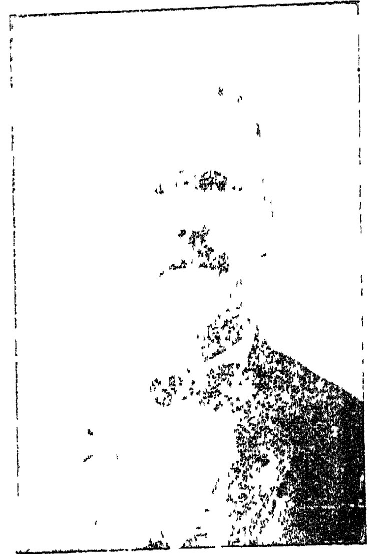
సి. డబ్లియు. భ మ గారు, ఎ. సి. ఎల్.

[illegible]

జె. సి. ఆడమ్సు గారు

Mr W. A. BEARDSELL

డబ్లియు. ఎ. బియారుడ్సెల్లు గారు

PAUL. MILINKOFF

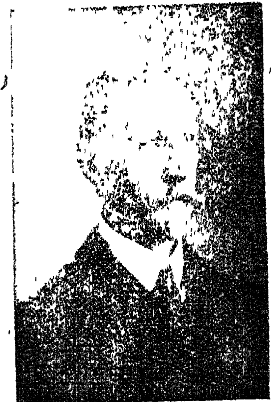
పాల్. మిలిన్ కాఫ్ గారు

Mr D B M KRISHNANAIR

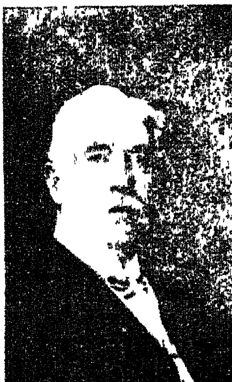
డి. బి. ఎమ్. కృష్ణనాయరు గారు

LIEUT. GEN THE HON. J. C SMUTS

లె. జనరలు గౌ. జె. సి. స్మట్సు గారు

SIR EDWARD. P. MORRIS

సర్ ఎడ్వర్డు, పి.మారిస్ గారు

SIR JOESPH WARD

సర్ జోసెఫ్ వార్డు గారు

Mr. WALTER LONG

వాల్టరు లాంగుగారు

దని చెప్పవచ్చును. హిమవత్పర్వత ప్రాంతములయందుండిన యనార్య జాతు లనేకములు క్రమముగ భారతఖండ మంతయు వ్యాపించె నని పాశ్చాత్యపండితులలో చాలమంది యభిప్రాయము. ఇప్పటికిని నేపాలు రాజ్యప్రాంతములలో "తులుంగులు" "ఖులుంగులు" "క్లింగులు" మున్నగు కొండ జాతులు గలవు.[1]

కొలఁది కాలములోనే యాంధ్రులు పరాక్రమవంతులై మగధ రాజ్యమును వశపఱచుకొని పశ్చిమతీరమునఁ గల రాజ్యము నేలి కొంత కాలము గడచిన తరువాత శకవంశరాజులచే పరాజితులై యచ్చటనుండి తూర్పు దెశగా వచ్చి దక్షిణదేశము నాక్రమించుకొని కొంత యధికారమును చెలాయించుచుండిరి. తరువాత కొంత కాలమునకు పల్లవులతో పోరాటము గలిగి యాంధ్రరాజులు పదభ్రష్టులైరి. కాని, ఇతరదేశములనుండి వెడలఁగొట్టఁబడిన యాంధ్రులు మిక్కుటముగ వచ్చి యిచ్చట స్థిరముగా నివసించుటచేత నీ భాగమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు మాత్రము నిలిచియున్నది. కేవలము రాజులవలననే యీ పేరు వచ్చియుండినయెడల మగధదేశమునకుఁ గూడ ఆంధ్రదేశ మను పేరు వచ్చియుండవలెను.

ఆంధ్రులు రాకమును పీ భాగమున కాంధ్రదేశ మను పేరు లేదను వాదమునకు మరియొక నిదర్శనము చూపవలసియున్నది. ఆంధ్రు లీ దేశమునకు రాక పూర్వమే వారు మగధదేశమున కైనను రాజులు గాక మునుపే ఆర్యులు దక్షిణదేశమును ప్రవేశించి తంజావూరు మధురపట్టణములవఱకు వెళ్లినట్లు నిదర్శనము లున్నవి.[2] హిందూార్యులు మతకర్మములలో సంకల్పము చెప్పునప్పుడు దేశనిర్దేశము చేయుట యాచారమై యున్నది. మహారాష్ట్రులు సంకల్పములో "మహారాష్ట్రదేశే" అని చెప్పక "దండకారణ్యే" అని చెప్పుదురు.[3] అనఁగా తొలుదొల్త ఆర్యు లచ్చట ప్రవేశించునప్పటికి కా దేశమునకు మహారాష్ట్ర మను పేరు రాలేదని యూహింపఁదగియున్నది. ఇట్లే యాంధ్రులు సంకల్పములో ఆంధ్రదేశముయొక్క పేరు చెప్పుట లేదు. "మేరో ర్దక్షిణదిగ్భాగే" యని చెప్పుదురు. కర్నూలు నెల్లూరు గుంటూరు కృష్ణా గోదావరీ మండలములలో "శ్రీశైలస్య నైరృతి ఆగ్నేయ లేక ఈశాన్య ప్రదేశే" అని కూడ పైదానితోఁ జేర్చి చెప్పుదురు. దీనిని బట్టి మొట్టమొదట ఆర్యు లీ దేశమునకు వచ్చినప్పుడు ఆంధ్రదేశ మను పేరు వాడుకలో లేదని చెప్పవలసియున్నది.

ఇఁక ఆంధ్రులభాష విషయమై కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఆంధ్రదేశమునకు త్రిలింగదేశ మను పే రున్నట్లు ఆంధ్రభాషకు త్రిలింగభాష యనియు తెలుఁగనియు నామాంతరము లని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంధ్రుల భాష విషయమై పాణినిలోను పాతంజలి భాష్యములోను ప్రశంసించినట్లొక పాశ్చాత్యపండితుఁడు సందర్భము తెలుపకయే వ్రాసియున్నాఁడు.[4] దీనిని బట్టి కాఁబోలు మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు వీరేశలింగము పంతులు గారు మున్నగు పండితులు త్రిలింగభాషాప్రశంస వ్యాకరణభాష్యములో నున్న దని నుడివిరి. ఈ క్రింద వ్రాయఁబోవు రెండు వాక్యములు పాతంజలి భాష్యములోని వని యుదాహరణముగా నియ్యఁబడినవి:

1. త్రిలింగభాషాయాః కో ధాతుః కః ప్రత్యయః కిం ప్రాతిపదిక మితి భగవతా భాష్యకారేణ క్షేపః కృతః.
2. ఏషా త్రిలింగభాషా సంస్కృతభాషా తుల్యేతి ప్రసిద్ధయాఽపూర్వ మేవ ఏకశబ్ద స్సుష్ఠు ప్రయుక్తః స్వర్గలోకే కామధుగ్భవతి.

ఈ వాక్యములు పాతంజలిభాష్యములోనే యున్నయెడల త్రిలింగశబ్దమునకును భాషకును ప్రాచీనత వచ్చితీరవలెను. కాని, తా నెంత వెదకినను వ్యాకరణభాష్యములో నీ వాక్యములు కానరావని కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు గారు చిరకాలము నాతో చెప్పియున్నారు. ఇటీవల నే నీ విషయమై ఇంజరము వాస్తవ్యులు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారికి వ్రాయఁగా వారును అదే విధముగ సెలవిచ్చిరి. పై రెండు వాక్యములలో మొదటిది కొంత భాగము సిద్ధాంతకౌముదీ వ్యాఖ్యాన మైన మనోరమ యనెడి గ్రంథమునందుఁ గల దనియు రెండవ దానిలో కొంత భాగము వ్యాకరణభాష్యములో నున్న దనియు ఇందులో నొకటైన త్రిలింగభాషావిషయమై కా దనియు జవాబు వ్రాసిరి. దీనిని బట్టి త్రిలింగశబ్దప్రాచీనతకే లోటు వాటిల్లినది. ఋగ్వేదకాలమున ఆంధ్రుల ప్రశంస యుండుటయు వ్యాకరణభాష్యములో త్రిలింగభాషావిషయిక చర్చ యున్న దనుకొనుటయు ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగే యను భ్రమకు కారణము లైనవి. పతంజలి "దక్షిణాపథ" మను శబ్దము నుపయోగించెను. ఇది యాంధ్రదేశమునకు వర్తించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. ఈ శబ్దార్థము మాఱుచుండెను. దక్షిణాపథము మహారాష్ట్రదేశమునకుఁ గూడ వర్తించును.[5]

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగు కా దనుటకు మరికొన్ని ప్రబల కారణము లున్నవి. అచ్చతెనుఁగు కేవలము ద్రావిడభాషాసాంప్రదాయముల ననుకరించియున్నది. ఆంధ్రులు వాడుక చేసిన భాషలన్నియు సంస్కృతసాంప్రదాయముల ననుకరించిన ప్రాకృతభాషలే. వారి శాసనము లన్నియు ప్రాకృతభాషలలోనే యున్నవి. ఆంధ్రరాజుల నాణెములు సయితము ఉత్తరహిందూస్థానపు నాణెముల మాదిరిగ చెక్కఁబడినవి. 17-వ యాంధ్రరాజైన హాలుని భార్యకొఱకై వ్రాసిన "బృహత్కథ" యను గ్రంథము పైశాచికభాషలో వ్రాయఁబడెను. ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగే యైనచో వందల కొలఁది సంవత్సరములు ఏకచ్ఛత్రముగ రాజ్యవైభవము ననుభవించిన యాంధ్రరాజులు తమ మాతృభాషలో నొక్కటైనను స్మారక చిహ్నమును నెలకొల్పకుందు రనుట యసంభవము, అవిశ్వసనీయము. ఇట్టి సందర్భములలో ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కా దని

(1) Hodgson—Essays Relating to Indian Subjects, Vol. I. (2) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part II, Page 141. (3) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I. Part II, Page 136. (4) R. W. Frazer—Literary History of India, Page 306 (5) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part. II, Page. 133.

చెప్పుట కేల? [illegible] పొరపాటు కాదని నా యభిప్రాయము.

ఆంధ్ర దేశమునకు తెలుఁగు దేశ మనియు ఆంధ్రభాషకు తెలుఁగు భాష యనియు నామాంతరము లెట్లు కలిగెనను విషయమై యిక మనము విచారింతము. అఱవ భాషలో తెలుఁగునకు "వడుగు" అను పద ముపయోగములో నున్నది.[1] వడుగనఁగా ఉత్తరమునుండి వచ్చిన వారని యర్థము. కాని, ఇది మొదటినుండియు తెలుఁగున కుపయోగించుట యసంభవము. ఏల యన, ఇప్పుడు "నీలగిరి" కొండలపై నివసించుచున్న "బడుగులవాండ్రు" పూర్వము గుంటూరు జిల్లా వఱకు కాఁపుర ముండి రనుటకు శాసనాధారము లున్నవి.[2] ఇప్పటికిని నెల్లూరుజిల్లా పొదిలె డివిజనులో "బడుగులూ" రను గ్రామము గలదు. కొంతకాలము తరువాత బడుగులవాండ్రు కొండలపైకి తఱుమఁబడి అడవ ప్రాంతములలో నీలగిరులపై వాస మేర్పఱచుకొనిరి. వీ రిచ్చట ఉత్తరాదివా రగుటచేత, బడుగుల భాషకు వడుగను పేరు వచ్చియుండును. బడుగుల తరువాత వెళ్లిన తెలుఁగువారు కూడ ఉత్తరాదివారే కనుక తెలుఁగునకు కూడ ఆ పేరే వాడుకలోనికి వచ్చియుండును. అధర్వణాచార్యుఁడు లోనగు నాంధ్రభాషాకోవిదులు తెలుఁగు శబ్దమున కిచ్చిన వ్యుత్పత్తులు (త్రిలింగ; త్రినగ; తెలుఁగు— తేట యైనది, ప్రకాశించునది; తెనుఁగు— తేనెవంటిది) చమత్కారము లైన నైనను పాశ్చాత్యపండితులకు నచ్చలేదు.[3] ఆర్యభాషలయొక్క సంపర్కమువలన తెలుఁగు శబ్దము వాడుకలోనికి వచ్చిన దని తోఁచుచున్నది. ఆర్యులును ఆంధ్రులును రాక మును పీ దేశభాష కేమి పే రుండెనో నిర్ధారణ చేసి చెప్పుటకు వీలు లేదు. తెలుఁగు భాషకు పేరు దేశమునుండి వచ్చిన దని చెప్పవచ్చును. "తెలుఁగునాటివారు" (తెలఘాణ్యులు), "తెలుఁగులు" (తెలగాలు), "తెలుకులవాండ్రు" (తైలవ్యాపారము చేసెడివారు) అను శబ్దములలో తెలుఁగు వాసన పూర్తిగ నున్నది. మహమ్మదీయులు తమ వరంగలు రాజ్యమును "తెలింగాణా" యని పిలిచెడివారు. ఈ శబ్దముయొక్క సంస్కృతరూపమే "తెలఘాణ్య" లని చెప్పవచ్చును. తెలుఁగునా డను పే రెట్లు వచ్చెనో చెప్పవలసియున్నది. ద్రావిడభాషలలో నా డనఁగా దేశ మని యర్థము. దేశములకు పేర్లు అనేకవిధముల వచ్చును. దేశముయొక్క రూపమును బట్టి గాని (మలయాలం — కొండభూమి, కొడగు — వంకర భూమి) ప్రజలను బట్టి గాని (ముల్కినాడు — తురకల రాజ్యము) భూమియొక్క గుణమును బట్టి గాని (కర్ణాటకము — కారునాడు — నల్ల రేగడ భూమి) పేర్లు కలుగవచ్చును. అట్లే ఆంధ్రులును ఆర్యులును క్రొత్తగా నీ దేశమునకు వచ్చునప్పుడు విస్తారముగ నువ్వుల పంటను జూచి గాని ప్రజలలో ననేకులు తైలవ్యాపారము చేయుచుండుటను జూచి గాని కొంత భాగమునకు "తైలికుల నా" డని పేరు పెట్టియుండవచ్చును. ఆంధ్రు లీ దేశమున ప్రబలిన తరువాత దేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు కూడ వచ్చియుండును. కాని, తెలుఁగు భాష. మిక్కిలి మధుర మైనదియు సులభ మైనదియు నగుటచేత ఆంధ్రుల భాషను కూడ కబళించి వారి భాషను నామావశిష్టము చేసినది. మన భాషలోని తద్భవములు చాలవఱకు ప్రాకృతపదములు. అనఁగా ఆంధ్రులనుండి సంగ్రహించిన వని చెప్పవచ్చును. తెలుఁగు దేశమునకు వలస వచ్చిన యితర జాతులు తమ మాతృభాషను మఱచి తెలుఁగు నేర్చుకొనెద రనుట యాశ్చర్యము కాదు. తెలుఁగు దేశమునకు వచ్చిన ద్రావిడులు అఱవము మఱచిపోవుటయు ఏ దేశములో నున్నను తెలుఁగువారు తమ మాతృభాషనే యిండ్లలో వాడుకొనుటయు మన కనులార చూచుచున్నాము. కాఁబట్టి, పూర్వపు టాంధ్రులు తమ భాషను వదలి తెలుఁగునే మాతృభాషగా చేసికొని రనుటలో వింత లేదు. ఆంధ్రులు తెలుఁగు భాషకు లిపి నిచ్చియుందురు. ఏల యన, హోనత్సాంగు ఆంధ్రదేశలిపి మధ్యమపరగణాల లిపిని బోలియున్న దని వ్రాసెను. అతని తరువాత వచ్చిన "అల్బరూని" యనెడి యరబ్బీ చరిత్రకారుఁడు ఆంధ్రదేశమునందలి లిపి "ఆంధ్రి" యనియు అది కర్ణాటభాషయొక్క లిపికంటె విలక్షణ మైనట్లును వ్రాసియున్నాఁడు.[5] కాని, తెలుఁగుదేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు త్వరగా వచ్చినను తెలుఁగు భాషకు ఆంధ్రభాష యను పేరు వచ్చుటకు కొంత కాలము పట్టినట్లు తోఁచుచున్నది. ఆంధ్రదేశీయేతరులు రెండు శబ్దముల నొకే యర్థమున వాడినను (అల్బరూని) నన్నయ్యభట్టు సాధ్య మైనంతవఱకు "తెనుఁ" గనియే భాషార్థములో వాడియున్నాఁడు. నన్నయభట్టెక్కడే నయినను భారతములో "ఆంధ్ర" శబ్దము "తెనుఁగు"నకు పర్యాయపదముగ వాడె నేమో పండితులు శోధించుటకు ప్రార్థితులు.

పై చర్చవలన తేలిన సారాంశములు:

(1) ఆంధ్రులు ఉత్తరదేశమునుండి యిచ్చటికి వచ్చి నివాసము లేర్పఱచుకొనిరి.

(2) ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కాదు.

(3) ఆంధ్రులు రాక మునుపు ఈ దేశమున కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేదు.

(4) తెలుఁగు భాషకు దేశమువలన పేరు వచ్చెను.

(5) ఆంధ్రు లిచ్చట ప్రబలిన తరువాత ఆంధ్రదేశ మనియు దానిని బట్టి ఆంధ్రభాష యనియు పేర్లు వచ్చినవి.

ఈ సిద్ధాంతములు జాయి గ్రుద్దినట్లు చెప్పఁదగినవి కావు; బొత్తుగా గాలి ప్రోవును కావు. కావున, ఆంధ్రభాషాభిమానులు చక్కఁగ పరిశీలించి తగిన చర్చ చేయుటకు ప్రార్థితులు.

---

(1) Caldwell—Comparative Grammar of Dravidian Languages, 29. (2) Nellore Inscriptions—Vol. 1, 2, 3, and Caldwell, Comparative Garmmar, 30. (3) Grierson—Linguistic Survery of India, Vol. 4, Page 575. (4) Caldwell—Comparative Grammar—30. (5) Alberuni's India, Vol. I, Chapter. 16.

ఆర్యసేవకశిక్షాలయము *

కోపల్లి హనుమంతరావు పంతులు గారు, ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్.

రాజకీయపరిస్థితులు కేవలవిషమము లగుటచే అంతే విశీర్ణమగుచున్న హిందూమహమ్మదీయమతముల సాంఘిక వైజ్ఞానిక సంయోగమును సమూలముగ నాశనము చేయుటకో యన కొన్ని ప్రత్యేకసంఘములు దేశీయరంగమున నావిర్భవించినవి. వీనిలో యూరోపా యమెరికా ఖండములనుండి దిగిన క్రైస్తవప్రచారకసంఘములను రక్షణసైన్యమును ప్రముఖములు. వీరు తెలిసియో తెలియకో మన యార్థిక రాజ్యాంగ పరిస్థితిని విద్యావిహీనతను అవకాశముగాఁ గొని, స్వలంత్రాలోచనాపరు లగు పెద్దలనుకాక, విశేషించి పొట్టకూటికై కకుర్తిపడు జనసమూహములనే మతాంతరులుగ మార్చుచున్నారు. ఇంతకన్న నక్రమము క్రౌర్యము నుండఁబోదు. వారు కావించునది స్వమతభ్రష్టత మాత్రమే కాదు. సంపూర్ణముగ విజాతీయాచారములను విజాతీయజీవనవిధానములను అవలంబింపఁజేసి హృదయమును విజాతీయముగ నొనర్చి జాతీసౌహార్ద్యము లన్నింటి యెడల విరోధభావమును కల్పించి వారిని స్వజాతిదూరులుగ చేయుచున్నారు. అన్యమతప్రచారముచే స్వమతస్థుల సంఖ్య సన్నగిల్లుమాట యటుండ, వివిధమతములకు నుండెడి పరస్పరసహనము నశించుట కూడ సంభవించును. ఇట్టిచో వివిధజాతులకును భిన్నమతములకును ఒక్క సామాన్యవిజ్ఞానమునందు ఒక్క సామాన్యలక్ష్యమునందు సామరస్యమును సౌందర్యమును సాధించుటయే ప్రధానలక్షణముగాఁ గల భారతజాతీయతయొక్క విశృంఖలవికాసమునకీ ప్రచారకసంఘము లెంతయు హానికరము లనుట నిర్వివాదాంశము.

ప్రచారకవృత్తియే సంఘశాంతికి భంగకర మైనప్పుడు పెద్దలను పిన్నలను వారి దైన్యవార్ధక్యముల నవకాశముగాఁ గొని వారికి స్వతంత్రాచరణమున కెడమీయక స్వమతభ్రష్టులనుగాఁ జేయుట భారతజాతీయత కెట్టి విఘాతమో యూహించుకొందురుగాక! మఱియు, ఈ ప్రచారకసంఘములు పంచములు మున్నగు హిందూ నిమ్నజాతులలోను తమ విద్యాలయవైద్యాలయములందును అవలంబించు పద్ధతులను పరిశీలించినచో వీరు మానవసేవ నెపమున మతప్రచారము కావించుచున్నా రనుట విశదము కాఁగలదు. ఇం దెంతవఱకు వారు సఫలమనోరథు లగుచున్నారో యే ప్రచారకసంఘకార్యములతో నైన పరిచయము గలవారికి తేటతెల్లమే.

ఈ సంఘములవల్ల కలిగెడి దేశానర్థమును గుర్తెఱుంగుటకు వీరి వివిధసంరంభములను గమనించుట యవసరము. ఏ సంఘమునందలి బిడ్డ లా సంఘమున పరంపరాగతముగ వచ్చు విజ్ఞానమున పాల్గొనుచు ఆత్మగౌరవమును అన్యమతగౌరవమును అభ్యసింపఁగలుగుట సర్వసంఘములకును గల ప్రధానస్వత్వము. మతమును మార్చుటే తమ ముఖ్యోద్యమ మగుటచే ప్రచారకసంఘము లీ ప్రధానస్వత్వమునకు కేవలభంగకరము లని వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు. వీరి విద్యాలయములలో ననుదినము నుదయప్రార్థనావసరమున హిందూ మహమ్మదీయ బాలురచేఁ గూడ నిర్బంధించి క్రైస్తవప్రార్థనను చేయించుచుండుట యెఱుఁగియు నీ బడులలోనికి మన బాలకులను పంపుచుండుటను చూడ భారతీయు లెంత బానిస లైనదియు ప్రకటము కాఁగలదు. జాతీయాభిమానలేశము గలవాఁ డెవ్వఁడును ఈ దుస్స్థితికి సిగ్గుచే తల వంచుకొనక పోఁడు.

ఈ విద్యాలయముల మూలమున నెందఱో మతాంతరు లగుట మాత్రమే కాక మఱియొక గొప్ప ముప్పు కూడ వాటిల్లుచున్నది. అపక్వహృదయు లగు బాలురయెదుట దినదినమును జాతీయజీవనాదర్శములను జాతీయవిజ్ఞానమును నిరసించుటచే వారు పరమతస్వీకారమును గావించినను మానినను జాతీయవికాసధారను నిలుపుట కత్యావశ్యక మగు ప్రాచీనచరిత్రాగౌరవమును జాతీయభావిభాగ్యవిశ్వాసమును వారి హృదయరంగములనుండి నానాఁట తొలఁగిపోఁగలవు.

ఈ ప్రచారకసంఘముల యాజమాన్యము క్రింద బాలికలకొసంగు శిక్షణము జాతీయవిజ్ఞానవిశుద్ధి కెంతయు ననర్థకముగా నున్నది. ఆర్యుల శిక్షావిధానమున బాలురకంటె బాలికల జీవితము జాతీయసాంప్రదాయములతోను ఆదర్శములతోను నెక్కువ సమ్మిశ్రితమై వత్సరమునందలి వివిధఋతువిశేషములతో విస్తారసంబంధము కలిగియుండును. గృహజీవనమే వారి కొక సంప్రాప్త శిక్షావిధానము. ప్రతిమాసమును ప్రతిపండుగయు చిరస్మరణీయము లగు నాదర్శములను చిత్తవికాసప్రదము లగు ప్రవృత్తులను మన బాలికల స్మృతిపథమున పెట్టుచుండును. అట్టి బాలిక లీ క్రైస్తవభావప్రపూరితము లగు పాఠశాలలలో నడుగు వెట్టినంతనే యంతయు విరుద్ధముగా నుండును. దైవానుగ్రహముచే మన గృహసాంప్రదాయముల బలిమి మూలమున నీ శిక్షణము ప్రచారకుల కంతగా కార్యకారి కాకున్నది. కాని, ఇట్టి విజాతీయవిద్యాలయములకు నాలుగు తళుకులను నేర్పుటకై బాలికలను పంపి వారియందలి విశుద్ధము లగు నార్యసుగుణములను రూపుమాప సమకట్టుట ఆహా! ఎంతటి యజ్ఞానము! ఏ మన్న కాలము గడచిన కొలఁదిని సంఘవికాసము నూతనమార్గములఁ ద్రొక్కు కొలఁదిని ఇంతదనుక హిందూగృహలక్ష్మి యవిచ్ఛిన్నముగ కాపాడుకొనుచువచ్చిన ప్రాచీనవిజ్ఞానమును భక్తియుఁ గూడ నిందు మూలమున క్రమముగా నంతరింపఁగలవు. ఇఁక వైద్యాలయములందలి కార్యక్రమమును చూడుఁడు. అజ్ఞాను లగు స్త్రీలును బాలురును రోగపీడితులై యాశ్రయము కోరు తరుణమున ఈ ప్రచారకులు వారి యొద్దఁ జేరి నెనరు లేక న్యాయము లేక వారి హృదయములను స్వమతనిందాపరమతప్రశంసలచే నెంతయు మలినపఱుపఁ జూచెదరు. ఇయ్యదియే వీ రొసంగు వైద్యసాహాయ్యమునకు మనము పోయవలసిన ధన మగునేని, మనము శక్తియు నారోగ్యమును జ్ఞానమును కోల్పోయినఁ గోల్పోవుదుము కాని, జాతీయవిధ్వంసమునకు మాత్ర మొడిగట్టకున్నఁ జాలును.

హిందూసంఘపటుత్వమును క్షీణింపఁజేయు మూఁడవ ప్రయత్నమే మనఁగా, పంచము లాదిగాఁ గల నిమ్నజాతులను

* ఇది ఆంధ్రజాతీయవిద్యాపరిషద్యాజమాన్యము క్రింద స్థాపింపబడినది.

సంఖ్యాకులను క్రైస్తవమతమున జేర్చుట. ఈ ప్రచారకసంఘము లన్యసంఘమధ్యమున బలవంతముగాఁ జొచ్చి దేశవాటిద్రవ్యము నవకాశముగాఁ జేకొని యక్రమాక్రమణమునకు సాహసించి హిందూసంఘము స్వయముగాఁ గావించుకొను పునర్నిర్మాణప్రయత్నమున కడ్డుతగులుట యెంతయు నన్యాయ మని చెప్పక తప్పదు. హిందూసంఘము మతవిశ్వాసములలో సంపూర్ణ మగు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము నొసంగి భేదభావమున కెంతయో యెడ మిచ్చియుండుటచే హైందవుఁడు క్రైస్తవుఁడుగా మాఱినంత మాత్రమున నంతగా నైతికనష్టము లేదు. కాని, అన్యసంఘప్రవేశముచే స్వజాతీయద్వేషతిరస్కారములు కలుగుచున్నవి. వానిని నిర్మూలించుట కొక్కటియే ప్రతిక్రియ గలదు. ఇయ్యది భారతజాతీయవికాసమునకు నూతనవిషయము కాదు. నూతనమతమును ఐరోపియవేషభాషాభావములనుండి దూరము గావించి యందుపై భారతజాతీయముద్రను వైచుటయే యా యేకసాధనము. హైందవక్రైస్తవులే యీ యుత్తమకార్యమున కిటీవల పూనుకొనియుండుట యెంతయు సమ్మోదావహము.

మఱియొక ముఖ్య మగు నాతురతాకారణ మే మన, రక్షణసంఘము మున్నగు క్రైస్తవప్రచారకసంఘములు ప్రభుత్వమువారి యాదరసాహాయ్యములతో ఎఱుకలు ఏనాదులు మొదలగు గుంపువాండ్రను మతాంతరులుగ చేయ నడుకట్టుచున్నవి. కేవలసేవాపరత్వముచే నైనను శ్వేతక్రైస్తవప్రభుత్వమునకును శ్వేతక్రైస్తవప్రచారకమండలులకును సంయోగ మేర్పడినప్పుడు ప్రచారకులకు విశేషాధికారమును పలుకుబడియు లభించుట సహజము. తోడనే వానిని తమ యుద్యమవ్యాప్తికి ముఖ్యసాధనముగ వాడుట ప్రచారకులకు పరిపాటి యగుచున్నది. యజమానులకు గుంపులపై ననుమానము మెండు. ఉభయులకును గల సాంఘికభేదము విశేషము. ఇట్టిచో నీ కార్యనిర్వహణమున నెన్నియో చిక్కు లేర్పడుట సహజము. వీనిని పరిష్కరించుట కత్యంతసులభమార్గముగ క్రూరదండనమును మాత్రమే వారు ప్రయోగించుచున్నారు. యజమానులకును గుంపులకును వలయునంత యన్యోన్యపరిచయము లేకుండుటచే వారిని సంస్కరించుట కెంతటి సౌకర్యము లున్నను నిష్ప్రయోజకములై ప్రచారకనివేశములయందలి గుంపువాండ్ర జీవనము జైలులోని జీవనముకంటెను నికృష్ట మగుచున్నది. శిక్షణమునందు దయావాత్సల్యములకును నీతికిని ముఖ్యస్థాన మొసంగఁబడిన పట్టులనే సంస్కరణమున కెక్కుడు సౌకర్య ముండును. అట్టి యుత్కృష్టకార్యమును విజాతీయప్రచారకులకన్న స్వజాతీయులే వారి యంతర్జీవనాభ్యాసములను బాగుగా గుర్తెఱుంగఁగలుగుటచే సులభముగను ప్రశస్తతరముగను నిర్వర్తింపఁజాలుదురు. దొరతనమువా రీ సత్యమును గమనించి గుంపువాండ్రను సంస్కరించుటకై ముందంజె వేయు నే స్వదేశీయసంఘమునకైనను సమానావకాశములను సాహాయ్యమును తప్పక యొసంగుట విధాయకధర్మము.

స్వయంరక్షణార్థ మగు నీ సూక్ష్మకార్యమును సాధించుటకై యీ విశాలహిందూసంఘమునం దెచ్చటనేని యొక్క స్వల్పప్రయత్నమైనను జరగియుండుట గానము. సర్వబలసంపన్న మగు శత్రువర్గము మన దుర్గద్వారములనే ముట్టడించి కఠోరాఘాతములు వైచుచుండఁగా మనము శతశతాబ్దులనుండియు చేతఁగానివారివలె చేతులు నలుపుకొనుచు కూరుచున్నారము. నేఁ డొక ప్రక్క క్రైస్తవప్రచారకసంఘములు మన సంఘమధ్యమున ప్రవేశించి లక్షల కొలంది [illegible]హములను నిరాఘాటవృత్తితో మతాంతరులుగ చేయుచుండ, మఱియొక ప్రక్క రక్షణసంఘమువారు మూఢమానవవర్గములను స్వాధీన మొనర్చుకొని వారిని గాకున్న మానె వారి బిడ్డల నైనను తప్పక క్రైస్తవులనుగా చేయుటకు వలయు సదుపాయములను పన్నుచున్నారు. హిందూసంఘరక్షణార్థము కల్పించిన యాచారవిధులలో విజాతీయుల బారినుండి సంఘమును రక్షించుటకై తోడ్పడఁగల నియమము లేవియు కానరాకుండుట నిక్కముగా సంతాపకరము. మన మెంతయో స్వధర్మపరాయణుల మయ్యును మన సంఘమి ట్లనుదినమును సంఖ్యాసత్త్వములయందు క్షీణించుచు వినాశోన్ముఖ మగుచుండ నుదాసీనముగా నెంత కాలము సహింపఁగలము?

ఇప్పుడు మనలను చుట్టుముట్టుచున్న యపాయమును గుర్తెఱింగిన మాత్రమున చాలదు. హిందూమతము జీవింపఁదలఁచినచో ముందునకు విజృంభించి వచ్చుచున్న వైరివర్గము నెదుర్కొని స్వశక్తిప్రకటనమును స్వమతవ్యాపనమును గావింపఁగడంగుట యత్యావశ్యకము. అనఁగా హిందూమతముయొక్క పూర్వపు సాత్త్వికభావమును మార్చి నూతనబలోత్సాహములను గూర్చి ప్రపంచమునందలి యితరవిజ్ఞానములకంటె దానికిఁ గల ప్రత్యేకతను మహోత్కృష్టతను చాటవలసియున్నది. హిందూమతముకంటె హీనము లగు నన్యమతములలో ముఖ్యముగా పొడకట్టు స్వమతప్రచారకోత్సాహమును హిందూజాతిలోఁ గూడ చొన్పి హిందూవిజ్ఞానముయొక్క యాధిక్యమును ప్రచురించుట యావశ్యకము.

నేఁటి హిందూప్రచారకుఁడు కేవలము మతోపదేశముతో మాత్రము కూరుచుండరాదు. అతఁడు మానవజీవితమునకు సంబంధించిన ప్రతి యుద్యమమునందును పారమార్థికభావమును చొప్పించుచు నవీనసంస్థలను ప్రాచీనార్యవిజ్ఞానమునందలి యాముష్మికచింతచే నూతనప్రాణితముగ నొనర్పవలెను. ఇందుకై యతఁడు స్వసంఘమునందలి వివిధాచారప్రతిష్ఠాపనలయొక్క పరమార్థమును గ్రహించుటే కాక ప్రస్తుతసాంఘికావశ్యకతలఁ గూడ గుర్తెఱిఁగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయశక్తి యేయే రూపములతో నభివ్యక్త మైనదియు నవీనభావములు జాతీయహృదయమున నెట్లు సంలగ్నము లగునదియు గ్రహించియుండవలెను. ప్రస్తుతకల్లోలస్థితియం దతఁడు తన చిత్తమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొనుచు జాతీయజీవనమునకు భంగము కలుగు చోటుల నెల్ల తన వ్యక్తిత్వమును కాపాడుకొనుటకు శక్తుఁడై యుండవలెను.

ఇందుచే నతఁడు వివిధమహావిజ్ఞానములకును గల మతనైతికవిభేదములను గూర్చియే కాక జాతీయజీవనవిధానము సాంఘికాచారములు గృహనిర్మాణము మున్నగు విషయములను గూర్చి కూడ విస్పష్టజ్ఞానమును కలిగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయజీవనసమ్మేళనమున కంతరాయముగ నుండు ప్రాచీనదురాచారములను గాని నవీనదురభ్యాసములను గాని ధైర్యముతో నున్మూలించుటకు వెనుదీయరాదు. అతఁడు వ్యవసాయమునకు గ్రామములకు సంబంధించిన యార్థికవిషయముల నెల్ల గ్రహించి పంచాయతీ పరపతి సంఘములను నెలకొల్పుచు తన్మూలమున ప్రజాసామాన్యమునందు మునుపటి పరస్పరసాహాయ్యవిశ్వాసములను పెంపొందింపవలెను. అతఁడు నవీన పరిపాలనప్రకారముచేతను నవీన శాసనపద్ధతిచేతను మలినము లైన గ్రామపురజీవనములను పరిశుభ్రపఱచి హిందూసంఘము, తన కట్టడి ప్రకారము పూర్వమువలె స్వపరిపాలనము కావించుకొనుటకై తోడ్పడవలెను. అతఁడు హిందూజీవితమునకు పూర్వశాంతిని—ఐహికవిషయములయెడ నాశను తగ్గించి యాముష్మికకాంక్షను—

ప్రతిష్ఠింపవలెను. అతఁడీ తీరున నూలవశరములతో నిండిన శరాసనం బును ధరించి నూతనాయోధనగానమును సలుపుచు వజ్రహృదయముతో నిర్భయముగా శంకాతంకములు లేక సంహారమునకు వెలువక నిర్మాణమునకు హస్తములు సాచుచు ప్రాచీనకాలపు బౌద్ధభిక్షుక యువకునివలె జాతీయజీవనమున నల్లకల్లోలముగా నున్న నానాభిన్న శక్తులను నైక్యము చేయుటకై దేశరంగమున దుముకఁగల ప్రచారక వీరుఁడై ప్రకాశింపవలెను.

అట్టి ప్రచారకశిక్షణము జాతీయవిద్యయందు ముఖ్యాంగమై యుండవలెను. హిందూసంఘమున కిట్టి కార్యము నూతనము కాదు. హరికథకుఁడే పురాణగాథనో కైకొని నవజనితమున కనుకూలింపు లాగున మార్చి శ్రోతలకు భక్తిజ్ఞానములను ప్రబోధించుట మన మెఱింగినదియే. తంబుర మీటుచు నిన వీరచరిత్రగానముచే తద్దయు వేడిమి పుట్టించెడి తందానపాటగాఁడింకను ప్రజాసామాన్యము నుద్బోధించుచునే యున్నాఁడు. మఱియు, బొమ్మలాటగాండ్రును మాలదాసరులును తమ ప్రదర్శనములచే సంఘముయొక్క మూలమూలలను విజ్ఞానవ్యాప్తికై సహాయపడుచున్నారు. వీరి నందఱిని సుశిక్షితులను గావించి జాతీయపునర్నిర్మాణమునకు సాధనములుగా నుపయోగించినచో నెంతయో ప్రయోజనకరముగ నుండఁగలదు. ఇందఱికిని తోడుగా, దేశకాలపరిస్థితులను బాగుగ గ్రహించి ఆశాయములను ఆవశ్యకములను లెస్సగా గుర్తెఱిఁగిన విశాలభావులగు జాతీయప్రచారకులను సన్నద్ధము చేయుట యెంతయు నావశ్యకము. ఇందునకు కొంత సంస్కృతపరిచయ ముండి ఆంగ్లభాషలో సామాన్య జ్ఞానము గలిగి కొంత కాలము ప్రచారకవృత్తియందు శిక్ష వడసిన యువకు లుండుట యావశ్యకము. ఈ కార్యమునకు స్కూలు ఫైనలు ఇంటర్మీడియేటు పరీక్షలలో తప్పి పనిపాటులు లేక కూరుచున్న విద్యార్థు లెందఱో ముందంజె వేయఁగలరు. వీరికి సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములును ఇంచుక తర్కమానసికశాస్త్రములును హిందూ వేదాంతము ననుసరించిన వివిధమతపరిజ్ఞానమును వక్తృత్వమును గానమును హరికథాకీర్తనమును గ్రామజీవనమునకు సంబంధించు నార్థిక విశేషములును గఱపవలసియుండును.

ఇట్టి విద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు ఆంధ్రజాతీయవిద్యాపరిషత్తునకు సంకల్పము గలదు. ఇయ్యది బహుశః కృష్ణాతీరమునందలి గుంటూరు జిల్లాలోని కృష్ణా కెనాల్ జంక్షనునకు నిక్కలి దాఁపున నున్న తాడేపల్లివద్ద స్థాపితము కావచ్చును. ఈ విద్యాలయము ఆంధ్రదేశమునందలి పురాతనపుణ్యక్షేత్రములలో నొకటి యగు మంగళగిరికి అనతిదూరమునందే యుండును. ప్రాంతమున పుణ్యతరంగిణి యగు కృష్ణవేణియు నెదురుగా విజయవాడ దుర్గముమీఁది కనకదుర్గాలయమును కలిగి యీ ప్రదేశము దర్శనసుందరమై యనేక ప్రాచీనపవిత్రగాథలను స్మరణకు తెచ్చుచుండును. స్థలమునకును విద్యాలయపోషణమునకును వలయు కర్చుల నీ క్రింద నిరూపించుచు తెలుపుచున్నారము.

స్థాపనవ్యయము

	రూపాయిలు
౧౦౦ ఎకరముల భూమి	౫౦,౦౦౦
విద్యార్థులకు గురువులకు వసతిగృహములు	౪౦,౦౦౦
గ్రంథాగారము	౫,౦౦౦
సామానులు	౫,౦౦౦
మొత్తము	౧౦౦,౦౦౦

వత్సరవ్యయము

సాహిత్యబోధకు సంస్కృతపండితుఁడు	నెలకు	౫౦
తర్కవేదాంతవిద్వాంసుఁడు	,,	౫౦
ఆంధ్రసాహిత్యపండితుఁడు	,,	౪౦
పౌరస్వత్వ (సివిక్సు) ఆర్థికశాస్త్రవేత్త	,,	౬౦
తర్కమనశ్శాస్త్రములు వివిధమతములు బోధించు నుపాధ్యాయుఁడు	,,	౬౦
సంగీతోపాధ్యాయుఁడు	,,	౫౦
గుమాస్తా, మానేజరు	,,	౪౦
ముగ్గురు తోఁటమాలీలు	,,	౩౦
ఇద్దఱు వంటవాండ్రు	,,	౩౦
ఇద్దఱు బంట్రోతులు	,,	౧౮
విద్యార్థి వేతనములు, నెలకు రూ ౧౦. చొప్పున ౨౪ రు విద్యార్థులకు	,,	౨౪౦
	నెలకు మొత్తము	౬౬౮
సంవత్సరమునకు కర్చు		౮,౦౦౦
,, రాబడి		౨,౦౦౦
పోఁగా కావలసినది		౬,౦౦౦

ఈ యాదాయము వచ్చుటకు నూటికి ౬ చొప్పున వడ్డీ యిచ్చెడి కో-ఆపరేటీవు బ్యాంకిలో నిలువ చేయవలసిన సొమ్ము ౧౦౦,౦౦౦

మొత్తము వ్యయము

అనఁగా, కావలసిన మొత్తము ౨౦౦,౦౦౦

ఈ ద్రవ్య మంతయు జాతీయాభ్యుదయమునకు ముఖ్యావసరముల నెఱింగిన యుదారు లగు ప్రజలనుండియే రావలసియున్న దని వేఱుగా వ్రాయ నక్కఱ లేదు. ఆంధ్రదేశ మిదివఱకు జాతీయ విద్యయెడల చూపిన సానుభూతిని సౌహార్దమును తలంచిన, విజయభారతమున గమ్యస్థానము చేరునందాక వలయునప్పు డెల్ల నాంధ్రులు సంపూర్ణహృదయముతో తోడ్పడఁగల రన్న దృఢవిశ్వాసము మాకుఁ గలదు.

విరాళములు కోపల్లి హనుమంతరావు పంతులు గారి పేర పంపిన వందనములతో స్వీకరించబడును.

రాగిడబ్బు

తాపీ ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

నా పుట్టువు నా పెంపును
నో పాఠకులార! యెదుట నుంచెద; రసముక్
గాపాడుచుఁ బఠియింపుఁడు
నా పేరొక "రాగిడబ్బు" నమ్ముఁడు; సెలవా? 1

తే. నాదు చరితంబు వ్రాసెద మీ దయ యని
చదువువారల కొక నమస్కార మిడెదఁ;
జదువనట్టివారికో? — నమస్కారమె కద;
వింత యనినఁ బ్రయుక్తార్థభేదమందు. 2

ఆ. ఒక్క వస్తు విచట నొప్పును గొప్పదై
యదియె కాంచు నచట నధికదైన్య;
మీ ప్రయోగభేద మింపుగా నా చరి
తంబునందుఁ గాంచఁదగును వినుఁడు. 3

తే. స్వల్పజీవిత మగుట నర్థాంతరంబు
పద్యములఁ దోఁప నీ రీతి వ్రాసినాఁడఁ
జదువువారల కెంతైన సంతసంబు
గలిగినం జాలు పదివేలు గంటి శ్రమకు. 4

వ. ఇంక నేను బ్రహ్మవరప్రసాది నయి ననుఁ గనిన తల్లియం దుద్భ
వించిన తెఱం గెట్లం టేని: 5

ఉ. ఉన్నతిఁ గోలుపోయి, యెటనో యొక మూలను లోఁ గృశించి, తా
నెన్నియొ, పాట్లు పొంది,మరి యెన్నియొ కాఁకలఁ జెంది, పల్చనై
కన్నది నాదు తల్లి! స్వసుఖమ్ముల నెమ్మెయి వమ్మొనర్చెనో
చిన్ని నిసుంగుఁ గాంచ! నెటు సెల్లును తల్లి ఋణంబు దీర్పఁగాన్?

వ. అంత విధివశంబునం దల్లి గతింప నా సుఖనివాసంబునం దుండం
జాలక యాత్మభారంబున, 7

ఉ. తల్లిని నన్నుఁ గాంచ బెడిదం బగు కష్టము లందినట్టి యా
తల్లిని బుగ్గి సేసి, తల దాఁచుకొనం దగు తావు లేక, నా
యుల్లమునం దలంచితి బహుశ్రమలం బ్రదుకంగవచ్చె; మే
నల్ల కదించి చెంబు గొని యాచన కేఁగుటొ, వంట పాత్రలం
దెల్లపు డుండి మాడుటయొ, యిండ్లకు నీళుల మోయుటొక్కొ నా
వల్ల మరేమి కాఁగలదు బాపురె! రేపటినుండి; యూహకే
చిల్లులు వోవు మానస మిసీ! పితృహీనుల దేమి జన్మ మహా! 8

తే. అంచు నొక కొట్టు మూల దుఃఖించుచుండ
నొక్క ధన్యుఁడు ననుఁ గొని, ప్రక్క నున్న
యొక్క యక్షరశాలలో నొప్పఁ జెప్పి
తనదు దారిని బోయె నాతని నెఱుంగ. 9

చ. అలవియె శాల నా జనుల నందఱి వర్ణన సేయ! నొక్క టే
పలికెద, నెంత మొద్దటకు వచ్చిన నింతట నాలు గక్కరాల్
గలుగఁగఁ జేసి తోలుదురు. కాంచిరి యేమొ మహేంద్రవైభవం
బల జను; లట్లుగాక యెటు లబ్బును విద్యయు ద్రవ్యమొక్కటన్?

తే. అట్టి శాలను నాకు నా ల్గక్కరంబు
లబ్బె ననుటకు సంతోష మగుచు గాని,
శిక్షఁ దలఁచిన నిప్పుడును చెమట పుట్టు
నెక్క డని తోఁప ముక్కలు నెక్క వైచి,
యే గతిని లోప ముండిన సాఁగఁదీసి,
పట్టి పటకార్ల నెత్తిని గొట్టి తట్టి,
పలుకు మనినంత కం గని పలుకునట్లు
చేసి విడిచెద, రది వారి శిక్ష తెఱఁగు;
అటుల గాకున్న బ్బనే యక్షరములు? 11

శా. అబ్బె న్నాల్గయి దక్కరా లిఁకను నే హాయి న్మనన్వచ్చు నే
యిబ్బందుల్గనకుండ నంచు మది నూహింపంగ, నొక్కింత లోఁ
దబ్బిబ్బై యొక విప్రు నింటి కరుగన్ నం దోలి రే మందు? నా!
సుబ్బం జెల్లదు కోర్కు లన్నరు! లదే యున్నాఁడు తత్కర్త పైన్.

వ. అట్టుల నా యక్కరంబుల మూలంబున స్వాతంత్ర్యంబుం గోలు
పోయి నే నేఁగిన బ్రాహ్మణుం డెట్టిఁ డనిన: 13

క. పాఱుని వర్ణింపఁగ నే
నేర నతని దొక విచిత్రనీతి గలదు; తా
నేరికి నొక తృణ మీయఁడు;
కోరఁడు తన కొక్క సుఖము; గూర్చు ధనంబున్. 14

ఉ. ఒక పని చేయఁగాఁ బనుపఁ దూరక గుడ్డలఁ గట్టి యూపి రిం
చుక సలుపంగనీయ కొకచో ననుఁ బెట్టి బిగించు వాఁకిలిన్;
పకపక నవ్వు నన్నుఁ గని; పాపము! చచ్చెడి వేళఁ గూడ నూ
రక కరమందు నన్నుఁ గొని ప్రాణముఁ బాసెను: లోభి చావిడే.

ఉ. లోభి గతింప నొక్క త్రుటిలోపల నన్ను వెలార్చి తత్సుతుం
డీ భవనంబుఁ బాపె నొక హీనకులాంగన సేవ సేయ, నా
హా! భగవంతు సృష్టిఁ గన నచ్చెరువౌఁ గద! ముద్దు కింతయా?
లోభి సమస్తభాగ్యములు లోకుల పాలను టిద్దియే కదా. 16

తే. తనువు మఱవఁ ద్రాగి దాసి నన్ దోలెను
కల్లు నమ్మువాని కడకు మనఁగ;
నిట్టు లుండుఁ గాదె యెప్పుడు స్వాతంత్ర్య
హీననరుని బ్రదుకు మానహాని. 17

వ. ఇంక నా పాటు లే మని వర్ణింపఁజాలుదును ? 18

సీ. సారాయి కంపున క్వాసము ల్బిగియించి
కూర్చుండియుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
చింతపండున మేను చిక్కి రూపం జెల్లి
యున్నగా నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
పెల్లంబు మోయుచు నల్ల పీనలు గుట్ట
కొట్టుల నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
నముదలోఁ బడి శరీరము స్పృశింపఁగ రాక
ఖిన్నుఁడ నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
అదియు నిదియును నన నేల యంటరాని
వస్తువులఁ గూడఁ బడియుంటి వాసి దఱఁగి,
యెందు నుండిన ననుభవం బింత లేదు;
దర్వి కాంచునే రుచుల చందంబు లిలను ! 19

తే. ఇన్ని కష్టంబు లందుచున్నను, నడుమ
నడుమ నొక కొన్ని సౌఖ్యముల్ వడయుచుంటి.
ధనికపుత్రుల ప్రాపున మనుటచేత
సుఖము దుఃఖంబు మాఱిన చోద్య మేమి?
మెత్తనగు పాత్రికలఁ బండి మెలఁగియుంటి,
మోదకంబుల రుచు లంది మురిసియుంటి,
నత్తరువు లంది పరిమళం బరయుచుంటి,
చిత్రములఁ గాంచి సౌఖ్యంబుఁ జెందుచుంటి,
హృద్యగానంబులను బ్రమోదించియుంటి,
నిన్నియూ యంచు మీరు నన్నెంచఁబోకుఁ,
డింద్రియంబుల కోరిక లెపుడు దఱుఁగు?
ప్రభుల దయ యున్నఁ గొఱఁతలు వాసి చనవె? 20

ఉ. ఇన్నిటిఁ గంటి నంచు వచియించుచు నుంటిని సిగ్గు లేక, నే
మున్నొనె యొక్క పేద నదుమున్ గడు భక్తిని బట్టి పట్టి చే
సన్న మెలంగియుంటి నను జ్ఞాపక మైనను లేకపోయె, నా!
యెన్నఁడు బన్నముల్ దలఁచునే నరుఁ డెంచునుగాక ప్రజ్ఞలన్.

చ. అది యొక వింతె? యొక్క సమయంబున నే నొక కల్లుముచ్చుతో
మది చెడిపోవ బాట నడుమం బడి పొర్లుచునుండ మార్గగుల్
పదపరితాడనంబులఁ గలంచిన దే మఱవంగఁజాలితిన్
బ్రదుకఁగలం డె యెందు నవమానము నెంచెడి గర్వి యుర్వరన్?

మ. అతిదుష్టాత్ములఁ గూడి, క్రౌర్యముల నెన్నెన్నం దగం జేయుచున్
ఖత యొక్కింతయుఁ గాంచలేక వ్యసనప్రీతాత్ముల న్మంటి, సం
గతు లిం కేటికి? చెట్ట నాఁ బరఁగు నే కార్యంబును న్మానలే;
దతిదోషాస్పద మీఁగఁజాలు నెటు భ్రష్టాత్ముండు సంపర్కమున్?

ఆ. దైన్యవృత్తి నింక దైవంబె దిక్కంచు
నేమి సేయ ననుచు నేడ్చుచుండ
బాలకులకు దైవవశమున వశమైతి
నంత "చింత వాసె హాయి బ్రదుకు
జీవుఁడా" యటంచు చింతించుచున్న నన్
పట్టి కొట్టె నొకఁడు పండ్లు దెర;
మరల నొకనిఁ జేర మఱియేదొ తెప్పింపఁ
ద్రిప్పి చంపి; కిదియె తెఱఁగు నాకు.
చెప్ప నేల యొకఁడు సిగరెట్లు దెమ్మంచు
పొదుము దెమ్మటంచు విడె మటంచు
పెద్ద వస్తువులను, జిఱుదిండికొఱకు నం
బట్టి త్రోలుచుండి; రెట్టి గతియొ
యొక్కచోట గడియ యుండ నోఁచఁగలేదు
హాయి గలదె సేవకాళి కెచట? 24

క. ఇంక, పరతంత్రజీవన
సంకటములు దెలుపవలెనె? చాలవె? బలమున్
బింకము నెడు జీవన మా
తంకంబుల నింపఁ దొలఁగు ధైర్యం బవలన్. 25

శా. అంతం గొన్ని దినంబు లేఁగఁ దొలిఁ బుణ్యం బేమి నేఁ జేసి నా
స్వాంతం బందున నీశు నిల్పితినొ? తన్వంగీలలామం బొక
ర్తెంతే సంతస మొప్ప నన్నుఁ గొని, నాకే కార్య మింపౌనొ యన్
చింతం దాల్చెను. స్త్రీలు గారె కరుణాసింధుల్ మనం బున్నచోన్.

వ. ఇంతలో మన దేశం బున్న తెఱం గెఱుంగందలంచితేని, 27

చ. చదువరి సావధానము! విశాలయశోరమణీయపూర్వసం
పదఁ దులఁ దూఁగుచుండు మన భారతమాత యి దేల యిప్పు డా
పదల మునింగి, దుష్టపరివర్తన నుంటె? తదార్తిఁ బాపి స
మ్ముద మొదవంగఁ జేయ మనమున్ ధనమున్ సుఖమున్ దృణంబుగా
మదిఁ దలపోసి, సేవలను మాతృభువిం దనియించు బుద్ధి పో
లదె? యని యుత్తమోత్తము లలంతి చలంబున స్వీయచింతలన్
మొదలు దెగంగఁగోసి, యశముం గనుచుండు నమోఘభాగ్య మా
నద నగుటం గుతూహల మనంతముగాఁ బ్రజలందుఁ బర్వఁ, దాం
మది మొద లాత్మదేశమునకై పలు సేవలు సేయఁగాఁ బరం
గుదు; రదె పో! మహాత్ముల యకుంఠితవర్తన ప్రోత్సహింపఁ గే?

గీ. అట్టు లుత్సాహసంపూరితాత్ము లైన
కొంద ఱొకనాఁడు నాబోఁటు లెందు నైన
దేశమాతను సేవింపఁ దీరు గలిగి
యున్నచోఁ గూర్చు నాహా మా యూరు చేరి,
యత్నములు సేయ, నప్పటినట్టి కాంత
వారి సముఖంబు నల్లన చేరె; వారు
"భారతీయులార! వే రండు, వే రండు
మాతృసేవ కిదియె మంచి సమయ;
మిన్ని నాళ్లు మనకు నెన్నియో విధముల
మేలు సేసినట్టి మెలఁతమిన్న
పుట్టి యెఱుఁగనట్టి చెట్టలఁ గాంచుచు
మిగుల దైన్యవృత్తి వగచుచున్న
దిట్టియెడలఁ గాక యెప్పుడు కొమరులఁ
గనిన ఫలము గాంచుఁ గన్నతల్లి;

అంతియే కాదు మన కేమి యంత యెవరి;
దిన్ని నాళులు మన మారగించుచున్న
వస్తుసముదాయ మెవరిది; బ్రదుకు సర్వ
మెవరి; దట్టి భారతభూమి యెగ్గు లంద
నాదు దేశంబునకు సేవ నా విధి యన
కుండునే యొక్కఁడును బాలిశుండు దక్క;
తనకుఁ గల్గిన సర్వంబుఁ దల్లి దనుచుఁ
దలఁపఁడే యొక్కఁడును వట్టి తులువ తక్క;
రెండు దేహంబులం దున్న కండ బలిమి
వశమునం దున్న ద్రవ్యంబు భరతమాతృ
దివ్యసేవకై యర్పింపఁ దెగువ కలిగి
కంకణము గట్టుఁ డింక నే శంక వల ద
టంచు మాతృసేవైకపరాత్ము లగుచు
శ్రోతలకుఁ గూడ కుతుక ముద్భూత మైన
తెఱఁగునం జెప్ప వేవేగ తెరవమిన్న
నన్ను పా మ్మంచుఁ దోలె ప్రసన్నమతిని;
కాంత యెటు లోర్చునో వియోగంబు నెఱుఁగ;
జననభూమికి స్వర్గంబు సాల దనెడి
తలఁపు గలవారి కిది యద్భుతంబు గాదు
స్వీయచింతల దేశంబు వృద్ధి యగునె! 29

వ. ఈ వియోగంబున కెంతయో చింతించి యీడిగిలంబడి యీ యరం
ప్రవేశించినంత నాహా! యే మని వ్రాయఁజాలుదును! 30

ఉ. ఉండదు నీచసేవ, యిట నుండదు దుర్భరపాలనాభయం,
బుండదు దోషవర్తనము, నుండ దిఁకే వ్యసనంబు, నింతయే
నుండదు సత్యవృత్తి కదు, రుండదు చిత్తమునందు వ్యాకులం,
బుండ దిఁ కెట్టి పాపము నోహో!యిఁక జన్మము ధన్యమే కదా!

వ. అని రోదసీకుహరం బెల్ల నిండినట్లు లోపలినుండి యొక్క గంభీర
మనోహరస్వనంబు వీనులం జొచ్చి మానసంబు నానందంబునఁ
దేల్చివైచుచుండె. 32

క. సాయంవర్షానంతర
గేయమహాప్రకృతిసదృశకిల్బిషదూర
స్థాయంబై చిత్తం బిదె
హాయిం గను చల్లనగుచు నాడెడుఁ గంటే.

ఉ. కాన, మహాత్ములార! ధనికస్థితులార! గృహస్థులార! యెం
దైనను మాదృశుల్ తమ కటాక్షముల న్మనియున్న, సర్వస
మ్మానితవృత్తి నీ భరతమాతకు సేవ యొనర్పఁబంచి, దే
శానకు మీరు మానుసు యశం బెసఁగంగ, మదీయు లెల్లరున్
పూని స్వదేశవృత్తు లన ముద్దులు గుల్క మెలంగనిండు, సం
ధానము సేయుఁ డాగతము, ధర్మ మవశ్యము సేయుఁ డింతియే
కాని, మహార్తితో చెనఁటి కార్యములం బడి పోర్ల నీకుఁ, డా
హీనపథంబు లెల్ల నశియింపఁగఁ జేయుఁడు, దేశసేవయుం
దే నడిపింపుఁడీ మము, పయిన్ పమబోంటు లొసంగు మేలు చే
నూనుఁడు, గొప్ప కాదు; కృతి మూరక విస్మరియించి నారకా
నూనవిశేషఘోరగతి నొందఁ గృతఘ్ను లమై చెలంగ మా
చే నది గాదు, మీరు నిది చిత్తములందునఁ బాదుకొల్ప మీ
కౌను జయంబు విశ్వమున ఖ్యాతి గడింతురు. నమ్ముఁడయ్య; యిం
కేను సమాప్తి చేసెద మదీయచరిత్రము, వ్రోసి లొగ్గుచున్. 34

కవిత్వము

గడ్డము కొండారెడ్డి గారు

భావబంధురంబు భవ్యంబు నైన స
త్కవిత రక్త యైన కాంత రీతి
నలరఁజేయు; కడు ప్రయాసతో నయ్యది
లబ్ధ యైన నిష్ఫలంబ చూవె. 1

ఆ. యతుల ప్రాసములను నతికిన నగునె స
త్కావ్య మది రసప్రధాన మగుట
జీవరహిత మైన కేవలదేహంబు
గాంచ సంతసంబు కల్గునొక్కొ? 2

క. రస మాత్మ కానఁ గావ్యా
భ్యసనంబునఁ దొలుత నేర్వవలయుఁ గవులకున్
రసపోషణ ముచితక్రియ
రసప్రధానములు కావ్యరాజము లగుటన్. 3

క. వినువారుఁ జదువువారును
గనిన ట్లానంద మొందఁగల రే కావ్యం
బును పఠియించిన నద్దా
నిని రసమయ మని యటం్రు నెమ్మి దలిర్పన్. 4

ఆ. వివిధవర్ణములను వేర్వేఱ నుచితప్ర
కారమునను జిత్రకారుఁ డెట్లు
చేర్చి భావములను జిత్రించు నట్లు స
త్కవియుఁ దెల్పుఁ బదవితానమునను. 5

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

లోకప్రఖ్యాతి నొందిన అమృతాంజనము అనేకులచే వాడబడుచున్నది.

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రు. 0-8-0.

తలనొప్పుల మాన్పును
వాపుల రూపుమాపును
దురదను తగ్గించును
వేలకువేలు విక్రయము
వాయువు పోట్లబాపును
బెణుకుల భేదించును
దగ్గును తగ్గించును
తేలుబాధను తీసివేయును
ఎమిడికల వెడలగొట్టును
పడిశముల పారదోలును
వెల 0-8-0లు మాత్రమే

తామర తైలము

తామర, తీట, దురద మొదలగువాటికి మంచిమందు
అనేకసంవత్సరములు, మాసములు బాధపడినవారు
దీనివలన తక్షణమే సుఖము పొందిరి.
వేలకువేలు డబ్బాలు విక్రయము. వెల 0-6-0

దంతచూర్ణము

పంటినొప్పులకు దివ్యౌషధము.
డబ్బీ 1-కి 0-2-0 12-కి రూ. 1-2-0

మోహినీ తైలము

స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది.
5 తులముల నూనెగల సీసా 1-కి 0-12-0

జులాబ్ మాత్రలు.

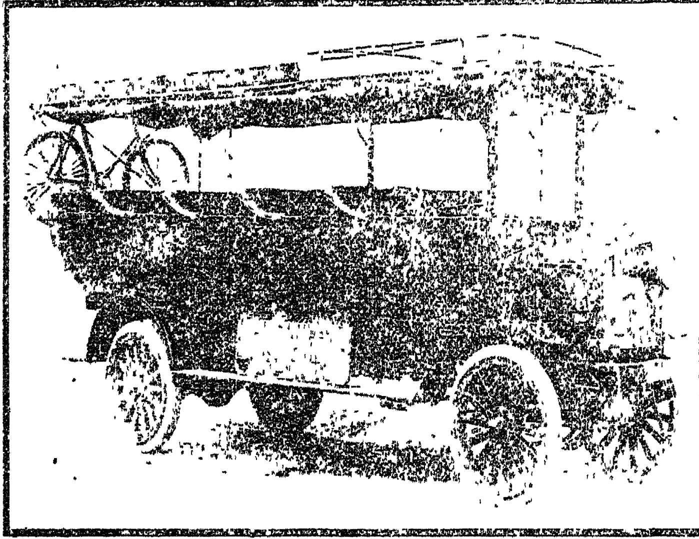
మలబద్ధ రోగమును మాన్పును 0-8-0

గజ్జికి తైలము

వెలడబ్బి 1-కి 0-4-0 వి. పి. చార్జి ప్రత్యేకం.

అమృతాంజనము డిపో, ౬ తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు

WICHITA MOTOR BUS

ఇంతవరకు మనదేశములో నుపయోగింపబడుచున్న మోటార్ బస్సులు (Motor Buses) అనేకములున్నవి. చాలా రకముల బండ్లు సరిగా పనిచేయక అవి ఉపయోగించుచున్నవారు బహు చిక్కులు పడుచునే యున్నారు. మేము ప్రస్తుతము విచిటా (Wichita) అను పేరుగల మోటారు బస్సులు యింపోర్టుచేసి విక్రయించుచున్నాము. ఈ బస్సులు అతి శీఘ్రకాలములోనే వెల్లడి అయి, అనేక జిల్లాలలోను, పట్టణములలోను పల్లెలలోను ప్రసిద్ధిచెందియున్నవి. సదరు బస్సులు మామూలు రోడ్లపైన బహు చక్కగా పనిచేయుటయేగాక, ఉన్నతమైన యెత్తుప్రదేశము అనగా కొడైకెనాల్ (Kodaikanal) కొండపైకి క్రిందకు నాల్గు బండ్లు ఏ విధమైన ఆటంకములు లేక సునాయాసముగా పనిచేయుచున్నవి. ప్రస్తుతము మా బస్సులు ఉపయోగించుచున్న

1 Nellore Motor Service Company Ltd, Nellore.
2 Sri Ramachandra Motor Service, Kavali
3 Kodaikanal Transport Agency, Kodaikanal
4 English Motor Transit & Co, Cocanada.
5 Madura Motor Service Agency, Madura.
6 Manjeri Motor Service, Manjeri.
7 Canara Public Conveyance Co, Mangalore.
8 Mahaboobia Motoı Service, Kandukuru.
9 Sree Dutta Frasadika Motor Service Co, Navalgund.
10 Bagalkot & Hangudi Motor Service Co, Bagalkot.
11 Mundargi Motor Service Co, Gadag.

వీరికి వ్రాసి కనుగొన్నయెడల విచిటా బస్సు ఎట్టి అద్భుతమైన పనిచేయుచున్నది విశదమగును. (Petrol Consumption) ఇతర బండ్లకంటె చాల తక్కువ. మన్నికలోను బలములోను మేము వేరే వ్రాయ నగత్యము లేదు. బస్సులు తీయగోరువారు యీ క్రింది అడ్రెసుకు వ్రాసినయెడల యావత్తు సంజాయిషీ యియ్యగలవారము.

ENGLISH CYCLE & MOTOR IMPORTING COMPANY,

224, Patter's Road (Next to Mount Road)

(1)

Madras.

నెల ప్పుడు! మరువకుము!!

తామర తైలము.

తామర, తీట, గజ్జికి మంచిది.

డబ్బి 1-కి 0-4-0. 12-కి 2-8-0. 100-కి రూ. 20.

రాజారాణి గుర్తుగల తామర తైలము పూతివాళిక

ములకు చాల మంచి మందు లతో తయారు చేయబడి ప్రఖ్యాతి గాంచి నది. అనేక యేండ్లనుండి

యున్న తామర నాలుగైదుసార్లు రాచిన తోడనే పోయిన దని వేలమంది మాకు వ్రాసియున్నారు. కాని తామర తీట పెనుగ గజ్జి మొదలగునవి గలవారందరు ఈ తైలమును ఒక సారి వాడి చూడ గోరెదము. దీనిని రాచిన మంటయుండదు. చర్మము నలుపెక్కదు, పుండు పడదు.

అమృతాంజనం డిపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

చక్రవర్తి మాత్రలు. (13)

ఈమాత్రలు వనమూలికలతో తయారుచేయబడినవి. నర ములకు మంచి పటుత్వమును ఇచ్చి రక్తమును శుద్ధిచేసి ధాతు వును గట్టిపరచి సంతానమును కలుగచేయుచున్నవి. ఎల్లప్పు డును బాలురకలె కనబడెదరు.

30-మాత్రలు గల బుడ్డి 1-కి రూ 1-0-0

ఇంగ్లీషుప్యాటెంటుకలర్ తైలము

మంచి పుష్పముల సత్తుతో మంచి నూనెతో తయారు చేయబడినది. మంచి సువాసన నిచ్చును. ఎల్లప్పుడును మంచి సువాసనతో వుండునట్లు కనబడును. దీనికి మించిననూనె ఇది వరకు తయారుచేయబడినదే లేదు. 4 అవున్సుల సీసా ఒకటి రూ 1. మూడు సీసాలు రు. 2-10-0 తపాలుఖర్చులు ప్రత్యేకం.

ఉత్తరదేశములకు ఏజంట్లు కావలయును.

సావరాన్ అండు కంపెని.

ఔషధములు తయారుచేయువారు.

10, కచ్చాలీశ్వర అగ్రహారం, మదరాసు.

కోయిల్-దేవరాజదాసుల విరచిత

భక్తవిజయము. (16)

నాలుగుభాగములు

రాయల్ సైజులో మొత్తం 830 పుటలుగలది. గ్లేసు కాగితములపై ముద్రింపబడి సారపట్టుతో బైండుచేయబడి అఫ్ టోన్ పటములతో చేరినది. వెల 4-0-0 [పోస్టేజి ప్రత్యేకం]

గీతగోవిందము, తాత్పర్యముతో మహాకవిజయదేవ ప్రణీతము ఆ8.

సంగీత పుస్తకములు.

గానభాస్కరము:—సంగీత శాస్త్ర రహస్యము లన్నియును స్వరతాళములతో అనేక కీర్తనలును, స్వరములు పల్లవులు మొదలగునవిని పాడుటకైన ఉపకరణములును ఇందుగలవు. దళసరి కాగితములో ముద్రితమైనది. 7-0-0

సంగీత సుధాంబుధి:—అనేక కీర్తనలు స్వరతాళ ములతో నున్నవి. ... 3-0-0

సంగీత ప్రదాయిని:—అనేక త్యాగరాయ కృతు లు స్వరములతో యున్నవి. 3-0-0

త్యాగరాజకీర్తనలు:—పెద్దఅక్షరములతో మంచిగ్లేసు దళసరి కాకితములో ముద్రితమై యున్నది. వెల రూ. 1-12-0

ఎం. ఆది అండుకంపెని, 39, చిన్నతంబివీధి, మదరాస్.

చదువదగిన ప్రకటన

సరస్వతి, సులోచన, కౌసల్య, దమయంతి, సావిత్రి, నీ గురు పతివ్రతకథలు } రు 0-6-0

(1) కలభాషిణి (2) చంద్రరేఖ (3) లోకరహస్యము (4) ఆనందదీపిక (5) ధనంజయ నిఘంటువు (6) బృహజ్జాతకము (7) రామాయణము (8) ఏకమూలికా ప్రయోగరత్నా

కళి ప్రతి 1-కి రు	0-8-0
వచనరామాయణము- బాల అయోధ్య కాండములు	2-0-0
విష్ణుపురాణము-ఆంధ్రటీకా సహితము	1-8-0
కృష్ణ, నృశింహ, రామ, వేంకటేశ్వర అష్టోత్తరశతములు	0-3-0
శంకరవిజయము-వచనము	0-5-0
(1) తత్త్వబోధము (2) శుకరహస్యోపనిషత్ టీ॥ తా॥	0-6-0
వ్యాసప్రోక్తవైద్యశాస్త్రము	1-4-0
గాన విద్యావినోదిని రు. 1-8-0; సంగీతము	1-0-0
మద్రాసు నస్యము. శేరు 1-కి రు 1-0-0; వీశె 1-కిరు	4-0-0

ఫౌంటన్ పేనాలు రు. 0-6-0 మొదలు రు. 7-14-0 వరకు.

యస్. వేంకటరాయలుఅండుసన్స్

87 రామస్వామి వీధి,

(31) ముత్యాలపేట, మద్రాసు.

స్వదేశసంస్థానములు — హైందవరాజ్యాంగపరిణామము

ఇంజమూరి గోవిందరాజులు గారు, బి. ఏ.

పందొమ్మిది వందల పదునొకొండవ సంవత్సరపు జనాభా లెక్కల ప్రకారము హిందూదేశముయొక్క వైశాల్యము 17 లక్షల 73 వేల చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 31 కోట్ల 5 లక్షలు. ప్రపంచమంతటియొక్కయు జనసంఖ్యలో నిది యైదవ వంతని మదింపు వేయఁబడినది. కాని, ఇది యంతయు బ్రిటిషు ప్రభుత్వము క్రిందనే లేదు. ఇందులో సుమారు 6 లక్షల 75 వేల చదరపు మైళ్ల విస్తీర్ణమును సుమారు 7 కోట్ల జనసంఖ్యయుఁ గల దేశము "నేటివ్ స్టేట్సు" అనఁబడు స్వదేశసంస్థానముల పరిపాలన క్రింద నున్నది. హిందూదేశ మంతటియొక్కయు వైశాల్యములో మూఁడవ వంతుకంటె నధికముగా నున్నట్టియు మొత్తపు జనసంఖ్యలో సుమారు నాల్గవ వంతు గలిగినట్టియు ఈ ప్రదేశము హిందూదేశపు ముఖ్యభాగములలో నొకటిగా పరిగణింపఁబడవలె ననుట ప్రత్యక్షమే. కాని, హిందూదేశపు రాజ్యాంగమునందు గొప్ప మార్పులు కలుగవలసిన సమయ మాసన్నమైనను, కొలఁది దినములలో హిందూదేశకార్యదర్శి గారా మార్పులను ప్రచురింపఁబోవుచున్నను, ఆ పరిణామమునందు స్వదేశసంస్థానము లెట్టి యవస్థ నొందవలసినదియు ననేకు లాలోచించునట్లు గానరాదు. అవి చెందవలసిన మార్పులను నిర్ణయించుటకు ముందు వాని పూర్వచరిత్రను ప్రస్తుతస్థితిని పరిశీలించుట యావశ్యకము గావున, వానిని గూర్చి ఈ క్రింద సూక్ష్మముగా వ్రాయఁబూనితిని.

పూర్వచరిత్ర

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యారంభమున మొగలాయి సామ్రాజ్యము నాశన మొందినతోడనే హిందూదేశమునం దంతట ననేక రాజులు బయలుదేఱిరి. అదివఱకు మొగలాయి చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచుండిన సామంతరాజులు అప్పుడు స్వతంత్రరాజులైరి. మొగలాయి చక్రవర్తిచే నియమితులై అతని నామమున అధికారము చెలాయించుచుండిన యుద్యోగస్థులును గవర్నరులును అప్పటినుండియు తమతమ భాగములయందు సంపూర్ణాధికారముతో రాజ్యము చేయఁబూనిరి. ఇటు లెటు చూచినను చిన్నచిన్న రాజ్యము లనేకము లుండెడివి. దక్షిణమున హైదరాబాదును, పశ్చిమమున మహారాష్ట్ర రాజ్యములును, ఉత్తరమున ఔదును సిక్కు రాజ్యములును, తూర్పు మూర్షిదాబాదును, రాజపుత్రస్థానమున జయపూర్ ఝూడ్‌పూర్ మొదలగు సంస్థానములును అప్పుడు తయారైనవానిలోనివే. కాని, ఈ రాజ్యస్థాపనమువలన దేశమునందు మాత్రము శాంతి లేకుండెను. ఈ రాజ్యముల కొండొంటితో నైకమత్యము లేకుండుటయే గాక, ప్రతిదానియందును విప్లవములును అల్లరులును తఱచుగా జరుగుచుండెడివి. ఇవి యిట్లుండ, ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును పాశ్చాత్యఖండమండలి యితరదేశవాసులును అప్పటప్పటి వర్తకస్థానముల నేర్పఱచుకొని రేవులలో వర్తకము చేయుచుండిరి. కాలమునకు వీ రెవరును రాజ్యము నాక్రమించుకొని ప్రభుత్వము చేయవలె ననెడి యుద్దేశము కలిగియుండలేదు. రాజ్యస్థాపనకు అవకాశము కల దనియు దానికి సాధనము దేశీయరాజ్యములలో విప్లవములలోను అల్లరులలోను జోక్యము కలిగించుకొనుటయే యని గ్రహించుటకు ఫ్రెంచి గవర్నరగు డూప్లే మొదటివాఁడు. అతఁడు గవర్నరుగా నీ దేశమునకు వచ్చినప్పటినుండియు ఆ యుపాయ మవలంబింపఁబడెను. అంతటితో అదివఱకు స్వదేశరాజ్యకల్లోలములందు సంబంధము కలిగించుకొనకుండ నెమ్మదిగా వర్తకము చేసికొనుచుండిన యితరదేశములవారును ఆత్మసంరక్షణకైనను వానిలో కలుగక తీరినది కాదు. 1748-వ సంవత్సరమున దక్కనున కంతటికిని సుబేదారుగా నుండిన అసఫ్ జా మరణించిన పిమ్మట ఆ పదవికై యతని కుమారుఁ డగు నాజరు జంగును మనుమఁ డగు ముజఫర్ జంగును పోరాడుచుండిరి. దక్కనులో నొక భాగముగా నుండిన కర్ణాటక రాజ్యమునందును అటులే ఛందా సాహెబునకును మహమ్మదాలీకిని కలహము సంభవించెను. ఫ్రెంచివారు ముజఫర్ జంగు ఛందా సాహెబుల పక్ష మూనిరి. రెండవ పక్షమువా రింగ్లీషువారి సహాయ మపేక్షించిరి. ఇంగ్లీషువారు సహాయము చేయుటకే గాక తమ వ్యాపారసంరక్షణమునకై వారి పక్ష మవలంబింపవలసివచ్చెను. ఏల యనఁగా, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ముజఫర్ జంగు ఛందాసాహెబులు గెలువఁగల్గుదురేని (ఇంగ్లీషువారు రెండవ పక్షమువారికి సహాయము చేయకుండిన వారు గెలిచియుండెడివా రనుట నిశ్చయమే), ఫ్రెంచివారు రాజ్యమును హిందూదేశమున స్థాపించుటయే కాక తక్కిన యూరోపియనులను దేశమునుండి వెడలఁగొట్టియుందురు. ఈ దెబ్బలాట 1760-వ సంవత్సరముతో కొంతవఱకు అంతము నొందెను. నైజాము ఫ్రెంచివారిని తన రాష్ట్రమున చేరనీయకుండుట కంగీకరించెను. మహమ్మదాలీ కర్ణాటక నవాబాయెను కాని, అతఁడు కంపెనీ యొద్ద పుచ్చుకొనిన యప్పును తీర్చికొనలేక కొన్ని జిల్లాలను కిచ్చివేసెను. ఫ్రెంచివారికి సైన్యసాహాయ్యమునకై నైజాము వలన ఇయ్యఁబడిన యుత్తరసర్కారులను బ్రిటిషువా రాక్రమించుకొనిరి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. 1757-వ సంవత్సరమున బెంగాలున కంతటికిని నవాబగు సురాజద్దౌలా కంపెనివారి వర్తకస్థాన మగు కలకత్తాను దోచుకొని, అక్కడ నుండిన యింగ్లీషు

నేపలగు చిన్న కొట్టులో పైనుపేసి వారి మరణమునకు కారకుఁ డయ్యెను. చెన్నపట్టణమునుండి కలకత్తాకు క్రొత్త దారిలో నున్న ప్రదేశ... తమ యధికారము క్రింద నుంచఁబడెను. ... శాశ్వతముగా ... వనియు, ద్రవ్యము లాక్కొనుటనుండి రెండవ చోటికి పంపఁబడినప్పు డెవరును టంకము లేకుండు వనియు కంపెనీ యధికారులు తలఁచుటచే, ఈ ఉత్తరసర్కారుల నాక్రమించుకొనవలసివచ్చెను. 1757-వ సంవత్సరమున సురాజడ్దౌలావలన బాధ కలిగినప్పటినుండి బెంగాలు రాష్ట్ర విషయములం దింగ్లీషువారు సంబంధము కలుగఁజేసికొనిరి. 1757-వ సంవత్సరమున ప్లాసీయుద్ధ మనంతరము సురాజడ్దౌలాను నవాబుగా తీసివేసి, అతని స్థానమున అతని మేనల్లుఁ డగు మీర్ జాఫర్‌ను పట్టాభిషిక్తునిఁ జేసిరి. సురాజడ్దౌలా కలిగించిన నష్టమునకై తా నిచ్చెద నని వాగ్దానము చేసిన సొమ్ము నాతఁ డియ్యకుండుటచేతను, తుదకు డచ్చివారితో కలసి ఇంగ్లీషువారిని దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుటకు కుట్ర పన్నుటవలన, మీర్ జాఫర్ కూడ పదభ్రష్టుఁడాయెను. అతని వెనుక వచ్చిన మీర్ ఖాసిమువలన కూడ లాభము లేకపోయెను. బాకీ లెప్పటివలెనే యుండెను. కంపెనీ నౌకరులకు మీర్ ఖాసిమునకును వైమనస్యములు పెరుఁగుచుండెను. తుదకు మీర్ ఖాసీము పాట్నాయందలి యింగ్లీషువారి నందఱిని ఖైదుచేసి చంపించి దేశము వదలి ఔడ్ నవాబునొద్దకు పాఱిపోయెను. తిరిగి వచ్చి మీర్ జాఫరు మరి రెం డేండ్లపాటు బెంగాలుపై రాజ్యము చేసి చనిపోయెను. తుదకు 1765-వ సంవత్సరమున క్లయివు కంపెనీవారి తరఫున ఢిల్లీ బాదుషాయొద్ద బెంగాలు బీహారు రాష్ట్రములపై "దివానీ" అధికారమును పుచ్చుకొనెను.

ఇట్లు, ఇంగ్లీషువారీ దేశమున ప్రవేశించినది మొదలు పదునెనిమిదవ శతాబ్ది మధ్యభాగమువఱకును జరిగిన కాలమును, వారి కప్పుడు స్వదేశరాజులకును గలిగిన సంబంధముల నాలోచించునపుడు, మొదటి దశ క్రింద మనము పరిగణింపవచ్చును. ఈ యుగ మారంభించిన ఇంగ్లీషువారు వర్తకులుగా నున్నను, యుగాంత మగు సరికి రాజులతో పాటు రాజులై హిందూదేశమునందలి కొన్ని భాగములను పరిపాలన చేయుచుండిరి. ఈ నడిమి కాలములో ఆత్మసంరక్షణముకొఱకు దేశీయరాజుల కలహములలో జోక్యము కలుగఁజేసికొనుచు, ఇఁకముందు తమకును తమ వర్తకమునకును హాని కలుగకుండుటకై క్రమక్రమముగా అక్కడక్కడ రాజ్యము నాక్రమించుకొనుచుండిరి. అప్పటి దేశస్థితిని బట్టి అది వారికి తప్పినది కాదని మనము పైని నిరూపించియుంటిని. వర్తకులుగా నుండినవారు స్వదేశరాజులతో సమానులైన రాజు లెట్లయినదియు కూడ చూపియుంటిని. ఇఁకముందు తక్కిన రాజుల నందఱిని తమ కెట్లు లోకువ గానిరో చూపఁ బ్రయత్నించెద.

స్వదేశరాజులకును ఇంగ్లీషువారికిని ఏయే కాలములం దెట్టి సంబంధము లుండెడివో యాలోచించునపుడు, 1798నుండి 1805 వఱకు నుండిన వెల్లస్లీ గారి ప్రభుత్వకాలమును వదలివేసితిమేని, 1757-వ సంవత్సరమునుండి 1813 వఱకును గల కాలము రెండవ దశగా కానవచ్చును. ఈ కాలమునం దింగ్లీషువారు తా మిదివఱకు సార్జించిన రాజ్యముతో సంతుష్టులై, తమ ప్రక్కనున్న దేశము లెంత యల్లకల్లోలముగ నున్నను, ఇతరరాజులు తమ సాహాయ్యమును కోరినను తమకు సామంతరాజులుగా నుండుట కంగీకరించినను కూడ, వారితో నెట్టి సంపర్కమును కలిగించుకొనమని శపథము పట్టిరి. వెలస్లీ గారు మాత్ర మీ పద్ధతి ప్రకారము నడచుకొనలేదు. వారితర రాజులకు సైన్యసాహాయ్యము నొసఁగుట కంగీకరించి వారివలన దాని కగు కర్చులను పుచ్చుకొనుట కారంభించిరి. ఇది రెండు విధముల ఇంగ్లీషువారికి లాభకారిగా నుండెను. స్వదేశరాజుల క్రింద సైన్యము లున్నప్పు డెల్లను, వారి సైన్యము లెవరిమీఁద నుపయోగింతురో యను భయ ముండెను. కాని, ఈ పద్ధతివలన వారి రాష్ట్రములను కాపాడుకొనుటకు కావలసిన సైన్యమును వారికొఱకు బ్రిటిషువారే జాగ్రత్తపెట్టుటవలన, అప్పటినుండియు ఈ భయము లేకుండెను. ఇది మొదటి లాభము. రెండవ లాభము బ్రిటిషువారి యధికారము క్రింద నున్న సైన్యము హెచ్చగుటయే. పేరునకు స్వదేశరాజ్యముల సంరక్షణమునకై యుంచఁబడిన సైన్యమైనను, బ్రిటిషువారి యధికారము క్రింద నుండుటచే నీ సైన్యము వారి యుపయోగములకు కూడ పనికివచ్చుచుండెను. కాని, దాని కగు ఖర్చు మాత్రము స్వదేశపు రాజులె భరించుచుండిరి. ఈ పద్ధతి వెలస్లీగారి యధికారకాల మగు 7 సంవత్సరములలోనే యవలంబింపఁబడెను. వారి తరువాతను 1813-వ సంవత్సరమునకు ముందును వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులును వెలస్లీ గారికంటె ముందు వచ్చినవారి పద్ధతినే యవలంబించిరి. ఈ పద్ధతికి లీవార్నరు గారు "ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్సు" అని నామకరణ మొనర్చిరి. "ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్సు" అనఁగా, తమ రాజ్యము చుట్టును దడి కట్టుకొని దానిని దాఁటివెళ్లక దాని మధ్యముననె కూర్చుండినవా రెట్లుండునో, అట్లే బహిఃప్రపంచముతో నెట్టి సంబంధమును లేకుండ నుండుట యని యర్థము. ఈ పద్ధతి ప్రకారము ఇతరరాజులతో నే సంబంధమును లేక తమ రాజ్యముమీఁది కెవరైన దండు వెడలినప్పుడు మాత్రము యుద్ధము చేయుచువచ్చినయెడల, హిందూదేశమునందలి రాజ్యములు వానిలో నవి పోట్లాడి గొప్ప రాజ్యములు చిన్నవానిని దిగమ్రింగు ననియు, తుదకైదాఱు రాజ్యములు మాత్రము మిగులు ననియు, అవి యప్పుడు పోరాడుట మాని మైత్రి కలిగి నడచుకొను ననియు, ఆ కాలము వచ్చునప్పు డింగ్లీషువా రా రాజ్యములతో స్నేహము చేయవచ్చు ననియు అప్పటి యాంగ్లేయాధికారులు నమ్ముచుండిరి. తమ రాజ్య మభివృద్ధి పొందవలె నని వీరు కోరలేదు. దేశమునందలి రాజ్యము లన్నిటికంటె కూడ ఇంగ్లీషువారు గొప్ప యధికారము కలిగియుండవలె నని వీరు వాంఛింపలేదు. వీ రవలంబించిన పద్ధతిని "లెట్ అలోన్" పద్ధతి యని కూడ నందురు. 'లెట్ అలోన్' పద్ధతి యనఁగా, "స్వదేశరాజ్యములను వానిలో నవి పోరాడనిమ్ము, మన మా జోలికి పోవద్దు. వాని కర్మము వానిది, మన కర్మము మనది."

యనుటయే. ఈ పద్ధతికి చరిత్రమునుండి యనేకనిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1764-వ సంవత్సరము బక్సారు యుద్ధమున ఔడ్ నవాబ్ పూర్తిగా నోడిపోయినను అతని రాజ్యము నింగ్లీషువారు కలుపుకొనక తిరిగి అతని కిచ్చివేసిరి. రోహిలా యుద్ధ పర్యంతరము కూడ అప్పటి గవర్నరు జనర లగు వారన్ హేస్టింగ్సు గారు రోహిల్ఖండమును ఔడ్ వజీరు గారి కిచ్చివేసిరి. మొదటి మరాటా యుద్ధమువలన జేసిన్ ఇంగ్లీషువారి వశ మైనను సంధిసమయమున వారు దానిని వదలుకొనిరి. నాల్గవ మైసూరు యుద్ధమున టిప్పు సుల్తాను పూర్తిగా నోడిపోయినను, ఇంగ్లీషువా రా రాజ్యమును కలుపుకొనుటకు బదులుగా కొంత భాగమును తమకు సాహాయ్య మొనరించిన నైజామునకును మహారాష్ట్రులకును ఇచ్చి తక్కిన భాగమును పూర్వము మైసూరు పరిపాలించిన హిందూరాజకుటుంబములోనివాని కొకని కుచితముగా నిచ్చివేసిరి.

కాని, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారు రాజ్యమును సంపాదింపక పోయినను ఇతరరాజులతో సంబంధము లేకుండ కాలక్షేపము చేయుట మాత్రము వారికి సాధ్యము కాలేదు. బెంగాలులోని ఇంగ్లీషువార రాజ్యముపై దండెత్తుట కెవరికిని సాధ్యముగా నుండలే దనుట నిజమే. ఏల యనఁగా, బెంగాలుమీఁదికి దండెత్తువా రందఱును ఔడ్ మీఁదుగా వెళ్లవలసియుండుటచేత బ్రిటిషు రాజ్యమున ప్రవేశింపక ముందు ఔడ్ నవాబుతో యుద్ధము చేసి అతని నోడింపవలసియుండెను. ఆ నవాబే దండెత్తునేమో యను భయ ముండుటకు అతని కధికముగా ధనమును సైన్యమును లేకుండెను. కావున, బెంగాలు స్థితిని బట్టి యాలోచించినచో ఈ పద్ధతి సాధ్యముగా కనఁబడును. కాని, చెన్నరాజధానియొక్క స్థితి యిట్లుండలేదు. ఇతరరాజులవలని భయ మధికముగా నుండెను. దీని కనేక కారణములు కలవు. దక్షిణదేశమును పరిపాలించుచున్న మహారాష్ట్రులును హైదరాబాదు నైజాము గారును మైసూరు సుల్తాను గారును ఔడ్ నవాబు గారివలెఁ గాక యధికబలవంతులుగా నుండిరి. బెంగాలునకు ఔడ్ రాజ్యమువలె చెన్నరాజధానిపై పరరాజుల దండయాత్రల కాటంకము కల్పించు రాజ్యము లేవియు లేకుండెను. ఇంతియ గాక, ఫ్రెంచివారు కొన్నాళ్లు నైజాము గారితోను మరి కొంత కాలము మైసూరు సుల్తాను గారితోను కుట్రలు పన్నుచు, ఇంగ్లీషువారిపైకి వారిని పురికొల్పుచుండిరి. ఈ కారణము లన్నిటివలనను, తమ కెంత యిష్టము లేకపోయినను, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారికి యుద్ధములు తప్పినవి కావు. ఇదియును గాక, అప్పటి యాంగ్లేయాధికారులు నమ్మినట్లు శాశ్వత మైనవియు మాటిమాటికి చీలిజగడములు లేనివియు స్వస్థత గల పరిపాలనములు కలవియు నగు రాజ్యములు స్థాపింపఁబడుట కవకాశములు లేవనుటకు పంజాబును హిందూదేశపు మధ్యప్రదేశములను నిదర్శనములుగా చూపవచ్చును. పంజాబు రంజితు సింగధికారము క్రింద నెమ్మదిగ నున్నను, అతని తరువాత పెద్దపెద్ద యల్లరులకు లోనై ఇరుగు పొరుగుల నున్న రాజ్యములకు కూడ మిక్కిలి యిబ్బందులు కలుగఁ జేసెను. మధ్యమహిందూదేశమునందు పిండారీ దండులు నివాస మేర్పఱచుకొని ఆ దేశమునే కాక ప్రక్క నున్న బ్రిటిషు రాజ్యమును కూడ కొల్లగొట్టుచు ఆంగ్లేయసైన్యము వచ్చిన వెంటనే తిరిగి తమ స్వస్థానమునకు పోవుచుండెను. మధ్యమహిందూదేశమునందలి యే రాజులును వారిని శిక్షించుటకు ప్రయత్నము చేసియుండలేదు. ఇంగ్లీషువా రా రాజులతో కలిసిరేఁ గాని వారిని తమకు లోఁబఱచుకొనియుండిరేఁ గాని ఈ యల్లరులు జరిగియుండెడివి కావు. ఇంతియ గాక, మహారాష్ట్రరాజు లందఱును కూడ పేష్వా గారి నాయకత్వము క్రింద బయలుదేఱి బొంబాయి రాజధానియందలి బ్రిటిషు సైన్యమును నాశన మొనరింపఁ బ్రయత్నించిరి. ఇం కొక ప్రక్క రాజపుత్రస్థానమునందలి సంస్థానాధీశు లందఱును తమ శత్రువుల వలని యనేకబాధల నోర్వలేక బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరిరి గాని, మా కితరులతో నెట్టి సంబంధమును అక్కఱ లే దని భీష్మించిన యాంగ్లేయాధికారులు వారికి సాహాయ్యము చేయక, వారి కృతజ్ఞతను మైత్రిని సంపాదించు నవకాశమును కోల్పోయిరి.

ఇటు లనేకవిధముల ఆ కాలపు ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశ సంస్థానముల పట్ల అవలంబించిన పద్ధతి యసందర్భములతో నిండియుండెను. దీనిని మొట్టమొదట కనిపట్టినయతఁడు వెలస్లీ. అతఁడు గవర్నరు జనరలుగా నుండిన కాలమునందు దేశీయరాజులతో "సబ్సిడియరీ అలయన్సెస్" అను సంధులను చేసియుండెను. వానిని గురించి పైని వ్రాసియుంటిని. వాని యుద్దేశము స్పష్టమే. దేశీయ ప్రభుత్వములలో నొక సాధారణమైనదిగా నుండుటకు బదులుగా, ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమును వానిలో నెల్ల ముఖ్యమైనదిగా చేయుటకు వెలస్లీ ప్రయత్నించెను. కాని, అతని మార్గము అతని తరువాత వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులకును యుక్తమైనదిగా తోఁచలేదు. 1813-వ సంవత్సరము తర్వాత మాత్ర మది పూర్ణముగా నంగీకృత మయ్యెను.

1813-వ సంవత్సరమునుండి 1857-వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశరాజ్యములకును కలిగిన సంబంధములను చరిత్రలోని మూఁడవ యధ్యాయముగా మనము భావింపవచ్చును. ఇంతకు ముందటి దశలోని "నన్ను ముట్టకు" పద్ధతి యిప్పుడు పూర్తిగా వదలివేయఁబడెను. అవకాశము దొరకినతోడనే ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశరాజు లందఱితోను ఒడంబడికలు వ్రాసికొనఁజొచ్చిరి. ఈ యొడంబడికలను మనము పరిశీలించితిమేని ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశ రాజులకును ఈ కాలమునం దుండిన సంబంధముయొక్క నిజస్వభావము బయలుపడఁగలదు. ఈ కాలపు గవర్నరు జనరలులకు వెలస్లీ కొంతవఱకు మార్గదర్శకుఁ డనుట నిశ్చయమే కాని, కొన్ని విధముల ఈ కాలపు టొడంబడికలు వెలస్లీ వ్రాయించినవాని కంటె కూడ నింగ్లీషువారి యధికారము నెచ్చుచేసె నని చెప్పవచ్చును. వెలస్లీ గారు ఆల్వారు సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికను హేస్టింగ్సు ప్రభువు ఉదయపూరు సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికతో పోల్చి చూచినయెడల ఈ భేదము స్పష్టము కాఁగలదు. మొదటిదానిలో ఆల్వారు సంస్థానాధీశుఁడు ఇతరులతో తన కేమైన కలహము లున్నచో ఇంగ్లీషువారికి తెలియఁజేసిన పిమ్మట

వారా తగవ్రును యుక్త మగు రీతిని పరిష్కరింపలేనియెడల తాను వారి సాహాయ్యమును కోరవచ్చు ననియు, ఇంగ్లీషువారి స్నేహితులను తన స్నేహితులుగను వారి శత్రువులను తన శత్రువులుగను భావింపవలె ననియు, సంస్థానసంరక్షణమునకు ఇంగ్లీషువారు సైన్యము నుంచినందులకు ఆయిలు కగు కప్పముల క్రింద అతఁడు కొంత ధనము నియ్యవలె ననియు వ్రాయఁబడియుండెను. ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను అతఁడు పూర్తిగా సంబంధమును వదలుకొనవలె నని దీనిలో నేమియు వ్రాయఁబడలేదు. తన క్రింద నున్న సైన్యమును సంస్థానాధిపతి హెచ్చుచేయఁగూడ దనియు వ్రాయఁబడలేదు. ఉదయపూరుతో హేస్టింగ్సు చేసిన యొడంబడికలో ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను సంస్థానాధిపతి ఎట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనఁగూడ దనియు, తప్పక ఇంగ్లీషువా రతని దేశమును కాపాడెద రనియు, అతఁ డెవరితోను కయ్యములు తేఁగూడ దనియు, ఇతరులతో నేదైన కలహము లున్నయెడల ఇంగ్లీషువారి ద్వారానే యవి పోఁగొట్టుకొనవలె ననియు, తక్కిన సంస్థానపరిపాలనములో ఇంగ్లీషువా రెట్టి జోక్యమును పుచ్చుకొన రనియు వ్రాయఁబడియుండెను. సైన్యమును సంస్థానాధీశు లుంచుకొనుటను గూర్చి ఇక్కడ నేమియు వ్రాయఁబడకపోయినను, 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందే సంస్థానాధీశులు బ్రిటిషువారి యనుజ్ఞ లేకుండ స్వతంత్రముగా సైన్యము లుంచుకొనఁగూడ దని యంగీకరింపఁబడెను. వెల్లస్లీ గారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము తక్కిన ప్రభుత్వములతో సమాన మైన దని యొప్పుకొనుచు, దానిని వాని యన్నిటిలోను అధిక బలవంత మైనదిగను మొదటిదిగను చేయఁ బ్రయత్నించిరి. 1818 నుండి 1857 వఱకు వచ్చిన గవర్నరు జనరలులు తక్కిన రాజ్యములను ముఖ్యవిషయములలో బ్రిటిషువారి యధికారము క్రిందికి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి. వానిలో వానికి సంబంధములు లేకుండఁ జేసిరి. వానికి సైన్యముల నుంచుకొనెడి యధికారమును విదేశములకు రాయబారుల నంపు నధికారమును తీసివైచిరి. కాని, ఇతరవిషయములలో వానికి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును వదలివేసిరి. ఈ పద్ధతివలన దేశమునకు చాల మేళ్లు కలిగినవి. క్రమక్రమముగా దేశమునందలి రాజు లందఱును ఇంగ్లీషువారికి కప్పము కట్టుటకును సైన్యముల నుంచుకొనకుండుటకును ఇతరరాజులతో సంబంధములను వదలుకొనుటకును ఒప్పుకొనుటవలన, అప్పటినుండియు ఈ రాజులవల్ల దేశశాంతి కెట్టి యపాయమును వాటిల్లలేదు. కాని, ఈ కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల క్రింద నున్న ప్రదేశము కొంత ఇంగ్లీషువారిచే నాక్రమించుకొనఁబడెను. డాల్హౌసీ ప్రభువు పరిపాలనకాలమున సతారాయు నాగపూరును, ఔరసులు లేకపోవుటచే, బ్రిటిషు రాజ్యములో కలుపుకొనఁబడెను. మరికొన్ని, ఔడ్ సంస్థానమువలె, తమ రాజుల యరాజకకృత్యములకై తీసికొనఁబడెను. స్వదేశరాజులతో ఇంగ్లీషువా రీ కాలమున వ్రాసికొనిన యొడంబడికల ప్రకారము, సైన్యవిషయమునను ఇతరరాజులతోడి సంబంధముల విషయమునను ఈ రాజుల కధికారము తీసివేయఁబడినను, స్వసంస్థానపరిపాలనమందు మాత్రము వానికి సంపూర్ణ మైన స్వాతంత్ర్యము వదలివేయఁబడెను. కాని, ఈరాజులు ప్రజల నమితముగ బాధపెట్టుచుండిరి. ప్రజల స్థితిని ఆలోచించి ఇంగ్లీషువా రట్టి రాజులను పదభ్రష్టులఁ జేసి తామా రాజ్యముల పాలనము పూనుకొనుటే భావ్యముగా నుండెను. ఇది తప్ప మఱొక మార్గము లేకుండెను. ఈ పద్ధతికి అనేక నిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1835-వ సంవత్సరమున ఇండూరు మహారాజు హరిరావు గారి మీఁద వారి ప్రజలు తిరుగఁబడి వారి భవనమునందు వారిని ముట్టడించిరి. వారు వెంటనే గవర్నరు జనరలు గారిని సాహాయ్యము పంపు మని ప్రార్థించిరి. కాని, ఆ గవర్నరు జనరలు గారు తా మట్టి విషయములలో జోక్యము కలిగించుకొన మని ప్రత్యుత్తర మంపిరి. అటులే 1858-వ సంవత్సరమున బహావల్పూరు సంస్థానాధీశుఁడగు సాదత్ ఖానుపై ననేకులు కుట్ర పన్ని అతనిని రాజ్యమునుండి తొలఁగించుటకు ప్రయత్నించుచుండఁగా, అతఁడు బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరెను. పంజాబు లెఫ్టినెంటు గవర్నరుగా నుండిన లారెన్సు అట్టి సాహాయ్యమును పంపుట యుక్త మని వ్రాసియుండినను గవర్నరు జనరలగు డాల్హౌసీ ప్రభు వందున కంగీకరింపలేదు.

కాని, 1857-వ సంవత్సర మనంతరము ఈ పద్ధతి పోయెను. స్వదేశసంస్థానాధీశులు కోరునప్పుడెల్ల సాహాయ్యమును పంపుటకు బ్రిటిషువా రంగీకరించిరి. ఈ నూతనపద్ధతి ప్రకారము, 1890-వ సంవత్సరమున కాంబే నవాబు జఫర్ అలీ ఖాన్ సాహెబు గారు తమ పట్టణము నుండి ఆయుధపాణు లగు మూకలచే తఱుమఁబడినపుడు వారికి బ్రిటిషు గవర్నమెంటు సాహాయ్య మొనర్చిరి. ఇదియే గాక, ఏ సంస్థానముయొక్కయైనను పరిపాలనము బాగుగా లేనియెడల పూర్వమువలె "ఏ మైనను సరే" యని యూరకుండి మితి మీఱినపుడు సంస్థానమును తమ ప్రభుత్వములో కలుపుకొనుటకు బదులుగా, 1857-వ సంవత్సరమునకు పిమ్మట అట్టి సంస్థానములను కొంత కాలమువఱకు తాము పరిపాలించి పిదప సంస్థానాధీశుల కప్పఁజెప్పు నాచారమును బ్రిటిషువా రవలంబించిరి. బరోడా సంస్థాన మిటులే కొంత కాల మింగ్లీషువారి ప్రభుత్వము క్రింద నుండి తిరిగి ఇప్పటి మహారాజు గారి కిచ్చివేయఁబడెను. ఇంకొక విధమునఁ గూడ ఈ కాలమునందు మార్పు గానవచ్చును. 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందువలెఁ గాక, ప్రతి సంస్థానాధీశునకును పుత్రులు లేకపోయినను పెంచుకొనుటకును తన రాజ్యమును దత్తపుత్రుని కిచ్చివేయుటకును అధికార మీయఁబడెను. అన్నిటికంటె కూడ మన మధికముగా గమనింపవలసిన దొకటి యున్నది. బ్రిటిషు గవర్నమెంటునకును స్వదేశరాజులకును ఒండొరులపై పూర్వ ముండిన యవిశ్వాసములు పూర్తిగా సమసిపోయినవి. ఉభయులకును లాభకారిగా నుండునట్లు అన్ని సంగతులను పరిష్కరించుకొనవలె ననెడి యుద్దేశ మెల్లెడలను గానవచ్చుచున్నది. రైల్వేల విషయమునను, నల్లమందు దొంగతనముగా తయారు చేయువారిని శిక్షించుటయందును, ఎగుమతులమీఁదను దిగుమతులమీఁదను పన్నులు విధించుటలోను, దోషస్థులను పట్టుకొనుటయందును ఒకరి కొకరు సాహాయ్యము చేసికొనుచు అందఱి కంగీకార మగునట్లు ఒడంబడికలను వ్రాసికొను

చున్నారు. స్వదేశరాజులు కూడ తమ కృతజ్ఞతను కనఁబఱచుటకై సామ్రాజ్యరక్షణమునకు "ఇంపీరియల్ సర్వీస్ ట్రూప్సు" అనఁబడు సైన్యములను తమ సొంత కర్చుతో పోషించుచున్నారు. ఇంతవఱకు కాలపరిస్థితులను బట్టి ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశసంస్థానములకును గల సంబంధము లెట్లు మాఱుచువచ్చెనో కనఁబఱచియుంటిని. వాని ప్రస్తుతస్థితిని గూర్చి యిఁక వ్రాసెదను.

ప్రస్తుతస్థితి

ప్రస్తుతము హిందూదేశమున సుమారు 675 స్వదేశసంస్థానములు కలవు. ఇవి బ్రిటిషు రాజ్యమునుండి వేటాయింపుగా లేవు. బ్రిటిషురాజ్యమధ్యమునందే యున్నవి. వీనిలో నివసించు ప్రజలు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలవలెనే హిందూమహమ్మదీయమతములకు చెందినవారు. వారివలెనే హిందీ బెంగాలీ తెలుఁగు గుజరాతీ మొదలగు దేశభాషలను మాటలాడువారు. ఆచారవ్యవహారములయందు కూడ వారికిని మనకును ఎట్టి భేదములును లేవు. ఇంతయేల? ప్రమాదవశమున వేర్వేఱు ప్రభుత్వముల క్రిందకు వచ్చుట తటస్థించినను, ఇతరవిషయము లన్నిటియందును వారును మనమును నొకటే. ప్రభుత్వముల సంగతి విచారించునప్పుడు, ఈ 675 సంస్థానములు నొక్క మాదిరిగానే యున్నవని తలఁచుట పొరపాటు. 83 వేల చదరపు మైళ్ల వైశాల్యమును 134 లక్షల జనసంఖ్యయు 6 కోట్ల యాదాయమును గల హైదరాబాదు సంస్థానము మొదలుకొని, కొన్ని చదరపు ఫర్లాంగులు వైశాల్యము గల సిమ్లా కొండ సంస్థానముల టుండ, 100 మొదలు 150 వఱకు జనసంఖ్యయు ఏఁడాదికి 250 రూపాయిల యాదాయమును గల బొంబాయి రాజధానియందలి జాగీర్దారీ విల్బారి మొదలగు సంస్థానములవఱకు పెక్కు తరగతుల సంస్థానములు కలవు. కొన్ని మైసూరు బరోడాలవలె మిగుల సస్యవంతము లగు భూములు. కొన్ని రాజపుత్రస్థానమునందలి సంస్థానములవలె వట్టి యెడారులు. కొన్ని పూర్తి యైన సివిలు క్రిమినలు అధికారములను కలిగియుండుటయే కాక, పోలీసు డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును తపాలాఫీసుల స్థాపించుటకును నాణెములను వేసికొనుటకును కూడ నధికారములు కలిగియున్నవి. కొన్నిటి కెట్టి యధికారములును లేవు. ఈ 675 సంస్థానములలోను 175 గవర్నరు జనరలు గారి యధికారము క్రిందను, తక్కిన 500 సంస్థానములును రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల యధికారము క్రిందను ఉన్నవి. ఈ సంస్థానములయొక్క హోదాయును అధికారములును ఎట్టివో పరిశీలింతము. ఈ సంస్థానములను గుఱించి "స్టేట్" అను పదము వాడఁబడుచున్నది. బ్రిటిషు ప్రజలు నైజాము గారి ప్రజలు మైసూరు మహారాజు గారి ప్రజలు అని వేఱుచేసి చెప్పుట కూడ వాడుక యైనది. హిందూదేశమును గుఱించి పార్లమెంటులో నంగీకృత మైన శాసనములలో 'చక్రవర్తి గారితో స్నేహపూర్వక మగు సంబంధములను కలిగియున్న రాజులును సంస్థానములును' అని వాడు నలవాటు కలదు. ఇటీవల సెయింటు నిహాలు సింగు గారును ఇతరులును పత్రికలలో వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశులను గుఱించి "కంగ్సు అలైస్" అని వ్రాసియుండిరి. దీనిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు హోదాయందు చక్రవర్తి గారితో సమాను లని యనుకొనుట కవకాశ ముండును. కాని, అది నిజస్థితి గాదు. ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు విదేశములకు వీరు రాయబారముల పంపుటకును వారితో నెట్టి సంబంధము నుంచుకొనుటకును ఈ సంస్థానముల కధికారము లేదు. చక్రవర్తి గారే దేశముపై నైన యుద్ధము ప్రకటించినయెడల వీరు గూడ ఆదేశముతో యుద్ధము చేయుచున్నటులే భావింపఁబడుదురు. వర్తకవిషయములను గుఱించి యైనను ఇతరదేశముల యేజంట్లతో ముచ్చటించుటకు వారి కధికారము లేదు. ఇతరదేశముల బిరుదులను బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి యనుమతి లేకుండ పుచ్చుకొనరాదు. ఐరోపాదేశవాసులకుఁ గాని అమెరికావారికిఁ గాని బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి సలహా పుచ్చుకొనకుండ తమ క్రింద ఉద్యోగము లియ్యఁగూడదు. వారిలో వారికి తగవు లున్నను బ్రిటిషు గవర్నమెంటునకు తెలియఁజేయవలసినదే కాని, ఒండొరులతో నెట్టి యుత్తరప్రత్యుత్తరములను జరుపఁగూడదు. ఎవరి కష్టసుఖములను వారు బ్రిటిషు ఉద్యోగస్థులతో చెప్పుకొనవలసినదే గాని అందఱును కలిసి మహాజను సెట్టుకొనుట కైనను అధికారము లేదు. వీరి ప్రజలకు విదేశములయందును సముద్రముమీఁదను హాని రాకుండ కాపాడుట బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి పని. వారికి హాని వచ్చినయెడల ఎవరివల్ల హాని వచ్చెనో వారియొక్క గవర్నమెంటునొద్దనుండి నష్టపూర్తికై యడుగుటకు బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారికే మాత్రమే హక్కు గలదు. విదేశరాజులతో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు హిందూదేశమును గుఱించి ఎట్టి యొడంబడికలు వ్రాసినను అవన్నియు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలతోఁ బాటు ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు నివసించుచున్న ప్రజలకును అన్వయించును. 1873-వ సంవత్సరమున మస్కటు సుల్తానుతో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు చేసికొనిన సంధివలన బ్రిటిషు ప్రజలు అను మాట స్వదేశసంస్థానముల ప్రజలకు కూడ వర్తించు నని తెలియఁజేయఁబడెను. దీనిని బట్టి అంతర్జాతీయసంబంధములలో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థానమును లే దనియు, వీరికిని బ్రిటిషు గవర్నమెంటునకును గల సంబంధము ఇంగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును అమెరికాకును గల సంబంధమువంటిది కా దనియు తెలియవచ్చును. 1895 ఆగస్టు 21-వ తేదిని గవర్నమెంటు గెజటునం దిట్లు ప్రకటింపఁబడెను: "అంతర్జాతీయపద్ధతులు రాణి గారికిని స్వదేశసంస్థానాధీశులకును గల సంబంధముల కన్వయింపవు. రాణి గారి యాధిపత్యము క్రింద వీ రున్నారనుట ప్రత్యక్షము." 1875-వ సంవత్సరమున బరోడా సంస్థానాధీశు లగు మల్హారి రావు గారు తమ యాస్థానమునందలి బ్రిటిషు ప్రతినిధిని విషము పెట్టి చంపించుటకు ప్రయత్నించినప్పుడా కార్యము వారు రాణిగారియెడల చూపవలసిన రాజభక్తికి విరుద్ధముగా నున్న దని వారియందు దోషస్థాపనము చేయఁబడెను. 1891-వ సంవత్సరమున మానిపూరు సంస్థానాధీశుఁ డగు సూర్యచంద్రసింగు తన రాష్ట్రమునుండి తఱిమివేయఁబడినపుడు అతని

తెమ్ముఁడగు సేనాపతి సాహాయ్యమున అతని కుమారుఁడా రాజాయె ను. బ్రిటిషు గవర్నమెంటు యువరాజును సంస్థానాధీశునిఁగా నంగీకరించినను, సేనాపతి మానిప్రారు వదలివేయవలె నని యాజ్ఞచేసిరి కాని, అతఁడట్లు చేయ లేదు. దానిని గుఱించి చర్య జరపుటకై ఆ సాము ఛీఫ్ కమిషనర్ గారు కొంత పరిజనముతో వెళ్లినపుడు వారందఱును చంపివేయఁబడిరి. పిమ్మట వీరందఱును మహారాజు గారిపై తిరుగుఁబాటు చేసినందునకును కూనీ జరిగించినందునకును శిక్షింపఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఈ స్వదేశసంస్థానముల కెవరు రాజా కావలసినది యు నిశ్చయించుటకును ఆ దేశపు ప్రజలు వారి రాజుపై తిరుగుఁబా టొనరించునప్పుడును గొప్ప నేరములు చేసినపుడును వారిని శిక్షించుటకు బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి కధికార మున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది.

పై వ్రాసినదానిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు "కింగ్సు అలైస్" అని పిలువఁబడినపుడును, వారి సంస్థానములందలి జనులను గుఱించి 'నైజాము గారి ప్రజలు, బరోడా మహారాజు గారి ప్రజలు' మొదలగు వాక్యములను మన ముపయోగించినపుడును, అది మర్యాదను కనఁబఱచుటయే కాని, నిజస్థితిని బట్టి ఈ సంస్థానములు రాజ్యములుగా పరిగణింపఁబడఁగూడ దని తెలియుచున్నది. కాని, మన జమీందారులకును ఈ సంస్థానాధీశులకును ఒక భేద మున్నది. అధికారములు మన జమీందారుల కేమియు లేవు. అధికారములను బట్టి చూచిన, వారును మనవంటివారే. చాల భూము లుండుటవలన గొప్ప యాదాయమును మాత్రము కలిగియున్నారు. స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్ర మట్లు కాదు. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను పోలీసువారి నుంచుకొనుటకును నాణెములను వేయించుకొనుటకును తపాలా డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును వారు స్వాతంత్ర్యము కలిగియున్నారు. పరిపాలనము బాగుగా లేకుండినచో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు జోక్యము కలుగఁజేసికొనుట కధికారము కలిగియున్నను, మొత్తము మీఁద ఈ విషయములలో చాల స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నారనవచ్చును. కాని, ఈ 675 సంస్థానముల కీ యధికారము లన్నియు కల వని మన మనుకొనఁగూడదు. ఈ యధికారముల నొకటొకటిగాఁ దీసి పరిశీలింతము.

హిందూదేశమునందలి సంస్థానము లన్నిటిలోను స్వతంత్రముగా తపాల డిపార్టుమెంటు కలవి హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు కొచ్చి భూపాలు మొదలగునవి సుమారు 20 మాత్రమే కలవు. వీనిలో కొన్నిటియందు బ్రిటిషు పోస్టాఫీసులు గూడఁ గలవు. అదియును గాక, ఇవన్నియు సొంతముగా స్టాంపుల నచ్చువేసి యుపయోగించుట లేదు. తక్కిన సంస్థానము లన్నియు బ్రిటిషు తపాల డిపార్టుమెంటునే యుపయోగించుచున్నవి. వీనిలో మైసూరు బరోడా కాశ్మీరు బహావల్పూరు బికనీరు మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడఁ గలవు.

ఇఁక నాణెములను గూర్చి విచారింతము. నాణెములను వేసికొనెడి యధికారము మొట్టమొదట అనేకసంస్థానముల కున్నను, బ్రిటిషు నాణెముల నుపయోగించుటే లాభ మని తలఁచి వానిలో చాల సంస్థానము లా యధికారమును క్రమముగా వదలుకొనినవి. ఇప్పుడు హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు బూంది జయసల్మీర్ మొదలగు సుమారు పది సంస్థానములు మాత్రమే తమ సొంత నాణెములను కలిగియున్నవి. వీనిలోఁ గూడ చాల సంస్థానములు ఇఁక ముందు సొంతముగా నాణెములు వేయుటను మానుటకు సంసిద్ధములై యున్నవి. మైసూరు బరోడా కాశ్మీరము మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ ఈ యధికారమును వదలుకొనుట గమనింపఁదగును. పాటియాల జిందు నాభా సంస్థానములలో గొప్ప సమయములు అనఁగా రాజు గారి పట్టాభిషేకము మొదలగునవి వచ్చునపుడు తమ సొంత నాణెములను వేయు నలవాటు కలదు గాని, ఈ నాణెములు వాడుకలో లేవు. మనవారు ఏవైన నగలకై కాసులు క్రొత్తగా అచ్చువేయించుట యెట్టిదో ఈ సంస్థానము లీ నాణెములను వేయుటయు నట్టిదె యని మన మనుకొనవచ్చును.

ఎక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములలో అనేకములు తమ సొంత సొమ్ముతో రైల్వేలను నిర్మించి వానివలన వచ్చెడి యాదాయమును తామే యనుభవించుచున్నవి. బొత్తిగా కొంచె మాదాయము వచ్చు సంస్థానములు తప్ప తక్కిన వన్నియు పోలీసు డిపార్టుమెంటులను భరించుచున్నవి. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను గుఱించి ఈ సంస్థానములలో అనేకభేదము లున్నవి. సుమారు 100 సంస్థానములు పూర్తియైన సివిలు క్రిమినలు అధికారములను కలిగియున్నవి. మరికొన్ని పూర్తియైన యధికారములను కలిగియున్నను, మరణశిక్షను విధించునప్పుడు మాత్రము బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి తరఫున వారిమీఁద ఆధిపత్యము వహించు పొలిటికలు ఏజంటనఁబడు నుద్యోగస్థుని యనుమతి పుచ్చుకొనవలెను. మరికొందఱు సంస్థానాధీశులకు కూనీ బందిపోటు మొదలగు గొప్ప నేరములను విచారించు నధికారము లేదు. ఇఁక కొందఱికి 7 సంవత్సరములవఱకు శిక్ష విధించుట కవకాశము గలదు. కొందఱికి 5 సంవత్సరములవఱకు శిక్షయు 200 రూపాయలవఱకు జరిమానాయు విధించుట కవకాశ మున్నను, 2 సంవత్సరములవఱకును 50 రూపాయల జరిమానా దాటిన శిక్ష లన్నియు పొలిటికలు ఏజంటుయొక్క యంగీకారమును బడయవలెను. కొందఱికి ఎట్టి సివిలు క్రిమినలు అధికారములును లేవు. కాని, వారి పేరున వారి సంస్థానములయందు వచ్చు కేసులలో చిన్నవాని విచారణ చేయుటకు ఠాణేదారు లనఁబడు బ్రిటిషు గవర్నమెంటుచే నియమితు లగు నుద్యోగస్థులును గొప్పనేరములను విచారణ చేయుటకు పొలిటికలు ఏజంట్లును నుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు అనేకసంస్థానములకు కలిపి ఒకే ఠాణేదా రుండును. ఈ ఠాణేదారులకు పరిపాలనాధికారములు కూడ నుండును. ఈ పద్ధతి చిన్నచిన్న సంస్థానములతో నిండియున్న బొంబాయి రాజధానియందు ముఖ్యముగాఁ గానవచ్చును. ఇట్లు సివిలు క్రిమినలు అధికారముల విషయమై ఈ సంస్థానములలో లెక్కను మించినన్ని భేదములు కలవు.

లాభనష్టములు

ఈ సంస్థానములవలన దేశమునకును ప్రజలకును లాభమా నష్టమా యను ప్రశ్నకు కూడ మనము జవా బియ్యవలసియున్నది. కొన్ని లాభము లున్నవని యొప్పుకొనక తీరదు. దేశీయశిల్పములును దేశీయకళలును ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు జీవించుచున్న వనియు కొందఱు మహారాజుల యనుగ్రహమువలన అభివృద్ధిబొందుచు కూడ నున్న వనియు నగుట యతిశయోక్తి కానేరదు. బ్రిటిషు ఇండియాయం దంతటను దొరల పద్ధతి దొరల గానము దొరల చిత్రలేఖనము దొరల కట్టడములే కాని, జాతీయకళ లెచటను గానరావు. వారి దేశపువానిని వారు ప్రేమించుట స్వాభావికమే కావచ్చును గాని, ఈ సందున జాతీయశిల్పములు నాశన మొందుచున్న వని యొప్పుకొనక తీరదు. కాని, మైసూరు తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు మొదలగు సంస్థానాధీశుల యనుగ్రహమువలన దేశీయశిల్పులకు కూడ పని కల్పింపఁబడి దేశీయకళలకు నిలుపుటకు నీడ యేర్పడుచున్నది. ఇది గాక, హిందూదేశీయులు రాజకార్యప్రవీణు లగుటకు ఈ సంస్థానము లవకాశము లిచ్చుచున్నవి. బ్రిటిషు ఇండియాయందు గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నాంగ్లేయులకే యియ్యఁబడుటచేత మనవారు రాజ్యాంగమునం దనుభవము సంపాదించుటకు వీలు లేదు. ఇట్లు సంస్థానములు మనవారికి రాజ్యాంగానుభవమున కవకాశము కల్పించుటయే గాక, ఆ మూలముననే భారతీయుల బుద్ధివైభవమును ప్రపంచమునకు చాటుటకును భారతీయులు స్వరాజ్యమున కర్హు లని నిరూపించుటకును తోడగుచున్నవి. మరియొక లాభము కూడ ఈ సంస్థానములవలన మనకు కలుగుచున్నది. వీనిలో బరోడా మైసూరు మొదలగు కొన్నిటిలో విద్యాభివృద్ధియు ఆర్థికాభివృద్ధియు త్వరగా నగుట చూచి మన దొరతనమువారిని విద్యార్జనమునకును ధనార్జనమునకును శీఘ్రముగా నవకాశములు కల్పింపుఁ డని మనము తొందరపెట్టుట సంభవించుచున్నది. కాని, ఈ సంస్థానములవలన, ముఖ్యముగా చిన్న సంస్థానములవలన, పెక్కునష్టములు కూడ కలవు. ఐదాఱు లక్షల యాదాయము గల చిన్న సంస్థానమును తీసికొందము. ఆ సంస్థానాధీశుఁడు తన ప్రజలకు విద్య చెప్పింపవలెను. కోర్టులను స్థాపించి న్యాయాధీశులను నియమింపవలెను. పరిపాలనకై యుద్యోగస్థులను జీతము లిచ్చి పోషింపవలెను. తన సంస్థానమునందలి పల్లెలయొక్కయు పట్టణములయొక్కయు పారిశుద్ధ్యమునకై ధనమును వెచ్చింపవలెను. ఇవన్నియు కాక తన హోదాకును గౌరవమునకును తగునట్లు సొంత కర్చింతయు చేయవలసియుండును. అప్పుడప్పుడు గవర్నరు జనరలులను దర్శింపవలసియుండును. ఈ సందర్శనములకు బోలెఁడు డబ్బగును. అట్టి స్థితిలో ఆ సంస్థానముయొక్క పరిపాలనము బాగుండకపోవుటలో ఆశ్చర్యము లేదు. ఈ చిన్న సంస్థానములను పరిశీలించితిమేని, వానిలో తఱచుగా 100కి ఇద్దఱికంటె చదువు నేర్చినవా రుండుట యరుదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో 100కి తొమ్మండుగురు విద్య గఱచినవా రుండు రనిన వ్యత్యాసము బోధపడఁగలదు. చదువు మాట యటుండనిండు. ఈ సంస్థానాధిపతులకు పూర్తిమైన సివిలు క్రిమినలు అధికారము లుండును. ఇవి ప్రజలను హింసించుటకును తమ కిష్టులైనవారిని నిర్దోషుల నైనను శిక్షించుటకును ఎంతయు నవకాశ మిచ్చును. గొప్పగొప్ప ఇంగ్లీషువారి స్థలములలో ఎన్ని కుట్రలు ఎంత యిచ్చకము ఎంత నైచ్యము ఎన్ని నిర్బంధములు ఉండునో మన మందఱ మెఱుఁగుదుము. అధికారము లేనివారివల్లనే యింత బాధ యుండినప్పుడు, అధికార మున్నవారివలన ప్రజల కెంత బాధ కలుగునో యోచింపుఁడు. పోనీ, యుక్తికై సంస్థానాధీశుఁడే కేసులలోను జోక్యము కలుగఁజేసికొనఁ డనియు, అన్నియు జడ్జీలకే వదలివేయు ననియు అనుకొనినను, ఈ జడ్జీల కతఁ డిచ్చు జీత మెంత? వా రెట్టివారు? ఎంతటి విద్యాధికులు? వారివలన నిష్పక్షపాతమైన తీర్పులు వచ్చుట కవకాశ ముండునా? ఈ విషయముల నాలోచించితిమేని, ఈ సంస్థానములవలన ప్రజల కెంత యన్యాయము జరగుట కవకాశ మున్నదియు తెలియఁగలదు. బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు బొత్తిగా అన్యాయములు జరగునపుడు జోక్యము కలుగఁజేసికొందురే కాని, అట్టి చీపాటి విషయముల జోలికి పోరు. కొన్ని సంస్థానముల తీర్పులపై పొలిటికలు ఏజంటునకు అప్పీలు చేసికొనుట కవకాశ మున్నను, వీరి తీర్పులకును హైకోర్టు తీర్పులకును ఎంత వ్యత్యాస ముండునో స్పష్టమే గదా? ఇది గాక, ఈ సంస్థానపు ప్రజలు తమ కష్టములను గుఱించి మొఱపెట్టినచో ఆ మొఱ వినువా రెవరు? మనము వారి ప్రక్కనే యున్నను, వారికిని మనకును ఎట్టి సంబంధమునకును వీలు లేదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో నేదో యొక మూల అన్యాయము జరిగిన, దేశ మంతయు నాసేతుహిమాచలపర్యంతము మాఱుమ్రోఁగును. కాని, ఈ చిన్న సంస్థానములలో నుండు వేల సంఖ్యలు గల ప్రజలకు ప్రజావాక్యబల మెక్కడిది? అందువలన వారికి కలుగు కష్టములు ఇల్లు గట్టుకొని యుండవలసినవే కాని త్వరలో తొలఁగుట కవకాశము లేదు.

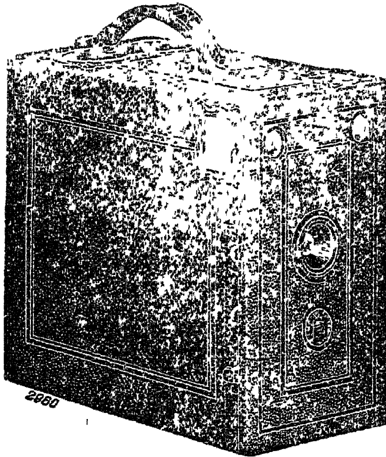
రావలసిన మార్పులు

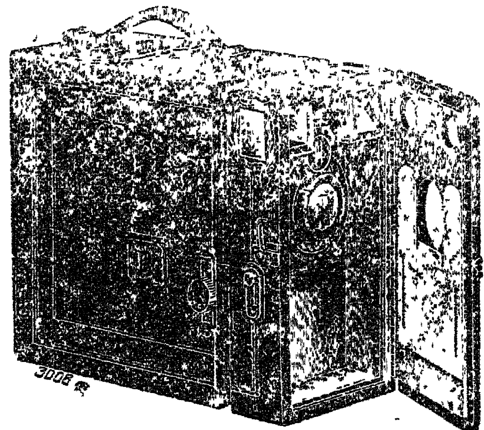
ఈ స్వదేశసంస్థానములు హిందూదేశపు భావిరాజ్యాంగతంత్రమునం దెట్టి స్థానము నలంకరించునదియు క్రింద విచారించెదను. దాని మాట యటుండ, వీనిలో నింకే మైన మార్పులు కలుగవలెనా యని ప్రశ్నించిన, చాల కలుగవలె ననియే నా యభిప్రాయము. ఒకటొకటిగా వీనిని వివరించెద. హిందూదేశమునం దంతట నొక తపాల్ సిస్ట ముండుటవలన చాల లాభము లున్నట్లు కనఁబడును. కొన్ని సంస్థానములకు వేఱుగా పోస్టు లుండుటవలన నష్టమే గాని లాభము వచ్చుట లేదు. దేశమునం దంతటను ఒకే తపాల్ సిస్ట ముండినయెడల, స్టాంపుల నచ్చువేయుటయందును ఇతరవిధములను చాల కూడివచ్చును. ఈ లాభములను గ్రహించియే మైసూరు మొదలగు సంస్థానములు తమ ప్రత్యేకపు తపాల్ పద్ధతులను వదలుకొనినవి. మైసూరువారి విషయమై బ్రిటిషు గవర్నమెంటుతో వ్రాసికొనిన యొడంబడిక పరిశీలింపఁదగినది.

మైసూరు బరోడావంటి యుత్తమములగు కొన్ని సంస్థానములందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బడినను సు [illegible] [illegible] [illegible] కప్పములను ఇప్పా టయములను అధికారములను బ్రిటిషువారికే వదలివేసిరి. ఇటువంటి సన్ని సంస్థానములను జేర్చి [illegible] గౌరవనష్ట మేమియు లేదు. రెండవ [illegible] [illegible] వేసికొనెడి యధికారమును [illegible] [illegible] [illegible] ఒకే పద్ధతి యుండుట బాధకరము. స్వతంత్రముగా నాణెములను చేసికొనుట కలిగి చాల సంస్థానములు 19-వ శతాబ్ది యంతమున చాల నష్టమునకు లోనయ్యెను. ప్రతి యేటను ఈ సంస్థానములు చాల రూపాయీ లను అచ్చువేయుచుండుటవలన వాని విలువ తగ్గిపోయెను. మొట్టమొ దట బ్రిటిషు రూపాయిలతో సరిసమానముగా మారిన యీ సంస్థా నపు రూపాయీలు కొన్నాళ్లకు 10 బ్రిటిషు రూపాయీలకు 12, 13 సంస్థానపు రూపాయీల చొప్పున మారజొచ్చెను. ఇట్లు సంస్థా నములకు చాల నష్టము వచ్చెను. బ్రిటిషు రూపాయీలతో రూపా యికి రూపాయిగా మారుటకై ప్రతి యేటను ఎన్ని రూపాయీ లను ప్రతిసంస్థానము అచ్చువేయవలెనో నిర్ణయించుట దుష్కరము. వర్తకము బాగుగా జరుగుటకు కూడ ఇన్ని నాణెము లుండుట ప్రతి బంధకముగా నుండును. ఒక సంస్థానపు రూపాయీలును బ్రిటిషు రూపాయీలును సమానముగా మారు చుండవు. అట్టి స్థితిలో ఒక వర్తకుడు బ్రిటిషు ఇండియాలో 100 రూపాయీల సామగ్రి కొని ఆ సంస్థానములో 102 సంస్థానపు రూపాయీలకమ్మవచ్చును. తిరిగి అతడు డబ్బు చేరునప్పటికి సంస్థానపు రూపాయీల వెల తగ్గినచో 97, 98 బ్రిటిషు రూపాయీలు అతనికి లభింపవచ్చును. ఇట్టి నష్ట ములును ప్రమాదములును ఉన్నప్పుడు వర్తకము క్రమముగా జరు గుట యసాధ్యము. ఇవన్నియు నాలోచించియే మైసూరు బరోడా మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ బ్రిటిషు రూపాయీలనే యుపయోగించుచున్నవి. క్రమముగా నన్ని సంస్థానములును ఆ పద్ధతి యవలంబించుటే యుక్తముగా నుండును. ఈ రెండింటికంటె కూడ ముఖ్యమైనదియు అవసరమైనదియు బహుశః కష్టమైనదియు నగు మార్పు పోలీసు సివిలు క్రిమినలు అధికారములకు సంబంధించి నది. తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములకు తగిన పోలీసు వర్గము నుంచుటకును అర్హులగు జడ్జీలను నియమించుటకును అవకాశ ముం డదు. 20 లక్షలైన ఆదాయ ముండినగాని ఇవి సాధ్యము కావు. కావున, అంతకంటె తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానముల కన్ని టికిని ఈ యధికారములను క్రమముగా తీసివేయుట యుక్తము. దీనికి రెండు ప్రతిబంధకములు కనబడుచుండవచ్చును. 1858-వ సంవత్సరము నాటి రాణి గారి ప్రకటనయందు ఈ స్వదేశ రాజుల యధికారములతో నెట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనని చేసిన వాగ్దానమున కీ మార్పు వ్యతిరేకముగా నుండు ననుట మొదటిది. కాని, పూర్వచరిత్రను బట్టి బ్రిటిషువారు వీరి కుంచిన యధికారము చాల కొంచె మనియు, ఐ దా రేండ్లవఱకు శిక్ష విధింపగలుగుటవలన వచ్చెడి యధికారమును గౌరవమును కొంచె మనియు, ఈ సంస్థానాధీశులలో చాలమంది జిల్లాకలెక్టరుల యధికారమునకు లోబడియున్నారనియు గమనించి తిమేని, ఈ మార్పంత విపరీతముగా తోచదు. సంస్థానాధీశులు కూడ ఈ యధికారములను వదలుకొను విషయమై పట్టుదల వహింతు రని యూహింప వీలు లేదు. ఏల యన, వీనికొఱకు సొమ్ము కర్చు చేయవలసిన యవసరము లేనియెడల, తమ సొంత కర్చుకొఱకు చాల ధనము మిగులును. శిరోహి సంస్థానము నుదాహరణముగా తీసి కొనినయెడల, ఆదాయము 7 లక్షలు; రాజు గారి క్రిందకర్చగు చున్నది ఒక లక్ష మాత్రమే. మరేమియు కర్చులు లేనియెడలను భూము లన్నియు వారికి వదిలివేసినయెడలను తమ సొంత కర్చుకై రాజు గారికి సుమారు 5 లక్ష లుండును. అట్టి సందర్భమున వా రీ మార్పున కొప్పుకొనుటకు మిక్కిలి యవకాశ మున్నది గదా? అదియుగాక, సైన్యాధికారమును ఇతరాధికారములను తీసివైచి, సివిలు క్రిమినలు అధికారములను చాల సంకుచితము గావింపగలి గినవారా మిగిలిన యధికారమును తీసివేయలే రనుట నమ్మదగదు. ఇంతకును ప్రజల సౌఖ్యము ముఖ్యము గనుక, ప్రజల సౌఖ్యమున కవకాశము కలిగించునపుడు దేనినైనను చేయుట యుక్తముగా నుం డును. వైస్రాయి గాని గవర్నరులు గాని ఇది యంతయు బోధ పఱచి తమ యధికారప్రాబల్యమును నెమ్మదిగా నుపయోగించు నెడల సంస్థానాధీశు లీ యధికారములను కూడ వదలుకొనుటకు సమ్మతింతు రని నమ్మవచ్చును. వెస్ట్‌లేక్ గారు వ్రాసినట్లు, ఏదైన తమకు విరోధముగా నున్నంత కాలము దానితో పోరాడి, దాని వలన అపాయము లే దనినతోడనే దాని సారము పోయినను దాని చిహ్నములను జాగ్రత్తగా కాపాడజూచుట ఇంగ్లీషువారి స్వభావ మని గ్రహించితిమేని, ఈ చిన్న సంస్థానముల యధికారములను తీసివేయుటకు నిజమైన యాటంకము లే దనియు, వీ రాటంకమను కొనునది మానసికము మాత్రమే యనియు ననవచ్చును. రెండవ యాటంకము, వీని సివిలు క్రిమినలు పోలీసు అధికారములను తీసి వైచినయెడల అందు విషయమై బ్రిటిషు గవర్నమెంటున కధిక వ్యయ మగు ననియు అందుల కగు ధనము వచ్చు టెట్లనియు సందే హము. ఈ సంస్థానముల భూమ్యాదాయములను సంస్థానాధీశు లకు వదలివేసినను ఉప్పు అబ్కారీ మొదలగు పన్నులవల్ల వచ్చు నాదాయమును బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు తీసికొనునెడల మొ త్తముమీద కర్చు తగ్గును గనుక నూతనాదాయమునకును నూతన వ్యయమునకును సరిపోవు నని నమ్మవచ్చును. ఇప్పటి పొలిటికలు ఏజంట్లకు బదులుగా అప్పుడు జిల్లాకలెక్టర్లుందురు గాని యధిక భేద ముండబోదు. మరియు 20 లక్షలకంటె తక్కువ వచ్చు సంస్థానము లన్నిటియొక్కయు మొత్తపు వైశాల్యమును జనసంఖ్యయు తక్కువ. వీని నన్నిటిని బట్టి చూడ, 20 లక్షలకంటె నెక్కువ యాదాయము గల 28 సంస్థానములు గాక, తక్కిన సంస్థానములనుండి పైని చెప్ప బడిన యధికారములు క్రమముగా తీసికొనబడుట సాధ్య మనియు యుక్త మనియు తోచును. ఎటులైనను ఇది కొంత కష్టముతో

SPENCER & CO. LTD. MADRAS

KLITO MAGAZINE CAMERAS

CAMERA:— Well made of hard wood, covered in handsome hard-grained Morocco Leatherette, oxidized fittings and handle for carrying.

LENS:—Specially selected Rapid Single Achromatic Lens covering well up to the corners and producing excellent pictures.

STOPS —Sliding, working inside Camera in front of the lens and operated from outside the camera.

SHUTTER:— Everset, of the backward and forward type, giving either Time or Instantaneous Exposures.

The Shutter Release is countersunk, thus preventing accidental Exposures.

FINDERS:—Two Grounds Glass Pattern picture with oxidized fittings for horizontal or vertical.

CHANGING ARRANGEMENT —Simple and effective Improved construction.

No 1. Klito Rs 22-8.

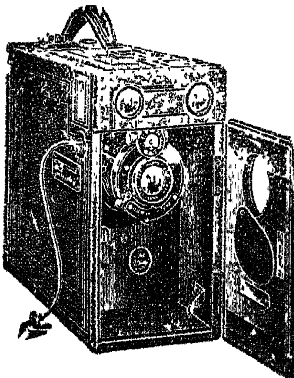
Horizontal Model.— For 12 Plates, 4¼ x 3¼ Well-seasoned Mahogany, thoroughly well made and finished, all parts clamped, covered in hard grained Morocco Leatherette. Opening Front Door Polished Mahogany inside with Lacquered Brass fittings. Dust Cover to Lens Aperture adjustable from outside. Divided Back Door for removing exposed Plates.

Rack and Pinion Focusing — Two real Brilliant Finders Improved Changing Arrangement with Automatic Indicator. Bushes and Tripod Screw.

No 6k "KLITO"

With Ensign Anastigmat Lens, Series VII N, No 0 f 7.7 and Ensign Simplex Auto Shutter Rs. 5..

MIDG MAGAZINE CAMERAS.

No. 3 "Midg" ½ plate Magazine Camera to take 12 plates, fitted with ALDIS "UNO" Anastigmat Lens, f7 7 and Lukos No. 3 speed Shutter, Focusing Attachment, View Finders. Rs. 60

No 2 "Midg" Magazine ½ plate Camera to take 12 plates. Fitted with Aldis "Uno" Anastigmat Lens f7,7 and Lukos No. 2 speed Shutter, Focusing Attachment, Brilliant View Finders. Rs. 50.

FRAMING & MOUNTING
A SPECIALITY.

IMPERIAL

DRY PLATES.

STOCK GUARANTEED,

EVERY SATISFACTION

GIVEN

STOCKED IN SOVEREIGN AND

SPECIAL SENSITIVE

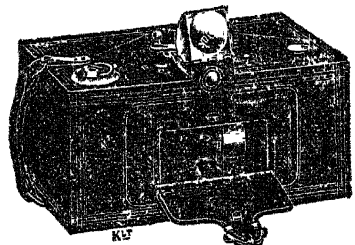
¼ Plate Rs. 2-2-0 5×4 Rs. 3 12-0

5½×3¼ Rs. 3-12-0 5½×3½ Rs 3-12

6½×4¾ Rs. 4-11-0 and 8½×6½ Rs. 9

PER DOZEN.

PANORAM KODAKS

See that the word "Kodak" is on the front flap, inside the front, and on the view finder shade.

No. 1.

Takes a picture 7 x 2¼ ins. Capacity, 6 exposures without reloading. Size of Kodak, 7⅜ x 4¼ x 3⅜ ins. Weight 24 ozs. Fitted with specially selected lens, and Panorama Shutter. Brilliant finder, with hood. Two tripod sockets. Uses No. 1, F. P. Kodak Cartridges.

No. 1 Price Rs. 50

No. 4 Panoram,

Kodak to take pictures, 12' 3½".

Price Rs. 70.

AMATEUR WORK
CAREFULLY EXECUTED.

Y. Narayan's Typewriter Supply Agency.

If You Want (3)

1. The Best Typewriters, 2. Typewriter Carbons, Ribbons, and various Typewriter Accessories for all kinds of Typewriters, 3 Pitman's Shorthand Publications, 4. Pitman's Commercial Text Books and other Commercial Books & Publications, 5. Typewriter Chairs & Tables, 6. Best Duplicator Machines, 7. Typewriting & Manifolding Papers, 8 Various Miscellaneous Typewriter Stationery, 9. Superior Ink Tablets for Writing Ink, Fountain Pen Ink, & Copying Ink, 10. Repairs to all Typewriters.

The Underwood Typewriter Co.'s Agency,

364, ESPLANADE ROW, GEORGE TOWN, MADRAS.

డాక్టరు చెస్నీస్‌గారి (2)

తామర తైలము.

తామరమున్నగు చర్మవ్యాధులకు, నమ్మకమయినది. గుణమునందు సాటిలేనిది. గొప్ప గొప్ప చర్మరోగపు డాక్టరులు దీని వస్తుసంపుటికి మెచ్చుకొని దీని యుపయోగమును సిఫారసు చేసిరి. తామర చిలుగుడు మున్నగు దుర్భరమగు చర్మరోగములచే బాధపడువా రందరును దీని నొకసారి పరిశీలించ ప్రార్థితులు. ఈమందు పనిచేయనట్టి ప్పటి కెవరును చెప్పలేరు. వేనవేలు రోగపీడితులకు శాశ్వతముగ కుదిర్చినది.

పెద్ద డబ్బా 1-కి రు 1-0-0

చిన్న ,, ,, 0-10-0

డాక్టరు చేస్నీస్ వారి యౌషధములకు సోలు యేజంట్లగు, జే హ్యూమ్సు అండు, కో వారివద్దమాత్రము దొరకగలదు.

జె. హ్యూమ్సు అండు కో,

10 బ్రాడ్వే మదరాసు.

అసదృశ్యము నిరుపమానము

సెంట్లు.

ఒట్టో మనోలియా

(రిజష్టర్డు)

ఆహ్లాదకరమైనట్టియు మంచి పరిమళముగల సెంటు ఆల్కాహోలు సంబంధ మేమియు లేదు.

½ డ్రాము పట్టు బుడ్డి కర్ర కేసుతో 0-8-0.

1 డ్రాము పట్టు బుడ్డి కర్ర కేసుతో 0-12-0.

4 ,, ,, 1-4-0.

ప్యాకింగు వీ. పి. తపాలుకర్చు వేరు.

ఒక్కొక్క సెంటు బాటలు కొన్నవారికి ఉచితముగ అందమైన కృష్ణుని పటము గల క్యాలండరీయబడును.

ఒట్టో మనోలియా ఏజన్సీ

38 కందప్పచెట్టి వీధి,

(18) జి టి. మద్రాసు.

GENERAL ALEXIEFF

జనరలు అలెక్సీఫ్ గారు

BOCHE OLT-IN

బోచి-ఓల్ట్-యిన్ గారు

Mr M SHINGARIEFF

ఎమ్. షింగరీఫ్ గారు

GENERAL BRUSILOFF

జనరలు బ్రుసిలాఫ్ గారు

SIR W H IRVINE

సర్ డబ్ల్యు. హెచ్. ఇర్విను గారు

PRINCE LVOFF

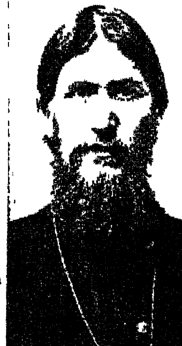
ప్రిన్సు ల్వాఫ్ గారు

M. RADZIANCO

ఎమ్. రాడ్జియానోకో గారు

GRISHKA RASPUTIN

గ్రిష్కా రాస్‌పుటేను గారు

MINE. BRESHKOFFSKY

మైన్. బ్రెష్‌కాఫ్సికే గారు

H.E MONSIEUR MARTINEAU

మాన్సియో మార్టినో గవర్నరు గారు

Mr C A INNES, I C.S

సి. ఎ. ఇన్నిసు గారు, ఐ. సి. ఎస్.

PROF M A CANDETH

ప్రొఫెసరు ఎమ్. ఎ. కాన్డెత్తు గారు

THE ABDICATION OF NICHOLAS II

II-వ నికలస్ గారు రాజ్యపరిత్యాగము గావింపుట

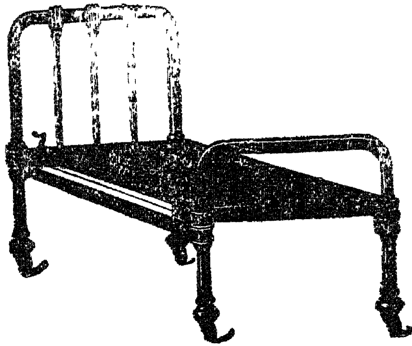
Mr J C MOLONY

జె. సి. మొలనీ గారు

నమ్మకమైన మంచములు ... స్టవులు వగైరాలు చేయబడినవి.

ఇంపీరియల్ బెడ్ స్టెడ్.

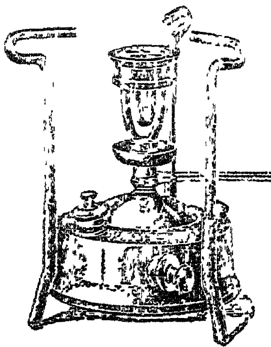

గృహమందు వాడుకొనుటకు గాని, క్యాంపులో వాడుకొనటకు గాని ఉపయోగించెడు మంచి మంచము. ఇనుపపట్టాలకు రెండు అల్లికలు గల ఉక్కు వస్త్రముతో అమర్చబడినవి. పైగొట్టములు 1 అంగుళము. మలకనగ ఒక ఊరినుండి మరొక గ్రామమునకు పోవుటకు వీలుగనుండునట్లు ఏభాగమున కాభాగము కట్టివేయవచ్చును. సైజు 6½' × 3' రూ. **47-8**

దోమతెర కర్రలు రూ. **12-8.**

సెట్టు ప్రత్యేకముగ కొనుక్కొనవలయును.

ప్రైమస్ స్టవు.

నెం 210 వడచుటకు వీలగునది.

పైభాగమును ఊడదీయవచ్చు.

ట్యాంకు కెపాసిటీ 1 పైంటు.

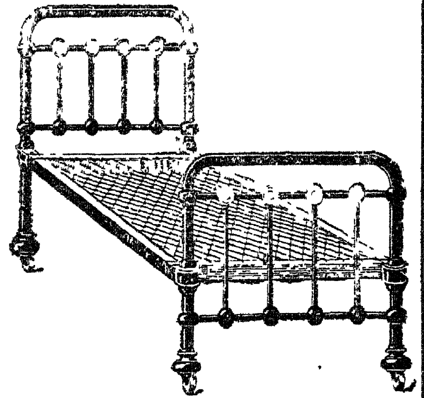
బరువు 1¾ పౌను.

పొడవు 7".

(టాపు రింగు లేదు.)

రూ. **22-8.**

క్లబు బెడ్ స్టెడ్.

ఇత్తడిరాటును కలిగి, ఉక్కుమెత్త కలిగిన మంచి మంచము.

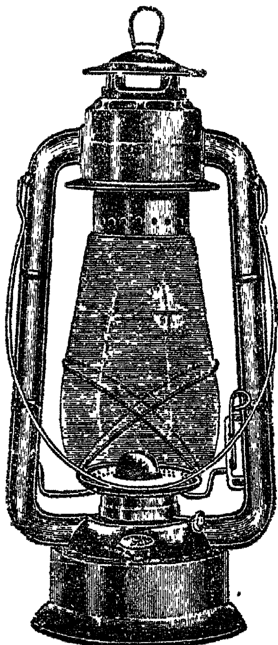
సైజు 6½ × 3½.

రూ. **49-8.**

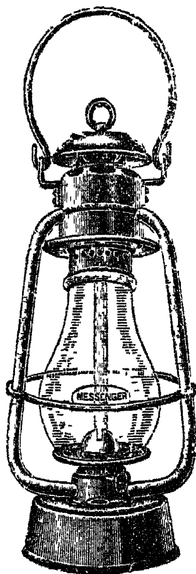
దోమతెరకర్రలు రూ. **12-8**

సెట్టు ఎక్స్ట్రా.

నమ్మకమైన అమెరికన్ బ్రిటిషు లాంతరులు.

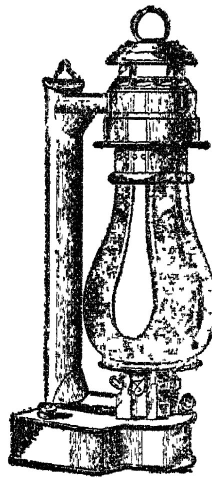

నెం. 2. డయట్సు బ్లిజర్డు లాంతరు 1బర్నరుతో అమర్చబడి నునుపు చేయబడిన టిన్ను, దీపమును వెలిగించుటకు సదుపాయము కలిగి యున్నది. రూ. **6.**

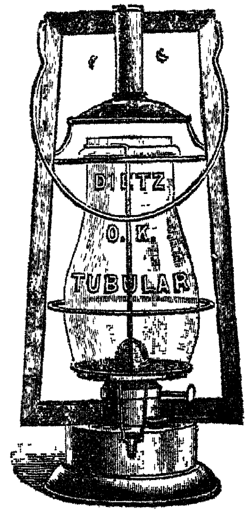
నెం. 542. కంచురంగు కల మెస్సంజర్సు హ్యారికేను లాంతరు. ⅜" బర్నరుతో కూడుకొని 3 గొట్టములు కలది. (ఎక్స్ట్రా)గట్టిది, సుడిగాలిలో నైన దీపమారిపోజాలదు. లాంతరు 1-కిరూ. **11-8.**

ఎక్స్ట్రా గ్లోబులు రూ. **1-4.**

నెం. 546. గోడకు తగిలించుకొను మెస్సంజరు లాంతరు. జోరుగాలిలోకూడ దీపమారిపోజాలదు. కంచురంగు, ⅜" దళసరివత్తి, బర్నరు కలది. దీపమును వెలిగించుటకు మంచి ఏర్పాటుకలది.

రూ. **12-8.**

ఓ. కే. డయటుజు హ్యారికే లాంతరు. ప్రకాశమానమైన టిన్నుతో చేయబడినది. ⅝" దళసరి వత్తి, బర్నరు కలవు. గ్లోబు తీయకుండగనే దీపమును వెలిగించవచ్చును.

రూ. **4.**

 స్పెన్సరు అండు కో, లిమిటెడ్, మదరాసు.

AMRUTANJAN DEPOT,

109, Frere Road, Fort, Bombay. 7, Thumbu Chetty Street, Madras.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అమృతశబ్దమాదినిగల మాయమందుగాదు. నకలు మందులవలన మోసము గలుగును. పంచభాష చీటిని చూచికొనిన మోసము గలుగదు. అమృతాంజనము అన్ని బాధలకు పరమామృతము. తలనొప్పుల మాన్పును. వాయువుపోట్ల బాపును. పార్శ్వపునొప్పుల బారదోలును. పోట్ల పోగొట్టును. వనమూలికలచే తయారుచేయబడిన మంచిమందు. అమృతాంజనమునకు సాటియైనమందు అమృతాంజనమే.

అమృతాంజనము జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశమునం దంతటను అమృతములు అంజనములు వెలసినవి. అమృతాంజవము అన్నినొప్పులకు సిద్ధామృతము. అమృతాంజనము సర్వవిధ నొప్పులకు సంజీవిని వంటిది. అమృతాంజనము పలువిధములైన నొప్పులకు పరమామృతము వంటిది.

గొప్ప గొప్పవారిచే వేనకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది.

వేనకువేలు విక్రయము.

వెలబుడ్డి ౧-కి 0-8-0 మాత్రమే

పిమిడికల వెడలగొట్టును. బెణుకుల భేదించును. తేలుబాధను తీసివేయును. దురదను తొలగించును. కీళ్ళపోట్ల పోగొట్టును. వాపులు, గాయములు, పుండ్లు, వీని కన్నిటికి అమృతము

ఈ మందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీరమందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున కారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులను తీసివేయును. అమృతాంజనమును విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.

కూడుకొనినదియు క్రమముగా నొసఁగవలసినదియుఁ గనుక దీనిని తమ స్వమునుగా మాత్ర ముంచుకొనుట సంభవించు? మఱియొక ముఖ్యమైన యంశము కలదు. ఇప్పుడు కొన్ని సంస్థానములు ఇండియను గవర్న మెంటువారి క్రిందను మరికొన్ని రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల క్రిందను నుండుటవలన వీని పైయధికారములలో నొకే పద్ధతి యవలంబించు టకు వీలు కలుగకున్నది. కావున, సమస్తము ఇండియను గవర్న మెంటువారి క్రిందనే యుండుట అతి యావశ్యకము. ఈ యభి ప్రాయమునే "స్టేట్సు ఆఫ్ ఇండియా" పత్రికాలేఖకు డొకఁడు కనఁబఱచెను.

సామ్రాజ్యసభలలో వీని స్థానము

హిందూదేశపు భావిరాజ్యాంగతంత్రములలో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థాన మియ్యవలసినదియు విచారణీయము. ఈ విషయమునం దిదివఱకు జరగిన ప్రయత్నములను గుఱించి ఈ సందర్భమున కొంత చెప్పవలసియుండును. లిట్టను ప్రభువు గవర్నరు జనరలుగా నున్న పుడు తనకు సలహా యిచ్చుటకై ఈ సంస్థానాధీశులలో కొంత మంది నొక సభగా నియమించెను. పది యేండ్ల క్రిందట మింటో ప్రభువు మార్లే గారికి వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశుల కౌన్సిలు నొకదాని నేర్పాటు చేయు నుద్దేశమును తెలియఁబఱచెను గాని, అం దుఁ గల కష్టముల నాలోచించి కాఁబోలు తుదకు వదలుకొనెను. రెం డేండ్లనుండి మాత్రము సంస్థానాధీశుల సభ యొకటి కూడు చున్నది. దీని కధికారములు మాత్ర మేమియు నీయఁబడలేదు. క్రిం దటి యేఁటి సభలో బరోడా మహారాజు గారు బ్రిటిషిండియాకే సంబంధించిన విషయముల జోలికి తాము పోరనియు, అటులే తమ రాష్ట్రములకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో బ్రిటి షిండియావారు జోక్యము కలుగఁజేసికొనఁగూడ దనియు, హిందూ దేశమున కంతటికిని సంబంధించిన విషయములయందు మాత్రము తమ యభిప్రాయములను గూడ తీసికొనవలె ననియు నుపన్యసించి యుండిరి. ఈ యభిప్రాయములనే ఇటీవలను మైసూరు శాసన నిర్మాణసభయెదుట నుపన్యసించుచు దివాన్ విశ్వేశ్వరయ్య గారును ఈ యేఁటి సంస్థానాధీశుల సభలో బికనీరు మహారాజు గారును వెలి బుచ్చియుండిరి. గవర్నమెంటు కూడ ఈ సంస్థానములకు సామ్రాజ్య విషయములలో కొంత యధికార మియ్య నుద్యుక్తు లనుటకు మొన్న లండనునందలి సామ్రాజ్యయుద్ధసభకు పంపఁబడిన హిందూదేశీయ ప్రతినిధులు ముగ్గురిలోను సంస్థానముల పక్షమున బికనీరు మహా రాజు గారిని కూడ పంపుటే నిదర్శనము. సామ్రాజ్యమునందు వీరి కెట్టి స్థాన మియ్యవచ్చునో యిఁక విచారింతము.

సైన్యమును ఎగుమతి దిగుమతులపై పన్నులును వారికిని మన కును సంబంధించిన వనుట నిశ్చయము. ఈ పన్నులవలన స్వదేశసంస్థాన ముల వర్తకమునందును పరిశ్రమలయందును చాల మార్పులు కలుగ వచ్చును. మైసూరు హైదరాబాదు మొదలగు సంస్థానములను తీసి కొంటిమేని వానికిని విదేశములకును జరగు వర్తక మంతయు బ్రిటిషు ఇండియాలోని రేవుపట్టణముల ద్వారముననే వెళ్లవలసియుండును. వారు విదేశములకు పంపు సరకులమీఁద చాల హెచ్చయిన పన్నును బ్రిటిషువారు విధించుచో వాని ధరలు హెచ్చి ఇతరదేశము లా సర కును కొనుట మానవచ్చును. అట్లు మైసూరు వర్తకులకును ఆ సామగ్రి నుత్పత్తి చేయువారికిని చాల నష్టము కలుగవచ్చును. తిరువాన్కూరు మొదలగు సముద్రతీరమునం దున్న సంస్థానములకును ఈ బాధ తప్పి నది కాదు. ఏలయన, వారైనను బ్రిటిషువారిచే విధింపఁబడిన యెగు మతి దిగుమతి పన్నుల పద్ధతినే యవలంబింపవలెను కాని, ఎట్టి స్వేచ్ఛ కును అవకాశము లేదు. ఈ పన్నులను నిర్ణయించుటలో ప్రస్తుతము ఈ సంస్థానముల కెట్టి యధికారమును లేదు. ప్రస్తుతస్థితియందు మఱి యొక యసందర్భము కూడ కలదు. పూర్వము బ్రిటిషు గవర్నమెం టువారీ సంస్థానములతో వ్రాసికొనిన యొడంబడికల ప్రకారము వాని శత్రువులనుండి యెట్టి యపాయమును రాకుండ కాపాడుట వారి పూచీ. కాని, రేపు రష్యాతోనో జైనాతోనో యుద్ధము కలుగు ననుకొనుఁడు. అప్పుడు ఆయుధము పట్టుటకు అర్హులగువా రందఱు యుద్ధము చేయవలసియుండును. అప్పటికిని ఈ సంస్థానములు ఒక్క మనుష్యునిఁ గాని ఒక్క రూపాయిని గాని పంపక యూరకుండ వచ్చును. వాని కిష్ట ముండిన పంపవచ్చును గాని, వారు పంపని యెడల వారి నేమనుటకును మన కధికారము లేదు. కావున, దేశ మును కాపాడు భారమంతయు బ్రిటిషిండియాపైనే పడును కాని, అందువలన కలుగు సుఖమును శాంతిని ఈ సంస్థానములవారు కూడ అనుభవింతురు. బ్రిటిషిండియాయును స్వదేశసంస్థానములును ఒకే రాజ్యాంగమునం దిముడవలెనన్న, ఈ యసందర్భము లన్నియు తొలఁ గవలెను. బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రము లన్నిటికిని ఆ యా రాష్ట్ర విషయములలో పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్య ముండవలెను. స్వదేశసంస్థా నములు కూడ బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే తమకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో నిప్పటియట్లే స్వాతంత్ర్య మనుభవింపవచ్చును. బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే వీరు కూడ పూర్ణాధికారములు గల ప్రజానిర్వాచితసభ్యులనే కలిగియుండు శాసనసభలను స్థాపింపవలెను. ఈ శాసనసభలను గూర్చి వీరిని నిర్బం ధము చేయుటకు బ్రిటిషువారి కెట్టి యధికారమును లేదనెద రేమో. బ్రిటిషిండియాయందలి ప్రజలు స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్న పుడు ఈ సంస్థానములందలి ప్రజలు కూడ అట్టి స్వాతంత్ర్యమునకై పోరాడితీరుదు రని నమ్మవచ్చును. అదియును గాక, కొన్ని యేండ్లలో నట్టి శాసనసభలను మీరు స్థాపించినఁ గాని మీకు సామ్రాజ్యశాసన సభలో ప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు బ్రిటిషిండియా ప్రజ లొప్పరని తెలియఁజేసినయెడల, వీరు తప్పక అట్టి శాసనసభలను నిర్మింతు రని నమ్మఁదగును.

ఇంతియ గాక, హిందూదేశమునం దంతటను (ఈ సంస్థాన ప్రదేశములయందు కూడ) పోస్టు టెలిగ్రాఫు రైల్వే కస్టమ్సు

మిలిటరీ — ఇక స్వదేశ సామ్రాజ్య [illegible] కింద [illegible] [illegible] [illegible] వారికే [illegible] వారి [illegible] [illegible] సంపవలెను. ఈ విషయములను గురించి సామ్రాజ్యశాసనసభవారు చేయు తీర్మానములు ఈ సంస్థానములకు కూడ వర్తించవలెను. ఇప్పటి తప్పుల పద్ధతిని మాని, [illegible] హిందూదేశమందలి రాష్ట్రములు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారికి [illegible] మిచ్చునట్లైతే, ఈ సంస్థానములు కూడ [illegible] యార్థిక స్థితిని [illegible] సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారి [illegible] ప్రతియేటను కొంత ధన మిచ్చుచుండవలెను. ఇవన్నియు జరిగినప్పుడే సామ్రాజ్యవిషయములలో [illegible] మిచ్చి [illegible] సంస్థానములు కూడ పొందవచ్చును. ఇది సులభముగ సాధ్య మగు నని యతిశయోక్తి కాదు. గొప్పగొప్ప సంస్థానాధీశులు సామ్రాజ్యవిషయములలో పాల్గొనుట కెంత కుతూహలములుగా నున్నదియు గనిపెట్టిన యెడల, మనము వారిని పైని కోరినవి కొంతవఱకు కిడికట్టే జరుగు చున్నందున, ఈ పద్ధతి కొలది కాలములో నవలంబింపబడవచ్చు నను నమ్మకము కలుగుచున్నది. ఎటులైనను ఈ పద్ధతులకు వా రొప్పికొనినం గాని సామ్రాజ్యశాసనసభలలో ఈ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వలనుపడదు. జేనివలననైన కలుగు లాభములను పొందగోరువారు దాని కగు కర్చులను భరించుటకును, దానివలన వచ్చెడి నష్టముల ననుభవించుటకును సంసిద్ధులై యుండుట యుచితము గదా! ఇవన్నియు జరుగు నని భావించి ఇంక రాజ్యాంగ తంత్ర మె ట్లుండవలసినదియు విచారింతము.

శాసననిర్మాణాధికార మొక సభయం దుంచుటకంటె రెండు సభలయం దుంచుట లాభకర మని ఆల్లనుల మెరియటు మొద లగు రాజ్యాంగవేత్తలు తలంచుచున్నారు. ఏల యనంగా, ఒక సభ తొందరపడవచ్చును. ఆ తీర్మానమునే మరియొక సభవారు కూడ నాలోచించి అంగీకారమును తెలుపవలసియుండినయెడల అట్టి ప్రమాదముల కవకాశ ముండదు. ఈ రెండు సభలలో "అప్పర్ చేంబరు" అనంబడు శిష్టసభ తఱచుగా వయస్సుచేతను అనుభవముచేతను ధనముచేతను శిష్టులగువారిని కలిగియుండును. ప్రజల చేతులలో కీల్బొమ్మలవలె నుండు క్రింది సభయందలి ప్రజాప్రతినిధులు ప్రజల యల్లరికి లొంగియుందురు. కాని, శిష్టసభవారు దీర్ఘకాలములకు ఎన్నుకొనంబడుదురు గనుక, వారు ప్రజల వోటున కంత లక్ష్యము సేయక యుక్తాయుక్తతల నాలోచించుటకు తగియుందురు. అదియును గాక, భావల యందును మతములయందును ఆచారములందును ప్రభుత్వములందును అనేకభేదములు గల దేశములం దిట్టి రెండవ సభ, అనగా శిష్ట సభ మిక్కిలి యావశ్యకము. గ్రీసు బల్గేరియాలయందు తప్ప ప్రపంచమునందలి నాగరిక రాజ్యము లన్నిటియందును ఇట్టి శిష్ట సభలు కలవు. క్రింది సభ స్వభావ మీ క్రింది పట్టికయందువలె నుండవచ్చును:

సామ్రాజ్య ప్రజాప్రతినిధిసభ

బ్రిటిషు ఇండియా.

			ప్రతినిధుల సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	...	...	20
బంగాళము	...	...	21
ఆగ్రా ఔధ్ రాష్ట్రములు	...	...	21
బొంబాయి	...	...	18
బీహారు ఒరిస్సా	...	...	16
పంజాబు	...	...	10
బర్మా	...	...	6
మధ్యరాష్ట్రములు బీరారు	...	...	6
అస్సాము	...	...	3
బ్రిటిషు ఇండియా మొత్తము	...	...	116

సంస్థానములు

హైదరాబాదు	...	...	6
మైసూరు	...	...	3
బరోడా	...	...	2
చెన్నరాజధానిలోని సంస్థానములు		...	2
బొంబాయి సంస్థానములు	...	...	2
బీహారు ఒరిస్సా సంస్థానములు		...	2
పంజాబు సంస్థానములు	...	...	2
మధ్యరాష్ట్రముల సంస్థానములు		...	1
సెంట్రలు ఇండియా ఏజన్సీలోని సంస్థానములు			5
రాజపుత్రస్థానములోని సంస్థానములు		...	5
కాశ్మీరము	...	...	2
సంయుక్తపరగణాలలోని సంస్థానములును బెంగాలులోని సంస్థానములును, ఒక పర్యాయము వీరు ఒక పర్యాయము వారు	...	...	1
సంస్థానముల ప్రతినిధుల మొత్తము		...	34

మొత్తము

బ్రిటీషిండియా మొత్తము	...	...	116
సంస్థానముల మొత్తము	...	...	34
హిందూదేశ మంతటికిని మొత్తము		...	150

పైపట్టికలో, బెలూచిస్థాన్ పశ్చిమోత్తరపరగణాలు చాల కాల మువఱకు మిలిటరీ యధికారము క్రింద నుండవలసినవి గనుక, వాని కేమియు ప్రాతినిధ్య మీయఁబడలేదు. తక్కిన ప్రదేశములకు సుమారు 20 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున ప్రాతినిధ్య మీయఁబడినది. యుక్త మని తోచిన నదే రీతిని 10 లక్షల కొకని చొప్పునఁ గాని 5 లక్షల కొకని చొప్పునఁ గాని ప్రాతినిధ్య మీయవచ్చును. ధనవంత మగు బొంబాయియందు జనసంఖ్యను బట్టి 10 మంది ప్రతినిధులనే యియ్య వలసినను వోటర్ల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండును గనుక 18 మంది ప్రతినిధు

లియ్యఁబడినారు. అయినను విద్యావంతులును ధనవంతులును గల [illegible] సంస్థానముల కిద్దఱు ప్రతినిధుల నిచ్చినారు. ఈ సభయందలి ప్రతినిధు లందఱును ప్రజలచేతనే మధ్యవర్తిత్వము లేకుండ నెన్నుకొనఁబడువారు. ప్రజలసంఖ్యను బట్టి క్రింది సభకు ప్రాతినిధ్య మియ్యఁబడును. ఇట్లే ప్రపంచమునందలి నాగరిక రాజ్యము లన్నిటియందును ఆచరింపఁ బడుచున్నది. పైసభ యనఁగా శిష్టసభను [illegible] మున్నది. ఇంగ్లండునందలి లార్డ్సు అనఁగా ప్రభువుల సభవంటి సభను మనము నిర్మింపవలెనని కోరుట యుక్తముగా కనుపడదు. ఇంగ్లీషువారు కూడ లార్డ్సు సభను మార్చుటకు ప్రయత్నములు సలుపుచున్నారు. ప్రస్తుతస్థితిలో ఇంగ్లీషువారి శిష్టసభ కెట్టి యధికారమును లేదు. అది యున్నను లేనట్లుగనే పరిగణింపనచ్చును. ఇండియాకు శిష్టసభయొక్క యుపయోగము మొదటి సభ తొందరపడినప్పుడు ఆ ప్రమాదమును దిద్దుట గనుక, ఆ సభలోనివారు క్రిందిసభలోనివారికంటె నెక్కువ యనుభవమును జ్ఞానమును కలవారుగా నుండవలెను. తండ్రి తనవారి కొడుకు పుట్టుకవల్లనే రెండవ సభలో ప్రాతినిధ్యము సంపాదించు నెడల, అట్టి సభ యుంచిన ప్రయోజనము లేదు. ఇంక జర్మనీయందు వలె శిష్టసభలోనివారు వేర్వేఱు రాజులచే నిర్వాచితులైనయెడ లను లాభము లేదు. మనకు ప్రజారాజ్యము కావలెను గాని, సంస్థానాధీశులయొక్కయు గవర్నరు జనరలుయొక్కయు నధికార మక్కఱలేదు. బికనీరు మహారాజు గారు చెప్పినట్లు, ఈ శిష్టసభలో స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్రమే యుండుటకు బ్రిటిషిండియా ప్రజ లొప్పరు. ఏల యన, ప్రతివిషయమును వారడ్డుపడిన మనము చేయున దేమియు నుండదు. 23 కోట్ల బ్రిటిషిండియా ప్రజలు తమతో నెట్టి సంబంధమును లేనట్టియు రాజ్యనిర్వహణ మన నెఱుఁగనట్టియు రెండు మూఁడు వందల సంస్థానాధీశుల యధికారము క్రిందికి వచ్చుట కెప్పటికిని ఇచ్ఛగింపరు. ఆ శిష్టసభలో బ్రిటిషిండియాకు కూడ నుచిత మగు ప్రాతినిధ్య ముండితీరవలెను. అట్టి సభలో సంస్థానాధీశులు కూడ సభ్యులుగా నుండుట వారికే యవమాన మని తలఁచెదను. ఏల యన, వారు హోదాయందు బ్రిటిషిండియాయందలి గవర్నరు జనరలు చక్రవర్తి గారి ప్రతినిధులను బోలియుందురు. వాదప్రతివాదములలో దిగుటకు వారికి తగు జ్ఞాన ముండదు. ఉన్నను, వారి మర్యాద కది భంగకరముగా నుండును. ఈ యభిప్రాయమునే "స్వదేశసంస్థానముల సమస్యలు" అను పుస్తకమున మైసూరు సంస్థానవాసి యొకరు తెలియఁజేసినట్టు వింటిని. దీనిని బట్టి సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియాకును ఉచిత మగు ప్రాతినిధ్యము శిష్టసభలో నుండవలె ననియు సంస్థానాధీశులు గాని వారిచే నిర్వాచింపఁబడినవారు గాని యందులో సభ్యులుగా నుండఁగూడ దనియు నిర్ధారణ యైనది. కాని, ఈ ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు, అనఁగా ఏ ప్రదేశమున కెందఱు ప్రతినిధు లుండవలసినదియు నిర్ణయింపవలసియున్నది. అమెరికాయందును కనడా దక్షిణాఫ్రికా ఆస్ట్రేలియా స్విట్జర్లాండులయందును ఉన్నట్లు అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మంగీకరించుటకు హిందూదేశమున వీలు లేదు. ఈ దేశమునందు ఒక భాగమునకును మఱియొక భాగమునకును జనసంఖ్యయందు గాని ధనమునందు గాని అధికవ్యత్యాసము లేదు. కనుకనే అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వారికి వీలుపడినది. కాని, హిందూదేశమునందు నా పద్ధతి యవలంబించిన యెడల, 8 లక్షల జనసంఖ్య గల కొచ్చి సంస్థానమునకును 4 కోట్ల 50 లక్షల జనసంఖ్య గల బెంగాలునకును సమానప్రాతినిధ్య మియ్యవలసివచ్చును. ఇంతకంటె నసందర్భ ముండనేరదు. ఈ విషయమున మనము జర్మను సామ్రాజ్యతంత్రమును చూచి నేర్చుకొనవలసియున్నది. జర్మనీలోని శిష్టసభయందు ప్రష్యాకు 17 గురు ప్రతినిధులు కలరు. కొన్ని భాగములకు ఒకే ప్రతినిధి కలఁడు. మనము కూడ నిట్లే యసమానప్రాతినిధ్యమును వేర్వేఱు భాగముల కియ్యవచ్చును. కాని, అట్లిచ్చుటలో వేర్వేఱు భాగముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును దృష్టియం దుంచుకొనుటయే గాక, జనసంఖ్యను బట్టి వచ్చెడి యసమానము వికృతస్థితి కెక్కకుండ లక్ష్యించుటకును ప్రయత్నింపవలెను. అనఁగా, చిన్నదగు సంస్థానమున కొక ప్రతినిధి నిచ్చితిమేని, 4 కోట్ల జనసంఖ్య గల చెన్నరాజధానికి 8 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున లెక్క చూచిన 133 మంది ప్రతినిధుల నియ్యవలసివచ్చినను, అట్లు చేయుటకు బదులుగా ఏడెనమండ్రు ప్రతినిధులను మాత్రమే యియ్యవచ్చును. ఈ పద్ధతి ప్రకారము శిష్టసభయందు ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు నిర్ణయించి క్రింది పట్టికలో కనఁబఱచియున్నాను:

సామ్రాజ్యశిష్టసభ

బ్రిటిషిండియా

			ప్రతినిధుల సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	...	...	7
బెంగాలు	...	...	7
బొంబాయి	...	...	7
ఆగ్రా ఔధ్ రాష్ట్రములు	...	...	7
బర్మా	...	...	5
బీహారు ఒరిస్సా	...	...	5
పంజాబు	...	...	5
మధ్యరాష్ట్రములు బీరారు	...	...	4
అస్సాము	...	...	2
బ్రిటిష్ ఇండియా మొత్తము	...	...	49

సంస్థానములు

హైదరాబాదు	...	...	5
మైసూరు	...	...	3
బరోడా	...	...	3
కాశ్మీరము తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు ఇండూరు జయపూర్ జోధ్‌పూరు పాటియాలా, ఒక్కొక్క సంస్థానమున కిద్దఱు ప్రతినిధుల చొప్పున	...	...	14

ఉదయపూర్ కొచ్చి కపూర్థల బహావల్పూర రాంచి టీహరి బనారసు రామ్పూరు కొల్హాపూరు కచ్ఛ జునాఘడ్ భావనగరు నవనగరు భూపాల్ అల్వారు బికనీరు కోటా భరతపూరు రేవా సంస్థానములు చెరి యొక ప్రతినిధి చొప్పున	18
రాజపుత్రస్థానమందలి యితరసంస్థానములు ...	1
సెంట్రలు ఇండియాలోని యితరసంస్థానములు ...	1
మధ్యరాష్ట్రములలోను వర్హిమహాలులోను గల సంస్థానములు	1
బీహారులోని తక్కిన సంస్థానములు	1
పంజాబులోని యితరసంస్థానములును సంయుక్తపరగణాలలోని గార్వాల్ సంస్థానమును ...	1
ఉత్తర బొంబాయిరాజధానియందలి వదలివేయఁబడిన సంస్థానములు	1
బొంబాయి దక్షిణభాగమందలి వదలివేయఁబడిన సంస్థానములు	1
చెన్నరాజధానియందలి తక్కిన సంస్థానములును బెంగాలాసాములందలి తక్కిన సంస్థానములును, ఒక పర్యాయ మిది ఒక పర్యాయ మది ...	1
సంస్థానముల మొత్తము	51

మొత్తము

బ్రిటిషిండియా మొత్తము	49
సంస్థానముల మొత్తము	51
హిందూదేశమునకు మొత్తము	100

ఈ శిష్టసభలోనివారు సేమ తమ రాష్ట్రీయశాసనసభలవలన (అమెరికాయందువలె) నెన్నుకొనఁబడినవారు. ఈ పద్ధతి చాల సంస్థానముల కన్వయించినను కొన్ని చోట్ల ఆటంకము వచ్చును. రాజపుత్రస్థానమునందలి చిన్న సంస్థానముల నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇవన్నియు కలసి ఒక ప్రతినిధి నెన్నుకొనవలెను. దీని కొకే పద్ధతి యుచితముగా నుండునట్లు తోఁచుచున్నది. ప్రతిసంస్థానమునందలి ప్రజలును తమ జనసంఖ్య కొక మోస్తరుగా సరిపోవునట్లు నియమిత సంఖ్య గల కొందఱిని ఎన్నుకొనవలెను. ఇటు లన్ని సంస్థానముల వలన నెన్నుకొనఁబడినవారును కలసి యొకనిని శిష్టసభాప్రతినిధిగా నియమింపవచ్చును. దీనినే "ఎలక్టరల్ కాలేజి" పద్ధతి యందురు.

ఈ శిష్టసభాసభ్యులను గూర్చి మరికొన్ని సంగతులు వ్రాయవలసియున్నది. ప్రతిసభికుఁడును తన యెన్నిక యయిన తరువాత ఆఱేండ్లకు తన సభ్యత్వమును వదలుకొనవలెను. అప్పుడు తిరిగి ఆ స్థానమునకు ఎన్నికలు జరుగును. క్రింది సభలోని మెంబర్ల సభ్యత్వకాలము నాలుగేండ్లుగా నుండవచ్చును. క్రింది సభకును శిష్టసభకును మఱొక భేదము కూడ నుండవలెను. శిష్టసభలో ప్రతి మూఁడవ భాగమునకు రెండేండ్ల కొకసారి యెన్నికలు జరగవచ్చును. అనఁగా, శిష్టసభలో ముప్పది మంది యున్నయెడల వారిలో పదిమంది ఈ యేఁటను మరి పదిమంది మరి రెండేండ్లకును తక్కిన పదిమంది మఱి నాలుగేండ్లకును ఎన్నుకొనఁబడుచుండవలెను. ఇప్పటినుండి ఆఱేండ్లకు గాక ఇప్పుడు ఎన్నుకొనఁబడినవారి సభ్యత్వకాల మైపోయి వారి స్థానములకు తిరిగి యెన్నికలు జరుగవలసియుండును. ఇట్లు జరిగినయెడల శిష్టసభలో శిష్టసభాకార్యములందు ఏను భవము కలవారెల్లప్పుడు నుందురు. అందఱు నొకేసారి యెన్నుకొనఁబడినయెడల అందఱును ఆ సభాకార్యక్రమము నెఱుఁగనివారే యెన్నుకొనఁబడవచ్చును. అంతే కాక, నేను సూచించిన పద్ధతివలన ప్రజాభిప్రాయ మెట్లున్నదియు ప్రతి రెండేండ్లకును తెలిసికొనుట కవకాశ ముండును. మన దేశమునకు పూర్తి యైన స్వాతంత్ర్యము వచ్చునపుడు కార్యనిర్వాహకసభ యీ క్రింది విధముగా నియమింపఁబడవచ్చును. రెండు సభలును కలిసి ఒక మంత్రి నెన్నుకొనవచ్చును. అతఁడు ఆ రెండు సభలలోనివారినుండి ఆర్వురిని కాని ఏడుగురను కాని తనకు సహాయమంత్రులనుగా తీసికొనవచ్చును. తనయందు నమ్మకము లేదని ఏ సభవారైన అనినయెడల, అతఁడు మంత్రిత్వమును వదలుకొనవలసియుండును. ప్రస్తుతము కార్యనిర్వాహకసభలో గవర్నరు జనరలు గారు కాక ఆఱుగురు సభికు లుండవచ్చును. వారిలో ముగ్గురు ఆంగ్లేయులుగను గవర్నరు జనరలు గారిచే నిర్వచింపఁబడినవారుగను, తక్కిన ముగ్గురును హైందవులుగను రెండు సభలచేత నెన్నుకొనఁబడినవారుగను నుండవలెను. మిలిటరీ విదేశసంబంధముల విషయములలో కొంత కాలమువఱకు ఈ సభల కధికార ముండఁగూడదు. తక్కిన యధికారముల పట్ల కాంగ్రెసు - లీగు స్కీము అనుసరింపఁబడవలెను. దీనిని బట్టి కాంగ్రెసు స్కీమునందుకంటె హెచ్చధికారముల నీ సభలకు నే నడుగుట లేదని స్పష్టము. నేను చేసిన మార్పెల్లను రెండవ సభ యుంచవలెననుటయు మొదటిసభలో 120మంది ప్రజాప్రతినిధులును 30 మంది గవర్నమెంటు నిర్వచితులును నుండుటకు బదులు 116 గురు బ్రిటిషిండియా ప్రతినిధులును 34 గురు స్వదేశసంస్థానప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడినవారును నుండవలె ననుటయు మాత్రమే. రెండవ సభలో బ్రిటిషిండియా ప్రతినిధులు తక్కువ యున్నారనెడి యభ్యంతరము కన్పింపవచ్చును. అట్లు గాకున్న, సంస్థానములవారు తమ మాట చెల్లదని భయపడవచ్చును. ఇంతకును సంస్థానముల ప్రతినిధు లిద్దఱు మన పక్షమునకు వోటిచ్చిన, అధికసంఖ్యను వోట్లు మనకే వచ్చును

నేనీ స్కీమును తయారు చేయుటలో కొన్ని చోట్ల పొరపాట్లకు లోనైయుండవచ్చును. ఇది తప్ప మరియొక స్కీమును తయారు చేయుటకు వీలు లేదని నా యభిప్రాయ మెన్నఁటికిని కాదు. సామ్రాజ్య రాజ్యాంగతంత్రమునందు స్వదేశసంస్థానములకు స్థాన మిచ్చుటలో మనము గమనింపవలసిన సిద్ధాంతములను కొన్నిటిని సూచింపఁగలిగితి నేని, నా శ్రమ యంతయు వృథా కాలేదని సంతుష్టుఁడ నయ్యెద.

సాత్త్విక నిరోధము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, ఓ. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

మన రాజకీయాందోళనమునందు సాత్త్విక నిరోధ మనునది నిబంధనానుకూలాయుధములలో ప్రధాన మైన దని గాంధీ గారు దక్షిణాఫ్రికాలో జరుపఁగలిగిన చర్యలవలన మనవారు గ్రహింపఁగలిగిరి. కాని, పెక్కు వేల సంవత్సరములనుండి మన దేశీయులు బలవంతుల దౌర్జన్యమును బాపుటకు దీనిని జయప్రదముగ నుపయోగించుచుండినట్లు మన పురాణములు మొదలగు పూర్వచరిత్రలవలన స్పష్టపడుచున్నది.

శరీరబలముకంటె ఆత్మబలము పెక్కు మడుంగు లెక్కువ బలీయ మైనది. రాజకీయబాధలను గాని మఱియే యితరబాధలను గాని తొలఁగించుకొనఁదలఁచినపుడు జనులు తమ యాత్మబలమునే సదా యుపయోగించుచున్న యెడల, ఇప్పటి యనవసరపు కష్టములకు మనము లోనుగాకుండియుందుము. ఒకానొకప్పుడు బలము నుపయోగించుటవలన జయప్రద మగు ఫలములు త్వరలో కనిపింపకపోయినను బాధ లేదు. పరిపాలకులకుఁ గాని ఇతరప్రజలకుఁ గాని ఏ విధ మైన హానిని కలుగఁజేసినవారము కాము. మనమే యిడుమల నొందుదుము. దీనిలో అపజయ మనునది లేనే లేదు. దీని నుపయోగించిన కొలఁది మనుజుఁడు మఱింత ధైర్యవంతుఁడై క్రమక్రమముగ తాను స్వార్థత్యాగమూర్తి యగుచుండును. న్యాయముకొఱకు ఈ శక్తిని ప్రయోగించునపుడు దీనిని శరీరబల మెంత గాఢముగ నెదుర్కొన్నను తుదకు సత్యము జయించితీరును. ఈ యాత్మబలము నుపయోగించువారు అనేకకష్టములకు పాలైనప్పటికిని ఆ కష్టములే వారికి ఆనందజనకము లగుచుండును. కాఁబట్టి, ఈ యాయుధము నుపయోగించువారు ధనదారపుత్త్రాదులను లక్ష్యము చేయక మిక్కిలి ధైర్యవంతులుగ నుండవలెను. వీరు తమ శరీరబలము నుపయోగించి, ఇతరుల నెన్నటికిని ఎంత మాత్రమును బాధ నొందింపఁగూడదు; 'అహింసా పరమో ధర్మః' యను నీతివాక్యమును మఱువఁగూడదు.

తన శరీరముకంటె తన యాత్మ వేఱుగా నున్నదని గ్రహించినవాఁడే ఈ శక్తి నుపయోగింపఁగలఁడు. తన ప్రభువుల యాజ్ఞలు న్యాయ మైనవి కా వని తాను త్రికరణశుద్ధిగ నమ్మినపుడు వాని నుల్లంఘించుటలో తన ప్రాణము నైనను గోల్పోవుటకు సంసిద్ధుఁడుగా నుండవలెను. ఇట్టివాఁడు తన శత్రువులను కూడ ప్రేమింపఁగలఁడు. ఒక రక్తపు బొట్టయిన పడకుండ, ప్రయోక్తలను లక్ష్యభూతులను కూడ తరింపఁజేయఁగల మహాద్భుతశక్తి ఈ యాత్మశక్తియే యని చెప్పక తీరదు. ఇది అనేకధారలు గల వాడి యైన కత్తి. దీని ప్రయోగమువలనఁ గలుగు ఫలములు బహుదూరము వ్యాపింపఁగలవు. ఈ కత్తి త్రుప్పు పట్టదు. దీని నెవరును దొంగిలింపలేరు. ఈ కత్తి నుపయోగించువారిలో ఎంత పోటీ యేర్పడినను, వారికి అలసట యనునది యుండనే యుండదు. ఈ కత్తికి ఒఱ లేదు. దీనిని బలవంతముగ ఎవరును లాఁగుకొని పోలేరు.

రాజకీయసంస్కరణములు కావలె ననువారు స్వార్థత్యాగులై యుండవలెను. వీరు ఏ విధ మైన దౌర్జన్యము నుపయోగింపక తామే కష్టముల ననుభవించుటకు సిద్ధముగ నుండవలెను. అసూయను తమ ప్రేమచేత జయింపవలెను. మోటు బల మైన శరీరబలమును తమ యాత్మశక్తిచేత జయింపవలెను. మనుష్యమాత్రులైన రాజులయందలి భక్తి దైవభక్తికి లోఁబడవలెను. మానవనిర్మాణముకంటె దైవనిర్మాణము వేఱుగా నున్నదని తన మనస్సాక్షి గట్టిగ బోధించుటచేత, మొదటిదానికి తాను లోఁబడనపుడు, ఒకవేళ తన యభిప్రాయము పొరబాటయినను, తానే బాధలను పొందును గాని ఇతరులకు ఎట్టి కష్టములను కలుగఁజేయఁడు. తా నెట్టి బాధలను పొందుచున్నను, రాజ్యాంగనిర్మాణము యథాప్రకారము నెమ్మదిగా దానియంతటనది సాగిపోవుచుండును. ఒకవేళ తన యభిప్రాయమే న్యాయ మైన దైనయెడల, పరిపాలకులు ఏర్పఱిచిన శిక్షలకు మిక్కిలి సంతోషముతో తాను లోఁబడి భవిష్యత్ఫలములను కాలమునకును బహుజనాభిప్రాయమునకును వదలివేయుచుండును.

ఈ యాత్మశక్తి నుపయోగించుటకు ప్రతివాఁడును

తగఁడు. గాంధి తిలకు మహారాజుల వంటివారు అరుదుగ
నున్నారు. ఈ యభ్యాసములో రక్షితులై యున్నఁ
గాని నిర్భయత్వ మలవడదు. మనము పిఱికిపందల మగుట
ఇతరులను హింసించుటకు శక్తి చాలనివార మగుటవలన
కాదు, చచ్చుటకు ధైర్యము లేకపోవుటవలననే.
పాశ్చాత్యదేశములలోవలెనే, మన యిండియా దేశ
ములో కొందఱు అరాజకులు బయలుదేఱి తమ దేశ
మునకు హాని కలిగించుచున్నా రని దురభిప్రాయపడి
ఇతరులను హత్య కావించుచుండిరి. వీరు సదుద్దేశ
ముతో దేశసేవ చేయుచున్నా మనెడి దుర్భ్రమ కలిగి
ఇట్టి దుష్టకార్యములను చేయుచున్నారు. కాని, వీనివలన
ఎట్టి ప్రయోజనమును లేదు సరి కదా, వీరు తమ దేశ
మును మరింత కష్టముల పాలు చేయుదురు. ఇట్టివారు
నిస్సందేహముగ పిఱికిపంద లని చెప్పవచ్చును. తమ
కడుపులో నున్నదానిని వెలికిఁ గ్రక్కలేక, జైలునకు
పోవుటకు సిద్ధముగా నుండఁజాలక రహస్యముగ నిరప
రాధులను నిష్కారణముగ చంపి వీలైనయెడల తప్పించు
కొని పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నించువారిని ధీరు లని యె
ట్లనఁగలము? ఇట్టి హంతకులు స్వరాజ్యపరిపాలనమును
మాత్రము సాఁగనిచ్చెదరా? వీరు తమ దేశమునకుఁ గాని
తోడి మానవులకుఁ గాని తుదకు తమ యైహికాముష్మిక
సుఖములకుఁ గాని యెట్లు తోడ్పడఁజాలుదురు?

ఈ సాత్త్వికనిరోధమునే సత్యాగ్రహ మని గాంధి
గారు గుజరాతీభాషలో వాడుచున్నారు. ఇది మత
సంబంధ మైన యాయుధము. మతమందు నమ్మకము
గలవారే దీనిని తెలివితోను ధైర్యముతోను ఉపయో
గింపఁగలరు. ప్రహ్లాదుఁడు అంబరీషుఁడు మీరాబాయి
మొదలగువారు సాత్త్వికనిరోధకులే. పాశ్చాత్యులు తమ
భుజశక్తిచేత స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనఁగలిగిరి.
దానిచేతనే, వారి స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగ
వచ్చును. మన యిండియా దేశమువారు తమ యాత్మ
బలముచేతనే దానిని సంపాదించుకొనవలసియున్నది.
ఎట్టి కృషియు లేక ఉచితముగా ఈయఁబడిన స్వరా
జ్యము స్వరాజ్యమే కాదు. దాని నెప్పుడు నిలుపుకొనఁ
జాలము. ప్రజలు తమ శక్తిని తాము తెలిసికొనఁజాల
నపుడు వారిలో నిజ మైన యుద్బోధ కలుగనే కలుగదు.

సాత్త్వికనిరోధి తన పరిపాలకులకు ఎట్టి తొందరను
కలిగింపఁడు. అవిధేయుఁడుగ నెప్పుడు కనఁబడఁడు. పాల
కులు తప్పులు చేయుచున్నా రని తాను నమ్మినపుడు,
వారి యకార్యకరణములను బహిరంగముగ నిర్భయ
ముగ విమర్శించును. శిరస్సమ్మతులకు వ్యతిరేకముగ
నడచినాఁ డని పాలకులు విధించు శిక్షలను సంతోష
ముతో అనుభవించును. రాజులకు భయపడి తన విధా
యకకృత్యములను విడువఁడు. సహింపఁదగిన కష్టములకు
సర్కారువారికి మహజరులు పెట్టుకొనవచ్చును గాని,
సహింపఁగూడనివానిని తొలఁగించుటకు సాత్త్విక
నిరోధముకంటె మేలైన యాయుధము లేదు. దీనికి
రాజాధిరాజులు కూడ తప్పక లొంగిపోవుదురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధయుద్ధము బలహీనుల కేర్ప
డిన దని తృణీకారముగ కొందఱ అనెదరు. యుద్ధ
రంగమునం దుండు సైనికునికంటె ఈ సాత్త్వికనిరోధి
యెక్కువ ధైర్యవంతుఁడుగా నుండవలెను. మొదటి
వానిది తాత్కాలికముగ కలుగఁజేసికొన్న శౌర్యము.
ఈతనిది యావజ్జీవము పెంచి పోషింప వృద్ధి యగు
చుండు శౌర్యము. నిజము మాట్లాడిన రాజద్రోహదోష
మైనను, నిజమునే ధైర్యముగ పలికి శిక్ష నొందుటకు
సిద్ధపడినవాఁడే నిజ మైన సాత్త్వికనిరోధి. ఇట్టివానితో
పెక్కువేలమంది కారాగృహమునకు పోవుటకు సిద్ధ
ముగా నుందురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధము ఒకే సమయమందు ఒకే
స్థలమందు పెక్కుమంది కలసి చేయవలసియుండు
ననియు, సర్కారుద్యోగములను ఒకేసారి మానివే
యుట పన్నుల నందఱు ఒకేసారి నిరాకరించుట జరుగ
వలె ననియు, ఇట్టి యైకమత్యము మన దేశములో రాఁ
జాల దనియు, కాఁబట్టి సాత్త్వికనిరోధాయుధమువలన
రాజకీయసంస్కారణములు కలుగుట తటస్థపడ దనియు
కొందఱి యభిప్రాయము. వీరు సాత్త్వికనిరోధతత్త్వమును
సరిగా గ్రహింపలేదు. సర్కారువారిమీఁద ఒక్క
సారిగ కొంతమంది ప్రజలు కుట్రచేసి కత్తి కట్టవలసి
యుండు ననుట తప్పు. పాలకులమీఁద ఏ విధ మైన
యసూయ గాని మన కుండఁగూడదు. ఎవరు తనతో
చేరినను చేరకపోయినను తన విధ్యుక్తకార్యమును తాను
చేయుచు, సర్కారువారు విధించు శిక్షలను ధైర్యముతో
ననుభవించుటకు సిద్ధముగా నున్న వ్యక్తియే సాత్త్విక
నిరోధి. తనతో పెక్కుమంది చేరినయెడల తనకు శిక్ష
తప్పు నేమో యని యెదురుచూచుచుండెడివాఁడు ఈ
సాధనము నుపయోగించుటకు తగఁడు.

ఆంధ్రకవుల యపరాధములు

గోపాలదాసులు రామకృష్ణ కవులు

ఆంధ్రలోకోపకారము నాశింప
  భారతమ్మును నన్నయార్యుఁడు తెలుఁగు
జేయుచున్నాఁ డనుచుఁ బఠాయి గాక
లోపల సంస్కృతపద్య మెందులకుఁ జెప్పె? — 1

క. నారాయణభట్టారకుఁ
గూరిమి సహాయుఁ జేసికొని కొంగాడక్
నేరిచిన నన్నపార్యుఁడు
పీకేఁడి నా కేమి? తెలుఁగు విద్యాగురునిన్. — 2

ఉ. వీర్యము సర్వముం గెమసి పైటుగ దక్కన సూరి నాలుగో
మిర్యములట్టి పద్యముల మేల్మి నె.పోలుపనా నథర్వణా
చార్యుని భారతంబు కని సైఁపక నన్నయ చేసినట్టి దు
ష్కార్యము నీరగౌరవముఁ గాల్చదె? నిక్కము యేని నొక్కుడన్.

తే. సరసకవిరాజు మంత్రిభాస్కరునికన్న
నెక్కుడగువాఁడ నని కదా యెఱ్ఱప్రెగడ
మఱలఁ దెనిఁగింపఁ బూనె రామాయణంబు
నూఁగుఁ బేరును లేకుండ నూరక చెడ. — 4

తే. పామరుఁడువోలెఁ దిక్కనసోమయాజి
తెలిచి యాంధ్రీకరింపక విడిచినట్టి
భారతమ్మున ప్రేల్పెట్టఁబట్టి కాని
యెఱ్ఱప్రెగ్గడ బండార మెవ తెలుఁగదు? — 5

క. మన యెఱ్ఱన హరివంశముఁ
దెనిఁగించినవాఁడు మంచిదే నాచన సో
మన యుత్తరహరివంశముఁ
గనుఁడీ! యది యెంత చక్కఁగా నున్న దియో. — 6

తే. అచ్చతెనుఁగు పదంబుల నిచ్చకోలఁదిఁ
బుచ్చి తలతిక్క యన్వయమ్ములను బెట్టి
పాడుచేసెను నన్నయభట్టు దారి
యుభయకవిమిత్రులవ! తిక్కయొజ్జ గాదు. — 7

తే. తనకు సంస్కృతభాషలోఁ దగిన శక్తి
లేమి మొఱఁగఁగఁ దిక్కనసోమపీఠి
యట్టె బిగఁబట్టి యొక శ్లోక మల్లెఁ గాక
యుభయకవిమిత్రబిరుద మే ప్రభు వొసంగె? — 8

క. ఏన మాట కేరకె తెలియక
చని యొక పాటిం వాక్యసందర్భంబున్
తి యర్థ మెఱుంగని తె
ఎన్న పాండిత్యంబు వేఱ యాసాఁగఁగ నేలా? — 9

క. సొమ్మన కొడుకుని కయితకుఁ
గుమ్మరి గురవయ్య లేఖకుండఁట! యిది యె
ల్లం బాహాళ్యన కొక
కొమ్ము గలుగ వేల్పు వ్రాయఁ గుదిరిన లాగో? — 10

తే. కుసుమలక్ష్మీష్టుఁ డయి విద్యఁ గఱవఁగోక
సహజపాండిత్యుఁడ నటంచు సంబరపడు
పోతనామాత్యు నే రాజు పూజ సేయు?
దేవరల దయ్యములను గీర్తింప కేమి? — 11

క. ఏ కాలమందుఁ గానీ
వ్యాకరణాదులఁ బ్రశస్తి వడసిన కవులం
జేకొంద్రు నృపులు; కొండ్రె య
వాకు లిని చవాకు లిన్ని వలికెడువారిన్? — 12

ఆ. పాడి కవిత్వ మల్లు పోతరాజును శ్రేఁడు
వేఁడు పిలిచి గౌరవింపరాఁమి
హాలికుఁ డయి రేఁగి యవనీశ్వరులఁ దిట్టె
నక్క ద్రాక్షపండ్ల నానుడి గతి. — 13

తే. రావు సర్వజ్ఞసింహభూరమణుతోడ
బావ శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁ డేమొ
చెప్పి తత్కరుణాపాత్రుఁ జేయు పదవ
భోగినీదండకము నాఁడె పోతరాజు. — 14

ఉ. ఊరును పేర లేక పడియున్న తఱిన్ మడి గట్టుకొన్నటుల్
నేరుపు లాడుచుండెద రనేకులు, లభ్యము గాఁగ నెట్టి క
ష్కృతితి కేని సిద్ధపడి కొంచెపుఁ గార్యము లాచరింతు, రీ
తీరు ప్రపంచమందుఁ గలదే; మన పోతన నెన్న నేటికిన్? — 15

తే. ఆంధ్రకవిచక్రవర్తుల కందఱకును
నీ పలుకు చాలు మేలుబంతి యగుఁగాక!
తెలుఁగుసేఁతయొ కా? స్వతంత్రించి నీవు
చేసినది యేది? శ్రీనాథ! చెప్పుకొఁగ. — 8

ఉ. పద్యకవిత్వ కెట్టి [illegible]
[illegible] నాఁ డెంచిరె
వని స్వతంత్రకావ్య మని యేమి [illegible]
[illegible] ? కమలనాభశాస్త్రి ! 17

తే. ఎఱిఁగి నిపుణాక [illegible] నెమ్మి నెదకుఁ
[illegible]కొందురె ? శ్రీనాథకవి [illegible] !
సానికూఁతుల [illegible]
బలికె [illegible] బయలుగాను ! 18

తే. టంకములఁ బేర్చ మాడి కడాని గిన్నె
లందు భోజన మొనరించి యందలంబు
టెక్కి తిరిగిన గొప్ప కవీశ్వరుండె
యౌను శ్రీనాథుఁడు, సుకావ్యకుం డగునొ ? కాఁడొ ? 19

తే. ప్రాలుమాలికచేఁ గాళపత్త్ర పుస్త
కాటవుల నర్థపుం దెరువాట్లు గొట్టి
కొంతెతఁబడు నని కుకవి నొసరి తిట్టి
పెద్దన యొనర్చినట్టి తప్పిదము నదియె. 20

తే. మారన కథావిధానముఁ జూఱలాడి
కోసి శ్రీనాథు చెవులఁ గొల్లగొట్టి
మనుచరిత్రం బొనర్చి పెద్దన గడించె
నాంధ్రకవితాపితామహం డన్న బిరుదు. 21

ఆ. మనుచరిత్ర మందుకొని రాజు పెద్దన
పల్లకీ దన కేలఁ బట్టి యెత్తె
నడిగినట్టు లగ్రహారంబు లిడె ముక్కు
తిమ్మనార్యుకంటె నెట్టుఁ దనియె ? 22

తే. తనకు నంతఃపురమునకు మనసులందు
నెడమడుగు పుట్ట ముద్దు లొల్కెడు నుడులను
పారిజాతాపహరణంబుఁ బల్కి మార్చి
నట్టి తిమ్మన ఋణము రా జెట్టు తీర్చు ? 23

తే. కృష్ణరాయఁడు చేసిన విష్ణుచిత్త
కావ్యమందలి భావము గ్రామ్యమె యగు ;
నెన్ని మార్లు పఠించిన నెఱుకపడని
యట్టి పాషాణపాక మెవ్వండు సదువు ? 24

తే. శ్లేషకావ్యంబుఁ జెప్పి విశేషయశముఁ
గనిన పింగళి సూరన గడుసువాఁడె
కాని, శుభమస్తని యన నేమి ? గాయిదంబుఁ
దెలుఁగుఁ జేసినవాఁడు వైదికుని పగిది. 25

తే. కవనధోరణి కల్పనాగౌరవంబు
శబ్దసౌష్ఠవమును బెస్న సంబరంబె ;
భోగకుసుమవంతులా కళాపూర్ణకథకు
నెత్తిన ప్రధాననాయిక ? యెంత తప్పు ! 26

తే. బిగని గర్వంబుకం జేసి తన్నుఁ దానె
పొగడుకొనువాఁ డటంచుఁ జెప్పుదురు గాక,
నాలి పలుకులు రావు తెనాలిరాయ
కృష్ణకవి నోట బంగారు గిలకదీట. 27

తే. ఒకఁడు స్వప్నప్రకారము నుగ్గడింప
నెల్లవారలకుఁ గలలె తెల్లవార్లు
నవ్వుదు రను తలంపు లే దెవ్వరికిని
వేసకొన నేమిటికి నట్టి బీద కవుల ? 28

తే. దేవతాప్రార్థనంబును దేశవర్ణ
రాజవర్ణనములు కథారచన యంత
ట్రొక్కి విడిచిన పంతయే దిక్కుమాలి
కవనముం జెప్పదిగిన పస్థానిధులకు. 29

క. గాసటబీసట వేలుపు
బాసం గిరియించి యాంధ్రభాషాగ్రంథా
భ్యాసము లేకయె తెలుఁగులఁ
జేసెద మనుచుంద్రు బుధులు సిగ్గెటుఁగరొకో ? 30

తే. పూర్వకవిరాజులకు నిది భూషణంబొ
దూషణమొ యనుకొనుఁడు మీ తోఁచినట్లు ;
నన్నయాదుల పట్ల మాకన్నఁ గూర్మి
గలుగువారలు లేరు జగమ్మునందు. 31

తే. మద్రనగరాంధ్రవిద్వత్సమాజదత్త
నూత్నవిషయక్రియాలబ్ధరత్నఖచిత
హేమబిరుదాభిరాములు రామకృష్ణ
రచయితలు పీఠపురయువరాజగురులు. 32

ఉ. తెక్కలు కట్టుకొన్న గతి రివ్వున నేఁగుదు వంచు కాలమా !
ఎక్కడి వ్రాసెనో క్కా ? భరియింపఁగ రాని వియోగబాధ వాఁ
డొక్క నిమేషమున్ బడసియుండఁడు, నిక్కము ; కాకయున్నచో,
ఇక్కరణిన్ రచించునబె యెంతటి జ్ఞానవిహీనుఁడేనియున్ ?—కా. గో. రా.

Mr. AUSTIN CHAMBERLAIN

ఆస్టిన్ చెంబరులేన్ గారు

SIR JOHN FORREST

సర్ జాన్ ఫారెస్టు గారు

Mr. ROBERT ROGERS

రాబర్టు రోజర్సు గారు

Mr. W F MASSEY

డబ్లియు. ఎఫ్. మాసి గారు

Dr. BETHMAN HALLWEG

డాక్టరు బెత్మను హాల్వెగ్గు గారు

HON. ROBERT LANSING

గౌ. రాబర్టు లాన్సింగు గారు

HON. JOSEPHUN DANIELS

గౌ. జోసిఫన్ డానియల్సు గారు

HON. NEUTON D BAKER

గౌ. న్యూటన్ డి. బేకరు గారు

HON JAMES W. GERARD

గౌ. జేమ్సు డబ్లియు. జిరార్డు గారు

KING ALEXANDER OF GREECE

గ్రీసుదేశపు రాజు అలెగ్జాండరు గారు

THE GREEK ROYAL FAMILY

గ్రీసుదేశపు రాజకుటుంబము

JOAN D'ARC AT RHEIMS

రీమ్సువద్ద జోన్డి ఆర్కు గారి

GEORGE WASHINGTON

జార్జి వాషింగుటను గారు

మోటారుబండ్లు, మోటారుత్రొక్కుడు బండ్లు గల

మహానుభావులారా !

ఈ సంవత్సరము ప్రపంచమం దింతటను ఘోర సంగ్రామముతో కూడుకొనుటచే మీ బండ్లకు వలయు పరికరములను కొనుటలో మీరు కొంచెము జాగ్రత్తగ నుండవలయును. కొంచెము నిదానింపవలయును. మోటారుబండ్ల పరికరములు అనేకమార్పులను జెందినవి. కాన మంచివి గొనుటలో విశేషపరిజ్ఞాన ముండవలయును. మంచి వానిని కొనుటలో గూడ అనుభవము కలిగియుండవలెను. సరియైన ధరలు, నమ్మకమైన వస్తువులు వలయు నన్న మా పేర వ్రాసి తెలిసికొనుడు. క్రొత్తవిధానములతో మేము పరీక్షించి మీకు సౌకర్యములను కలుగజేయగలము. అనుభవశాలురగు ఇంజనీరులు గూడ మా వద్ద నున్నారు. 25 వండ్లనుండి సైకిలులను అమ్ముచున్నారము. మరమ్మతు చేసి విఖ్యాతిగడించినారము. 15 సంవత్సరములనుండి మోటారుబండ్ల నమ్ముచున్నారము. మా వద్ద ఈ క్రింది బండ్లు వాని పరికరములు ఎల్లప్పుడును ఉండును.

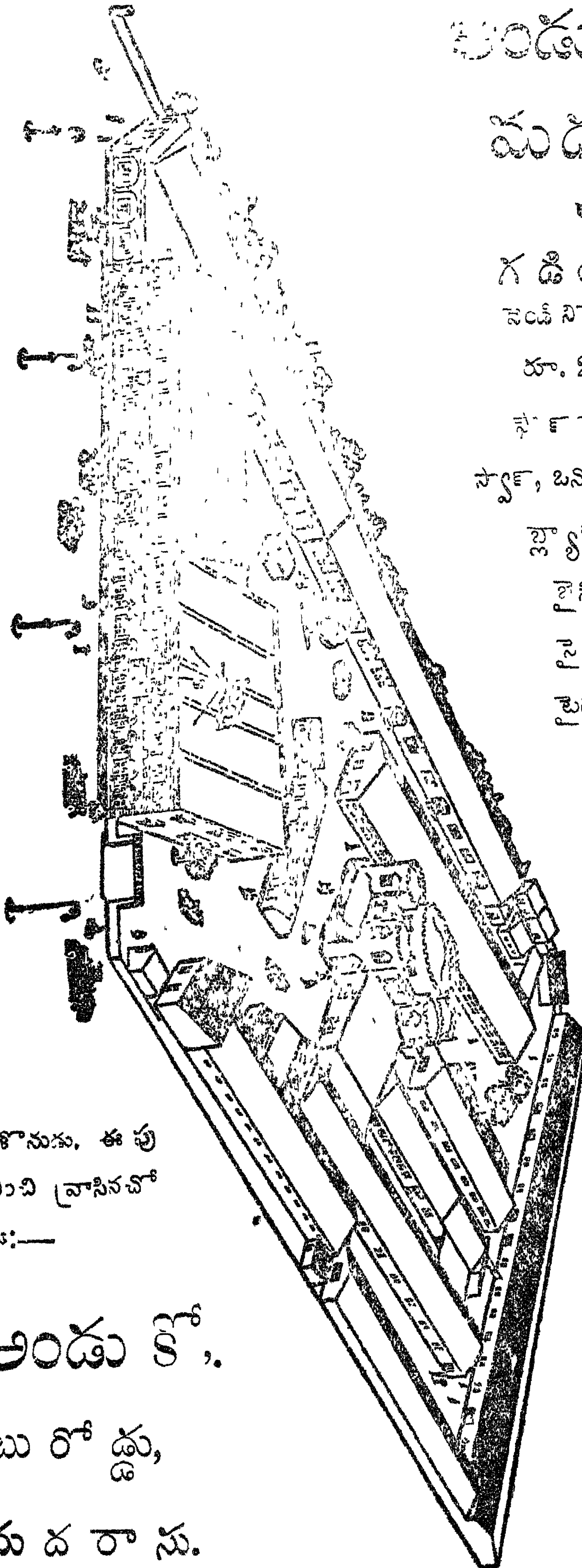
మిచిలిన్ బండి, సైకిలు టైరులు	ల్యూకాస్ సైకిలు మోటారు పరికరములు	ప్రైసెస్ వ్యాక్యూం యితర మంచి చమురు	ఆశ్చర్యకరమగు నునుపు నిగారింపు జేయు పదార్థము	డైనమో బ్యాటరీలు మాగ్నిటోసు తదితర పరికరములు

మీ బండ్లకు రంగుగాని మరమ్మతుగాని వలయుచో మా కంపుడు. సరిపరచి మీ కప్పగించెదము.

(10) **అడిసన్ కంపెనీ, మదరాసు.**

మేము వందలకొలది నేర్పరులగు పనివారలను మోటారుబండ్ల పనియందు ప్రముఖు లగు యూరపియనుల విచారణ క్రింద నియమించి ఆరోగ్యవంతము లగు మందిరములందు పని చేయించుచుందుము.

డైరక్టరులు:— టి. లూకర్, డబ్ల్యు. హెచ్. లూకర్, ఎ. టి. లూకర్.

సంస్కృతభాషలోని కొన్ని విస్మృతనాటకములు

మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు, ఎమ్. ఏ.

అహో! పృథివి నేఁటికిని రత్నగర్భయే. వెదకెడువారును భోగించెడివారును ఉండిన రత్నముల కేమి తక్కువ? శాకుంతలోత్తరరామచరితోన్మాదకస్వప్నవాసవదత్తములు చదివి యింక సంస్కృతభాషలో నుత్తమనాటకములు గలవా యని పెక్కండ్రు తలఁచుచున్నారు. విస్మృతిమహార్ణవములోఁ గాలపురుషుని దండఘాతమునకుఁ దూఁటుకపడి మునిఁగిపోయిన కృతిశకల మిప్పు డిప్పుడు మహాప్రయత్నముల వెలువరింపఁగాఁ గవిలోక మతివిశాల మనియుఁ గావ్యవినోదులకు విహారరమణీయము లగు నారామములు వయోబుద్ధివిద్యాదిగుణవిశిష్టుల కొక్కొకరికిఁ దగినట్లు పెక్కులు కల వనియు నిరుపాధికసుఖాసక్తుల కుద్ఘోషింపఁ జాలిన యన్ని శిల్పవైచిత్రులు పొడగానవచ్చుచున్నవి. ఈ వ్యాసమునఁ గొన్ని రూపకములఁ గూర్చి ప్రస్తావించి పేరులు నామావశిష్టము లగు మఱికొన్ని రూపకములఁ బేర్కొన్నచో లోకులు వాని సంపాదించి మాసిపోవుచున్న మహాకవికీర్తిచిత్రముల కంచుక మెఱుఁగు పెట్టి వానిఁ బునరుజ్జీవింపఁజేసి కృతార్థు లగుదురుగాక యని యీ యల్పప్రయత్నమునకు దిగితిమి.

మేము నిశ్చితాంశసందిగ్ధాంశముల సూచించునట్లు సర్వత్ర ప్రమాణబుద్ధితో వ్రాయఁగలము కాని యొక్కొక మాటకు సాధాగములు చూపి తమకుఁ దామె స్త్రీలో పురుషులో యని సందేహము సైతము కలుగఁజాలినట్టి మహాపురుషుల మేము మెప్పింపఁ జాలము. దీనిని సంస్కృతభాషలో రచించి సర్వసామాన్యముగాఁ బ్రచురింపవలసియున్నను మాకు గీర్వాణభాషలో వచనరచనాకౌశల మలవడకుండుటయు నాంధ్రభాషపైఁ గల పక్షపాతమును నాంధ్రుల బహుపథసంచరణశీలమును నీ యుద్యమమునకుఁ గారణము లయ్యె.

ఈనడుమఁ గొన్ని నష్టప్రాయము లగు నలంకారశాస్త్రగ్రంథములు లభింప వాని శోధించితిమి. కొన్ని నాటకములు లభింపఁ జదివి యానందించితిమి. పైవానిలో శారదాతనయుని భావప్రకాశము, భోజదేవుని శృంగారప్రకాశము, అభినవగుప్తపాదుల నాట్యశాస్త్రవ్యాఖ్యానము, అమృతానందుని కావ్యాలంకారసంగ్రహము, ముకులుని యుద్భటాలంకారవ్యాఖ్యయు ముఖ్యములు. వీనిలోఁ బేర్కొన్న నాటకములు పెక్కు లుత్పన్నము లయ్యె. వానిలోఁ గొన్నిటిఁ బేర్కొని ప్రలబ్ధనాటకముల గుఱించి విస్తరించెదము.

దశమావస్థ రూపకముల వర్ణించుట నిషేధ్య మనియు నాయకమృతి పునరుజ్జీవనమునఁ బర్యవసించునేని దుష్టము కా దని చెప్పుచు శారదాతనయుఁడు, "చంద్రాపీడస్య మరణం ప్రత్యుజ్జీవనకాంక్షయా కల్పితం [illegible] యథా శారదచంద్రికా' యనెను. బాణుని శారదచంద్రికలోఁ గాదంబరీకథయే కథాశరీరము కాఁ బోలు. క్షేమేంద్రుఁడు, "అంగేఽనంగజ్వరహుతవహః శ్వాసమిశ్రం [illegible] ధ్యానముద్రా। కంఠే కర్ణః కరకమలయోర్ దీప్తిశయ్యా కపోలే। అంసే వీణా కుచపరిసరే చందనం వాచి ముద్రా। తస్యాః సర్వం కృత మితి పున స్త్వాం వినా క్వాపి చేతః." అని యుదాహరించిన పద్యము కాదంబరీవిరహావస్థను సూచించు నని చెప్పుటచే శారదచంద్రికలోనిదే కావలయు.

హైహయవంశస్థు లగు కలచురిరాజులలోఁ బ్రఖ్యాతుఁ డగు ననంగహర్షుఁడు తాపసవత్సరాజ మను నాటకము నున్మాదస్వప్నవాసవదత్తికదాభాగములఁ గైకొని రచించెను. ఇతఁడు క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దులలో నుండినవాఁడు. ఈ నాటకరాజము మనకు లభింపకున్నను యూరోపుదేశమున నొక్క ప్రతి యెచ్చటనో నిలిచి యున్నది. దీనిలోని పద్యములు విప్రలంభకరుణరసప్రధానములుగా నానందవర్ధనభోజాదు లుదాహరించిరి. దీనిలోఁ బద్మావతి నుదయనుఁడు పరిణయమాడినను వాసవదత్తపైఁ గల మోహమునే విప్రలంభావస్థచేఁ బ్రకటించుచు హృదయమును నీరుగాఁ గరఁచు భావములు వెలువరించును. తృతీయాంకమున, లావణకాగ్నిలోఁ గాలిన వాసవదత్తను స్మరించుచు, "సర్వత్ర జ్వలితేషు వేశ్మసు భయా దాలీజనే విద్రుతే। శ్వాసోత్కంపవిహస్తయా ప్రతిపదం దేవ్యా పతంత్యా తయా। హా నాథేతి ముహుః ప్రలాపపరయా దగ్ధం వరాక్యా తథా। శాంతేనాపి వయం తు తేన దహనేనాద్యాపి దహ్యామహే." చతుర్థాంకమున, "జీవీ స్వీకృతమానసస్య నియతం స్వప్నాయమానస్య మే। తద్గోత్రగ్రహణాదియం సువదనా యా యాత్కథం నవ్యథాత్। ఇత్థం యంత్రణయా కథం కథమపి క్షీణానిశా జాగ్రతో। దాక్షిణ్యోపహతేన సా ప్రియతమా స్వప్నేపి నాసాదితా."

విశాఖదేవుఁ డభిసారికాచండిక మను వత్సరాజపద్మావతీపరిణయవాసవదత్తావిప్రలంభమునే వర్ణించు నాటకమును రచించె. ఇందుఁ బద్మావతి పుత్రవధను సమ్మతింపఁగా రాజు క్రిందివాక్యముల నామె హృదయము ఛేదించును "ప్రదుష్టోగ్రగ్రాహం సరిత మవగాఢః శ్రమవశా। దుపాలీఢః శాఖాం ఫలకుసుమలోభాద్విషతరోః। ఫణావి.... నార్థిచ్యుతిపరిచయాం క్రౌర్యనిరతాం। విషజ్వాలాగర్భాం చిర మురగకన్యా మనుసృతః."

భవభూతిని మెచ్చి సమ్మానించిన కాన్యకుబ్జాధీశుఁడు యశోవర్మ రచించిన రామాభ్యుదయము షడంకనాటక మతిమనోహరముగా నుండు నని యూహింపఁదగియున్నది.

విభాగేన వంచయతి స్మరణసుఖే రేఖా హాతిహృదయమేతన్మే." అని పలవించును. పాటలిపుత్రమును జొచ్చి నిర్వ్యాజసుఖసంప న్నమనోహరమగు తన శైశవావస్థను దలంచుకొనుచు "కాలాపకృష్ట రతి భంగురత్వాద్ వ్యక్తీభవన్నపి రఘువాం స్మృతీనాం స్ఫురంతి మే శైశవచేష్టితాని జాతిస్మరస్యేవ భవాంతరాణి." అని విలపించుట హృదయంగమమే. స్త్రీరతి లేక రాజ్యభారమును వహింపఁజాలక రాజు "శిరసివ దుర్వహం రాజ్యం విగాఢదుఃఖం వహామి కాంతా యాస్సమశీల విస్మృతేర్ వినా కందుకలత్వం రాజ్య ప్రతిభాతం." అని హృదయతత్త్వమును నిరూపించుచుఁ దన ప్రణయసంప్రయోగ సంస్మృతిలోఁ దేలి "పాతుం పద్మసుగంధి లోలనయనం రో మాంచితం చందనా। వ్యాకృష్టమధురసాటలాధరపుటం వక్త్రం పయోనాన్నామితం। వైలక్ష్య ప్రతిషేధపక్ష్మబగిరా తిన్యాస్య తయా ముగ్ధయా। పశ్చాత్తామ్రయనా కరేణ మమ తు ప్రచ్ఛాదితే లోచనే." అని స్వప్నములోవలె సుఖ మనుభవించును.

IV భగవదజ్జుకము

ఈ యేకాంక ప్రహసనమును రచించిన మహాకవి బోధాయనుఁ డని తద్వ్యాఖ్యాతృవచనమువలనఁ దెలియుచున్నది. బోధాయన కృత మగు మహానాటకము మాకుఁ జూడఁగలిగె. బోధాయనుఁడు మహాకవి యనియు క్రీ. శ. 1400 కంటెఁ బూర్వమువాఁ డనియు రఘువీరచరితనాటకమునఁ బ్రశంసించిన సుకుమారకవి వాక్యముల వలనఁ దెలియుచున్నది. సుకుమారుఁ డాత్మస్తుతిఁ బ్రకటించుచు "యైర్బోధాయనవాక్యపుష్పకలికాః కర్ణావతంసీ కృతా। యేషాం బిల్హణనూక్తిమౌక్తికసరాః కర్ణానలంకుర్వతే। మాధుర్యైకభువాం మురారివచసా మస్వాది యైః స్వాదిమా। సంతుష్యంతి త ఏవ నూతనసుధావేణీషు వాణీషు నః." అనుటచే బోధాయనుఁడు ప్రఖ్యాతుఁ డగు కవియని తోఁచుచున్నది. ఇతఁడు శ్రౌతసూత్ర కారుఁడో బ్రహ్మసూత్రభాష్యకారుఁడో తదన్యుఁడో యీ గ్రంథమువలనఁ దెలియరాదు. ఈ చిన్న ప్రహసనము సహృదయులు తప్పక చదివి యానందింతురుగాక యని మాత్రమే చెప్ప సాహసింతుము కాని దాని శిల్పిచాతుర్య మిట్టి దని యెత్తి చూపుటకు మాకు సంవిత్ప్రభావము చాలదు. దీని కతివిపులవ్యాఖ్య యున్నను సామాన్యులకు నైత మిది యథోచితముగా రసవంతముగా నుండును; మద్దృనీవల్లభులకును సుఖసంచరణము నీయని హృదయసంవాదిరస నిష్యందమునను బొందుచుండును. కేవలము సద్బుద్ధుఁగా నొకఁడు పరివ్రాజకు నాశ్రయించి శ్రమణుఁడై భిక్షాటనముచే జీవించుచు గురువుతో ధర్మసూక్ష్మముల వాదించుచుండ నొకనాఁడు పరివ్రాజకుఁడు నిస్సంగత్వస్వరూపము బోధించుచు "సుఖేషు దుఃఖేషు చ నిత్యతుల్యతాం। భయేషు హర్షేషు చ నాతిరిక్తతాం। సుహృత్సు మిత్రేషు చ భావతుల్యతాం।వదంతి తాం తత్త్వవిదో హ్యసంగతాం." అని రాగద్వేషముల మాధ్యస్థ్య ముపదేశింప శాండిల్యుఁ డట్లుండుట శక్యము కా దనఁ బరివ్రాజకుఁ డేల యన నీకు మాటిమాటికిఁ గోప మేల రావలయు నని శిష్యుఁ డడిగెను. "నీవు చదువ వని." "నే నధ్యయనము సేయకున్న ముష్టుఁ డగు నీ కే మయ్యె?" "ఉపగతుఁ డగు శిష్యుని క్షేమార్థము తాడనము సహితము విధేయము కావున నిన్నుఁ గొట్టెదను." "మత్సరము కోపము లేక కొట్టెదరా! సంతోషమే. భిక్షావేళ యతిక్రమించె." "మూర్ఖ, ఇదె యుదయ మయ్యె, ఇంటింటఁ గలియుఁ బొయ్యిలో నిప్పును బెట్టు వేళయె గదా. ఇంచుక విశ్రమార్థ ముద్యానము చొత్తము" "ప్రతిజ్ఞాహాని యగు; వలదు." "ఎట్లు?" "నీకు సమసుఖదుఃఖులు గదా!" "నా యాత్మ సమానసుఖదుఃఖమె; కర్మాత్మ విశ్రాంతి గోరుచున్నది." అని యీ రీతి సంభాషించుచుండ నొక వేశ్య యిరువురు చేటికలతో నుద్యానము సొచ్చి పూవులు కోయ ప్రయత్నించును. పరివ్రాజకుఁడు ఋతుమహిమము వర్ణించుచు, "అభ్యాగతః కిసలయాభరణో వసంతః। ప్రాప్తా శరత్కుముదమండవిభూషణేతి। బాలో నవేష్వృతుషు రజ్యతి నాన్య లోకే। యజ్జీవితం హరతి తత్కిలరమ్య మస్య." (పల్లవములతో మెఱయుచున్న వసంతకాలము వచ్చె ననియుఁ దెల్లకలువలతో మనోహర మగు శరత్కాలము వచ్చె ననియు ఋతువు ఋతువునకు నందు బాలునింబోలె నానందపడు చుండును. ఏది జీవితము హరించుచున్నదో యట్టి కాలమె వీనికి రమ్య మని తోఁచెఁగదా!) ఇత్యాదితత్త్వోపదేశము సేయుచుండ గణిక మదనుని మహాప్రభావముఁ బ్రకటించు గీతములు పాడుచుఁ బువ్వులు కోయుచుండెను "మధుమాసజాతిదర్పః కందర్పః కామినీకటాక్షసఖః। అవియోగినా మపి మనో విధ్యతి పుల్లై రశోకశరైః." "పరభృతమధుకరనాద జ్యాఘోషః కామ ఏష ఉద్యానే। తిష్ఠతి సహకారశరో ముహ్యతి నూనం మనో౽పి ముసేః." అంత యమభటుఁడు ప్రవేశించి కాలప్రేరితుఁడై సర్పరూపమున శాఖాశ్రయము నొంది యా సుందరి ప్రాణములు హరించె. అంత నవ్వసంతర్తుశోభయె మూర్తీభవించిన ట్లున్న యత్తనువు నేలపైఁ బడ నొక చెలి దాని తల్లిం దోతేరఁ జనుటయు శాండిల్యుఁడు నిలు పోపక, "స్వకర్మ భోక్తుం జాయంతే ప్రాయేణైవ హి జంతవః। క్షీణే కర్మణి చాన్యత్ర పునర్గచ్ఛంతి దేహినః." ఇత్యాది గురువాక్యములచేఁ దనివి సెందక శవము సమీపించి శుశ్రూషాపరుఁ డైనం బరివ్రాజకుఁడు చూచి వీని వ్యామోహముఁ దొలఁగింపఁ దా నా దేహముఁ జొచ్చి దాని తల్లియుఁ బ్రియుఁ డగు రామిలకుఁ డనువాఁడును రాఁగా వారి స్పృశింప నొల్లక పెడమొగ మయ్యె. రామిలకుఁడు "ఏకంనివర్తయ స్పృగాళీ ముఖారవింద। మీమత్తరంగ పరివృత్తమివారవిందం। ప్రేక్షాతిసాసుతవవక్త్ర మసర్వదృష్టమర్థావపీత మివ పాణిపుటేన తోయం." అని కటాక్షవీక్షణమునకు యాచించుచుండ వైద్యుఁడు ప్రవేశించి గణికతో వాదించుచుండ యమభటుఁడు పొరపడి వే ఱొక గణిక ప్రాణములకు మాఱు దీనిఁ దెచ్చితి నని క్రమ్మఱి సజీవ యగు వేశ్యం జూచి యాశ్చర్యము సెంది పరివ్రాజకుని మేన గణికాప్రాణముల నిలుపఁగాఁ బరివ్రాజకుఁడు శాండిల్యరామిలకులఁ గౌఁగిలింపఁ బిలుచుటయు మొదలంగాఁ గొంత

[illegible] ద్వారా ప్రాణముల [illegible] చేసి పోవఁగా [illegible] పరివ్రాజకుని [illegible] నున్నవారి [illegible] యని యక్కడ పరివ్రాజకుఁడు "అస్తంగతో క్షితి దిశక్షృద్గగనాంతలంబీ మూషాముఖస్థ [illegible] । యస్య ప్రభాభిరనురంజితకె [illegible] కాలక్యా [illegible] గర్భ మివాంతరిక్షం' అనునట్లు సంధ్య యగుట [illegible] యథావకాశముగాఁ జెప్పెను [illegible] అక్కడ [illegible]' ఇట్టి కవుల కావ్యములు [illegible] కాలపురుషుఁ యున్మత్తహస్తములఁ జిక్కి [illegible] హా! ఈ కథా సారమును [illegible] "అస్మిన్ నాట్యే [illegible] యోగీంద్ర [illegible] ఆత్మా [illegible] తిష్ఠవా జ్ఞకా । మూలాధారసముద్గతా సనుషిరా నాడీ సుషుమ్నా పరే । చేష్టే చోభయపార్శ్వ సనుచితె నాడ్యా [illegible]' అని జీవాత్మపరమాత్మకుండలినీశక్తిరూపము [illegible] పరివ్రాజక గణికల సంగస్థలముల నాడించి విసర్గగహన మగు యోగమార్గమును బాటసరుల కన్నులకుఁ [illegible] కళలు కొండకే జల్లించిరి

V మత్తవిలాసము

ఇదియు నేకాంక ప్రహసనమే. చతముల పేళ్లు పెట్టుకొని మతాచార్యుల బోధసార మెఱుంగక కులక్రమాగతసదాచారము నీటఁ గలిపి నూతనబోధలలోని దురాచారముల మాత్ర మె యనుష్ఠింపఁజాలిన మహానుభావుల కంథస్రాయ మగు జ్ఞానచక్షువును దెఱపింప లేక చర్మచక్షువుల కైన నాఁడి మాపుట కనియో యీ రూపకమున బౌద్ధకాపాలికోన్మత్తులు భిక్షాశనమున జీవించుచున్నను మద్యపానమత్తులై కుక్క కొని పోయిన భిక్షాపాత్రమునకుఁగా నొకరి నొకరు రాడికొనుచు నాచార్యపురుషుల నైతము హేళనము సేయుచుఁ బొద్దుపుచ్చినట్లు కథాశరీరము కల్పించి కాంచీపురాధీశ్వరుఁడును బల్లవకులసంజాతుఁడు నగు మహేంద్రవిక్రమవర్మ దీని రచించెను. ఇతఁడు క్రీ. శ 8-వ శతాబ్దిలో నుండినట్లు తోఁచుచున్నది. ప్రబోధచంద్రోదయములో క్షపణకబుద్ధాగమసోమసిద్ధాంతులఁ గూర్చుట కిది మూలము కాఁబోలు. ఇట్టిదే పూర్ణపురుషార్థచంద్రిక యను నాటకము మఱియొకటి గలదు. దాని జాతవేదోమహాకవి రచియించె. మత్తవిలాసమునఁ గపాలి త్రాగి యాడుచున్న దేవసోమ యను భార్యతో "తపస్సుచేఁ గామరూపము సిద్ధించు ననుట కాపాలికవ్రతతత్పర వగు నీయెడ నిక్కమయ్యెఁ గాబోలు!" నీకు "ఉద్భిన్నశ్రమవారిబిందునిచయం సభ్రూలతావిభ్రమం । ఖేలం యాతి సకారణాని హసితాన్యవ్యక్తవర్ణా గిరః । రాగాక్రాంతమధీరతారమలసాపాంగం యుగం నేత్రయో । రంసోపాంతవిలంబినశ్చ విగళన్మాలాగుణా మూర్ధజాః" అని వేషవిశేషమును వర్ణించెను ఇట్లె మఱియొక ప్రాచీనకవి కుసుమపురవైశికమున విలాసవిహారము సేయుచు మధుపానమోహాసద్యఃప్రత్యాగతస్మృతి యగు నొక విలాసవతిం జూచి విటుఁడు "వాసు, సుభగా భవ, [illegible] సంధ్యారాగ మివ ప్రతిబిం [illegible] కుసుమాయుధ [illegible] వద్యావ్యకులతాం [illegible] ప్రోష్ఠా [illegible] వసనస్యైక మ్మదురా । [illegible] నేత్రాజ్ఞ [illegible] లజ్జా వ్యపగతా । స్మృతి [illegible] కరిష్యామి [illegible] ముఖం [illegible] సిమ్మతి [illegible]' అని వర్ణించి నట్లు [illegible] నెప్పెను.

VI కాదంబరీనాటకము

దీనిని [illegible] కుమారుఁ డను విశ్వనాథకవి సోదరుఁడు [illegible] నరసింహకవి రచించెను. [illegible] కాలమువాఁడో తెలియదు కాని [illegible] రచింపఁబడిన సాహిత్య చింతామణిలో దీనిలోని పద్యము లుదాహరింపఁబడియున్నందున నరసింహకవి క్రీ. శ 1400 కంటెఁ బూర్వుఁ డనుట నిస్సంశయము శ్రీనాథుని శృంగారనైషధకాలము వామనభట్టబాణుని కవితాసామ్రాజ్యము వేమభూపాలునియొద్దనె వెల్లియున్నది [illegible] వను కావ్యమున గ్రంథకర్త్రి యగు గంగాదేవి "[illegible] ప్రతికావ్యోక్తివ్యక్తవైదుష్యసంపదే । అగస్త్యాయ జగద్యస్మిన్ స్పృహయేతోక్తి [illegible] స్తుమస్తనపరం వ్యాసం గంగాధరమహాకవిం । నాటకచ్ఛద్మనా దృష్టాం యశ్చక్రే భారతీకథాం చిరం స విజయతాం విశ్వనాథ కవీశ్వరః । యస్య ప్రసాదాత్ సార్వజ్ఞం సమింద్ మాధ్యశేష్వపి" అని వర్ణించిన ముగ్గురిలో నగస్త్యుఁడు విశ్వనాథనరసింహులకు మేనమామ, గంగాధరుఁడు తండ్రియు నగుట కవివంశము స్తోత్రభాజన మగుచున్నది సౌగంధికాహరణ మను ముద్రితనాటకమున విశ్వనాథకవి యగస్త్యకవి మేనల్లుఁ డని వర్ణింపఁబడుటం జేసియు గంగాదేవికి విశ్వనాథకవి గురు వగుటయు నరసింహకవియు వేమభూపాలుని యాస్థానమున నున్నవాఁడో లేక యించుక పూర్వుఁడో యెఱుఁగరాదు. దీనిలో మొదటి యెనిమి దంకములు మాత్రమే చూకు లభించినందున దాని పరిమితి చెప్పఁజాలము. 9-అంకములు గలదియేమో? నాటకమున 5 మొదలు 10 వఱ కెన్ని యంకము లైన నుండవచ్చును గదా. "శాకుంతలం తు సప్తాంక మష్టాంకం నళవిక్రమం । దేవీపరిణయం చాత్ర నవాంకం నాటకం స్మృతం" అని భావప్రకాశము. ఈ నాటకమునఁ గాదంబరీకథ యంతయు నంకములుగా విభజింపఁబడి మృదుమధుర మగు సులభశైలితో సంభాషణము నడపింపఁబడియున్నది గాని భావములు బాణభట్టు కాదంబరిలోవలె మత్తెక్కించి క్షణమాత్రము బాహ్యప్రపంచమును మఱపింపఁజేయునవి కావు. అచ్ఛోదసరస్తీరమునఁ జంద్రాపీడుఁడు దిగి శివాయతనమున నున్న మహాశ్వేతను జూచి వీణ వాయించి నిలిపిన దాని తపశ్చర్య కాశ్చర్యపడి దానిచే సత్కారముఁ బొంది హృదయశంకాశంకు వగు దాని చర్యావిశేషమును బ్రశ్నము చేసి యది వృత్తములు సహితము నిలువు నీరుగా నేడ్వఁజాలినట్లు తన మదనభంగమును వర్ణించి చెప్పెడి సందర్భమునఁ జంద్రాపీడుఁడు "బాష్పైర్లోచనకుక్షిగర్భనిభృతై

ద్మక్తాఫలాఫ్యైః క్షణం । స్థూలస్థూలానిబద్ధబిందుపతితః పక్ష్మాగ్రసంపిండితై । సించంతీ స్వముురోజయుగ్మ మభితః శ్వాసం సృజంతీ కథం కృష్ణాత్పీడితకంఠగద్గదా వా పర్యాకులం రోదితి." అని పలుచుకొనెను. పంచమాంకమునఁ జంగ్రాసకుని యెదుట నడచిన యంతర్నాటకమున నాటకర్త ధారుఁడు నాట్యము నిట్లు ప్రశంసించును "చాతుర్విధ్యసముచ్చయ పంకజభువా దేవేద్య ఉత్థాపితః కర్తుం భూతభవిష్యలోకలమిదం ప్రత్యక్షతామచ్యుతే. అంగత్వం ప్రతిపాద్య చాస్య సకలా కామం స్వదంతే కలా । సామ్రాజ్యస్య ఫలం న కస్య హృదయోల్లాసాయ నాట్యాకృతిమ్."

VII విజయవిక్రమము

ఇది యార్యసూర్యమహాకవిచే రచింపఁబడిన యేకాంక వ్యాయోగము. ఆర్యసూర్యుఁడు కౌండిన్యగోత్రజుఁడు. ఆర్యసూర్యుఁడను సాధ్వకవి యుజ్జయినిలో రాజసభలోఁ గవితావిద్యఁ బరీక్ష యిచ్చి బ్రహ్మరథ మెక్కి యూరేఁగినట్లు కావ్యమీమాంసలోఁ జెప్పఁబడియున్నది. అతఁడే యితఁ డైనయెడల విజయవిక్రమము క్రీ. శ. 4-5 శతాబ్దులలో రచియింపఁబడియుండవచ్చును. శైలి వలన నది 8-వ శతాబ్ది గ్రంథ మని కానవచ్చుచున్నది. దీనిలోఁ బదబంధము భావములును గవిరోచితముగా వీరసప్రకర్షమును బొంది ప్రౌఢములుగా నున్నవి. ప్రస్తావనలో వసంతవర్ణనమున, "మానం వి మోచయతి జీర్ణమివాశుపర్ణం । రాగం ప్రవాళమివ నూతనమాతనోతి । వీరుత్స్వివ ప్రతినవోత్కలికాకులాసు । రోపిత్స్వపి ప్రచరతి స్ఫుటమేవ చైత్రః." అనుభావము రమణీయమే. పాలికలనికి సైంధవవధార్థము వోవునప్పుడు కృష్ణుఁ డర్జునునితోఁ జెక్కు లుత్సాహకరముగాఁ జెప్పుచు, "రణప్రస్థానోద్యత్పటుపటహానాదశ్రుతిభవ । స్మదాప్రాదుర్భూతప్రచురపులకాంకా తవ తనుః । అయం తే కృష్ణాయాః కుచకలశసంబాధసుభగః । పరీరంభో భూయో ద్విగుణపులకైర్దంతురయతి." భీష్మునిఁ జూచి, "తీక్ష్ణైః కటాక్ష విశిఖైరపి సుందరీణా । మక్షోభ్యమాణ హృదయస్య దృఢవ్రతస్య । వీరశ్రి యోపగతయా విశమాస్త్రయుక్త । కేళీజుషః పరమభూదవ కీర్ణితాస్య. పిత్రర్థం త్యజతా సముద్రవలయక్షోణీగతప్రాభవం । భ్రాత్రర్థం చ సముజ్ఝితః ప్రణయినీసంభోగలీలారసం । పౌత్రార్థం జహత స్తథా ప్రియతమా న్ప్రాణా న్రణప్రాంగణే । లోకోత్తీర్ణ మహో న కిం గుణగణోత్తుంగస్య గాంగాయనేః." ద్రోణునిఁ గూర్చి, "క్షత్రశ్రియం ప్రకటయ న్విశమాస్త్రచిహ్నం । బ్రాహ్మీం శ్రియం చ కలయ న్మఖవేదిలక్ష్మ్యాం । యః క్రూరసౌమ్య హృదయో మథనాత్పురస్తా । దంతర్విషామృతయుతోఽబ్ధిరివావభాతి." ఇత్యాదులు పెక్కు పద్యములు గలవు.

VIII ఉభయాభిసారికా

ఇది వరరుచికృతభాణ మని తద్గ్రంథస్వామి లిఖించుకొనుట మాత్రమే కాని దీనిలోఁ గృతికవినామములు రెండును గానరావు. పేరులు లేని భాణములును నాటకములును పెక్కులు గలవు. భాణము సాధారణముగా నేకాంకపరిమితిగా నొక విటుఁడో ధూర్తుఁడో ప్రవేశించి వేశవాటమును వర్ణించుచు నాకాశభాషితమునఁ బ్రశ్నోత్తరములు జరుపుచు శృంగారభావములు విస్తరింపఁజేయు రూపకవిశేషము. ఇందును వైశికోచితము లగు భావములు పెక్కులు గలవు. దీనిలో నొకనిఁ గూర్చి యిరువురు వేశ్య లభిసరించి ప్రేమించుటయే కథ కాఁబోలు. వేశమునఁ దిరుగుచున్న విటుఁడు తన మాచిన గణికలతో సల్లాపించి యాశీర్వాదములు సేయుచుఁ బోవుచున్న ఘట్టములలోఁ గొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: "కృచ్ఛ్రాద్దత్తోష్ఠబింబం విరళమృదుకథం హాసలీలావియుక్తం । జృంభోష్ణశ్వాసమిశ్రం పరిశిథిలభుజాలింగనం వీతరాగం । దుఃఖాదాశ్రిత్య శయ్యాం కృతకరతివిధా చేష్టితం భావహీనం । వ్యక్తం బాలేఽకృథా స్త్వం నిశి దివసకరస్యోదయం చింతయంతీ." అని వేశ్యావిరాగము సూచించును. ఇట్లె యొక మహాకవి భాణమున, వేశ్యాసంగమము నీరస మను వ్యంగ్యార్థము బోధించుటకుఁగా దత్తకసూత్రమును బూర్వపక్షము సేయుచు "దుఃఖా శ్లేషయితుం కథాః ప్రతివచో లబ్ధుం చ దుఃఖం తతః । లబ్ధేఽపి ప్రచురే కథావ్యతికరే విస్రంభణం దుష్కరం । విస్రంభేఽపి తతః స్వభావసదృశీ దుఃఖా విధాతుం రతిః । సమ్యక్త్రా ప్తరతేఽపి వేశయువతీ రజ్యేత వా నైవవా." అని గణికాకృతకరాగదౌర్బల్యమును వర్ణించెను. ఒక బౌద్ధపరివ్రాజిక గూఢవైశికవ్యాపారఁ జూచి విటుఁడు సంభాషింప నది షట్పదార్థబహిష్కృతసంభాషణము తన వైశేషిక మతమున నిషిద్ధ మని యతని నిరోధింప, "ద్రవ్యం తే తనురాయతాక్షి దయితా రూపాదయస్తే గుణాః । సామాన్యం తవ యౌవనం, యువజనః సంస్తౌతి కర్మాణి తే । త్వయ్యర్థే సమవాయమిచ్ఛతి జనో యస్మాద్విశేషోఽస్తి తే । యోగస్తే తరుణైర్మనోభిలషితై ర్మోక్షోఽప్యనిష్టాజ్జనాత్." అని తూలనాడె. మఱియొకచో వేశ్యాజనలోభముచే నిర్ధనుఁడై యేకశాటీమాత్రపరిచ్ఛదుఁడై దివ్యముని శాపహతునివలె నున్న యొకని యవస్థానివేదమున కనుతాపము సెంది వైశికుఁడు "శాంతిం యాతి శనైర్మహౌషధిబలాదాశీవిషాణాం విషం । శక్యో మోచయితుం మదోత్కటకటాదాత్మా గజేంద్రాద్వనే । గ్రాహస్యాపి ముఖాన్మహార్ణవజలే మోక్షః కదాచిద్భవేత్ । వేశస్త్రీబడబానలాననగతో నైవోత్థితో దృశ్యతే." అను నిర్వేదకరమగు వాక్యముల విషాదమును సూచించి గణిక లెల్లరు తమ తల్లుల ముందు త్రోచి విత్తార్జన మనురాగకైతవమున సంపాదింతు రను సర్థమును దేల్చుచు, "యథా నరేంద్రాః కుటిలస్వభావాః స్వందుష్కృతం మంత్రిషు పాతయంతి । తథైవ వేశ్యాః శతధూర్తభావాః స్వం దుష్కృతం మాతృషు పాతయంతి." అని రాజవేశ్యల గుణౌపమ్యము లక్షించెను. ఇందుఁ బాటలిపుత్రవైశికప్రశంస ప్రధానమయ్యె. వరరుచి సర్వజ్ఞుఁ డనియుఁ గంఠాభరణాదికావ్యములును సప్తాధ్యాయి యను నలంకారశాస్త్రమును రచించినట్లు తెలియుచున్నది కాని యవి మాకు లభించినవి కావు. సప్తాధ్యాయిలోఁ

కొన్ని పాదములకు వ్యాఖ్యానము తంజావూరి పుస్తకశాలలో నున్నది. ఈ కృష్ణుడు మూండు కన్యలను బరిణయమయినట్లును [illegible] బదిరెండు జాతులలో సంతానమును గలయించినట్లు నితిహాసము గలదు. ఎంత నిశ్చయమో కాని భోజుని [illegible] నాటకము లోని దని 'మార్తైర్యశ్చ వ్యపేక్ష్యలో వరరుచి [illegible] సహ జవస్నేవ పిశాచితాంగ గమితో [illegible] గోయమితి ప్రభాకరగురుర్దైశాచ్చ [illegible] యర్వ్యాప్తాం [illegible] భితేన మహతా తత్స్వ్యమల్పీకృతం" అని యుదాహరించుచు చాడంగా వరరుచి మాలలోని [illegible] తేలుచున్నది [illegible] బాణుని "ష్యాం డని యు నవంతిరాజమంత్రి యనియుం గొందఱు చెప్పుచున్నారు (అవంతి కావ్యమానర్చ భర్చుకెమ్మఖరశేఖర.)

IX పాదతాడితకము

శ్యామిలకమహాకవిచే రచియింపంబడిన భాణము దీనిలోని పద్యములు వల్లభదేవుని సుభాషితావళిలోను క్షేమేంద్రుని యౌచిత్య విచారచర్చాసువృత్తతిలకములలో నుదాహరింపంబడియున్నవి. ఇతని కవిత క్రీ శ 6-7 శతాబ్దులకంటెం బూర్వపు రీతి గల దని తోంచుచున్నది. సుమారు క్రీ. శ. 960 లో నుండిన వ్యక్తివివేకకారుండగు మహిమభట్టు తాను శ్యామలమహాకవి శిష్యుండ నని వ్రాసికొనియున్నాండు. ఎట్లయిన నితండు క్రీ శ. 950 కంటెను బూర్వుం డనుట సిద్ధము ఈ భాణము చాలం బెద్దది దీనిలో విష్ణునాగుండను రాజశాసనకరుండు విద్వాంసుండును బ్రాహ్మణుండు నై యుండి సౌరాష్ట్ర దేశమున సార్వభౌమనరేంద్రపురమున వేశ్య యింట రాత్రి చెల్లించి వేరువ ప్రణయకోపవిశేషముచేం గాంబోలు దానిచేం బాదతాడితుండై వృషలీపాదఘాతమునకుం బ్రాయశ్చిత్తము వెదకుచు బ్రహ్మసభకు రాంగా వారు సమస్తస్మృతులు తిరుగవైచి చూచి యెందును దానికిం బ్రాయశ్చిత్తము విధింపంబడలే దని చెప్ప నతండు శోకించి యగతికుండై మొట్టో యనుచుండ నా సభలో నొకండు డీ దోషము శృంగారరసానుభవమున వడచెం గావున దీని ప్రాయశ్చిత్త విధానము విటసభలోం గాని తెల్లము గా దనియె. అంత నతండంగీకరింప విటసభలో నపరాహ్ణమున విటు లొక్కొక్కరు ప్రాయశ్చిత్త విశేషముల యథోచితముగా వివరించి యతని సంతుష్టుం జేసి పంపుటయే దీనిలోని కథ. విటులం బిలువం బోవువాండే దీనిలోని ముఖ్య పాత్రము. విటసభలో నానాదేశపు విటులు గూడి తమతమ చిత్ర ప్రాయశ్చిత్తవిధానము దెలుపుట సరసముగా నుండకతక్కదు. దీనిలోని కొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము "ఇద మిహాపరం మా భూదేవం భవత్విదమన్యథా । కృతమిద మయం గ్రంథే నార్థో మహానపపాదితః । ఇతి మనసి యః కావ్యారంభే కవేర్భవతి శ్రమః । స నయనజలో రోమోద్భేదః సతాం తమపోహతి." "లలాటేవిన్యస్య త్వతిజసదృశం చందనరసం । మృణాలైః క్రీడంతీ కువలయపలాశైః స కమలైః । సలీలం భ్రూక్షేపై రసుగతసుఖప్రాశ్నికకథా । విరక్తా రక్తా వా శిరసి రుజమాఖ్యాతి గణికా." ఈ మహాకవి పద్యములే లక్షణ గ్రంథములలోనుండి యుదాహరించెను 'ప్రాంకుం [illegible] తెలి [illegible] "చూతుమయికరివహ్యా వేశ్మ [illegible] [illegible] క్రమాగాలిప [illegible] పృష్ట్వా చామరస్పర్శము కరవైరస్యాన [illegible] యాన్యస్తం నలికతాలయమైరాం [illegible] [illegible] జయత్యే [illegible] నిశ్వస్య [illegible] [illegible] భూతాని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుమాంతె [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాంతయా"

X పద్మప్రాభృతకము

ఇది శూద్రకకవి విరచిత మగు నేకాంకభాణము. ద్వ్యంక త్ర్యంకభాణములు మాతృగుప్తాచార్యాదులు నిర్వచించియున్నారు. ఇం దుజ్జయినీప్రవేశవాటి వర్ణింపబడియె. దీని కవిత్వము రమణీయమై హృదయంగమముగా నున్నది శూద్రకుండు మహాకవి యనుట మృచ్ఛకటికముచేతనే కాక వామనాద్యాలంకారికు లెల్లగ విస్తారముగా వీని పద్యము లుదాహరించుటచేం దెల్లము. ఇందు విటుండొక [illegible] స్నేహితుని విరహావస్థ నిట్లు వర్ణించుచున్నాండు 'ఉన్నిద్రా క్షీకతాంతితా [illegible] నయనః ప్రత్యూషచంద్రాననో । ధ్యానశ్యానతనుర్విజృంభణపరః సంతప్తసర్వేంద్రియః । రమ్యైశ్చంద్రవసంతమాల్యరచనాగాంధర్వగంధాదిభిః । ర్వైరేవ ప్రముఖాగతైస్సరమతే తైరేవ సంతప్యతే." కందుకక్రీడం జేయు నొక గణికం జూచి "ప్రేంఖోలత్కుండలాగ్రా బలవనిభృతం కందుకోన్మాదితాయా । శ్చంద్వాబాహుద్వయాయాః ప్రవికచవిసృతోద్గీర్ణపుష్పాలకాయాః । ఆవర్తోద్భ్రాంతవేశ ప్రణయవిలసితక్షుబ్ధకాంచీగుణాయాః । మధ్యస్యావల్గమానస్తనభగనమితిస్యాస్య తే క్షేమమస్తు." అనియు, గ్రంథాంతమునం దన మిత్రుని ప్రియం గనుంగొని దాని విరహావస్థ నవలోకించి తన మిత్రుని దైన్యస్థితికిం గా నొకానొక యుపహారము గొని "ఈషల్లీలాభిదష్టం స్తనతటమృదితం పత్రలేఖానువిద్ధం । ఖిన్నం నిశ్వాసవాతైర్మలయమలయసక్లిష్టకింజల్కవర్ణం । ప్రాతర్నిర్మాల్యభూతం సురతసముదయప్రాభృతం ప్రేషయాస్మై । పద్మం పద్మావదాతే కరతలయుగళభ్రామణక్లిష్టనాళం." అని దాని పూర్వరాత్రవిరహక్లిన్న మగు పద్మమును గ్రహించి మిత్రుని కర్పించి ప్రాణముల నిలుపును.

మఱికొన్ని భాణములు

వీని నామములును గర్తల పేళ్లును గానరానందున నించుమించుగాం బూర్ణము లగు పెక్కు భాణములలో నొక్కదానింగూర్చి మాత్ర మించుక తెలిపెదము. ఇందుం గుసుమపురవేశమే వర్ణింపంబడినది. ఒక విటుండు వీథులలోం దిరిగి వేశము సొచ్చి యొక

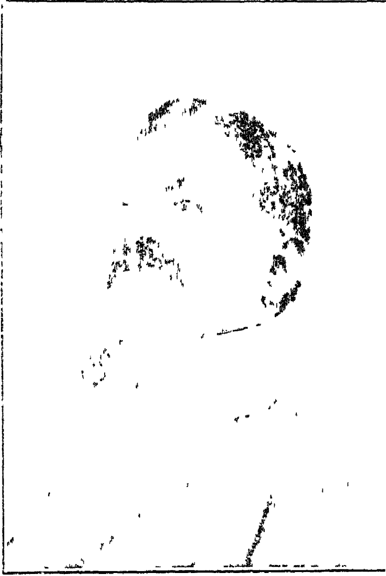
ఘూర్తునితో నను రాగశాస్త్రసిద్ధాంతమును ర్చించును. దత్తకుఁ డను కేరళదేశరతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు పాటలీపుత్ర వేశ్యలకుఁగాఁ గామశాస్త్రమున వైశిక ప్రకరణమును సూత్రరూపముగా నిర్మించియుండె నని వాత్స్యాయనాదులు చెప్పుట గాక దత్తకాశ్రమ సారసంగ్రహము నవకు లభించుచున్నది. ఈ దత్తక మతముఁ బూర్వపక్షము సేయుచు సంవాదరూపమున స్వసిద్ధాంతము నెలకొల్పుచు విటుఁడు కుసుమపురమును వర్ణించుటః దీనిలోని విశేషము. "కామోఽర్థనాశః పుంసాం." అను దత్తకసూత్ర మిందు నిరాకరింపఁబడియె. దీనిలోని కవిత్వము కాళిదాస బాణభవభూతుల కవితాసారములు చేరి పరిపక్వ మయిన పిదప సందుష్ట్యభూతిమైన రసపాకగుళికయో యనునట్లు మువ్వురి గుణవిశేషము లేకీభవించియున్నవి. ఇతఁడు వారలకంటెఁ బ్రాచీనతరుఁ డేమో! వర్షావర్ణనమున "తే దగ్ధాః ప్రవసంతి యే సమదనా నాయాంతి వా ప్రోషితాః ముగ్ధాస్తేఽనునయంతి యే చ కుపితాః కుప్యంతి వాత్యాయతం। ధన్యాస్తే ఖలు యే ప్రియావశగతా యేషాం ప్రియాయా వశే। కాలః కామయతీవ మేఘపటహైరేవం జగత్క్షోభకాం." అనియు, ఒక తండ్రి క్రింది కుమారుఁడు వేళమున నుండి రాఁగా విటుఁడు వాఁడు తన తండ్రి మూఢత్వమును నిర్బంధముల వర్ణించుచు "పితా నామ ఖలు సయౌవనస్య పురుషస్య మూర్తిమాన్ శిరోరోగః." అనియుఁ "బితఁ గలవానికిఁ బరస్పరామర్ష వివర్ధితపణరాగంబును సాధిక్షేపవచనాలంకృతంబును జేజస్విపురుషనికషోపలంబు నగు ద్యూతంబు దర్శింపనైన నలవి గాదు; సముపచిత్రోత్పలఖండకంబును సహకారతైలోద్గతచంద్రికంబును గామినీనిశ్వాసవిక్షోభితతరంగంబును బ్రవృత్తబర్హిణాకారంబును నగు వారుణీచషకంబుల వాసనయేని చూచుటకును ద్విధాభూతగోష్ఠీజనంబును వయస్యార్థాసనోపవిష్టగణికాజనంబును గామినీసాన్నిధ్యంబునం జేసి యాలోచింపక పణంబుల నొడ్డువారిం గలదియు నగు విటసభలోఁ బ్రాశ్నికముల నడపించుటకును మొదలుగా నలవి గాదు; ఇప్పుడు నాకు గంద్రగొడ్డలిం గొని జమదగ్ని కుమారుఁ డగు రాముఁడు క్షత్రియవధోద్యమమునకుఁ జొచ్చినట్లె లోక మపైతృకము సేయ మనస్సు పుట్టుచున్నది......ఈ వృద్ధులు సామాన్యముగా నింతయేని యెఱుఁగరు. వికచకమలాంతర్గతసురభియు నమృతరససదృశాస్వాదము నగు వేశ్యాముఖరసము చచ్చిన పురుషుని సైతము సంజీవింపఁజేయు" నని చెప్పుచు "కాంచీతూర్యమసక్తపీనజఘనం విస్రంభదష్టాధరం। శ్వాసోత్కంపితనర్తితస్తనతటం భ్రూభేదజిహ్మేక్షణం। సీత్కారానువిషక్తరోమపులకం కాలేన కోపాంచితం। వేశ్యానాం క ఇహాస్తి భో మదవశాదాశ్లేషం విస్మరేత్." అని చెప్పుచు నతనికిఁ దండ్రి మూఢుఁడై వివాహము సేసిన కష్టదశ వినుటకంటె వేశ్యామహాపథమున నిలిచి గొంతెత్తి యేడువవచ్చు ననియు, "జాత్యంధాం సురతేషు దీనవదనామంతర్ముఖాభాషిణీం। దృష్టస్యాపి జనస్య శోకజననీం లజ్జాపటేనావృతాం। నిర్వ్యాజం స్వయమప్యదృష్టజఘనాం స్త్రీరూపబద్ధాం పశుం। కర్తవ్యం ఖలు నైక భోః కులవధూకారాం ప్రవేష్టుం మనః." అని 'కులవధూకుమార్గమును' దూషించుచు గోత్రగ్రహణపాదతాడితాదివిలాసక్రీడల సముద్దేశమును నిరూపించుచు, వేశ్యాంగణములలోనే జరాభారమును బొందియుఁ దాను "విస్రంభో గతయౌవనాసు న కృతో బాలాః పరీక్ష్య స్థితాః। మారాదేవ సమాత్రికాః పరిహృతాః నద్యః ససత్త్వా ఇవ। మన్యుర్నాస్తి రమానిలస్య న పునస్సంప్రార్థితస్యాదరో। వేశేచాస్మి జరాంగతో న చ కృతః స్వల్పోఽపి మిథ్యావ్యయః." అని చెప్పుచు స్వర్గసుఖముల నిస్సార మని నిందించుచు "ఈతపస్వి లోకము పిపీలికాధర్మ మనుసరించి యన్యోన్యానుచరితమునఁ బ్రాణత్యాగహేతువులచేఁ దామె పరీక్షింపక స్వర్గము స్వర్గ మని మృగతృష్ణికాసదృశ మగు నొకానొక యసద్వాదమున నెలకొల్పఁబడిన దానిఁ గూర్చి హృదయము నర్పించి మరుత్ప్రపాతాగ్నిప్రవేశనాదుల చేతను ఘోరజపహోమవ్రతనియమవేషములచేతను స్వర్గ మభికాంక్షింతురు, పరమార్థముఁ బరీక్షింపనొల్లరు; స్వర్గమున మహాప్రమాదములు సన్నిహితములై యుండు. పరస్పరవిరోధు లగు మనుష్యజాతుల కందు సుఖోత్పత్తి కలుగదు. సత్యసాన్నిధ్యంబునం జేసి విరహావస్థ లేక ప్రీతి యెట్లు జనించును! సౌవర్ణమయము లగు నావాసశయ్యాభోగాలంకారములు స్త్రీలకు నిత్యప్రియములు గావు. మన గృహోపవనములఁ బిల్లలవలెఁ బెంచి పూచిన బాలవృక్షముల కుసుమసముదాయములచే నామోదితము లగు యువతి కేశహస్తము లుపభోగగమ్యము లగును గాని సౌవర్ణాలంకారములు నీరసములు కావా? వసిష్ఠాగస్త్యప్రభృతు లగు మహర్షులకుఁ బరిచర్యలచే నామోదముఁ గల్పింపఁజాలిన యచ్చరల విస్రంభము సంపాదింప మనుష్యుల కెట్లు సాధ్య మగు?" అని మొదలుగఁ జర్చించి నిశాగమమునకు నుత్కంఠతో నిరీక్షించుచున్న సతీలోకమును వర్ణింపఁగోరి సంధ్యాకాలసూచన మిటు చేసి నిష్క్రమించును. "బధ్వా మానిని మేఖలాం ప్రశిథిలాం సీత్వాసకృద్వారుణీం। కృత్వా కాంతకచగ్రహప్రణయినః పుష్పోత్కటాన్ మూర్ధజాన్। హస్తాలంబితమేఖలాభిరసకృత్ స్త్రీభిః కటాక్షాహతః। హైమః కూర్మ ఇవావసీదతి శనైః సంక్షిప్తపాదో రవిః."

భాణములు శృంగారరసప్రధానము లని విద్వాంసులు చదువనొల్లరు. వానిలో దేశాంతర కాలాంతర సాంఘికాచారములు వర్ణింపఁబడియున్నందున దేశచరిత్రకారుల కవి ముఖ్యములే కాఁబోలు.

ఇంకను బెక్కు నాటకములు మాకు దృష్టిగోచరము లైనను వానిఁ జదువ నవకాశము లేమిం జేసి తద్గుణదోషముల నెత్తి చూపవీ లైనది కాదు. చంద్రికాజనమేజయము, చంద్రికాకలాపీడము, కలావతీకామరూపము, శర్మిష్ఠాయయాతము, అభిరామచిత్రలేఖీయము, రఘువీరచరితము, భీమపరాక్రమము, త్రైవిక్రమము, పార్థపరాక్రమము, యోగానందప్రహసనము, జాంబవతీకళ్యాణము మొదలగునవి నూటికెక్కుడుగాఁ గలవు. పై పేర్కొన్న భాణములు కాళిదాసాదికవులకంటెఁ బ్రాచీనము లని కొందఱు తలఁచుచున్నారు. "వరరుచిరీశ్వరదత్తః శ్యామిలకః శూద్రకశ్చ చత్వారః। ఏతే భాణాన్ బభణుః కా శక్తిః కాళిదాసస్య." యను శ్లోకము శూద్రకనాటకము తుది లేఖకుఁడు వ్రాసికొనియె. వానిలో నట్టిసారస్య మున్న దనుటయు సాహసము కాదు.

దేశాటనము సేయుచు మార్గమధ్యమునఁ బూర్ణసామగ్రి లేక యథాశక్తి నతివేగముగాఁ గూర్చిన పై వ్యాసము నీరసముగా నుండక తప్పదు. సహృదయులు మమ్ము క్షమింతురుగాక యని యింతట విరమించుచున్నాము.

RAJAH OF VENKATAGIRI

వేంకటగిరి రాజా గారు

RAJAH OF TELAP

తెలప్రోలు రాజా గారు

PRINCE DORAI RAJAH OF PUDUKOTTAH

దొరై రాజా గారు, పుదుకోట

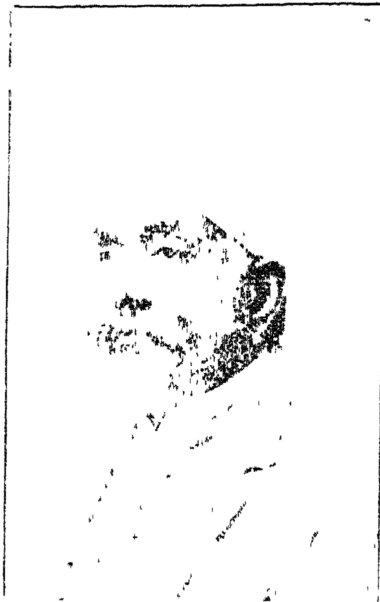
C

DIWAN BAHADUR P. RAMARAYANINGAR

దివాన్ బహద్దరు పానుగంటి రామారాయణింగారు

KUMARA RAJAH OF CHALLAPALLI

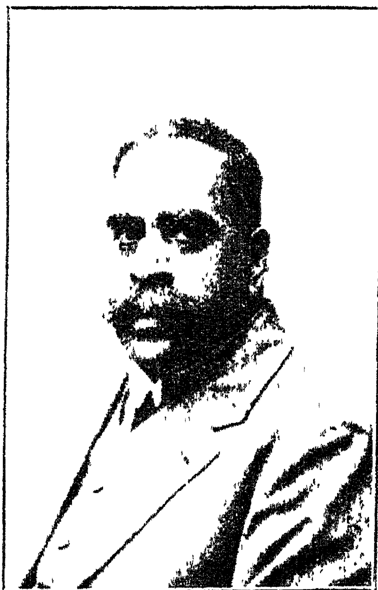
చల్లపల్లి కుమారరాజా గారు

THE PRINCE OF ARCOT, G. C. I. E.

ఆర్కాటు నవాబు గారు, జి. సి. ఐ. ఇ.

Dr. T. M. NAIR

డాక్టరు టి. ఎమ్. నాయరుగారు

RAO BAHADUR P. THYAGARAYA CHETTY

రావు బహద్దరు పిట్టి. త్యాగరాయశెట్టి గారు

బ్రాహ్మణేతరోద్యమము — జాతీయత

ఎడవల్లి కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు

కాలస్థితి

కాలము మారినది. ప్రపంచమునందు గొప్ప మార్పులు కొలది కాలములో తలంపని రీతిగా కలుగుచున్నవి. యూరపు ఖండమునందలి చిన్న దేశములను నాశనము చేసి పెద్ద దేశములను చీకాకుపఱచుచున్న యైరోపామహాసంగ్రామము ప్రపంచములో ఇంతవరకు సంభవించిన సంభవించుచున్న ముందు సంభవింపనున్న మార్పుల కెల్ల మార్గదర్శి యని చెప్పక తప్పదు. పెద్ద రాష్ట్రములవారు చిన్న రాష్ట్రములవారి స్వాతంత్ర్యమును తమ కిష్ట మయినప్పు డెల్ల భంగపఱచుటకు తలపడిరి. ప్రాణములు గోల్పోయినను రాష్ట్రములు నాశన మయినను చిన్న రాష్ట్రములవారు తమ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుట కిష్టపడ రయిరి. బెల్జియము మొదలగు చిన్న రాజ్యముల స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుటకు కంకణము కట్టుకొని మన యాంగ్లేయ సామ్రాజ్యము ఈ మహాసంగ్రామములో పాల్గొనవలసి వచ్చెను. ప్రపంచమందు ప్రజాభిప్రాయము మాఱి ప్రజాస్వాతంత్ర్య బీజము ప్రతిమానవుని హృదయమందును అంకురించినది. ఎన్నితరా తరములనుండి నిరంకుశముగా పాలింపఁబడుచుండి నాగరిక ప్రపంచమునకు లజ్జాకరముగా నుండిన రషియాదేశము నేఁడు స్వాతంత్ర్యము పడసినది. ప్రషియాదేశపు యోధాగ్రేసరులచే పాలింపఁబడు జర్మను ప్రజలు కూడ స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయినట్లు మనము పత్రికాముఖమున చదువుచున్నాము. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యమంత్రిపుంగవుఁడగు లాయడు జార్జి గారు నుడివినట్లు కాలపరిణామ మతిత్వరితముగా కలుగుచున్నది. శతాబ్దిలో రావలసిన మార్పు లిప్పుడే వచ్చుచున్నవి. ఈ మహాసంగ్రామమందు మన చక్రవర్తి గారి జయము గోరుచు, యుద్ధానంతరము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి హిందూదేశమునకు స్వరాజ్య మిమ్మని ఈ దేశప్రజలు తీవ్రముగా నాందోళనము సల్పుచున్నారు. ఈనడుమ బిసెంటు ప్రభృతులకు నిర్బంధావాసశిక్ష విధించినప్పుడు ఈ దేశములో కలిగిన ప్రజాందోళనమే స్వరాజ్యము గోరు ప్రజాభిప్రాయమునకు సాక్షి.

ఇట్టి తఱి, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాభిలాష మానవుల హృదయ పూరిత మయినయెడ, బ్రాహ్మణుల మత సాంఘిక రాజకీయ శాసనములకు లోఁబడి-ఎన్నియో తరములనుండి ముక్తి లేక కడు బాధల నొందుచు నిరాశాపరు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు గూడ వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును పడయఁగోరుట వింత గాదు. మన రాజధానియందలి 420 లక్షల ప్రజలలో 15 లక్షలు బ్రాహ్మణులు, మిగిలినవారు బ్రాహ్మణేతరులు. ప్రజాబాహుళ్యము గల బ్రాహ్మణేతర సంఘములో ఈ యుద్యమ ముద్భవించి ప్రసరించుటకు ప్రబల మయిన కారణము లుండితీఱవలెను. ఈ మహోద్యమము ఒకరిద్దఱిచే సృజింపఁబడి పోషింపఁబడుచున్న దని తలఁచుట గాని దానిని నిరసించుట గాని కేవలము తప్పు. ప్రపంచములో ఇదివఱకు పుట్టిన యుద్యమము లేవియు కారణములు లేక కలుగలేదు. రషియా ఫ్రాంసు దేశములలోని ప్రజాపరిక్రమములే యిందునకు నిదర్శనములు.

కులభేదములు

హిందూమహాసంఘములో కులభేదము లెప్పు డే సందర్భములలో ఎవ రేర్పాటు గావించిరో తెలిసికొనుటకు విశ్వాసార్హ మయిన చరిత్ర లేదు. కులభేదములు తరతరములుగా వచ్చుచున్నవి. ప్రతి సంఘము ప్రథమమున నెట్లుండినను, కాలక్రమమున వృత్తులను బట్టి శక్తిసామర్థ్యముల ననుసరించి నీతి భాగ్య మతాభిమానముల ననుసరించి తెగ లేర్పడుట సామాన్యవిషయము. యూరపు అమెరికా దేశములందు పైఁ జెప్పఁబడిన కారణములవలన నేర్పడిన తరగతు లనేకములు గలవు. అవి పుట్టుకవలన నేర్పడినవి కావు. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు బ్రహ్మయొక్క యవయవములలోనుండి జనించినా రని చెప్పఁబడు గాథ విశ్వాసార్హము గాదు. బ్రాహ్మణేతరులుగా జనించినవారు గుణకర్మములవలన బ్రాహ్మణు లయినట్లు పురాణనిదర్శనము లనేకములు గలవు. అవి నిజ మయినయెడల, మొట్టమొదట మన దేశమందలి కులములు కూడ పుట్టుకులములు కావని వ్యక్తిప్రయత్నమువలన లభించిన వని స్పష్ట మవుచున్నది. అప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలోని తెగలకును మన దేశములోని కులములకును భేద ముండదు. ప్రథమమున గుణకర్మములవల్ల కులము లేర్పడుచు వచ్చి తరువాత పుట్టుకతోనే కులభేదములు కలుగ మొదలిడినట్టు కనఁబడుచున్నది. ఇప్పుడు మన దేశములో కులములు పుట్టుకవలన కలుగుచున్నవి. సంఘములో కులములు వృత్తిభేదములవలన నేర్పడినట్టు కులనామములవలననే స్పష్టపడుచున్నది. మతగురువులు బ్రాహ్మణులు, భుజబలము గలిగి ప్రజలను రక్షించువారు క్షత్రియులు, వ్యవసాయకులు వైశ్యులు, తదితరులు శూద్రులు గా పరిగణింపఁబడినట్లు కన్పించుచున్నది. అన్ని వృత్తులును సంఘమున కత్యావశ్యకములు. ఎవరు లేకపోయినను సంఘమునకు నష్టము వాటిల్లును. కులములలో ఒకటి మరియొకదానికంటె హెచ్చు, ఇంకొకటి మరియొకటికంటె తగ్గు, కొన్ని యన్నిటికంటె హెచ్చు, కొన్ని అన్నిటికంటె తగ్గు మొదలగు భేదములును, పుట్టు

[illegible] గోయుటయు గలుగుచుండు. ఇతర దేశములందలి పెద్దలకును [illegible] బలముల కున్న బల మేదను. విద్యావంతులైనను [illegible] బ్రాహ్మణేతర [illegible]. శాస్త్రజ్ఞానము కున్న యయినను [illegible] చెప్పి నదియును బ్రాహ్మణ [illegible] గొప్పవా[illegible] [illegible] యున్నారు. కొన్ని సంస్కారములు చేసి [illegible]. బ్రాహ్మణులు పాలించు పతి [illegible] బ్రాహ్మణాధి[illegible] వైకము. మనుస్మృతిశాస్త్రము కులభేదములను గాఢీకరించి సంఘమునకు బ్రాహ్మణాగ్రపీఠ శాశ్వతముగా నుండునట్లు [illegible] గావించిన గ్రంథము. మనుధర్మ శాస్త్రము బ్రాహ్మణప్రోక్త మని వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ప్రథమదశయందు ప్రతిసంఘములోను మానవులకు ప్రపంచము దయ్యములతోను ప్రపంచముతో సంబంధము లేని దేవతాసుల లోను నిండియున్న దనియు, చెట్లకు గుట్టలకు నదులకు ప్రతివస్తువునకు మానవులకు మంచి గాని చెడుగు గాని చేయఁగల స్వాభావికసిద్ధ మయిన శక్తికంటె హెచ్చు శక్తి కల దనియు నొక వెఱ్ఱి నమ్మకము మండెను. సంఘములోని గడుసువారు కొందఱు సమయము కనిపెట్టి ప్రపంచమందలి దయ్యములు మొదలగువాని యాపదలనుండి ప్రజలను కాపాడఁగల శక్తి తమకు కల దని ప్రజలను నమ్మించి యెక్కువ పలుకుబడి సంపాదించి తామే క్రమముగా మతగురువు లయిరి. సంఘ మభివృద్ధి పొందిన కొలఁదిని వీరే ప్రముఖు లయి పలుకుబడి హెచ్చఁబొందెను. ప్రథమమున దయ్యముల బారినుండి మానవకోటిని కాపాడఁగలుగు శక్తి గలిగినట్లు నటించిన మానవులు క్రమక్రమముగా సంఘములో మతగురువు లయి తరువాత హిందూరాజులయొద్ద పురోహితులుగాను మంత్రులుగాను చేరిరి.

రాజులును గురువులు చెప్పినట్లు రాజ్యము లేలినఁ గాని తమ రాజ్యములు నిలువ వని నమ్మి, వారు చెప్పిన ధర్మముల ననుసరించి వారి యిష్టము వచ్చినట్లు రాజ్యము లేలుచుండిరి. ఐహికాపేక్ష హెచ్చినవారయి అదివఱకు మతగురువులుగా నుండినవారు సంఘమును విభజన చేసి సంఘమున కగ్రత్వము వహించి రాజులవలన కులభేదముల ననుసరించి ప్రజాపరిపాలన గావింపఁజేసిరి. అప్పుడు వ్రాయఁబడి శాసనరూపముగా పరిణమిల్లినదే మనుధర్మశాస్త్రము. వీరు చేసిన కార్యాలలో ఆశ్చర్యపడవలసిన యంశము లేదు. నిరంకుశముగా పాలింపఁదలఁచుకొన్న రాజు గాని మతగురువు గాని తన పలుకుబడిలోని సంఘముల నెంత విభజన చేసిన తన యగ్రస్థానమంత సురక్షితముగా నుండును.

ఏ దేశములోఁ గాని సంఘాభివృద్ధి బుద్ధికుశలత గల కొలఁది మంది సంస్కర్తల ప్రయత్నములమీద నాధారపడియుండి, వారి కోరికల ననుసరించి సంఘములో మార్పులు జరగుచుండును. సంఘములో విశేషప్రజ్ఞయు బుద్ధిబలమును గల కొందఱివలననే సంఘాశయములు ప్రసరింపఁబడుటయు మిగిలినవారు వాని నామోదించుటయు కూడ సామాన్యవిషయములే. సంఘముయొక్క పురోవృద్ధి గాని సంఘపురోభివృద్ధికి ప్రత్యేకమార్గములు గాని సంఘములోని బుద్ధిబలము గల ప్రజ్ఞావంతులు సంఘాభివృద్ధికి సూచించిన జీవితాశయములమీఁదనే యాధారపడియుండును. వీని ననుసరించియే జాతీయాభివృద్ధి కలుగుట గాని కలుగకపోవుట గాని సంభవించుచుండును.

కడచిన 2,000 సంవత్సరములలో హిందూదేశములోని యీ భాగమునందు బ్రాహ్మణులు యితరులకంటె బుద్ధికుశలత గలవారై ప్రసిద్ధగ్రంథములను శాస్త్రములను రచియించిరి. పోరాడఁగల క్షత్రియులును గ్రామముల బయిట కాఁపురము చేయు పంచములును తమకొఱకు బ్రాహ్మణ లేర్పఱచిన జీవితాశయముల నెదు రాడక యామోదించిరి. ఈ కాలములో బ్రాహ్మణులు కేవలము సంఘమునకు హానిప్రదముగ నుండి రని కాని సంఘాభివృద్ధికి పాటుపడ లే దని కాని చెప్పుట సరి కాదు. బ్రాహ్మణులు కూడ మనుష్యమాత్రు లగుటచే స్వలాభపరు లగుట సహజము. వారు దక్షిణహిందూదేశములోని భాషల నభివృద్ధి చేసిరి. ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతి గాంచిన శాస్త్రముల నెన్నిటినో రచించి శాస్త్రవిజ్ఞానమును ప్రసరింపఁజేసిరి. కాని, వారి బోధలయొక్క ఫలితమును వారి బుద్ధిబలముచే వ్రాయఁబడిన వ్రాఁతలయొక్క యుద్దేశమును కులాచారపిశాచమును మన దేశములో నధిష్ఠింపఁజేసి దానిని స్థిరస్థాయిగా చేయుటయే యని చెప్పిన తప్పు గాదు.

హిందూదేశములోని యన్ని భాగములయందును బ్రాహ్మణుల సాంఘికబలము పలుకుబడి ఒకే విధముగా లేవు. కేవలము బుద్ధిబలము మతాచారము ప్రజల కవసరములు కాని కొన్ని దేశములలో, బ్రాహ్మణేతరుల సంఘబలము హెచ్చయి బ్రాహ్మణులు తమ సాంఘికనిరంకుశాధికారము సాఁగకపోఁగా సంఘములో నామమాత్రావశిష్టులుగ నున్నారు. కడచిన 1,000 సంవత్సరములలో మహమ్మదీయుల దాడులవలన రణరంగ మయిన పంజాబు దేశములో బాహుబలము గలవారి యౌన్నత్యమే హెచ్చి బ్రాహ్మణాధికారము తగ్గి యిప్పుడు బ్రాహ్మణులు గొప్పవారి గృహములలో వంట చేయుటకు మాత్రము పనికివచ్చుచున్నారు. బెంగాలు దేశములో బ్రాహ్మణులును కాయస్థులును సమాన మైన పలుకుబడి గలవారై సాంఘికజీవనములో విశేష మైన హెచ్చుతక్కువలు లేక మెలఁగుచున్నారు. మహమ్మదీయుల ప్రభుత్వము క్రింద కొంత కాల ముండినను మహారాష్ట్రసామ్రాజ్యమునకు పుట్టినిల్లయిన బొంబాయి రాజధానిలో ప్రభువు లనఁబడు బ్రాహ్మణేతరులు క్రమక్రమముగా పైకి వచ్చుచుండినను బ్రాహ్మణులే యున్నతదశయం దున్నారు. ఆంధ్రదేశమును బ్రాహ్మణుల పలుకుబడిలోని రాజు లేలుటవలన బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికార మెక్కువుగ ప్రబలినను, ఇప్పుడు రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారి వ్రాఁతలును బ్రాహ్మణయువకుల సంఘసంస్కరణాభిలాషయు విదేశయాత్రోత్సాహమును కులాచారబలమును తగ్గించినవి.

దక్షిణహిందూదేశములో. ముఖ్యముగా మహారాష్ట్రదేశము నాడులు లేని ప్రదేశములలో బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికారము ఇప్పటికిని ప్రబలుచున్నది. కులాచారముల కేమి ముప్పు వాటిల్లునో యని వేయి కండ్లు కను పెట్టియుండి, సంఘసంస్కర్తల నెన్నియో బాధలు పెట్టుదురు. సదుద్దేశములతో సంస్కరణము పూనినవారిని నిరుత్సాహపఱచెదరు. వర్ణాశ్రమధర్మసభ యని పేరుపెట్టుకొని పూర్వాచారములను సమర్థించి నిలుపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారి చేతిలోని యస్త్రము "వెలి". దానిని విఱచుగా సంఘసంస్కర్తలమీఁద ప్రయోగించెదరు. నిజ మయిన నేరములను దుర్మార్గులను సంఘములోనుండి బహిష్కరింపరు. బ్రాహ్మణేతరులు మతసాంఘికవిషయములలో బ్రాహ్మణుల చేతిలోని తోలుబొమ్మ లని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు.

కులభేదములు ప్రేమనుపాటి పారుకొనిపోయి జాతివైషమ్యములు హెచ్చినవి. పరస్పరవిశ్వాసము పరస్పరస్నేహము క్రమముగా నాశన మవుచున్నది. ఈ కులపిశాచమహిమవలననే విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు కూడ తమ సంఘములయెడ సానుభూతి చూపక, విద్యాగంధము లేని తమ సంఘములను వదలి ప్రాపంచికవ్యవహారములందు బ్రాహ్మణులలో చేరుచున్నారు. తా మవలంబించు వృత్తులలోని బ్రాహ్మణులతో ఎక్కువ సఖ్యము కలిగి వారితో నైక్యమయి తమ సంఘములవారిని బ్రాహ్మణులవలెనే నిర్లక్ష్యముగా నిరసనభావముతో చూచుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతర సంఘములలో కూడ భేదములను పోఁగొట్టుకొని ఐక్యమయి జాతీయాభ్యుదయమునకు తోడ్పడుటకు బదులుగా భేదములను కల్పించుకొని హెచ్చించుకొని క్రింది సంఘములవారిని పై సంఘములవారు సాంఘికజీవనములో విశేషబాధలు పెట్టుట కూడ ఈ కులాచారపిశాచమహిమవలననే. విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులలో చేరుటవలన బ్రాహ్మణేతరసంఘములయొక్క బలము హెచ్చుటకు బదులుగా తగ్గుట సంభవించు నేమో యని భయము కలుగుచున్నది.

విద్య

బ్రాహ్మణేతరులు విద్యయందు బ్రాహ్మణులకంటె విశేషముగా వెనుకఁబడియున్న విషయము నిర్వివాదము. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు పూర్వము హిందూదేశమునందు ఎవరి వృత్తులలో వారు చిక్కుకొని సుఖముగా జీవనము చేయుచున్నందున బ్రాహ్మణేతరులకు ఉద్యోగాపేక్ష లేకపోయెను. పూర్వపు వ్యవసాయమునకును చేతిపనులకును విద్యయొక్క యావశ్యకత లేకపోయెను. కడచిన 150 సంవత్సరములలో ప్రపంచమునందలి స్థితిగతులు మారినవి. చేతిపనులు నశించినవి. పరిశ్రమలు పొగయంత్రములు విద్యుచ్ఛక్తి వలన నడపఁబడుచున్నవి. పరిశ్రమలలో విద్యావంతులు శాస్త్రవిజ్ఞానము చతురత గల పనివారు కావలసివచ్చినారు. పండిన వస్తువులు మన దేశమునుండి యితరదేశములకు ఎగుమతి చేయఁబడి మన దేశపు ప్రజలకు కావలసిన వస్త్రములు కాగితములు అద్దములు మొదలగు వస్తువులు ఇతర దేశములలో ఆయా దేశపు యంత్రములతో ఆయా దేశపు పనివాండ్రవల్ల తయారు చేయఁబడి మన దేశమునకు దిగుమతి యగుచున్నవి. ఇదివఱకు ఆయా వృత్తులలో పని చేయుచున్న బ్రాహ్మణేతరులు వృత్తులు పోయి పూటకు లేక మలమల మాడుచున్నారు. విద్యావిహీనులు అయిన మన దేశపు పనివాండ్రు తమ వృత్తులు మానవలసివచ్చినందున ఇంకొక గతి లేక వ్యవసాయవృత్తిలో వ్యవసాయకుల క్రింద కూలిగాను పనివాండ్రుగాను ప్రవేశించి పొట్టపోసికొనుచున్నారు. ఇందువల్ల దేశీయార్థికస్థితి బాగుపడుట గాని బ్రాహ్మణేతరుల బుద్ధిబలము హెచ్చుట గాని బ్రాహ్మణేతరసంఘ మభివృద్ధి పొందుట గాని తటస్థింపదు.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునాటినుండియు మన దేశములో బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరులకు విద్య నేర్చుకొనుటకు సమాన మయిన యవకాశములు కలిగినవి గాని మనకు వారు నేర్పుచున్న విద్య న్యాయవాదవృత్తికిని ప్రభుత్వోద్యోగములకును బడిపంతుల పనికిని తప్ప మరియొక వృత్తికి పనికిరాదు. ఈ వృత్తులు మన దేశములోని యెన్ని కుటుంబములను పోషింపఁగలవు? సంఘమున కత్యవశ్యక మయిన వృత్తులలో చిక్కక బుద్ధిబలముచే ప్రజలను జయించియున్న బ్రాహ్మణులు సమయము కనుఁగొని పాశ్చాత్యవిద్య నభ్యసించి ప్రభుత్వమువారి యుద్యోగములలో చేరిరి. మన రాజధానిలో బ్రాహ్మణేతరులకంటె బ్రాహ్మణులు స్వల్పసంఖ్యాకు లయినను ప్రభుత్వోద్యోగములలో 31 రెట్లెక్కువగా నున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులన్నో పాశ్చాత్యనాగరికతవలన తమ తమ వృత్తులు పోయి జీవనాధారములు లేక విద్య నభ్యసించుట కశక్తులయిరి. భూస్వాములు తప్ప మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులు పెక్కుమంది కడు బీదలు. నూటికి 5 గురు మాత్రము విద్య నేర్చినవారు. విద్యవలన సంపాదింపఁగల ప్రభుత్వోద్యోగములలో ఇదివఱకే బ్రాహ్మణులు నిండియున్నారు. ఉద్యోగజీవనములో విశేషముగా పలుకుబడి గలవారు బ్రాహ్మణులు. కులాభిమానము సహజ మవుటవలన బ్రాహ్మణులకు ఉద్యోగములు లభ్య మవుట సులభము, బ్రాహ్మణేతరులకు దుస్తరము.

విద్యావిహీనతవలని నష్టములు

విద్యావిహీనతవలన బ్రాహ్మణేతర సంఘములకు కలుగుచున్న నష్టములు వ్రాయ మొదలిడిన పెద్ద గ్రంథ మగును. ప్రభుత్వోద్యోగుల బాధ బ్రాహ్మణసాంఘికనిరంకుశాధికారము ముఖ్య మయినవి. విద్యావిహీను లయిన రయితులను కరణములు ఇతరోద్యోగస్థులు పెట్టు బాధలు మనము కనులార చూచుచున్నాము. ప్రభుత్వమువారికి నిజముగా చెల్లింపవలసిన సిస్తుకంటె గ్రామోద్యోగస్థులు రయితులయొద్ద హెచ్చు వసూలు చేయుట కలదు. విద్య లేని రయితులయొద్ద పెక్కు నెపములు పెట్టి ఏదో విధముగ డబ్బు గడింతురు. రయితులకు ఏ విషయములో ఎవరికి మొఱ

లిడెన న్యాయము కలుగునో తెలియదు. ప్రస్తుతపు ప్రభుత్వపద్ధతి ననుసరించి న్యాయము పొందుట కూడ కడు దుస్తరము. బ్రాహ్మణేతరులు సాంఘికమతజీవనములో బ్రాహ్మణులు చెప్పినది దైవవాక్యముగా నమ్మి ప్రవర్తించుచున్నారు. మంచిచెడ్డలు తెలిసికొనుటకుఁ గాని సరియగు మార్గమున నడచుటకుఁ గాని యవకాశములు లేవు. అనావశ్యకముగా వ్యాజ్యెములకు పోయి డబ్బంతయు పోఁగొట్టుకొని అనేక కుటుంబములు నాశన మవుచున్నవి. త్రాగుఁబోతులైనమువల్ల సంఘమునకు విశేషనష్టము వాటిల్లుచున్నది. స్థానికపరిపాలకసభలలో పెక్కుమంది బ్రాహ్మణేతరు లుండియు తమ విధ్యుక్తధర్మముల నెఱుఁగక తగు శ్రద్ధ తీసికొనక కొలఁదిమంది ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నారు. ఈ సభలలో జరుగుచున్న యంశములను గుర్తెఱిఁగిన బ్రాహ్మణేతరసభ్యులు నూటికి అయిదుగురు కూడ లేరని నా నమ్మకము. జాతీయాభ్యుదయమునకు తా మేమి చేయవలెనో తెలిసికొనుట కవకాశములు లేనే లేవు.

రాజకీయస్థితి

ఇదివఱ కున్న దుస్థితి చాలనట్లు, విద్యావంతు లగు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరుల నడుమ వివాదములు ప్రారంభ మయినవి. ప్రభుత్వోద్యోగములు స్థానికపరిపాలనాసభ్యత్వము బ్రాహ్మణులు విశేషముగా సంపాదించి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి తగు నవకాశ మియ్యలే దని బ్రాహ్మణుల పలుకుబడి హెచ్చయిన దని భేదాభిప్రాయములు కలిగి బ్రాహ్మణేతరసంఘముల నభివృద్ధి చేయుటకుఁ గాను చెన్నపురిలోని కొందఱు దక్షిణహిందూదేశప్రజాసంఘ మను పేర నొక సంఘము నేర్పాటు చేసిరి. ఈ సంఘమువారును వారి యనుచరులును వారిచే ప్రచురింపఁబడు "జస్టిసు" "ద్రవిడజా" "ఆంధ్రప్రకాశిక" పత్రికలవారును దేశీయమహాజనసభవారు కోరిన రీతిగా హిందూదేశమున కిప్పుడే స్వరాజ్య మియ్యఁగూడ దని యాటంకములు చెప్పుచున్నారు. చాలమంది బ్రాహ్మణేతరులు ఈ సంఘాశయములతో నేకీభవింపక, బ్రాహ్మణేతరసంఘములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మిమ్మని కోరుచు కాంగ్రెసు లీగు ప్రణాళిక నామోదించుచు 'మదరాసు రాజధానీ సంఘము'ను స్థాపించి తమ యాశయములను ప్రజలకు బోధించుచున్నారు.

బ్రాహ్మణేతరనాయకుల కర్తవ్యము

ఒక యుద్యమమును ప్రారంభించుట సులభము గాని దానిని సర్వజనామోదిత మయిన మార్గమున నడపి జయము గాంచుట దుస్తరము. ప్రతి వ్యక్తికిని స్వాభిమానము సంఘాభిమానము సహజములు. బ్రాహ్మణులు సమయము లభ్య మయినప్పు డెల్ల, విద్య గఱచి యిప్పు డన్ని విషయములలో అగ్రస్థానము వహించి బ్రాహ్మణేతరుల సంఘాభివృద్ధికి మార్గదర్శకు లయిరి. వారియందు బ్రాహ్మణేతరులు అసూయ గాని ద్వేషము గాని వహించుట గొప్ప తప్పు. వారు కూడ మిగిలినవారివలె నుండినయెడ మీ రెవరిని చూచి నేర్చుకొని బాగుపడుదురు? బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒక దేశములో పుట్టి పెరిఁగినవారు, ఏకమతావలంబకులు; ప్రపంచములో నన్ని శాస్త్రవిజ్ఞానమును వెదఁజల్లిన గురువుల సంతతివారు. మానవునకు మేలు పుట్టిన, అది యెందు సరియగు నందు లభ్య మవుచుండునది నాగ కుందకు గోచరుట కొంచుకుట పద్దుట మొదలగు నెన్నియో చేష్టలు చేయును. అందువలన లాభము లేదు. శరీరబాధ కలుగును. విద్యావిహీను లయి అజ్ఞానాంధకారమున మునిఁగి మత సాంఘిక రాజకీయ వ్యవహారములలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము కోల్పోయి నేఁడు మేల్కాంచిన బ్రాహ్మణేతరసోదరులు రోషపూరితు లగుట సహజమే గాని ప్రతిఫలము లేని క్రియలు చేయుటవలన వ్యక్తికిఁ గాని సంఘమునకుఁ గాని లాభము కలుగఁబోదు.

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల ప్రస్తుతస్థితి పరికించి సంఘాభివృద్ధికి సాధనము లాలోచించి మత సాంఘిక రాజకీయ విషయములలో సంఘోద్ధరణము గావించి ఈ మహోద్యమమును జయప్రదము గావించు భారము నాయకులమీఁద నున్నది.

జాతీయత

లెక్కకు మిక్కిలి మీఱిన కులభేదములు గలిగి పరస్పరవైషమ్యములలో మునిఁగి భాగ్యవంతులు బీదవారిని విద్యావంతులు విద్యావిహీనులను నిరసనభావముతో చూచు చుండ, బీదవారు భాగ్యవంతులయందును సామాన్యులు పలుకుబడి గలవారియందును అసూయాగ్రస్తు లయియున్నారు. ఇట్టి వివిధభేదాభిప్రాయములును వివిధాశయములును గల మానవకోటియందు జాతీయభావ ముద్భవించి యెప్పటికైన దేశము బాగుపడఁగలదా యని సందేహింపవచ్చును. కాని, కుటుంబములోని యన్నదమ్ములు నూఱు వివాదము లున్నను ప్రతిదినము విరామము లేక పోరాడుచుండినను, తాము ఇతరగృహములవారితో వ్యవహరింపవలసినప్పుడు తా మందఱు నొక్కటి యగుదురు. అటులే గ్రామములలోను వారిలో వార కెన్ని వివాదము లున్నను చోరులవలనను అంటువ్యాధులవలనను గాని మరియే కారణముల వలనఁ గాని గ్రామమున జనసామాన్యమున కపాయము వాటిల్లినప్పుడును తాము కలిసి చేయు కార్యమువల్ల జనసామాన్యమునకు మేలు కలుగునప్పుడును గ్రామజను లేకీభవించుటను కార్యసాఫల్యము గాంచుటను మనము చూచుచున్నారము. ఇటులె పెద్ద సంఘములలోను పట్టణములలోను దేశములలోను తాము చేయు కార్యము వలన సర్వజనోపకారము కలుగు నని కాని తా మా కార్యము చేయకుండిన సర్వజనోపద్రవము సంభవించు నని కాని ప్రజలకు తెలిసినయెడల తప్పక వా రందఱు నైక్యమయి తమతమ ధర్మములను నెఱవేర్చెదరు.

జాతీయసమ్మేళనమునకు ప్రయత్నములు జరుగుచునే యున్నవి. రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు మొదలగువారు సంఘసంస్కరణమునకై పాటుపడుచున్నారు. పరదేశములకు విద్యార్థులుగా వెళ్లుచున్న హిందూసోద

రులు సంఘసంస్కరణమునకు తోడ్పడుచున్నారు. విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులలో కులాచారభేదములు క్రమముగా తగ్గుచున్నవి. సాంఘికజీవనములోని హెచ్చుతక్కువలకు బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణు లెంత యుత్తరవాదులో క్రింది బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి పయి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు కూడ నంత యుత్తరవాదులే. సంఘకులాచారము ప్రకృతితో పాదు కొనియున్నది. దాని నొక్కదే సారి నాశనము చేయుటకు బ్రాహ్మణులకుఁ గాని బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గాని శక్యము కాదు. క్రమముగా జయింపవలెను. బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికారమునకు వగచుచు బ్రాహ్మణేతరులు తమ క్రింది సంఘములవారిని బాధలు పెట్టుట యెట్టి న్యాయము? కుయ్యపట్టమునందలి వీరవిల్లిలోని పంచముల మొఱ యాలకింపుఁడు! వారి బంధువుల శవములను బ్రాహ్మణేతరులు నివసించు వీధులగుండ తీసికొనిపోరాదఁట. బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు తమలోని భేదములను నాశనము చేసికొనవలెను. లేనియెడల ఈ యుద్యమము వ్యర్థ మగును.

ప్రజల రాజకీయాశయములలో భేదము లుండఁజాలవు. నిర్బంధప్రారంభోచితవిద్యను దేశములో ప్రవేశపెట్టినఁ గాని బ్రాహ్మణేతరులకు ముక్తి లేదు. ఆయుధశాసనము రద్దు చేసినఁ గాని క్షేమము లేదు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము హిందువుల కలవడినఁ గాని రయితుల స్థితి బాగుపడనేరదు. ఈ దేశములో వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పునరుద్ధరించినఁ గాని దేశముయొక్క పురోవృద్ధి సాధ్యము గాదు. స్వరాజ్యము భారతీయుల కలవడినఁ గాని మన యాశయములు నెఱవేఱవు. బ్రాహ్మణు లయినను తదితరు లయినను దేశక్షేమము మన క్షేమము మన సంతతివారి క్షేమము కోరువా రందఱును స్వరాజ్యమును కోరక మానరు.

ఆంగ్లేయప్రభుత్వమువారు మనకు స్వరాజ్య మిచ్చిన నది బ్రాహ్మణరాజ్య మవు ననుబెదరింపు సహేతుక మయినది కాదు. ఆంగ్లేయప్రభుత్వమువారి క్రింద బ్రాహ్మణోద్యోగియులు చేయు మంచిచెడుగులు ప్రభుత్వమువారికి చెందును గాని బ్రాహ్మణజాతికి చెందవు. స్వరాజ్యము సంప్రాప్త మయినయెడల ప్రజ లందఱు సుపరిపాలన కుత్తరవాదు లగుదురు. బ్రాహ్మణకులమువారు చేసెడి యక్రమము లెప్పటి వప్పుడు ప్రజలకు తెలియుచుండును. ఇప్పుడు విద్య గడించి బ్రాహ్మణులవలె బ్రాహ్మణేతరు లెందఱో రాజకీయధురంధరు లగుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులలో విద్య దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నది. విద్యాభివృద్ధియయిన కొలఁదిని ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొని బ్రాహ్మణేతరసంఘాభివృద్ధికి కావలసిన మార్గములను యోచించి బ్రాహ్మణులు చేయు కార్యములను లోకమున కెఱిఁగించి రాజకీయవిషయములలో బ్రాహ్మణులతో పాటు వ్యవహరింపఁగల బ్రాహ్మణేతరనాయకు లెందఱో సంఘముల నలంకరింపఁగలరు! బ్రాహ్మణేతరప్రజాభిప్రాయ మనున దొకటి లేని దినములలో వ్రాయఁబడిన మనుధర్మశాస్త్రము ఇప్పుడు పునరుద్ధరింపఁబడుట కల్ల. బ్రాహ్మణేతరులు భుజబలసంపన్నులు. హిందూదేశము నేలిన రాజులు పెక్కుమంది బ్రాహ్మణేతరులు. వారి సంతతివారు స్వరాజ్యము కూడ దనుట సరి కాదు. దేశమును శత్రువుల బాఱినుండి రక్షించుట అంతఃకలహములు దొంగతనములు లేకుండ దేశమును కాపాడుట మొదలగు భుజబలమును కోరు కార్యములు బ్రాహ్మణేతరులే చేసితీరవలెను. బ్రాహ్మణేతరుల మనఃపూర్వకపరస్పరస్నేహము లేనిది 15 లక్షల జనులు 420 లక్షల జనుల నేలుట అసాధ్యము. ఒకరి బలము మరియొక రెఱిఁగిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒకరి నొక రతిక్రమించి ప్రవర్తింపఁజాలరు. ఇప్పు డన్ననో వారును వీరును ప్రభుత్వమువారి చేతిలో నున్నారు. బ్రాహ్మణుల పలుకుబడికిని బ్రాహ్మణేతరుల ప్రస్తుతస్థితికిని ప్రభుత్వమువారు కూడ కొంతవఱకు జవాబుదారులు.

ముగింపు

లాయడు జార్జి గారు పాలితుల కోరికల ననుసరించి పాలకులు పాలింపవలె నని నొక్కి వక్కాణించియున్నారు. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి స్వరాజ్యము సంపాదించుట కిది మంచి తరుణము. సమయము పోఁగొట్టుకొనిన, మన సంతతివారికి మన ముత్తరవాదుల మవుదుము. జాతీయాభ్యుదయ మత్యవశ్యము. దేశములోని యన్ని సంఘములవారు విద్యావంతు లయి స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయినఁ గాని జాతీయాభ్యుదయము సాధ్యము కాదు. ఏ సంఘమువారు తమ సంఘము నుద్ధరించుటకు పాటుపడినను, జాతీయాశయములకు భంగము లేకుండ ప్రవర్తింపవలెను. జాతీయాశయములకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తించువారు తమ సంఘములను బాగు చేయుట కల్ల. అన్ని సంఘములవారును దేశమాత పుత్రు లగుటం జేసి ఒకరి నొకరు ద్వేషించుట తమ్ము తాము ద్వేషించుట యగును. బ్రాహ్మణేతరులు విరివిగా దేశభాషలలో విద్య నేర్చుకొని స్థానికపరిపాలనలో శ్రద్ధ పుచ్చుకొని జాతీయాశయములు నెఱవేర్చుటకు పాటుపడవలెను.

హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనౌన్నత్యమును గుర్తెఱిఁగి ప్రస్తుతపు హీనదశను చింతించి బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఏక మయి జాతీయాభ్యుదయమునకు పాటుపడి కృతకృత్యు లగుదు రని నమ్ముచున్నాను.

విద్యయొక్క పరమార్థము

పాలపర్తి నరసింహము గారు

విద్యావిషయము మహోత్కృష్టమైన విషయము. విద్యయే మానవుని జన్మసాఫల్యహేతువు. విద్య లేకున్న మనుజునికి వాస్తవమైన సౌఖ్యము లేదు; నిజమైన పూజ్యత లేదు; యథార్థమైన యానందము లేదు. విద్యామూలముననే మనుష్యనామము సార్థకమగును. సర్వశుభావహమైన యిట్టి విద్యాసంపద లేనిచో మనుష్యుఁడు వింత పశువు అనిపించుకొనుట యొక యాశ్చర్యము గాదు.

విద్య మానవవ్యక్తికి మంగళకరమై సంఘమునకు మంగళకరము గాకుండునా? సంఘోన్నతికి విద్యయే పునాది. విద్యావంతుల కాకరములై విలసిల్లెడు సంఘములును జాతులును మానవమండలియందు ఉన్నతస్థానమును ఆక్రమించుకొనియున్నవి. విద్యాగరిమయందు వెనుకఁబడియున్న సంఘములును జాతులును అధోగతిని చెంది యున్నవి. చదువు లేమిచే మృతప్రాయములై పరిహాసపాత్రములై యున్న సంఘములు ఒక్కింత విద్యాగంధము నాఘ్రాణించినంతనే పునర్జీవమును గాంచి తమ్ము వెక్కిరించినవారిని ధిక్కరించు సామర్థ్యమును పడయుచున్నవి. అట్లగుటచే, ఏ ప్రభుత్వమును ప్రజల విద్యావిషయమునందు ఉదాసీనత వహించియుండలేదు. అక్షరజ్ఞానశూన్యులైన ప్రజలను పాలించుట విద్యావంతులగు ప్రభువులకు సులభముగా నుండవచ్చును. కాని, అట్టి ప్రజాపాలనమునం దే విధమైన సారస్యము నుండదు. విద్యాహీనమగు ప్రజాసంఘము గోవు మెడకు కట్టిన గుదికఱ్ఱవలె దొరతనమునకు విశేషభారావహముగా నుండును. అందుచే నెట్టి స్వలాభాపేక్షాపరులగు ప్రభువులైనను తమ పరిపాలనమునం దున్న జనులకు ఏదో యొక విధమైన విద్యను చెప్పించుచున్నారు. ఉత్తమమైన విద్యను ప్రజలు పొందిన కొలఁది రాజ్యము సకలైశ్వర్యములతో తులఁదూఁగుచు కలకలలాడుచుండును. అందుచే, ఉత్తమప్రభుత్వములు తమ పాలనమునకు లోఁబడియున్న జనుల విద్యావిషయమున నెక్కుడు కృషి సలుపుచున్నవి.

ప్రత్యేకవ్యక్తులయొక్కయు సంఘములయొక్కయు రాజ్యములయొక్కయు శ్రేయోభివృద్ధులకు మూలకందమైన యీ విద్యయొక్క పరమార్థమేమి? విపులధనార్జనమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. అధికారప్రాబల్యమే విద్యయొక్క పరమార్థమని మఱికొందఱు భావించుచున్నారు. పాండిత్యసంపాదనమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలపోయుచున్నారు. పలుకుబడిని గడించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. జనుల జోహారుల పడయుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొంద ఱూహించుచున్నారు. ప్రభుత్వముయొక్క సుస్థితికి తోడ్పడుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు గణించుచున్నారు. విద్యవలన ఈ ధనాదులు లభించుట నిస్సందేహమైనను, ఇవియే విద్యయొక్క పరమార్థమని నుడువుట కెంత మాత్రమును వీలు లేదు. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన మనుష్యుఁడు బుద్ధ్యాద్యనేకశక్తులను పడసియున్నాఁడు. పూమొగ్గయందలి రేకులవలె నున్న యీ శక్తు లెల్ల తగిన చందమున చక్కఁగా వికసించి విజృంభించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థము. మనుష్యశక్తియొక్క సంపూర్ణవికాసమే విద్యయొక్క పరమార్థమని నుడువుటయందు బుద్ధిమంతులగు పాశ్చాత్యులును ప్రాగ్దేశస్థులును నేకాభిప్రాయులగుచున్నారు. నడవడిని చక్కపఱచుటయు స్వార్థత్యాగము లవశ్యమగునట్లు చేయుటయు సకలశక్తులను సమభావమున పనిచేయునట్లు చేయుటయు మనుష్యుని యావచ్ఛక్తులను శిక్షించుటయు విద్యయొక్క యుద్దేశమని జెయిను అను నొక ధీశాలి చెప్పియున్నాఁడు. ఈ విధముననే లార్డు హాల్డేను అను నొక రాజ్యతంత్రజ్ఞుఁడు ఇటీవల కామన్సు మహాసభలో నుపన్యసించెను. ఈ భావములనే మనువు ఎన్నియో వందల సంవత్సరముల క్రిందట వ్యక్తీకరించెను.

విద్య యనునది కేవలము మనస్సునకు సంబంధించినదిగనే కనిపించుచున్నను, మనుష్యుఁడు శరీరధారి యను సంగతిని మనము విస్మరింపఁజాలము. "A Sound Mind in a Sound Body" అను సూక్తిని మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. ఎంత చదువు చదివినను, శరీరము దుర్బలమైన ఆ చదువు గణనకు రాఁజాలదు. అదియుఁ గాక, అధికజ్ఞానము నుపార్జింపఁగోరిన పక్షమున మనుష్యుఁడు తన శరీరమును ఆరోగ్యస్థితియం దుంచుకొనవలెను. గంటలు దినముల కొలఁది పరిశోధనాలయమునఁ గడపవలసినవారును నిశలయందు నిద్ర మాని ఖగోళమండలము పరీక్షింపవలసినవారును మహనీయులచే రచింపఁబడిన వేలకొలఁది గ్రంథములను పఠించి శోధింపవలసినవారును ఎట్టి శరీరదార్ఢ్యము గలవారుగా నుండవలయునో యోచింపుఁడు. శరీరదార్ఢ్యమనుటచే ప్రతిమనుష్యుఁడును గుండెపై బండ నుంచుకొని బ్రద్దలు కొట్టించుకొను రామమూర్తి కావలయునని నా తలంపు గాదు. యుక్తమైన యారోగ్యమును ప్రతి మానవుఁడును సంపాదింపవలయును. పాశ్చాత్య యువజనులతో పోల్చి చూచినపుడు మన యువజను లెందునకును కొఱగానివారుగా కనఁబడుదురు. అందులోను, ఆంధ్రులందు మిక్కిలి బలహీను లున్నట్లు నాకు తోఁచుచున్నది. వీరిలో బ్రాహ్మణులు తదితరజాతుల కంటె బలమున తీసిపోవువారుగా కనిపింపవచ్చు. కాయకష్టమునందు గౌరవము పోవుటచే నేమి, పాఠశాలలో బోధింపఁబడు కసరతు నిస్సారమై చిత్తాకర్షకము కాకపోవుటచే నేమి, అతిబాల్యవివాహాదిదురాచారములవలన నేమి, మన శరీరపాటవము మిక్కిలి సడలియున్నది. యోగ్యమైన బ్రహ్మచర్యవ్రతముచేతను సరియైన వ్యాయామపద్ధతి నవలంబించుటచేతను శరీరారోగ్యమును కాపాడుకొనుట యెల్లరకును విధి. ఇది యుత్తమవిద్యావిధానమునందు గమనింపవలసిన మొదటి విషయము.

బుద్ధిసంపద లేని శరీరదార్ఢ్యము నిరర్థకము. సంగతులను కంఠపాఠము చేయుటచేఁ గాని జననమరణముల తేదులను వల్లె వేయుటచేఁ గాని బుద్ధి వికసింప నేరదు. ఫోనోగ్రాఫుయంత్రమువలె విషయములను గ్రహించి వెడలఁగ్రక్కుటకు బుద్ధి యేర్పడలేదు.

స్వయముగా సంగతులను వీక్షించి పరీక్షించుటవలన బుద్ధి వికాసము నొందవలసియున్నది. సత్యగ్రహణమునందు బుద్ధి సామర్థ్యము గలదై యుండవలయును. ఎన్నియో విషయములను గూర్చి గమనించి పరిశీలించి తర్కించినఁ గాని యొక సత్యమును నిర్ధారణ చేయుటకు వలనుపడదు. గాఢ మైన సత్యప్రీతిని విద్యార్థులలో కలిగింపఁజాలని విద్యావిధానము క్రమమైన దెంత మాత్రమును కాఁజాలదు. చిరకాలాగత మైన యాచారములును అనుచిత మైన గ్రంథవిశ్వాసమును ఒకొక్కప్పుడు మనుష్యుల సత్యానురాగమునకు గర్భశత్రువులై నిలుచును. ఇట్టి శత్రుగణముయొక్క హస్తములనుండి యీవలఁ బడినఁ గాని, బుద్ధి నూతనసత్యములను పరిగ్రహింపఁజాలదు. పాంచాల దేశమున నొకప్పుడు 'దాహిరాజు' అను నొక ప్రభు వుండెను. అతనిపైకి కాశీము అను పేరుగల యొక చక్రవర్తి సేనాసమేతుఁడై వచ్చునట్లు వార్త తెలిసెను. యుద్ధసన్నద్ధుఁడై యుండుటకు మాఱు దాహిరాజు జ్యోతిష్కులను పిలువనంపి "ఈ సమయమునందు నేను యుద్ధమునకు పోయిన జయము కలుగునో పరాజయము కలుగునో శాస్త్రమును చూచి సెలవిండు" అని వారిని కోరెనఁట. అప్పుడా పండితులు శాస్త్రములను పాఱఁజూచి "అపజయము కలుగు" నని ప్రభువునకు నివేదించిరఁట. పరాజయము కలుగుట సిద్ధము గనుక నే నిపుడు యుద్ధప్రయత్నము నేల చేయవలయు నని తలంచి దాహిరాజు మిన్నకుండెను. అపుడు కాశీము చక్రవర్తి అనాయసముగా కోటను స్వాధీనము చేసికొని రాజ్యమును తీసికొని దాహిరాజును వెడలనడఁచెను. యుద్ధసన్నాహము చేసి కాశీముచక్రవర్తిని ఎదిరించి యుండిన యుద్ధముయొక్క పర్యవసానము ఎట్లుండియుండునో చెప్పఁజాలము గాని, ఎదిరింపక కూర్చున్న కారణముచే జ్యోతిష్కులు చెప్పిన మాట ముక్కకు ముక్క సత్యమే యయ్యెను. జ్యోతిషశాస్త్రవేదు లను నా పండితుల వచనములందుఁ గల విశ్వాసముచే దాహిరాజు సులభముగా రాజ్యపదచ్యుతుఁ డయ్యెను. శాస్త్రమునందుకంటె సత్యమునం దనురాగము హెచ్చవలయును. సత్యప్రీతియే కలిగిన పక్షమున మనుష్యుఁ డూరకుండఁజాలఁడు. తన బుద్ధిని సమస్తవిషయములందును ప్రవేశపెట్టి నూతనవిజ్ఞానమును పడయఁగల్గును.

కేవలము సత్యగ్రహణసమర్థ మైన బుద్ధి యుండినఁ జాలదు. మనుష్యుఁడు ధర్మనిష్ఠను సయితము గడింపవలయును. గ్రహించిన సత్యమును నిర్భయముగా వెల్లడించుటకును ఆచరించుటకును తగిన శక్తిని మానవుఁడు గడింపవలయును. యుక్త మైనదానిని చేయలేక పోతిమేని, యుక్తాయుక్తపరిజ్ఞానమును గలిగియుండుటచే మనకు కలిగిన ప్రయోజన మేమి? తమకు యుక్త మని తోఁచిన కార్యము నెవరు కావించిరో వారు మహాపురుషులై మన చిరకృతజ్ఞతకును పూజ్యతకును పాత్రులై వెలయుచున్నారు. తన తండ్రియొక్క మతమునకు విరుద్ధముగా నుండినను ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణుభక్తిని విడిచినవాఁడు గాఁడు. నిండు సభలో ద్రౌపది యవమానింపఁబడుచుండ, దుర్యోధనాదులకు వెఱచిన భీష్మాది వృద్ధజనులు పెదవులు కదల్పక యూరకుండ, బాలుఁ డగు వికర్ణుఁడు కౌరవుల కార్య మక్రమ మని యకుంఠితధైర్యముతో నుడివెను. చరిత్రప్రసిద్ధు లగు లూథరు సావెనరోలా మున్నగు విదేశీయు లేమి, రామమోహన విద్యాసాగ రాది స్వదేశీయు లేమి తమకు యుక్త మని తోఁచిన విషయములను నిర్భీతచేతస్కులై లోకమునకు వెల్లడించినవారలే! ధర్మపరిపాలనమునకై మనకు ధైర్యస్థైర్యముల నొసంగఁగలిగిన విద్యయే సద్విద్య!

నీసంపదయు కర్తవ్యపరాయణత్వబుద్ధియు నున్నను, హృదయమునందు ప్రేమ లేకపోయినచో నిర్గంధకుసుమము వలె మనుష్యుఁడు గౌరవాధికారమును గోల్పోవుచున్నాఁడు. తన తల్లిదండ్రులను బంధువులనే గాక మనుష్యుఁడు స్వదేశస్థులను పరదేశస్థులను గూడ ప్రేమింపఁగల్గియుండవలెను. కేవలము మానవులనే గాక భూతకోటియెడలఁ గూడ దయను జూపవలయును. "అహింసా పరమో ధర్మః" అను ధర్మమును గ్రహించి తద్ధర్మమును ప్రపంచమున వ్యాపింపఁజేయుటకై శాక్యసింహుఁడు పడరాని యిడుమల ననుభవించెను. ఎందఱో దారిద్ర్యముచే బాధపడుచున్నారు ఎందఱో అంగవైకల్యమునకు లోనై యిడుమలఁ గుడుచుచున్నారు. ఎందఱో రోగగ్రస్తులై తగిన యౌషధము లేక కానరాని వ్యథల ననుభవించుచున్నారు. ఇట్టివారి కెల్ల సేవ చేయుటకు పురికొల్పునదిగా నుండవలయు నుత్తమ మైన విద్య.

ఎంత సూక్ష్మ మైన జ్ఞానమును మనము సంపాదించినను, ఎంత నిష్ఠతో మన కర్తవ్యములను మనము నెఱవేర్చినను, ఎంత సేవాపరాయణులమై మనము వర్తించినను, స్వయంభువై చిన్మయుఁడై సౌందర్యస్వరూపుఁడై ప్రకాశించెడి యా పరమపురుషుని మనము గ్రహింపలేకపోయినచో, మన విద్య పరిపక్వదశను పొందినది కాఁజాలదు. ఈశ్వరదూర మైన విజ్ఞానముతో ఆత్మ తృప్తిని చెంది యూరకుండఁజాలదు. 'నేను సమస్తశాస్త్రములను గ్రహించినాను, నేను నా విధులను నెఱవేర్చినాను. నేను పరోపకారము చేయుచున్నాను' అనుకొనుచు, అహంభావము వహించి ఆత్మ సంతుష్టి చెందనేరదు. సకలవిజ్ఞానము బయలు దేఱుటకు నెవఁడు మూలకారణుఁడో ఎవఁడు జ్ఞానస్వరూపియై అణువులందు అణువై మహద్వస్తువులందు మహద్వస్తువై దాఁగియున్నాఁడో ఎవఁడు ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానమును గలిగించి అధర్మమును త్యజింపు మని ధర్మమును భజింపు మని యుపదేశించుచున్నాఁడో ఎవ్వఁడు ప్రేమస్వరూపియై హృదయమున మెలఁగుచు కఠోర మైన సేవావ్రతమునకు మనలను పురికొల్పుచున్నాఁడో అట్టి సత్యశివసుందరస్వరూపునకు సకలపూజాగౌరవముల నొసంగి తన యహంకారము నా పరబ్రహ్మము ముందర బలి సేయనంతవఱకును ఆత్మకు నిజ మైన శాంతి యుండదు. ఆనందము నుండదు. అందుచేతనే "అపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః । సామవేదో ఽథర్వవేదః । శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిషమితి । అథ పరా యయా తదక్షర మధిగమ్యతే." అని యుపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి. ఋగ్యజుస్సామాథర్వము లనెడు నాలుగు వేదములును శిక్షా కల్ప వ్యాకరణ నిరుక్త చ్ఛందో జ్యోతిషము లనెడు షడంగములును శ్రేష్ఠవిద్యలు గావు. దేనిచేత క్షయరహిత మైన పరబ్రహ్మము ఎఱుఁగఁబడుచున్నదో అదియే శ్రేష్ఠ మైన విద్య. ఈ షడంగములతోఁ బాటు మనము పదార్థతత్త్వశాస్త్రము రసాయనశాస్త్రము ఆయుర్వేదశాస్త్రము మొదలైన శాస్త్రముల నెల్ల అపరవిద్యల క్రింద చేర్పవచ్చును. శ్రేష్ఠవిద్యలు గా వని చెప్పినను, పరవిద్య కివి యనావశ్యకము లని చెప్పలేదు. ఈ వైజ్ఞానిక విద్యలవలన లభించెడు చింతాశక్తియు ఏకాగ్రచిత్తతయు ఇంద్రియదమనమును భోగవిముఖత్వమును పరవిద్యాసాధనమునకు సోపానప్రాయము లనుటకు సంశయ మేమి?

అపరవిద్యల నేమి పరవిద్య నేమి సాధించుటకు విశ్వ మనెడి యీ మహావిద్యాలయముకంటె నుపయుక్త మైన స్థలము మఱి యెద్ది మనకు లభింపనేర్చును?

"It is brought at birth into a vast, we may say an infinite school. The universe is charged with the office of its education................... .... Nature, society, experience are volumes opened everywhere and perpetually before its eyes."

అనంతమైన విశ్వవిద్యాలయమునందు మనము భగవంతునిచే ప్రవేశపెట్టఁబడినారము. ప్రకృతి సంఘము అనుభూతి యనెడి యుద్గ్రంథములు మనలను విద్యావంతులను చేయుటకై సర్వదా సంసిద్ధమై యున్నవి.

సూర్య చంద్ర గ్రహ నక్షత్రముల నేమి పశు పక్షుల నేమి తరులతల నేమి నదీపర్వతముల నేమి వీక్షించుటచే మనము నేర్చుకొనఁదగిన పాఠము లెన్నేని గలవు. ఇగట పొందెడు కష్టసుఖములచే అనుభవించెడి యాశానిరాశలచే సంభవించెడు శోకమగణములచే తటస్థించెడు లాభనష్టములచే మనము ఎన్నియో బుద్ధుల నలవఱచుకొనవచ్చును. శ్రద్ధాశీలుఁడగు విద్యార్థి యీ నానావిధానుభవములచే వినయమును విశ్వాసమును భక్తిని కారుణ్యమును మఱి యెన్నియో సుగుణములను సంపాదించును.

అయినను, పరసాహాయ్యము లేక స్వయంకృషి మాత్రముచేతనే ప్రకృత్యాద్యుద్గ్రంథములవలన నెవ్వాఁడును విశేషప్రయోజనమును పడయఁజాలఁడు. ప్రారంభమునందు బోధకులయొక్క సాయ మత్యంతావశ్యకము. పరాపరవిద్యలను నేర్పఁగల యుపాధ్యాయుఁ డెట్టి సమర్థుఁడై యుండవలయునో తలపోయుఁడు. ఇట్టి మహాత్కార్యమును గావింపవలసినవాఁ డగుటచేతనే ఉపాధ్యాయుఁడు పరమపూజ్యుఁడుగా నెన్నఁబడుచున్నాఁడు. ఉపాధ్యాయోద్యోగము అత్యంతగౌరవాస్పదమైన యుద్యోగముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఉపాధ్యాయుఁడు తనయొద్ద విద్యాభ్యాసము చేసెడు విద్యార్థులయొక్క మనోవృత్తుల నెఱుంగఁగల బుద్ధిమంతుఁడై యుండవలెను. విసుగు చెందక విద్యార్థులయొక్క సకలసంశయములను తీర్పఁగల యోపిక గలవాఁడై యుండవలయును. తన ప్రవర్తనముచే విద్యార్థుల ప్రవర్తనమునందలి లోపములను దిద్దఁగలవాఁడై యుండవలెను. చదువునం దేమి నడతయం దేమి విద్యార్థులకు ఆదర్శమూర్తియై యుండవలయును. ఇట్టి సుగుణసంపన్నుఁడగు నధ్యాపకునియొద్ద శిక్ష నందెడు శిష్యులయొక్క సౌభాగ్యము నెవ్వరు వర్ణింప నేర్తురు? సల్లక్షణసమన్వితుఁ డగు నుపాధ్యాయుని నిమిత్తము ఎంతటి జీతము నైనను విద్యాధికారు లియ్యవలయును.

ప్రస్తుతస్థితిగతులను బట్టి విద్యార్థి పాఠశాలలోఁ గడపు కాలము అల్పము. ఇంటియందుఁ గడపు కాలము అధికము. ఉపాధ్యాయునికి తలిదండ్రులు సాయము చేయనిచో అతని ప్రయత్నము లెంత మాత్రమును సఫలము కాఁజాలవు. స్వసంతానముయొక్క శ్రేయస్సునకు జనని యెంతేని తోడ్పడఁగలదు. విద్యావతియు గుణవతియు నగు గృహిణి తన నిపుణత్వముచే స్వసంతానము నభివృద్ధిలోనికి తీసికొనిరా నేర్చును. సద్గృహము చేయఁగలిగినంతటి యుపకారమును ఎంతటి యుత్తమపాఠశాలయు చేయఁజాలదు. గృహమట్లె సదాచారసంపన్నమైన సంఘమును మనుష్యుని యభివృద్ధికి తోడ్పడఁగలదు. దురాచారభూయిష్ఠమైన సంఘము మానవుని నవసత్వములను గ్రుంగఁదీసి అతని నెందుకును పనికి రానివానినిగా చేయును.

వీని నన్నిటిని మించి యీ సందర్భమున విచారయోగ్యమైన విషయము ప్రభుత్వమువారి విద్యావిధానము. విద్యావిధానము సరిగా లేనిచో మిగిలిన సదుపాయము లెన్ని యున్నను ప్రయోజనకరములు కాఁజాలవు. "We do not want generals, statesmen and legislators. We want industrious husbandmen." "మాకు సేనాధిపతు లక్కఱలేదు. రాజనీతిజ్ఞులు అక్కఱలేదు. శాసనకర్తలు అక్కఱలేదు. పాటుపడెడు కృషీవలులే మాకు కావలసినది." అని తలంచి అందున కనుగుణముగా విద్యాపద్ధతిని నిర్ణయించెడు విద్యాధికారులవలన లాభ మెట్లు సమకూరఁగల్గును? రాజ్యకాంక్షచే ప్రజల నెల్ల సైనికులుగా తయారుచేయ నెంచి తదనుగుణముగా విద్యావిధానమును నిర్ణయించెడు ప్రభుత్వమువలన విద్యయొక్క పరమార్థ మెట్లు సిద్ధింప నేర్చును?

మన విశ్వవిద్యాలయములు కొందఱు ఎమ్. ఏ. లను కొందఱు బి. ఏ. లను కొందఱు ఎం. ఎల్. లను కొందఱు బి. యల్. లను తయారుచేయుచున్నవి. కాని, వీరి సంఖ్యను బట్టియే విద్యయొక్క పరమార్థమును నిర్ణయించుటకు వీలు లేదు. నూతనవైజ్ఞానికసత్యములను గ్రహించుటకై ప్రయత్నించెడు సత్యాన్వేషణపరులను బట్టి, ధర్మసంరక్షణనిమిత్తమై తమ ప్రాణములను బలి సేయఁగల ధర్మశీలురను బట్టి, దేశక్షేమమునకై పాటుపడ దీక్ష పూనిన దేశభక్తులను బట్టి, నవీన తత్త్వజ్ఞానమును వ్యాపింపఁజేయు తత్త్వజ్ఞులను బట్టి, సారస్వతమును పెంపొందింప కృషి చేయఁగల భాషావిశారదులను బట్టి, భక్తిరసామృతమును పంచిపెట్టఁగల భక్తశిఖామణులను బట్టి, మనోజ్ఞము లయిన చిత్రములను రచింపఁగల చిత్రకళాకుశలులను బట్టి, మనము విద్యయొక్క పరమార్థమును నిశ్చయింపవలసియుండును. గృహముయొక్క స్థితి చక్కఁబడినఁగాని, సంఘము దురాచారవర్జితమైనఁ గాని, ఉత్తమాధ్యాపకులు లభించినఁ గాని మనము విద్యయొక్క పరమార్థమును గ్రహింపఁజాలము. మనము సత్యానురాగమును పడసి ధర్మతత్పరులమై సేవాపరాయణులమై విద్యయొక్క పరమార్థమును గ్రహించి ధన్యాత్ములమగుదుము గాక! సకలలోకాధారుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ డట్టి స్థితికి మనలను మన దేశమును దెచ్చునుగాక!

సాత్త్విక నిరోధ గీతము

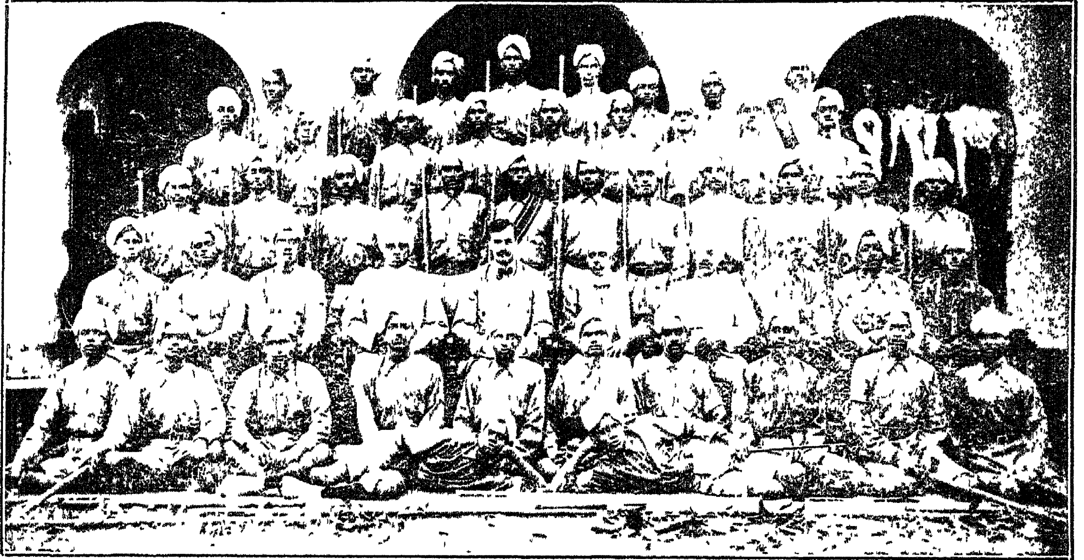
ఎవఁడో యెందులకో పని సేయఁగ
  నీవే యెందుకు నేరవురా?
ఎవఁడో యొకఁ డని యెంచినవాళ్లను
ఎవఁడును రాఁ డని యెఱుఁగుమురా. 1

మీరా మీరా మీరా యనుచును
నోరుచేసికొన నే మగురా?
పోరా పోరా పోరా యనుచును
పొల్లుమాటయే చెల్లునురా. 2

అందఱు రాని మ్మాపై ననియెడు
మందబుద్ధి నిఁక మానుమురా;
ముందడుగేయుము మునుకొని చేయుము
వందలు వందలు వత్తురురా. 3

హరహర మహాదేవా యని పాడఁగ
అదిఁ డింకెప్పుడు వచ్చునురా?
పరగున లె మ్మిఁక చిఱుతల చేఁ బూని
పరమపదము నీ వట్టగురా. 4

BOY SCOUTS, NARSAPUR

నర్సాపురము బాలభటులు

PRESIDENCY TRAINING SCHOOL FOR MISTRESSES, EGMORE

ఎగ్మూరు ఉపాధ్యాయినీ పాఠశాల

HINDU LADIES LAKSHMI VILASA SABHA, MADRAS

హిందూస్త్రీల లక్ష్మీ విలాస సభ, చెన్నపురి

STATUE OF JOAN OF ARC, PONDICHERRY

జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు విగ్రహము, పుదుచ్చేరి

THE LATE
Mrs. V. RAJAGOPAUL

వి. రాజగోపాలు గారి
కీర్తిశేషురాలైన ధర్మపత్ని

PRNICESS MANAN

మేనన్ రాజకన్య

స్వపరిపాలనార్హత

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, ఎ. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టీ.

మా దేశములోని ప్రజలు స్వపరిపాలనకు ఇప్పుడే తగరని తెల్లవారును మనలోని కొందఱు పెద్దలును కూడ చెప్పుచున్నారు. వీరి యాక్షేపణలను మన మిచ్చు సమాధానములను సంక్షిప్తముగ ఈ క్రింద పొందుపఱచుచున్నాను:

మొదటి యాక్షేపణ

తెల్ల దొరల పైతనిఖీ లేనిచో క్రింది యుద్యోగస్థు లైన నల్లవారు తిన్నగా పనిచేయరు. రాజ్యపరిపాలనలో నల్లవారు ఆయా శాఖలలో తెల్లవారి క్రింద కొంత కాలమువఱకు పని నేర్చుకొనుచుండవలెను గాని స్వతంత్రించి ప్రజోపయోగ మైన నూతన మార్గములను త్రొక్కఁజాలరు. ఈ కారణములచేత స్వపరిపాలనాధికారము శీఘ్రకాలములో మన దేశీయుల కీయఁగూడదు.

సమాధానము

బ్రిటీషువారు మన దేశమునకు రాక మునుపు మనవారు రాజ్యపరిపాలన నెట్లు సలిపిరి? అప్పటివారికంటె నిప్పుడు మనము తగ్గిపోతి మన్నయెడల, దీనికి మన ప్రభుత్వమువారే జవాబుదారులు కావలయును. పెద్ద యుద్యోగముల నిచ్చి మనలను పరీక్షింపవలెను గాని, నీళ్లలోనికి దిగకుండ ఈఁత నేర్చుకొను మనుట ఏటి న్యాయము! గొప్ప పదవుల నిచ్చిన చోట్ల మన హైకోర్టు జడ్జీలు జిల్లా జడ్జీలు కలెక్టర్లు ఇంజనీర్లు ఉపాధ్యాయులు లాయర్లు తెల్ల దొరలవలెనే బాగుగా పనిచేయుచున్నారు. ఒరిస్సా రాష్ట్రములో కమీషనరుగా నుండిన రోమేశచంద్రదత్తు గారికిని ఇండియా కౌన్సిలు మెంబరుగా నుండిన కృష్ణగోవిందగుప్త గారికిని లెఫ్టినెంటు గవర్నరు పనుల నేల యీయలేదు? మన యోగ్యతలను తాము ఒప్పుకొన్నయెడల తమకు దొరకుచున్న యుద్యోగములు పోవునేమో యని వారు రసూయాభావముతో చెప్పు మాటలే గాని వీనిలో సత్య మెంత మాత్రమును లేదు.

స్వపరిపాలనము బ్రహ్మవిద్య కాదు. అనుభవ మున్నయెడల, మనము రాజ్యమును పరిపాలించుకొనఁగలము. నూతనముగా క్రొత్త విషయములను కనిపెట్ట నవసరము లేదు. రాజ్యపరిపాలనలో స్వల్ప విషయములను కూడ గమనించుచు చిక్కు సమయములలో మన స్థైర్యమును విడనాడక ఉపాయాన్వేషణము చేయుచుండవలెను. పన్నులను న్యాయముగా విధించి సరిగా వసూలు చేసి కర్చుపఱచుచుండు లాగు రాజ్యాంగతంత్రమును ఏర్పాటు చేసినయెడల పరిపాలనము దానియంతట అది నెమ్మదిగా సాగిపోవుచుండును. దీనిని అనుభవమువలననే ప్రజలు గ్రహింపఁగలరు గాని, గ్రంథములలో చదివినంత మాత్రమునఁ గాని ఇతరదేశీయుల స్వపరిపాలనవిధానములను చూచినంత మాత్రమునఁ గాని తెలిసికొనఁజాలరు. కొన్ని విషయములలో అత్యద్భుత మైన తెలివిని చూపిన జాతి తక్కిన విషయములలో కూడ తగిన యవకాశములు కలుగఁజేసినపుడు తన శక్తిని కనఁబఱుపఁగల దని మనము సాధారణముగా నమ్మవచ్చును. పూర్వకాల మటుండనిచ్చి, మనము ఇతరులకు లోఁబడియున్న యీ కాలములో కూడ బ్రిటిషు పార్లమెంటు సభ్యులుగాను ఇండియా కౌన్సిలు సభ్యులుగాను ఈ దేశపు కార్యనిర్వాహకసభా శాసననిర్మాణసభలలో సభ్యులుగాను యుద్ధమున విక్టోరియా క్రాసు బిరుదములను పొందినవారుగాను గొప్ప కవులుగాను శాస్త్రజ్ఞులుగాను తత్త్వవేత్తలుగాను మనవా రున్నారు. వీ రందరు కొలఁది మందియే యని యనెద రేమో! గొప్ప వృక్షములు తమకంటె కొలఁదిగా చిన్నవి యగు వృక్షములు గల యడవులలో పెరుగును గాని, వట్టి యెడారులలో పెరుగవు కదా! ఏ కాలములో ఏ దేశమును చూచినను గొప్ప కవులు గాయకులు రాజకార్యధురంధరులు శాస్త్రజ్ఞులు సేనానాయకులు మొదలగువారు ఒంటరిగ ఒక్కొకరే పుట్టలేదు. తమ తోడివారికంటె కొంచె మెక్కువ తెలివి గలవా రగుచుండిరని చెప్పవలసియున్నది.

రెండవ యాక్షేపణ

మీ రవకాశములను కలుగఁజేసికొనరాదా? ఒకరు మీ కిచ్చున దేమి? వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ తగిన తరుణములను కని పెట్టి యేల వృద్ధి పొందుటకు ప్రయత్నింపఁగూడదు? మీ రవకాశములను తెచ్చుకొనవలెను గాని ఇచ్చున దేమి? మీకు ఏ మాత్ర మడ్డు కలిగినను దానిని తొలఁగించుటకు ఏల ప్రయత్నింపఁగూడదు? అట్టి శక్తి మీకు లేదు గనుక, మీరు స్వపరిపాలనకు అనర్హులు.

సమాధానము

దైవముమీఁద భారము వేసి ఆలాగుననే ప్రయత్నించెదము. కాని, ఇట్టి యవకాశములను తెచ్చుకొనఁగలిగిన యీ తెల్ల దొరలకు ఒక సంగతి మనవి చేసెదము. మానవచరిత్ర యంతయు పాశ్చాత్య ప్రభావమును చూపుచున్న కడచిన కొలఁది శతాబ్దములలోనే యిమిడి యుండలేదు. హిందువులు ఈజిప్టువారు చాల్డియనులు చీనావారు పారసనులు పాశ్చాత్యులకంటె అనేకశతాబ్దుల క్రిందటనే యెక్కువ నాగరికత గలిగి గొప్ప యైశ్వర్యము ననుభవించి అనేకావ

కాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. ఆ కాలములో మనవారికేల నీ యీ పాశ్చాత్యులవలె యవకాశములను కలుగఁజేసికొనలేక పోయిరో? జపానుదేశీయులు గడచిన యేఁబది సంవత్సరములలోనే యవకాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. ప్రపంచములో ప్రతి జాతియు క్రిందు మీఁదు పడుచు లేచుచునే యున్నది. తాము మాత్రమే యవకాశము కలుగఁజేసికొనఁగలవార మని యే జాతియు గర్వపడ నక్కఱ లేదు. తాము వ్యర్థుల మని యే జాతియు భీతిల్ల నక్కఱ లేదు. బలమును సంపాదించుకొన్న జాతు లన్నియు, బలహీనజాతులకు కావలసిన యవకాశము లన్నియు ఇచ్చుట న్యాయము. అటు చేయకపోయినను అవకాశములను కలుగఁజేసికొనుటకు అవి తప్పక యన్ని విధములను ప్రయత్నము చేయక తప్పవు.

మూఁడవ యాక్షేపణ

ఏ జాతికైనను దాని పూర్వకాలమందలి రాజ్యాంగవిధానముల ననుసరించియే ముందు కూడ నేర్పాటు చేయవలె ననియు, నిరంకుశప్రభువుల క్రింద చాల కాల మున్న దేశములలో ప్రజాప్రాతినిధ్యము కూడ దనియు, హిందూరాజులు మొగలాయి చక్రవర్తులు మొదలగువారి పరిపాలన క్రింద నున్న యీ దేశము ఎవరో యొక రాజు క్రిందనే యుండవలె ననియు కొందఱు చెప్పుదురు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణ ప్రపంచచరిత్రకు వ్యతిరేకముగ నున్నది. నిబంధనానుకూల రాజ్యపరిపాలనములును ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనములును కలిగిన ప్రస్తుతరాజ్యములు పూర్వము నిరంకుశప్రభువుల క్రిందనే యుండినవి. ఇది గాక, పూర్వము మన దేశములో గ్రీసు ఇటలీల ప్రజాస్వామికప్రభుత్వములకంటె పెద్దవి కలవు. రాజులచేతనే పరిపాలింపఁబడు దేశములయందు కూడ పరిపాలన విషయములలో ప్రజల యంగీకారమును తీసికొనుచుండిరి. దశరథమహారాజు రాముని పట్టాభిషిక్తుని చేయఁదలఁచినపుడును రాముఁడు సీతను అడవులకు పంపునపుడును ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుని రాజుగా చేయఁదలఁచినపుడును ప్రజల యభిప్రాయమును కనుఁగొనిన తరువాతనె కార్యము లుపక్రమింపఁబడినవి. ప్రజాప్రతినిధుల సభ పురోహితుల సభ జ్యోతిష్కుల సభ వైద్యుల సభ ఆచార్యుల సభ అనెడి యైదు సభలు ద్రావిడరాజుల కాలములో నేర్పడి, వీని సలహాలను బట్టి దేశపరిపాలనము జరుగుచుండెడిది. ఇది గాక, మన గ్రామపరిపాలన మంతయు పంచాయతీ సభలవలననే జరుగుచుండె నని అందఱు చరిత్రకారులును ఒప్పుకొనియున్నారు. చాణక్యుని యర్థశాస్త్రము శుక్రనీతి రామాయణము మహాభారతము సంహితలు మొదలగు గ్రంథములు పూర్వము ప్రజాపరిపాలన మున్నట్టు చాటుచున్నవి. చంద్రగుప్తుఁడు అశోకుఁడు సముద్రగుప్తుఁడు ధర్మపాలుఁడు మొదలగువా రేర్పఱచిన రాజ్యాంగతంత్రములలో ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనము కూడ నెలకొల్పఁబడినట్లు ఆనాఁటి పాశ్చాత్య చరిత్రలలోనే గాక బౌద్ధగ్రంథములలో కూడ స్పష్టముగ వివరింపఁబడి యున్నవి. ఇటీవల కృష్ణ అక్బరు ఔరంగజేబు శివాజీ మొదలగు రాజుల కాలములలో రాజ్యపరిపాలనము స్థానికస్వపరిపాలనము మంచి కట్టుదిట్టములతో ప్రజలు నిర్వహించినట్లు పక్షపాతబుద్ధి లేని చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. అక్బరు కాలములో తోడరుమల్లు గారు స్థాపించిన రివిన్యూ పరిపాలనవిధానమునే మన బ్రిటిషు గవర్నమెంటు వారు అవలంబించిరి. మన మహమ్మదీయసోదరుల సాంప్రదాయము లన్నియు ప్రజాస్వామికమునే బలపఱచుచున్నవి. రణజిత్సింగు గారు నిరంకుశత్వమును నెలకొల్పక మునుపు పంజాబు దేశములో నున్న సిక్కులు ప్రజాప్రతినిధి సంఘములవలననే రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండిరి. పూర్వకాలపు కట్టడములు గోడ్లు కాలువలు ఆనకట్టలు మొదలగునవి మన పూర్వుల నాగరికతను వేనోళ్ల చాటుచున్నవి. ఒకవేళ, మన పూర్వులు నిరంకుశప్రభుత్వమునకే యలవాటుపడి రని వాదమునకు ఒప్పుకొన్నను, జపాను చీనా పెర్షియా దేశవాసులవలె, మనము బ్రిటిషుపరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యుండియు స్వపరిపాలనకు తగమా?

నాలుగవ యాక్షేపణ

బ్రిటిషువారు మన దేశమును అనాయాసముగ జయించుట వలననే మనము స్వపరిపాలనకు అనర్హుల మనియు వా రిచ్చు ప్రసాదములకు మనము వేచియుండవలసినవారమే యనియు కొందఱనెదరు.

సమాధానము

మన దేశమును జయించి బ్రిటిషువారి కిచ్చినవారు మనవారే. మన సేనల సహాయమువలననే ఈ దేశము వారికి ఒప్పఁజెప్పఁబడినది. వాదమునకు బ్రిటిషువారే స్వశక్తివలన ఈ దేశమును సంపాదింపఁగలిగి రని మనము ఒప్పుకొన్నను ఇది మన స్వపరిపాలనానర్హతకు కారణమా? కనడా దేశములో ఫ్రెంచివారు 1763-వ సంవత్సరమున జయింపఁబడినను, 1791-వ సంవత్సరములోనే వారు స్వపరిపాలన కెట్లు అర్హులైరి? 17 సంవత్సరముల క్రిందట దక్షిణాఫ్రికాలోని బోయర్లు జయింపఁబడిన వెంటనే స్వపరిపాలనకు తగినవారైరి. అయిర్లాండు దేశము 1801-వ సంవత్సరమువఱకు పార్లమెంటును కలిగియుండి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మనుభవించి తరువాత దానిని పోఁగొట్టుకొని అనేకపర్యాయములు ఆంగ్లేయుల మీఁద తిరుగుబాటు చేసి యోడిపోయినప్పటికిని, బ్రిటిషు పార్లమెంటులో ప్రాతినిధ్యము కలిగియుండుటయే గాక హోమ్ రూలు కూడ పడయనున్నది. ఇంగ్లాండు దేశము, రోమనులు ఆంగ్లులు సాక్సనులు డేనులు నార్మనులు మొదలగువారిచేత జయింపఁబడినను, ఇప్పుడు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము ననుభవించుట లేదా? న్యూజీలండు గిల్బర్టు యెల్లీసు దీవులలోని యడవి జాతులకు మన బ్రిటిషు వారు శాసననిర్మాణసభలలో ప్రాతినిధ్య మొసంగలేదా?

ఫిలిప్పైను దీవులలోని యడవి జాతులకు అమెరికావారు ప్రజాప్రాతినిధ్యపరిపాలనము నొసంగిరి. తుర్కీచేత జయింపఁబడి దానికి అనేకశతాబ్దులు లోఁబడియుండిన సర్వియా బల్గేరియా రొమేనియా మాంటినీగ్రోలు ఎట్లు స్వతంత్రపరిపాలనకు అర్హములైనవి? ప్రపంచములో నున్న యన్ని జాతులును దేశములును ఎప్పుడో యొకప్పుడు ఇతరులచేత జయింపఁబడి దాస్యము ననుభవించినవే. ఒకానొకప్పుడు దేశములో జరుగు కల్లోలముల నణఁపఁజాలక విదేశరాజులను రప్పింపవలసియుండెను. అంత మాత్రముచేత ఆ విదేశీయులు ఆ దేశపు ప్రజలను ఎప్పటికిని లోఁబఱచుకొనియుండ వచ్చునా?

ఐదవ యాక్షేపణ

అనేకభాషలు అనేకజాతులు అనేకవర్ణములు గల యీ యిండియా ఖండము స్వరాజ్యపాలనకు తగదని కొందఱందురు.

సమాధానము

ఇట్టి స్థితి రష్యా ఆస్ట్రియాహంగెరీ అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు స్విట్జర్లెండు మొదలగు దేశములలో నున్నను అక్కడి రాజ్యపరిపాలనము ప్రజాప్రతినిధులవలననే జరుగుచున్నది. మన దేశములో వ్రాయుటకును మాటలాడుటకును తగియుండి సారస్వతము కలిగియున్న భాషలు పది పండ్రెండింటికంటె ఎక్కువ లేవు. ఈ భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నేర్పఱచినయెడల ప్రత్యేకరాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యమునకైనను ఎట్టి కొఱంతయు నుండదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునకు మాత్రము హిందీభాష నుపయోగింపనగును. ఇఁక వివిధజాతులు వివిధవర్ణముల విషయమై యాలోచించినయెడల, పాశ్చాత్యదేశములలోని వివిధక్రైస్తవశాఖలవారిలోకంటె ఈ దేశ వాసులలో ఒకరి యాచారములయం దొకరికి యెక్కువ సహనము కల దని నానాదేశదర్శకులు తెలియఁజేయుచున్నవి.

ఆఱవ యాక్షేపణ

బరోడా మైసూరు తిరువాన్కూరు మొదలగు చిన్న రాష్ట్రములను స్వదేశసంస్థానాధిపతులును వారి మంత్రులును పాలింపఁ గలిగినను ఇండియావంటి పెద్ద దేశమును పరిపాలించుటకు బ్రిటిషు వారి సహాయము లేనిది యిక్కడివారికి సామర్థ్యము లేదు.

సమాధానము

పై యాక్షేపణను ఒప్పుకొన్నను చిన్న రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యము మన కేల యుండఁగూడదు? బ్రిటిషువారిని విడనాడెద మని మన మెప్పుడును చెప్పలేదు. మన జిల్లా పరిపాలనమును పట్టణ పరిపాలనమును కూడ మనవారికి పూర్ణముగ వదలకపోవుటకు కారణ మేమి? ఇంగ్లాండువారి యధినివేశరాష్ట్రములవారు ఇదివఱ కెప్పు డైనను పెద్ద దేశములను పాలించిరా? వారు ప్రజాప్రాతినిధ్యముతో స్వపరిపాలన మెట్లు చేసికొనుచున్నారు? వారిలో నొక చిన్న రాష్ట్రమునకు గవర్నరుగాను లండను మునిసిపాలిటీలో [illegible] సభ్యుడుగాను ఉన్న చెల్మ్సుఫోర్డు గారు మన దేశమునకు రాజప్రతి నిధియై యెట్లు పరిపాలించుచున్నారు? అలాగుననే మన స్వదేశ సంస్థానముల మంత్రులు సలారుజంగు శేషాద్రియ్యరు [illegible] మాధవరావు విశ్వేశ్వరయ్య రోమేశచంద్రదత్తు మొదలగువారు [illegible] యిండియా సామ్రాజ్యము నేల పరిపాలింపలేరు?

మన స్వదేశసంస్థానములకంటె కొన్ని పాశ్చాత్యస్వతంత్ర రాష్ట్రములు చిన్నవిగానే యున్నవి. అది గాక, పెద్ద రాష్ట్రముల పాలనములకంటె చిన్న రాష్ట్రములను పాలించుటలో నెక్కువ చిక్కు లుండవచ్చును. భవనగరు రాజ్యమును పరిపాలించిన గౌరీ శంకర్ ఉదయశంకర్ ఓజా మంత్రిగారి పరిపాలనా నిపుణత్వ మును మోక్షమూలరు గారు అనేకవిధముల నభినందించిరి. జర్మని దేశమును బిస్మార్కు మంత్రిగారు ఉన్నతదశలోనికి తీసికొనివచ్చు టకు ఎన్ని పాట్లు పడిరో ఎన్ని కష్టము లనుభవించిరో అదే విధ ముగ భవనగరు రాజ్యమును ప్రస్తుతపు గొప్ప దశకు తెచ్చుటకు గౌరీశంకరు గారును అంత శ్రమపడిరి.

ఏడవ యాక్షేపణ

ఏ దేశము గాని స్వశక్తితో రాజ్యమును కాపాడుకొనఁగలిగి నప్పుడును పరిపాలనకు కావలసిన ధనమును సముపార్జించుకొనఁజాలి నప్పుడును స్వపరిపాలనకు తగును గాని, బలహీనులతోను పేదల తోను నిండిన యీ దేశము స్వపరిపాలన కిప్పటిలో తగదు; ఒకవేళ లభించినను దానిని నిలుపుకొనలేదు.

సమాధానము

బ్రిటిషువారి యధినివేశరాష్ట్రములలో నేదైనను ఇంగ్లాండు వారి సహాయము లేకయె నిలువఁగలదా? జపానువారు ఆస్ట్రేలి యాను, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములవారు కెనడాను, జర్మనీవారు దక్షిణాఫ్రికాను వెంటనే గుటుక్కున మ్రింగఁగలరు. ప్రస్తుతయుద్ధ ములో ఫ్రాన్సుదేశ మొక్కటియు తనంతట తాను నిలువఁబడి జర్మనీ తో పోరాడఁగలదా? ఇంగ్లాండు మాత్రము ఇతరదేశీయుల సహా యము లేకుండ తన్ను తాను కాపాడుకొనఁగలదా? దీనికి మన బీద దేశస్థుల సహాయము కూడ కావలసివచ్చెను. ఇంత మాత్రముచేత ఈ దేశము లన్నియు స్వపరిపాలన కనర్హములు కాఁజాలవు.

బ్రిటిషువారు మన యిండియా దేశములో పరిశ్రమలకై వె చ్చించిన ధనముకంటె పెక్కుమడంగుల ధనమును తమ వలస రాజ్య ములకు అప్పు లిచ్చియున్నారు; ఈ యుద్ధములో తమ మిత్రమండలి వారికి అనేకకోట్లధనము సహాయము చేసియున్నారు. అంతే కాక, ఈ బ్రిటిషువారే అమెరికానుండి కోట్లకొలఁది ధనమును అప్పుతీసి కొనుచున్నారు. ఇట్లే స్వతంత్రరాష్ట్రము లన్నియు ఒకానొకప్పుడు ఇతరుల ధనసహాయము నపేక్షింపవలసియుండును. ఇది గాక,

$\frac{1}{8}$ $\frac{1}{16}$ భాగము నీగ్రో రక్తము గలవారిని కూడ తెల్లవారు పెండ్లి చేసికొనఁగూడ దని చట్టము లేర్పడియున్నవి. తెల్ల స్త్రీని కన్నెత్తి చూచినను ముట్టుకొన్నను నీగ్రోవానిని విచారణ లేకుండ ఎముకలు విఱుగఁ బొడిచెదరు. తెల్లవా రున్న పేటలలో నీగ్రో లుండఁ గూడదు. రైల్వే ట్రెయినులలో నీగ్రోలకు ప్రత్యేకపు డబ్బాల నేర్పఱచెదరు. ఇంగ్లాండులో సైతము తెల్లవారిలోనే పెక్కు తరగతు లేర్పడి యేకపంక్తిని భోజనము చేయుటకు కూడ ఇష్టపడరు.

పండ్రెండవ యాక్షేపణ

విద్యాధికులు మిక్కిలి కొంచెముగా నుండుటచేత సామాన్య జనుల సుఖదుఃఖములు కష్టనిష్ఠురములు వీరి కంతగా తెలియనేరవు గనుక వీరు ప్రజాప్రతినిధులుగా నుండుటకు పనికిరారు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణలో కొంచెము నిజ మున్న దని యొప్పుకొన్నను ఈ విద్యాధికులకంటె తెల్ల దొర లింకను తక్కువగ నున్నారు. ఈ దొరలకు దేశభాషలు రావు. వీరికిని ప్రజలకును భాష మతము ఆచారము మొదలగువానిలో మిక్కిలి వ్యత్యాస ముండుటచేత వీరికి ప్రజల విషయమై బొత్తిగా తెలియదు. ఈ దేశపు విద్యాధికులు ప్రజలలోనుండియే బయలుదేఱినవారు. వీరిలో పెక్కుమంది పల్లెలలో పుట్టి పెరిగినవారు. ప్రజల భాషలనే మాటలాడుచు వారి యాచారవ్యవహారములనే యవలంబించువారు కాఁబట్టి, వారి సుఖదుఃఖములలో పాల్గొనఁగలుగువారు. వారి పక్షమున మాటలాడుటకు అధికారము గలవారు. వీరిలో పెక్కుమంది తమ ధన శరీరములను తమ సోదరుల కుచితముగ ధారపోయుచున్నవారు. ఏ తెల్ల యుద్యోగియుఁడును తన జీవితకాలములో ప్రజల యిండ్లలో ఒక గడియ గడపలేదు. తన భాష నెఱుఁగనివారితో ఎన్ని నిమిషములు ప్రసంగింపఁగలఁడు?

ప్రతి దేశములోను స్వల్పసంఖ్య గల విద్యాధికులే రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నారు. వీ రెక్కడను మితసంఖ్యాకులే. దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారు కొలఁదిమంది మాత్రమే యున్నారు. ఇంగ్లాండు దేశమును ఇప్పటి యున్న తస్థితికి తెచ్చినది అల్పసంఖ్యాకులగు విద్యాధికులే.

పదుమూఁడవ యాక్షేపణ

స్వపరిపాలన నొసంగుటవలన లాయర్లే రాజ్యము చేయుదు రనియు వీరి మాట మిలిటరీ యుద్యోగియులు విన రనియు వీరి యాజ్ఞలను మన్నించువారు ఎవరును ఉండ రనియు కొందఱు వాదించుచున్నారు.

సమాధానము

సేనలలో చేరువా రందఱు సామాన్యప్రజలే కనుక వారికిని ఇతరులకును వైషమ్యము లుండవు. వకీలు రాజ్యము రాఁబోవు నని భయపడ నక్కఱ లేదు. ప్రజాప్రతినిధులు అన్ని తరగతులనుండియు నెన్నుకొనఁబడుదురు. ఇంతే గాక, పరిపాలనలో చాల భాగము తగిన చట్టములను నిర్మించుట వాని ప్రకారము ప్రజలను నడపించుట. గనుక ప్రతిదేశములోను ఎక్కువ సంది న్యాయవాదులు రాజ్యపరిపాలనలో పాల్గొనుట సహజము. ఆంగ్లేయమంత్రివర్గములో కూడ లాయ రున్నారు. సేనలు నౌకాదళము సివిలు అధికారమునకు ఎల్లప్పుడును లోఁబడియుండవలెను. కాఁబట్టి, మంత్రివర్గమువారు ఎల్లప్పుడును మిలిటరీ శాఖలోనుండి గాక సామాన్యప్రజలలో నుండియే యేర్పడు చుందురు.

పదునాల్గవ యాక్షేపణ

మన దేశములో ప్రజాప్రతినిధుల నియమించుకొనుటకు తగిన యోగ్యత గల పెద్ద సంఘములు లే వని యధిక్షేపించుచున్నారు.

సమాధానము

మొదట ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల నేర్పఱచుకొన్నప్పుడు ఇంగ్లాండు కనడా జర్మనీ మొదలగు దేశములలో మంచి యోగ్యతా లక్షణములు గల నియోజకు లుండిరా? ఫిలిప్పైను దీవులలో మొదట నున్న రెండు లక్షల నియోజకులు కొలఁది సంవత్సరముల క్రిందటనే యెనిమిది లక్షలుగ వృద్ధియైరి. మనకంటె వీ రెక్కువ నాగరికత కలవారు కారు. ఈ రేటు ప్రకారమే ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారమును మనకు నీయవచ్చును. ఫిలిప్పైను దీవులలో 90 లక్షల జను లున్నారు. వీరిలో సగముమంది మగవా రనుకొన్న యెడల, నూటికి పదునేడుగురు వంతున నియోజకు లేర్పడిరి. మన దేశములో నూటికి నలుగురైనను తమ ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు తగియుండరా? మన దేశములో 1911-వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్క ప్రకారము సగటున నూటికి ఎనమండ్రు మగవారు ఇరువది సంవత్సరముల పైఁబడిన వయస్సు గలవారు వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు ఉన్నారు. న్యూ జీలండులో మావొరీలు దక్షిణాఫ్రికాలో కాఫర్లు హాటంటాటులు మొదలగువారికి ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారముండఁగా, మన యిండియనులు వారికి తీసిపోయిరా! ఆ స్థితియు విద్యయు ఈ రెండు యోగ్యతలు కూడ నుండవలె నన్నను, మనము పై యడవి జాతులకు తీసిపోము. ఇది గాక, స్వపరిపాలన మొసంగినఁ గాని, మన ప్రభువులు కావలె ననియెడు సంఘసంస్కరణములు గాని విద్యావ్యాపనము గాని ఆర్థికాభివృద్ధి గాని ప్రజలలో శీఘ్రకాలమున కలుగవు.

జాతీయవీరపురుషవర్ధంతుల యావశ్యకత

వెలిదండ చూడికుడుతమ్మ గారు

సకలవస్తుసమన్వితమైన యీ ప్రపంచమందలి సమస్త జీవరాసులును సాధారణముగా ఏవైనా కొన్ని నియమితమార్గముల ననుసరించి యభివృద్ధిని పొందుచున్నవి. కాని, మానవుని యభివృద్ధి మాత్రము నియమరహితమై యొప్పుచున్నది. ఒక్కొక మానవుఁడు ఒకే జీవితమునందు పెక్కు మార్పులను పొందుచు మిక్కిలి యభివృద్ధి చెందును. వేఱొక మానవుఁడు ఎన్ని సంవత్సరములు గడచినను కించిన్మాత్రము నభివృద్ధి పొందనేరఁడు. దీని కంతటికి కారణ మేమన, ఇతరజీవులకన్న మిన్నగ మానవునకు "స్వాతంత్ర్య" మను శక్తి ఈశ్వరునిచే ప్రసాదింపఁబడినది. ఆ శక్తిని కొందఱు కొన్ని మార్గముల మూలమున మిగుల ప్రకాశింపఁజేసి అభివృద్ధి పొందుదురు. కొందఱు దానిని ప్రకాశింపఁజేయుటకు తగిన మార్గములను కనుఁగొనఁజాలక కృశింపఁజేసి తా మభివృద్ధి పొందనేరరు. మరియు, మనుజుఁడు అభివృద్ధి నందుటకు కొన్ని యాదర్శజీవితము లవశ్యములు. అట్టి యాదర్శజీవితములలో ముఖ్యమైనవి జాతీయవీరపురుషులవి. వారి వర్ధంతు లనఁబడు పండుగులను అర్థసహితముగ చేయునప్పుడు వారి జీవితచారిత్రములు మన మనస్సులందు లీనమై మనలను పులకాంకితులనుగ చేయకమానవు. మరియు, వాని ననుసరించుటకు అంతరాత్మ యీ సమయమున ప్రబోధించుచుండును. శివాజిని మహారాష్ట్ర రాజ్యసంస్థాపకుఁడగుటకు పురికొల్పినది జాతీయమహావీరపురుషచరిత్ర శ్రవణమే.

ప్రస్తుతము జరుగు' జాతీయోత్సవము లన్నియు అర్థరహితములై మానవుని యభివృద్ధి కెంత మాత్రము సహాయపడఁజాలకున్నవి. అర్థవంతముగ జరపినచో, అవి దేశమునకును సంఘమునకును వ్యక్తికిని కూడ ఎంతయో యుపకారము చేయఁగలవు. ఒక శ్రీరామనవమి పండుగును గుఱించి యాలోచింతము. ఆ మహాపురుషుని వర్ధంతిని జరుపునప్పుడు ఆయన స్వార్థత్యాగము పితృవాక్యపరిపాలనము సోదరప్రేమము పత్నీగౌరవము శిష్టజనసంరక్షణము మొదలైన యమూల్యసుగుణపుంజములను గ్రహించి అభివృద్ధి పొందుట కవకాశ మేర్పడును.

'జాతీయవీరుల చరిత్రలు అందఱకును తెలిసినవే కదా, ప్రత్యేకముగ ఒక దినమున వారి వర్ధంతులను జరుపవలసిన యవసర మే?' మని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. కాని, వారి స్మరణకొఱ కేర్పడిన యొక దినమందు పెక్కుమంది మానవు లొక్కచోటఁ గూడి జాతీయవీరపురుషుల చరిత్రలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుచు ఒకరి కొకరు చెప్పుకొనుచు ఉత్సాహవంతముగ ఆ దినమును జరపినచో, అవి మనస్సున బాగుగ నాటుటయే కాక జాతీయైక్యతను బలపఱచును. మరియు, దేశభక్త లాలా లజపతిరాయి గారు వ్రాసిన విధమున కృష్ణుఁడు మొదలగు జాతీయవీరపురుషుల చరిత్రలను స్వాభావికములుగను అనుకరణీయములుగను తెలుపుట కూడ ఆవశ్యకము. ఈ జాతి ఆ జాతి అన నేల, అన్ని దేశములలోను మహాపురుషులు గల రనియు విదేశీయమహాపురుషుల వర్ధంతులను జరుపుటవలన ఎక్కువ లాభము గలదనియు కొందఱు నుడువుచున్నారు. అది సత్యమే గాని, హైందవజాతికి చేరిన సామాన్య ప్రజ లెల్లరకు శివాజి చరిత్రను చదివినపుడు కలిగెడి పులకాంకురము వాషింగ్టను మాజినీల చరిత్రలను చదివినపుడు కలుగదు గదా! జాతీయభావ మభివృద్ధి నందుటకు జాతీయవీరపురుషారాధన మే మిక్కిలి యవశ్యము.

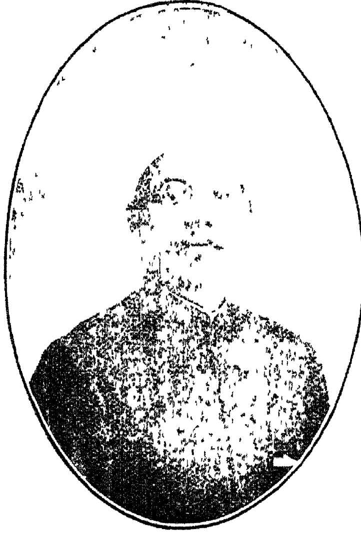
హృదయపుటభేదనము

చిట్టావూరి కామేశ్వరరావు గారు

ఉఱుభయంకరధ్వనుల తుపాను వీచె;
మెఱుపుతీఁగెలు ధర మిఱుమిట్లు గొలిపె;
ఘుమఘుమారావనిర్ఘోషకోటి వడియె;
అంబుధరమాలికలు గగనంబుఁ గప్పె; 4
కపిసె చీఁకటి రోదసీగహ్వరమున;
అఱచె 'గూ' యని వెడలి దివాంధవితతి;
చదలు తిలకించి కూసెను జంబుకములు;
వసుమతీదేవి జ్వరపీడవలన నేమొ 8
వణఁకఁదొడఁగెను!

నిశ్శబ్దభవనమందు
పురుషుఁడు విచారముద్రితముఖము వాల్చి
కన్ను లఱమోడ్చి దక్షిణకరము చెక్కుఁ
జేర్చి మిన్నక యేమొ యోజించుచుండె. 12
దీపకలిక మంద మగు కాంతి నొసఁగె; నట
పురుషుఁ డొక్కఁడు తప్ప నెవ్వరును లేరు.
రాత్రి మూఁడు గంటల వేళ
'ప్రాణనాథ!'
అని సుధామధురరవము వినఁబడియె; నె 16
వరు నగపడరు! పురుషుఁడు శిరము నెత్తి
దెసలు పరికించి యెవ్వరు తెలియరామి
'హా!' యని తుడిచికొనియెను నశ్రుకణము!
'నను మఱచినావు! ప్రేమైకధనము! కమల!'— 20
పురుషుఁ డనిమిషత్వముఁ బూనె; ముంగల నిలు
వఁబడియెను ఛాయ యొకటి; రూపంబు దాని
దిట్టి దని వర్ణనము సేయ నెఱుక పడదు.—
"నీ సమక్షముఁ గోరి, మన్నింప వేఁడు 24
చున్నది! —కటకటా! విధి యోర్వఁడయ్యె
మన సుకృతము గాంచి — విదేశమున నకాల
మరణ మొందితి వని విని మనసు పట్టఁ
జాలక, నినుఁ జేర నభిలాష యధిక మగు 28
డు, నుసుఱులను బాసితిని, నే మనఁగ నేర్తు!"—
పురుషుని కను లరుణపద్మములను బోలె,
ధారలై బాష్పములు వడిఁ బారుచుండె;
"నా మనోనాథ!" — కమల మనంబు దెలిపె— 32
"నా నిధానంబ! నా ప్రాణనాథ! నన్ను
గౌఁగిటను జేర్చి 'కమల! నిక్కము వచింతు;
మన మనోమోద మతులము మనకు భేద
మనునది తెలియ' దని పల్కి యరిది సంత 36
సముఁ దెలియఁజేసితివి కదా? చాల దినము
లయ్యె, హా! యట్టి శుభము రాదాయె మగల!
గృహమున కనతిదూరము నేఁగి సంత
సించి, శాద్వలస్థలి విహరించునపుడు 40
సప్తవర్ణములు గలిసి సాంధ్యరాగ
శోభ నెఱిఁగింప శశికళఁ జూచి 'కమల!
నీ వదనబింబముఁ గని పూర్ణేందుఁ డెట్లు
మెఱుఁగు సూపఁడో!' యని దరస్మితి మునర్చి 44
పలికితివి మున్ను!—కాంతి గోల్పడె ముఖంబు!
జీవితేశ్వరా! మాఱు వచింప నేల?—
మధురతర మని యధరబింబంబు నెంచు
వాఁడవు; ధవళమై హిమవంత మయ్యె! 48
నిమిరి చెక్కిళ్లు ముద్దాడి నిర్మలమతి
నునుపుటద్దంబు లివి యని నుడివితి కద!
ఎట్లు కృశియించి లోఁతున నేఁగెనో క
నుంగొనుము! ప్రేమతో నీ వొసంగిన మణి 52
హార మవనిలో విడిచితి; అవని ధవుల
గాణివాసమున వసించు మానవతులు
మేను విడనాడి ధరియించు మానితాంబ
రమును దాల్చి, నీ నామస్మరణము జేవ—!— 56
అదిగో! తెలవాఱె నని చరణాయుధంబు
కూసె నెలుఁగెత్తి 'కుక్కురోకో' యటంచు.
నిలువరాదు! ప్రాణపతీ! — కమలకొఱకు — వి
చార — మొందకు!"—
పురుషుఁడా ఛాయఁ బట్టు 60
కొనఁదలంచి కరములు సాఁచెను — విఫలము.—
కమల కఱవాయె జగమందు!—
కమలహీనుఁడు
తెల్లగాఁ దెల్లవాఱె నేతేరఁ డేమి?—
పురుషుఁడు 'కమలా!' యని దీనముగ నెలుంగు 64
రాలుపడ హంసవలె నిజప్రాణసతిని
పిలిచి దుఃఖవారాశిలో మునిఁగిపోయె! 68

MR. S VENKATACHALAM CHETTY

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు

MR. T NAGAYYA CHETTY

తాతా నాగయ్యా శ్రేష్ఠి గారు

MR. K NAMMALWAR CHETTY

కూరపాటి నమ్మాళ్వారు శ్రేష్ఠి గారు

MR. C YELAMANDA CHETTY

చిన్ని యెల్లమంద శ్రేష్ఠి గారు

MR. B. VENKATASUBBAYYA CHETTY

బచ్చు వేంకటసుబ్బయ్యా శ్రేష్ఠి గారు

MR. V. SUBBAYYA CHETTY

పూరా సుబ్బయ్యా శ్రేష్ఠి గారు

MR. M. VENKATASUBBA ROW, B.A., B.L.

ముత్తా వేంకటసుబ్బరావు గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.

MR. K. V. RAGHAVA CHETTY

కొల్లా వేంకటరాఘవ శ్రేష్ఠి గారు

DR. N. VENKANNA DEVAR

డాక్టరు నాదెళ్ల వెంకన్న దేవర గారు

MR. N. LAKSHMIKANTAM

నాళము లక్ష్మీకాంతము గారు

MR. N. VENKATARATNAM

నాళము వేంకటరత్నము గారు

MR. P. VISWANATHAM

పేమూరి విశ్వనాథము గారు

భారతజాతీయోద్యమాభ్యుదయము

చాగంటి శంకరశాస్త్రి గారు

ఆసేతుహిమాలయపర్యంతమును భారతభూమియం దిప్పుడు జాతీయభావప్రవాహము వెల్లువలై పారుచున్నది. దాగమధ్యను లెల్లెడలను మారుమ్రోఁగుచున్నవి. ఇది క్రొత్త విషయము కాదు. ఇదివఱకే అనేకులు దీనిని గుఱించి వ్రాసియున్నారు. గాని, అనేక కారణములవలన తదీయవృత్తాంతపునరుల్లేఖన మావశ్యకము. నిరంతరమును మన మానసములు జాతీయతాస్మరణమునే యపేక్షించుచుండుట దీనికి మొదటి కారణము. సర్వకాలసర్వావస్థలందును సకలదినచర్యలయందును మన తలంపు లా వంకకే మరలుచుండుట మన కనుభవమువలన తెలియును. అంతియ గాక, ప్రియవస్తుమననము ప్రియవస్తుసందర్శనమువలెనే యెల్లప్పుడును హృదయాహ్లాదకరము. అనుభవించిన కొలఁది ప్రేమరసమును చిలుకుచునే యుండును. కమలములు అనుదిన దృష్టిగోచరం బగు భాస్కరబింబమును దర్శించినంతనే వికసింపక మానవు. చిరపరిచితము లైనను, సుధాకరుని శీతలకిరణములు హృదయకల్హారమును సోఁకి హాయి కలిగింపక పోవు. అన్యోన్యమైత్రీబద్ధు లగు స్నేహితుల హృదయలతలు పునస్సమాగమము సంధిలినపు డెల్ల మఱింత పెనఁగొని మోదావహములై విలసిల్లును. ప్రతిమానవునకును మిత్రసంస్మరణము సదా సంతసమునే సంఘటించును. అట్లే దేశభక్తిపూరితు లైన ప్రజలు జాతీయౌన్నత్యసాధన మైన జాతీయోద్యమవృత్తాంత మన్న ప్రముదితహృదయులు కాక మానరు. తత్కథలు వారికి హర్షామృతధారలు. దాని తలంపులు చిత్తనైర్మల్యసంధాయకములు. మఱియు, జాతీయభావము దినదినప్రవర్ధమానము. ఇప్పటి క నేకరూపములను దాల్చినది. ఎన్నియో మార్పులను పడసినది. ఇంకను నూతనమార్గముల ననుగమించుచున్నది. దాని స్వభావమును నిర్ణయించుట సుకరము గాదు. దాని ననేకులు వివిధదృక్పథముల నీక్షించి యనేకవిధముల వర్ణించియున్నారు. కాని, క్రొత్త దృక్పథము తెఱింగి యరయువారి కింకను గణింపరాని క్రొత్త వింత లందు గోచరింపక పోవు. కావుననే తద్వర్ణన మెన్నిమారు లొనరించినను విసుగు జనింపనేరదు. అంతియ కాక, చింతన మొనర్చిన కొలఁది పవిత్రమైన జాతీయభావ మత్యద్భుతముగా మన మనముల నాకర్షించుచుండును. వినుచున్న కొలఁది హృదయక్షేత్రమున తదభిమానబీజము గాటముగ నాటుకొని త్వరలో నభివృద్ధి నొంది పరిపూర్ణతను బడయుటకు తోడ్పడును. ఇదియే సాటి యుద్యమముల విజయమునకువలె జాతీయోద్యమవిజయమునకును గల పరమరహస్యము. కాని, చంద్రామృతకామధేన్వాదిసద్వస్తుసంతతుల కాకరం బైన పావనతోయములనుండి హాలాహలమును మథించు నిపుణులును గలరు. వారికి జాతీయభావ మొక పెను భూతము. అందంతర్భూతము లైయున్న దివ్యశక్తులు భావోద్రేకోన్మత్తుల చిత్తచాంచల్యకల్పితము లని వారి యభిప్రాయము. కాని, యేటి కెదురీద నెంచుట వట్టి యవివేకము. జాతీయభావవిలసనమును నేఁడు కనుఁగొననేరనివాఁడు దృష్టిమాంద్యపరిపీడితుఁడు. దురవగాహ మైన దాని తత్త్వము నెఱింగినవాఁడే కుశాగ్రబుద్ధి. ప్రబల మైన తత్సూచనలను పరిశీలింపఁగలవాఁడే చతురుఁడు. అజేయము లైన దాని శక్తులను పరిరక్షించి పెంపొందించువాఁడే రాజనీతిజ్ఞుఁడు.

ఐరోపాఖండమునందు జాతీయోద్యమము లావిర్భవించి యొనరించిన మహాద్భుతకార్యము తెలియనివారికి హిందూదేశమున నేఁడు ప్రబలియున్న జాతీయభావప్రభావము సుబోధ్యము కాదు. ఐరోపాదేశచారిత్రమునందు 19-వ శతాబ్ది జాతీయభావోద్భవమునకును ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషకును ప్రసిద్ధి వడసినది. ప్రతిదేశమునందును ప్రజలలో నాత్మావబోధ మంకురించెను. స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము విస్ఫుట మయ్యెను. నిరంకుశాధికారము ననుభవింపనేరక జనులు ప్రజాప్రభుత్వనిర్మాణమును స్వచ్ఛందవృత్తిని కోరిరి. పరదేశీయుల యేలుబడికి లోనైయున్న జనులు తమ సేవకవృత్తిని సైఁపఁజాలక స్వపరిపాలనమును వాంఛించిరి. జాతీయైకమత్యమును గోల్పోయి తమలో కొందఱు కొంద ఱొకొక్క దేశపు పరిపాలనకు లోఁబడియున్న యేకజాతి ప్రజలు తమ యేకీభావమును పడసి యేకప్రభుత్వ సంస్థాపనము నొందుట కువ్విళ్లూరసాగిరి. ఈ విధమున ప్రతిదేశమునందును మహత్తరమైన సంచలన మొం డుద్భవించెను. గ్రీసు దేశము టర్కీ సుల్తాను ప్రభుత్వమునుండి విముక్తమై స్వాతంత్ర్యమును పడయఁగోరెను. ఫ్రాంసు దేశమున నిరంకుశత్వముపై క్రోధ ముదయించెను. ఇంగ్లండు దేశమున ప్రజలు తమకు ప్రభుత్వమున తగిన పాలు కావలయు నని యాందోళనము సేయసాగిరి. హంగేరియా తా నాస్ట్రియా పాశబంధములనుండి తొలంగుట కుద్యమించుచుండెను. ఇందు కొన్ని విఫలము లైనను పెక్కు యత్నములు కొనసాగెను. కాని, వీని యన్నిటికంటెను ముఖ్య మైన దేశము లిటలీ జర్మనీలు. జాతీయభావ మీ దేశములం దత్యుగ్రముగ విజృంభించెను. చిరకాలమునుండి ఇటలీ తన ప్రాభవముతోఁ బాటు స్వాతంత్ర్యమును గూడఁ గోల్పోయి పందొమ్మిదవ శతాబ్ది యారంభమున కొంత భాగ మాస్ట్రియా పరిపాలనము క్రిందను కొంత భాగము క్యాథలిక్కు మతాధిపతి యైన పోపు నధికారము క్రిందను కొంతవఱకు ఫ్రాంసుదేశాధిపత్యము క్రిందను వేఁగుచుండెను. ప్రజల కీ స్థితి మిగుల దుర్భరమై యుం

వలె నను కుతూహలము విద్యాధికులం దెల్ల నావిర్భవించెను. ఆ ప్రయత్నములకు ఫలమై 1885-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 28-వ తేదీ సోమవారము మధ్యాహ్నము దేశీయమహాజనసభ ప్రారంభ మయ్యెను. ఈ మహాసభకు పూర్వము చెన్నపట్టణము బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు ముఖ్యప్రదేశములలో రాజకీయ సంఘములు లేకపోలేదు. దేశీయమహాజనసభాప్రారంభమున కించుక పూర్వమే కొన్ని స్థలములందు జరగిన రాజకీయసమావేశములకు వివిధ భాగములనుండి కొందఱు భారతీయులు వచ్చిన మాటయు వాస్తవమే. కాని, స్థిరముగా వేర్వేఱు ప్రదేశములనుండి భారతీయుల నందఱి నొక్కెడ చేర్చి జాతీయసమ్మేళనమునకు మూలాధార మైన పుణ్యస్థలము దేశీయమహాసభారంగమే యని చెప్పవచ్చును. అసూయాపరు లుపేక్ష వహింపలేదు. శత్రువులు తమ ప్రజ్ఞను చూపక పోలేదు. వారు దేశీయమహాజనసభ జాతీయసభ కాదనిరి. అందలి సభికులు ప్రజాప్రతినిధులు కారనిరి. వారి కోర్కెలు ప్రజాక్షేమంకరములు కావనిరి. కాని, వీనివలన ప్రయోజన మేమియు కలుగదయ్యెను. అధికారులు కూడ కొంత కాలమువఱకును దేశీయమహాసభాదర్శముల నామోదించుచుండిరి. నిజముగా మొట్టమొదట హ్యూము గారితో నతఁడు సమకూర్ప నెంచిన మహాసభ రాజకీయసభగా నుండవలె నని చెప్పి ప్రోత్సాహపఱచినవాఁ డప్పటి గవర్నరు జనర లైన డఫ్రిను ప్రభువే.

దేశీయమహాజనసభతో భారతదేశమున నూతనయుగ మారంభించెను. జాతీయోద్యమమునకు దేశీయమహాజనసభ ముఖ్యస్థానము. తత్సభావేదికపైనుండి భరతఖండమున జన్మించిన ప్రసిద్ధపురుషు లనేకులు నిజగాంభీర్యవచోధారల హిందూప్రజల వాంఛితములను ప్రభుత్వమువారికిని లోకమునకును వెల్లడి చేసిరి. ఆ వాంఛలందు ప్రియతమ మైనది స్వాతంత్ర్యాభిలాష యని వారు స్పష్టపఱచిరి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని యితరభాగములకువలె హిందూదేశమునకును స్వపరిపాలన మొసంగవలె నని వా రుద్ఘోషించిరి. అన్నిటికంటె ముఖ్యముగా జాతీయజీవనబీజమును వారు దృఢముగా దేశమున నాటిరి. 1885-వ సంవత్సరమునుండి 1906-వ సంవత్సరమువఱకు నిరువదిరెం డేండ్లు నిరాఘాటముగా దేశీయమహాజనసభ మహావైభవముతో జరుపఁబడెను. 1907-వ సంవత్సరము దాని సుఖజీవనమున నొక మహావిపత్తు సంభవించుటయు అతికష్టముమీఁద నది యాగండమును గడచుటయు అందఱు నెఱిఁగియే యున్నారు. సూరతునందు సభ జరుగుటకు నిశ్చయ మయ్యెను. కాని, అప్పటికి నాయకులలో బలవత్తరము లైన యభిప్రాయభేదము లంకురించుటచే సభావేదికపై గొప్ప పోరాట మయ్యెను. సభాభవన మంతయు నల్లకల్లోలము పాలయ్యెను. సభ జరుగుటకు వీలు లేకపోయెను. జాతీయవాదులలో కొంద ఱప్పటినుండియు దేశీయమహాజనసభలో పాల్గొనుటను మానివేసిరి. కాని, దేశీయమహాజనసభ మాత్ర మంతము నొందలేదు. త్వరలోనే మరల సమకూర్పఁబడి మునుపటివలెనే జీవయాత్ర సాగించుచు తన యుద్యమముల నెఱవేర్చుచుండెను. అయినను, మొన్న మొన్నటి దనుక దేశీయ మహాజనసభ జీవనవికాసమును కొంత గోల్పోయి చాల కాలమువఱకును కొంత ప్రాముఖ్యభంగము నొందిన దను మాట సత్యము. ఇప్పు డది మరల నూతనవికాసము నొంది పూర్ణకళతో మెఱయుచున్నది. దీని విషయమై ముం దించుక విపులముగా తెలియఁగను.

ఏ దేశమం దైనను జాతీయభావ మొకసారి యంకురించెనేని అది యనివార్యముగ నభివృద్ధి నొందును. అతివేగముగ నల్దిక్కుల వ్యాపించును. జాతీయపరివర్తనమున కొక్క హేతువు లేదు. ఒక్క కాలమును నిర్ణయింపరాదు. ఒక్కఁడు కర్త కాఁడు. కాని, సృష్టి విచిత్ర మైనది. భగవంతుఁడు లీలావిలాసవిగ్రహుఁడు. ప్రతిదానికిని కారణ మొండు కల్పించును. కాల మొక్కొటి కాన్పింపఁజేయును. కర్తృత్వ మొకనిపై నారోపించుచుండును. దేశీయమహాజనసభాప్రాకారాంతరబంధితము లై యున్న జాతీయోద్యమకాంతిపుంజములను దేశమధ్యమున వెదఁజల్లు తన సంకల్పమునకు వంగదేశవిభజనశాసనమును కారణముగా చూపెను. ఆ శాసనకాలమును తన కార్యనిర్వాహణమునకు ముహూర్తముగా నిశ్చయించెను. హిందూజాతీయుల కహితుఁ డైన కర్జను ప్రభువును దానికి నిమిత్తముగాఁ జేసెను. ఔరా! ఇది గదా సర్వజ్ఞు లైన మహాత్ములు సూచించిన కర్మలీలావిలాసము! కర్జను ప్రభుని గుణశీలసామగ్ర్యము లద్భుతావహము లే యైనను వాని పూర్ణముగ పరిశీలించుటకు మన కవకాశము లేదు. నాగరకత యాంగ్లేయుల కాణాచి యనియు హిందువులను వారికి బానిసలుగ నిర్దేశించి యీశ్వరుఁడు సృజించె ననియు దృఢవిశ్వాసముతో నతఁడు భారతభూమిని పరిపాలింప వచ్చెను. ఆంగ్లేయాధికారు లేమి యొనర్చినను దాని కెదురాడుటకు భరతసంతతికి హక్కు లేదని అతని సిద్ధాంతము. వంగదేశమును రెండు భాగములుగా విభజింపవలె నని తన యభిప్రాయము నతఁ డించుక మొదట సూచించెను. వంగదేశీయులు వలదు వల దని యతనిని నివారింపఁబూనిరి. కర్జను తోఁక ద్రొక్కిన త్రాఁచువలె లేచి వంగదేశవిభజనమున దృఢసంకల్పుం డయ్యెను. వంగదేశీయులు ధిక్కరించి యా సంకల్పము భంగము నొందకపో దనిరి. కర్జను ప్రభువు కుతంత్రవిశారదత్వమును ప్రదర్శించి విభజనమును గావింప శాసనమును స్థిరపఱచెను. (1905) ప్రజలు కోపఘూర్ణితమానసులై తమ యధికారబలవిహీనతను గ్రహించియు నిజమనోబలాధిక్యమును చూప నిశ్చయించిరి. వారి యనంగీకారధ్వనులు మిన్నుముట్టెను. ఒక్క పెట్టున జాతీయావబోధమువలన నూతనకళ వొడమి హిందూదేశ మంతట ప్రజ్వరిల్లెను. నాయకులు జాతీయశంఖములను పూరించి రాజకీయరణరంగమధ్యమున యుద్ధసన్నద్ధులై నిలిచిరి. యువకులు దేశభక్తిపరవశులై ప్రాణధనాదుల లక్ష్యము సేయక తమ పెద్దలకు బాసటలై నిలిచిరి. జాతీయవాదుల నే దోషారోపణమిష నైన పట్టుకొని శిక్షింపవలె నని కొంద ఱధికారు లాయత్తు లైరి. దేశసేవాపరతంత్రు లైన మహామహు లెందఱో క్రూరశిక్షల పాలు గావింపఁబడిరి. వీ రందఱు నత్యంత విద్యావంతులు, అమేయప్రతిభాశాలులు, తమ మేధాశక్తి

విశేషమున జగత్తు నద్భుతరసవాహినిలో ముంచిన వారు, సుగుణగణగరిష్ఠులు, సత్ప్రవర్తనానురక్తులు. ఆహా! ప్రవిమల మైన మాతృదేశభక్తికి నిధులై, తమ దేశజననికొఱకు స్వార్థత్యాగులై బలవద్విరోధుల దురాగ్రహానలమునకు తమ ప్రాపంచికసౌఖ్యముల నెల్ల నాహుతి యొనర్చి యీ మహాత్ము లనుభవించిన మేటి బాధలు తలంచిన, ఏ భారతీయుని యొడలు పులకింపకుండును? వారి పవిత్రతమ మైన పరమసేవాధర్మనిర్వాహణనిశ్చలత్వమును స్మరించిన నెవ్వరు మాతృభక్తిపరవశులై నిర్మలచిత్తులు గాకయుందురు? పాలకు లెన్ని విధముల ప్రయత్నించినను జాతీయోద్యమవిజృంభణమును వారింపఁజాలక పోయిరి. వంగదేశీయుల మనోనిశ్చయము చిరకాలం బైనను చలింపకుండెను. ఎక్కడ చూచినను జాతీయభావోద్రేకచిహ్నములు కన్నులఁగట్టినట్లు లగపడుచుండెను. ఒక్కచోట రామమోహనరాయలు శివాజీ మొదలగు దేశభక్తుల చరిత్రల పఠనమును జన్మదినోత్సవములును గీతారహస్యబోధనములును ప్రబలియుండెను. ఇంకొక చోట గంగాస్నానవినోదములు దుర్గాపూజాసంవిధానములు కన్నుల పండువు గావించుచుండెను. ఇంకొక స్థలమున జాతీయగీతమధురరుతములును 'వందేమాతరం' పవిత్రమంత్రోచ్చారణములును రక్షాబంధనములును ప్రతిపక్షులకు భయంబు గొలుపుచుండెను. అందఱి చేతను విభజనశాసనదిన మైన యక్టోబరు నెల పదునాఱవ తేది జాతీయవిపద్దినముగా పరిగణింపఁబడుచుండెను. ఇంకను ననేకరూపముల జాతీయభావము ప్రత్యక్ష మగుచుండెను. ఆంగ్లేయపరిపాలకుల కీ జాతీయభావాతిరేకతత్త్వము చాల కాలమువఱకును గ్రాహ్యము కాలేదు. అధికారబలప్రయోగముచే దానిని రూపుమాపుటకు వారు ప్రయత్నించిరి. కాని, తత్ప్రయత్నములు కేవలము వ్యర్థములయ్యెను. చిన్నిచిన్ని వరములను ప్రసాదించి ప్రజలను శాంతింపఁజేయవలె నని వారు తలంచిరి. మింటో మార్లే సంస్కరణములు ప్రజలను రంజింపఁజేయలేకపోయెను. చివరకు హార్డింజి ప్రభువు హిందూదేశమును పాలింపవచ్చి నిజదూరదృష్టిసంపత్తిచే జాతీయాదర్శములను ప్రజల యాందోళనమును గ్రహించి వంగదేశవిభజనశాసనమును రద్దు గావించెను. ప్రజలు విజయము వడసిరి. (1911)

కర్జ నొనర్చిన యొక యవివేకకార్యము కారణముగా హిందూదేశమున జాతీయభావము నూతనతేజమును నూతనాదర్శములను నూతనపటుత్వమును గాంచెను. రాజకీయాందోళనము చాలమట్టునకు వంగదేశమునకు సంబంధించినదే యైనను ఇతరరాజధానులవారు కూడ జాతీయాశయపాశసమ్మోహితులు కాఁజొచ్చిరి. జాతీయోద్యమసౌధమున మూఁడవ సోపానము 1918-వ సంవత్సరమునకును 1917-వ సంవత్సరమునకును మధ్యమున నిర్మిత మైనది. తన్నిర్మాణసంబంధ మైన జాతీయనాటకమునకు శ్రీమతి యానిబెసెంటు కథానాయకురా లని చెప్పవచ్చును. ఈ నారీశిరోమణి చరిత్ర మత్యద్భుత మైనది. ఈమె హిందూదేశమునకు మహోపకారిణి యని కృతజ్ఞస్వభావు లొప్పుకొనక తప్పదు. కులరూపముల కన్న గుణము ప్రధానము. కులరూపములచేత యానిబెసెంటు పాశ్చాత్యయువతి యయ్యును గుణముచేతను త్రికరణములచేతను భారతీయవిదుషీరత్న మని నిస్సంశయముగ నమ్మవచ్చును. భారతభూమి యన్న నామె కపారప్రేమ గల దని యామె ప్రవర్తనమే చెప్పక చెప్పుచున్నది. వంగదేశవిభజనకాలమందు జాతీయాందోళనమున కామె కొంతవఱకు విముఖయై చరించిన మాట నిజమే కాని, దాని కనేకకారణములు గలవు. కాని, అప్పుడైన నామె మానసమున హిందూస్వాతంత్ర్యమునకుఁ గాని తదితర జాతీయాదర్శములకుఁ గాని ప్రతికూలురాలు గాదు. 1913-వ సంవత్సరమున నింగ్లండు నుండి యామె కడపటిసారి హిందూదేశమునకు మగిడి వచ్చి తత్క్షణమే రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి జాతీయసేవానాయకురాలయ్యెను. అప్పటినుండియు తదేకదీక్షతో హిందువుల పక్షమున పాటుపడఁజొచ్చెను. ఆమె యొనర్చిన ఘనకార్యము లెన్నియో కలవు. దేశీయమహాజనసభయం దతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మామె పరిశ్రమవలననే సంభవించెను. దేశీయమహాజనసభకు నూతనజీవమును ప్రసాదించిన దామె ప్రజ్ఞయే. జాతీయోద్యమమునకు ముఖ్యాధార మైన రాజకీయసంఘము దేశీయమహాజనసభయే యని బోధపఱచి యప్పటికి దానిని గూర్చి నిరుత్సాహులై యున్న ప్రజలకును దాని యభిప్రాయాశయములను మెచ్చని యతివాదపక్షావలంబకులకును గూడ దానియం దభిమానము కలుగున ట్లామె యొనర్చెను. అప్పటినుండి నేఁటివఱకును దేశీయమహాజనసభ వగల మహోన్నతదశ ననుభవించుచున్నది. 1917-వ సంవత్సరము కలకత్తానగరమున నామె యాధిపత్యము క్రింద జరగిన జాతీయసమావేశప్రకరణమే దేశీయమహాజనసభాచారిత్రమున నత్యున్నతసమయము. మహమ్మదీయులను కూడ హిందువులతోఁ గలసి దేశీయమహాజనసభతో నేకీభవించి దేశోద్ధరణమునకు కృషి చేయవలసిన దని యామె చాల పురికొల్పెను. స్వరాజ్యసమితిసంచయస్థాపన మామె కృత్యములలో నగ్రగణ్యమైనది. వాని మూలమున నామె స్వరాజ్యవాంఛను జాతీయోద్యమమును హిందూదేశమున మూలమూలలకును పల్లెపల్లెలకును ప్రాఁకున ట్లొనరించెను. వంగదేశ మిదివఱకే జాతీయోద్యమమున ప్రౌఢతను గాంచినను చెన్నరాజధాని మొదలగు నితరప్రదేశము లింకను వెనుకఁబడియున్న వని గ్రహించి యామె యచిరకాలములో నా భేదమును తొలఁగించెను. ఈ మహోపకారముల కన్నిటికిని ప్రజలు కృతజ్ఞులై యామెను తల్లివలె ప్రేమింపసాగిరి. అధికారవర్గమువారు కోపగ్రస్తులైరి. వారికి భీతి జనించెను. ఆమె తలంచిన యుద్యమములకు వారు ఆటంకములు సంఘటింపఁదొడంగిరి. ముద్రణశాసనము పేరు పెట్టి యామెను శిక్షింపఁదలంచిరి. చివర కామెకు ప్రవాసశిక్ష విధించిరి. దేశమున నశాంతితరంగములు ప్రవహించెను. క్రోధమారుతము వీచెను. ప్రజ లందఱు నేకమై యపూర్వమైన సత్క్రమాందోళనము చేసిరి. పేద లనక ధనికు లనక ఘను లనక హీను లనక యందఱు నామెకు విధింపఁబడిన శిక్ష తమకు విధింపఁబడినట్లే యెంచి యామె స్వాతంత్ర్యనాశనమే హిందూదేశ స్వాతంత్ర్యనాశన మని తలంచి యామెపై వర్షింప నలఘు

కాని ప్రేమను చూపిరి. ఆమెను విడువనిచో సాత్త్వికనిరోధవ్రత మవలంబించెద మనిరి. దేశమం దంతటను ఆబాలగోపాలము స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు స్వరాజ్యాపేక్షయు పొడమెను. ప్రభుత్వమువారు తమ యశక్తిని తమ యవివేకమును తెలిసికొనిరి. తమ కెంత యనిష్టకార్య మైనను ఆమెను విడుచుట తప్పనిసరి యయ్యెను. ప్రజలు మరల విజయము గాంచిరి. ఆని బెసెంటు తిరిగి చెన్నపురి వచ్చుచో నామె నాహ్వానించు సందర్భమున ప్రజలు చూపిన యుత్సాహ మరసినవారికి హిందువుల హృదయకుండముల యందు జ్వలించుచున్న జ్వలనజ్వాలలు విశదము కాక మానవు. ఈ పర్యాయము జాతీయోత్సాహ మొక రాజధానియందును ఒక తెగ వారియందును మాత్రమే గాక దేశమం దంతటను ప్రజ లందఱి యందును విస్ఫుటి నయ్యెను. వర్తకులు విద్యార్థులు హిందూయువతులు సామాన్యప్రజలు వీరు వా రనక యందఱును జాతీయోద్యమము ననుసరించిరి. అనేకవిధము లైన జాతీయోత్సాహచిహ్నము లన్ని దిశలను చిత్రచిత్రరూపముల గోచరించెను. మాంటెగూ మహాశయుండు రాకయున్నచో నేది యెట్లుండెడిదో యెవ్వ రెఱుంగుదురు?

స్వరాజ్యవాదము జాతీయోద్యమమున కాయువు. స్వరాజ్యవాంఛయు స్వాతంత్ర్యేచ్ఛయు ప్రజల ముఖ్యాశయములు. కాని, యీ స్వరాజ్య మే రూపమున నుండవలె నను విషయమున విద్యాధికులలో నభిప్రాయభేదములు తీవ్రముగ నున్నవి. అధినివేశముల కొసంగఁబడిన స్వపరిపాలనావిధానమే మనకును గావలె నని దేశీయమహాజనసభ మొదటినుండియు కోరుచుండెను. తరువాత వంగదేశవిభజనకాలమందు జన్మించిన భావోద్రేకము కారణముగా రెండు భేదాభిప్రాయములు పొడమెను. ఒక తెగవారు దేశీయమహాజనసభ ననుసరించిరి. వారికే మితవాదు లని పేరు కలిగెను. 1906-వ సంవత్సరము దాదాభాయి నౌరోజీ గారు కోరిన స్వరాజ్యమే మనకు కావలె ననియు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే దానికి మార్గ మనియు బ్రిటిషువారితో మనకే సంబంధము నుండఁగూడ దనియు కోరువా రతివాదులు. ఈ యుభయపక్షములవారు నొకరి నొకరు ద్వేషించి దూషించుకొనుచుండిరి. ప్రజలు మాత్ర మందఱిని దేశాభిమానులుగ నెంచి గౌరవించుచుండిరి. ఇంతలో నూతనాభిప్రాయ మొకటి యావిర్భవించెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము స్వతంత్రదేశముల సంయుక్తసామ్రాజ్యమై యుండవలె ననియు అందు హిందూదేశ మధినివేశములతోఁ బాటు స్వతంత్రదేశమై యొక యంగముగా నుండవలె ననియు నూతన సిద్ధాంతమును కొందఱు తెచ్చిరి. క్రమక్రమముగా వీ రందఱును తమ యందఱి ముఖ్యవాంఛితము నొక్కటే యనియు ఈ యభిప్రాయభేదము లల్పము లనియు గ్రహించుచుండిరి. ఇంతలో బీసెంటు రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి యతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మొనర్చెను. ఆమె స్థాపించిన స్వరాజ్యసమితిలో నన్ని పక్షములవారును స్వేచ్ఛగా చేరి హిందూదేశస్వాతంత్ర్యపతాకము నెత్తి తత్సమక్షమున నాందోళనసమరము నారంభించిరి. హిందువులు 8,000 యేండ్ల క్రిందటనే స్వరాజ్యమున కర్తలై రనియు స్వరాజ్యము భారతీయుల పుట్టువుతో సహ కల్గియు స్వరాజ్యప్రాప్తి యాంగ్లేయుల యనుగ్రహముమీఁద నాధారపడి యుండదే దనియు బెసెంటు నొక్కి వక్కాణించెను. కాని, ఇంత వఱకు మనము సక్రమాందోళనావలంబకులను గూర్చియే యోచించియున్నాము. కాని, స్వరాజ్యమునే వాంఛించు భరతపుత్రులలో నతి యొక తెగవారును గలరు. వీరి సంఖ్య యల్ప మైనను వీరి యుత్సాహ మత్యంతము. వీరి యాశయములు సహజోత్కృష్ట మైనవే కాని, వీరి యాశయసాధనము లంగీకరింపఁదగినవి కావు. వీరే యరాజకవాదులు. వీరు పెక్కు కుట్రలఁ బన్నుచున్నారు. [illegible] కాంగ్లేయులపై విశ్వాసము నశించుటయే వీరి యరాజకవాదమునకు కారణము. ఈ కారణమును పాలకులు గ్రహింపఁజాలక దేశమున నంతకింతకు నిర్బంధవిధానమును హెచ్చించుచున్నారు. ఇది మిగుల ననర్థకారకము.

జాతీయోద్యమము స్వరాజ్యాశయమును మాత్రమే యాశ్రయించియుండలేదు. మతోద్ధరణము దాని ముఖ్యోద్యమములలో నగ్రగణ్యము. హిందూదేశమున నే యుద్యమ మైనను స్థిరమై వ్యాపింపవలె నన్న మతసంబంధమై యుండవలెను. చంద్రునకు వెన్నెల యెట్లు సహజ మైనదో భారతీయుల హృదయములకు మతాభిమాన మంత సహజ మైనది. జాతీయోద్యమము రాజకీయవ్యవహారముల చేత నే దేశీయమహాజనసభతోడనే జన్మించిన దని యందురు పొరపాటు. 19-వ శతాబ్దిని హిందూదేశమున ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము హిందూమతపునరుజ్జీవనమే. దీనివలననే జాతీయోద్యమము మొదట మొలకలెత్తెను. అప్పటికి హిందూమత మతిదీనస్థితియం దుండెను. భరతపుత్రులు స్వమతాభిమానమును త్యజించి పరమతావలంబనమున కుతూహలము నొందిరి. క్రైస్తవమతబోధకులు వచ్చి హిందూమతము మూఢభక్తికి నిలయ మనియు, సహగమనాదిక్రూరాచారముల కాకర మనియు, అనాగరకతఁ గాటపట్టనియు బోధింపఁగడంగిరి. హిందువు లిది యన్నియు నిజ మని నమ్మిరి. అప్పుడే పాశ్చాత్యవిద్యల నభ్యసించినవారికి పాశ్చాత్యనాగరకతావిభ్రమము వారకాంతల పైపైవన్నెలవలె నతివిభ్రమణమును కలిగించెను. వెంటనే వారు స్వమతాచారముల నిరసించి పరిత్యజించిరి. విదేశీయుల మతము విదేశీయుల దుస్తులు విదేశీయుల భాష విదేశీయుల యాచారములు వారికి ప్రియము లయ్యెను. వే రేల? ఆత్మగౌరవము వారిలో పూర్తిగ నశించెను. ఇట్టి దుస్థితినుండి మొట్టమొదట వారి నుద్ధరించినవి బ్రహ్మసమాజ ఆర్యసమాజ దివ్యజ్ఞానసమాజ రామకృష్ణమతసంఘములు. జాతీయాభిమానమునకు పునాది యేర్పఱిచినవాఁడు మహామహుఁ డైన రామమోహన రాయలు. ఇతఁడే బ్రహ్మసమాజమును స్థాపించెను. కాని, కొంత కాలమునకు బ్రహ్మసామాజికులలో కొందఱు కేశవచంద్రసేనుని ప్రేరణమున పాశ్చాత్యుల ననుకరించిరి. ఆర్యసమాజమును మహనీయుఁ డైన దయానందసరస్వతి స్థాపించెను. దివ్యజ్ఞానసామాజికులలో హిందూదేశమునకు మహోపకార మొనరించిన[illegible]

యానీ బెసెంటు. రామకృష్ణమతసంఘమున ప్రధానపురుషుఁడు జగద్విఖ్యాతి గన్న వివేకానందస్వామి. వీ రందఱును హిందువుల కాత్మావబోధ మొనరించిరి. హిందూమతౌన్నత్యమును బోధించిరి. హిందువుల నాగరకత యత్యుత్కృష్ట మైన దని స్థాపించిరి. హిందూదేశమున ననన్యసామాన్య మైన విజ్ఞానము ప్రవర్ధిల్లె నని యుపన్యసించిరి. పాశ్చాత్యానుకరణ మాత్మవధతో సమాన మని బుద్ధులు గఱపిరి. వారి పరిశ్రమలకు ఫలముగ జాతీయోద్యమ ముప్పతిల్లినది. రాజకీయపరిజ్ఞానము హెచ్చిన కొలఁది స్వమతాభిమానము హెచ్చినది. స్వసంఘముమీఁది నిరసనభావము నశించినది. స్వరాజ్యమునకును మతోద్ధరణమునకును సంబంధము గల దని నాయకులు బోధించిరి. ప్రజలు గ్రహించిరి. యానీ బెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున దేవాలయములలో నర్చనలు సలిపియు మఱియు నెన్నియో యితర కార్యములవలనను మతమునకును రాజకీయవిషయములకును గల సన్నిహిత సంబంధమును వ్యక్తపఱచిరి. జాతీయగౌరవ మిప్పుడు మరల ప్రజల రక్తనాళములయందు ప్రవహించుచున్నది.

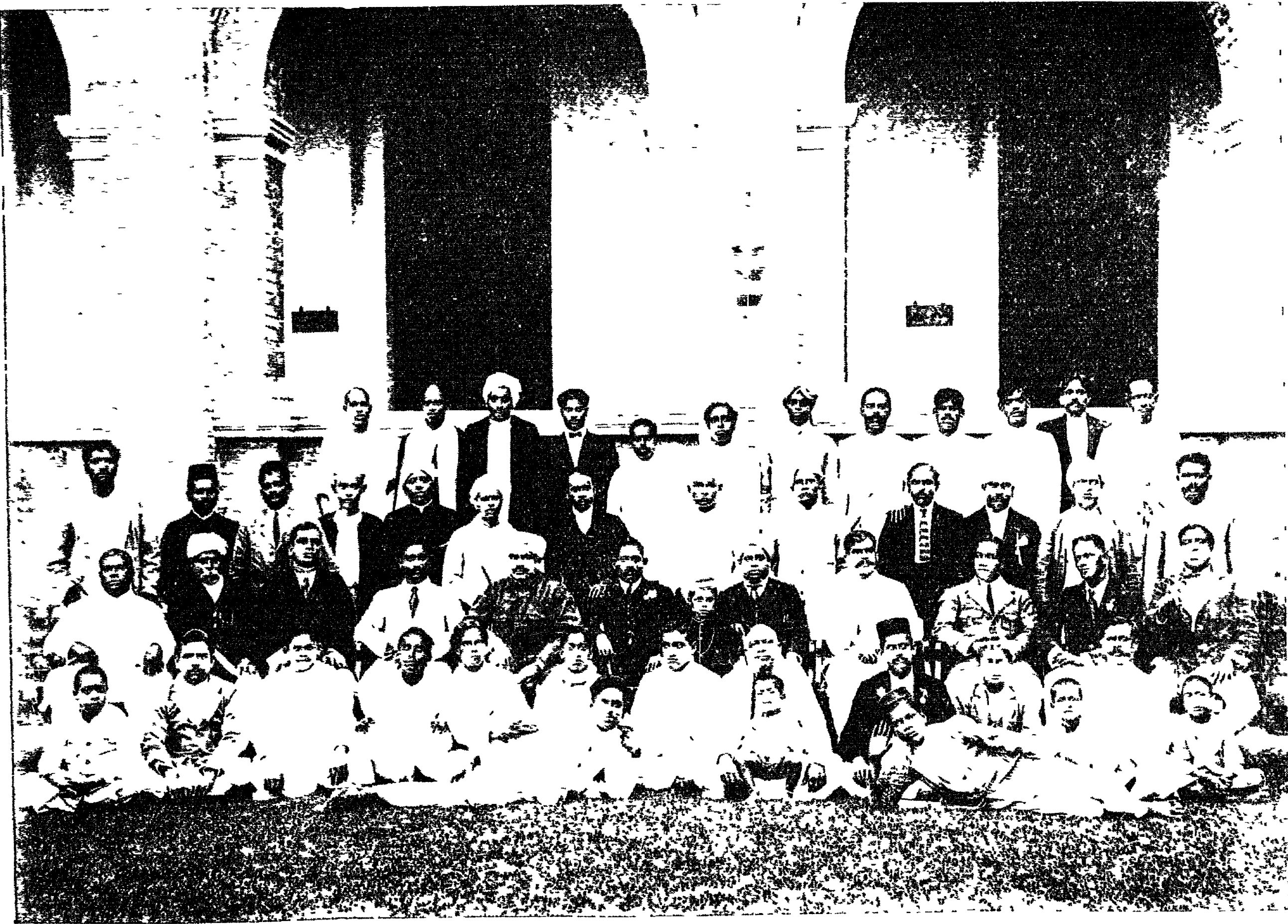
జాతీయవిద్యాసమస్య కూడ జాతీయోద్యమములలో నొక భాగమై యున్నది. నూటయేఁబది యేండ్లనుండి యాంగ్లేయులు పరిపాలన మొనర్చుచున్నను ప్రజ లనేకు లజ్ఞానాంధకారమునుండి విముక్తులు కాలేదు. ప్రజలకు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతులం దనేకలోపములు గాన్పించుచున్నవి. అన్యదేశభాషాభ్యసన మావశ్యకమై యుండుట దేశభాషాభిమాన మడుగంటుట జాతీయచారిత్రమును విడిచి భారతీయ యువకులు జీవితకాలమంతయు అన్యదేశచరిత్రపఠనముననే వ్యయపఱచుచుండుట భారత భాగవతాది పుణ్యగ్రంథములకు బదులు గ్రీకు పురాణకథలును ఆంగ్లేయవీరుల జీవితములును గఱపఁబడుచుండుట విద్యార్థులలో దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకు మాఱు తత్సూచనల నణఁగద్రొక్కుట పాఠశాలలు విశ్వవిద్యాలయములు ప్రభుత్వము వారి యధికారము క్రిందనే యుండుట — ఇట్టి లోపములు వేనవేలున్నవి. వంగదేశవిభజనాందోళనసమయమున వంగదేశీయులు జాతీయవిద్యావశ్యకతను గ్రహించి జాతీయవిద్యాలయములను స్థాపించిరి. తరువాత బందరు జాతీయకళాశాల మొదలగు విద్యానిలయము లక్కడక్కడ కొన్ని స్థాపింపఁబడెను. ప్రజలలో కూడ జాతీయవిద్యాభిమానము ప్రబల మయ్యెను. ఆర్యసమాజమువారు గురుకులవాసముల నేర్పఱచిరి. కవీంద్రుఁ డైన రవీంద్రుఁడు శాంతినికేతనమును నెలకొల్పెను. దేశభక్తు లుద్యమించి కాశీనగరమున హిందూవిశ్వవిద్యాలయమును నిర్మించిరి. అని బెసెంటు జాతీయవిద్యాస్థాపనమున కూడ చాల పరిశ్రమ లొనర్చెను. ఆమె మిగుల దీక్షతో కార్యముల నొనరించుటకు దక్షురాలు. కాశీలోని హిందూవిశ్వవిద్యాలయమునకు పూర్వ ముండిన జాతీయకళాశాల యామె స్థాపించినదే. మదనపల్లిలో కూడ నామె యట్టి కళాశాలను నిర్మించెను. కాని, జాతీయవిద్యావ్యాప్తి యింకను సంతుష్టికరముగ లేదు. అరండేలు మహాశయుఁ డీ విషయమును గ్రహించి జాతీయవిద్యను వ్యాపింపఁజేయుటకు కంకణము కట్టుకొని నిరంతరమును పరిశ్రమ మొనర్చుచున్నాఁడు. అతఁడు మన వందనముల కెంతయు పాత్రుఁడు. త్వరలో జనుల యందు జ్ఞానభానుఁ డుదయింపవచ్చును.

జాతీయోద్యమము మహాసముద్రమువంటిది. అం దెన్నియో తరంగసంతతులు కలవు. వాని నన్నిటిని వర్ణించుట ప్రస్తుతము సాధ్యము కాదు. వాని లోఁతును గాంచుటయు కష్టతరము. స్వదేశీవ్రతకాంక్ష కూడ జాతీయోద్యమచరిత్రమున ముఖ్యముగ గమనింపవలసిన విషయము. వంగదేశవిభజనసమయముననే స్వదేశీవ్రతము కూడ నుద్భవించెను. భారతీయులు పరదేశవస్తువులను కొనరా దని ప్రతిజ్ఞ గైకొనఁజొచ్చిరి. హిందూదేశము సారవంత మైన భూమి. వివిధము లైన గనులును దాని గర్భమున నణఁగియున్నవి. విదేశీయు లవి యెల్ల స్వలాభార్థము వినియోగించుకొనుచున్నారు. దేశమున పరిశ్రమలు నశించినవి. ప్రభుత్వమువారు వానిని రక్షింప సమకట్టకున్నారు. కావున, మనదేశపరిశ్రమలను కాపాడుకొను భారము మనమీఁదనే యున్న దని భారతీయులు తెలిసికొనిరి. విదేశవస్తువులనే కొనరా దని కొంద ఱనిరి. సాధ్య మైనంతవఱకు స్వార్థత్యాగ మొనర్చి యైనను స్వదేశవస్తువులనే కొనవలె ననునది సరి యైన యాశయ మని మఱికొంద ఱనిరి. విదేశవస్త్రధారణమును భారతీయులు మానవలె నని యత్నించిరి. బెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున జనులలోఁ గల భావోద్రేకమును బట్టి స్వదేశీవ్రతదీక్షయు హెచ్చెను. స్వదేశీవ్రతదీక్ష భారతదేశపరిశ్రమల సంరక్షణ కుత్తమసాధన మని యార్థికశాస్త్రజ్ఞులు కూడ నభిప్రాయపడుచున్నారు. భరతపుత్రులు మనోనిగ్రహ మొనరించి విదేశీయవస్తువులందలి యవ్యాజప్రేమను వదలి స్వదేశీవ్రతావలంబనమున దేశాభిమానము వెల్లడిచేయవలెను.

ఐరోపాదేశములందువలెనే హిందూదేశమునను జాతీయోద్యమ మావిర్భవించి యెట్లభివృద్ధి నొందెనో ఏయే రూపములు దాల్చెనో ఏయే యాశయముల నాశించెనో మనము విచారించి యున్నాము. కాని, యూరపు దేశములందలి జాతీయాదర్శములకును భారతీయజాతీయాదర్శములకును మిగుల వ్యత్యాస మున్నది. ఐరోపాదేశములందు జాతీయోద్యమము స్వార్థపరత్వమును సామ్రాజ్యాభిలాషను ప్రేరేపించి మానవసౌభ్రాతృత్వమును దానికి బలి యొసంగుచున్నది. నేఁటి మహాసంగ్రామమువలన నాయా జాతీయోద్యమము లాపాదించు ననర్థములు ప్రకటితము లగుచున్నవి. యూరపునందు కూడ నీ యుద్ధమువలన నూతనభావము లంకురించుచున్నవి. కాని, భారతీయులు జాతీయోద్యమమును ప్రారంభించుట జపాను మొదలగు కొన్ని ప్రాగ్దేశములు పాశ్చాత్యదేశానుకరణ మొనరించుటవంటిది కాదు. అక్కడి రాజకీయాందోళనపద్ధతుల ననుసరించుట మాత్రమే యని యెంచుట పొరపాటు. భారతీయుల జాతీయోద్యమము కేవలము స్వార్థపరత్వసమన్వితము కాదు. వారి స్వాతంత్ర్యాభిలాష కేవల మధికారపాశములను వదలించుకొని యిచ్చ వచ్చిన రీతిని మెలఁగుటకుఁ గాదు. అది వట్టి స్వచ్ఛందజీవనాభిలాష మాత్రమే కాదు. మఱి, పరమోత్కృష్ట మైన స్వాధీనతాభిలాష. హిందువుల సాంఘికశాస్త్రసూత్రము లీ మహో

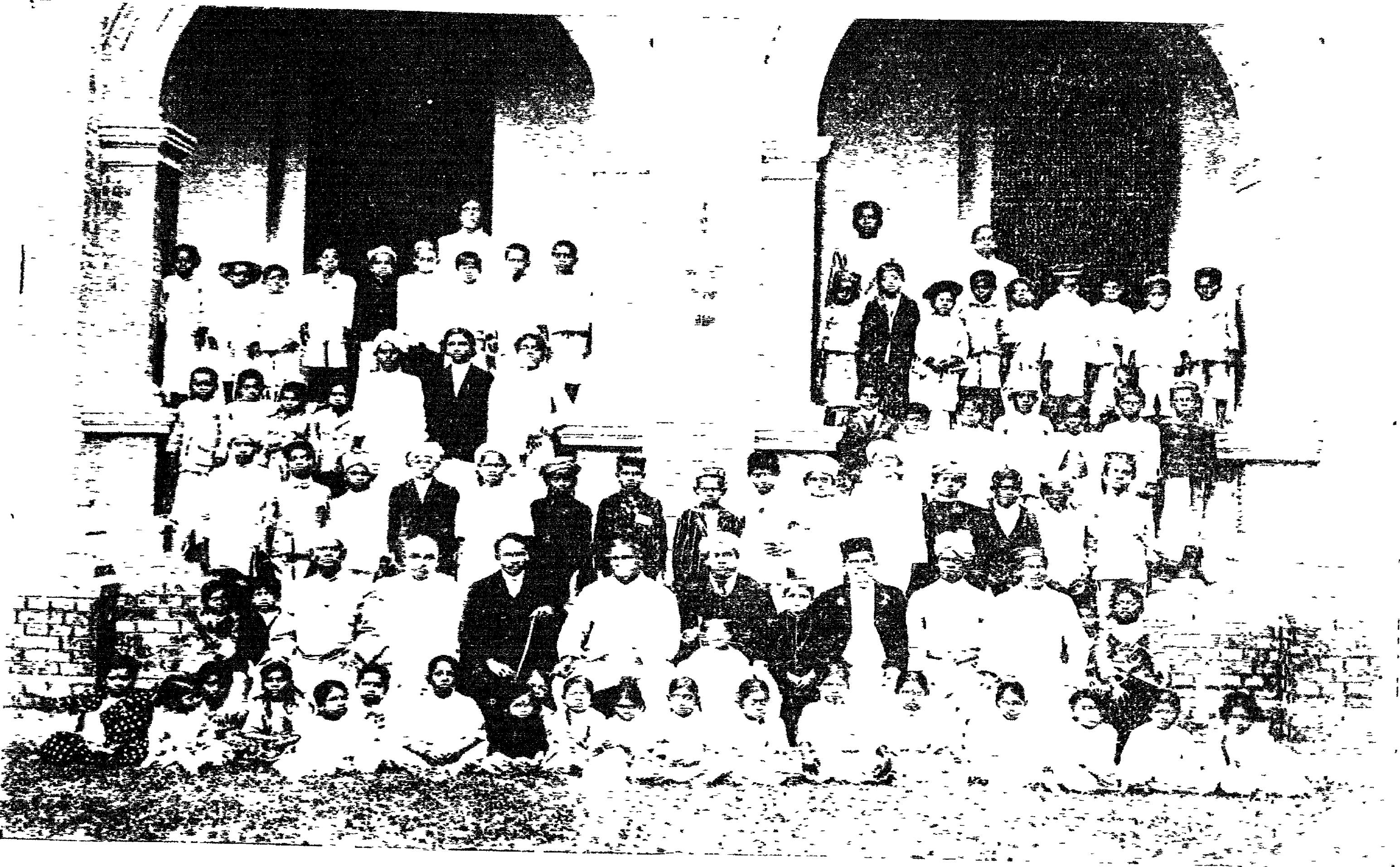
ధర్మమునే వారికి బోధించుచున్నవి. కావున, హైందవుల జాతీయసౌధమునకు ప్రేమయే పునాది. పరస్పరజాతివైరముల కది యణుమాత్రమును స్థాన మొసంగదు. హిందూదేశము నాగరకతకు ప్రసిద్ధి చెందిన దేశము. దానికి ప్రత్యేకముగా నితరదేశములకు లేని వ్యక్తిత్వ మొక్కటి యున్నది. దాని శిల్ప శాస్త్రమును దాని చిత్రలేఖనమును దాని కళాశాస్త్రములును సంగీతసాహిత్యములును దాని విజ్ఞానమును మతమును సకలమును ఇతర దేశములవానికన్న భిన్నములు. వీని యన్నిటియందును ఒకానొకప్పుడు భారతభూమి వర్ణనాతీత మైన మహావైభవ మనుభవించుచుండెను. అట్టి మహత్తర మైన విజ్ఞానభాగ్యమును కాపాడి పోషించి నూతన జీవముతోడను నూతనవికాసముతోడను ప్రపంచమున కలవడఁ జేయుటే హిందూజాతీయతయొక్క ముఖ్యాశయము. కాని, ఈ కార్యమును భారతీయులు అఖిలప్రపంచసామ్రాజ్యనిర్మాణమువలన నెఱవేర్పవలె నని తలంచుట లేదు. ప్రపంచ మంతయు స్వాతంత్ర్యసంపత్తి గలిగి చెలఁగు దేశముల కాకరమై ఈ దేశము లన్నియు కలసి యొక సంయుక్తదేశసామ్రాజ్యమై పరఁగవలె నని వారి సాంఘిక రాజకీయాశయము. ఇదియే వారి జాతీయోద్యమతత్త్వము. ఇం దెన్నియో మహాధర్మము లంతర్భూతములై యున్నవి. జాతీయోద్యమమే మాతృదేశభక్తి. అదియే స్వాతంత్ర్యాభిలాష. అదియే విజ్ఞానప్రాగల్భ్యపోషణానురక్తి. అదియే భూతదయ. అదియే మానవసోదరత్వమును గ్రహించి మెలఁగుటయందలి యాసక్తి. స్వపరిపాలనప్రాప్తియు జాతీయవిద్యావ్యాప్తియు హిందూమతోద్ధరణమును స్వదేశీవ్రతానుచరణము దీనికి గమ్యస్థానములు. దీనివలననే బీదతనమునఁ గ్రుంకి బాధపడుచున్న యనేకకోటుల జీవరాసులు క్షేమమును పడయుట. దీనివలననే భారతీయులు మానవధర్మములను నిర్వహింపఁగలుగుట. దీనివలననే భారతీయవిజ్ఞాననాగరకతలు ప్రపంచమున కలవడుట. దీనికొఱకు భరతపుత్రులు తమ ప్రాణములను ధారపోయుచున్నారు. పేదతికమున నుందుచున్నను శక్తికొలంది ధనమును వ్యయము చేయుచున్నారు. దేశాంతరవాస మనుభవించుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యమును బాసి కృశించుచున్నారు. ఇంక నెన్నెన్నియో బాధల ననుభవించుచున్నారు. ముందును అనుభవింప సంసిద్ధులై యున్నారు. జాతీయోద్యమము వారిని మాతృభక్తిపరవశులఁ జేయుచున్నది; ధైర్యసాహసోపేతులఁ గావించుచున్నది; నిశ్చలచిత్తుల నొనరించుచున్నది. అట్టి మహాసంకల్పమున కెవ్వరు విఘ్న మాపాదింపనేర్తురు? తత్ప్రవాహోద్వేగము నాఁపఁగల ధీరు లెవ్వరు? తత్ప్రచండమారుతమును కట్టిపెట్టు చతురు లెవ్వరు? అధికారులు నిర్బంధముల విధింతురు గాక, ఆంగ్లోహైందవులు ప్రల్లదములఁ బలుకుచుందురు గాక, ఆంగ్లపత్రిక లసహనమును ప్రదర్శించుఁ గాక, దేశద్రోహులు మాతృభూమిని పరిత్యజింతురు గాక, అవివేకులును స్వార్థపరులును అహితప్రేరితులును తాము స్వరాజ్యమున కనర్హుల మని యగౌరవవాక్యముల వాకొందురుగాక, విధినిర్ణయము నెవ్వరు తప్పింతురు? కాలగతి నడ్డు కెవ్వ రేఁగుదురు? 30 కోట్ల ప్రజల పుట్టుహక్కును తిరస్కరించి నిగ్రహించువా రెవ్వరు? భారతపుత్రులారా! స్వరాజ్యము మీకై యెదురునూచుచునే యున్నది, దానిని తెచ్చుకొను భారము మాత్రమే మీదై యున్నది. ఆంగ్లేయభూమికేఁగు భరతపుత్రుల పరిశ్రమల నీశ్వరుఁడు సఫలీకృత మొనరించుఁ గాత! ఆంగ్లదేశస్థులు తమ సహజస్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును న్యాయమార్గప్రవర్తనమును క్రియారూపమున చూపి లోకమర్యాదను గాంచి తమ సామ్రాజ్యము నత్యున్నతాశయములపై నిలఁబెట్టుకొనునట్లు సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగావుత! మాం టేగు మహాశయుఁడు హిందువుల స్వరాజ్యమును మరల వారి కొసంగుఁ డని స్వీయదేశస్థులకు హితవు గఱపి తన్నిమిత్తమై శాశ్వతకీర్తి గడించునట్లు భగవంతుఁడు ప్రసాదించుఁ గావుత! 'జయము శ్రీ భారతమాతకు జయము జయ'మని యామె పుత్రులు జయజయధ్వానములు సల్పుచు సంతోషతరంగముల నోలలాడు తరుణ మావిర్భవించుఁగావుత!

DRAMATIC SECTION OF ANDHRA MAHAJANA SABHA, RANGOON

ఆంధ్రమహాజనసభ-నాటకశాఖ, రంగూను

FREE SCHOOL OF ANDHRAMAHAJANASABHA, RANGOON

ఆంధ్రమహాజనసభా ఉచితపాఠశాల, రంగూను

జాతీయవిద్య

కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

"జాతీయవిద్య కాని విద్య విద్యయే కాదు"

"జాతీయవిద్య యన్నను జాతిసంపత్తు దుస్తు లన్నను జాతీయార్హ మగు విద్య యనియు జాతీయార్హ మగు వసనము లనియు నర్థము"

విద్య యనఁగా ఎఱుక, నరునం దడఁగియున్న శక్తులకు ప్రబోధము గల్గించు విధము నెఱుంగుట. ప్రకృతిసిద్ధముగ మహాశక్తు లనేకములు పసివానియం దడఁగి నిద్రించుచుండును. ఆ శక్తులకు మేలుకువ కల్పించి ప్రవృత్తిని గల్గించి వానిని బలపఱచు నెఱుకయే విద్య. ఈ విద్య సక్రమమార్గమునఁ గఱపఁబడనియెడల మన మే శక్తులను పోషించి సత్త్వసమన్వితములుగ చేయఁజూచు చుంటిమో ఆ శక్తులే సంక్షోభితములై కృశించి భగ్నములు కాఁగలవు. మఱియు, వీనికి మాఱుగ ననర్థదాయకము లగు నలవాటులు తలసూపును.

మఱియు, విద్యాభ్యసనమున బాలుర కందఱకు నుపయుక్త మగు విధాన మొకటి లేదు. శరీర మానసిక బుద్ధి బలములందు ఒక బాలునిఁ బోలి మఱొకఁ డుండఁడు. కావున, విద్య గఱపుచో భిన్న దశలం దున్న బాలుర స్థితిని గుర్తెఱింగి వారివారి కనువగు రీతిని బోధల సలుపవలసియుండును. కొందఱు బాలురందు కొన్నికొన్ని సమర్థత లతిసులభముగ ప్రబోధము గాంచుచు ఫలప్రదము లగును. వీని నుపేక్షించి వేఱు విధ మగు శక్తులను ప్రబోధింపఁ జూచితిమా, మన ప్రయత్నములు నిష్ఫలము లగుటయే కాక ఆ బాలురను గూర్చి చేయఁబడు బోధ లన్నియు ననర్థదాయకము లగును.

తా మవలంబించు బోధనవిధానముల ననుసరించి గురువులను మూఁడు తెగలవారినిగ విభజింపవచ్చును: (1) దారుశిల్పులవంటి వారు (2) శైలశిల్పులవంటివారు (3) తోఁటమాలీలవంటివారు. దారుశిల్పులవంటివారు మొదటి తెగ గురువులు. వీరు బాలుని బుద్ధి రిక్తస్థలమునలె నుండు ననియు అచ్చో తాము నిర్మించు వర్తన మను భవనమునకు వలయు సామగ్రి నంతను వెలుపలినుండి తెచ్చి దాని నెల్ల నుచితరీతిని తామె యమర్చి రూపకల్పనము గావింపవలె ననియు భావింతురు. ఈ విద్యావిధానము గురువులను బట్టి నిర్ణయింపఁబడును గాని విద్యార్థుల ననుసరించి మాఱదు. మన దేశమునఁ బఱఁగు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ఇట్టిదే. అన్యదేశగురువులు తమ జీవితాదర్శములకై తమ చిత్తము వచ్చినట్లు పునాదులు వేయఁ జూచుచున్నారు. దేశీయబాలునికి స్వకీయ మగు జీవితాదర్శములం దధికారము లేదు. వాని జాతీయసాంప్రదాయమునకుఁ గాని స్వదేశాభిమానమునకుఁ గాని గణన లేదు. సహజమానవస్వాతంత్ర్యములును లేవు. గురువులు తమ యాదర్శములకు పునాది వేయుటకు పూర్వము బాలునియందు స్వాభిమాన మేమైనఁ గలదేమో పరికించి ముందు దానిని తొలఁగించి వానిని శూన్యమనస్కునిఁగ నొనర్చి తమ కర్తవ్యము నారంభించు చున్నారు. బాలుని గమ్యార్థము రాజకీయోద్యోగము; ఇదియే సామ్రాజ్యసేవగ భ్రమింపఁబడుచున్నది. ఇందునకు సాధనము స్వదేశాభిమానశూన్య మగు రాజభక్తి. అధికారుల కడఁగిమడఁగి యుండుటయే రాజభక్తి యని యెంచఁబడుచున్నది. మఱియు, రాజుయొక్క దేశీయు లగు నాంగ్లేయుల వేషభాషల ననుకరించుటే బ్రహ్మచర్యమై వెలయుచున్నది. ఇందువలన బాలుని సహజప్రేమ గాని స్వకల్పనాసామర్థ్యము గాని సత్య మగు భక్తి గాని వర్ధిల్లుట కవకాశములు కలుగకున్నవి. కాని, స్వభావము ననుసరించి యివి తల చూపక మానవు. అప్పు డవి శిక్షణవిధానమునకు విరుద్ధము లగు విద్యుల్లంఘన ప్రయత్నములుగ భావింపఁబడి యడఁచివేయఁబడుచున్నవి. మానసికకల్లోలమును నతివర్తనాభావమును అనర్థదాయక. జీవితసరణియు ఫలము లగుచున్నవి.

గురువులలో శైలశిల్పులవంటివారు రెండవ తెగవారు. బాలుని బుద్ధి రూపహీన మగు శిలవంటి దనియు సహజచైతన్యము లేక పఱఁగు ననియు వీరి సిద్ధాంతము. శిల యొకటి నేలపై దొర్లుట వలన కొన్ని మాలిన్యములు దాని నంటుకొను రీతిని బాలుఁడు గురుని శిక్ష క్రిందికి వచ్చుటకు పూర్వము వానికి సహవాసదోషమువలనఁ గల్గిన యనర్థము లగు కొన్ని వాసన లలవడియుండు నని యెంచి వాని నెల్ల తొలఁగించి వాని బుద్ధిని తమ యిచ్ఛానుసారముగ తొలిచియు చెక్కియు గురువులు రూపకల్పనము గావింపవలసియుండును. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించి చూచినయెడల బాలుని మనస్సు సహజముగ వక్రమై యుండును; దాని ననేకరీతుల పీడించి హింసించినఁ గాని వాంఛితరూపనిర్మాణము లభ్యము కాఁజాలదు. గురువులు సర్వస్వాతంత్ర్యకలితులు, బాలురు బానిసలు. గురువు లాజ్ఞాపింతురు; బాలురు శిరముల వంచి చెప్పినట్లు నడుచుకొనియే తీరవలయును. తాము కోరినదానిని గురువులు బోధింతురు; బాలురు దానినె నేర్చుకొనవలయును, తదితరమును దేనిని నేర్చుకొనఁగూడదు. బోధితాంశములందు దేని నేని బాలురు నేర్చుకొనఁజాలనిచో, గురుధిక్కారభావముచే వారి మనస్సు కఠినమై యుండవలయును. ఇట్టియెడ కఠినతరశిక్షయే బోధనసాధనము! బాలుర బుద్ధి గురువు లెట్లు చెక్కిన నట్లు రూపాంతర మందవలసినది. మానవజీవితాదర్శములం

గూర్చి హ్రస్వదృష్టి గల గురువు లీ పద్ధతివారు. వీ రధికారప్రియు లుగ నుందురు. కావున సదా బాధకగురువులే గాని బోధకగురువులుగ నుండరు. సహజచైతన్యకలితు లైన బాలురు శాంతిహీనులును క్రోధసహితులును నై అవిధేయులుగను విప్లవంకరులుగను భావింపఁబడి యన్యాయముగ నడంచివేయఁబడుదురు.

తోఁటమాలివంటివారు మూఁడవ తెగ గురువులు. వీరు బాలుని సజీవబీజముగ నెంతురు. అనంతశాఖాసమన్వితమై సువర్ణపత్రపుష్పఫలసంశోభితమై చెన్నారు మహావృక్షముయొక్క చైతన్యమంతయు బీజమునం దవ్యక్తమై వసించుచుండును. ఆ బీజమున కనుకూలక్షేత్రమును సమకూర్చుటయు అందుండి వెలువడు నంకురమును శీతోష్ణబాధలనుండి కాపాడుటయు మొక్కగా నున్నప్పుడు దాని కలవగట్టి పశ్వాదులచే హాని రాకుండఁ జేసి తగిన యెరువును నీరును సమకూర్చుటయు తోఁటమాలికి విధి. అం దతనికి మొదటి కార్యభాగమే మిక్కిలి కష్టతర మైనదియు ప్రముఖ మైనదియు నై యున్నది. ఏ విత్తనమున కెట్టి నేల కావలయునో మొదట నిర్ణయించుటతో మాలి సగము విధిని నెఱవేర్చినవాఁ డగును. తదనంతరము దాని మొక్కయొక్క వ్యాప్తికి తగిన ట్లలవ గట్టుటయో దాని తీఁగెకు పందిలి వేయుటయో ఊఁతకఱ్ఱ సమర్చుటయో వానికి ముఖ్య మగు పని. దీనితో పాతిక పని తీర్చుకొనినవాఁ డగును. మొక్క పెద్దదై స్వయంవికాసమున స్వాతంత్ర్య మూనఁగల స్థితికి వచ్చిన పిమ్మట, దాని వ్యాప్తి కాతంకము లేవేని కలిగినచో వానిని తొలఁగించుట అప్పుడప్పుడు క్రొత్త యెరువు వేయుట నలిగి కుళ్లిన యాకులను కొమ్మలను ఛేదించివేయుట మాత్రమే అతఁడు చేయవలసిన పని. తరువాత చెట్టు విజృంభించుచు స్వతంత్రవికాసమును చూప, తాను విముఖుఁడై దానిని సదా తన యధికారము లోపల నుంచుకొన నెంచక తన శ్రమ ఫలించె ననియు తన కార్యక్రమము సమంజస మైన దనియు గ్రహించును; మఱియు, ఈ మొక్కయొక్క క్రమాభివృద్ధిని కనిపెట్టు నవకాశము గల్గి తన యనుభవమును చక్కచేసికొనఁగల్గినందునకు కృతజ్ఞుఁ డగును.

తోఁటమాలి రెండు సంగతులను బాగుగ గ్రహించియుండును. ఒకటి: ప్రతిబీజమును ప్రత్యేకలక్షణములతో నొప్పారుచుండు ననియు దాని లక్షణములకు భిన్నముగ నుండు వృక్షము దానిలో నుండి వెలువడఁజేయఁజూచుట యవివేక మనియు దాని స్వభావమును గనిపెట్టి తాను వర్తించుట విధి యనియు గ్రహించును. రెండవది: మొక్క యెంత చిన్న దైనను, దాని కోమలము లగు నులివేళ్లు సయితము మహాశక్తిసమన్వితము లనియు రాతిగోడలను సయితము భిన్నము చేయఁజాలియుండు ననియు అది సజీవమై యుండ దాని కడ్డముగ నే శక్తియు నిలువలే దనియు గ్రహించును.

ఇటులే బాలుర బుద్ధియు నుండును. లోకవిఖ్యాతి గన్న రవీంద్రుని కవిత్వశక్తియు జగదీశచంద్రుని ప్రకృతిరహస్యశోధనా చమత్కృతియు శంకరుని యాధ్యాత్మికజ్ఞానమును బాల్యమున వారివారియం దడఁగి యవ్యక్తరూపమున నున్నవి. వీరిని వారివారి కనువగు విషయమునుండి మరల్చి వేఱు విధ మగు కార్యములను వారిచేత చేయించుట యసంభావ్యము. అవకాశములు కలుగవేని నిరర్థకములై వారి బుద్ధులు నశించును. అవకాశములు కలిగెనా, తమ ప్రత్యేకలక్షణసంశోభితము లగు మహాకార్యములను వీ రొనర్చియే తీఱుదురు. వీరి గురువులు ప్రయత్నపూర్వకముగఁ గాని అప్రయత్నముగఁ గాని వారి కవకాశములు కల్గించినను, లేక వానియంతట నవియే యవకాశములు కల్గినను, ఆ ధీశాలులు ప్రబోధము గాంచకయుండరు. అటుపిమ్మట వారి గురువులు గాని తలిదండ్రులు గాని యెంత సమర్థులైనను వారి నాఁపఁజాలరు. కాని, ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ప్రాయికముగా నవకాశముల నే యరికట్టునదిగ నున్నది. ఎందఱెందఱో రవీంద్రులు జగదీశచంద్రులు శంకరులు ప్రశస్తికిఁ గాకయే యడఁగిపోవుచుండిరి. నానావిధబీజములను తెచ్చి యొక గుంటలో నిడి నీళ్లు పోసినట్లు, వివిధమానసికలక్షణములచే విలసిల్లు బాలు రందఱకు నొకే విద్యాక్రమమును ఒకేపఠనాంశాలమును నిర్ణయించుటచేత అనర్థములు వాటిలుచున్నవి. కావున, ఉత్తమగురువు తనయొద్ద విద్య గఱచు బాలురను పరిశీలించి వారివారి కనువగు విషయములను గుర్తించి వానినే వారివారి కభిమానశాఖలుగ నేర్పఱచి విద్య గఱపవలయును. భాషాసాహిత్యము చరిత్ర రాజనీతి భూగోళశాస్త్రము వాణిజ్యపద్ధతి గణితశాస్త్రము శిల్పములు సంగీతము నృత్యము వ్యాయామవిద్య మున్నగునవి సర్వమును వానివాని యర్హస్థానముల నలంకరింపఁగల సర్వకళాశాలలు స్థాపితములు గావలయును. సంఘమున నొక్క బాలుఁ డయినను తన కనువగు పాఠశాల గాని విద్యాశాఖ గాని లభింపమిచే కృశింపరాదు. అట్టి విద్యాపద్ధతియే యోగ్యతమ మైనది. దానినే విద్యావిధాన మనవలయును.

వేర్వేఱు బాలుర వేర్వేఱు మానసిక శారీరక నైతిక లక్షణములతో నుండు రనుట సమంజసమే. వానివాని కనువగునట్లు విద్యావిషయములు మాఱుచుండవలె ననుటయు సమంజసమే. కాని, జాతీయవిద్య యన నేమి? జాతిజాతికి ఒక విద్య యుండునా? విద్యకును జాతికిని సంబంధ మేమి?—ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు కావలసియున్నది. వ్యష్టిమానవులవలెనే జాతులును ప్రత్యేకలక్షణములతో వెలయుచుండును; ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరించి వర్తించుచుండును. ఐరోపావారు రజోగుణప్రధానులు. వ్యష్టిస్వాతంత్ర్యము స్వేష్టాభివృద్ధి వారి యాదర్శములు. సైనికనీతి వ్యాపారధర్మము వారి మార్గములు. సృష్టిని దానియందలి సర్వమును స్వాధీనము చేసికొని తమ యభ్యుదయమునకై వాని నెల్ల నుపకరణములుగ నొనర్చుకొనుటకు వారు సదా ప్రయత్నించుచుందురు. ఇందునకు తోడ్పడువారి జాతివారలను మాత్రమే తమ సోదరకూటములోనికి రా నంగీకరింతురు. వారి ప్రవృత్తి యంతయు వ్యష్టిభావమునందు కేంద్రీకరించియుండును. వారి సాంఘికాచారములును సామ్రాజ్యనీతియు వారి జాతివారిగల వ్యష్టిస్వాతంత్ర్యమునకును సౌఖ్యమునకును తోడ్పడునవిగ నుండవలయును. అట్టి స్థితిని చేకూర్చునదానినే వారు జాతీయాదర్శముగ నంగీకరింతురు. కార్మికజనసంఘములు గాని వణిజకూటములు గాని

శ్రీమంతుల సమాజములు గాని స్త్రీల సమావేశములు గాని ఆయా బృందములలోని వ్యష్టిమానవుల స్వాతంత్ర్యమును నెంపొందించుచు జాతీయాధిక్యమును సామ్రాజ్యాధికారమును పోషించు మార్గముల నన్వేషించుచుండును.

ఈ వ్యష్టిభావమునే జాతీయతయందును చూపుదురు. వీరితర జాతివారలకు సహాయము చేయునెడల కూడ తమ యాధిక్యమును మఱవరు. తమ్మాశ్రయించిన జాతివారల ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరింపరు. అప్పుడు తమ వ్యష్టిప్రాధాన్యమునకు లోపము వచ్చునని వీరి భయము. ఈ భావము ననుసరించియే జగమంతయు నరుని సౌఖ్యముకొఱకును విలాసముకొఱకును సృజింపఁబడెనని వీరి మతము బోధించుచున్నది. ఐరోపియనులు నరులనఁగా తమ జాతివారు మాత్రమే యని యన్వయము చేయుదురు. ఎవరెవరి కెట్టి సాయమును ఐరోపియనులు చేసినను తాము నాభిస్థానమున నుండ ఇతరులు తమ్మనుసరించి తేజరిల్లవచ్చును. కాని, వారును స్వాతంత్ర్య మూని వర్ధిలుట వీరికిఁ గిట్టదు. ప్రస్తుతమహాఘోరయుద్ధమున కీ భావమే మూలము.

అమెరికనులును రజోగుణప్రధానులే యైనను, వారును ఐరోపానుండి వచ్చినవారే యయ్యును, వారు సాంఘికవాదులుగ మాఱిరి. ప్రప్రథమమున సంకుచితజాతీయభావములతో సామ్రాజ్యకాంక్షను వాణిజ్యాభిలాషను పెంచి యచ్చటి యాదిమవాసులను రూపుమాపి దేశము నాక్రమించిరి. అచ్చటికి పోయిన ప్రతి యైరోపా సంఘమును తమ దేశపు టాధిపత్యమునే స్థాపింపఁజూచెను. తుదకు తా మందఱు నొకే ఖండవాసు లగుటచేతను ఒకే యాదర్శముచే పఱఁగినవా రగుటచేతను వాణిజ్యమునకు శాంతి యావశ్యక మగుటచేతను వీరి మాతృదేశవాసులు వీరిపై నధికారము చెల్లింప యత్నించుటచేతను వీ రందఱు నేకమై సోదరభావమును కుదుర్చుకొనిరి. సత్త్వగుణమునకు చోటిచ్చిరి. చిరకాల మిట్లు జీవించుటచేత రాజకీయవిషయములందు కూడ ప్రత్యేకసంఘముల స్వాతంత్ర్యమును అన్నింటి సౌభ్రాతృత్వమును నంగీకరించిరి. తుదకు వీరు అన్యదేశముల నాక్రమించినను అచ్చటివారియెడల సౌభ్రాతృత్వమునే చూపుచు సాంఘికవాదులైరి. ఇటులే పేరెన్నిక గాంచిన జాతుల ప్రధానగుణములను సమష్ట్యాదర్శములను వివరింపనగును.

భారతజాతి లక్షణములను జాతీయాదర్శమును విచారింతము. వీరు సత్త్వగుణప్రధానులు. స్వార్థపరతను నిగ్రహించుట పరార్థపారీణతను ప్రోత్సాహపఱచుట జీవితావశ్యకముల స్వీకరించి బుద్ధిబలనైతికబలములతో పాటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును సాధన చేయుట వీరి జీవితమార్గములు. పరోపకారమునకై యాత్మార్పణము చేయుట వీరి యాదర్శము. విశ్వవ్యాప్తమైన సోదరభావము వీరి మతతత్త్వము. మాత్సర్యరహిత మగు సమగ్రాభివృద్ధి వీరి జీవితమార్గము. సర్వసమత్వము వీరి శీలము. భారతసంఘనీతిని విమర్శించినయెడల పైయంశములు తేటతెల్లము కాఁగలవు. సాంఘికు లందఱు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుగ విభజింపఁబడిరి. వీరందఱు నొక కుటుంబములోని యన్నదమ్ములవలె నుండిరి. వయసు ననుసరించి జ్ఞానము ననుసరించి శక్తియుక్తుల ననుసరించి యెవరి కనువగు పనులను వారు చేయుచు సమష్టికుటుంబక్షేమమునకై పాటుపడుచు పరస్పరస్పర్ధలును ఈర్ష్యలును లేక జీవించు సోదరులవలెనే యుండిరి. ఇప్పటికిని పల్లెలం దుండువారాయా కులములవారు పరస్పరవైరములు లేక శాంతులై జీవించుచున్నారు. పట్టణములం దుండువా రన్యజనసంపర్కముచేతను విజాతీయవిద్యాదర్శముల నవలంబించుటచేతను సంఘస్థితిని చెడఁగొట్టిరి. వీరి ననుకరించుటవలన పల్లెలందును కొంత చెడుచున్నది. అయినను, ఆదర్శములు పూర్ణముగ మాఱిపోలేదు.

మూలసూత్రముల ననుసరించి జనులందు శక్తియుక్తులును విద్యాజ్ఞానసంపదలును హెచ్చిన కొలఁది ఉత్తమతరవిధుల నవలంబించి సంఘమునం దున్నతిగౌరవము నందుట కందఱకును అవకాశములు గలవు. ఐహికవాంఛలను విడిచి, అధికారాభిలాషను పరిహరించి ఆముష్మికధర్మములను పూని, పరోపకారదీక్షతో జీవించుట బ్రాహ్మణునికి విధి. అట్టి సమర్థునకే యత్యున్నతపదవి యంగీకరింపఁబడినది. వాని స్వార్థమున కవకాశము లేదు. అధికారగర్వమునకు చోటులేదు. అతఁడు స్వార్పణము చేసిన యీశ్వరసేవకుఁడు. వీని యుపకారము నందుట కందఱకును అధికారము గలదు. తన యోగ్యతను గుర్తించిన ప్రజలు ఐచ్ఛికముగ నొసఁగు గౌరవమును తప్ప మరిదేనిని కోరుటకును అతని కధికారము లేదు. కాని, సదా సంఘసేవ చేయుచు అతఁడు మాత్రము పాటుపడవలసినవాఁడుగ నున్నాఁడు. సంఘసేవకై యితఁడు సమస్తకళలను సర్వవిద్యలను నేర్వవలయును. అన్ని కార్మికవిద్యలను వైద్యవిద్యను శాస్త్రములను నేర్పుకొనవలయును. ఇటీవల నన్యదేశీయపరిపాలనమున సాంప్రదాయములు సంచలించి దేశీయపరిశ్రమలు క్షీణించి దేశీయకర్మవిద్యాధికుల గౌరవమునకు వసతు లదృశ్యమైనయెడ, బ్రాహ్మణులు పరిశ్రమలను నిరసించుచు అట్టివానిని విడువక జీవించువారిని గౌరవహీనులుగ ప్రదర్శించుచు కల్పితసూత్రములను సృజించిరి. కేవలము అక్షరపరిచయమాత్రమున పరఁగు చదువులకు మాత్రమే గౌరవము పాటింపఁబడుచువచ్చినది. మన దేశము నాక్రమించిన వర్తకుల కిది లాభముగఁ గాన్పించినది. ధీశాలులును వైశద్యకలితులును దేశాభ్యుదయహేతువు లగు పరిశ్రమలును వాని ననుసరించి వాణిజ్యమును దేశధనమును పాలకవర్గపు జాతివా రగు విదేశీయవర్తకులచే చిక్కినవి. ఈస్టు ఇండియా కంపెనీవారి చరితలను విమర్శించినచో ఈ యంశములు తేటపడఁగలవు. మఱియు, మహోన్నత మగు క్షేత్రగణితమును సాధించిన బ్రాహ్మణశిల్పులు తమ విద్యలను యజ్ఞవేదికల నిర్మాణసూత్రములందును దేవాలయనిర్మాణవిధులందును వాస్తుశాస్త్రమునందును ప్రదర్శించియుండిరి. పూజార్హము లగు నానావిధపాత్రలను చేయుటకును విగ్రహరచనకును ప్రాచీనయంత్రనిర్మాణములకును అస్త్రశస్త్రనిర్మాణమునకును వలయు శాస్త్రముల నెల్ల కార్మికానుభవము లేకయే కేవలము చదువుచే బ్రాహ్మణులు రచించిరని గాని ఏదేవతయో వ్రాసి యిచ్చెనని గాని విశ్వసించుట చారిత్రకవిమర్శనము గాదు.

గదా. ఇటులే పూజ్యులగు మహాఋషులు రచించిన వైద్యశాస్త్రములను శిల్పశాస్త్రములను వాస్తుశాస్త్రములను ఇంక ననేకశాస్త్రములను విమర్శింపుడు. అవస్థాంతరములందు దేశీయకళలకును శాస్త్రములకును ప్రముఖత నశించినప్పుడు, వానికిని వానివలన జీవించువారికిని గౌరవము తగ్గినది. అప్పుడవి బ్రాహ్మణవృత్తులు గావని స్మృతియు కల్పితమైనది. తిరిగి దేశీయులకు స్వజాత్యభ్యుదయమున పాలుగొను నదృష్టము వచ్చినప్పుడు వీనికని పూజ్యత లభింపగలదు. సూచన లప్పుడే కాన్పించుచున్నవి. రాజభాష యగు నింగ్లీషు సంసర్గము గల చోట ఈ వృత్తులకు గౌరవము వచ్చియే యున్నది. బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు చోట్ల నాంగ్లవిద్యాకలితులగు దేశీయచిత్రకారులకును శిల్పులకును ప్రముఖత గొనసంగబడుచున్నది.

భారతసంఘమున రెండవ తెగ క్షత్రియసంఘము. వీరికిని ఇతరులతో వైరము లేదు. సంఘమునం దితరుల కెంత ప్రాముఖ్యము గలదో వీరికి నంత గలదు. వీరు సంఘసంపదను దేశమును కాపాడవలసినవారు; రజోగుణప్రధానులు; పాశ్చాత్యులతో పోల్పదగినవారు. కాని, పాశ్చాత్యులు సర్వమును జయించి యద్దానిని స్వార్థమునకై యుపయోగించుచు ఇతరులను గూర్చి తేతె మ్మనుచుండ, భారతవీరుడు సంఘక్షేమమునకై స్వార్పణము గావించి రమ్మ సారక్షణమును గని వర్ధిలు మనును. పాశ్చాత్యవీరుడు నన్నెందఱు సేవింతురో చూడుడు నావలన నెంత యైశ్వర్యము సమకూరెనో గణింపుడనె, భారతవీరుడు నేనెందఱ కుపకృతి చేయుచుంటినో నావలన నెందఱు రక్షణ గాంచగలరో యెంచుడనును. క్షత్రియునకు కూడ స్వార్థత్యాగము పరార్థరక్షణము దేశసేవయు గమ్యార్థములుగ నున్నవి.

మూడవ తెగవారగు వైశ్యులకును సంఘసేవయే ధర్మము. ఆ సంఘసేవను సమర్థతతో తమ నేర్పు కొలది నిర్వహించుటయే వారి గమ్యార్థము. వీరును ఇతరులను ఈర్ష్యాభావమున జూడరు. ప్రజల యైహికవాంఛల కనువగు పదార్థములను ధనమును సేకరించి వానికి ప్రచారము కల్గించుటయే విధిగ నెంచిరి. దేశమందలి ధర్మము లన్నియు వీరిపై నాధారపడియుండును. వీరు సంపన్నులైన కొలది సంఘమువారికి ధైర్యము హెచ్చుచుండును. ఇంక చతుర్థులు నిటులే దేశారాధనపరులై వఱలుచుండిరి. వీరికి చదువులు తక్కువయే. అయినను, విదేశీయసంసర్గము తక్కువగుటచేత దేశీయ సాంప్రదాయములను కాపాడుచుండిరి. అజ్ఞాను లను మాటయు వాస్తవమే గాని, అగ్రజులపై భక్తి గలిగి వర్తిలుటవలన సంఘలాభమునకు తోడ్పడుచుండిరి. వీరిబోటివా రితరదేశములలో నుండిన యెడల, వారి ధనసంపదలును అజ్ఞానమును వారి లోలతకును సంఘపీడనమునకును నుపయోగపడియుండును. అవి లేక దారిద్ర్య మున్నచోట వారు సంఘమున కెల్ల శత్రువులుగ నుండెడివారు. వారు శాంతులై యుండరు; ఇతరులకు శాంతిని నిలువనీయరు. మన దేశమున నో చతుర్థుల గౌరవము మిక్కిలి యద్భుతమును గొలుపును. ఒంటిపూట యన్నమును తిని కృశించుచున్నను తృప్తులై యుందురు. కొంచెము కలిమి యరుదుగ నున్నను, వారు ముతకగుడ్డలనే ధరించుచు జొన్నన్నమే తినుచు నట్టికుండలనే వాడుకొనుచు సామాన్యపు టిండ్లలోనే నివసించుచు మోటు పనులనే చేయుచు, ఇది యదృష్ట మదియే యని వారు తమ పాటువలన లభించు సౌఖ్యము నితరులకు పంచి యిచ్చుచున్నారు. వారి యజ్ఞానమునకు తోడుగ సహిష్ణుత తృప్తి స్వార్థత్యాగశీలము నుండుటచే సుమహాత్ములేము. కాలానుసారమగు విద్యలను వారికి నేర్పి యుత్తమ[illegible]మునకు వారి నర్హులుగ నొనర్చుట దేశమున కెంతయు శ్రేయోదాయకము. వీరి సద్గుణపుంజము ప్రవృత్తిరూపము దాల్చి దేశము నున్నతికి గొనిపోవును. ఉత్తమదశయం దున్న సోదరులు వీరికి చేయూత నిచ్చుట విధి.

ఇంకను పంచము లనువారు గలరు. వీరు ముఖ్యముగ ననార్యజాతివారుగ గణింపబడుచుండిరి. వీరు మిక్కిలి మూఢదశయం దున్న యాదిమవాసుల సంతతివా రనుటకు సందియము లేదు. కాని, చిరకాలము వీ రార్యులతో నివసించి యార్యుల కష్టసుఖములకు తోడ్పడుచు వారి యభ్యుదయమునకు మూలమగు సేవల నన్నింటిని గావించుచుండ వీరి యున్నతికి తోడుండమి, గొప్ప లోపము. వీరు ముఖ్యముగ చతుర్థులు సంఘమున కొనసాగుచు మెచ్చిన సేవను తమపైకి దీసికొని వారు కూడ సౌభాగ్యశాలు లగుటకు కారణములు కల్గించిరి. ఆర్యాగమనకాలమున కొందఱు ఆర్యులు ఓడించినను క్రమక్రమముగ వారియందు [illegible] సహించిరి. వారిని తమ హిందూమతములోనికి తీసికొనిరి. వారికి హిందూమతమును బోధించిరి. మఱియు, వారి సంసర్గమున వారి మతాచారములను గూడ కొన్నింటిని నార్యులు చేపట్టిరి. గంగానమ్మ పోలేరమ్మ ఆటలమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల నారాధించుట భూతములను దయ్యములను గొల్చుట యనార్యులవలన నబ్బిన యాచారములే. ఇందువలన ఆర్యులు విదేశాక్రమణము చేసినను అచ్చటి మూలనివాసులను నాశము చేయక వారియెడల సౌభ్రాతృత్వము చూపినట్లు తెలియును. ఇంకను చిత్రమేమనగా, మన యనార్యులందు జ్ఞానులును ఆత్మనిగ్రహసంపన్నులును గాన్పించినప్పుడు వారిని మహాఋషులలో జేర్చి గౌరవించిరి. ఉపనిషత్తులలో కొన్నింటిని ఇట్టివారు రచించిరని చెప్పుదురు. ఇట్లు భారతీయుల యౌదార్యము సమష్ట్యభ్యుదయమునకని గ్రహింపగలము. పాశ్చాత్యుల వ్యష్ట్యభ్యుదయాభిధాన మీ కాలమున పరిపక్వము గాంచుచుండ, భారతీయుల సమష్ట్యభ్యుదయాభిధానము చిరకాలము క్రిందటనే పరిపూర్ణత గాంచి కాలచక్రము ననుసరించి యిప్పుడు క్రిందైనది. మఱియు, ఆ కాలచక్రము ననుసరించియే యున్నతికి రాగలదు. కొందఱు భావించునట్లు పునరుద్ధారణము కలుగ గానంతగా శిథిలమై పోలేదు.

మూడు శతాబ్దుల క్రిందట వర్తకమునకై మన దేశమునకు వచ్చి క్రమక్రమముగ నిక్కడ స్థిరపరిపాలనము నేర్పఱచుకొనిన బ్రిటిషువారు భారతదేశమునందు సంభవించిన విప్లవముల నడంచి కల్లోలములను మాన్పి శాంతిని నెలకొలిపిరి. ఇంకను భారతభూమి

నౌన్నత్యమునకు తెచ్చి తిరిగి పూర్వపు స్థితిని చేకూర్పవలసిన వారగ నున్నారు. వీరీ విధిని చక్కఁగ గుర్తించియే యున్నారు. బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు భారతదేశము పట్ల మహౌదార్యబుద్ధితో నిప్పుడు వర్తిలుచున్నారు. కాని, మన దేశమునకు ఉద్యోగవశమున వచ్చిన బ్రిటిషువారును వర్తకము నెలకొలిపిన బ్రిటిషువారును మాత్రము తమ జీవితాదర్శమునకును భారతజీవితాదర్శములకును భేద మున్న దని గ్రహింపఁజాలకున్నారు. మఱియు, భారతీయులకు ప్రత్యేకము లగు నాదర్శము లున్న వనియే గ్రహించినట్లు లేదు. కాని, వీరు భారతవీరుల సలహాల నంది భారతీయుల జీవితాదర్శముల కనుగుణ్యముగ వర్తించినయెడల సిద్ధింపఁగల మహాఫలములు భారతదేశమున పాశ్చాత్యాదర్శములను నెలకొలుపఁజూచుచు ప్రజల నెల్ల సహజలక్షణవిరహితులుగ చేయ నెంచుటవలన విపరీతము లైనవి. ఒక జాతియొక్క యాదర్శములును సాంప్రదాయములును ఆ జాతియొక్క మాతృభాషయందును దాని వ్యాకరణమునందును వాఙ్మయమునందును ఇమిడియుండును. వానికి ప్రబోధము కల్గించి యున్నతికి తెచ్చుటకు తగిన సాధనము లా భాషావాఙ్మయములే యగును. కావున, ఏ జాతివారికిని విజాతివారు గురువులుగ నుండఁజాలరు. ఒకవేళ నన్యజాతీయులు విద్యాశాఖయం దుద్యోగములు వహించినను, వారు సలహాదారులుగను ధర్మదర్శులుగను నుండి స్వజాతీయులచేత విద్యాబోధనకార్యమును నడుపవలయును. కేవలము వర్తకమునకై వచ్చి యా వర్తకమున కనుకూలముగ నొనర్చుటకే యీ దేశమును పాలింపఁబూనిన బ్రిటిషువారు దేశాభ్యుదయమును పూర్ణముగ చేకూర్పఁజాలరు. ఈ తత్త్వము నెఱింగియే విక్టోరియా రాణి దేశపాలనమును కంపెనీవారి చేతులలోనుండి తప్పించి రాజనీతిజ్ఞుల హస్తములం దిడినది. మఱియు, భారతీయులను బ్రిటిషు వారితో సమముగ చూచుచు, సమానౌన్నత్యమునకు తెచ్చెద నని వాగ్దానము చేసియున్నది.

కాని, భారతదేశమున విద్యాశాఖాధికారమును తమ హస్తముల నుంచుకొనిన విదేశీయులు సర్వము నాంగ్లభాషామూలమున నేర్పనెంచి దేశభాషలను తృణీకరింపఁజేసిరి. ఆ యత్నము విఫలమై దేశీయ యువకుల కెంతయు ననర్థదాయకముగ నున్న దని తెలియవచ్చినది. అయినను, దీనిని చక్కఁబఱచుటకు మార్గాంతరము దేశభాషాభివృద్ధి యని యొప్పుకొనకున్నారు. ఆధునికపద్ధతిని స్వదేశభాషలలో వ్రాయఁబడిన ప్రకృతిశాస్త్రములు వాణిజ్యశాస్త్రములు కార్మికకళలు లే వని బెదరించుచున్నారు. వానికి ప్రయోజనమును కల్పింపనిదే యవి నిర్మితములు గావు. ప్రయోజనము కనఁబడెనా యొక్క వత్సరములో దేశీయభాషాగ్రంథములతో భాండాగారములు నిండఁగలవు. గ్రహింపవలసిన జ్ఞాన మేదియో వివరింప నలవి గాక యా జ్ఞానమును దానికి కరండికవలె నున్న భాషను నొక్కుమ్మడిగ లోఁగొన నెంచు విద్యార్థులు ఫలములోని గుజ్జుకొఱకై తొక్కను గూడ భుజించి భంగపడు మూఢజనులై పడుఁగుచున్నారు. మఱియు, కొందఱు మన యాంగ్లేయుల పాలనమువలన విప్లవములనుండి రక్షణయు ప్రఁదేశాంతరము గావున, వారి భాష మూలముననె జ్ఞానకలితులము గావలయు ననుచున్నారు. దైవఘటనమువలన తల్లి పాలు లేక యావుపాలచే ప్రతికిన శిశువు గోవుజాతిలో కలిసియుండఁగలఁడా? దిక్కు లేని సమయమున శరణ్య మైన గోవుం గూర్చి బాలుఁడు కృతజ్ఞుఁడుగ నుండఁగలఁడు; మఱి యా గోవును పూజింపఁగలఁడు. అటులే భారతీయులు బ్రిటిషువారికి కృతజ్ఞులై యుండఁగలరు గాని బ్రిటిషువారుగ మాఱిపోఁజాలరు. కొందఱు స్వప్రయత్నముచే భారతీయులేమియు నొనర్పరా దనియు ఆంగ్లేయులే సర్వమును సమకూర్చి చెల్లఁగ కాపాడఁగల రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విశ్వాసము భారతీయుల మానసక్షేత్రములను చిరకాలమునుండి కలుపువలె నావరించియున్నది. స్వజాత్యుద్ధరణమునకై యెట్టి ప్రయత్నములు చేయవలయు ననినను ఈ రాయి యడ్డముగ నున్నది. జ్ఞానాంకురమునకు వేరు పాఱను నవకాశము లేకున్నది. దైవఘటనమువలన నైరోపాయుద్ధ మను భూకంపము ఈ చిరకాలతిని పగులఁగొట్టినది. యుద్ధావశ్యకతల ననుసరించి యూరపు దేశవాసులు భారతీయులను గూడ ప్రయోజకులుగ నాదరించుటచేత భారతజాత్యుద్ధరణాంకురమునకు అమృతబిందువులు లభించినవి. దాని వేళ్లు నిష్క్రియత యను చిరకాలపు సందులనుండి మానసక్షేత్రముల లోనికి మార్గము గాంచినవి. స్వదేశోద్యమమునకు నూతనోజ్జీవము కల్గినది. ఇఁక దీని యభివృద్ధి నెవరు నాఁపఁజాలరు; ఇంతవఱకును గాని నాఁపిన చిరకాలపురాయి శతధా భిన్న మైనది.

హఠాత్తుగ లేఁగిన యుద్ధఝంఝామారుతము సకలజాతిభూజములను అల్లల నాడించినది. ఆ మారుతమే బ్రిటిషుజాతిభూజశాఖలను భారతభూమి పై పునకు వంచినది. భారతజాత్యుద్ధరణోద్యమలత లా శాఖల నలముకొనినవి. ఒండొరుల విడిపించుకొను మార్గము లేదు. రెంటను అభివృద్ధి గాంచి అమితను ఫలములను పడయఁగలవు. ఒండొరుల సువర్ణపత్రపుష్పఫలములచె రెండును శోభాయుతము లై వెలయఁగలవు. ఆంగ్లేయుల రాజనీతియు వాణిజ్యకౌశలమును సామ్రాజ్యనిర్మాణదక్షతయు భారతదేశమును క్షేమముగ వర్ధిలఁజేయును. భారతీయుల స్వార్థత్యాగమును పరోపకారాదర్శమును సర్వసౌభ్రాతృత్వమును ఆంగ్లసామ్రాజ్యమున కూఁత నిచ్చును అక్కఱ కలుగునప్పుడెల్ల భారతజాతి బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు మహాబలసత్త్వకోశాగారమై వెలయఁగలదు. ఇందున నుభయజాతులును ఆత్మీయలక్షణములతో నభ్యుదయము గాంచి పరిపూర్ణతను సాధింపవలెను.

కావున, భారతజాతి విద్యాపద్ధతి భారతీయుల చేతులలో భారతజాతీయసాంప్రదాయములతో భారతజాతీయాదర్శప్రకాశనమునకై పోషణ గాంచవలయును. తోఁటమాలీలవంటి గురువులు గావలయును. ప్రతిబాలుఁడును బాలికయు ఐదవ యేఁట విద్యాభ్యాసమునకై గురువున కప్పగింపఁబడినప్పుడే వారు భారతమాతృసేవకర్పణ మైన ట్లెంచఁబడవలయును. గురువు తా నొక శిష్యుని చేర్చుకొనినప్పుడెల్ల అఖండభారతమాతృసేవాధురంధరునికి సుశిక్షను గఱపు పావనవిధిని తాను తలఁ దాల్చుచున్నట్లు గ్రహింపవలెను. పూర్వపు మహావీరులను శూరులను సూరులను మదిఁ దలఁచి వారి

యాశీర్వాదబలమును వారి యావేశమహిమను విద్యార్థులకు లభింపఁజేయుటకై పూనుకొనవలెను. స్వదేశభూగోళశాస్త్రము స్వదేశ వీరచరిత్రము స్వదేశధర్మము సమస్తవిద్యలకును కేంద్రస్థానమై వెలయవలయును. స్వదేశభూగోళ మను క్షేత్రమును స్వదేశచారిత్ర మను నలవయు స్వదేశసాంప్రదాయ మను నీరును స్వదేశాభ్యుదయ మను సూర్యరశ్మియు స్వదేశాభిమాన మను పుష్పములును స్వదేశసేవ యను ఫలములును గలిగి దేశీయవిద్యావల్లికామతల్లి వర్ధిల్లుఁగాక!

విద్యాభ్యాసము ప్రప్రథమము నుండియు దేశచరిత్రములను స్థలపురాణములను అనుసరించి యుండవలయును. ఇది భారతీయుల పూర్వాచారము. శిశువులను గూర్చి గానము చేయు జోలపాటలే మన కా మార్గమును విశదము చేయుచున్నవి. ఎన్నెన్నియో మహావీరచరిత్రము లీ పాటలయం దిమిడియున్నవి. నామకరణమునసె పూర్వపూరపూజన మారంభ మగుచున్నది. జీవితమందు మన కేవిషయమున దారి చూపవలసివచ్చినను, రామాయణమహాభారతకథ లాధారముగ నున్నవి. ప్రతిపట్టణమును ప్రతి పల్లియు ప్రతిపర్వతమును ప్రతి గుట్టయు ప్రతిభూజమును ప్రతినదియు ప్రతి చెఱువును, ఇది యది యన నేల, భారతభూమియందలి ప్రత్యణువును ఏదో పావనకథ కాధారమై యున్నది. ఈ కథల ననుసరించితిమా పసితనము మొదలు సర్వకళాశాలనుండి భారతీయులు వెలువడువఱకును గావలయు ధర్మసూక్ష్మములును వాటి యున్నతవిద్యల కాధార మగు భూగోళశాస్త్రిక చారిత్రక విద్యలకే గాక అర్థికశాస్త్రము ప్రకృతిశాస్త్రము మున్నగు సకలవిద్యలకును పునాదిగా నుండవలయు మానసికశిక్షణము కూడ లభింపఁగలదు. ఈ కథల ననుసరించియే తప్పక విద్యావ్యాపనము చేయవలయును. కొంత కాల మైన పిమ్మట విద్యాదృష్టిమండలము హెచ్చించి క్రమముగ నీ ప్రారంభవిద్య నాధారము చేసికొనియే జగము నంతటిని దృష్టిమండలములోనికి తేవచ్చును. ఈ విధానమునకు మాతృభాషాసాధనము తప్ప వేఱు మార్గము లేదు. ఈ విధానము తప్ప సమంజస మగు పద్ధతి లేదు. మన దేశభాష లగు హిందీ మరాటీ బంగాలి గుజరాతి మలయాళము తెలుఁగు అఱవము మొదలగు నన్ని భాషలును విశాలవాఙ్మయములతో చెన్నారుచున్నవి. జాతీయసాంప్రదాయములును ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును వారి పౌరాణిక గ్రంథజాలమును శాస్త్రములును అన్నియు ఆ భాష లన్నింటను గలవు. "ఏ యాంగ్లేయము క్రొత్తది మానవుని బుద్ధి మాన్యులగు ప్రసాదసిద్ధిని గాంచినదో మహాత్ములగు మనుష్యులను జననము చేయఁగల్గినదో ఆ మనుష్యుల నన్వయము చేసినాని ప్లేటో కాంటు మున్నగు తత్త్వవేత్తల గ్రంథములను పఠించినవారి మన్ననఁ బడసినదో ఆ భూమి యేది యని నన్నడుగుదురేని, ముమ్మాటికిని హిందూదేశమును జూపవలసియున్నాఁడ" నని మాక్సుముల్లరు మహాశయుఁడు వక్కాణించియున్నాఁడు. కావున, దేశీయభాషల సమగ్రతను గాని దేశీయపద్ధతుల యోగ్యతను గాని దేశీయుల సిఫ్రుతను గాని నిరసించుచు పురోవృద్ధ్యాశానిస్పృహు లైనవారు అల్పసంశయమును వీడి ఆత్మవిశ్వాసమును పెంపొందించుకొనుచు, కావలసిన చోట్లనెల్ల అన్యుల సాయమును పడసినను స్వయంకృషిచేత జాతీయవిద్యావిధానము ననుసరింతురుగాక! అచిరకాలముననే భారతీయు లభ్యుదయమును గాంతురుగాక! ప్రతిభారతీయుఁడును జాతియందు తన స్థానము నర్హాలీల నలంకరించు నవకాశము గలవాఁడగునుగాక! విద్యాలయము లెల్ల ఈరీతిని జాతీయనీతులకు సుశిక్షణాసంఘభద్రభవనములై విలసిల్లుఁగాక! పూర్వపు మహాఋషిసంతతి కాలానుగుణ్య మగు రూపాంతరములతో భారతమాత గర్భమున జనించి యీ పూజ్యురాలిని ప్రపంచమందలి దేశములలో నగ్రగణ్యగ ప్రదర్శింపఁజాలును గాక! భారతీయోద్ధరణమునకు భారతజాతీయవిద్యయే సుగమమార్గ మని యెల్లరు గ్రహింతురుగాక!

ఆంధ్రోద్యమము — మన నాయకులు

దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరి గారు

జాతియొక్క మతము క్షాత్రము ఔదార్యము ధర్మము పరాక్రమము పాండిత్యము శౌర్యము సాహసము నాగరికత మొదలగు సర్వగుణములును తన్నాయకునియందు మూర్తీభవించును. నాయకుల యుదారగుణములు జాత్యాదర్శమునందు ప్రతిఫలించి జాతిని తేజోవంతముగఁ జేసి జాతియందు నశించుచున్న యుత్తమగుణములను ప్రజ్వలింపఁజేయును. నాయకుఁడు క్షాత్రవంతుఁడైనచో జాతి క్షాత్రసంశోభితమై వాసిగాంచును. నాయకుని విజ్ఞానము జాతికి విజ్ఞానమును నాయకుని వితరణము జాతికి వితరణమును. ఇంత యేల, నాయకుని కే గుణము లుండునో ఆ గుణములు జాతికిఁ గూడ ప్రచండగతితో సంక్రమించి జాతిని తదుచిత స్థితికిఁ గొనివచ్చును. నెపోలియనుయొక్క యప్రతిహతక్షాత్రము ఫ్రెంచిజాతియందు మూర్తీభవించి సకలలోకభయంకరమై జగద్విఖ్యాతమై బహువ్యాప్తమైన సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకు కారణమయినది. రాముని పితృభక్తి పాండవవీరశేఖరుల క్షాత్రము హరిశ్చంద్రుని సత్యనిరతి విక్రమార్కుని యౌదార్యము మొదలగు గుణములు భరతఖండమున తత్తదుచితసమయముల వ్యాపించి వివిధజాతులను వివిధవిశాలగుణసంశోభితములనుగాఁ జేసినవి. హరిశ్చంద్రుఁడు శ్రీరాముఁడు పరశురాముఁడు సీత మొదలగువారు ప్రాచీనార్యుల సత్య పితృవాత్సల్య క్షాత్ర పాతివ్రత్యము లను నుత్తమాదర్శముల మూర్తులు. మఱియు, ఆ గుణములను జాతియందు సర్వకాలము విజృంభింపఁజేయు శక్తి గల్గి రాత్రింబవళ్లు క్రొత్త క్రొత్త కాంతులతో ప్రకాశించు దీపములు, అసాధారణతేజోవంతములు నవర్ఘములు నగు మణులు. నాయకుని యున్నతస్థితియందు సంతసమును అనితగసాధారణగౌగవమందు గర్వమును కష్టస్థితియందు సానుతాపమును జాతికి సహజము. నాయకుఁడు జాతియొక్క యశేషవ్యక్తి దృక్ప్రచారపాత్రమగు కేంద్రీకృతస్థానము—జాతియొక్క యున్నతస్థితిని క్షాత్రమును జ్ఞానమును ఔదార్యమును మేధాశక్తిని సాహసమును, ఇంత యేల, సకలోత్తమగుణములను ప్రతిఫలించు బింబము—కాదు జాతియొక్క శిరస్సు.

అత్యంతదుర్ఘటసమస్యలు తటస్థించి 'క్షోభ' పెట్టి చీకాకు పఱచినప్పుడును శత్రుపరంపరల ధాటికి తాళఁజాలక సుడివడినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల విపరీతదారుణకార్యపరంపరలచే నణఁగద్రొక్కఁబడి స్వకీయ ధైర్యము గోల్పోయి నిరాధారమైనప్పుడును నీతి మతము ధర్మము విజ్ఞానము మొదలగునవి నశించి తీవ్రసంస్కరణ మవశ్యమైనప్పుడును జాతి ఒక్కమొగముతో అసామాన్యగుణవిరాజితుఁ డగు నాయకుని రక్షణకై నిరీక్షించుచుండును. అనితరసాధారణప్రజ్ఞతో తేజముతో ధైర్యముతో క్షాత్రముతో శాంతముతో స్థైర్యముతో గంభీరహృదయముతో ఆ దుర్భరకష్టపరంపరలను విషమసమస్యలను నాయకుఁడు మార్కొని జాతి నుద్ధరింప యావచ్ఛక్తిని వినియోగింప సంసిద్ధుఁడై విజయముతోఁ గూడ దేశోద్ధరణమునో లేక పరాజయముతో నాశనమునో పొందవలెను. హిందూదేశమును తురుష్కుల బారిఁ బడకుండ చేయనెంచి పరాజితుఁడై పృథ్వీరాజు క్షాత్రధర్మోచితముగ యుద్ధరంగమున శత్రువులతో పోరి చచ్చుట ఇందునకు హిందూదేశచరిత్రమునందు ప్రత్యక్షముగా కన్పట్టు ప్రమాణము.

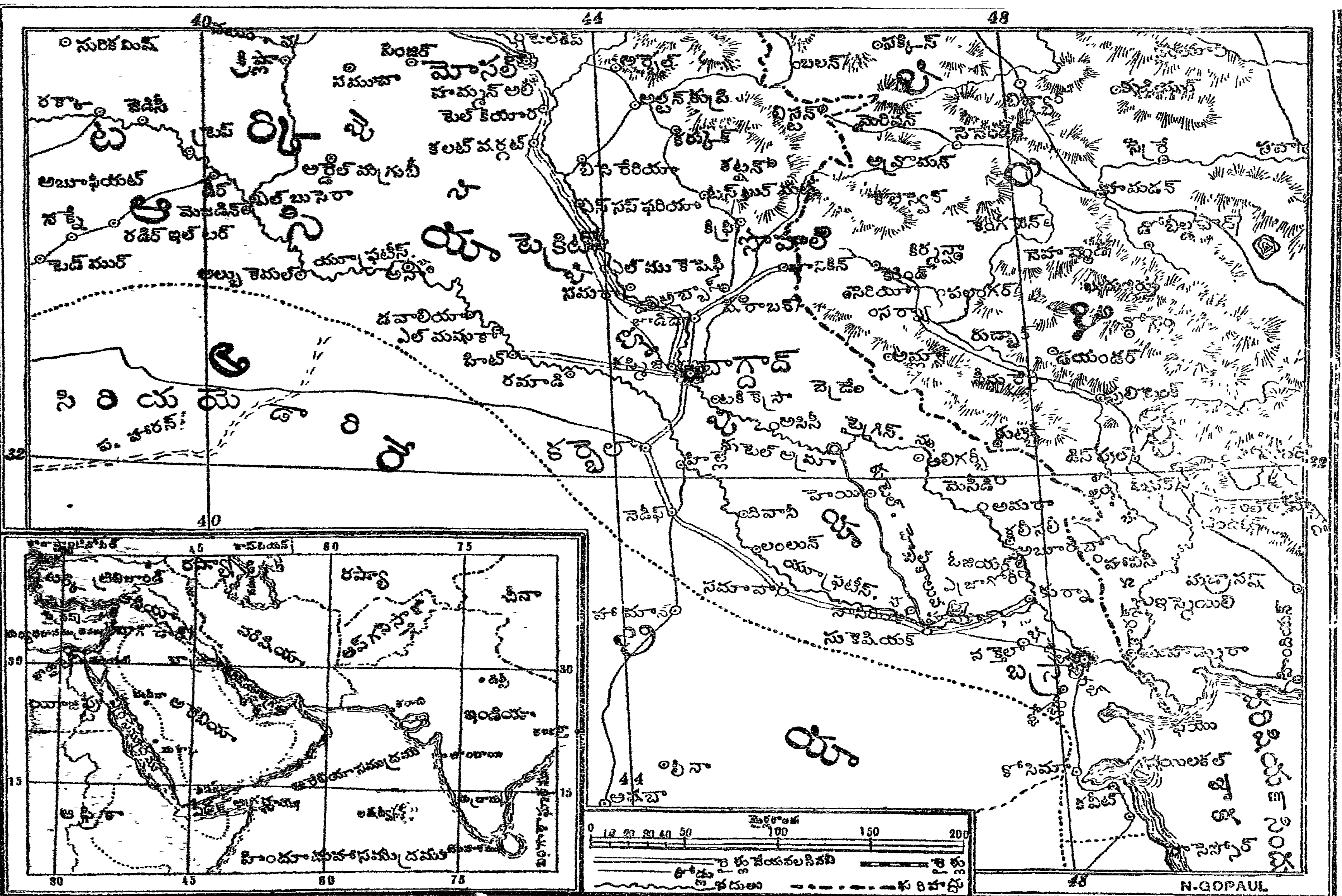
సుప్రసిద్ధాంధ్రరాష్ట్రమునందు పూర్వకాలమున ధీరులై విఖ్యాతిం జెందిన యుత్తమనాయకులు పెక్కురు గలరు. వారి యుదారగుణములు భావములు వాక్కులు తేజోవంతము లగు చేతలు కాలవశమున చీకటియందు నిద్రించుచున్న యాంధ్రప్రపంచమునందు ప్రకాశకాభావముచే మినుకుమినుకు మనుచు నస్పష్టమనోహరకాంతిబీజములను వెదచల్లుచు వెలయుచున్నవి. తదీయమనోహరకాంతులను నేత్రోత్సవముగా క్రోలి ప్రపంచయాత్రయందు నూత్నతేజముతో జవసత్త్వములతో పందెమువైచి పర్వెత్తి తన యనన్యసామాన్య మగు ప్రాచీనవైభవమును ఉన్నతస్థితిని పొంది ప్రపంచమునకు మిఱుమిట్లు గొల్పుటకు మాఱుగా మత్తుగొని యాఱవిచ్చిన కండ్లతో నిప్పుడిప్పు డుదయించిన — ఉదయించుచున్న — స్వాత్మశక్తి తేజమును చూచుట కాంధ్రజాతి భయపడుచున్నది. మహాయోధాగ్రేసరుని ఆంధ్రజాతీయక్షాత్రమూర్తిని అసాధారణప్రతాపమార్తాండుని వితరణగుణనిధిని అనన్యసామాన్యవివిధగుణవిశిష్టుని ఉదారుని సాహసైకధనుని పుంజీభూతాంధ్రగుణరాశిని కృష్ణదేవరాయసామ్రాట్టు నవలోకింపుఁడు! అతఁడు అంగ వంగ కళింగ పాంచాల మహారాష్ట్రాది హిందూదేశస్థ వివిధరాష్ట్రములును మహమ్మదీయ మతముచేతను మహమ్మదీయ నాగరికతచేతను ఆచారాదులచేతను సమ్మోహితములై యాత్మవ్యక్తిత్వమును గోలుపోవుచున్నప్పుడు చెలియలికట్టయై నిల్చి తన సామ్రాజ్యమున కా వాసన సోఁకకుండఁ జేయుటయే గాక వివిధరాష్ట్రములకు కుక్షింభూతశోభచే చెన్ను మాసియుండ విజయనగరసామ్రాజ్యహిమాంశున కాత్మీయశోభాయమానప్రతిభచే షోడశకళాపరిపూర్ణస్థితి నొసంగి భారతదేశాంతరిక్షమునం దా బింబము నన్యదుర్లభప్రభాపటలముతో ప్రకాశింపఁజేసిన ప్రభారాశి; అనితరసాధారణశక్తితో అవిదితపరాజయముతో శత్రుమండలములను దహించి యాంధ్రక్షాత్రమును పరిపూర్ణస్థితికిఁ దెచ్చిన వీరవరుఁడు, ధీరవరుఁడు. ముక్కు మూసి జపించు విద్యా

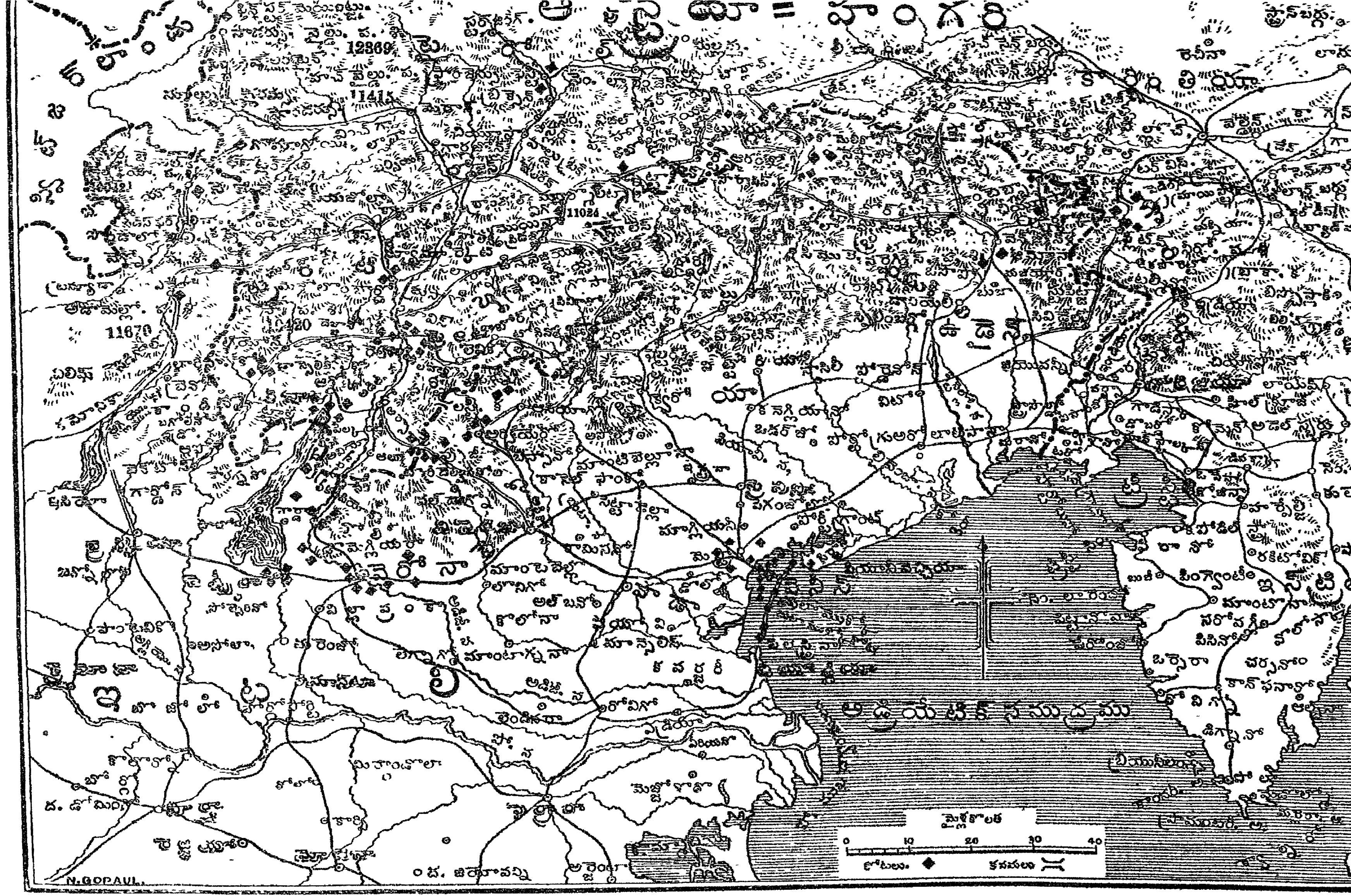
రణ్యు లెక్కడ! సుప్రసిద్ధవిజయనగరనిర్మాణ మెక్కడ! గాడుం డా ప్రదేశము భయంకరసాంద్రారణ్యములచే నగమ్యముగా నున్నది. ఎక్కడ చూచినను మత్తేభఘీంకృతులు శార్దూలగర్జనములు నక్కల కేకలు క్రూరమృగసంచయనివాసములు పొదలు భయంకరగుహలు కాంతారములు మహావృక్షములు గుట్టలు చెట్లు దిబ్బలు. కాని, నిరంతరపరిశ్రమకును స్వేచ్ఛాకృతప్రయత్నమునకును పట్టుదలకును సాధ్యము గాని దేది గలదు? ఇప్పు డా భయంకర శార్దూలనినదముల స్థానమును మధురమృదంగనాదము లలంకరించినవి. ఆ యాకాశవిడంబితుంగవృక్షసంతతులు వివిధసౌఖ్యనిలయము లగు సౌధపరంపర లైనవి. క్రూరమృగసంతానభయంకరము లయిన యా కాననములు విలాససంచలన్మృగసంశోభితారామములుగ పరిణమించినవి. కాంతారములు రాజమార్గములుగను ఆ వికృతములగు బయళ్లు మనోహరపుష్పవాటికాసమేతము లయిన కాసారములుగను మారినవి. రాజకీయవిప్లవములు సంభవించినప్పుడును ధర్మవిలోపము మతిసాంకర్యము మొదలగు దుష్కరసమస్య లెదుర్కొనినప్పుడును ప్రబలశత్రువిజృంభణము కల్గినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల క్రూరకర్మముల చేతను పాపకృత్యములచేతను అణఁగద్రొక్కఁబడి జాతి విషమస్థితియం దున్నప్పుడును సాహసముతో రంగస్థల మవతరించి యాత్మలాభములను వర్జించి యవశ్య మైన సర్వస్వమును ప్రాణములను గూడ నర్పింప సంసిద్ధులై నాయకత్వము వహించి జాతి నుద్ధరించినట్టియు అట్టి పవిత్రకార్యప్రయత్నములం దాత్మబలిని చేసినట్టియు మహాధీరవరులు ఆంధ్రదేశచరిత్రమునందు పెక్కురు గలరు. పాపరాయాది బొబ్బిలివీరులు యుగంధరమంత్రి ప్రతాపరుద్రుడు మొదలగువా రట్టి మహామహులలో కొందఱు.

ఆంధ్రజాతి కిప్పుడు విషమసమయము సంప్రాప్త మైనది. పూర్వోన్నత్యము వైభవము నశించినది. విజయనగరసామ్రాజ్యమునాఁటి విక్రమము ఓరుగంటిసామ్రాజ్యకాలమునాఁటి యున్నతస్థితి పల్నాటివీరుల కాలమునాఁటి క్షాత్రము నేఁ డాంధ్రజాతియందు కనబట్టవు. విక్రమము శౌర్యము ధైర్యము సాహసము మొదలగు గుణరత్నములు తొలఁగినవి. గాఢాజ్ఞానతిమిరము విస్తరింప, ఆంధ్రజాతి కాలక్రమమునఁ దన తొల్లిటి యున్నతగౌరవమును భారతజాతులందు తనకుఁ గల స్థితిని విధిని సర్వమును మఱచినది. నిస్సహాయ యైన యాంధ్రజాతి యపారధనసంచయములు రక్తములవలె క్రోలివేయఁబడినవి. అవిద్య అవిశ్వాసము పిఱికితనము భయము అసహాయత్వము మొదలగు చరమావస్థాసూచకము లగు గుణములతో ఆంధ్రజాతి యాత్మవ్యక్తిత్వమును గూడ మఱచి బానిసయై బానిసల కుచిత మగు దైన్యముతో జీవచ్ఛవమై చిరకాలసమాగతనిద్రావస్థయందు నామరూపములు పోయి యపార్థమరణము పొందు దశ యాసన్నమగుచుండ, దైవిక మగు నొక యుత్తేజమును ప్రబోధమును కల్గినవి. ఆ కల్మియే యాంధ్రోద్యమము. తత్ఫలితముగ దేశమున దీర్ఘనిద్రోద్బోధమునకు తగిన కలవరము జనించినది. ప్రాచీనసమున్నతవైభవమునందు దృష్టి ప్రసరించినది. ప్రస్తుతస్థితి గోచరించినది. విస్మయము సంతోషము సిగ్గు కల్గి జాతియందు నూత్నసంచలనము కావించినవి. అసంతృప్తి జనించినది. ఆంధ్రజాతికి సహజములై దీర్ఘకాలమునుండి నిద్రించియున్న యాత్మగౌరవాకాంక్ష యౌదార్యము మొదలగు సు[illegible]మగుణములు భావప్రేరిత లగు నాంధ్రులం దైంద్రజాలికశక్తిచే బ[illegible] మెక్కుపరి విజృంభించినవి. కాని, యా జాతి నెదుర్కొనిన సమస్య గుహ్యకగము. జాతియందలి సకలలోపములను పోఁగొట్టుకొనుట యొక్కటే సాధన మని తెలిసినది. అది ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము. తదావశ్యకత బోధపడిన కొలఁది జాతియందు సంచలనసంక్షోభములు గాఢములును గాఢతరములును గాఢతమములు నైనవి. అనుచితవినిధజాతిసంయోగము — అర్ధనారీశ్వరత్వము — జాత్యభివృద్ధి కాటంక మని వెల్లడియైనది. ఇట్టి యసహాయస్థితియందు ఆంధ్రజాతి దీనవదనయై ఖిన్నయై సంచలితహృదయయై విశ్వాసముతో వాత్సల్యముతో నాయకుల ముఖకమలములను సముద్ధరణమునకై వీక్షించుచున్నది.

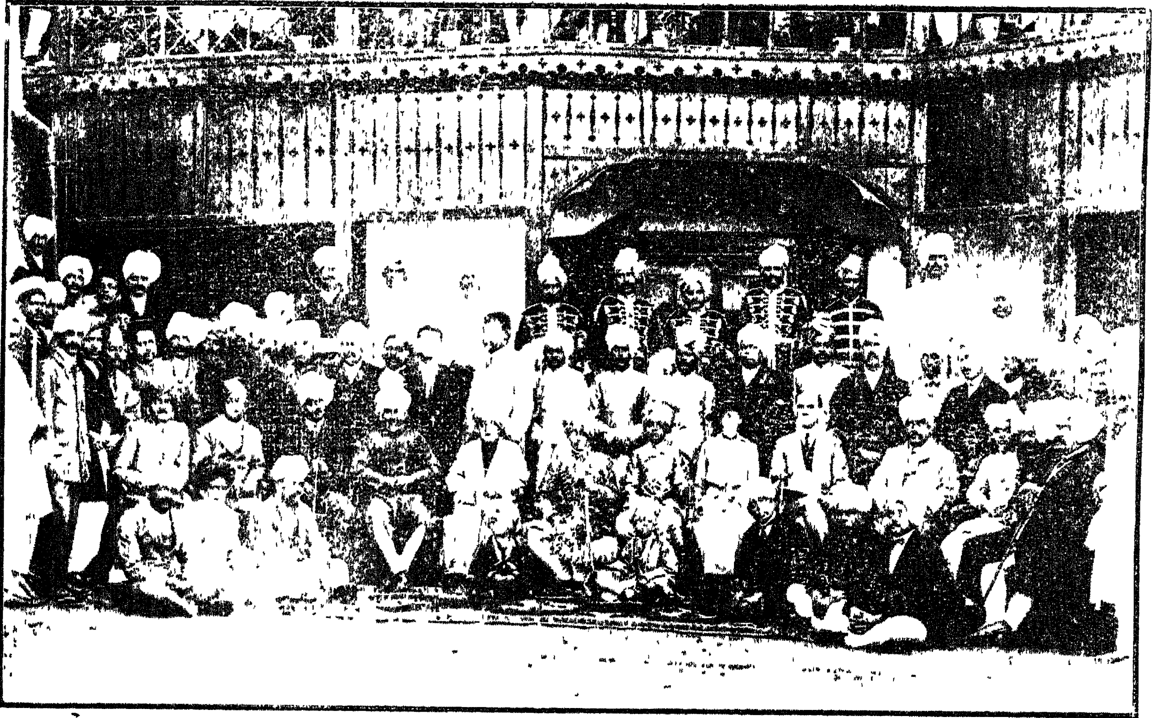
ప్రస్తుతాంధ్రనాయకుల జాతీయోద్ధరణపద్ధతులు దురవగాహములు. వీరి జాత్యుద్బోధనపద్ధతి యశాస్త్రీయమై యసామర్థ్యప్రేరకమై యున్నది. "తిరిపె మెత్తుఁడు, తిరిపె మెత్తుఁడు!"— ఇదియే యాంధ్రనాయకుల గంభీరనిస్వనము. వీరి ధర్మసూత్రముల ప్రకారము జాత్యభివృద్ధి జాతియొక్క క్రమకార్యనిర్వహణము [illegible] కృతప్రయత్నము ఆత్మబలము ఆత్మవిశ్వాసము జాతీయస్వా[illegible] లగు నాత్మాభివృద్ధికరము లైన కార్యములమీఁద నాధారపడియుండ లేదు. అనఁగా, స్వపరిపాలనము ఆంధ్రరాష్ట్రము ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము మొదలగునవి యెల్ల మంత్రములకు గాలందగఁ జింత కాయలు; మఱి, యాత్మబలప్రదర్శనమువలనను క్రమముగ హెచ్చుచున్న యాత్మవిశ్వాసాత్మసమర్పణములవలనను [illegible] వచ్చితీరవలసిన ప్రయత్నైకలభ్యము లగు వస్తువులు కావు. నింద్యమై దోషభూయిష్ఠమై పరహాసపాత్రమై ఆత్మబలమునకును ఆత్మవిశ్వాసమునకును ఆత్మగౌరవమునకును వేరుపురుగు వలె [illegible] సంహారకమై నీచమై ప్రాజ్ఞలోకగర్హితమై యశాస్త్రీయమై మాంద్యజనకమై హానికర మైన "తిరిపె మెత్తుఁడు"ను మన నాయకులు జాతికి బోధించుచున్నారు. వీరిచే నడుపఁబడు మండలసభలకును తాలూకాసభలకును రాజధానిసభలకును దేశీయసభలకును "తిరిపె మెత్తుఁడు" వేదవాక్యమును ఉపనిషద్వాక్యమును గీతావాక్యమునను కాదు, ఈశ్వరసందేశముగ పరిణమించినది. మన సభల యంతిమార్థ మేమి? "ప్రార్థింపుఁడు, ప్రార్థింపుఁడు; మీకు లభ్య మగును."— ఈ "ఎన్నాళ్ల ముచ్చట్ల" యథార్థ మగు వర్గ మిది. "స్వారాజ్యము"ను "స్థానికస్వపరిపాలనము"ను స్వర్గలోకమునుండి గాఁడిగిన వరములు. ఉపమం కాశీ లడ్డు మొదలగు వివిధభక్ష్యములతో నొక వింత మాదిరి "తిండెక్కుడుపవాసముల"ను సభల పేరిట సంవత్సరమున కొకసారి కావించి యీశ్వరారాధనము చేసినచో నవి దైవకృప కల్గినప్పుడు తమంతట తామె యూడిపడును. ఇదియే మన నాయకుల పవిత్రాదర్శము.

"తత్త్వ మసి" అని యుపనిషత్తులు ప్రపంచ మెల్ల మార్మ్రో

మోసల్
సింజర్
బాగ్దాద్
కర్బెల
రమాడి
హిట్
నెడీఫ్
సమావా
సుకెషియక్
బస్రా
కోసిమా
పర్షియన్ సింధు
అరేబియా
సిరియ యెడారి
కురా
అమారా
కిర్కుక్
సులేమానియా
పర్షియా
అఫ్గనిస్తాన్
ఇండియా
చీనా
రష్యా
హిందూ మహాసముద్రము
అరేబియా సముద్రము
మైళ్లు
100
150
200
రైల్లు
రైల్లు వేయబడుచున్నవి
రోడ్లు
నదులు
సరిహద్దు
N.GOPAUL

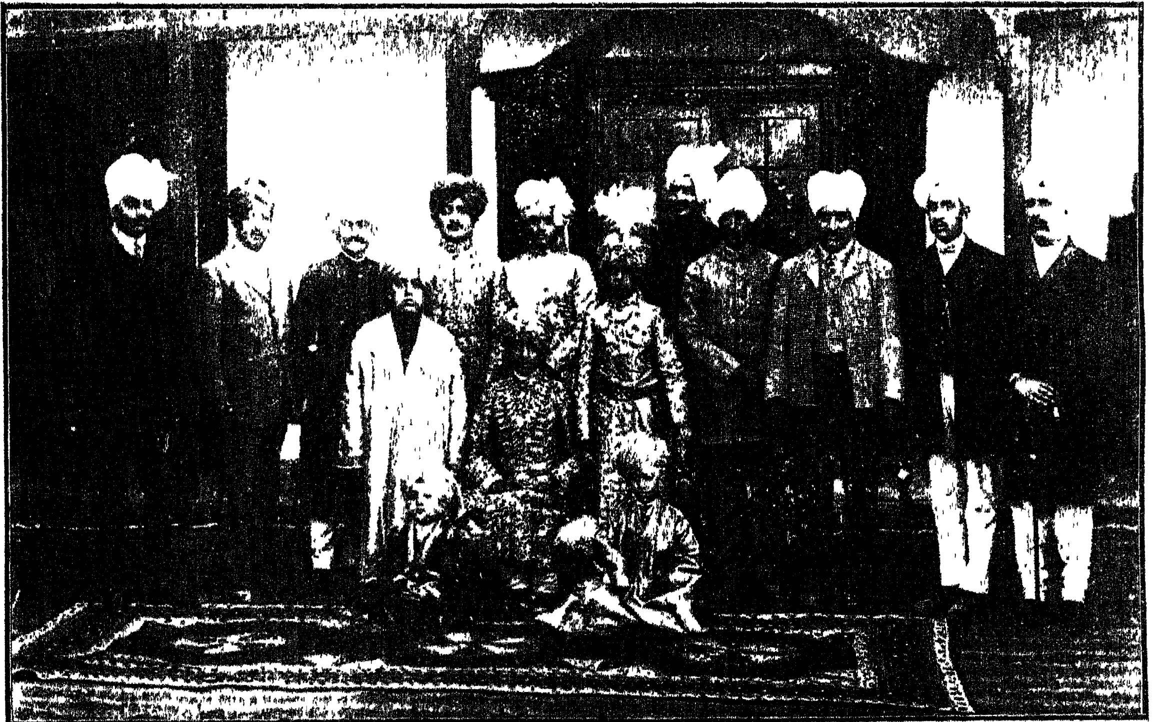

ఆస్ట్రియా = హంగరి
అడ్రియాటిక్ సముద్రము
మైళ్లకొలత
0 10 20 30 40
కోటలు
కనుమలు
12369
11415
11024
11670
N. GOPAUL.

GENERAL GROUP PHOTO WITH THE PRINCE OF VIZIANAGRAM
TAKEN ON THE OCCASSION OF HIS MARRIAGE

శ్రీ విజయనగరము మహారాజుగారి కొమారుని పెండ్లి సమయమున తీయబడిన ఛాయాపటము

GROUP PHOTO OF THE ROYAL FAMILY OF THE MAHARAJAH OF VIZIANAGRAM

విజయనగరము మహారాజుగారి కుటుంబపు ఛాయాపటము

Dr U RAMA ROW

డాక్టరు యు. రామారావు గారు

D B V NAGAMAYYA GARU B A

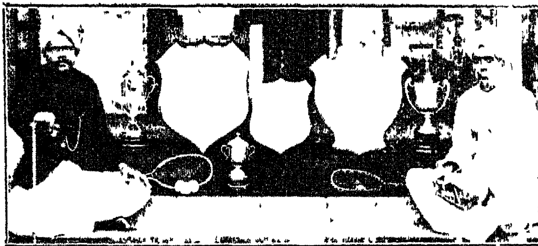
డి. వి. వి. నాగమయ్య గారు, బి. ఏ.

Mr B SUNDARA GOPALA ROW

శ్రీమాన్ బి. సుందరగోపాలరావు గారు

S A. M. C. TURNAMENTS, ELLORE, TENNIS CUPS.

ఎస్. ఏ. ఎమ్. సి. వ్యాయామక్రీడాసంఘము, ఏలూరు, రజితపాత్రలు

Mr G. LAKSHMI NARASIMHAM PANTULU

గంటి లక్ష్మీనరసింహముపంతులు గారు

Mr. DANDAPANI PANTULU

దండపాణిపంతులు గారు

Mr SANKARAIAH NAIDU

శంకరయ్యనాయుడు గారు

Mr. Y. LAKSHMIKANTHA KAVI

యాదగిరి లక్ష్మీకాంతకవి గారు

కర్ణుఁడు ఏ శక్తిచే నర్జును నిర్జించెద నని తలంచియుండెనో ఆ శక్తిని మాయాయుద్ధ మొనరించు ఘటోత్కచునిపై దుర్యోధన ప్రార్థితుఁడై ప్రయోగించి వానిని సంహరించి తన స్వామిభక్తిని వెల్లడించెను. తన శక్తిని గోలుపోయియు నర్జును నెదిరింప యత్నించుటచే తన ధైర్యసాహసములు వెల్లడి చేసెను. కర్ణుం డీ శక్తిని గోలుపోవ కృష్ణుఁడు సంతసించి యర్జునుతో

వ. "మీ తండ్రి యిట్లు సేయఁడేని వాని కెదు రెవ్వరు? కవచకుండలవిహీనుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు ఇంక నీకు గెలువవచ్చు."

అనియు, అర్జునుమీఁద నా శక్తి ప్రయోగింపమికి కారణము సాత్యకితో

తే. "వానివా రెల్ల నీ పని వాని కెపుడు
గలుపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి వచ్చు
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు
నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార!"

అనియు చెప్పెను. ఇట్లు పలుకుటకంటె కర్ణుని పరాక్రమమును గూర్చి వేఱుగా పొగడవలయునా?

శల్యసారథ్యం బొకటి యితని యోటమికి కారణం బయ్యె. వెలుగే చేను మేసిన దను చందంబున శల్యుఁడు ధర్మరాజాదులకు మేలు సేయఁదలంచి రథికుఁ డగు కర్ణుని పరాక్రమమును తెగడియు కర్ణునికి జయ మాపాదించుచుండెడి స్థలములనుండి రథమును మరలించియు కర్ణుని పరాజయమునకు కారణభూతుఁ డయ్యెను. శక్తి గోలుపోయియు శల్యునిచే నిరసింపఁబడియు వానిని సరకుగొనక ధీరోదాత్తుఁ డగు కర్ణుఁడు

చ. "కనుఁగొను మిప్పు డేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిన్
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారమున్
జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగు పూనిక పార మొద్దు మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్."

అని పాండవులపై భార్గవాస్త్రము ప్రయోగించి వారి సైన్యములను మలమల మాడ్చి వారికి భయము కలిగించెను. అర్జునుండు వాని ప్రతాపమునకు భయపడి కృష్ణునితో

తే. "పట్టపగలింటి సూర్యుని పగిదిఁ గర్ణుఁ
డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచున్న వాఁడు
మన రథం బిప్డు మాధవా మరలనిమ్ము
బ్రతికియుండిన శుభములు పడయవచ్చు."

ఆ దీనవాక్కులు పల్కెను గాని కర్ణుఁ డట్లు యుద్ధమునకు వెనుదీయ లేఁడు. అప్పటికి కృష్ణుఁ డరదమును మరలించి కర్ణుఁ డలసియున్న సమయమున నర్జునుని కనేకమాయోపాయములచే పౌరుషము కల్గించి అతనిని కర్ణుపై నెదుర్కొనఁ జేసెను.

ఈ ద్వంద్వయుద్ధమున కర్ణుఁడు చూపిన పరాక్రమమును పొగడ నలవి కాదు. ఇందు కృష్ణుని సాహాయ్యమున నర్జునుఁడు జయ మొందె నని చెప్పుట సాహసము కానేరదు. కర్ణునిచే ప్రయోగింపఁబడిన సర్పముఖశరము అర్జునునకు తగులకుండ కృష్ణుఁడు రథమును క్రిందికి నూకెను; కర్ణుని రథము క్రుంగు సమయమున రథస్థుఁ డగు నర్జునుచే భూమిష్ఠుఁ డగు కర్ణుని నధర్మముగ చంపించెను. ఇట్టి కార్యములవలన కర్ణుని కేమి కొఱంత వచ్చును? కర్ణుని క్రుంగింప శల్యుని ధర్మజుఁడు కోరుట శల్యుఁ డట్లొనర్చుట అర్జునునకు కృష్ణుఁ డనేకసందర్భముల సాయపడుట దేవేంద్రుఁడు కుండలములు గొనుట మున్నగునవి ధర్మజు నధర్మమును శల్యుని యనౌచిత్యమును కృష్ణుని పక్షపాతిగుణంబును దేవేంద్రుని మోసమును వెల్లడించుటయే కాక, కర్ణుని కపజయమువలన కలిగిన యవమానము లేకుండ అతని కీర్తిని ద్విగుణీకృతంబుగ ప్రకాశింపఁజేయుచున్నవి.

యుద్ధమం దొక వీరుఁడు ఖడ్గముచే నింకొక వీరుని చంపి జయ మొందునపు డా జయము ఖడ్గమునకుఁ గాక వీరునే పొందు నట్లు కృష్ణుఁ డను వీరుఁ డర్జునుఁ డను ఖడ్గముచే కర్ణుని చంపి జయ మొందుటచే ఆ జయము కృష్ణునే పొందును గాని యర్జును నెంతమాత్రము పొందదు. ఇందువలన కర్ణుఁడు దైవోపహతుఁ డయిన వాఁడు. కాకపోయిన, ఈ యర్జునుఁడే కృష్ణుని మరణానంతరము బోయలచే జయింపఁబడి యాదవస్త్రీల రక్షింపలేకపోవుట యేమి? ఈ యుద్ధమందు తా మధర్మముగ జయ మొందితి మని ధర్మరాజాదు లెఱుంగుదురు. వా రందులకు వగచుచుండ, కృష్ణుఁడు "కర్ణాదుల జయించు టరిది గావున నేను బహువిధోపాయములు పన్ని యిట్లు తీర్చితిని గాక యతితీవ్రపరాక్రము లలతులఁ బోదురే?" అని వారి నూఱడించెను.

కర్ణుని పరాక్రమము ననేకపర్యాయములు కురువృద్ధగు భీష్ముండు నిరసించుటయు వాని నర్ధరథునిఁగ పలుకుటయు చూచి కాఁబోలు జనములు కర్ణుని నిరసించెదరు. ప్రజ్ఞలు పలికిన యుత్తరుఁడు మహారథుఁ డనియు కర్ణుఁ డర్ధరథుఁ డనియు పలుకుటకు భీష్ముఁ డంత వెఱ్ఱివాఁడు కాఁడు. సంధి కానుండఁ జేయుటకు కర్ణుఁడే మూల మని తలంచి కర్ణు నట్లు నిరసించినఁ గాని దుర్యోధనుఁడు సంధి కొడంబడఁ డని భీష్ముఁ డట్లు పలికెను. కాకుండిన, యుద్ధ మొనర్చుటకు నెల వృసఁగు మని యంపశయ్యపై నున్న భీష్ముని కర్ణుఁ డడుగ, భీష్ముఁడు

క. నీ దెసఁ గోపింతు నె కుల
భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డలఁ జెఱుపన
గా దని కినియుదు లే దన
రాఁదలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్."

అది శిక్ష గాని రోషంబు కాదు.

క. "నీ యుదయము దైవికగ
ర్భాయత్తము నీకు మర్త్య లసదృశులు..."

అని కర్ణునిఁ గూర్చి పలికెను. మఱియు ఘోషయాత్రలో కర్ణుఁడు గంధర్వుల కోడుటకును పార్థుఁడు వారి నోడించుటకును దేవేంద్రుఁడే కారణమయి యుండవచ్చును. ద్రౌపదీస్వయంవరమున కర్ణుఁడు విల్లెక్కిడి కొట్ట నుద్యమింప ద్రౌపది గట్టిగా "నాహం వరయామి సూతం" అని పలుక, కర్ణుఁ డసమర్థుఁడు కాలేదు. ఈ కారణములచే కర్ణుఁడు మహాపరాక్రమశాలి యనియు ధైర్యసాహసములు కలవాఁ డనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఇంతకును భారతకవియు పాండవపక్షమే యవలంబింపవలసివచ్చెను. పాండవసంతతివాఁ డగు జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డీ కథ చెప్పుటచే నిట్లు పాండవపరాక్రమవర్ణనంబును కౌరవపరాక్రమనిరసనంబును కలిగిన దని చెప్పవచ్చును.

T. SAMI'S WONDERFUL MEDICINES

TRADE MARK

టి. సామిగారి అద్భుతమైన ఔషధములు

యీ అవుషధములయొక్క గుణాతిశయములకు మెచ్చి యెగ్జిబిషన్ కమిటీదార్లవల్ల బంగారు

(28) పతకమున్ను, వెండిపతకమున్ను బహుమానములుగా నొసగబడుచున్నవి.

హిందూ తైలము:— నరముల నొప్పి, నరము బెణుకుట, కీళ్ళవాయువు, పక్కనొప్పి, కాళ్లు చేతులు పట్లు, పార్శ్వవాయువు, తలనొప్పి, యింకా ఇతరవాయువు నొప్పులు, అతి శీఘ్రముగా స్వస్థమగును. దీనివెల రు. 0-8-0, పెద్దడబ్బి 2-8-0.

హిందుకషాయము:— కడుపునొప్పి, కడుపులో సెగలు కాయుట, అజీర్ణము, ఓకరింపు, భేది, వాంతిభేది, శీతభేది, రక్తభేది, నోటిపుండు, పండ్లనొప్పి, జన్ని, తేపుపట్టడం, జిలుబు, స్త్రీలకు బుతుకాలములందు కలిగెడు కడుపునొప్పి మొదలయినవన్ని యింకా కడుపులో కలిగే యేరోగమయిన నొప్పులున్ను అతిశీఘ్రముగా స్వస్థమగును. దీనివెల రు. 0-8-0, 0-15-0, 1-12-0

జ్వరనివృత్తి:— సాధారణమైన దినాలు పట్టుచుండెడి జ్వరములున్ను, చలిజ్వరములు, అడవి కొండ జ్వరములు, పిత్తజ్వరములు, యింకా పలువిధములైన జ్వరములున్ను బహు త్వరగా నివృత్తియగును. దీనివెల రు. 0-8-0, 0-15 0.

నవుశ్యానా:— ఇది యెవ్విధమున కలిగిన బలహీనమునున్ను, నిద్రలో ఇంద్రియస్ఖలిత మగుటయున్ను, ఇంద్రియలోపమున్ను, స్వస్థపరచి యింద్రియమును వృద్ధిచేసి పుష్టిని కలుగజేయును. మొగతనము లేనివాండ్లకు మొగతనమును కలుగజేయును. దీనివెల రు. 1-0-0.

తెల్లకాక:— తెల్లకాక, పచ్చకాక, మూత్రద్వారమున తాళగూడని మంట, దుర్మాంసము పెరుగుట మొదలగు మూత్రద్వారమున కలిగెడు స్త్రీ సంబంధరోగములను 3 దినములలో కుదుర్చును.

దీనివెల 1-8-0, పెద్ద సీసా 3-8-0.

దగ్గుమందు:— ఇది దగ్గు, కుక్కదగ్గు, రొమ్మునొప్పి, గొంతుకమ్మటు, కఫము మొదలయిన దగ్గులకు మంచిఔషధము. వెల 1-0-0.

చెవిటికి తైలం:— ఇది చెవిలో యేవిధము చేత కలిగినపోటున్ను, చీము కారుటయున్ను సముద్రఘోషవలె గుయ్యిమని అనుచుటయున్ను నివృత్తిచేసి చక్కగా వినునట్లు చేయగలదు. దీనివెల 1-0-0.

☞ టి. సామి అద్భుత ఔషధశాల, 92 అణ్ణాపిళ్లెవీధి, సాహుకారుపేట, చెన్నపట్నం.

CLOTHS OF RARE AND EXCLUSIVE DESIGNS

MANUFACTURED BY (7)

RAJAHMUNDRY SILK MILLS

SILKS FOR

Chuddars, Turbans, Jackets, Coats, Kerchiefs, Mufflers, Shirtings, Gowns, in most beautiful and fascinting colors. Dhoties, Upper Cloths and Sarees.

—:o:—

Prices lowest in the market.

Terms Strictly Cash or V. P. P.

Mufussil orders should be accompanied with an advance of Rupee I each piece.

—:o:—

C. P. V. GUPTA,

REPRESENTATIVE,

14, Strotten Muthia Mudaly Street, MADRAS

G. N. Chetty's Son.

(Established in 1878) (8)

Wholesale and Retail Wine Merchants, and Direct Importers of High-Class Wines and Spirits Manufacturers of Best Quality — Rose, Jasmine, Omum Waters, Non-Alcoholic Perfumes and Beer.

Day and Night Scotch Whisky.

Bouquet Cognac No. 1.

All liquors will be delivered free of charges to any destination within India, Except Madras.

Price Lists will be sent on application.

Head Office:—

37, Narayana Mudali Street, G. T. MADRAS.

Branch No. 24. Moore Market.

GOMAT COMPANY (9)

Electrical & Mechanical Engineering Contractors General Merchants & Agents.

Awarded Certificates of Merit
Madras Industrial Exhibition 1915

IMPORTERS AND SUPPLIERS OF —
All Kinds of Electrical Goods

Electrical Installations in Madras and Mofussil.

Chemical Manures for all sorts of Paddy Fields & Vegetables.

—:o:—

POST BOX NO. 68.
183, Broad-way, MADRAS.

మహారాజా హోటలు. (27)

(1912-సం॥ లో స్థాపింపబడినది.)

చెన్నపురి రాజధానిలో ముఖ్యమైన హిందూ హోటలు ఇదియే!! నెం. 121 ఆర్మీనియన్ వీధి (హైకోర్టుకు ఎదురుగా) ట్రాంబండికి అతి సమీపముగా నున్న పట్టణమధ్యమందున్నది.

ప్రయాణీకులకున్ను విద్యార్థులకున్ను తగిన గదులు గలిగి యుండుటకున్ను భోజనోపాయమునకున్ను స్వగృహ సౌఖ్యములకున్ను అగు ఏర్పాటులున్నవి. మిద్దెలో గదులు ఎలెక్ట్రిక్ దీపములు, ఆసనాది సౌకర్యములు యున్నవి. గాలి బాగా వచ్చును. శాఖాదిభోజనము. పూటకు 1-కి రూ॥ 0-4-0

ప్రశస్తమైయున్న శాఖాది భోజనము, తేనె, మాంసాది భోజనము, ఫలహారములు, అనుభవముగల హిందూ వంటవాండ్ల వలన తయారుచేయబడి హిందూ లేక యూరోపియను పద్ధతి ప్రకారం వడ్డించబడును.

విద్యార్థులకు తక్కువ రేట్లు.

ఈహోటలు బర్మా, సిలోను, యూరోప్, ఇండియా, వగైరా దేశములందంతటను సంచారముచేసి వచ్చియుండు ఒక అనుభవముగల నాయుడుగారి మ్యానేజిమెంటులో నున్నది.

చార్జీలు సులభముగా నుండును.

మోహినీ తైలము

5 తు॥ నూనెగల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0.

స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది.

ఇది మనోపరిశ్రమము చేయు విద్యార్థులు, ప్లీడర్లు, ఉద్యోగస్థులు మొదలగు వారికి సుఖనిద్ర, విశ్రాంతి నిచ్చును. సుందరుల మోహ లావణ్యములకు ప్రాపగు కురులను మనోహరముగ పెంచి కాపాడును. ఈ తైలమునందు కల రమణీయమగు సువాసన చెప్పనలవి గాదు. తలకు రాచి దువ్వుకొనిన ఇరుగు పొరుగు వారలకుకూడ పరిమళము వ్యాపించును. తలలో చుండును పుట్టనివ్వదు. వేయేల ఒకసారి పరీక్షించిన నిజము తెలియగలదు.

అమృతాంజనం డిపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

సీతాన్వేషణము

లేక

లంకాదహనము.

అయిదంకముల నాటకము

ముద్దులొలుకు పద్యములు! శ్రావ్యమగు పాటలు!!

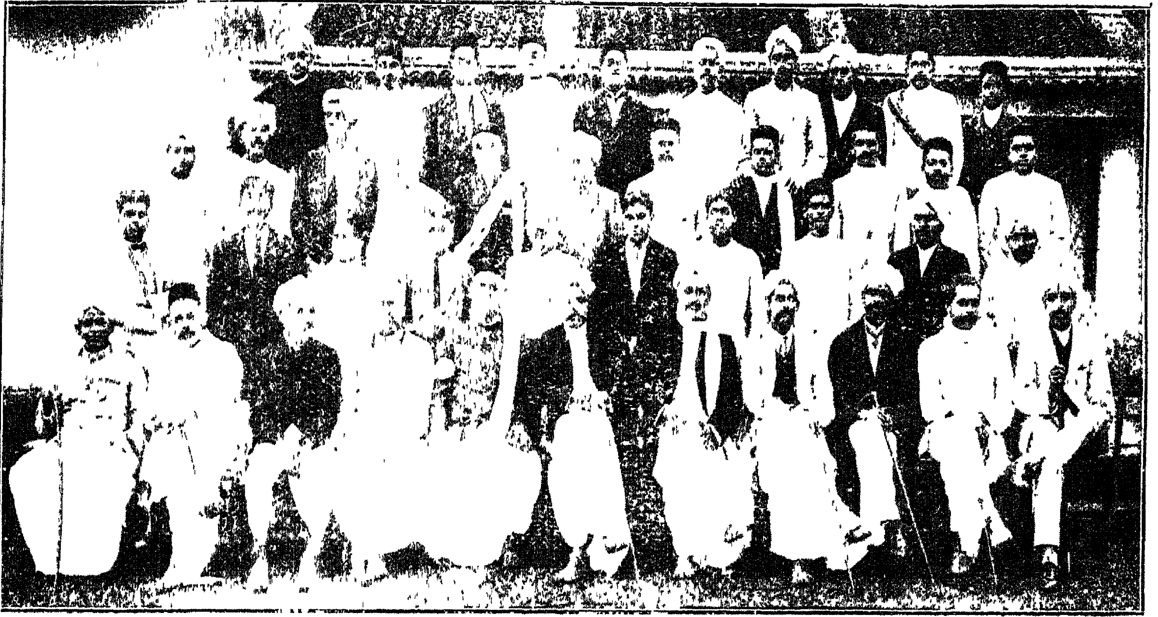
ఇయ్యది మృదుమధురశైలిని వ్రాయబడినది. జనసామాన్యమున కెల్లరకు సుబోధకము. ప్రసన్ననానకరాలముగ నున్నది. భక్తిరసపూరితమైన చక్కని కర్ణాట కాపి వర్ణమెట్టులలో నింపియుండును. ఒకపర్యాయము చదివినను, ప్రదర్శించినను విడువరు. దీనినిగూర్చి సెల్లూరువాస్తవ్యులును బందరు నోబిలు కాలేజి ప్రొఫెసరగు శ్రీయుత ముత్తరాజు సుబ్బారావు ఎం. ఏ. గారొసంగిన యభిప్రాయమును చదివిన ఈ నాటకరాజము యొక్క ప్రాశస్త్యము చదువరులకే బోధపడను.

పుస్తకము ఖరీదు రూ॥ 1-0-0. తపాలకూలి వేఱు.

గ్రంథకర్త:—

(35) వసుమర్తి యజ్ఞనారాయణశాస్త్రి,
కొజ్జిల్లిపేట, బందరు

VIDYA VINODINI SABHA, PEDDAPUR

విద్యావినోదినీసభ, పెద్దాపురము

SARASVATI NIKETAN, GUNTUR

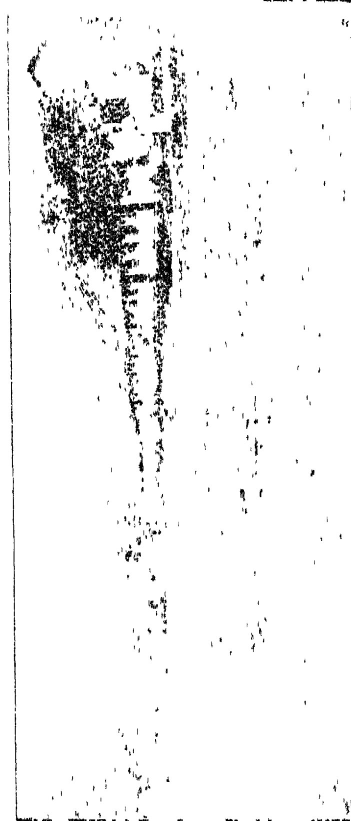
సరస్వతీనికేతనము, గుంటూరు

THE PANCHAMA CONFERENCE, BEZWADA

బెజవాడ పంచమ మహాసభ

GENERAL VIEW OF THE I. D. F BARRACKS

హిందూదేశ రక్షక సైన్యపు దళపు గ్రామము

Mr M. V. BHAGYA REDDY VARMA

ఎం. వి. భాగ్యరెడ్డివర్మ గారు

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

(33)

విక్రయమునకు సిద్ధమైన నవలలు.

		రూ.	అ.
దుర్గేశనందని	1-కి రూ	0	12
గోపీనార	,,	0	12
అస్తమయము	,,	1	8
వీరబాల	,,	0	8
విజ్జలజీవి	,,	1	2
సాంఘిక దౌర్జన్యము		0	14
దిలారామ	,,	1	4
సీతారామము	,,	1	2
వంగదేశ కవిసార్వభౌముఁడగు శ్రీ రవీంద్రనాథ ఠాకూర్ గారి రాజర్షి, నవల	,,	0	14
ఆంధ్రరాష్ట్రము, శ్రీభోగరాజు. నారాయణ మూర్తిగారిది		0	14
లాలాబాయి	,,	0	8

శ్రీ తులసీదాసు
రామాయణము
ఆంధ్ర వచనము.

శ్రీపసుమర్తి శ్రీనివాసరావు, బి. ఏ., గారిచే పరివర్తనము.

ఈగ్రంథము ఉత్తర హిందూస్థానములో మహా విఖ్యాతిఁగాంచిన శ్రీతులసీ దాసనెడి మహాత్మునిచే హిందీభాషలో భక్తి రసభరితముగ రచింపఁబడినది. ఇది సమస్తకావ్యగుణముల కాకరమై విషయమునుబట్టి సర్వోపనిషత్సారమనఁ దగియున్నది. ఈగ్రంథము నొక్కసారి వినినను ఎట్టి యక్షర శూన్యునకైనను ఎట్టి శుష్కహృదయునకైనను భక్తి రసము పుట్టి పొంగి పొరలి ప్రవహించునని చెప్పుట యతిశయోక్తిగాదు. ఇట్టి గ్రంథము మన తెనుఁగు భాషలో లేకుండుట యవమానకరమని తలఁచి ప్రకృతము తెలుఁగు భాషలో మృదు మధురశైలిని మూలగ్రంథములోని భావము లేవియు విడనాడక వ్రాయబడినది. అచ్చటచ్చట పాఠకమహాశయుల హృదయునకై మూలగ్రంథములోనిచౌపాయు, సారథా, ఛాండ్ అను మనోహర గీతములు గూడఁ బొందుపఱుపఁ బడియున్నవి. ఈగ్రంథము సుమారు 1500 పుటలకు దగ్గరదియు, ప్రతిపద భక్తి రసాలంకృతమును, సర్వమత శ్లాఘా పాత్రమును అయియుండును.

		రూ.	అ.
బాలకాండము	1-కి	1	8

విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న
సంస్కృత గ్రంథములు

		రూ.	అ.
ఋగ్వేద దేవతార్చన, బ్రహ్మయజ్ఞము		0	2
యజ్ఞోపధారణ విధి		0	1
గీతగోవిందము, (అష్టపదులు) సాంధ్ర టీకా తాత్పర్య వివరణము		1	4
శ్రీకృష్ణలీలాతరఙ్గిణి ఆంధ్రతాత్పర్యము		1	4
శివగీత, సాంధ్ర తాత్పర్యము		0	10
ధనంజయనిఘంటువు, ఆంధ్ర తాత్పర్యము క్రమణికలతో		0	12
ఋగ్వేద పూర్వప్రయోగాదర్శము, సస్వరము		2	0
(నాగరి) సంస్కృత బాలశిక్ష		0	3
,, శబ్దమంజరి		0	3
ఆంధ్ర ద్రవిడ బాలశిక్ష		0	3
శ్రీమద్రామాయణము, వ్యాఖ్యానచతుష్టయ విశిష్టము, చిన్నసైజు, 2 సంపుటములు		12	0
భేషజకల్పము, సాంధ్రతాత్పర్యము		0	6
వైద్యశతశ్లోకి	,,	0	6
రాజమార్తాండము	,,	0	10
సుశ్రుత శారీరము	,,	2	0
రావణ కుమారతంత్రము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	,,	0	6
చక్రదత్తి	,,	3	12
గదనిగ్రహము	,,	2	8
శార్ఙ్గధర సంహిత	,,	3	12
శార్ఙ్గధర త్రిశతి	,,	0	8
కాలజ్ఞానము	,,	0	4
అజీర్ణమంజరి	,,	0	4

ఆంధ్ర గ్రంథములు

		రూ.	అ.
గోపీనాథ రామాయణము, సంస్కృతమునకు సరియైన తర్జుమా, కవనము మిక్కిలి సొంపు, పీఠిక అతి విపులము, 2 సంపుటములు		5	8
మార్కండేయ పురాణము		1	12
ఆంధ్రనాయక శతకము		0	8
కాంతాలలామ శతకము		0	4
విదురనీతి, సటిప్పణము		0	4
హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానము, సటీక		2	8
కాశీఖండము, శ్రీనాథకృతము		1	12
హరవిలాసము	,,	0	12
నిరంకుశోపాఖ్యానము		0	6
కవికర్ణరసాయనము		1	8
జగన్నాథశతకము		0	2
చిత్రభానుశతకము, తాత్పర్యము		0	3
ధర్మగ్రాహ్యశతకము		0	2
ప్రసన్నరాఘవశతకము		0	3
తెలుఁగు సమస్యలు		0	2
నలచరిత్ర, ద్విపద		0	14
వెంకయ్యవ్యాకరణము		0	3
మర్యాద రామన్నకథలు		0	2
వైరాగ్యులకథలు		0	4
భోజుని కథలు		0	8
నలుగురు మంత్రుల కథలు		0	4
అయిదుగురు దొంగల కథ		0	4
సత్యసేనవిజయము		0	4
రేచుక్క పగటిచుక్క కథలు		0	2
పరమానంద శిష్యుల కథలు		0	3
తెనాలి రామలింగని కథలు		0	4
అరేబియన్ నైట్సు కథలు		1	4
బేతాళుని కథలు, చక్కనిప్రతి		0	6
మదనకామ రాజుకథలు		0	14
విక్రమార్కునికథలు		0	6
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు		1	8
ప్రపంచ వినోద కథలు		0	12
తాతాచార్యులకథలు		0	6
వాసుదేవమననము, వచనము		0	14
నీలగిరిపాటలు		0	6
క్షేత్రయపదములు		0	14
మనోహరి, నవల		0	12
శ్రీవేమనయోగిజీవితము		0	2
శ్రీలాలాలాజ్పతిరాయిజీవితము		0	2
శ్రీగైక్వాడుగారిజీవితము		0	2
శ్రీకరంచంద్ గంధిజీవితము		0	2
శ్రీగోపాలకృష్ణగోఖ్లేజీవితము		0	2
శ్రీరానడేజీవితము		0	2
ఆంధ్రభారతము, 7 సంపుటములు		14	0

Bank of Madras.

Capital (fully paid-up) ... Rs. 75,00,000.
Reserved Fund . „ 50,00,000.

HEAD OFFICE— MADRAS. BRANCHES:

Alleppey
Bangalore
Bellary
Bimlipatam
Outstation—
Vizianagaram
Calicut
Cocoanada
Outstation—
Narsapur and
Rajahmundry
Cochin
Coimbatore
Outstation—
Erode

Colombo
Guntur
Outstation—
Bezwada
Madura
Mangalore
Masulipatam
Negapatam
Ootacamund
Salem
Trichnopoly
Trivandrum
Tellicherry
Tuticorin

CURRENT ACCOUNTS opened on terms which may be ascertained on application.

FIXED DEPOSITS:—The Bank allows interest at the rate of 5 per cent. per annum on Fixed Deposits for 12 months. Interest for shorter terms may be ascertained on application.

SAVING BANK:—Small deposits received and interest allowed. Rules on application.

LETTERS OF CREDIT AND DRAFTS issued on the principal towns in India, Burma, and Ceylon.

STERLING DRAFTS procured for constituents and remitted free of charge to any given address.

GOVERNMENT and other Securities received for safe custody, purchases and sales effected and interest and dividends collected and credited to account, or remitted according to instructions.

LOANS AND CASH CREDITS GRANTED on Government Securities, Municipal and Port Trust Debentures, Shares in Guaranteed Railway, and Goods, and Bullion.

APPROVED MERCANTILE BILLS discounted and Bills of Exchange negotiated.

COPIES OF RULES, POWERS OF ATTORNEY, &C., may be had on application at Head Office and at any of the Branches.

[By Order of the Directors]
W. B. HUNTER,
Secy. and Treasurer.

మద్రాసు బ్యాంకు

మూలధనపు (పూర్తిగ చెల్లింపబడినది) రూ. 75,00,000
నిలువధనము ... ... „ 50,00,00

బ్రాంచీలు! హెడ్డాఫీసు మద్రాసు!! బ్రాంచీలు!!

అలెప్పీ
బెంగుళూరు
బళ్లారి
భీమునిపట్టణము
చిన్న బ్రాంచి.—
విజయనగరం
కల్లికోట
కాకినాడ
చిన్న బ్రాంచీలు
నరసాపురము
రాజమండ్రి
కొచ్చి
కోయంబత్తూరు
చిన్న బ్రాంచి.—
ఈరోడ్డు

కొలంబు
గుంటూరు
చిన్న బ్రాంచి.—
బెజవాడ
మధుర
మంగుళూరు
మచిలీపట్టణము
నాగపట్టణము
ఉదకమండలము
సేలం
తిరుచినాపల్లి
తిరువనంతపురము
తెల్లిచ్చేరి
తూత్తుకుడి

దరఖాస్తు పెట్టుకొని షరతులు నిర్ణయించుకొనిన తరువాత కరెంటు అక్కౌంట్లు పెట్టబడును.

ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లు:— బ్యాంకు వారు 12 మాసములవరకు స్థిరముగనుండెడు మొత్తములపైన సాలుకు నూటికి 5 రూ|| వడ్డీ ఇత్తురు, ఇంతకు తక్కువ కాలమునకు నిలువయుంచెడు సొమ్ముపైనిచ్చెడి వడ్డీ దరఖాస్తు పెట్టి తెలిసికొనగలరు.

సేవింగ్సుబ్యాంకు:— కొద్ది మొత్తములు తీసికొనబడి వడ్డీ యివ్వబడును. రూల్సు దరఖాస్తుపైని పంపబడును. ఇండియా బర్మా సిలోనులలోని ముఖ్యమయిన పట్టణములకు హుండీలు డ్రాప్టులు యివ్వబడును.

ఖాతాదార్లకు, వారిచ్చిన ఎడ్రసునకు ఏమియు ఛార్జీ లేకుండా సీమహుండీలు, సమకూర్చబడి పంపబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలు ఇతర సెక్యూరిటీలు భద్రపరచబడును, కొనబడును, అమ్మబడును. వడ్డీ డివిడెండ్లు వసూలుచేసి, ఖాతాలో జమకట్టబడును. లేక చెప్పిన ప్రకారం పంపివేయబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలపైనను, మ్యునిసిపల్, పోర్టు ట్రస్టు డిబెంచర్లపైనను, గారంటీడ్ రైల్వేలలోని షేర్లపైనను, సరకులపైనను, బంగారముపైనను, అప్పులుగాని, క్యాష్ క్రెడిట్లు గాని యివ్వబడును.

పాత ఖాతాదార్ల బిల్లులు డిస్కౌంటు చేయబడును. బిల్సు ఆఫ్ ఎక్స్చేంజి మార్చబడును.

రూల్సుయొక్క కాపీలు పవర్ ఆఫ్ అటర్నీ మున్నగునవి హెడ్ ఆఫీసునకుగాని ఏ బ్రాంచి ఆఫీసునకు గాని దరఖాస్తు పైని దొరుకగలవు. (11)

వ్యవసాయాభివృద్ధి

గౌ. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.

కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్ - అనెడి యార్యోక్తి ననుసరించి భారతఖండము ప్రాచీనకాలమునుండియు వ్యవసాయమునం గూడ మెప్పు వడసియు నానాంటికి క్షీణదశకు వచ్చు చుండుటచే, దానిని గూర్చిన వర్తమానరాజ్యాంగలోపములు ప్రజల స్వలాభజ్ఞానరాహిత్యము జలాశయముల తెఱంగు ఎరువుల విధానము నూతనకృషిమార్గములు తదుపకరణములు పశుపోషణము అన్యోన్య సహాయనిధులు మున్నగు విషయములు చర్చనీయము లని తలంచి, ఆంధ్రపత్రికాధిపతి గారి ప్రోత్సాహమున నా యభిప్రాయ మిందు పొందుపఱచితిని:

హిందూదేశమునం గల సుమారు 32 కోట్ల జనమునకును 10 కోట్ల గోమహిషాశ్వాదిపశుగణమునకును ఆహారపదార్థ మెంత కావలయునో దానికి పంట యెంత సరిపోవుచున్నదో తెలిసికొనుట యావశ్యకము.

మన దేశపు, కడచిన జనాభా ప్రకారము, ఏడాది లోపు వయసు గల శిశువులు కోటి యుండిరి. వారికి పాలు ఆహారమగుటచే, ఇతరాహారపదార్థములతో వారికి పనిలేదు. ఇంక రెండేండ్ల లోపు వయసువారు 50 లక్షల యుండికి ఒక్కొక్కరికి దినమునకు 2½ తులముల యాహారము చొప్పున 125 లక్షల తులములు, మూడేండ్ల లోపు వారికి 90 లక్షలకు 5 తు. చొప్పున 450 లక్షల తులములు, నాలుగేండ్ల లోపువారు కోటి జనమునకు 7½ తు. చొప్పున 750 లక్షల తులములు, అయిదేండ్ల లోపువారికి 90 లక్షలకు 10 తు. చొప్పున 900 లక్షల తులములు, అయిదు మొదలు పదియేండ్ల లోపువారు 430 లక్షలకు 15 తు. చొప్పున 6,450 లక్షల తులములు, 10 మొదలు 15 సం.ల వయసువారు 340 లక్షల జనమునకు 20 తు. చొప్పున 6,800 లక్షల తులములు, 15 మొదలు 50 సం.ల వయసువారు 15 కోట్ల 60 లక్షల జనమునకు 40 తు. చొప్పున 62,400 లక్షల తులములు, 50 దాటిన వృద్ధులకు 360 లక్షలకు 30 తులముల చొప్పున 10,800 లక్షల తులములు, దేహపరిశ్రమ చేయు గయిరీలు 780 లక్షల యుండికి వెనుక చెప్పిన 40 తులములు గాక హెచ్చుగా మరి 20 తులముల చొప్పున 15,600 లక్షల తులములు ఆహారము దినమును కావలయును. అందుచే, సంవత్సరమునకు మణుగు 1-కి 40 సేర్లు సేరు 1-కి 80 తులముల చొప్పున గణనచేయంగ, ఇంచుమించు 119 కోట్ల మణుగుల యాహారము కావలయును. ఉత్సవాదిదినములలోను పిండివంటలకు కోళ్లకు దుబారాగాను రద్దు క్రిందను నశి 11 కోట్ల మణుగులకు తక్కువ గాకుండ కర్చగును. కాంగా, 130 కోట్ల మణుగులు మనుజుల యాహారము నిమిత్తము కావలయును. ఇటులే మన దేశమునం గల 4 కోట్ల యావులకు 5 కోట్ల యెడ్లకు 140 లక్షల యినుములకు 17 లక్షల గుఱ్ఱములకు 83 వేల వేసడములకు గాడిదలకు హెచ్చా క్రింది 40 కోట్ల మణుగుల గింజలు కావలయును. ఇంతియ గాక, మన దేశమున తినుబడి దినుసులు పండించు 21½ కోట్ల యెకరములకు ముందు సంవత్సరమునకు కావలయు విత్తనముల నిమిత్తము 5 కోట్ల మణుగులు కావలయును. మొత్తము 175 కోట్ల మణుగుల యాహారపదార్థమునకు, మన దేశము సుభిక్షముగ పండినప్పుడు వడ్లు గోదుమలు యవలు చోళ్లు జొన్నలు ఉలవలు మొదలగు తినుబడి దినుసులు 162 కోట్ల మణుగులకంటె హెచ్చు పండ దని నా తలంపు. కాంగా, పై లెక్కను బట్టి 13 కోట్ల మణుగుల కొఱంత కనంబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో 12 కోట్ల మణుగులకు పైగా ఆహారపదార్థములు అన్యదేశములకు ఎగుమతి యగుచున్నవి. అతివృష్టి అనావృష్టి మొదలగునవి సంభవించునప్పుడు పంట చాల తగ్గియుండును. ఈ విషయమును లాహోరు గంగారామ్ గారు తమ వ్యవసాయవిషయము లను పేరిటి గ్రంథమున విపులముగను ప్రశంసనీయముగను చర్చించియున్నారు. వారి యభిప్రాయములతో మన మేకీభవింపకున్నను గవర్నమెంటు లెక్కలను బట్టి వారు వ్రాసిన విషయములు తప్పక చూడదగినవి.

దీనికి తోడు, పండిన పంట అంతయు ప్రజల కందటికిని సమముగ సమకూరదు గావున, మన దేశమున మూడవ వంతు ప్రజలు ఆహారము పూర్తిగ లేకయు అందులో కొందఱు కొన్నాళ్లు ఉపవాసములు చేయుచును గూడ కాలము గడపవలసివచ్చుచున్న దనుట నిస్సందేహము.

ఇట్టి కొఱంతను బాపు బాధ్యత ప్రభుత్వమువారిమీదను ప్రజలమీదను పూర్తిగ కలదు. ఏటేట పండినది భోజనమునకే చాలనప్పుడు నిలువచేసికొను టెట్లు? ధనవంతు లగు టెట్లు? దేహదార్ఢ్యము కలిగియుండు టెట్లు? ఇందు విషయమై ప్రభుత్వమువారు జాగుచేయక ప్రజల స్థితిగతులు పరిశీలించుటకు బుద్ధిమంతులను నియోగించుట కర్తవ్యము.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో 10 కోట్ల ప్రజలు మాత్రమే యున్నను, 8,000 కోట్ల రూపాయల విలువ గల పంట పండించుచున్నారు. గోదుమలు 200 కోట్ల రూపాయలవి; విలువ గల పైరులు 450 కోట్లవి; గడ్డలు 200 కోట్లవి; ప్రత్తి 300 కోట్లది. బంగాళా దుంపలు 50 కోట్లవి; పొగాకు 25 కోట్లవి; ఫలములు 30 కోట్లవి. ఇంకను కొదవ దినుసు లెన్నియో యున్నవి. అమెరికా దేశములో 211 లక్షల గుఱ్ఱములు 45 లక్షల వేసడములు 514 లక్షల పశువులు 491 లక్షల గొఱ్ఱెలు 680 లక్షల పందులు ఉన్నవి. ఇవి యేటే

టను వృద్ధి పొందుచున్నవి గాని మన దేశమునందువలె నానాటికి క్షీణించుచుండుట లేదు. మన దేశమున పశువుల క్షీణదశకు కారణము బీళ్లు లేని లోపము. గ్రామసామీప్యమున నున్న యడవులు ఆఁపు చేయుటయు చాలవఱకు తగ్గించుటయు సర్వసాధారణము. ప్రతి గ్రామమునను పశువులకొఱకు కొంత భూమిని నియామకముగ నుంచుచున్న యెడల జంతువు లభివృద్ధి గాంచఁగలవు.

మన దేశమునందు ప్రభుత్వమువారు 50 లేక 60 లక్షలు మాత్రమే వ్యవసాయాభివృద్ధికి కర్చుపెట్టుచుండఁగ, అమెరికాలో 10 కోట్లకు పైఁగా కర్చుపెట్టుచు 5 వేలనుండి శాస్త్రజ్ఞులచే వ్యవసాయ శాఖలో పనిచేయించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారు తక్కిన కర్చులు తగ్గించి ఇందుకొఱకు చాల హెచ్చు సొమ్మును కర్చుపెట్టి నూతన వ్యవసాయజ్ఞానమును రయితులకు బోధపఱచుటకు తగు మార్గము లాలోచించినఁ గాని దేశస్థుల స్థితి బాగుపడదు.

జ్ఞానాభివృద్ధికి విద్యావిషయ మెంత ముఖ్యమో కుటుంబ పోషణార్థము వ్యవసాయాభివృద్ధియు అంత ముఖ్యమే.

ప్రజాభివృద్ధితో పాటు సాగులోనికి వచ్చు భూమి పరిమితి హెచ్చగుచుండుట లేదు. ధరల విచారణ కమిటీవారు చెప్పుటలో నూటికి ఎనమండుగురు జనాభా హెచ్చినపుడు సాగు పరిమితి నూటికి ఆఱు ఎకరములు మాత్రమే హెచ్చిన దని వ్రాసియుండిరి. బ్రిటిషు పరిపాలిత రాష్ట్రములలోకంటె స్వదేశసంస్థానములలో సాగు భూమి యొక్క పరిమితి ఎక్కువగ వృద్ధి పొందుచున్నది. నీటి వసతులు ఎక్కువగ ఏర్పాటు చేయవలెను. 1907-వ సంవత్సరమునందు బావుల యాధారముపైని పండించుకొను భూమి 1 కోటి 40లక్షల యెకరములయియుండ, 1911-వ సంవత్సరములో 1 కోటి 4 లక్షల యెకరములు మాత్రమే తేలినది. చాల ప్రదేశములలో, ముఖ్యముగ ఆంధ్రదేశములో, బావులను అభివృద్ధి చేయుట కవకాశ మున్నది. కాలువ యాధారమును బట్టి 1912-వ సంవత్సరము సాగుచేసినది 1 కోటి 70 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. కాని, అది 1918-వ సంవత్సరములో 2 కోట్లవఱకు హెచ్చినది. చెరువుల యాధారము క్రింద పండించుకొను భూముల పరిమితి 63 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. మొత్తము మీఁద గవర్నమెంటువా రేర్పఱచిన నీటి వసతులవలన పండింపఁబడుచున్న భూమి 2½ కోట్ల యెకరములు. ఇందువలన ప్రభుత్వమువారికి పెట్టుబడి పయిని నూటికి 8¼ వడ్డి కిట్టుచున్నది. ఎక్కువ ధన మేల కర్చుపెట్టరాదో తెలియదు.

ఇరిగేషను కమీషను రిపోర్టు ప్రకారము వర్షమువలన లభించు 37½ అంగుళముల యుదకములో చెట్లకును భూమి పదునునకును ఆవిరి క్రిందను పోవుచున్న 22 అంగుళములు గాక 2¼ అంగుళములు మాత్రమే కాలువల ద్వారమున సాగున కుపయోగపడుచున్నవి. తక్కిన 13¼ అంగుళముల యుదకమును నదుల ముఖమున వ్యర్థముగ సముద్రమునకు పోవుచున్నది. అనఁగా వాడుకచేసికొనఁదగిన 41వంతులలోను 6 వంతులు మాత్ర ముపయోగమునకు వచ్చి 35 వంతులు నిష్ప్రయోజనముగ పోవుచున్నవి. రైల్వే నిమిత్తము వందల కోట్లు వెచ్చించుచు ఇరిగేషను నిమిత్తము దానిలో నాల్గవ వంతైన కర్చుపెట్టినచో సేద్యమునకు తగిన యావత్తు భూమియు ఫలవంతమగుటయే గాక నీటి లోపము లేకపోవుటచే ఫల సమృద్ధికముగ కూడ నుండును. గంగారాము గారు చెప్పినట్లు కాలువ నీటి పాతముల వలన విద్యుచ్ఛక్తిని సమకూర్చుకొని ఈజిప్టు దేశములోవలె ఎంత యెత్తయిన మెఱక భూమి కైనను లిఫ్టు ఇరిగేషనువలన 15 అడుగు లయినను సరియే సులభముగ నీరు కట్టి భూమిని ఫలవంతము చేయవచ్చును. అట్టి పనులు చేయు సమర్థులను ధనమునకు వెనుదీయక ప్రభుత్వమువారు సిద్ధపఱుపవలెను. నీటి ముంపు కలుగుచున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము!' నీటి లోపము కల దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము!!' మెఱకలకు నీరు ప్రవహింపకున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము!' అనెడి యింజనీయర్లు ఉన్నను సరియే, లేకున్నను సరియే. దేశమునకు వారివల్ల లాభము లేదు.

ప్రభుత్వమువారు దయచేసి వ్యవసాయాభివృద్ధికి నూతనమార్గములు బోధించుచున్నను, అవి యమలులోనికి తేకుండుట మన లోపమే. 'వ్యర్థముగ విత్తనములు హెచ్చుగా నుపయోగింపవద్దు. ఎకరమునకు 8¼ సేర్ల చొప్పున 7½ సెంట్ల భూమిలో ఆకు పోసిన చాలును, మంచి పంట పండు' నని చెప్పినను మఱి నాల్గింతలు భూమి మీఁద పాఱఁబోయువారు మనలో లేకపోలేదు మంచి యెగవులు వేయక నీరసపు భూమి బాగుగ పండ దనినను ఎరవులు వేయువారు మిక్కిలి తక్కువ. దివ్యముగ పండఁదగిన గోదావరి కృష్ణ జిల్లాలలో తక్కిన స్థలములలోకంటె పంట తక్కువగుటకు కారణ మేమి? ధాన్యము పంట మధురలో ఎకరమునకు 1552 పౌనులు సగటున పండును. తిరునల్వేలిలో 1256, సేలములో 1511, తిరుచునాపల్లిలో 1452, కోయంబుత్తూరులో 1438, కడపలో 1437, ఉత్తరార్కాటులో 1368, గుంటూరులో 1339, అనంతపురములో 1286, విశాఖపట్టణమున 1269, కర్నూలులో 1223, బళ్లారిలో 1187, కృష్ణాజిల్లాలో 1090, గంజాములో 1087, నెల్లూరులో 1067 పౌనులు పేలుచుండఁగా, గోదావరిలో 1022 పౌనులు సగటున పండుటకు కారణ మేమి? కావలసిన యెరవులు వేయక పోవుటయు మంచి విత్తనములు ఎంచుకొనకపోవుటయు అదనునకు పనులు జరుగక పోవుటయు యుక్త మగు సందమపాగత్తులు చేయకుండుటయుఁ గాక మఱేమి కారణము కలుగఁగలదు? బర్మాదేశములోను బొంబాయి రాజధానిలోను సెక్కు పంటలు ఆంధ్రదేశమునకంటె మిక్కుటముగ పండును. చోళ్లు రంగనాథము జిల్లాలో ఎకరమునకు 2835 పౌనులు పండుచుండఁగా, విశాఖపట్టములో 1262 పౌనులును గోదావరి జిల్లాలో 740 పౌనులును పండుట యేల? నువ్వులు ఉత్తరార్కాటులో ఎకరమునకు 494 పౌనులు పండుచున్నపుడు, నెల్లూరులో 274 పౌనులు పండుట యేమి? చెఱకువల్ల కోయంబుత్తూరులో ఎకరమునకు 8638 పౌనులు బెల్లము అగుచుండ, కృష్ణా జిల్లాలో 4896 పౌనులు మాత్రమే యగుచున్న దన్న ఏ మనుకొనవలెను? పూసాలో గవర్నమెంటు సేరీలో ఎకరమునకు 16000 పౌనుల బెల్లము అయినదట.

మన మేల వృద్ధి చేసికొనరాదు? గోదుమల పంట భరతఖండమునందే సింధుదేశమున ఎకరమునకు 1340 పౌనులు పండుచుండ, హైదరాబాదులో 137 పౌనులు మాత్రమే పండుచున్నది. తక్కిన స్థలములలోని పంట ఈ నడిమి యంతరములలో నుండును. యూరోపుదేశములో సుమారు రెండు వేల పౌనులు పండును. కొన్ని చోట్ల మూడు నాల్గు వేల పౌనులు సయితము పండించుచున్నారు. మనము కూడ కొంచెము శ్రద్ధతో పనిచేసిన నెక్కువ పంట పండింపవచ్చును.

ఎరువులు వేయు మార్గమును ముఖ్యముగ గమనింపవలయును. ఏఁటేఁటను ఏ భూమిపైనైనను ఒకపంటనే పండించుచువచ్చిన పంట క్షీణించుట అనుభవసిద్ధమే. క్రొత్త యెరువులు వేసి తిరిగి భూమిని సారవంతము చేయవలెను. దయించా వెంటనే దున్ని భూమిలో కలపక కోసి నెల రోజులు మట్టిలో పూడ్చి ఎరువుగా వేసిన భూమికి ఎక్కువ సత్తువ కలుగునఁట. అటు చేసినవా రెందఱు? వ్యవసాయాధికారులు బోధించు మార్గములు తెలిసికొనిన రయితులు మిక్కిలి తక్కువ గదా. ఆ లాభము మనము పొందనియెడల విశేషవ్యయము పెట్టి వ్యవసాయశాఖ యేర్పఱుప నేల? వరి వ్యవసాయముననే ఎ. 1-కి నూరు లేక నూటయేఁబది రూపాయలు కర్చులు పోను లాభము రాఁగలదఁట. స్వల్పలాభముతో మనము సంతుష్టి పొంద నేల? వరికి ఉపయోగించెడి యెరువులు ఎన్నియో యున్నవి. అవి తెలియు టెట్లు? తెలిసిన, వాడు టెట్లు? గవర్నమెంటువారిమీఁద భారము పెట్టి విద్యావంతులు ఉపేక్షింపక వ్యవసాయమునకు ఉపకరించు మార్గములు ప్రతి గ్రామమునను బోధించుచుండిన, ఎక్కువ లాభము ప్రజలకు సుముఖముగ కల్గును గదా!

ఏ విత్తనము వేసినను చాలు నని తలంపక భూస్థితిని బట్టి ఎక్కువగా పండెడి విత్తనములు గ్రామమునకు సరిపడునట్లు గ్రామస్థులు సంఘములుగా నేర్పడి జాగ్రత్తపెట్టుకొనుట చాల మేలు. మంచి విత్తనములవలన పంటలో నూటికి ఏఁబది భాగములు హెచ్చు కనిపించును. మన దేశమునఁ గల పంటలలో చెఱకు లాభకారి. ఎకరమునకు 400 లేక 500 రూపాయలవఱకు లాభము రాఁదగినది. ఇందునకు విలువైన యెరువులు వేయవలెను. ధనవ్యయమును ప్రయాసమును కూడ కావలయును. 'కష్టీ ఫలీ' అని నట్లు శ్రమ కోర్చిన ఎక్కువ లాభము కలుగును. ప్రతివారును ప్రత్యేకముగా నీరు తోడు యంత్రమును చెరకుగానుగ యంత్రమును బెల్లమాడు యంత్రమును పెట్టుకొనుట దుర్లభము. పలువురు కూడి ఒకచోట పనిచేయునెడల కర్చులో సగము తగ్గును. ఒక్కొకరును సాధ్యము కా దని మానవలసిన యక్కఱ లేదు. ఇట్టి వన్యోన్యసాహాయ్యమువలన కావలసిన పనులు. బ్యాంకులు పెట్టినయెడల తగ్గు ధరలకు విక్రయించి ధనము నష్టము పెట్టుకొనుటకు బదులుగా బ్యాంకులలోనుండి ధనము తెచ్చి కిస్తీలు కట్టుకొనుచు యుక్తమగు ధరలు వచ్చునపుడు అమ్ముచుండుట లాభకర మని యెఱుఁగనివారు లేరు. కాని, అది అమలులోనికి వచ్చుట లేదు. ఈ లోపము తీరు టెట్లు? ఈజిప్టు దేశములోవలె గవర్నమెంటువారి సహాయముపైని 'ఎగ్రికల్చరల్ బ్యాంకులు' వ్యవసాయకుల లాభముకొఱకు స్థాపింపవలెను. బదులిచ్చిన ధనమును ద్విగుణముగ 25 సంవత్సరములలో తీర్చుకొనుటకును సరి వాయిదాలను చెల్లనపుడు ల్యాండురివిన్యూ తీరున వసూలు చేయుటకును పద్ధతులు సవరణ కావలెను. అట్టి సదుపాయము కలిగినయెడల ప్రస్తుతపు రయితుల బీద స్థితి చాల తగ్గును. ప్రభుత్వమువారు ఏఁటేఁట కోటి చొప్పున కర్చుపెట్టుచువచ్చిన వడ్డి చేరుచుండును. కొంత కాలమునాఁటికి రయితులకు ఋణాక్రాంతమగు దుర్దశ తీఱును.

అనేకవిధము లయిన విలువ గల దినుసులు పండించు ప్రయత్నము చేయవలెను. బట్టలకు ధర విశేషముగ నున్నది. ప్రస్తుతము ప్రత్తికి కూడ ధర హెచ్చుగనే యున్నది. అట్టి స్థితిలో మంచి ప్రత్తి విత్తనములు విపులముగ చల్లి ఎక్కువ పంట పండించుకొని లాభము పొందరాదా? కాని, ప్రతి పంటయు ప్రతిభూమిపైని పండు ననుకొనరాదు. ఏ భూమి ఏ పంట పండించుటకు తగియుండునో వ్యవసాయోద్యోగస్థులవలన తెలిసికొని ఆప్రకారము క్రొత్త యెరువులతో విలువ గల పంటలు పండించుట దేశమునకు లాభకారి. పాలేరులను గవర్నమెంటు శేరీలకు పంపినయెడల వాండ్లకు భోజనమునకు సొమ్మిచ్చుచు మూడు నాల్గు మాసములలో నేర్పవలసిన విషయములు నేర్పుదురు కావున, పెద్ద శేరీలు గలవారు తమ పాలేర్లను పంపి క్రొత్త విషయములు నేర్పించుట చాల లాభకరము. మామూలు నాగళ్లకంటె కొన్ని ప్రదేశములలో ఇనుపనాగళ్లు మిక్కిలి యుపయోగకర మని అనుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఎ.1-కి 20 కుంచముల విత్తనములకు బదులు 8 కుంచములు పోసిన సరిపోవును. అందువలన ఎ. 1-కి 5 రూపాయలు కలసివచ్చును. దీనివల్లనే మన దేశమునకు కొన్ని లక్షలు కలసివచ్చును. దయించా మొదలగు పసరెరువులవలన పంట హెచ్చి ఎ 1-కి పది రూపాయలు విలువ గల హెచ్చు పంట కర్చులు పోను పండును. చెఱకు పండుటవలన సగటున ఎ. 1-కి రెండు మూడు వందలు కర్చులు పోను నరి రెండు మూడు వందలు లాభించును. ఈ సందర్భమున బీద రహితులకు బ్యాంకులు గాని గవర్నమెంటువారు గాని పెట్టుబడి బదులిచ్చినయెడల బీదలు ధనికు లగుటకు సాధన మేర్పడును. మనునూర్ నాగలి (16 రూ. విలువ) కొన్ని ప్రదేశములలో ఉపయోగింపవచ్చును. మామూలు నాగలితో ఆఱు దుక్కులు చాలునో చాలవో గాని, దీనితో రెండు దుక్కులు చాలును. అందువలననే ఎ. 1-కి మూడు రూపాయలు కలసివచ్చును. మామూలు ఏతముకంటె మోటవల్ల ఆ కర్చునకే ద్విగుణముగ నీటి సప్లయి అగును. పెద్ద ప్రదేశములకు జలయంత్రము మేలు. ప్రభుత్వమువారు మ్యాజిక్ లాంతరులవలన రయితులకు క్రొత్త విషయములకు సంబంధించిన జ్ఞానము కలిగించుటకై ప్రతిగ్రామమునకును తమ యుద్యోగస్థులను పంపుట చాల మెఱుఁగు. ప్రస్తుతము పలువురు రయితులు బీద స్థితిలో నుండుటవలన వారు సమయమునకు సొమ్ము దొరకక హెచ్చు వడ్డికి బదుళ్లు తెచ్చి తీర్చుకొనలేక అసలు భూములే కోలుపోవుచున్నారు. వీరిని కడతేర్చుటకు బ్యాంకులు తోడ్పడవలెను. ప్రభుత్వమువారు నీటి పన్నులు తగ్గించి ఎక్కువ ప్రదేశము

నకు ఉపయోగపడునట్లు నేర్పాట్లు ఆలోచించి ప్రజలను మంచి స్థితి లోనికి తేవలయును. 'ఎక్కువ ధనము వ్యయము నగుచున్నది. ఉద్యోగస్థులకు ఎక్కువ జీతము లిచ్చుచున్నారు. నానాటికిని సరకుల యెగుమతి యెక్కువగుచున్న' దనినంత మాత్రముచేత దేశపరిపాలనము బాగున్న దనుటకు వీలు లేదు. ప్రజలలో నెవరైనను నిరాహారులై కట్ట బట్ట లేక వాసయోగ్యమైన గృహము లేక బాధ నొందుచుందురేని, అది పరిపాలనాలోపమే. అట్టి లోపము నివారించుటకును ప్రతిదేశాభిమానియు నిర్ణిద్రుడగు జాగరూకతతో బహువిధముల పాటుపడుచుండవలయును. ఆంధ్రోద్యమమునకై పాటుపడెడి యాంధ్రనాయకులు ఆంధ్రదేశమును అనతికాలములో ఉన్నతస్థితికి తెచ్చెదరు గాక యనియు, మన జార్జి సార్వభౌముని ప్రభుత్వమున మన హిందూదేశము

సీ. "వానలు సరవితో వర్షించె సస్యముల్
వెళ్లగొల్చుగ విఱ్ఱవీఁగి పండె
ఆరోగ్యపుత్రపౌత్రైశ్వర్యసంపూర్ణ
బ్రదికిరి సంతోషంబునఁ బ్రజలు
పూవుఁబోఁడులు పతిదేవతలై రెల్ల
భయతస్కరవ్యాధిభయము లడఁగె
ఫలసయి కుసుమాదిబహుపదార్థంబులు
రసగంధసామగ్రి యెసఁగ నాసఁగె
ఈర్ష్యాప్రదవస్పృహారాహిత్యయుక్త
ధరఁ బ్రజావృద్ధి గామఁ దలంప నయ్యె
న్యాయపథమున స్వారోచిషాఖ్యమనువు
శ్రీలఁ బెంపొంది పాలించు కాలమునను."

అనినట్లు వెలయవలె ననియు, సరి కాలనీలతో స్వపరి స్వాతంత్ర్య మబ్బి దేశ మున్నతస్థితిలోనికి రావలె ననియు పరిపాలనా సౌకర్యముకొఱకు ఆంధ్రరాష్ట్రము వేఱయి అభివృద్ధి గాంచవలె ననియు సదా దేవుని ప్రార్థించెద.

ప్రేమకొఱకు ప్రేమ*

దేవులపల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ, ఎల్.టి.

తే. అందమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; దిక్కుల వెలుఁగఁజేసి
ఆది యంతును లేని దివ్యప్రదీపు
ఆదికాంతిని ప్రేమింపనగును నీకు. 1

తే. యువతి సంచును ప్రేమింపనుంటి వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; నేఁటేఁట మలయునపుడు
క్రొత్త క్రొత్త వికాసముల్ నూర్చునట్టి
యల వసంతుని ప్రేమింపనగును నీకు. 2

తే. అర్థమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; లెక్కింప నలవికాని
రత్నసంతతితోడ విరాజిలెడు మ
హోదధియె నీకు ప్రేమింపనొప్పు నెపుడు. 3

ఆ. ప్రేమకొఱకె నన్ను ప్రేమింతు నందువా?
ప్రేమ గెలుపుమయ్య ప్రియవయస్య!
ఇనుఁడు మధువు నుదధి ఇన్నింటికన్న వి
శ్వాసపాత్రమైన స్వాంత మిదెద. 4

ఈ నాలుగు పద్యరత్నములును గలిగిన కాగితము నెవ్వరో రాజమహేంద్రవరము ఆర్ట్సు కాలేజీ పుస్తకాగారమునఁ గల వామన భట్టబాణుని 'కావ్యాలంకార సూత్రవృత్తి' యను గ్రంథమం దుంచిరి. పుణ్యవశంబున నాకది లభించినది. ఈ పద్యరత్నములు రచియించిన కవికి నేను కృతజ్ఞుఁడ నని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఇందుమూలమున కవినామధేయాదులు తెలియఁ గలుగునేని మిక్కిలి సంతసించెదను. ఇందలి నాలుగవ పద్యమున ప్రత్యేకముగ వర్ణించబడియున్న భావము ముఖ్యమగుటచే, అదియే యీ పద్యమాలికకు తగిన పేరని తోఁచి అగ్రభాగమున వ్రాయ సాహసించితిని. ఈ మాలికయందలి పదసౌలభ్యము లాలిత్యము కొనియాడఁదగియున్నవి. భాషాంతరీకరణములయందుఁ గూడ ఇవి మిగుల కనఁబడును. పాశ్చాత్యదేశములయందలి గ్రంథములలో కొన్ని శతాబ్దములనుండి యవ్యాజప్రేమయే ప్రేమ యనియు, తక్కిన ప్రేమ జంతుసామాన్యమును అస్థిరమును అగు కోరిక గాని నిజమైన ప్రేమ గాదనియు భావపూరితచేతస్కులును తత్త్వస్ఫురణదీపితాంతరంగులును అగు కవివరేణ్యులచేత నుగ్గడింపఁబడుచున్నది. సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములలో ఈశ్వరోపాసనయందు తప్ప యువయువతీజనుల కట్టి యవ్యాజప్రేమను వెల్లడించు కవికల్పనలను గాని బోధించు కవిసూక్తులను గాని నేను చూచియుండలేదు. మహాకవి భవభూతియొక్క యీ క్రింది వాక్యము మాత్రము మానుషావ్యాజప్రేమను సూచించుచున్నది:

"న ఖలు బహిరుపాధీన్ ప్రీతయస్సంశ్రయంతే."

అనఁగా, "ప్రేమలు పైకి కనఁబడు గుణములను ఆశ్రయించుకొని యుండవు."

ఈ పద్యమాలిక యాంధ్రలోకంబున కంతకును ఆదరణపాత్ర మని తలఁచెదను.

* మేరీ కొరెల్లి యను ఆంగ్లకవయిత్రియొక్క "థెల్మా" నుండి 2-2-15 తెనిఁగింపఁబడినది.

దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసము

ఏ. యల్. నారాయణరావు గారు, బి. ఏ.

దేశభాషల మూలమున విద్య నేర్పవలె ననువాదము సామాన్యముగా నంగీకరింపఁబడియున్నది. ఆంగ్లేయభాష మూలమున విద్య నేర్పుటచే కలుగు నష్టములు రెండు: మొదటిది అట్టి విద్య నభ్యసించుటయందుఁ గల కష్టము, రెండవది అట్టి యత్యంతప్రయాసమునకు లాభము లేకపోవుట. వ్యయప్రయాసముల కోర్చి అనేక సంవత్సరములు చదివి చదివి తుదకు బి. ఏ. పట్టము పొందినను సాటివారలలో, అనఁగా అన్యదేశీయు లగు బి. ఏ. లలో, తల యెత్తి తిరుగుటకు మనవారు సందియపడుట తఱచు చూచుచుందుము. దీనికిని రెండు కారణములు గలవు: నూతనవిషయమును నూతనభాషయందు ఏకకాలముననే నేర్చుకొనుటవలన నవ్విషయ మనర్గళముగ రాకుండుట; మఱి, సాటివాఁడు అన్యదేశమునుండి రావేగమే అనన్యసామాన్యప్రతిభావిశేషవంతు లగు స్వదేశీయులకన్న నెక్కుడుగ గమనింపఁబడుట. హిందూదేశచరిత్రపారంగతులం డగు యదునాథసర్కారును ముక్కుపచ్చలారని యాక్స్‌ఫర్డు బి. ఏ. యు నొక యుద్యోగమునకు దరఖాస్తులు పంప దొరతనమువారు రెండవవానినే స్వీకరించుటయు అతఁడు వచ్చి సర్కారుగారిచే రచియింపఁబడిన చరిత్ర నాధారముగా పాఠము చెప్పుటయు నెఱుఁగనివారు లేరు. ఇట్టి తార్కాణములు మనవారి మనస్సులను వేధించియు అసంతుష్టిని కలిగించియు స్వశక్తియం దనుమానభయంబులను పుట్టించియు విద్యయం దాసక్తికి మాఱుగ హేయతను కల్గించును. ఇందునకు తోడుగ పరీక్షకు పోయిన వారిలో నూటికి నలుబది మంది కృతార్థులు గాక యసమర్థులుగ పరిగణింపఁబడుటయుఁ గలదు. ఇంకొకటి, చిన్ననాఁటినుండియు అన్యజాతీయవిద్యాభ్యాసమునందే మునిఁగియుండుటచే, తరువాతి అన్యసంఘాచారపరాయణత్వము సంభవించును. అటు సంభవింప, హిందూదేశపూర్వాచారము లడుగంటును. నూతనలభ్యము లగు నాచారముల నిర్వృత్తికి విశేషధన మవశ్యము కాఁగా, తత్సంపాదనార్థము శక్తి యెట్లు వినియోగింపఁబడును, జ్ఞానాభివృద్ధి నానాఁటికి క్షీణించును. ఒకవేళ కొంత తీరిక లభించినను, ఇంగ్లీషువిద్యాభ్యాస మొనర్చిన వారి కితరము లగు కార్యములు ప్రీతి కల్గించునట్లు లింగ్లీషువిద్య కల్గింపఁజాలదు. విద్యాధికు లగు నింగ్లీషువారలకు తీరిక హెచ్చు. భాష మాతృభాష. ఇంగ్లీషువిద్య వారలకు సులభమును ప్రీతిదాయకంబును గాన, కళాశాల విడిచిన తరువాత వారు చదువును మానకుండుటవలన వారి జ్ఞానము దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండ, హిందువుల జ్ఞానము అభివృద్ధి గాంచుటకు మాఱుగ క్షీణించుట కూడ సంభవించును. దీనికంతటికిని మూలకారణము అన్యభాష మూలమున విద్య గఱపుటయే యని తెలియనగును.

ప్రపంచకమునం దంతటను దేశభాషలలో విద్య నేర్పఁబడుచుండ, హిందూదేశస్థులకు మాత్ర మట్టిసూత్ర మనర్థకారణం బనుట చిత్రము. విదేశీయులే కాక విద్యాధికు లగు హైందవులు కూడ ఈ సూత్రము నామోదింపకపోవుటకు తోడు తీవ్రముగ నాక్షేపింపఁ దొడఁగిరి. ఆ యాక్షేపణ యెంతవఱకు సత్యమో పరీక్షించుటకు ముందీ కాలపు విద్యార్థుల స్థితి నాలోచింపఁదగును.

హైందవవిద్యార్థులకు చిన్ననాఁటినుండియు ప్రతివిషయమును అన్యభాషలో నేర్పఁబడుచుండుటవలన తద్విషయజ్ఞానము కొంచెమగును. ఇవ్విషయమున యదునాథ సర్కారు గారు చూపిన తార్కాణము నుదహరించెద. సాధారణముగ పదునాలు పదునేడు సంవత్సరముల వయస్సునకు మన బాలురు మెట్రిక్యులేషను తరగతిలో చేరుదురు. హిందూదేశచరిత్ర యాంగ్లేయభాషయందు రచియింపఁబడియున్నందున, వారి కతికష్టముగా కనిపింపకుండఁ జేయుటకు దానినంతటిని నూటయేఁబది పుటలకు తగ్గించి సంగ్రహపఱచెదరు. దానం జేసి యీ తరగతి బాలురకు హిందూదేశచరిత్రజ్ఞానము స్వల్ప మగును. కాని, ఇంగ్లాండుదేశమునం దా వయసు గలవారికి వారి మాతృభాష యగు నింగ్లీషునందు వ్రాయఁబడిన చరిత్రనే పఠింప నియమింతురు. కష్ట మగు విదేశీయభాషయందుఁ గాక సులభ మగు మాతృభాషయందు చరిత్రాద్యంశములను గ్రహించుట గావున అట్టి విద్యార్థులు మన విద్యార్థులు చదివెడిదానికన్న పెద్దవి యగు గ్రంథములను చదువుదురు. అందువలన వారి చరిత్రజ్ఞానము స్వల్పము గాక పుష్కలమై విజ్ఞానప్రదాయకంబై యుండును. ఈ తార్కాణమే యితరశాస్త్రములకును తగియున్నది. ఈ యవస్థవలన నష్టము లనేకములు. బహుళమైన యాలోచనాశక్తి యుండదు. భాషాంతరీకరణకష్టము మనమునం దగపడుచుండుటచే పరీక్షార్థము వలయు పుస్తకములు దక్క తక్కిన వానిని చదువుటకు వీ లుండదు. మనస్సునం దాలోచన లుప్పొంగుచున్నను, అన్యభాషాజ్ఞానము కొంచెమగుటచేతను మొదటినుండియు మాతృభాషయందు కృషి లేనందునను ఆ యాలోచనలను వ్యక్తీకరించుట యత్యంతకష్టతరమగును. శాస్త్రజ్ఞానము గాని కళాజ్ఞానము గాని విస్తారముగ లేకుండును. ఇందువలననే మన బి. ఏ.లను అన్యదేశీయులు చులకఁగ చూతురు.

మానవుల యాలోచనాశక్తి నభివృద్ధి గావించుటయే విద్య యొక్క ముఖ్యాభిప్రాయము. అట్టి శక్తిని పడయుట కన్యభాష యుపయుక్తము కానేరదు. విద్యార్థి సాధారణముగ నే భాషయందు మాటలాడునో ఆలోచించునో ఆ భాషయందే విద్య నేర్చుకొనవలెను. అటు గావించినయెడల శాస్త్రపరిజ్ఞానము హెచ్చగును. క్రీ. శ.

14, 15 శతాబ్దులందు ఇంగ్లాండులో లాటిన్ భాష మూలకముగా విద్య నేర్పఁబడుచుండెను. అందువలన విద్య అదృష్టవంతు లగు కొందఱి యధీనములోనే యుండి జనబాహుళ్యమున కరుదుగా నుండెను. అది పోయి మాతృభాషయందే విద్యాభ్యాసము గావింప మొదల్వెట్టిన తరువాత ఎందరు విద్యాధికు లా దేశమున ప్రసిద్ధికి వచ్చిరో యెల్లరకును తెలియును. ఈ యంశమే దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసమునకు మనల నందఱను హెచ్చరింపవలెను.

ఇఁక నిట్టి విద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పు విధానమును గూర్చి యాలోచింపవలయును. ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలం దన్యభాష నేర్పవలసిన యక్కఱ గాన్పింపదు. నేర్పినను కొంచెము చాలును. తరువాత, స్కూలు ఫయినలు తరగతివఱకును భాషావిషయములు గాక మిగిలిన భాగముల నన్నిటిని దేశభాషలందే చెప్పవలెను. ఇందువలన బాలుర జ్ఞానము వృద్ధి యగును. సర్ రవీంద్రనాథ టాగూరు గారు చెప్పినట్లు ఈ పద్ధతి నవలంబించినయెడల శాస్త్రముల నభ్యసించుట సులభ మగును. కనుక, అన్యభాష యగు నింగ్లీషును నేర్చుకొనుటకు విద్యార్థికిఁ గావలసినంత తీరిక యుండును. మఱియు రెండు లాభములు కలుగును. శాస్త్రపరిజ్ఞానమును అన్యభాషాజ్ఞానమును వృద్ధి యగును. ఈ కాలమందు బి. ఏ.లకు సయితము మాతృభాషయం దభిరుచి తక్కువ. ఇంగ్లీషుభాషయందైనను మాటాడఁగలరు గాని మాతృభాషయందు మాట్లాడుట కష్ట మని యెంతురు. ఈ నూతనపద్ధతియం దిట్టి యసందర్భము లుండవు. అనేకవిద్యాధికు లీ సూత్రము నంగీకరించియే యున్నారు గావున సమగ్రచర్చ యనావశ్యకము.

కళాశాలలయం దీ సూత్రము నంగీకరింపవలయునా లేదా యను నంశ మింకను నిర్వివాదాంశము కాలేదు. కొందఱు దీని నంగీకరింపవలయు ననిరి. కొందఱు వల దనిరి. మఱికొందఱు ఇంటర్మీడియేటు తరగతి కీ విధాన మవలంబించి బి. ఏ. తరగతిలో మాత్రము ప్రస్తుతపద్ధతియే యుంచనగు ననిరి. వల దనుటకు కారణ మొక్కటి గల దని చెప్పుచున్నారు. అది యేమన, వివిధశాస్త్రములను గూర్చి బి. ఏ. తరగతికి తగు గ్రంథములు ఇంగ్లీషున నున్న వనియు హిందూదేశభాషలందు లే వనియు. వలయు పుస్తకములను కొన్నిటిని వ్రాయింపవచ్చు ననియు అట్లు వ్రాయ శక్తి గలవా రనేకులు గల రనియు అందునకు సమాధానము. సరే కాని, కొన్ని పుస్తకములవలన శాస్త్రజ్ఞానాభివృద్ధి కానేరదు. కాఁబట్టి యట్టి బి. ఏ. లిప్పటివారలకన్న మిన్నలు గాకుందు రని ప్రత్యుత్తరము. ఇచ్చట తెలుపవలయు విషయ మొక్కటి గలదు. ఈ విధాన మంగీకరింపఁబడఁగనే యూనివర్సిటీ యధికారులు కొంత ద్రవ్యము వెచ్చించి తగువారలను ప్రోత్సాహపఱచి గొప్ప పుస్తకములను కొన్నింటిని వ్రాయింపవలయును. ఇందువలన విశేషధనవ్యయము గాకున్నను దేశభాషల కమూల్యమగు శాస్త్రములును విద్యార్థులకు విశేషలాభమును కలుగును. ఇట్టి గ్రంథములను వ్రాయించి ప్రచురించుటకు కొంత కాలము పట్టు ననియు అంతవఱకీ యేర్పాటు గావింపక యూరకుండరా దనియు ఏర్పాటు గావించినయెడల గ్రంథములు చాల వనియు చెప్పువారును కలరు. వారికి సమాధాన మేమనఁగా, ఇప్పుడు కావలసిన గ్రంథము లన్నియు లేనియెడల విద్యార్థు లన్యభాషాపుస్తకములను కూడ పఠించుచుందురు. పరీక్షలందు మాత్రము ప్రశ్నోత్తరములు మాతృభాషయందునే వ్రాయఁబడును. ఈ పద్ధతి యన్యదేశీయులందును గలదు. జపాను దేశమునందు స్వభాష గాక జర్మనీ భాషయో ఇంగ్లీషు భాషయో విద్యార్థి విధిగా నేర్చుకొనవలెను. కాని, ప్రశ్నలలో కొన్నిటికి మాతృభాషయందు ప్రత్యుత్తరము వ్రాయవచ్చును. కనుక గొప్ప పుస్తకములు దేశభాషలలో లేనందున వానియందు పరీక్షలు జరుపఁగూడ దనుట సమంజసము గాదు. ఇఁక తత్క్షణము కళాశాలలందును మాతృభాషలలోనే విద్య గఱపవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రము (ఫిజిక్సు) రసాయనశాస్త్రము (కెమిస్ట్రీ) మొదలగు శాస్త్రములు తెనుఁగున విజ్ఞానచంద్రికామండలివారిచే నిదివఱకే ప్రచురించియున్నారు. సులభముగను అత్యద్భుతముగను అర్థశాస్త్రము కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు వ్రాసియున్నారు. విజ్ఞానసర్వస్వమును విశేషముగా ధనవ్యయము చేసి కే. వి. లక్ష్మణరావు గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఆంగ్లేయవిమర్శనపద్ధతుల ననుసరించి మద్దాల గున్నయ్య శాస్త్రి గారు మొదలగువార లెందఱో నాటకములను నవలలను వ్రాయుచున్నారు. ప్రపంచచరిత్రమును గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమరావు గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఇట్లు శాస్త్రచరిత్రసంబంధము లగు పుస్తకము లిదివఱకే ప్రచురింపఁబడియున్నందున మఱికొన్నిటిని వ్రాసియు వ్రాయించియు పాఠకమండలి కత్యంతోపకారము గావింపవచ్చును. నూతనవిద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పవచ్చును.

ఇందునకు మఱికొన్ని యాటంకములు [illegible] లగు నని కొందఱు వచించియున్నారు. వానిని కొంచెము పరీక్షింపవలయును. ఏమాత్రము నభివృద్ధి కాని భాషలు (పంజాబీ సింధి) మొదలగునవి కొన్ని గల వనియు అందువలన ఆ భాషలలో కళాశాలావిద్య నేర్పుట యిప్పు డసాధ్య మనియు నొక వాదము. దీనికి ప్రత్యుత్తర మిదివఱకే కొంత చెప్పఁబడినది. ఆ భాషలు మాటలాడువారు కొందఱు గలరు. కనుక, ఇతరభాషలు మాటలాడువా రనేకులు గూడ నూతనపద్ధతులవలని లాభమును పొందఁగూడ దనుట కేవల మన్యాయము. ఇంకొక యాతంకము గలదు. భాషలను బట్టి సర్వకళాశాలలను (యూనివర్సిటీలను) స్థాపించినయెడల, ఒక యూనివర్సిటీ విద్యార్థి యిప్పటి యట్లు వేఱొక యూనివర్సిటీకి పోఁజాలఁడు. ఇప్పుడు మదరాసు విద్యాలయమున కడతేఱలేనివారు కలకత్తా అలహాబాద్ మొదలగు విద్యాలయములకు పోయి, అచ్చట గొప్ప పరీక్షలం దారఁజేరి వచ్చుచున్నారు. అది యిటుపైని అసాధ్య మని కొందఱు చెప్పుదురు. ఇది కొంతవఱ కసాధ్యమే. కాని, మదరాసు యూనివర్సిటీ విద్యార్థు లేల నెరచోటులకు పోవుచున్నారు? ఇచ్చట ఇంగ్లీషుభాషాపరీక్షయందు కృతార్థు లగుటలోఁ గల కష్టమువలన వా రచటికి పోవుచున్నారు. ఈ యింగ్లీషు భాష లేక శాస్త్రపఠన మంతయు మాతృభాషయందే కావించునప్పుడు వీ రేల మఱొకచోటికి పోదురు? ఇచ్చట సులభముగ విద్య నేర్చుకొను మార్గ మున్నప్పుడు వీరి కచ్చటికి పో నవసర

మేల కలుగును? అదియుఁగాక, కొలఁది కాలములోపల, పాశ్చాత్య దేశమునందువలె, ఇచ్చటి విశ్వవిద్యాలయముల సంఖ్య వృద్ధి యగును. ఆంధ్రదేశమునం దొక్కటి గాక, అనేకవిద్యాలయము లేర్పడఁగలవు. ఏ కారణముచేతనైన నొక విద్యాలయమున నుండ నొకని కిష్టము లేని యెడల నతఁడా రాష్ట్రముననే యుండు మఱియొక విద్యాలయమునకు పోవచ్చును. కాని, విద్యాలయముల సంఖ్య యభివృద్ధి యగుటకు కొంత కాలము పట్టును. ఈలోపల కొందఱకు మాత్రము కొన్ని కష్టములు తటస్థములైనను గావచ్చును. కొంతమందికి కష్ట ముండు నని అందఱకును నూతనవిద్యావిధానలాభము లుండకుండఁజేయుట యన్యాయము.

జాతీయవిద్యావ్యాపనమున కిప్పుడు బహుళముగా ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సాధ్య మయినంత ధనము సంపాదించి జాతీయవిద్యను హిందూదేశమునం దంతటను స్థాపించుటకు టాగూరు అరెండల్ బెసంటు ఘోష్ సరోజినీదేవి మున్నగు ప్రముఖులు నిరంతర ప్రయత్నములు గావించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సాఫల్యము నొందక పోవు. కనుక నీ సమయమందు దేశభాషల మూలమున విద్య నేర్పినందువలన కలుగు గొప్ప లాభములు గ్రహించి యట్టి విద్యను తత్క్షణము నెలకొల్పుటకు శక్తి నంతటిని వినియోగింపవలెను. దేశభాషలు లేని జాతీయవిద్య జాతీయవిద్య కానేరదు. ఇప్పుడీ రెండు విధముల విద్యలు లేనందువలన కలుగు నష్టముల నందఱు నెఱుఁగుదురు. స్కూలు ఫయినలు పరీక్షయందు నూటికెనుఁబదిమంది చొప్పున కడతేఱలేక పోవుటను చూచుచున్నాము. ఇందునకు కారణము స్కూలు ఫయినలు తరగతియందు దేశభాషలలో విద్య నేర్పక పోవుటయే. మఱియొకటి, బాలురకు చిన్ననాఁటినుండియు విజాతీయవిద్య చెప్పుటయుఁ గలదు. ఇంగ్లీషుభాషాపఠనాభ్యాసమందు ఇటలీ మొదలగు విదేశపూర్వచరిత్రవిషయములనే చెప్పుచున్నారు. ఆలింపసు పర్వతములను దేవదేవుఁడగు జీససు చరిత్రమును చెప్పుదురే గాని హిందూదేశసంబంధము లగు కథలను కావ్యములను నేర్పరు. ఆంధ్రదేశజుఁడగు బాలునకు ఈ పేర్లు చెప్పినచో అవి యేవో మొదట తెలిసికొనుటయే మిగుల కష్ట మగును. వీని నుచ్చరించుటకును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుటకును చాల కాలము పట్టును. బాలుఁడు పై తరగతులలో చేరుకొలఁది ఈ కష్ట మధిక మగును. అందుచేత ఇతరదేశచరిత్రసంబంధవిషయములను అన్యభాషలో విని అన్యభాషయందు చదివి అన్యభాషయందు వ్రాయుట మిగుల కష్టతర మగును. ఇంగ్లాండుదేశపు బాలురకీ కష్ట ముండదు. ఎందుచేత నన, వారు స్వదేశవిషయములను మాతృభాషయందు విని మాతృభాషయందే చదివి మాతృభాషయందే వ్రాయుదురు. కావున, ఆ దేశపు పరీక్షలందు కడతేఱలేనివారి సంఖ్య యత్యల్పము. ఇట్లనుటవలన స్వదేశజ్ఞానమే కాని పరదేశజ్ఞానము కూడ దనియు పరదేశజ్ఞానము కల్గించిన యెడల బాలుర విజ్ఞానమునకు భంగము వచ్చు ననియు చెప్పుట కాదు. కాని, తొలుత స్వదేశజ్ఞానమును కల్గించి పిమ్మట పరదేశవిషయములను బాలురకు చెప్పినయెడల వారు తమ దేశమున నున్నవానిని పరదేశమున నున్నవానిని చూచి సరిపోల్చి ఆలోచించి తెలిసికొనఁగలరు. కనుక ఇట్టి నూతనవిద్యాపద్ధతి మన దేశమందు నెలకొల్పినచో బాలురకు విజ్ఞానాభివృద్ధి యగుటయే గాక పరీక్షలందు కడతేఱువారి సంఖ్య మిక్కిలి హెచ్చి కళాశాలలందలి విద్య ఇప్పటికన్న నెక్కుడు మందికి సాధ్య మగును.

ఇవ్విషయము నింతగ చర్చించుటకు కారణము కలదు. నూతనస్థాపితము లయిన జాతీయవిశ్వవిద్యాలయములందు కూడ అన్యభాషల మూలముననే విద్య నేర్పఁబడుచుండుటను చూచుచున్నాము. మదనపల్లి విశ్వవిద్యాలయమునందును ఈ పద్ధతియే కలదు. ఈ దేశమంతటికొక్క విశ్వవిద్యాలయమే ఇప్పు డుండుటవలన అట్టి పద్ధతి తప్ప వేఱొక పద్ధతి యసందర్భమై యుండనోపు. కాని, ఇఁకమీఁద జాతీయపద్ధతి ననుసరించి అనేకవిద్యాలయములు స్థాపింపఁబడును గావున దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసముయొక్క సూత్రమును విద్యాధికులును దేశసేవాపరాయణులును యోచింతురని నమ్ముచున్నాను.

గానము — ద్రవిడులు — ఆంధ్రులు

హరి నాగభూషణము గారు, బి. ఏ.

ఆర్యులారా! నేను చెప్పఁబోవు విషయముల కపార్థములు దీయక సావధానమతులై చదివి యందలి యాథార్థ్యమును గమనింప వేఁడువాఁడ. గాన మను విద్య యే దేశమం దైన మహావిద్యలతోఁ బాటు అగ్రస్థానము నొందవలసినదే యని అందఱు నొప్పుకొనెదరు. అయ్యది మన యార్యుల సిద్ధాంతము ప్రకారము పరమాత్మానుసంధానమునకై యేర్పడియున్నట్లు కూడ అందఱు నామోదించెదరు. దేశము సర్వథా యుద్ధరింపఁబడవలె ననిన గానవిద్య కూడ పోషింపఁబడవలసినదే. కావున, మన యాంధ్రదేశంబునం దీ విద్య యిప్పు డెట్టి స్థితియం దున్నది దీని కెట్టి పోషణము కలుగుచున్నది మున్నగు విషయములు నే నీ వ్యాసమున చర్చింప నెంచితిని. పూర్వము రైలు లేనప్పుడును వన స్వదేశప్రభువుల యాదరణము బాగుగ నున్నపుడును మన యాంధ్రదేశము కర్ణాటక గానమున కరవై యుండె నని చెప్పఁదగియున్నది. రాను రాను స్వదేశప్రభువుల యాదరణ కొ అంతవడి యాంధ్రదేశగాయకులు పరదేశముల పాలైన కారణముచేత ఈనడుమ కొంత కాలము క్రిందటివఱకు మన యాంధ్రదేశములో నిజముగ కర్ణాటకగాన మంతరించె నని నే నెంచువాఁడ. ఇట్లు చెప్పుటచే మన దేశములో ఆయా సమయములందు అసమానపాండితీదండులగు గాయకు లుండియుండకపోలేదు. పెక్కుమంది యుండియుండ రేమో యని నా యభిప్రాయము. ఇట్లుండ, అరోమార్గములు వెలువడఁగానే దక్షిణదేశమునుండి పెక్కుమంది గాయకులు మన దేశమునకు రా మొదలిడఁగానే 'ప్రాఁత రోఁత క్రొత్త వింత' యనునట్లును 'పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి' యనునట్లును వారి గానకళను చూచి మనవా రచ్చెరువడి గాన మన్న దాక్షిణాత్యుల సొమ్మే యనియు మన యాంధ్రులకు గానము తెలియనే తెలియ దనియు నెంచుటకు మొదలిడిరి. ఇప్పుడిప్పుడు కారణాంతరములచే నీ యభిప్రాయము కొంత మాఱుచున్నను రూపుమాయలే దని చెప్పవలసియున్నది. గాన మన దాక్షిణాత్యుల సొమ్మని చెప్పుట కిప్పు డేమైన ఆధార మున్న దేమో గమనింపవలసియున్నది.

దక్షిణదేశంబున లక్ష్యలక్షణసమన్వితంబును పగమావధిజ్ఞానసమగ్రంబును సంప్రదాయవిశుద్ధంబును నగు గానవిద్య పట్టణము సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు మహావైద్యనాథయ్యరు శరభశాస్త్రి తిరుక్కోడి కావలి కృష్ణయ్యరు మున్నగు గాయకాగ్రణులతో చాల వఱ కంత మొందిన దని చెప్పక తప్పదు. ప్రకృత దక్షిణదేశగాయకు లీ మాట నిజ మని తప్పక యొప్పుకొందు రనియే నే నెంతును. ఇప్పుడు స్వచ్ఛం బగు కర్ణాటకగానము ఆ దేశమునఁ గాంచవలె నన్న చాలవఱకు నాగస్వరవాద్యకులయందుఁ గానవలెను. సైనుగాపూరించిన గాయకవన్యు లా దేశమున పేరుగాంచియున్నపుడు మన యాంధ్రదేశములో వారికి సమాను లగు పండితు లుండియుండకపోలేదు. వీణ గురవయ్యాచార్యులు గారు గరిమెళ్ల రామలింగము గారు వేమూరి అప్పన్న గారు పప్పు వెంకన్న గారు గుఱ్ఱావుల సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారు నిరాఘాటము కృష్ణయ్య గారు వల్లూ కృష్ణయ్య గారు మున్నగువా రనేకు లుండియుండిరి.

ఇప్పుడు గాయకప్రవరు లని దక్షిణదేశమున పేరొందినవారిలో నెందఱు లక్ష్యలక్షణవేత్తలో విద్యాసంప్రదాయజ్ఞులో పరమావధిజ్ఞాననిష్ఠులో యెంచవలసి నిజ మాడిన నిష్ఠుర మగు. సామాన్యముగ మన మిప్పుడు విను ద్రవిడగానము సైబెడంగులతో నిండియున్న దని చెప్పుట యతిశయోక్తి కానేరదు. అట్టి భోగపు మెఱుఁగులు గూడ విద్య కవశ్య మని మనవా రనుచో మన యిప్పటి గాంధర్వులును అట్టి చమత్కృతులు గనఁబఱచుచునే యున్నా రనుట కల్ల కానేరదు. ఇప్పుడు మన యాంధ్రదేశములో నున్న గాయకులు ఏ విషయమునను దాక్షిణాత్యులకు తీసిపోరని గట్టిగ నొక్కి వక్కాణించుచున్నాను. అట్టివా రెవ రందు రేమో, కొందఱిని పేర్కొనెద వినుఁడు :

వీణావాదనమందు

1. వీణ వేంకటరమణదాసు గారు, 2. తుమరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రి గారు, 3. చక్రవర్తుల వీరరాఘవాచార్యులు గారు మున్నగువారు.

గాత్రగానమందు

1. తుమరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రి గారు, 2. గరికపర్తి కోటయ్య దేవర గారు, 3. చల్లపల్లి సీతారామయ్య సుబ్బయ్య గార్లు, 4. పాపట్ల కాంతయ్య గారు, 5. బళ్లేపల్లి సీతరామయ్య గారు, 6. పురాణము కనకయ్యశాస్త్రి గారు, 7. పిరాట్ల శంకరయ్య గారు, 8. దుడ్డు సీతారామయ్య గారు, 9. కాంచనూరి నృసింహాచార్యులు గారు, 10. పారుపల్లి రామకృష్ణయ్య గారు. 11. నండూరి సింహాద్ర్యాచార్యులు గారు, 12. పువ్వుల హనుమానులు గారు మున్నగువారు.

ఫిడేలువాదనమందు

1. గరికపర్తి కోటయ్య దేవర గారు, 2. నాగశాసి బ్రహ్మయ్య గారు, 3. నండూరి సింహాద్రి ఆచార్యులు గారు, 4. విశాఖపట్టణము వెంకటస్వామి నాయుడు గారు, 5. పారుపల్లి రామకృష్ణయ్య గారు, 6. చల్లపల్లి పంచనాథము గారు, 7. దుడ్డు సీతారామ

G. Cunniah Chetty & Son.,

(ESTABLISHED 1881.)

Millinery, Silk, Woollen, Linen and Fancy
Cotton Piece-Goods.

STOCK

Tweeds
Flannels
Silk Lustre
Alpacas
Cashmeres
Mohairs
Venetians
Serges
Hollands
Drills
Twills
Long Cloths
Mulls
Towels
& etc.

Mr G. CUNNIAH CHETTY.

STOCK

Collars
Ties & Bows
Woollen
and
Cotton
Socks &
Stockings
Flannel
Long Cloth
Twill &
Khaki Shirts
Felt Caps
Banians
Silk Sashes
& etc.

All goods are imported fortnightly direct from English-Manufacturers

Our Motto	Terms Cash	Compare Prices
Small Profits and Quick Returns.	Prices Moderate	before you buy elsewhere.

We have every requirement of clothing for Ladies, Gents and children

SPECIALITY

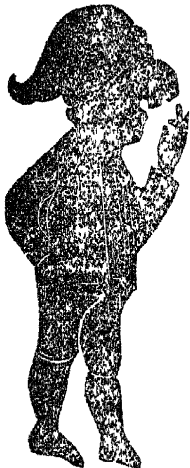
Swadeshi Piece-Goods

A trial order is solicited (5)

2, Rattan Bazaar Street, Madras.

శుభ ప్రసంగములు

సంతోషకరముగా నుండవలయునేని

జగత్ప్రసిద్ధమైన

ఓటో మోహిని

సెంటులకు రాజు

బంగారు మెడలు

ఒసంగబడినది.

¼ ఔన్సు	రూ 2-0-0
1 డ్రాం	రూ 0-12-0
½ డ్రాం	రూ 0-8-0
కార్డులు డజను	0-10-0

స్త్రీల ఆభరణము

స్త్రీల వెండ్రుకలకును సువాసన గలిగి
నిడుపుగాను మృదువుగను, నల్లగనుచేసి
సౌందర్యము నిచ్చుటకు

రోభినియా ఆయిల్

వాడుడు. బంగారు మెడల్
బహుమతి చెందినది.

ఒక సీసా రూ. 1-0-0.

ఓటో మోహిని డిపో

94, చీనాబజార్,

(21) మద్రాస్

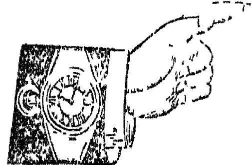
[illegible] (19)

మీరు అమూల్యమైన బహుమతిని తెచ్చును.

ఇది ప్రపంచమంతయు వ్యాపించినది.

వైద్య విద్య

అను ఈ బహుమతి కోరినవారికి

క్రయము

టపాల ఖర్చు

లేక ఇవ్వబడుచున్నది. ఈ పుస్తకమందు యావజ్జీవము ఆయురారోగ్యైశ్వర్యముల పొందు మార్గములు చూపియున్నవి. ఇదివరలో 400000 ప్రతులు ఉచితముగా ఇవ్వబడియున్నవి.

రాజవైద్య నారాయణజీ కేశవజీ,

మదనమంజరి ఫార్మసి. 27, చీనాబజారు, మదరాసు.

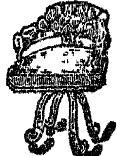
పి. కోదండరామ పిళ్లె (4)

(లేట్. పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లెగారి పుత్రుడు.)

1854 వ సం॥లో స్థాపించబడినది.

మేలైన గృహోపకరణ నిర్మాతలు సప్లయిదారులు

39. వెస్టు ఎస్ప్లనేడ్, జార్జిటౌన్ మద్రాస్.

ఎంట్రన్సుహాలు, డైనింగురూము, లైబ్రరీ, షాపులు, ఇంక ఆఫీసులకు కావలసిన అన్నివిధముల పేము సామానులు, నల్లమాను తెల్లమానులతో అనేక రకములలో ఇత్తడిపట్టములు పొన్నలతోసహా, చక్కగా నింపబడి, గట్టిగాను భద్రమైనదిగాను చేయబడును.

కోరినవారి కేవిధమగు సామానునకయినను సరే, కాంట్రాక్టు పనులకైనను సరే, ఎస్టిమేటు యివ్వబడును. ఒకసారి మా వస్తుప్రదర్శనహాలు చూచినచో మీకు తృప్తికలుగును.

దూరపు గ్రామాదులనుండి వచ్చు ఆర్డరులు సామానుల కగు రైల్వేచార్జికిగాను వాని కిమ్మతులో మూడవవంతు సొమ్ము పంపినయెడల, శ్రద్ధగ వి. పి. చేయబడును.

TEL: ADDRESS. P. Kothandarama Pillai
'BENTWOOD' Son of Late S. Ponnuswamy Pillai.

య్య గారు, 8. పొాపట్ల కాంతయ్య గారు, 9. పరాట్ల శివరామయ్య గారు, 10. వారణాసి సు. రామయ్య గారు, 11. పువ్వుల హనుమానులు గారు, 12. పాతూరి కామయ్య గారు మున్నగువారు.

వేణుగానమునకు

1. సుసర్ల గంగాధరశాస్త్రి గారు, 2. కోటి కృష్ణాచార్యులు గారు, 3. గరికపర్తి కోటయ్య దేవర గారి కొమాళ్లు మున్నగువారు.

మృదంగనాదనమందు

1. అశ్వధాటి రామమూర్తి, 2. పువ్వుల రత్నము, 3. వాల్మీకి ఘంటాలు, 4. లింగము లక్ష్మాజి, 5. వారణాసి ఘంటయ్య గార్లు మున్నగువారు.

హార్మోనియము వాదనమునకు

కిళాంబి పార్థసారథి గారు మున్నగువారు.

హరికథయందు

1. ఆదిభట్ల నారాయణదాసు గారు, 2. రాయపూరు అనంతశాస్త్రి గారు, 3. పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు, 4. వాజపేయుల సుబ్బయ్యశాస్త్రి గారు మున్నగువారు.

ఘటవాద్యము కంజీరవాద్యములందు మాత్రము మన దేశములో నిప్పట్టున పేరు గాంచినవారు కాన్పించుట లేదు. ఈ పైని జెప్పిన గాయకు లందఱు మన యాంధ్రదేశమునకు కీర్తి తెచ్చిన వారును గానిని వృద్ధిపఱచి పోషించువారును అయియున్నారు. వీరి యందఱి ప్రావీణ్యమును గూర్చి ముచ్చటించుట దుస్తరము. కాన, కొందఱి విషయమై కొంచెము చెప్పిన తక్కినవారి ప్రాగల్భ్యము కూడ నట్టిదే యని చదువరులు గ్రహింతురు గాక!

వీణ వేంకటరమణదాసు గారితో వీణ వాయింపఁగలవారు దక్షిణదేశమున నెవరైన నున్నారా లేరా యని చర్చించినచో, ఆ దేశమునకు చాల వ్యతిరేకముగా తీర్పియ్యవలసివచ్చును. గాత్రపుం బాటకు ముఖ్యాంగము గాత్రము. అట్టి గాత్రశోభ ఆ దేశములోని యిప్పటి ప్రఖ్యాతగాయకులలో నెంతమందికిఁ గలదో యాలోచింపుఁడు. మన దల్లపల్లి సుబ్బయ్య గారి గాత్రమును బోలు మృదుమధుర గంభీరగాత్రము వారిలో మృగ్యము. వారణాసి బ్రహ్మయ్య గారి ఫిడీలు వాద్యమందుఁ గల మాధుర్యము గమకచాకచక్యము దాక్షిణాత్యులలో చాలమంది కలవడని విషయములు. వేణుగానమును మన దేశమునకు గంగాధరశాస్త్రి గారే మొదట తీసికొనివచ్చినట్లు తోఁచుచున్నది. అట్టి విషయములో శాస్త్రి గారు ఆ విద్యయందు ప్రాథమికు లయ్యు దాక్షిణాత్యులలో చాలమంది కలవడని సాధకవైదగ్ధ్యము మున్నగు ప్రతిభలు కనఁబఱచుచున్నారు. కొలఁది కాలములో మన దేశమునకుఁ గల యా కొఱఁత శాస్త్రి గారు తీర్చియున్నందునకు మనము సంతసింపవలసియున్నది. ఇఁక మృదంగవిషయములో మన రామమూర్తి గారు దక్షిణదేశపు మార్దంగికు లెవరికిని ముమ్మాఱును తీసిపోరుగదా! విశేషించి రామమూర్తి గారి వాద్యమందు గనము గమకించు మాధుర్యము నిండు చాకచక్యము ఎడమయొక్క గంభీరత శ్రుతిలయాప్రవృత్తి దాక్షిణాత్యులలో చాలవఱకు అరుదని చెప్పఁదగియున్నది. మన పార్థసారథి గారు కర్ణాటకగానమును హార్మోనియముమీఁద వాయించు విన్నాణమును గనిపట్టిన ఘనుఁడు గదా! ఇఁక గరికపర్తి కోటయ్య దేవర గారన్ననో, దక్షిణదేశ గాయకులకు మన మెఱుఁగియున్నంతవఱకు తెలియనే తెలియని జంత్రగాత్రసమ్మేళన మను మహావిద్యను నెలకొల్పిన ఘను లని యెవరికి తెలియదు? ఆదిభట్ల నారాయణదాసు గారు సంగీతసాహిత్యకవితాధురీణు లగు హరికథాప్రశంసకు లని మన దేశములో తెలియనివా రెవరును లేరు కదా. వీరి ప్రాగల్భ్యము దాక్షిణాత్యులలో పేరొందిన భాగవతాదులలో నెంతమందికిఁ గలదో యూహింపుఁడు. పైని జెప్పినవారు గాక కృతిప్రతిష్ఠితు లగు గాయకవర్యులు చేబ్రోలు వేంకటరత్నము పాపయ్య గార్లు, కలికోట్ల కామరాజు గారు కొచ్చెర్లకోట రామరాజు గారు నందిగాల వెంకన్న గారు వేమూరి నృసింహము గారు ప్రయాగ తిరుమలయ్య గారు ఉపాధ్యాయుల కుటుంబయ్య గారు ఓగిరాల జనార్దనం గారు జోస్యుల లక్ష్మీనారాయణ గారు నెద్ది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు మున్నగు లక్ష్యలక్షణవేత్తలనేకులు మన యాంధ్రదేశము నలంకరించి యుండిరి కదా. కీర్తిశేషు లగు సుసర్ల దక్షిణామూర్తిశాస్త్రి గారిని బోలు లక్ష్యలక్షణసమగ్రులును ఉదారచిత్తులును శిష్యవాత్సల్యపరిపూర్ణులును స్వార్థత్యాగులును అప్రతిగ్రహీతలును దేవద్విజారాధనతత్పరులును నగు గురువులు ఏ దేశమునందైనను గానవిద్యాభ్యాసకులకు దొరకుట దుర్ఘటమే. శాస్త్రిగారి మరణము మన యాంధ్రదేశమునకు తీఱని కొఱంత. ఇది యటుండ, ప్రకృతాంశమునకు వత్తము. పూర్వోదాహృతు లగువారు గాక గాయకు లనేకులు మన యాంధ్రదేశములో నున్నారు. వారి నందఱిని పేర్కొనుట దుస్తరము గాన నాకు తెలిసినంతవఱకు జ్ఞాపక మున్నంతవఱకు పేర్కొనినాఁడ.

వీరి యందఱి ప్రశంస యేల యని యందురు కాఁబోలు. మన యాంధ్రదేశంబున కాలానుసారముగ ప్రశంసనీయు లగు గాయకవరిష్ఠులు బయలుదేఱుచునె యుండిరనియు వారును దాక్షిణాత్యులతో సాటి గౌరవంబునకు నిదాను లనియు సూచించుటకై పేర్కొంటిని. ఇట్టివారు మన దేశములో విజృంభించుచుండినను గానకళ మన యాంధ్రదేశమున లేదని చెప్పుటకు వీలుండునా? దాక్షిణాత్యులు మనలను 'ఉత్తరాది గొల్లు' అని చెప్పుచుండుట యెవరికి తెలియని విషయము? ఇట్టి యపకీర్తికి కారణ మే మైయుండవచ్చునా యని తర్కింపవలసియున్నది. దాక్షిణాత్యులకు స్వదేశస్వజనగౌరవము మెండు. మన దేశీయుల కట్టి స్వాభిమానము సున్న. పైపెచ్చు పరదేశీయు లెట్టివారైనను వారి నగ్గించుటయు వారియెదుట మనవారిని తగ్గించుటయు మన యాంధ్రులకు నేర్పక నేర్చిన విషయము. అది గాక, దాక్షిణాత్యులు పలువురు పిలువని పేరంటముగా మన దేశము

నకు వచ్చుటయు, మనవారు పోకుండుటయు కూడ ప్రబలకారణంబులే. ఇదియుంగాక గానోద్ధారకు లగు త్యాగరాజసద్గురువులు దక్షిణదేశంబున జన్మ మొందుట వారి కీర్తనంబు లా దేశంబున ప్రబలుట మనవారు నేర్చుకోవలె నన్న ఆ దేశమునకు పోయి నేర్చుకోవలసి వచ్చుట—ఇవియు ముఖ్యకారణములే. ఇది యటుండ దక్షిణదేశంబున గానవిద్యను పోషించు ప్రభువు లున్నారు. మన దేశంబున కీర్తిశేషులైన యానందగజపతి మహారాజు గారు తప్ప వే రెవ్వరును లేకపోయిరి. ఇప్పుడు మాత్రము పిఠాపురము రాజు గారు తక్కిన కళలతోఁ బాటు గాకున్నను కొంతవఱకు గానకళను కూడ పోషింపఁ జూచుచున్నారు. వా రైనను పరదేశీయులతో తుల్యముగ మన గాయకులను గౌరవించుచున్నట్లు తోఁపకున్నది. కాని, దేశాభిమానసంశోభితులును ఔదార్యగుణవిస్తారులును నగు వీరు కొలఁది కాలములో నీ యాక్షేపణమును తొలఁగింతు రని నమ్మవలసియున్నది. ఇంకొకటి: మన గాయకులు కూడ శ్రోతలవలెనే యాత్మగౌరవమును గోల్పోయి తమలో నొకరికి కీర్తిగౌరవములు వచ్చిన నితరులకు గౌరవహాని యగు నను నసూయాభావంబు వహించి గానరసికుల మని పేరు పెట్టుకొనిన గానవిద్యాపోషకులను సంతోష పెట్టినఁ గాని తమకు నాలుగు డబ్బులు చిక్క వను నభిప్రాయముతో తాము కూడ దాక్షిణాత్యుల ననవసరముగా నగ్గించుట కూడ మన దేశమున కీ యపకీర్తి వచ్చుటకు కారణ మైనది. కావున, పై కారణాదికములచే మన గాయకులకును తద్ద్వారమున మన యాంధ్రదేశమునకును దుస్సహం బగు నప్రతిష్ఠ సంభవించినది.

ఇప్పు డిట్టి యపయశస్సును పోఁగొట్టుటకు తగిన ప్రయత్నములు కొందఱు దేశజనులు చేయుచున్నట్లు పొడగట్టుచున్నది. అ వెవ్వి యనిన, గానసభలు ప్రబలుట మన గాయకులు దక్షిణదేశమునకు పోయి యచ్చట గౌరవముల పొందుట మున్నగునవి.

గానసభలు

మన యాంధ్రదేశమునందు మొదట కాకినాడలో గానసభ బయలుదేఱినది. కాకినాడపురవాసులు గానసభను స్థాపించి దాక్షిణాత్యులనే ముఖ్యముగ రావించి వారిని గౌరవించుటతోనే చాల కాలము గడపిరి. పిమ్మట నే కారణముచేతనో మనవారిని గూడ పిలువ నారంభించినారు. వీరిని చూచి యితరపట్టణములవారు కూడ కొందఱు గానసభలను బయలుదేఱదీసిరి కాని, మొలకలోనే వానికి పురుగు పట్టుచున్నది. ఎవరో కొందఱు దేశాభిమానులు గానసభలు మొదలుపెట్టుటయు వారికి తగిన ప్రోత్సాహము పురజను లొసంగకుండుటచే వారు విరమించుటయు తటస్థించుచున్నది.

దేశజనులలో దేశాభిమానమును ఆత్మగౌరవమును వృద్ధి పొందుచున్నను, గానసభాధ్యక్షులకు మాత్ర మట్టి యాత్మగౌరవాదికము లేకుంటచేఁ గాఁబోలు, మన దేశీయు లెట్టివా రైనను వారిని తగు మాడ్కి నాదరింపక పరదేశీయులనే సర్వవిధముల గౌరవించుచున్నారు.

ఆంధ్రగాయకుల పరదేశగమనము

ఈనడుమ నున్ముందు దక్షిణదేశయాత్ర సల్పిన యాంధ్రగాయకవతంసులు కీర్తిశేషు లగు వారణాసి రామసుబ్బయ్య గారు. వీరు స్వదేశములో మిగుల కీర్తి వడసి పరదేశమందుఁ గూడ అట్టి యశమును పొందనెంచి అట్టి యశంబు పొందినఁ గాని స్వదేశంబున నప్రతిమం బగు ప్రతిష్ఠ సమకూర దని యూహించి దక్షిణదేశయానంబు సల్పిరి. అచ్చట పట్టుదలతో ననేకస్థలంబులలో సభలు జరిపి యత్యుత్తమపాండితీదక్షు లని పేరొందిరి. పిమ్మట వారిని చూచి యితరులు కూడ ద్రవిడదేశగమనంబు సల్పి వా రెత్తిన పేరునకు భంగము లేకుండ కీర్తి సంపాదించిరి. ఇట్టివా రా దేశమునకు పోయి యచ్చట సభలు జరిపిన మీఁదట, ఆంధ్రదేశములో కూడ తత్తుల్య మగు కర్ణాటకగాన మున్న దని ద్రవిడు లనేకులు ఒప్పుకొనియున్నారు. కాని, ఆ పండితులు ద్రవిడదేశమునుండి కాలు బయట పెట్టిన పిమ్మట ద్రవిడులు వారి నామమైన సంస్మరింపకయు గానసభాదికములకు వారిని పిలువకయు నున్నారు. దీనికి కారణము మనవారి పాండిత్యలోప మెంత మాత్రమును గానేరదు. దాక్షిణాత్యులకు గల దురభిమానమే యని చెప్పవలెను. మనవా రచ్చట గానసభలు జరిపినప్పుడైనను ద్రవిడుల సమ్మతికి వ్యతిరేకముగానే జరిపియుండిరి. కాని, ద్రవిడులు మనస్సంతోషపూర్వకముగా మనవారి కవకాశము లిచ్చియుండలేదు. ద్రవిడులు మనవారి పాండిత్యప్రభావము నొప్పుకొన్నను తప్పని సరిగా జరిగినది కాని వేఱు కాదు.

ఇట్టి విషయములో దాక్షిణాత్యులను మనము రావించి గౌరవించుట యెంతవఱకు భావ్యమో మీరే యోచింపుఁడు. దాక్షిణాత్యులకు తమ దేశంబున నపరిమితం బగు నాదరణ గలదు. వారు లక్షలకొలఁది వేలకొలఁది ధనము గడించియున్నారు. మన గాయకులకు స్వదేశమున నాదరణ లేదు. దక్షిణదేశీయు లాహ్వానించుట యాకాశపుష్పము. ఇఁక మన యాంధ్రదేశగాయకులు తగిన రీతిని జీవించుట యెటులో గోచరింపకున్నది. దక్షిణదేశమునుండి వచ్చిన గాయకులలో నెవరైన శ్రుతిలయవిహీనంబుగను గతివిరోధంబుగను పాడినను 'ఆ' యనక 'ఊ' యనక ఘంటల కొలఁది వినుచు 'సంగీత మన దాక్షిణాత్యుల సొమ్మే' యని చెప్పు మన శ్రోతల నే మనవలెనో తెలియకున్నది. ఆ విధముగ మన గాయకు లెవరైన పాడినచో "వీఁడును నొక గాయకుఁడే నని బయలుదేఱినాఁడు." అని నిందించుచు పావుగంట కాలములో సభనుండి లేచిపోవుదురు కదా! ఇఁక మన గాయకులలో నెవరైన బాగుగ గానము సల్పి అసాధారణప్రజ్ఞ కనఁబఱచినను శ్రోతలను సమ్మోహపఱచినను అ దట్టులు గ్రహింపక "కొంచెము బాగుగనే పాడినా డండి, ఏమో ననుకొన్నాను." అని చెప్పుదురు కదా! ఇందునకు కారణ మే మని వచింతురు? మన యాంధ్రులకు పరదేశీయులయెడఁ గల భ్రమమోహములే యని చెప్పనగును. ఈ దుర్విదగ్ధత యెప్పుడు దేశము విడిచిపోవునో చెప్పఁజాలము. ఈ యజ్ఞానమును గుర్తించి దాక్షిణాత్యులు మన దేశమునకు రావలె

నన్ను సంతబెట్టులు సేయుచు నూఱుల కొలఁది డబ్బు లాగుచున్నా రని గానసభాధ్యక్షులకు తెలియని విషయము కాదు. ఇట్లు వ్రాయుచున్నా నని మీ రన్యథా తలపోయకుఁడు. దక్షిణదేశీయులు సిద్దె కొటికిన మనము చెప్పు కొఱుకవలసిన పని లేదు. మన గాయకులను పిలిపించి దాక్షిణాత్యులు గౌరవింపకున్నను మన యాంధ్రులు సౌభ్రాతృత్వము చూపుచు దాక్షిణాత్యులను రావించి వారిని గౌరవింపవలసిన దనియే నా యభిప్రాయము. కాని, స్వశాఖాలవాలము నాశన మగునట్లు పరదేశీయుల గౌరవింప నెంచుట తగని పని యని దేశాభిమానుల కెవరికిని తోఁపకపోదు. ఈ విధముగ స్వదేశీయులు ముందు కూడ వర్తించినచో మన దేశంబున గాన మంతరించు ననుటకు సందియము లేదు. అట్టి స్వదేశహాని ప్రాపింపకుండ తగిన ప్రయత్నములు సల్పుదురుగాక యని వేఁడుచున్నాను. నేను పైని చెప్పిన విషయములలో దోసఁగు లున్న వని సూరిజను లెవరైన విమర్శించుచో నే నందునకు సమాధాన మిచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నవాఁడ. అది గాక, ప్రకృతము దక్షిణదేశమునఁ గల గాయకనాయకులకును మన గాయకులకును గల గానవైదగ్ధ్యములను పరీక్షించుట కెవరికైన నుత్సాహము గలిగి అందునకు తగిన ప్రయత్నములు సల్పుచో మిగుల మాన్యముగ నుండును. అప్పుడు నేను చెప్పిన యంశముల యాథార్థ్యమును జనులకు విశదీకరింప మన గాయకులును పాటుపడుదురు. విద్యాభివృద్ధియు నగు. ఇంత కఠినముగ వ్రాయుచున్న మన యాంధ్రుల కెంత కాలమునకును ఆత్మగౌరవము కలుగక స్వదేశాభ్యుదయ విఘాతము కలుగుచునే యుండును. పైని సూచించిన ప్రకారము మన దేశములో నిప్పట్టున దాక్షిణాత్యులను ధిక్కరించు గాయకులు గూడ పెక్కండ్రుండియున్నను అంతటితో మనము సంతోషించి మిన్నకుండుట మాన్యము గాదు. త్యాగరాజాదిపూర్వాచార్యరచనానిష్ఠితం బగు గానవిద్యను సమగ్రంబుగ పరిశోధించి కూలంకష శేముషీవిశేషులై యాంధ్రదేశమున కసమానకీర్తి కలుగఁజేయు గాయకబృందంబులు వెడలునట్లు దేశాభిమాను లగు శ్రీమంతు లందఱును తగిన ప్రయత్నములు సల్పుదురుగాక! ఎవరింట నే శుభకార్య మైనను అది గానసభ లేకుండ జరుగకుండునుగాక! అట్టి గాన సభ నూటికి తొంబదితొమ్మిది వంతులు, మన యాంధ్రునిదే యగునుగాక! త్యాగరాజు మన యాంధ్రుఁ డనియు వారి కీర్తనంబులు తెలుఁగున నున్న వనియు ద్రవిడగాయకశిఖామణు లగు పట్టణము సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు గారు కూడ తెలుఁగునందే కీర్తనలు రచించి రనియు అట్టి కీర్తనలు అఱవవారి నోట వినుటకంటె మన యాంధ్రుల నోట వినుట భావ్యముగ నుండు ననియు మన శ్రోత లెంతురుగాక!

వసంతగీతము

చామర్తి రాజశేఖరరావు గారు

తరుణరసాలసాలసముదాయము చెంగట సుప్రశాంతసుం
దర మగు నీడ పొంత, లలితం బగు కోయిల భావగర్భిత
స్వరమున గీతరాగములు పాడెడుఁ గర్ణరసాయనంబుగా—
అరుగవ్రైకో! కుటుంబకలహంబులకై తఱిఁ గోలుపోదువో! 1

మ. చలిగాడ్పుల్ చెలరేఁగునో? కుసుమితాశావల్లికామాలికా
వళి చైతన్య మడంచునో? హిమము ధారాపాతమై భానుమం
డలరమ్యద్యుతిఁ గప్పునో? శిశిర కాలం బంచు నూహింతువో?
కలయం జూడు దిగంతదంతురితభాగ్యావసంతికాశోభలన్. 2

సీ. వసివాడినవి తొల్లి పారిజాతంబులు
పరమశామోదబంధురము లయ్యు
ఇలమీఁద రాలిపోయినవి మున్నొకవేళ
నవనవోల్లసితమందారకములు
గడిపోయినవి మల్లికాజాతములు కొన్ని
కోమలాకృతులను గోలుపోయి
కృశియించియున్నవి కేతకీదళములు
ననిన వాసంతికాసమయములను
అకట! యాశాలతాంగి జీవకళఁ దొలఁగి
యొదిగియున్నది ... నవవసంతోదయమునఁ
బరిమళలతాంతముల నిరంతరమనోహ
రాకృతి వహించి రుచి నొప్పి యలరె నదిగో! 3

తే. పికము సంగీతరవమును విడువరాదు
సుమము పస దూలి రుచి మాలి సోలరాదు
వల్లికలు మేని జీవంబుఁ బాయరాదు
మధురమధుమాసముల శోభ మడియరాదు
ప్రకృతికుసుమంబు వసివాడి పడకమున్నె
విమలమల్లికామంజరీసముదయముల
ఫలపరంపరల మాధవీప్రసవములను
అతినిసర్గమనోహరం బైన యట్టి
జనని భరతావనీదేవి సదమలపద
కమలముల నుంచి మానసికప్రపూజ
జరపఁగదవయ్య—
విధు లెల్ల భరతపుత్ర! 4

నవలారచనావిధానములు

కూచిమంచి వేంకటసుబ్బారావు గారు, బి. ఏ.

ఆంధ్ర సారస్వతమున నవల కొలఁది కాలము క్రిందట మాత్రమే బయలుదేరినది. కాని, ఈ కాలమున వెలువడు గ్రంథజాలమును జూచితిమా నవలయే ప్రాముఖ్యమును వహించుచున్నది. పండితుఁడును పామరుఁడును గూడ చదువునది యిప్పుడు నవలయే. కారణము: జీవయాత్ర సుసాధ్యముగ నుండలేదు; మానవుని ప్రయత్నములు చాలవఱకు జీవయాత్రను సాధ్యమైనంత సౌఖ్యముగా చేయుట కుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ప్రబంధములు పురాణములు మొదలగునవి చదువుట కవకాశ మంతగా లేదు. ధీశక్తిని భావనాశక్తిని కోరు గ్రంథము లిప్పుడు చదువరుల కున్నను నంతగా పడ యుట లేదు. ఇట్లనుటచే, నవల ధీశక్తిని భావనాశక్తిని గోరదని యభిప్రాయము కాదు. ప్రబంధపురాణములవలెఁ గాక, నవల సులభముగా చదువఁబడఁగలదు. సంగతుల నన్నిటిని పూర్తిగా గ్రంథకారుఁడే విశదీకరించును. మఱియు, ఈ కాలమున మతసాంఘిక విషయములయందు సంస్కారణములను కలిగించుటకు నవల లుపయోగించును. సంస్కారణములను గూర్చి యుపన్యాసము లెన్ని యిచ్చినను ఫలిత మంతగా మనము పడయఁజాలకయుందుము. ఉపన్యాసములు కొంతవఱకు ప్రజల యంగీకారమును పడయఁగలిగినను, సామాన్యముగా నవి ప్రతిపక్షులను పురికొల్పుచుండును. ఇట్టి విషయములు నవలలయందు వ్యక్తీకరింపఁబడినయెడల కథాచమత్కారమునకైనను జనులు వానిని చదువుటయు తరువాత వానిని గూర్చి యాలోచించుటయు జరుగఁగలదు. ఈ కారణము లన్నిటిచేతను నవల మిక్కిలి వాడుకలోనికి వచ్చినట్లు గన్పట్టుచున్నది. ఐనను, మన యాంధ్రభాషయందలి స్వతంత్రనవలలను చూచితిమేని ఎక్కడనో నాలు గైదు గ్రంథములు తప్ప, మిగిలినవి నవల లనుటకు వీలు లేదు. గ్రంథకారులు నవలారచనావిధానములను పూర్తిగా పరిగణించుట లేదు. ఈ విధానములను వా రెఱుఁగుదురా యను శంక గూడ పొడముచున్నది. మాతృభాషయం దీ కాలమున ఆంధ్రులు చూపెడి యాదరణమున లాభము పడయఁగోరి రెండు ముక్కలు వ్రాయఁగల ప్రతివాఁడును నవలారచనకు దిగుచున్నాఁడు. ఇంత యేల, ప్రస్తుతము వెలువడుచున్న కొన్ని నవలలకంటె పుక్కిటి కథలే కడు రమ్యముగా నున్నవని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. 'కాశీమజిలీలు' మొదలగు కథలు కొన్ని యీ కాలపు నవలలకంటె మనోరంజకములుగా నున్న వనుటకు సందియము లేదు. చదువరు లైనను రచనావిధానములను పూర్తిగా గమనించినయెడల వారికి నవలల గుణాగుణములు తెలియనగును. కావున, ఈ వ్యాసమున నవల యన నెట్టిదిగో నవలారచనావిధానము లెట్టివియో కొంతవఱకు చూపఁబడును.

నవలల గుణపరిశీలనముఁ జేయుచో మనము గమనింపవలసిన సంగతులు రెండు: (1) ఇతివృత్తము, (2) పాత్రశీలము. ఇతివృత్త మనఁగా కథావిధానమే గాక యనఁగా కథను నిర్ణయించు పాత్రశీలము గూడ గ్రహింపఁబడవలయును. మానవజీవితమునుండియు అనుభవమునుండియు ఇతివృత్తమును గ్రహింపవలసియున్నను అట్టి జీవిత మంతయు అనుభవ మంతయుఁ గూడ నొకే విధమైన ప్రాముఖ్యమును పడయుచున్న దని యెంచరాదు. అందు కొన్ని యంశములు మాత్రమే కథాప్రశంస కర్హములుగా నుండును. సన్నాహములను పురికొల్పునట్టియు గొప్ప యాదర్శములను వ్యాపునట్టియు విషయములు మాత్రమే యితివృత్తమున చేర్పఁబడవలయును. దినదినము సాధారణముగ జరుగు కొన్ని భాగములు తమంతటఁ దాము ముఖ్యములు కావలవు. వాని ఫలితమును బట్టి వాని ముఖ్యతను నిర్ణయింపవలయును. పై సంగతుల నిజము ఈ క్రింది యుదాహరణములచే నగుపడును.

ఇతివృత్తము పాత్రశీలముచే నిర్ణయింపఁబడవలయును.

కథ నవలయం దావశ్యకమైనను మఱికొన్ని యంశములు గూడ ముఖ్యమైనవి కలవు. కథ మనుష్యుని రంజింపఁజేయవలయును. కాని, అద్భుతము లగు సంగతులు కథను మనోరంజకముగా నుండునట్లు చేయునని యెంచరాదు. కథాంశములు కథయందలి పాత్రలకు సంగతులు జరుగుటచే, అట్టి పాత్రశీలమున కనుగుణముగా నుండవలయును. కథానాయకుఁడు సూత్రధారుఁడుగా చేయఁబడుచుండును. ఐనను, అమానుష శౌర్యమును చూపినట్లు కథయందు చెప్పుట మంచిది కాదు. దీనివలన తేలెడి విషయ మే మన, కథయందలి సంగతి నొకదానిని తీసికొనిన, ఈ పాత్ర యీ విధముగా నడచియుండునా? ఈ పనిని చేసియుండునా? యను ప్రశ్నములకు తృప్తికర మగు సమాధానము రావలయును.

ఇతివృత్తమునందు కొన్ని యంశములు మాత్రమే చేర్పఁబడవలయును.

మాదిగపల్లెలు సానివీథులు మొదలగు కొన్ని విషయములు సామాన్యముగా నితివృత్తమునందు చేర్పరాదు. దీనివలన ఆ జాతుల వారు మానవులు కారని గాని వారు మన సానుభూతి కర్హులు కారని గాని చెప్పుట లేదు. దారిద్ర్యము దుస్థితి కష్టము మొదలగునవి మాదిగపల్లెయం దుండును. నిజమే, వాని విషయమై మనము విశేష విచారింపవలసినది గాని వానిని తగ్గించుటకు తగిన యేర్పాటుల నితరులకు చూపి వారి సాహాయ్యమును పడయఁగోరితిమేని, అట్టి వర్ణన మావశ్యక మనియే యెంచవలయును. ఇట్టి యుద్దేశములతోఁ గాక, ఇతివృత్తమును ప్రకృతి ననుసరించునట్లు చేయుచుంటి మనుకొని గ్రంథకారుఁ

డా సంగతులను చేర్చినయెడ మనోభీష్టమును పొందలేకపోవుట
యే గాక నగుబాటుల పాల్ప అనావశ్యకముగా విసుఖులను కలి
గించినవాఁ డగును.

... సంగతివలన ... యంశము గూడ తేలుచున్నది.
ప్రకృతి ననుసరించుటలో ... నుచితములను ప్రస్తుతాప్రస్తుతము
లను గ్రంథకారుఁడు ... ముచు. పొరుగూరికి పోయినప్పు
డందలి ... అంశముల నన్నిటిని ... రో చెదము. అయినను, అచ్చట
మురికి కాలువలు ... పూర్ణముదలగువానిని విడిచెదము. ఇవి
యనావశ్యక మైనవి యైనను ... దేశము ... డము. గొప్పగొప్ప భవనములు
... బాటలు ... ముల ... వానిని మాత్రమే చూతుము.
కాని, మురికి కాలువలను పురపాలసంఘమువారు సరిగా బాగుచేయ
నప్పుడు వానిని పరిశీలించుటయు ... దుస్థితిని గూర్చి ముచ్చటించు
టయు నావశ్యక మగును. ఇతియతో ప్రకృతి ననుసరించుటలో వా
... సంతయు ... నావశ్యకము గాదు. ... మని నమ్మకము కలిగిన
చాలును. ఈ భేదమును గనునిం చుట కొంచెము కష్టముగా నుండును
గనుక ఒక యుదాహరణ మిచ్చుచున్నాము. సారస్వతమునందు
చెప్పఁబడు సంగతులు మన భావనాశక్తివలన నిర్మింపఁబడుచుండును.
నవలయందలి కథాంశము లెల్ల నింతకు ముందు జరిగినవి కావు. ఒకటి
రెండు జరిగియుండిన జరిగియుండవచ్చును. అట్లు జరిగియుండకపో
వచ్చును. కాని, ఆ కథాంశములచే వ్యక్తీకరింపఁబడు ధర్మములు నూ
తనములు నూతనములు కాఁజాలవు; కాఁగూడదు. అవి సనాతనము లయి
యుండవలెను. ... ప్రకృతి ననుసరించియుండవలెనని ... యుండును.
... సామ్రాజ్యమును గూర్చి యనేక నవలలు రచియింపఁబడినవి.
ఇంకను రచింపఁబడవచ్చును. చరిత్రాంశములు మాత్ర మీ గ్రంథముల
కన్నిటికిని సమానములై యుండును. అయినను, వీనియందు కొన్ని
యుత్కృష్టతను గాంచును. కొన్ని తుక్కు నవలలుగా త్రోసివేయఁ
బడుచున్నవి. కారణము; మానవజీవితమునందు ముఖ్యముగా నెంచఁ
బడు విధానములు నిజములు ఏ గ్రంథమునందు విపులముగాను స్పష్ట
ముగాను వర్ణింపఁబడుచున్నవో అవి యుత్కృష్టము లనియు ఇతర
ములు కొఱగాని వనియు నెంచఁబడుటయే కదా.

నవలయొక్క ప్రాముఖ్యము భావముల వర్ణనమునందు చూడ
వలయును. సారస్వతమునందలి యితరభాగములవలెఁ గాక, నవల
ప్రజాప్రభుత్వపక్షము నవలంబించుచుండును. అనఁగా పురాణములు
ప్రబంధములు మొదలగు ననేకగ్రంథములయందు నాయకుఁడు
రాజుగా నుండును. వీనియందు జనసామాన్య మంతగా పరగణింపఁబడ
కుండును. కాని, ఈ ప్రపంచమునందు జనసామాన్యమున కొకింతయైన
నర్హత కలదా లేదా? ఇట్టి యర్హతను గమనించునది నవల యొక్క
టియే. నవలయందు కథానాయకుఁడు రాజే కావలయు ననుని యమము లేదు. గొప్ప కుటుంబమున బయలుదేరినవాఁడైనను గా
నక్కఱలేదు. ఇట్లు ఫీల్డింగు మహాశయుని టామ్ జోన్సునందు కథా
నాయకుఁడు జారిణీపుత్రుఁడు. అయినను, ఈ గ్రంథ మాంగ్లవాఙ్మయ
మున సర్వోత్కృష్ట మైన గ్రంథముగా నెంచఁబడుచున్నది. ఇంత
యేల? ప్రపంచమున ప్రజాపాలనాభిప్రాయము లభివృద్ధిలోనికి
వచ్చిన పిమ్మటనే నవలలు వెలువడ మొదలు పెట్టినవి. పదునెనిమిదవ
శతాబ్ది యారంభమున నిట్టి యభిప్రాయములు వెలువడుటకు మొదలు
పెట్టెను. ఆ శతాబ్ది యందే ఫ్రెంచి రివల్యూషను అమెరిక స్వాతం
త్ర్య యుద్ధము రెండును (The French Revolution and The American War of Independence) రెండును జరిగినవి. ఆ శతాబ్ది
యందే నిజమగు నవల వెలువడినది. ఇందుచే స్పష్టమగుచున్న యంశ
మొకటి. నవల జనసామాన్యముయొక్క ప్రాముఖ్యమును గ్రహించు
నది యగుటచేతను, జనసామాన్యముయొక్క ప్రాముఖ్య మనఁగా
ప్రతిమనుజుని భావములును ఇతరజనముల కర్థ మగునట్టివి యగుట
చేతను, నవలయందలి భావములను సరియగు విధముగా వర్ణింపవల
యును. ఇట్టి వర్ణనము లేనియెడల నది నవల కానేరదు.

భావములను వర్ణించుటలో మిక్కిలి జాగరూకతతో నుండవల
యును. ఏ మన, భావము భావానుకారితముగా మాఱును. ఈ భావా
నుకారిత మన నేదియో తెలిసికొనుటకు మన యాఁడువారు తఱచు
గా నుపయోగించెడు మాటలను చూడుఁడు. భావము నిజము కాదని
వారెంచినయెడల దానిని వారు 'బూల్లియేడుపు' 'కూనిదీర్ఘాలు'
అందురు. ఈ సంగతులు వారికి బాగుగాఁ దెలియును. భావమునకును
భావానుకారితమునకును (Sentiment and Sentimentalism)
గల భేదమును చూపుట కొక చిన్న యుదాహరణము నిచ్చుచున్నాము.
భార్య భర్తను నిజముగ ప్రేమించుచుండవచ్చును. అతనియం దామె
భక్తివిశ్వాసములు కలిగియుండవచ్చును. కాని, నిజముగా నట్టి ప్రేమ
యే యామె కుండినయెడల తా నొక విధముగా సంచరించును. అట్లు
గాక, 'హా నాథా, ప్రాణేశ్వర, జీవితేశ్వర' యని 'పదేపదే' యను
టవలన నట్టి ప్రేమ లేదనియే యెంచవలసియుండును. ఇట్లే మన
వారలు పురాణవైరాగ్యము శ్మశానవైరాగ్య మని నుడివెడి సంద
ర్భములయందు వారి యభిప్రాయము భావానుకారితమును మాపుట
యే యని యెంచవలయును. నవలలయందు సామాన్యముగా నాయ
కుఁడుగాను నాయికగాను యువజనులను చేయుచుందురు. ఇట్లు
చేయుటచే గ్రంథకారుఁడు లోకానుభవమువలన మాత్రమే తేలెడు
కొన్ని యంశములను వారిచే చూపరాదు, చెప్పింపరాదు. ఈ
కారణముననే ఆంగ్లభాషయందు కొందఱు నవలాకర్తలు తమ
నాయికానాయకులుగ కొంత లోకానుభవము కలవారిని మాత్రమే
యెన్నుకొనుచున్నారు. లేక బాల్యావస్థయందే వారి నుంచిన
యెడల, నవలయందు ప్రధానపాత్రలు వేఱుగా నుండును. నాయికా
నాయకు లీ ప్రధానపాత్రలను కూడఁదీయుటకు మాత్రమే యుప
యోగింపఁబడుచుందురు. ఇట్లు, స్కాట్టు గారి నవలలయందు నాయి
కానాయకులు నిజముగా మఱికొందఱు ప్రధానపాత్రలయంత
ముఖ్యులు గారు.

నవలయందు పాత్రపోషణ మత్యావశ్యకముగా నుండవల
యును. పాత్రల శీలమును వర్ణించుట పాత్రపోషణము కాదు. మన
మొక మనుజుని శీలమును పరిశీలనము చేయ నెంచితిమేని, ఆ మనుజుని

నెఱింగినవారితో చాల కాలము ముచ్చటించి కొన్ని యంశములను గ్రహింపవచ్చును. ఆ మనుజునిఁ గూర్చి వ్రాసిన వ్రాఁతలను చదువవచ్చును. అయినను, మనము నిజముగా మనుజుని శీలమును పూర్తిగా గ్రహింపకయుండవచ్చును. మాఱు వేరవు వర్ణన యెంత దైనను సాంగత్యమువలన కలుగునట్టి యభిప్రాయము నీయఁజాలదు. ఆ మనుజునితో నఱగంట పరిచయము మనము కలుగఁజేసికొనినఁ గాని అతని వర్తనము నొక వారము పరిశీలించినఁగాని యింతికంటె సరియగు నభిప్రాయమును పొందఁజాలము. కావున, పాత్రపోషణము చేయుటకు గ్రంథకారుఁడు తన పాత్రలను మాటలాడించుచుండవలెను. వారి ప్రవర్తనను చూపుచుండవలెను. నాటకమునకును నవలకును భేదము నవలయందు కథ చెప్పఁబడుటయు నాటకమునం దది చూపఁబడుటయు నై యుండినను, ఈ విషయమున నవల నాటకము నెంత యనుసరించునో యంత ప్రాశస్త్యమును గాంచును. కథాభాగమును చెప్పుటవలన పాత్రపోషణమునకు వీ లుండదు.

కథయందలి యంశము లొకదానితో నింకొకటి యతిసన్నిహిత మైన సంబంధమును పొందియుండవలయును. కథ యంత్రమువలె నుండవలెను. యంత్రమునందలి భాగములలో చిన్నదాని నైనను తొలఁగించినయెడల యంత్ర మంతయు వ్యర్థమై నడువనియట్లే, కథాంశములలో నొకదానినైనను తొలఁగించినయెడల కథ యంతయు పాఁగిపోవునదిగా నుండవలయును. కనుక, కథయం దతుకు లుండరాదు. బట్టయందలి ప్రోఁగు లొకదానితో నింకొకటి యెట్లు చేరియుండునో, అట్లే కథాంశములు నుండవలయును. అతుకులు గల బట్ట యొక్కటి యని యెట్లు చెప్పుటకు వీలు లేదో అట్లే కథాంశములు బాగుగా నతుకుకొనియుండనియెడల కథయం దైక్యము లేదని చెప్పవలసివచ్చును.

వర్ణనము రెండు విధములు : పాత్రవర్ణనము, స్థలాదివర్ణనము. పాత్రవర్ణనము మంచిది గా దని చెప్పియుంటిమి. కాని, స్థలాదివర్ణనము నవలయం దతిముఖ్యము. 'ఆది' యనుటచే ఆచారములను దేశకాలస్థితులను గ్రహించునది. ప్రకృతివర్ణనములు నవల కొక యందము నీయఁగలిగినను, కథాసందర్భమును బట్టి యుండవలయునే కాని గ్రంథకారుని వర్ణనాశక్తిని చూపుటకై మాత్ర ముండరాదు. నాటకప్రదర్శనమునకు తెర లెంత యావశ్యకమో, స్థలాది వర్ణనము నవల కంత యావశ్యక మని యెంచవలయును.

నవలయందు ముఖ్యవిశేషము లయిదు కలవు. సాంఘికనవల, కల్పితచిత్రకథ (The Romantic Novel), చరిత్రాత్మక మైన నవల, ప్రయోజికనవల (The Novel of Purpose), సమస్యానవల (The Novel of Problem).

19

ఈ యైదు విశేషములను [illegible] ముచ్చటించుట యావశ్యకమైనను, వ్యాసము విపులముగా [illegible] దని పత్రికాధిపతుల యాజ్ఞ యగుటచే చరిత్రాత్మకనవ[illegible] మాత్రము కొంత చెప్పుచున్నాము. మనవారలు చాలమ[illegible] చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట బహుసులభ మని యెంచుచున్నా[illegible] కాని, ఇది దురభిప్రాయము. నవల రీతు లన్నిటిలో చరిత్రాత్మక[illegible] బహుకష్ట మైనది. ఆంగ్లభాషయం దింతవఱకును కొన్ని [illegible] నవలలు వెలువడియుండినను, నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవల లే[illegible] కంటె నెక్కువ లేవు. కాని, మన యాంధ్రభాషయందు ఇర[illegible] వందల నవలలు మాత్రమే వెలువడియుండినను, సుమారు [illegible] యెనుబది చరిత్రాత్మకనవలలు కలవు. మన మెంత పుణ్యులమ[illegible] గ్రంథకర్తల తరము గాని పని మన యాంధ్రగ్రంథకర్త లవ[illegible] చేసిరి, చేయుచున్నారు!

చరిత్రయందలి యంశ[illegible]లను నవలయందు చేర్చినంత మాత్రమున నవల చరిత్రాత్మకనవల యగు నని మన గ్రంథకారులు తలఁచుచున్నట్టు తోఁచెడిని. ఆర్యులారా, గ్రంథకర్తలారా, నన్ను మన్నింపుఁడు. ఇది దురభిప్రాయము. నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవలయందు చరిత్రాంశము లతిస్వల్పములుగా నుండును. అట్టి యంశము లేనియెడల నే చరిత్రాత్మకనవల యగును. ఫరాసు గ్రంథకారుఁ డైన అలెగ్జాండరు డుమా గారి చరిత్రాత్మకనవలలయందు చరిత్రమే లేదు. స్కాట్టుగార (Fortunes of Nigel) అను చరిత్రాత్మకనవలయందును చరిత్రాంశము లే దనియే చెప్పవచ్చును. అట్లయిన నివి చరిత్రాత్మకనవల లెట్లగు నని మీ రడుగవచ్చును. చరిత్రాంశములనే గాని, అప్పటి యాచారవ్యవహారములను తెలిసికొనుటకు చరిత్ర లంతగా నుపయోగింపవు. అనుగుణము లగు దేశకాలపాత్రవర్ణనములే యుపయోగించును. ఈ సంగతులను ప్రోఁగుచేసి నవలయం దిమిడ్చిన అది చరిత్రాత్మకనవల యగుచున్నది. అందుచే ఆ కాలమును మనము సూక్ష్మదృష్టితో చూడఁగలుగుదుము. ఇం తేల, చరిత్రాత్మకనవల యనునది యాత్మవిరుద్ధ మైన మాట. చరిత్ర నిజమును కోరును. నవల కల్పితము. ఈ రెండింటికిని సంబంధ మెట్టిది? ఇట్టి సంబంధమును కలుగఁజేయుట కష్ట మని గ్రహించినవా రగుటచేత నే ఆంగ్లగ్రంథకర్తలు నవలలను వ్రాయుచుండినను చాల కాలము చరిత్రాత్మకనవలలను వ్రాయఁబూనుకొనలేదు. ఆంగ్లభాషయందు మొట్టమొదట నవల వెలువడిన 68 సంవత్సరములవఱకును చరిత్రాత్మకనవలయే లేదు. మన యాంధ్రభాషయందు చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట యింతికంటెను కష్టము. కారణము : మన దేశస్థితులను ఆచారములను సూక్ష్మముగా వర్ణించు గ్రంథము లతిస్వల్పములు, లే వనినను తప్పు గాదు.

ద్రవిడ భాషలు

కత్రా వేంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.

ద్రావిడులు ఆర్యులకు పూర్వము హిందూస్థానమం దుండెడివారు. వీరు ఈ దేశమున కనాదివాసులో లేక యార్యులవలెనే యితరదేశములనుండి వచ్చిరో నిర్ధారణ చేయుట కాధారములు సరిగా లేవు. భాషాసంబంధములను బట్టి చూడఁగా ద్రావిడులు ఉత్తరహిందూస్థానమందు కొంత కాలము, అనఁగా ఆర్యులు రాక పూర్వము, నివసించి తరువాత ఏ కారణములచేతనో దక్షిణమునకు వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. ప్రస్తుతము ద్రావిడులు ముఖ్యముగా దక్షిణహిందూస్థానమునందు నివసించియున్నారు. వీరు వాడుక చేయు భాషలే ద్రవిడభాషలు. ఉత్తరమున కొంత దేశములలో ఓరియా, పశ్చిమమున కొన్ని దేశములలో గుజరాతి మహారాష్ట్ర భాషలు తప్ప, మిగిలిన దక్షిణహిందూస్థానమం దంతటను వింధ్యము మొదలు కన్యాకుమారివఱకుఁ గల దేశములో ఒకే భాషాభేదములు వాడుకలో నున్నవి. ఈ భాషల కన్నిటికిని మాతృక యొక్కటే. ఈ భాషాభేదములయొక్క కొసకొసలు బంగాళమునం దున్న రాజమహాలు కనుమలలోను బెలూచిస్థానములోను కూడ కన్పట్టుచున్నను దక్షిణహిందూస్థానమే వీనికి ముఖ్యమైన యునికిపట్టు. ఉత్తరసింహళమునందు కూడ ఈ భాషయే వాడుకలో నున్నది.

ఈ భాషల సమూహమును ద్రవిడభాష లని వ్యవహరించుచుందురు. చిరకాలము క్రిందట దీనినే కుమారిలభట్టు 'ఆంధ్రద్రవిడభాష' యని వాడెను. ఇందు సమూహములో నున్న రెండుభాషలకు మాత్రమే ప్రాముఖ్య మీయఁబడెను. పాశ్చాత్యులు దీనినే 'తమూలియను' భాష యని వాడిరి. కాని, ఇది భాషాసమూహములో ఒక్కభాష పేరగుటచే దీనిని ఆ భాషకు నామముగా నియమించి సమూహమునకు అనుకూలమైన యింకొక పేరును వాడుకలోనికి తెచ్చిరి. సంస్కృతవైయాకరణులు ఈ భాషలను ద్రవిడభాష లనియే వ్యవహరించిరి. దీనిని సంకేతనామముగా గ్రహించినను నష్టము లేదు. 'తామిళ్' 'దమిళ' 'ద్రమిళ' మొదలైన రూపములనుండి యుత్పన్నమై ఆర్యులచేత 'ద్రవిడ' మని వాడుక చేయఁబడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇట్టి యుత్పత్తికి రెండు భాషలందును తగిన సాంప్రదాయము కలదు. సార్థకముగాఁ గాని సాంకేతికముగాఁ గాని యిదియే యీ భాషాసమూహమున కనుకూలనామ మని శాస్త్రజ్ఞులచే స్థిరపఱుపఁబడినది.

ద్రవిడభాషాసమూహమునకు చేరిన ముఖ్యమైన భాషలు పండ్రెండు. ఇవి యన్నియు ఒక్క మాతృభాషనుండియే దేశకాలభేదముల ననుసరించి మాఱిమాఱి వివిధభాషలుగా పరిణమించి ఆయా దేశభాగములందు వాడుకలో నున్నవి. ఈ పండ్రెండు భాషలలో ఆఱు నాగరికభాషలు ఆఱు అనాగరికభాషలు గలవు.

నాగరికభాషలు

(1) తామిళ్ (2) మళయాళము (3) తెలుఁగు (4) కన్నడము (5) తుళు (6) కొడగు.

అనాగరికభాషలు

(1) తుడ (2) కోట (3) గాండు (4) ఖాండు (5) ఓరాన్ (6) రాజమహాల్.

అనాగరికభాషలకు సాహిత్యసంపద లేదు. అవి ఆయా స్థానములలో వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. తుళు కొడగు కూడ నిట్టివే. మిగిలిన నాలుగును, అనఁగా తామిళ్ మళయాళము కన్నడము తెలుఁగు ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యమైనవి. వీనికి గ్రంథసంపత్తి మెండు. విపులముగా పెంచఁబడి వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. ఈ భాషలను వాడుకచేయు జనసంఖ్యను బట్టియు దేశవిస్తీర్ణతను బట్టియు ఇవియే ముఖ్యమైనవి. ఇందులో ఆదిద్రవిడభాషా లక్షణములను సరిగా నిలిపియుంచినది తామిళభాష. అయినను, తమ్మిళమే ఆదిద్రవిడ భాష దానినుండియే మిగిలిన భాష లుత్పన్నమైన వనుట సరి కాదు. ఏల యన, తమ్మిళములో కనఁబడని కొన్ని లక్షణములు ఇతరభాషలలో కానవచ్చుచున్నవి. అందుచేత తమ్మిళము కూడ ఆదిద్రవిడభాషనుండి యుత్పన్నమైన యుపభాషలలో నొకటి. కాని, మాతృభాష కాదు. అన్నిటికన్న నిదియే ముఖ్యమైనది. ఇదియే ఆ తల్లికి పెద్ద పిల్ల. మళయాళము దీనికి దగ్గఱ సోదరీమణి. ఇరుగు పొరుగున నుండుటచేతను వ్యవహారములో కలసి మెలసి యుండుటచేతను లక్షణసాదృశ్యము వీనికి మిక్కిలి యెక్కువ. వేఱువేఱు భాష లవునా కాదా యని భ్రమింపఁజేయుచుండును. ప్రత్యేకముగా వృద్ధి పొందింపఁబడిన గ్రంథసంపద లేనిచో ఇవి వేఱువేఱు భాషలా యనునది సంశయాస్పదమే. మళయాళముకన్న నెక్కువ భేద మున్న దయినను కన్నడము కూడ తమ్మిళమునకు దగ్గఱ భాషయే. లక్షణసాదృశ్యము స్పష్టముగా కనఁబడును. కాని, యెక్కువ విషయములలో భేదము కూడ కనఁబడుచుండును. అట్టి విషయములలో నాలవ భాషయు కనిష్ఠ సోదరియు నగు తెలుఁగుతో పోలికను సూచించుచున్నది. తెలుఁగు కూడ ఆది

ద్రవిడభాషయగు మధ్యస్థమైన యీ భాషాసమూహమున చేరినదే. కాని, యీసంబంధము మాపలకు గొంతు గలిగించినంత గాని గాఢ గట్టిదు. తెలుగు మాతృభాషయందేమియు మిగిలిన ద్రావిడభాషల యందేమియు కూడ బాగుగా తెలుసుకొనరు. సర్వనామ వ్యాకరణాది జాతీయములలోనే కాక వాడుకలో నున్న పదములలో కూడ చాల భేదము కలిగినది. అందుచేత చూడగా నేమి యట్టి సాదృశ్య మేమియు లేనట్టు కనబడును. దేశ్యములును అనేకసాంఘిక రాజకీయదురవస్థలవలనే ఈ సంపర్కము నెరుంగకుంటిరి. ఈ చిక్కు పూర్వులకు కూడ నున్నట్టున్నది. ఎట్లయిన, కుమారిలభట్టు (8-వ శతాబ్ది) ఈ భాషాసమూహమును ఆంధ్రద్రావిడ భాష యని పక్షించినాడు. అనగా ఆంధ్రులు వాడుక చేయు భాషను ద్రవిడ భాష నుండి వేరుగా గ్రహించినాడు. స్పష్టమైన పోలిక కనబడని మాట నిశ్చయమే. అయినను, సంబంధ మున్నది కూడ నిశ్చయము. భాషాసంబంధపరిశీలనవిధానమును బాగుగా నెరిగిన శాస్త్రజ్ఞులచే తెలుగు కూడ ద్రవిడభాషలలో నొకటియే యనియు తక్కిన భాషలతో సంబంధ మున్న దనియు నిర్ణయింపబడినది. ఈ భాషలకు వంశవృక్ష మీ రీతిన వ్రాయవచ్చును.

ఆదిద్రవిడము

తమిళము మలయాళము తుళు కొడగు తోడ కోట కన్నడము కురుఖు మాల్టో గోండి కుయి కొలము తెలుగు బ్రాహుయి

ఈ భాషల కున్న పరస్పరసంబంధము పైని సూచించిన రీతిగా నుండును. ఇందు ముఖ్య మైన నాలుగు నాగరిక భాషలకును గల సంబంధము పైని వ్రాసినది చూచిన గోచర మగును. ఒకే భాష నుండి యుత్పన్న మైన యుపభాషలే యైనను దేశకాలానుసారము వాడుకలో మార్పులు కలిగి వేరువేరు భాషల క్రింద పరిణమించినవి. ప్రస్తుత మొక భాషను వాడుక చేయువారి కింకొక భాష తెలియదు. ప్రతిభాషకును ప్రత్యేకముగా గ్రంథసంపదయు లిపియు కలవు.

పండితులచేతను వారి ననుసరించిన పామరులచేతను చాల కాలమువఱకు ఉత్తరహిందూస్థానభాషలవలె దక్షిణమున వాడుకలో నుండు ద్రవిడభాషలును సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నమైన వని నమ్మఁబడియుండెను. ఆయా భాషలలో వాడుక చేయఁబడుచున్న సంస్కృతపదములను తద్భవములను తత్సమములను బట్టి ఆ భాషలను సంస్కృతభాషావికారములుగా ఆలోచించిరి. భాషలలో సంస్కృతేతరపదరూపములు విశేషముగా నున్నను, దానిని భాషకు ముఖ్యాంగముగా భావింపక యేదో యన్యభాషాసంపర్కముచే కలిగిన సాంకర్యముగా భావించిరి. కాని, ఇది కేవలము తప్పభిప్రాయము. ఇటీవల భాషాసంబంధపరిశీలనతత్త్వమును బాగుగా నెఱిగిన శాస్త్రజ్ఞులు రెండు భాషలయొక్కయు పదరూపజాతీయసాంప్రదాయములను బాగుగా పరిశీలించి యిది కేవలము తప్పభిప్రాయ మని నిరూపించిరి. ఈ ద్రవిడభాషలలో సంస్కృతముకన్న సంస్కృతేతరమే మిక్కిలి యెక్కువ. భాషకు జీవమువలె నుండు ముఖ్య మైన సర్వనామములు సంఖ్యాపదములు క్రియానామవాచకప్రత్యయములు వాక్యరచనలోని పదసరణి మొదలయినవానిని బట్టి చూడ, ద్రవిడభాషలకును సంస్కృతమునకును సంబంధ మేమియు లేదు. కొన్ని పదములు మాత్రము రెండు భాషలలోను వాడుకయం దున్నను, ద్రవిడభాషలలో నవి సంస్కృత పదములుగను తద్భవములుగను తత్సమములుగను వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. ఇంతే కాక, అనుదినవ్యవహారములలో వాడుక చేయఁబడెడి తండ్రి తల్లి కొడుకు కూతురు తల కన్ను చెవి నోరు మొదలయిన మూలపదములలో నెన్ని పరిశీలించినను సంబంధము కానరాదు. అట్టి సంబంధ మున్నచో తెలుపుటకు ఇవియే ముఖ్యసాధనములు. మరియు, ద్రవిడభాషాసమూహములో చేరిన

యనాగరికభాషలలో సంస్కృతసంపర్క మేమియు కానరాదు. ద్రవిడభాషలే సంస్కృతమునుండి పుట్టినయెడల ఇట్టిది యసంభవము. నాగరికభాషలలో కూడ సంస్కృతపదములను కేవలము నిరాకరించి వాడుక చేయఁగల భాషలు కూడఁ గలవు. సంస్కృతము లేకుండిన తెనుఁగునకు ఇప్పుడు కొంత కష్టముగా నుండును. కన్నడము మళయాళములకు అంతకన్న కష్టముగా నుండవచ్చును. కాని, ఈ సమూహములో ముఖ్యమైనది యైన తమ్మిళము సంస్కృతభాషను పూర్తిగా నిరాకరించి వృద్ధి పొందఁగలదు. తమ్మిళమునందు గ్రంథరచనలో సంస్కృతము వాడుట చాల తక్కువ. వారిలో గ్రంథరచనయందు సంస్కృతము కొంత తక్కువగా వాడిన అంత యెక్కువ ప్రశస్తము. అదియే పాండిత్యముగా నెన్నఁబడును. సాధారణవ్యవహారములో కూడ సంస్కృతము నుపయోగింపకుండుటయే శ్రేష్ఠముగా గణింతురు. మనుష్యుల పేరులలో కూడ సంస్కృతనామములను భాషాంతరీకరించి వాడుదురు. షణ్ముఖుఁడు అనునది ఆఱుమొగ మని వాడుదురు. దీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలకు సంస్కృతము ప్రధానము కాదు. తక్కిన ద్రవిడభాషలందు సంస్కృతము కొంతకొంత యధికముగానే వాడుకలో నున్నది. కొన్నిటిలో సంస్కృతము ఆవశ్యకముగా కూడ తోఁచుచున్నది. దీనికి కారణము ఈ భాషలకు సంస్కృతముతో సహజమైన సంబంధ ముండుట గాదు; సంస్కృతమునం దాఱితేఱిన బ్రాహ్మణపండితులు గ్రంథరచనలోను భాషాభివృద్ధిలోను నెక్కువ శ్రద్ధ తీసికొనుటచే వచ్చిన యనర్థము. తమ్మిళములో నటు గాక సంస్కృతము రాని బ్రాహ్మణేతరులే గ్రంథరచనాసక్తులగుటచే ఆ భాషయం దంతగా ఈ సాంకర్యము కానరాదు. ఇంకొక సంగతి. వ్యాకరణసాదృశ్య ముండినఁ గదా భాషల యన్యోన్యసంబంధము తేటపడును. ఈ రెండు భాషలకును అట్టి సాదృశ్య మేమియు లేదు. లింగభేదమును చూడుఁడు. ద్రవిడభాషలలో లింగభేదము సహజము, సార్థకము. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. వృక్షము పుల్లింగము, కళత్రము నపుంసకలింగము. నామవాచకప్రత్యయములలో భేదము కలదు. ద్రవిడభాషలలో ప్రత్యయములు అర్థమున్న చిన్న మాటలు, రెండు వచనములకు నొక్కటే ప్రత్యయములు. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. ఇంకను అనేకవ్యాకరణవిషయములలో భేదము కలదు. ఇవి యన్నియు బాగుగా నాలోచించి చూచి ద్రవిడభాషాసమూహమునకును సంస్కృతమునకును ఏమియు సహజమైన సంబంధము లేదని, సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నము కాలేదని వేఱే చెప్పనక్కఱ లేదు. ప్రత్యక్షముగా నున్న సంబంధము అన్యోన్యసంపర్కము మొదలయిన వేఱు కారణములచేత కలిగినదే గాని సహజము కాదు. ఇతర సమూహములతో నున్న సంబంధమును గూర్చి చర్చించుటను గ్రంథవిస్తరభీతిచే మానెదను. కాని, సర్వసాధారణముగ పండితపామరులచే నమ్మఁబడుచున్న యంశము, అనఁగా ద్రవిడభాషలు అందు ముఖ్యముగా తెలుఁగు, సంస్కృతమునుండి పుట్టె ననునది కేవలము తప్పని గ్రహింపఁదగియున్నది.

ఇఁక ద్రవిడభాషలను గూర్చి కొంచెము ముచ్చటింతము. ద్రవిడభాషలు చాల పురాతనములు. సుమారు 3000 యేండ్ల క్రిందటినుండియే వాడుకలో నున్నట్లు ప్రమాణములు కలవు. ఈ దేశములో వర్తకము సాగించిన పాశ్చాత్యదేశముల భాషలలో ద్రవిడపదములు చిరకాలము క్రిందటనే వాడుకలో నున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. గ్రీకు భూగోళశాస్త్రజ్ఞులచే వాడుక చేయఁబడిన ద్రవిడనామము లనేకము లున్నవి. వీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలు చాల కాలమునుండి వాడుకలో నున్నవనియు, ఆదిభాష సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందటనె యిప్పటి యుపభాషల క్రింద పరిణమించి యిప్పుడవి వాడుక చేయఁబడుచున్న యాయా దేశములందు వాడుకలో నుండినదనియు కనఁబడుచున్నది. కొన్ని ముఖ్యభాషలలో వ్రాఁతకు లిపి భాషకు వ్యాకరణము గ్రంథరచనాచతురతయు అప్పటికే కలిగియున్నట్లు కనఁబడును. ఈ భాషలలో తమ్మిళము మిగుల ప్రాచీననాగరికత కలిగియున్నది. పురాతనగ్రంథములు సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందట రచింపఁబడినవి. భాషయొక్క పురాతనదశ దీనినుండియే విశద మగును. పదములు రూపములు గ్రంథరచన ప్రారంభించుటకు పూర్వము చాలకాలము వాడుకలో నుండియుండవలెను. మొదటి తమ్మిళగ్రంథములలో సంస్కృతము లేదనియే చెప్పవచ్చును. అనఁగా, భాష అన్యభాషాసహాయము నపేక్షింపక భావములను తెలుపుటకు పదసంపదయు సమర్థతయు కలిగియున్నది. ఇంకను అనేకవిధముల పరిశీలించి చూడ, తమ్మిళము బహుపురాతన భాష యని గోచర మగును. అట్టి విషయములో దాని మాతృభాషయగు నాదిద్రవిడభాష విషయమై వేఱే చెప్పనక్కఱ లేదు. ఈ సమూహములోని మిగిలిన భాషలు కూడ అప్పటి కాలముననే తమ్మిళమునుండి వేఱుపడి అంత వృద్ధిలోనికి రాకపోయినను ఆయా దేశములలో వాడఁబడుచుండెడివి యని యూహింపవచ్చును.

ద్రవిడభాషలలో అందఱకును కనఁబడు విశేష మొకటి కలదు. గ్రంథములలో వాడుక చేయు భాషకును మాటలాడుటలో వాడుక చేయు భాషకును మిగుల వ్యత్యాసము కలదు. ఈ రెండింటికిని ఇంచుక వ్యత్యాస ముండుట అన్ని భాషలలోను సహజమే. గ్రంథస్థమైన భాష వాడుక భాషయంత మార్పును చెందక ఒక దశ వెనుకగా నుండును. అన్యోన్యసంబంధము స్పష్టముగా కనఁబడుచుండును. వాడుక భాషతో పాటు గ్రంథములలోని భాష కూడ అనుగుణముగా మాఱుచు దాని ననుసరించియే యుండును. అట్లుండుటచే గ్రంథములలో వ్రాసినది సర్వసాధారణముగా అవగాహన మగుచుండును. కాని, ద్రవిడభాషలలో నట్లు కాదు. వీనిలో గ్రంథరచన కుపయోగించు భాష వ్యవహారభాషనుండి మిగుల భిన్నమై రెండును వేఱు భాషలా యని భ్రమింపఁజేయుచుండును. బాగుగా చదువు లేక పాండిత్యము తక్కువైనవారికి గ్రంథము లవగాహములు కావు. మాటలాడు భాష మీఱరాని సహజకారణములకు లోనై సతతము మాఱుచుండును. గ్రంథములలో వాడుక చేయఁబడు భాషను తదనుగుణముగ మాఱనీయక ప్రాచీనమైన కట్టుఁ

ప్రాంతములో [illegible] కొంత [illegible] వ్యత్యాసమును కలుగజేసెను. కనుక నీ నాలుగుభాషలలో ప్రతి భాషయు ప్రాంత [illegible] సాధారణ వ్యవహారభాష యని [illegible] చేయఁ [illegible] యున్నది. [illegible] ఈ భేదము కలదు. [illegible] [illegible] అని [illegible] ఈ వ్యత్యాసము [illegible] మున్నది [illegible] అనఁగా పద మైన [illegible] తమ్మిళము. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], వాడుక భాష. కన్నడము [illegible] తెలుఁగు [illegible] కూడ ఇట్టి వ్యత్యాసము [illegible] కలదు. [illegible] యొక్క యీ రెండు దశలకును సంస్కృతప్రాకృతములకున్న వ్యత్యాసము కానవచ్చును. గ్రాంథిక [illegible] పండితులచే [illegible] సంరక్షింపఁబడుటచేత ఈ వ్యత్యాస మెక్కువ యయ్యెను.

అనేక కారణములను బట్టి చూడ ఈ సమూహములో ముఖ్యమైన భాష తమ్మిళము. ఇది పులికట్ సముద్రము మొదలు కన్యాకుమారి పడమటి కనుమలు మొదలు [illegible] [illegible] ప్రదేశములందు వాడుకలో నున్నది. [illegible] కొంచె భాగమునందును సింహళములో ఉత్తరభాగమునందును కూడ వాడుకలో నున్నది. తమ్మిళభాషను మాటలాడువారు [illegible] [illegible] సింగపూరు మొదలయిన స్థలములలో విశేషించియున్నారు. భాష పేరు [illegible] లేక తామిళ్; దీనికి సంస్కృతనామము ద్రావిడ. 'తమిళ్' 'ద్రవిడ' అనునవి ఒకే శబ్దముగా కనఁబడును. ద్రవిడ యను సంస్కృతశబ్దమునుండి తమిళ్ అనునది పుట్టినది. ఇతరభాషా నామము [illegible] భాషను పేర్కొనుట అసంభవముగా కనఁబడినను వాడుకను బట్టి సమర్థింపవచ్చును. దక్షిణహిందూదేశములోని జనుల పేర్లు — చోళ కేరళ ఆంధ్ర కళింగ మొదలయినవి సంస్కృతశబ్దములే. ద్రమిడశబ్దము ద్రవిడశబ్దముకన్న పురాతనమైనది. ద్రవిడశబ్దమునుండి తమిళ్ అనునది అనేకసాంప్రదాయపూర్వకమైన స్వరముల మార్పులను పొంది తుదకు తమిళ్ అను శబ్దముగా పరిణమించినది. తమ్మిళమునకు మిక్కిలి దగ్గఱ సంబంధి యగుటచే మళయాళము దాని ననుసరింపవచ్చును. పడమటి కనుమలకు పశ్చిమభాగమందు మంగళూరు మొదలు తిరువనంతపురము వఱకును గల మధ్యదేశమందు ఈ భాష వాడుకలో నున్నది. ఇది తీరప్రదేశములో తమ్మిళసమ్మిళితమై యుండును. భాష పేరు మళయాళము. ఇంచుక స్వల్పభేదములతో నామాంతరములు కూడఁ గలవు. ఇది సంస్కృతనామము కాదు. 'మల' = కొండ, 'ఆళన్' = వాడఁబడునది. ఈ రెండు శబ్దములు కూడి 'మళయాళ' మైనది.

ఆసియాటిక్ సంస్కృతపండితులు దీనిని తమ్మిళమునుండి వేఱుగా భావింపలేదు. రెండింటికి నున్న పోలిక యట్టిది. తమ్మిళముయొక్క యుపభాషయో యని కూడ సందేహము కలుగును. శబ్దపుష్టిచేతను గ్రంథరచనాదినాగరికలక్షణములందును తమ్మిళము తరువాత తెలుఁగు ముఖ్య మైనది. మృదుత్వమునందును మాధుర్యమునందును ఈ భాష లన్నిటిలో అగ్రస్థానమున కర్హ మైనది. పులికట్ మొదలు శ్రీకాకుళమునకు నున్న సముద్రతీరదేశమందును [illegible] [illegible] దత్తమండలములు [illegible] పరగణాలు నాగపూరు [illegible] భాగములందును మహారాష్ట్రదేశమువఱకుఁ గల మధ్యదేశమునందును వాడుకలో నున్నది. ఈ దేశమునే మహమ్మదీయులు తెలింగానా యని వాడిరి. దీనికి సంస్కృతనామము ఆంధ్రము, అనఁగా ఆంధ్రులచే వాడఁబడు భాష. తెలుఁగు మాటలాడువారు ఆంధ్రులు కళింగులు అని రెండు తెగల వారు. ఆంధ్రులు వేదముల కాలము నుండి యున్నట్లు ప్రమాణ మున్నది. 1500 యేండ్ల క్రిందట [illegible] [illegible] చైనాయాత్రికుఁడు ఆంధ్రులను గూర్చి ప్రసంగించినాఁడు. అనఁగా ఆంధ్రులలో తెలుఁగు భాష అనాఁటికే వృద్ధి పొందినది. ఆంధ్రులతో పాటు సముద్రతీరమున కళింగులు నివసించుచుండినను వీరు తక్కువ నాగరికు లగుటచే వీరి భాష [illegible] సంస్కృతగ్రంథకర్తలచే ఆంధ్ర మను సాధారణనామమే వ్యవహరింపఁబడెను. కుమారిలభట్టు ఈ భాషాసమూహమును [illegible] నప్పుడు ఆంధ్రమునకు మొదటి స్థానము నొసఁగి ఆంధ్రద్రావిడభాష యని వర్ణించినాఁడు. జనసామాన్యముచేత తెలుఁగు తెనుఁగు తెలిఁగు లయిన నామాంతరములు వాడఁబడుచున్నవి. తెలుఁగు అను మాట త్రిలింగ త్రికళింగ మొదలయిన మాటలనుండి యుత్పన్న మైనది. తమ్మిళదేశములో 'వడుగు' అని దీనికి పేరు. 'వడ' అనఁగా ఉత్తరము, అను శబ్దమునుండి పుట్టినది. అనఁగా, ఉత్తరదేశమందుండు జనులచే వాడుక చేయఁబడు భాష.

ఈ సమూహములో మిగిలియున్న నాగరికభాష కన్నడము. ఇది తెలుఁగునకు కొంత దగ్గఱ సంబంధము గలది. ఇది మైసూరు సందును దక్షిణ మహారాష్ట్రదేశమునందును కన్నడజిల్లాలయందును ముఖ్యముగా వాడఁబడుచున్నది. నీలగిరిలో కొండవాళ్లచే వాడుక చేయఁబడు బడగభాష కన్నడమునకు ఉపభాష. ఈ భాషలో కూడ గ్రాంథికభాషయను వాడుక భాషయను విశేషవ్యత్యాసము కలదు. ప్రాచీనకన్నడమునకు హళకన్నడ మని పేరు. దీనికి కన్నడము కర్ణాటకము అని రెండు పేర్లు కలవు. తెలుఁగుతో ఈ భాష కున్న యెక్కువ పోలిక చేత కాఁబోలును తెలుఁగును కలిపి యీ రెండును కర్ణాటకభాష లని వాడెడివారు. కర్ణాటకశబ్దము సంస్కృతశబ్ద మని పండితులచే భావింపఁబడుచున్నది. కాని, ఇది శుద్ధద్రవిడశబ్దము. 'కరు = నలుపు, నాడు = దేశము' కలిసిన కర్ణాటకము 'నల్ల భూమి దేశము' అగును. కర్ణాటక మను మాట సుమారు 1500 యేండ్ల క్రిందటినుండి వాడుకలో నున్నట్లు కానవచ్చును. మిగిలిన భాషలు గ్రంథసంపద లేకపోవుటచేతను విపులమైన దేశములందు వాడుకలో లేకపోవుటచేతను వానిని గూర్చి మనము చర్చింప నక్కఱలేదు. పై చెప్పిన నాలుగు నాగరికభాషలను వాడుక చేయుచున్న జనుల సంఖ్య యీ దిగువ రీతిగా నుండెను.

తెలుఁగు	...	...	20,697,284.
తమ్మిళము	...	...	17,494,901.
కన్నడము	...	...	10,368,515.
మళయాళము	...	...	6,022,131.

ద్రవిడభాషలు ఇంకొక భాషతో సంబంధింపని ప్రత్యేక భాషాకుటుంబ మని యిదివఱకే గ్రహించినాము. అట్టిచో ఈ సమూహమునకు ముఖ్యలక్షణము లేమై యుండును. కొన్ని ముఖ్య మైనవి యిక్కడ సూచింతము.

(1) హలంతపదములు లేవు. ప్రతిమాటకును అంత్యమందు అచ్చుండవలెను. 'ఉ' కారము అట్లుగా చేర్పఁబడును. మలయాళములో మాత్రము 'అ'కారధ్వని యంత్యమందు వినఁబడును. తెలుఁగులో నున్న సంస్కృతిహలంతశబ్దములలో ఇది బాగుగా కనఁబడును. వాక్కు అప్పు మొదలయినవి యుదాహరణములు.

(2) సంస్కృతములోవలెఁ గాక 'ఏ' 'ఓ' కారములకు హ్రస్వ దీర్ఘభేదము కలదు. వానికి ప్రత్యేకాక్షరములు కూడఁ గలవు.

(3) ఒక శబ్దములో నుండు అచ్చులలో అన్యోన్యమైత్రి కలదు. అచ్చులలో 'అ' 'ఉ' 'ఒ'లు కంఠ్యములు, 'ఇ' 'ఎ' 'ఏ'లు తాలవ్యములు. ఉచ్చారణసౌకర్యమునకొఱకు కాఁబోలును ఆయా శబ్దములలోని యచ్చులు అనుకూలముగా మార్పఁబడుచున్నవి.

తెలుఁగు.	చూచుచున్నాను	చూచితిని
	తమ్మునకు	తమ్మునికి
	మనిషిన్ని	మూరన్ను
	కత్తి	కత్తులు

ఇది తక్కిన భాషలలోఁ గూడ తెలుఁగులో నున్నంత విస్తారము లేకపోయినను అరుదుగా కలదు.

(4) హల్లులలో పరుషములు సరళములు అన్యోన్యము సందర్భమును బట్టి మార్పఁబడును. తమ్మిళ మళయాళ భాషలలో పదప్రారంభమున, సరళమును పదమధ్యమందు పరుషమును (ద్విత్వాక్షరములలో తప్ప) ఉండ నేరవు. సంస్కృతమునుండి సంగ్రహించిన మాటలలో ఇది బాగుగా కానవచ్చును. దంతము తండ మగును. భాగ్యము పాక్క్య మగును. తెలుఁగులో క చ ట త ప లకు గ జ డ ద బ లాదేశముగా వచ్చుట సాధారణమే.

(5) రేఫభేదములు విశేషము. ర ఱ ‌ఴ అనునవి కలవు.

(6) నామవాచకములలో లింగభేదము సార్థకము. మగ ఆఁడు శబ్దములచే తెలియఁజేయఁబడును.

(7) వచనములు రెండే. సంస్కృతములోవలె ద్వివచనము లేదు. తమ్మిళము మొదలయిన కొన్ని భాషలలో నపుంసకములకు బహువచనరూపము లేదు.

(8) విభక్తిప్రత్యయములలో కొన్ని అర్థ ముండి వాడుకలో నున్న ప్రత్యేకపదములు (చేత లో నుండి మొదలయినవి). రెండు వచనములలోను ఒకే ప్రత్యయములు.

(9) విశేషణములకు విభక్తివిభజన లేదు. నామవాచకషష్ఠీవిభక్తి విశేషణము. అందుచేత నామవాచకములకును విశేషణములకును విశేషభేదము కానరాదు.

(10) ప్రథమద్వితీయపురుషసర్వనామములును ఆత్మసూచకసర్వనామములును తృతీయపురుషమునుండి భేదములు. తృతీయపురుషసర్వనామము నిర్దేశకసర్వనామములలో చేరును. ప్రథమపురుషబహువచనములో మేము మనము అని రెండు రూపములు కలవు. ఎదిరవానిని కలిపి యొకటి కలుపక యొకటి వాడుక చేయఁబడును.

(11) సాధారణముగా క్రియలు ధాతుజనితములు. ప్రత్యయములు సర్వనామజనితములు. మూఁడు కాలభేదములే సాధారణముగా నున్నవి. ప్రత్యేకముగా కర్మణి ప్రయోగములు లేవు. వ్యతిరేకార్థక క్రియలు ఈ భాషాసమూహమునకు విశేషము.

పైని చెప్పినవి కొన్ని ముఖ్యమైన ద్రవిడభాషాలక్షణములు. భేదములు అంతర్భేదములు అనేకములు కలవు గాని వానిని సూచించుటకు ఇక్కడ వీలు లేదు. ద్రవిడభాషలలో మనకు ముఖ్యమైన తెలుఁగు తమ్మిళముల పోలికను సూచించు కొన్ని ముఖ్యమైన మాటల పట్టికను ఇందు పొందుపఱచి ఈ వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. ముఖ్యమైన మాట లనఁగా సాధారణముగా అందఱిచేతను నదినిత్యము వాడఁబడు మాటలు అంకెలు సర్వనామములు మొదలయినవి. వీని పోలికను బట్టి భాషల సంబంధము నూహించి యివి యేక జనితము లను యథార్థమును గ్రహింపవచ్చును.

తెలుఁగు	తమ్మిళము	తెలుఁగు	తమ్మిళము
తల	తలై	నీరు	నీర్
కన్ను	కణ్	మ్రాను	మరం
చెవి	సెవి	కల్లు (రాయి)	కల్
పల్లు	పల్	ఇల్లు	యిల్
చెయ్యి	కై	ఊరు	ఊర్
కాలు	కాల్	యేనుఁగు	యానై
నాఁడు (రోజు)	నాళ్	ఆవు	ఆ
రేయి	యిరవు	ఎనుము	యెరుమై
కఱ్ఱి (నలుపు)	కర్	పాము	పాంబు
వెల్ల (తెలుపు)	వెల్	కొమ్ము	కొంబు
చాయ (ఎఱుపు)	శే	ఇరుపది	యిరుపదు
నెఱు (పెద్ద)	నెరు	నూఱు	నూరు
చిఱు (చిన్న)	సిరు	నేను	నాన్
పులి (పులుపు)	పులి	మేము	నామ్
ఉప్పు	ఉప్పు	నీవు	నీ
తిను	తిను	వాఁడు	అవను
పో	పో	వీరు	నీంగళ్
నిలు	నిల్	వారు	అవర్ గళ్
ఏఁగు (నడచు)	ఏగు	అది, యిది	అగు, యి
నగు	నగై	అన్న	అణ్ణన్
అరువు	ఆరు	అక్క	అక్కాళ్
రెండు	యిరండు	మనిషి	మనిదన్
మూఁడు	మూం(డు)	పెండ్లాము	పెండాటి
నాలుగు	నాలు	పిల్ల	పిళ్లై
ఐదు	ఐందు	కుమారుఁడు	కుమారన్
ఆఱు	ఆరు	నిప్పు	నెరుప్పు
ఏడు	ఏడు	చావు	సావు
తొమ్మిది	ఒంబదు.	మున్ను	మున్
పది	పత్తు	ఎవరు	యార్

భీముని ప్రతిజ్ఞ

వాసుంది రామశాస్త్రి గారు

ఆంధ్రమహాభారతము సభాపర్వము ద్వితీయాశ్వాసము నందు

ఉ. అమ్మదిరాక్షి విక్షితహరిణాక్షిఁ గలాపవిలాసకేశభా
రమ్మున నొప్పుదానిఁ దన రమ్యపృథూరుతలంబు నెక్కఁగా
నమ్మని సన్న సేసె ధృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుఁ డప్పు డాని దూ
రమ్మునఁ జూచి కౌరవకురంగమృగేంద్రుఁడు భీముఁ డల్కతోన్. [247

క. లయసమయదండధరని
ర్దయుఁడై ధరణీశు లెల్లఁ దన పలుకులు వి
స్మయసంభ్రమసంభృతు లయి
భయమున వినుచుండ నిట్లు పలికెన్ సభలోన్. 248

ఉ. ధాయశ్రీ రాజ్యసంపద మదంబునఁ గోమలిఁ గృష్ణఁ జూచి రం
భోరునిజోరుదేశమున నుండఁగఁ బిల్చిన యిద్దురాత్ము దు
ర్వారమదీయబాహుపరివర్తిత చండగదాభిఘాతభ
గ్నోరుతరోరుఁ జేయుదు సుయోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్. 249

వ. అని సర్వజనభయానకక్రోధవివశుండై యాయుధంబు లున్న వల
నికి దృష్టులు సలుపుచు నగ్రజు మొగంబు సూచుచున్న భీమ
సేను నతిరౌద్రాకారంబు సూచి భీష్మవిదురద్రోణాదు లిది
కోపంబున కవసరంబు గా దని యాతనిం బ్రశాంతచిత్తుం జేయు
చున్నంత. 250

అని యున్నది. ఇందు భీముఁడు తన భార్యను దుర్యోధనుఁడు దన యూరువు నెక్క రమ్మని సంజ్ఞ సేయఁ జూచి సహింపఁజాలక ట్టి మహాపతివ్రతను దుష్టుఁ డే యూరుదేశమున నెక్కఁగోరెనో యా యూరుభంగమే వానికిఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్తమని తలంచి దుర్యోధనుని యుద్ధమందుఁ దన గదాహతిచే నట్లు సేసెద నని ప్రతిజ్ఞ సేసెను. ఉత్తమక్షత్రియుఁడును మహావీరుఁడు నగు తనకు శత్రువును నికృతిచేఁ గాక యుద్ధమునఁ జంపుటయే యుచిత మని యెంచి యప్పుడే యుద్ధము సేయు తలంపుతో నాయుధముల వంకఁ జూచి యన్న యగు ధర్మరాజు ననుజ్ఞకొఱకు అతని మొగంబును జూచెను. ఇట్లుండ నప్పుడు భీష్మ విదుర ద్రోణాదులు "ఇది కోపమునకు సమయము గా" దని పలికిరి కదా. లోకమం దొక పురుషమాత్రుఁడు సహింపరాని పరాభవము సభలోఁ దన భార్యకుఁ గలిగినప్పు డట్టి మానధనుఁడు నతివీరుఁడు నగు భీముఁ డెట్లు సహించియుండును ? అని కోపమునకు సమయము గాదా? భీష్మాదుల యభిప్రాయ మేమి? ద్రౌపది ధర్మనిర్ణయమును గోరి తిమ్మడిగినప్పు డేమియుఁ జెప్పక యూరకుండినవా రిప్పు డీ భీమునితో నిట్లు చెప్పుటకుఁ గారణ మేమి ? దుర్యోధనునందు పక్షపాతమా? పాండవులందు వంచనమా? అ దేమియును గాదు. మాఁదృష్టి గల భీష్మాదులప్పు డాతని నివారింపకున్నచో నప్పుడే వారికి యుద్ధము సిద్ధమగు నట్లు దలంచి యట్లు కాకుండఁగ వారించియుందురు. భీముఁ డాయుధముల వంకఁ జూడ నాతని తలం పట్టిదిగాఁ గానఁబడినందున యుద్ధమైనప్పుడు వారిలో నెవ్వరికైనను హాని తప్పదు కావున, నుపాయాంతర మున్నప్పుడు యుద్ధము దూష్య మగుటను నీతినిపుణులును సమపక్షపాతులును నగు భీష్మవిదురద్రోణాదు లతని నివారించుట తప్పిదము గాదు. మొదటనే వారు "జూద మనర్థము వల" దని చెప్పినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు "సుహృద్ద్యూత" మని చెప్పియుండుటచే సుహృద్ద్యూత మనర్థావహము గాదు కావున నిప్పు డా ధృతరాష్ట్రుఁడు దాను చెప్పినట్లే పాండవుల కనర్థము గాకుండఁ దన మాటను వ్యర్థము గాకుండఁ జేసినచో యుద్ధ మక్కఱ లేకయే పాండవుల రాజ్యాదిసంపదలు వారికి మరలఁ జెందును కౌరవులకును హాని వాటిల్లకుండును గావున ధృతరాష్ట్రుని యభిప్రాయము దెలియువఱకు నిది కోపమునకు సమయము గా దని వారించియుందురు. అట్లు కాని నాఁడు యుద్ధము వచ్చు నని వారి యభిప్రాయము నిగూఢముగా నుండును.

ఇట్లుండ నంతట ధృతరాష్ట్రుఁడును దన యింటఁ గలిగిన యుత్పాతములను గాంధారివలన విని యదరిపడి ద్రౌపదిని బిలిచి సాంత్వవచనముల నామెను గొంత యుపశాంతిపఱచి వరము లిచ్చి ధర్మరాజాదిసోదరుల నందఱిని దాస్యమువలనఁ బాపి వారి రాజ్యసంపదలను వారికి మరల నిచ్చి తాను మొదటఁ జెప్పిన సుహృద్ద్యూత మను మాటను యథార్థ మగునట్లు సమర్థించికొని యింద్రప్రస్థమునకుఁ బంపెను. అప్పుడు భీముఁడు దాని నెఱింగి తమకు దాస్యవిముక్తియు రాజ్యప్రాప్తియు స్త్రీమూలముగ నయిన దగుటకు విషణ్ణుఁడయి కన్నెఱ్ఱసేసి సంగరమున శత్రువులను పరాక్రమముచేఁ జంపి రాజ్యమును గొందు నని పలికెను. కాని, యట్టి భీముని ధర్మరాజు సాంత్వవచనములచే నివారించి ధృతరాష్ట్రుని శాసనమును మన్నింపవలయు నని తమ్ములును ద్రౌపదియుఁ దానును రథము లెక్కి యింద్రప్రస్థమునకుఁ బోయిరి. భీముని ప్రతిజ్ఞయు యుద్ధ మయినప్పుడే తా నట్లు చేయుటకుఁ గా నయినది కావున, యుద్ధమే లేనప్పు డాతఁ డట్లు సేయమి యతనికిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగము గాదు. పాండవు లింద్రప్రస్థమున రాజ్యము సేయుచుండఁ గొన్నాళ్లకు మరల జూద మాడించుటకు ధర్మరాజును ధృతరాష్ట్రుఁడు పిలిపించెను. ధృతరాష్ట్రు నాజ్ఞఁ

దప్పరా దని యాతఁడు వచ్చి శకునితో మరలఁ జూదమాడి యోడెను. ఈ రెండవ జూదమునందలి సమయనిర్ణయప్రకారము పాండవు లరణ్యమునకుఁ బోనున్నప్పుడు భీముఁడు సభాపర్వము 2-వ ఆశ్వాసము. 274-వ పద్యము:

క. సాహసమున మద్బాహుగ
దాహతి దుర్యోధనాది యగు శతము జగ
ద్ద్రోహముఁ జంపుదు నత్యు
గ్రాహవమున హరిహరాదు లడ్డం బైనన్.

అని దుర్యోధను నొక్కనినే కాక వానితోడ వాని సోదరుల నూర్వురను గూడఁ దన గదచే యుద్ధమందు హరిహరాదు లడ్డము వచ్చినను జంపుదు నని మరలఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసెను. ఇందు "సాహసమున" అని యున్నది. దాని కర్థ మేమి? అది యెవరి మాట? సాహస మనఁగా ధైర్యముగాని పరాక్రమము గాని యర్థ మన్నచో నది చెప్ప నేల? భీముని మాటయే యది యైన పక్షమున "నేను ధైర్యముచేత లేక పరాక్రమముచేత నూర్వురఁ జంపుదు" ననియే కదా చెప్పవలయును. అట్లు భీముఁడు దన్నుఁ గూర్చి తాను జెప్పుకొనునా? అందు విశేష మేమి యున్నది? ధైర్యము పరాక్రమము లేక నూర్వురను జంపుట యెట్లగును? కావున నది "సాహసమున" అనునంతవఱకును భీమవచనము గాదు. కథకుని వచనముగాఁ జెప్పుట యుచితముగా నున్నది. మద్బాహు — అనునది మొదలు భీముని మాట. సాహస మనఁగా నవాలోచితము. అది యెట్లన భీముఁడు క్రోధావేశమున గదచే నధఃకాయమందుఁ గొట్టరా దను నియమము మఱచి యట్లు ప్రతిజ్ఞ సేసినవాఁడు. అది సాహసవచన మన్నందునకు "హరిహరాదు లడ్డం బైనన్" అనునదియే జ్ఞాపకము. యుద్ధ మైనప్పుడు దుర్యోధనుని యూరుభంగవిషయములోనే హరిహరాదు లడ్డువచ్చినను వాని నట్లే చంపుదు నని యాతని యభిప్రాయ మగును. వానితో యుద్ధమే తప్పినప్పుడు ప్రతిజ్ఞాభంగము లేదని మన మెఱుంగవలయు. అపిమ్మట

ఆ. దుష్టచిత్తుఁ డైన కష్టు దుర్యోధను
శిరముఁ దన్నువాఁడ ధరణిఁ గూల్చి
హీనుఁ డైన దుస్ససేనుని వధియించి
వేఁడి రక్త మానువాఁడఁ గడఁగి.

అనుదానిలో దుర్యోధను బడవైచి వాని శిరము దన్నుటకును దుశ్శాసనుని రక్త మాస్వాదించుటకును మరల నొక ప్రతిజ్ఞను జేసెను. ఇట్లు వచనములలో వేఱువేఱుగఁ జెప్పుటచే నవి నాల్గుగాఁ గాన్పించును. కాని, దుర్యోధనుని విషయమైనవి గదచే యుద్ధమం దూరుభంగము చేసి పడియున్న వాని శిరముఁ దన్నుట. ఇవి యేకకాలకృత్యములే యగుటచే నివి కలిసి యొక్కటియే ప్రతిజ్ఞ. దుశ్శాసనుని వధియించి వాని రక్త మాస్వాదించుట యిది యొక ప్రతిజ్ఞ. ఈ రెంటును భీముని యభిప్రాయములో ముఖ్యములు. "నూర్వుగను జంపుదు" నను దానిలో వారి నందఱిని దాము చంపుటకే కాని తానే చంపవలయు నను నభిప్రాయము గాదు. "సాహసమున" అను పద్యమందలి "శత" పదము బహుపరము గాని శతసంఖ్యాపరము గాదు. ఇట్లు సభాపర్వమందలి ప్రతిజ్ఞావచనముల యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయము కర్ణపర్వమందు స్పష్ట మగును. అది యెట్లనఁగా: ధర్మరాజు కర్ణుచే నొచ్చి పరిభవింపఁబడి శిబిరమునకుఁ బోయియుండ నర్జునుఁడు దూరమున సంసప్తకులతో యుద్ధముఁ జేయుచు నన్న గారియెడలఁ గర్ణుఁడు సేసిన ప్రతిజ్ఞ స్మరించి తల యెత్తి చూచి కర్ణుని యాటోపమును గని త్వరపడి తన రథమును భీము నొద్దకుఁ గొనిపోవ శ్రీకృష్ణునితోఁ జెప్పెను. అతఁ డట్లు చేయ భీమునిఁ జేరి యన్న గారి నడిగి యతఁడు శిబిరమునకుఁ బోయినట్లు విని యతని సేమము దెలియుటకు భీముని వెళ్లు మని కోరఁగా నతఁడు దాను సేయుచున్న యుద్ధమును విడిచి వెళ్ల నని చెప్ప నర్జునుఁడే శిబిరమునకు వెళ్లి యతనిని గలిసి విషణ్ణుఁడై యున్న యాతని విషాదమును కృష్ణార్జును లిరువురును దీర్చి "కర్ణునిఁ జంపి వత్తు" మని ప్రతిజ్ఞ సేసి మరల యుద్ధరంగమునకు వచ్చి యొకదెసఁ దాను కురుసేనతో యుద్ధము సేయుచు మరలఁ గర్ణుని యాటోపము సూచి తాను భీముని యొద్దకు వచ్చి యన్న క్షేమమును దెలిపి భీమునిఁ దప్ప దీర్చికొమ్మని చెప్పి కర్ణుని యుత్సాహముచే విజృంభించుచున్న కురుసేనలపైఁ గవిసె.

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదులై
నడిఁ దనుఁ జుట్టుముట్టుటయు వారల సూతహయధ్వజంబులం
బొడిపొడిసేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగడంద వడంద తూపులన్
మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలిసేసె నత్తలల్. క. 3. 180

ఇం దర్జునుఁడు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్త్రులఁ జంపిన ట్లున్నది. ఇంకను

వ. నీ కొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుండును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుండును గూడి కలిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకుమున్న దుశ్శాసనరక్తపానకాతుకాధీనమానసుం డైన యా భీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకుఁ బ్రీతచిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబు శిరంబులు దునుమాడె. ఆ భీమార్జునుల యాటోపంబునఁ గోటఱి నీ సైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె. 228

ఇచ్చటఁ గూడ నర్జునుఁడు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్త్రులను జంపిన ట్లున్నది. కావున, "భీముఁడు నూర్వురఁ జంపుదు" నను ప్రతిజ్ఞ యెట్లు నిర్వహింపఁబడెను? దీనిని శంకించుకొనియే కాఁబోలుఁ గొన్ని క్రొత్త ముద్రితపుస్తకములలో మీఁదఁ జెప్పిన 228-వ వచనమందు 1 "ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున—" 2 "నట్టి భీముని యాటోపంబునఁ గోటఱి" అనియుఁ బాఠములను దిద్దినట్లు కానిపించుచున్నది. కాని, వారీ వచనమునకు మాత్ర మిట్లు గిద్దినను, అంతకు ముందే "చ. తొడరిభవత్తనూజులు" అను 180-వ పద్యములో మఱియొక పదుగురు దుర్యోధనుని సోదరు లర్జునుచేఁ జచ్చినట్లు స్పష్ట మగుచుండ దీనిని దిద్దిన

లాభ మేమిటో కానరాదు. మఱియు, దుశ్శాసనుని వధించి వాని రక్త మాస్వాదించి భయంకరుఁడై యున్న భీమునిఁ జూచి [illegible] [illegible] పాఱిపోవు [illegible]

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]

ఇదియె సమస్తము [illegible] [illegible] త్రిజగన్. 231

అను పద్యములో భీమార్జునుల యుద్ధమే [illegible] పము గాని [illegible]చుచున్నది. మీరీ వచనములో భీముని ప్రతిజ్ఞకు భంగము వచ్చునని శంకించిరేని యప్పటి పాఠములను దిద్దియుందురు. కాని, అట్లు దిద్ది వేయకుండ నుపపత్తిని జెప్పుట సముచితము కాదా? అది యట్లున్న, మీరిఁక జెప్పియున్నాను. భీమునకు ముఖ్యప్రతిజ్ఞలు రెండు: దుర్యోధనునిఁ దన గదచే యుద్ధరంగమందుఁ [illegible] వాని శిరము దన్నుట, దుశ్శాసనుని రక్త మాస్వాదించుట. ఈ యభిప్రాయమాలెని వచనములలోనె స్పష్ట మగుచున్నది.

క. నిను మేను జేయఁబూనిన
పనులం దొకటి గడచేతిఁ బాపాత్మ [illegible]
ధనుఁ బోరఁ గోని తలఁ దన్నుదు
[illegible] పనియుఁ దీర్ప [illegible] నెలమిన్ 225

అను పద్యములో రెండవ [illegible] ముఖ్య [illegible] భీముఁడే చెప్పుచున్నాఁడు. అతని ప్రతిజ్ఞ [illegible] నెఱింగినవాఁడే కావున నట్లు [illegible] నిశ్శంకముగా [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] భీముని ప్రతిజ్ఞ [illegible] [illegible] [illegible] చున్నది. భీముని ప్రతిజ్ఞా [illegible] [illegible]. కాక, పాఠములను దిద్దినను అతని ప్రతిజ్ఞ కొక భాగములో భంగము గలిగినట్లు [illegible]వారును నొప్పుకొనక తప్పదు. భీముఁడు నూర్వుర సోదరులను దన గదచేతఁ గడా చంపుదు నని ప్రతిజ్ఞ సేసినాఁడు. అట్లుండ మీరు 228-వ వచనములో "భల్లదళితమున [illegible] దళితంబు శిరంబులు [illegible]" అని యున్నదికదా? గదచేఁ జంపుటకు భల్లములచేఁ జంపుట యెట్లు సరిపడును? ఇట్టి యసమంజసపు దిద్దుపాట్లనేకములు భారతమందుఁ గాన్పించుచున్నవి. కవికృత పాఠములను దిద్దుటకంటె వానికిఁ దగిన రీతి నుపపత్తుల నాలోచించుట యుచితమని నా యభిప్రాయము.

రాణీ దుర్గావతి

కొండెపూడి బాలకృష్ణయ్యగారు

శ్రీ రోదాత్తుఁడు గోండురాజు జనకా! (?) తేనేవిహీనుల్ సుహో
ద్భీమల్ సత్కులు లైన మాత్రమున నే వెంపంచు నీ సంఘసం
స్కారుల్ నేఁడొనరించు కార్యముల మున్సల్పన్ బ్రయత్నించు నీ
చారిత్రంబు స్మరింతు భారము రహించన్ రాణి! దుర్గావతీ! 1

మ. చదువన్ గానము సేయ వండఁగను రాజ్యం బేలఁ బ్రాణేశు స
త్పదముల్ గొల్వఁగ జాతిగౌరవము గాపాడన్ జలం బూని దు
ర్మదగర్వాంధరిపుప్రజంబు నని లోఁ బ్రందింప హిందూవనిన్
ముదితల్ సేర్తు రటంచుఁ జాటితివిగా ముమ్మాటు రాజ్ఞీమణీ! 2

శా. ప్రాణం బుండినదాఁక వీరరణిన్ వర్తించెద న్గాని సేఁ
బ్రాణిన్ మోమున జేర్చి దీనత నినున్ బ్రార్థింప న స్వార్థ భీ
ల్లీనాథుం డదుడందఁ బంపి రిపుఁ మాలింపంగఁ జిండ్రించు నీ
'రాణీ' యంకము దుర్గనామ మవనిన్ రాణించెఁగా తల్లిరో! 3

మ. పులుల న్నిద్దుర లేప కుంజముల [illegible] బ్రవేశించి న
ర్గిలు నవ్వాని రదంబు లూడిపడఁగన్ జేతోయిఁ దాటించుచున్
లలిఁ శ్రోత్రంబులఁ బట్టి యీడ్చి ధరఁ గూలన్ ద్రోయు నీ కింక బె
బ్బులులన్ బోలినవారు లెక్కయె యనిన్ బోరాడ! దుర్గాంబికా!

శా. వేదండంబులఁ జంపి తత్తడుల నుర్విన్గూల్చి కాల్బంట్ల నా
నాదిక్కుల్ పరవంగఁజేసియుఁ జమూనాథాళి న్రుక్కించి ద
ర్పోద్వగ్రాంచితిసాహసాకృతిని నత్యుగ్రంబుగాఁ బోర్చు సెం
దూరదేశాంగన పేరు నిల్పితివిగా దోశ్శక్తి? దుర్గావతీ! 5

శా. ఆసఫ్ ఖానుఁడు ప్రాణముల్ నిలువ పల్లా యంచు వాపోవఁగా
గాసిన్బెట్టెడి నుమ్మ నాఁడు దని యక్బర్షాహ సర్గొంద బా
హాసామర్థ్యము విక్రమంబు విలు విద్యాప్రౌఢ జూపింతు ని
దా సంగ్రామవిచిత్ర [illegible] ఏరమమ్మా! మాతృ దుర్గావతీ! 6

మ. తనయుం డాహవభూమి సల్పినఁ దను త్రాణంబు దూర్గంబుగా
దను వెల్లన్ నిశితాస్త్రశస్త్రహతి బాధ న్గార్చినన్ సైనికుల్
రణరంగంబున నొంటిఁజేసి చనినన్ లావుప్పు వీరవ్రతం
బును బోనాడక ప్రాణ మర్పితివి భూమాత న్మెచ్చ దుర్గాంబికా! 7

మ. తరుణీ! నీ సరి గాన లేదనియెఁ గాదా మానసింహుం? డోహనా!
యరివిధ్వంసిని నీవు కాళికవె సత్యం బౌ నన న్గాదె తో
డరు మల్లుండు? ఒలారె! వేగ పని పల్కన్ లేదె యాబూఫజల్!
పరులన్ జెండుచు నాజి నీవు విహరింపన్ గాంచి దుర్గావతీ! 8

శా. మేలా తూరశిరోవతంసమయి భూమి న్బొల్చు దుర్గాంబవౌ
మాల న్వాడెడి పూలఁ గూర్చు టని సంభావించి సద్భక్తి శా
ర్దూలాళి న్మదదంతిసంతతిని సంతోషంబున న్గూర్చి నే
లీలామాలిక గా నొసంగి తివె మేల్మి న్గొమ్ము వీరాంగనా! 9

జల సూర్యకిరణ ప్రకృతి చికిత్స

...ల్లాప్రగడ సుందరరామశాస్త్రి గారు

నీటిలో స్నానము చేయుటవలన దేహారోగ్యము నుంచి సంపూర్తి కల్గునని యెడి సంగతి మనుజులకు అనాదిసిద్ధముగా తెలిసియే యున్నది. కాని, సమస్తజాడ్యములు నీటివల్లనే నివారణ చేయవచ్చునను జ్ఞానము చాలవఱకు మనుజులకు కలుగలేదు. మొదట జలచికిత్స యెట్లు ప్రారంభించి యెట్లు వృద్ధిలోనికి వచ్చి ప్రముఖత చెందినదియు క్లుప్తముగా వ్రాయుచున్నాను.

ఆదిని విన్‌సెంట్ ప్రిసినిట్జ్ గారు ఈ జలచికిత్సను కనిపెట్టెను. ఈయన ఆస్ట్రియన్ సైలీషియాలో గ్రాఫెన్‌బర్గ్ గ్రామమునందు 1799-వ సంవత్సరము అక్టోబరు నాల్గవ తేదిని జన్మించెను. ఇతఁడు పేద పాలుకాపువాని కుమారుఁడు. తండ్రి గ్రుడ్డివాఁడగుటచే అతనిని పోషించుటకు చిన్నతనమునుండియు ఇతఁడు సంసారభారమును వహింపవలసినవాఁడాయెను. కనుక, భగవదనుగ్రహమువలన తన తెలివితేటల నుపయోగపఱచి నీటివైద్యమును కనిపెట్టెను. 1826-వ సం. న తాని జన్మస్థానమునందు మొదటి జలచికిత్సాశాలను నిర్మించి అనేకరోగములు కుదిర్చి కీర్తి గాంచినవాఁడై 28-వ నవంబరు 1851-వ సం. లో చనిపోయెను.

అనంతరము ప్రిసినిట్జ్ గారి సమకాలికుఁడు జోహన్ ష్రాత్ గారు గూడ జలచికిత్సావిషయమై చాల దూరము పరిశోధన చేసి వృద్ధిలోనికి తెచ్చిరి. ష్రార్త్ గారు తమ యనుభవమును ప్రకృతిలోని మార్పులను సృష్టిలోని జంతువులను గమనించుటవలననే గ్రహించి కీర్తి గాంచఁగలిగిరి. వీరు జబ్బుగా నున్న కాలములో ఏ విధమైన యాహారము లోపలికి పుచ్చుకొనఁగూడదని చెప్పుటలో ప్రిసినిట్జ్ గారితో భేదించిరి. నీటి వైద్యముతో పాటు పరిశుభ్రవాయువు వ్యాయామము కఠినమైన పథ్యము కూడ వ్యాధులను కుదుర్చుటలో చాల సామర్థ్యము కలదని బోధ చేసిరి.

వీరి యుభయుల తరువాతను రిక్లీ గారు నీటి యావిరి స్నానములవలని లాభము కనిపెట్టినవారిలో మొదటివారు. దీనిని బట్టి ఆతపస్నానమనఁగా సూర్యరశ్మిచే చెమట తెప్పించుటవలన రుగ్మతలు పోవునని కనిపెట్టఁగలిగెను. 1865—1868 నాలుగు సంవత్సరములలో తాను స్వయముగా ప్రతి యుదయమున తన దేహమును ఎండలోను గాలిలోను ఉంచుటవలనఁ గలిగిన లాభమును ప్రపంచమునకు చెప్పఁగలిగెను.

నీప్ గారు కూడ కొంత కాలమునకు జలచికిత్స యను ప్రకృతి వైద్యములో అత్యద్భుతసామర్థ్యమును కనఁబఱచిరి. ఈయన యొక కాతలిక్ ఫాదరీగా నుండి మొదటి నీటి వైద్యుఁడని పేరు గాంచిన జర్మన్ డాక్టరు హాన్ గారి గ్రంథావలోకనమువలన తనకు జలచికిత్సాజ్ఞానోదయము కలిగెనని వ్రాసియున్నాఁడు. తన బుద్ధిబలముచేత తనకుఁ గలిగిన జ్ఞానమును వృద్ధిపఱచుకొని తడిగుడ్డలతో కట్లు కట్టుట నీటి ధారలవలన వ్యాధులను నివారింపఁజేయుట నీటివలన విరేచనసాధనములు చేయుంచుట మొదలైన యుపాయములను కనిపెట్టఁగలిగెను.

పైనుదాహరించిన యందఱి తరువాత చాల కాలమునకు ప్రస్తుతము రోగాద్వైతసిద్ధాంతమును అనఁగా అన్ని వ్యాధులకు నొకటే కారణము అన్ని వ్యాధులను నివారణ చేయుటకు నొకటే సాధనమను నవీనశాస్త్రమును కనిపెట్టిన లూయీ కూనే గారుదయించిరి. వీరి జన్మస్థానము జర్మనీదేశములోని లీప్జిక్కు. వీరి కుటుంబములో నెందఱో మూలికాదులు తిని రుగ్మతలు పోఁగొట్టుకొనలేక దేహములు చాలింపవలసినవారైరి. వీరికి కూడ నడి వయస్సు వచ్చెడి వఱకు ఎన్ని సాధనములు చేసినను శ్వాసకోశములోని జాడ్యమును జీర్ణకోశములోని వ్యాధియు పోనందున అదివఱకు ఆచరణములో నున్న జలచికిత్సాసాధనములవలన తాత్కాలికనివారణము కలిగినను పూర్ణారోగ్యము రానందున వీరు తమ బుద్ధిని అనుభవమును నుపయోగపఱచి క్రొత్త శాస్త్రమును కనిపెట్టఁగలిగిరి. సమస్తజాడ్యములును శరీరములో అన్యపదార్థము చేరుటవలన కలుగుననియు దానిని తొలఁగించిన శరీరము తిరిగి యారోగ్యమును పొందుననియు చెప్పుదురు. అన్యపదార్థమనఁగా శరీరమునకు కావలసిన పోషణపదార్థములు గాక వ్యతిరేకమైనది. ఇది మనము తినెడి యాహారముతోను త్రాగెడి నీటితోను పీల్చు వాయువుతోను శరీరములో ప్రవేశించి ముందుగా పొత్తికడుపునందు చేరి కొంత కాలము నిలువయుండి పిమ్మట నిలువయుండుటచేత పులిసి బురబురలాడి పొంగి శరీరములోని యూర్ధ్వభాగములకును చివరలకును వ్యాపించును. ఇట్లు పొంగునప్పుడును పైకి వ్యాపించునప్పుడును శరీరములో అధికమైన వేడి కలుగును. అందువల్ల శరీరమునకు శ్రమ కలుగును. అన్యపదార్థమును తొలఁగించుటకు గాను కూనే గారు నాలుగు విధములగు స్నానములు కనిపెట్టినారు. అవి కటిస్నానము లింగస్నానము బాష్పస్నానము ఆతపస్నానము అని వాడఁబడుచున్నవి. వీనివలన శరీరములోని వేఁడి యుపశమించి మార్పునొంది పొత్తికడుపునుండియే అన్యపదార్థము బయటికి వెడలిపోవునని కూనే గారు చెప్పినారు. వీరి వైద్యసాధనమువలన శరీరములోని యన్యపదార్థము బహిష్కరణావయవములను చుఱుకుగా పని చేయించి బయటికి త్రోసివేయఁబడును. తిరిగి శరీరము సదా యారోగ్యముగా నుండుటకు మనుజులు మితాహారమును భుజించుచు పొగాకు కాఫీ టీ సారాయి మొదలగు పదార్థములు వదలి శాకాహారులుగా నుండి తగిన వ్యాయామము చేయుచుండవలెను. కూనే గారు తమ చికిత్సాచరణకాలమునందు స్వాభావికముగా దొరకెడి యవిదాహకపదార్థములు భుజించుచుండవలెనని వ్రాసియున్నారు. వీరేర్పాటు చేసిన పథ్యమునకును భగవద్గీత 19-వ యధ్యాయము 8, 9, 10 శ్లోకములలో నున్న యాహారనియమమునకును ఏమియు భేదము లేదు.

శ్లో. ఆయుస్సత్త్వ బలారోగ్య సుఖప్రీతి వివర్ధనాః
రస్యాస్స్నిగ్ధాస్స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్త్వికప్రియాః. 8

జీవితమును చిత్తస్థైర్యమును శక్తిబలములను ప్రీతిని వృద్ధి పొందించునవియు రసము గలవియు చమురు గలవియు దేహమునందు చాల కాల ముండునవియు మనోహరము లైనవియు నగు భక్ష్యభోజ్యాద్యాహారములు సత్త్వగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.

శ్లో. కట్వమ్లలవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః
ఆహారా రాజసస్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః. 9

చేదుగాను పుల్లగాను ఉప్పగాను మిక్కిలి వేడిగాను కారముగాను చమురు లేనివిగాను దాహమును కలుగఁజేయునవిగాను [illegible]నవియు కష్టమును మనోవ్యాకులత్వమును రోగమును కలుగఁజేయునవియు నగు నాహారములు రజోగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.

శ్లో. యాతయామం గతరసం పూతిపర్యుషితంచయత్
ఉచ్ఛిష్టమపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్. 10

లెస్సగా నుడుకనిదియు సారము లేనిదియు దుర్గంధము గలదియు వండిన తరువాత నొక్కరాత్రి గడచినదియు ఇతరులు తినఁగా మిగిలినదియు భగవంతునికి నివేదితప్రసాదము కానిదియు నగునే యాహారము గలదో అది తమోగుణము గలవారి కిష్ట మైనది.

ఇది గాక, కూనే గారి స్నానపద్ధతులు వేదమునందలి శౌచవిధానములోనివే యని వేదాధ్యయనపరులు చెప్పుదురు కావున, ఈ పథ్యమును వైద్యమును మన హిందూదేశమునకు మిక్కిలి యనుకూలమైనవి శాస్త్రసమ్మత మైనవి.

ప్రస్తుతము అమెరికా ఖండమునందు ఎమ్. డి. పరీక్షలో తేరిన కెల్లాగు గారు తమ ద్రవ్యము నిచ్చియు దేశములోని ద్రవ్యమును ప్రోగు చేసియు ప్రకృతివైద్యమును వృద్ధి చేయుటకును ప్రజలను సౌఖ్యపెట్టుటకును గొప్ప శాలను నిర్మాణము చేసి కని విని యెఱుంగని యేవియో వ్యాధులను పంచభూతములతోను ఎలక్ట్రిసిటీ రేడియం మొదలగు నవీనసాధనములతోను నివారణ చేయుచున్నారు. వీరి శాలయందు 3, 4 వేల మంది రోగులు సదా నిలువయుందురు. వీరి కుపచారములు చేయుటకు నేర్పరు లగు నౌకరులు ఎమ్. డీ. పరీక్షల నిచ్చిన వైద్యు లుందురు. అనేకనవీనయంత్రపరికరములు కూడ ఈ శాలయందు మెండుగా నున్నట్లు ఆ శాలయొక్క ప్రతి సంవత్సరపు రిపోర్టును బట్టి తెలియును. ఇట్టి శాలలు జర్మనీదేశములో విస్తారముగా నున్నట్టును యూరోపు ఖండపు టితరభాగములలో అచ్చటచ్చట నున్నట్టును అమెరికాలో కూడ ప్రబలుచున్నట్టును కనఁబడును. మన భరతఖండమందు లేవు సరే కదా యిట్టివి ప్రపంచమునం దున్న వని మనలో తెలిసినవారు కూడ చాల తక్కువగా నున్నారు.

కావున, ఇట్టి శాల నేర్పాటు చేయవలె నని గంధము వేంకట కృష్ణారావు, బి. ఏ., గారును నేనును 1911-వ సంవత్సరమునుండి ప్రయత్నము చేయుచున్నాము. ప్రయత్నములను భగవంతుఁ డెప్పుడు కొనసాగించునో తెలియదు. గుంటూరులో 1913-వ సం. జలసూర్యకిరణ చికిత్సాశాల యనెడి పేరుతో చిరుమామిళ్ల భాను ప్రసాదనాయఁడు గారి ద్రవ్యసహాయమువలన నొక శాల యేర్పాటు చేయఁబడెను. కుదుర వని పేరుపెట్టఁబడ్డ యనేకరోగములు కుదుర్పఁబడినవి. ఇంకను మన మాతృదేశమం దెల్ల పూర్ణముగా వ్యాపకము చేయు తలంపుతో ఇతరవ్యాపకములను మానుకొని ప్రకృతిసౌకర్యము లెక్కువ గలిగినటువంటి రాజమహేంద్రవరమునందు జలసూర్యకిరణప్రకృతిచికిత్సారోగ్యజ్ఞానాశ్రమ మనెడి పేరున వ్యాధులు నివారణ చేయు సాధనములను బోధించు చోటు నేర్పాటు చేసియున్నాను. కృష్ణారావు గారు రెండు సంవత్సరములు చెన్నపురియందు కూనే గారి జలచికిత్సా వ్యాపకమునందు పాటుపడి ద్రవ్యసహాయము లేమిచే బొంబాయి గ్రామము చేరిరి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగ్రామ మనంతరము గొప్ప చికిత్సాశాల నేర్పాటు చేయుటకు బొంబాయినగరమునందలి కొందఱు ధనికులు వాగ్దానము చేసియున్నారు.

ఇప్పటివఱకును జలచికిత్సాభివృద్ధిని గురించియు వ్యాయామ సూర్యకిరణస్నానములను గురించియు నెట్లు చెప్పఁబడియున్నదో క్లుప్తముగా తెలిపియున్నాను కేవలము సూర్యకిరణచికిత్సవలన సమస్తజాడ్యములు పోఁగొట్టవచ్చు నని అమెరికా వైద్యు లగు డాక్టరు ఈ. డీ. బ్యాబిట్టు, ఎమ్. డీ., గారు అనేక గ్రంథములు వ్రాసియున్నారు. ఇంద్రధనుస్సులో కనఁబడు సప్తవర్ణములవలననే ప్రపంచమునం దుండు మూలికలు లోహములు మొదలగునవి యెల్ల వర్ధిల్లుచున్న వనియు ఒక్కొక రంగు నొక్కొక మూలిక సూర్యుని ప్రకాశమువలన తనలోనికి తీసికొనుచున్న దనియు ఈ మూలికాభక్షణమువలన రుగ్మతలు పోవుచున్న వనియు బ్యాబిట్టు గారు చెప్పుదురు. ముందు రోగ మిది యని వైద్యుఁడు నిదానముగా నిర్ధారణ చేసిన పిమ్మట దానికి తగిన మూలికలు వాడిన రోగము మరలును గాని యిందులో ఏది లోటువచ్చినను వ్యాధి కుదురదు. సూర్యకాంతిలోని యొక రంగు మూలికలో నిమిడియుండుటవలన ఈ జాడ్యము పోయినను మూలికలో నుండు నితరపదార్థములు అనఁగా బొగ్గు మొదలగు వస్తువులు శరీరములో ప్రవేశపెట్టఁబడినప్పుడు అవి యన్యపదార్థముగా ప్రవేశించి శరీరము పటుత్వము తప్పినప్పుడు గాని ఋతుభేదములవలన కలిగిన వాతావరణస్థితికిఁ గాని మండ మేర్పడి అనఁగా కుళ్లి బుగబురలాడి పొంగి మరియొక వ్యాధిగా నేర్పడు నని డాక్టరు బ్యాబిట్టు గారి యభిప్రాయము గనుక మూలికలు తిన నవసరము లేకుండ కేవలము సూర్యరశ్మిని దేహములోనికి ప్రసరింపఁజేయుటకు కొన్ని రంగుల లెన్సులు మొదలగు పనిముట్లు బ్యాబిట్టుగారు ఏర్పాటు చేసి మూలికాసేవయు శస్త్రచికిత్సయు అనవసర మగునట్లు, కూనే గారు జలచికిత్సవలన ఔషధశస్త్రప్రయోగములు నిరుపయోగ మగునట్లు చేసిన రీతిని, గావించి కీర్తి గాంచియున్నారు.

హిందూదేశములోని జనులు ఋషిసంతతివా రగుటచేతను ఏ కష్టమునకైన నోర్చువా రగుటచేతను ఇఁకనైన వృథా ద్రవ్యము వెచ్చింపక ప్రకృతిచికిత్స నవలంబించి ఆరోగ్యభాగ్యము గాంచెదరు గాక!

THE VICTORIA FREE READING ROOM AND LIBRARY

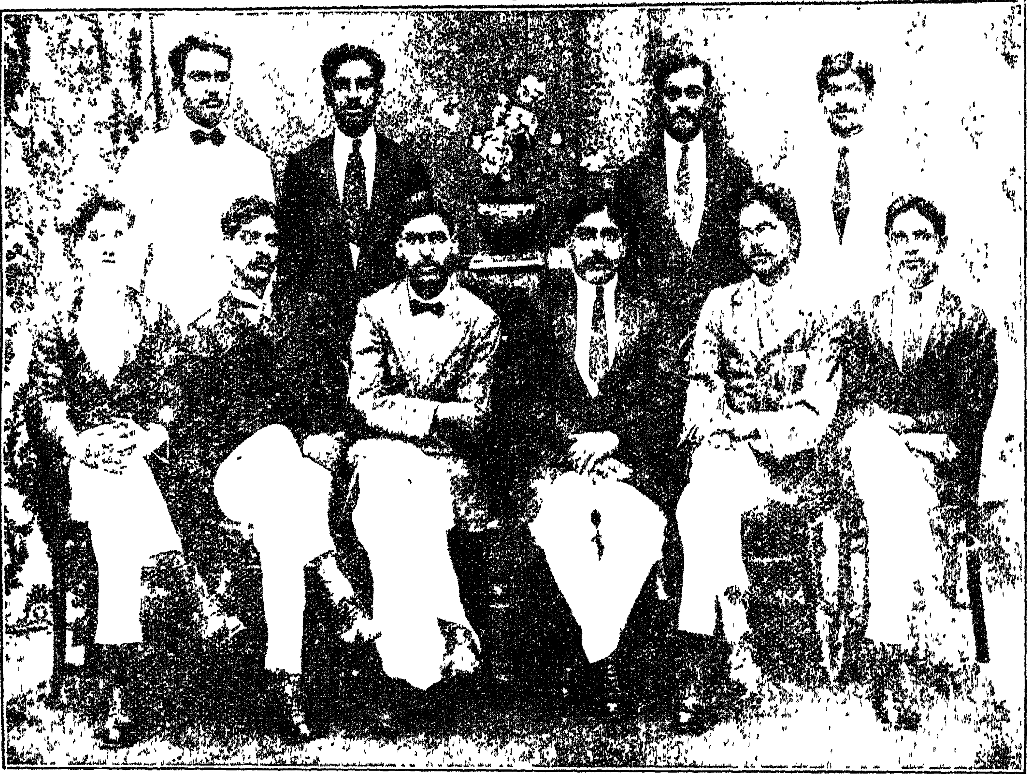
విక్టోరియా ధర్మపఠనమందిరము గ్రంథాలయము, చెన్నపురి

SUJANA RANJANI SAMAJAM, POTLAPUDI

సుజనరంజనీ సమాజము, పొట్లపూడి

ADIVELAMA MEDICAL STUDENTS, VIZAGAPATAM

ఆదివెలమ వైద్యవిద్యార్థులు, విశాఖపట్టణము

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE
CALICUT (JUNIOR BATCH)

కల్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి జూనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE,
CALICUT (SENIOR BATCH)

కల్లికోట వాణిజ్యపాఠశాలయందలి సీనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు

రాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు పంతులు గారు

వర్ణాశ్రమ ధర్మము లనునవి మన హిందూదేశమునఁ జిరకాలమునుండి వ్యాప్తమై యున్నవి. మన హిందూదేశమునకుఁ గలిగిన రాజకీయవిషయిక మయిన మార్పులు పెక్కు లగుటచే నాఁటినుండి యీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి ప్రవృత్తి గలవి యైనను గ్రమశః పరిపాలనావిధానములోని మార్పుల ననుసరించి యివియు మార్పులను జెందుచువచ్చినవి. ఈ కాలమం దీ ధర్మములు క్షీణదశను జెందుచున్నవని పెద్దలు కొందఱు తలంచి వానిని బునరుత్థాపనము సేయవలయునని సమకట్టిరి. అట్టివారిలోఁ గాశీనగరంబున విరాజిల్లెడి "భారత ధర్మమహామండలి" సభ్యు లొకరు. దర్భంగ మహారాజా గారు గూడ నీ విషయమున శ్రమఁ బూని హిందూదేశమునందలి ముఖ్యస్థానముల నన్నిఁట నుపన్యాసముల నిచ్చి యుపసభల నెలకొల్పి వాని వార్షికోత్సవములు మున్నగునవి జయప్రదముగ నెఱవేర్చుచున్నారు. ఈ పరిషత్కార్యములు బ్రాహ్మణుల యౌన్నత్యమునకే మూలము లనియు సంఘాభివృద్ధి కనర్థదాయకము లనియు బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు ప్రవచించుచున్నారు. కావున నీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెప్పు డే రీతి నేర్పడినదియు నేయే కాలముల నేయే విధము లగు మార్పులం జెంది యిప్పటి కీ స్థితికి వచ్చి నిలిచినదియు నిప్పుడు జరుగుచుండిన యీ యుత్థాపనవలన నాగిదశను జెందఁగలవా యను విషయము నొక్కింతుక చర్చించుట కర్తవ్యమై యున్నది.

నరుల మానసిక నైతిక జ్ఞాన భేదంబులచేఁ దత్తద్భేదముల ననుసరించి కర్మములవలనను గుణభేదములవలనను ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మంబు లేర్పడినవి. ఒక విధ మగు సంఘంబునందుఁ బ్రవర్తించుచుండు స్త్రీపురుషులకు సంభవించుటవలన వర్ణాశ్రమధర్మ మేర్పడు నని వేదకాలమునందలివా రెన్నఁడును దలంచియుండలేదు. వేదకాలమునందుఁ బ్రతిమానవుఁడును జననకాలమందు శూద్రుఁడుగా జన్మించు ననియే తలంపఁబడినది. అనఁగా జీవుఁడు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులలో నే జాతివారికి జన్మించినను బాల్యమునందు శూద్రుఁడుగనే జన్మించును. వేదాధ్యయనసంపన్ను లగు బ్రాహ్మణులకు జన్మించినవారు గూడ నుపనయనాత్పూర్వము శూద్రులుగనే యుందురు. ఇప్పటికిని బ్రాహ్మణపుత్రులకుఁ గూడ నుపనయనమువలననే గాని వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియు బ్రహ్మోపాసనాధికారసిద్ధియుఁ గలుగుట లేదు. మన వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి దుర్దశను జెందినను సత్యమును లోకమునకు ఋజుదీకరింపఁజేయుటకో యనునటు లీ యుపనయనసంస్కార మిప్పటికిని నిలిచియున్నది. ఇతరాంశములవలెనే యీ యుపనయనకర్మము గూడ మార్పును జెందియుండినచో నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల యుత్పత్తిని గ్రహించి సత్యమును నెలకొల్పు సాధనము నశించియే యుండును. ఈ యుపనయనమువలననే నరునకు ద్విజత్వము సిద్ధించును. ద్విజత్వ మనఁగా రెండవ జన్మ మెత్తుట యని యర్థము. మాతాపితృసంసర్గమునఁ గలుగు జన్మము శూద్రజన్మ మనియు నుపనయనమువలనఁ గలుగు జన్మము బ్రాహ్మణజన్మ మనియు నెఱుంగఁదగును. ఈ యుపనయనకాలమున గురువు గాయత్రీమంత్రోపదేశము సేయుటయుఁ దన్మూలమున వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియుఁ దన్మూలమున బ్రాహ్మణత్వమును గలుగుచున్నవి. మనుకాలమునఁ గూడ నీ సిద్ధాంతమునే పెద్ద లందఱు నంగీకరించియుండుటచే మనుస్మృతియం దీ క్రింది విధమున వ్రాయుట తటస్థించి యున్నది:

శ్లో. "శూద్రో బ్రాహ్మణతామేతి బ్రాహ్మణశ్చైతి శూద్రతాం
క్షత్రియాజ్జాతమేవంతు విద్యాద్వైశ్యాత్తథైవచ." (మనుస్మృతి)

అనఁగా శూద్రుఁడు బ్రాహ్మణధర్మముల నవలంబించి తన జీవితమునందు వానిని నెలకొల్పుకొనినచో నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁడే యగును. గాఢమును దీర్ఘమును నగు పాండిత్యము సంపాదించుట సర్వభూతములఁ దనవలెఁ బ్రేమించుట జ్ఞానవంతుఁడై సంచరించుట సద్గుణగరిష్ఠుఁడై స్వచ్ఛందప్రవర్తనము గలిగియుండుట మున్నగు రీతుల నవలంబించిన నాతఁడు శూద్రుఁడైనను బ్రాహ్మణుఁడుగా నగును. బ్రాహ్మణుఁడైనను దుర్వ్యాపారములయందు మెలంగి బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ బోఁగొట్టుకొనినచోఁ దన యున్నతస్థానమునుండి పతితుఁడై శూద్రుఁ డగును. క్షత్రియులును వైశ్యులు నట్లే యగుదురు. ఇది శ్లోకార్థము. పూర్వోదాహృతశ్లోకమువలన వర్ణధర్మములు నరులయొక్క గుణాతిశయమువలనను ప్రవర్తనమువలనను నిర్ధారణ సేయఁబడును గాని వర్తమానకాలమునందువలె జన్మమువలన నేర్పడుట లే దని సుబోధము.

ఆపస్తంబసూత్రములయందుఁ గల యీ క్రింది సూత్రములను బరిశీలించినచో నీ విషయ మింకను చదువరులకుఁ దృప్తి నొసంగఁ గలదు.

1. సూ—ధర్మచర్యయా జఘన్యో వర్ణః పూర్వం పూర్వం వర్ణమాపద్యతే జాతి పరివృత్తౌ.

(ప్రపాఠక. 2, పటల, 8, సూ 99)

2. సూ—అధర్మచర్యయా పూర్వో వర్ణో జఘన్యం జఘన్యం వర్ణమాపద్యతే, జాతిపరివృత్తౌ.

(ప్రపాఠక. 2, పటల, 8, సూ 99)

వేదములయం దుదాహరింపఁబడిన బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యధర్మ

ములలో సిద్ధాంతినైన నేను శూద్రుఁడవలంబించుటచేఁ దా నవలంబించిన వర్ణాశ్రమధర్మముచే బ్రాహ్మణుఁడు గాని క్షత్రియుఁడు గాని వైశ్యుఁడు గాని యగును. అతని వర్ణ మిందు మూలమున మార్పును జెందిన దగును. ఏ వర్ణమువాఁడైన నుత్తమవర్ణ ధర్మముల నవలంబించుటచే నా యుత్తమవర్ణమును జెందఁగలఁడు. దుష్కృత్యముల నాచరించుటవలనను పాపకర్మములయందుఁ బ్రవర్తించుటవలనను ఉత్తమ వర్ణమం దుండినవాఁడు గూడ నటులే యధోవర్ణపాతముం జెందును. పూర్వోదాహృత మనుధర్మశాస్త్ర పస్తంబసూత్రార్థములవలన వర్ణములు జన్మతః సంక్రమించి యానురకాంతమును స్థిరమై యుండునవి కావనియు మానవుఁ డాచరించు కార్యములవలనను వాని నడవడికవలనను మార్పులను జెందుచుండు ననియుఁ దేలుచున్నది. కావునఁ బ్రతిమానవునియొక్క వర్ణమును వాని మానసిక నైతిక జ్ఞానములవలన నేర్పడును. మన పూర్వు లగు మహర్షు లెవ్వరును బుట్టుకవలన వర్ణము స్థిరపడుట గాని నిర్ధారణ సేయఁబడుట గాని జరుగు నని తలంచియుండలేదు. ఏ నరునియొక్క వర్ణమైనను దా నేర్పఱచుకొనినదియే యగును గాని తన జన్మమువలనఁ బొందఁదగిన దెన్నఁటికిని గానేరదు. బ్రాహ్మణులకుఁ బుట్టినవా రందఱును బ్రాహ్మణుల మనుకొనుటకంటె వెఱ్ఱితనము లేదు. ఒకఁడు జన్మమువలన చండాలుండైనను సత్ప్రవర్తనవలనను బ్రాహ్మణధర్మాచరణమువలనను బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిని బొందినచో బ్రాహ్మణుఁడే యగును. పూర్వ మాది శంకరులవా రిట్లు మనీషాపంచకమునందు చెప్పియుండలేదా?

శ్లో. "చండాలోస్తు సతు ద్విజోస్తు గురు రిత్యేషా మనీషా మమ."

బ్రహ్మతేజోత్పన్నుల మని డంబములను జెప్పుకొనుటకు మాత్రమే జాత ముపయోగించును గాని వా రిప్పు డే వర్ణమునఁ జేరుదురో స్థిరపఱచుట కా జాతము నిష్ప్రయోజనకారియే యగును. ప్రతిమానవుఁడును శూద్రుఁడుగానే జన్మించుచున్నాఁ డని మున్నె చెప్పియుంటిమి. అతఁడు తన స్వశక్తివలనఁ గ్రమక్రమముగ జ్ఞానమును సంపాదించి తన శక్తియుక్తుల కనువగు వర్ణమును బొందవలయును.

శ్లో. "జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః."

ఈ యార్యోక్తి మన గృహములయందలి యువతీజనము గూడ నెఱింగినదియే కదా! అట్టిదానియందు విస్మృతిని వహించి విద్యాగంధము లేనివార లయితము బ్రహ్మబీజోద్భవు లయినంత మాత్రమున బ్రాహ్మణుల మని విఱ్ఱవీఁగుచు విద్యాసంపత్తియు జ్ఞానసంపత్తియుఁ గలిగినవారిని గూడ శూద్రజన్ము లగుటచే న్యూనభావమున నిందించుచు వెంగలు లగుచుండిరి గదా! పురుషుఁడు స్వశక్తివలన బ్రాహ్మణవర్ణమును బొందియుఁ దదుపరి దుష్కర్మముల నాచరింప సాహసించు నెడల వాఁడు బ్రహ్మత్వమును బాయుటయే తటస్థించును.

వర్ణశబ్దార్థము నించుక విమర్శించి వేదములయం దేయే వర్ణముల కేయే విధు లేర్పాటు చేయఁబడినవో తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింతము. "వర్ణ" మను శబ్దము "వృణీతి" అను ధాతువునుండి పుట్టినది. పరిగ్రహించుట యని దాని యర్థము. ఈ వ్యుత్పత్తి నిరుక్తమునందు ద్వితీయాధ్యాయమున మూఁడవ ఖాండమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కావున వర్ణ మనఁగా మానవుఁడు తాను తన శక్తియుక్తుల కనుగుణమగు రీతిని బొంద నిచ్ఛగించి పరిగ్రహించు స్థానమై యున్నది. లేక, ఆ స్థానముయొక్క గౌరవము ననుసరించి మానవుఁడు పొంద నిచ్ఛగించుదానికి వర్ణ మని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.

శతపథబ్రాహ్మణమందు వ్రాయఁబడిన యీ క్రింది మంత్రములను జదివి వాని యర్థమును గ్రహించినయెడల నేయే వర్ణములవా రెట్టి ప్రవర్తన గలవారై యుండవలయునో సుబోధముగ విశదము కాఁగలదు.

1. బ్రహ్మహి బ్రాహ్మణఃక్షత్రహీంద్రక్షత్ర రాజన్యః.
(శతపథబ్రాహ్మణము 5 కాం 1 అధ్యా. 1 బ్రాహ్మణము)

2. బాహూవై మిత్రావరుణౌ పురుషో గర్తః
వీర్యంవాఏతద్రాజన్యస్య యద్బాహువీర్యంవా ఏతిదపాంరసః.
(శతపథ. 5 కాం. 4 అధ్యా. 3 బ్రాహ్మణము)

3. ఇషవో వై దిద్యవః.
(శతపథ. 5 కాం. 4 అధ్యా 4 బ్రాహ్మణము.)

ఇందు మొదటిదాని యర్థ మే మనఁగా: పరబ్రహ్మము నారాధించుచు జ్ఞానసంపత్తి గలవాఁడై సద్గుణగరిష్ఠుఁ డైనవాఁడే బ్రాహ్మణుఁ డనిపించుకొనును. ధనసమృద్ధి గలిగి బాహుబలము గలవాఁడై వీర్యవంతుఁడై శత్రువినాశమును జేసి ప్రజలను సంరక్షింపదక్షుఁ డగువాఁడే క్షత్రియుఁ డనిపించుకొనును.

ఇందు రెండవదాని యర్థ మే మనఁగా: ప్రతివానిని సౌఖ్య పెట్టఁగలుగుటయు సద్గుణసంపత్తి గలుగుటయు నను నీ రెండును క్షత్రియునకు బాహుయుగము. బలమును ధైర్యము ననుసరియే క్షత్రియునకుఁ గరయుగ్మము.

శ్లో. "వైశ్యస్తు కృతసంస్కారః కృత్వాదారపరిగ్రహం
వార్తాయాం నిత్యయుక్తస్యా త్పశూనాంచైవ రక్షణే."
(మనుస్మృతి దశమాధ్యాయము)

వైశ్యుఁ డుపనయనము మొదలయిన సంస్కారములను జేసికొని వేదముఁ జదివిన పిదప వివాహము చేసికొని గోవులను గాపాడుటయందును సేద్యము మొదలగు జీవనవృత్తులయందును శ్రద్ధ గలవాఁడుగా నుండవలయును.

శ్లో. "శుచి రుత్కృష్టశుశ్రూషు ర్మృదువా గనహంకృతిః
బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్య ముత్కృష్టాం జాతి మశ్నుతే."
(మనుస్మృతి- దశమాధ్యాయము.)

మనస్సునను వెలుపలను బరిశుద్ధుఁడై తనకు మీఁదిజాతివారిని క్రౌర్యముగా మాటలాడక బ్రాహ్మణునకును వాఁడు లేనియెడ క్షత్రియునకును వాఁడు లేకున్నయెడ వైశ్యునకును మేలయిన శుశ్రూష చేసికొని అహంకారము లేక ప్రతిదినము వారి నాశ్రయించి యుండెడు శూద్రుఁడు మేలయిన జాతివాఁ డగును.

వేదవిదులును బ్రహ్మజ్ఞానవంతులును పరమపురుషాన్వేష

కులై సత్త్వగుణప్రధానులై సంచరించువారె బ్రాహ్మణులు. ధనధాన్యసమృద్ధియు బలమును గలిగి యరివినాశులై శరణాగత త్రాణులై ప్రజలను గాపాడువారె క్షత్రియులు. కర్షకాదివృత్తుల నాచరించుచు గోసంరక్షణ సేయుచు వర్తకవ్యాపారమువలన ధనము నార్జించి దానిని లోకసంరక్షణార్థమై వినియోగించువారె వైశ్యులు. ద్విజులగు పయి మూఁడు వర్ణములవారికిని వలయు సపర్యల నన్నిటిని భక్తియుక్తులతో నాచరించువారె శూద్రులు.

వర్ణముల వ్యుత్పత్తియు వాని ధర్మములును నింతదనుక ముచ్చటించియుంటిమి. ఇఁక నాశ్రమధర్మములను గూడఁ గొంచెము విచారింతము.

ఆశ్రమధర్మములు

వర్ణధర్మములు క్రమక్రమముగ నుత్తమవర్ణమునకుఁ జేరి ముక్తిని బడయుట కేర్పడినవి గావున నట్టి వర్ణధర్మముల నవలంబించుటలో నరులకు సహాయకారి యగుట కీ యాశ్రమధర్మము లేర్పడిన వని మున్నుగనే విన్నవించుచున్నాఁడను.

వర్ణములు జ్ఞానమును సంపాదించుట కేర్పడిన సోపానము లన వచ్చును. ప్రతిమానవుఁడును ఏ వర్ణమును బొందఁదలఁచిన దానినే పొందఁగలఁడు. అట్టి యీప్సితార్థసిద్ధి యైనతోడనే యైహికకామ్యములఁ బడసినవాఁ డగును. స్వలాభముకొఱకు బుద్ధిని శరీరమును గూడ స్వాధీనపఱచుకొనుటకుఁ జేయు ప్రయత్నములే యాశ్రమము లనఁబడును. ఇట్టి యాశ్రమధర్మములను యథావిధిగ నిర్వర్తించియే మన పూర్వు లుత్కృష్టదశను బొందియుండిరి. అట్టి యుత్కృష్టదశ యొక్క ఛాయల నిప్పటికిని మనము గాంచుచునే యుంటిమి. ఇట్టి యాశ్రమధర్మముల నవలంబించి తన్మూలముగా జన్మమును దరింపఁ జేసికొనుటకు మార్గమును బూర్వులు గ్రహించియుండిరి. ప్రవర్తనయందు స్వదేశీయులమై యుండఁదలఁచినయెడల నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబించుట కర్తవ్య మని మనవా రిప్పుడు చెప్పుచున్నారు.

ఆశ్రమములు చతుర్విధములు:— (1) బ్రహ్మచర్యము, (2) గార్హస్థ్యము, (3) వానప్రస్థము, (4) సన్న్యాసము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందు గురుశుశ్రూషను చేసి సమస్తవిద్యల నభ్యసించి జ్ఞానసంపన్నుఁడు కావలయును. విద్యల యభ్యాస మనఁగా నొక గ్రంథపఠనమే కాదు. శరీరపారిశ్రామికవిషయములు గూడ నందిమిడియున్నవి. గృహస్థాశ్రమమునందు వివాహాదిసకలసౌఖ్యముల ననుభవించుచు ధనార్జనమును గావించి సద్వర్తనులై సకల ధర్మములను బరోపకారార్థము చేయవలయును. గృహస్థాశ్రమమునందు సమస్తసుఖములఁ దనివి దీర ననుభవించి పరితృప్తిం జెంది వైరాగ్యమును బూని సాంసారికవిషయముల సంతానమున కొప్పగించి భార్యాసమేతముగా నుద్యానవనములందు నివసించుచుఁ గాలమును బుచ్చవలయును. ఇదియే వానప్రస్థాశ్రమ మనఁబడును. వానప్రస్థాశ్రమమున వైరాగ్యమును బూర్తిగ నలవఱచుకొని అరిషడ్వర్గములఁ దనకు వశ్యము గావించుకొని పిదప సర్వసంగపరిత్యాగమును గావింపవలయును. ఇదియే యత్యాశ్రమ మనఁబడును.

ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములకు నితరమతస్థులు గాని యితరదేశస్థులు గాని యవలంబించు వర్ణాశ్రమధర్మములకును నిసుమంతయు భేదము లే దని చెప్పుటకు సాహసించుచున్నాఁడను. వేదోక్తము లగు నీ యార్యవర్ణాశ్రమధర్మములు నీచాతినీచుఁ డైనను వలయు ననిన నవలంబించి పొందుట కభ్యంతరము లేనంతటి విశాలములుగా నున్నవి. ఆర్యసమాజమును స్థాపించి దిగంతవిశ్రాంతఖ్యాతిం బడసిన దయానందసరస్వతీస్వాములవారు వర్ణాశ్రమధర్మతత్త్వమును బూర్తిగ విమర్శించి తమకుం గల పాండిత్యప్రభావముచే నీ యార్యధర్మము లన్నియుఁ బ్రపంచమునందలి సర్వమానవుల యభివృద్ధికై యేర్పడిన వనియు నార్యుల మగు మనకొఱకు మాత్రమే యేర్పడినవి కా వనియు సహస్రముఖముల నుద్ఘోషించి బోధించియుండిరి. మన దేశమునం దెల్లెడలను వ్యాప్త మగుచుండిన సంఘసంస్కర్తల కెవరికిని నిట్టి సకలజనోపయోగ మగు వర్ణాశ్రమధర్మములతో వైరము లేదు. వేదకాలమునకు భిన్నముగా నిప్పుడు మనలోఁ జేరియుండిన దురాచారముల నన్నిటిని దొలఁగించి వేదోక్త మగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నామోదించుటయే కర్తవ్యము. ఇప్పుడు మనలోఁ బ్రబలియుండిన వర్ణభేదములు మున్నగు దురాచారము లెవ్వియు వేదకాలమున నేర్పడినవి కావు. పురాణకాలమునందును తత్పరమునందును నేర్పడినవై యున్నవి. బహుశః పురాణకాలమందే యిప్పుడు మన మవలంబించుచుండిన వర్ణభేదముల రీతులు బీజప్రాయములుగా నంకురించియుండును. ఆ కాలమునం దయిన నిప్పుడు మనలను బాధించుచున్నంతటి దురాచారములు ప్రబలియుండవు.

మన వేదములయం దేర్పఱుపఁబడిన వర్ణధర్మములను ఆశ్రమధర్మములను గూడఁ జక్కఁగా ననువర్తించినయెడల వ్యాసవసిష్ఠవిశ్వామిత్రాదిమహర్షుల కాలమునందు మన హిందూదేశమునఁ గలిగియుండిన చక్కని శాంతిసమాధానములు మన కిప్పుడు గూడ నలవడు ననుటకు సందేహ మీషన్మాత్రమును లేదు. దృఢగాత్రులును నిశ్చలమనస్కులును అనుక్షణము నెవ్విధినైన దేశసేవ సేయఁగల సమర్థులును పెక్కండ్రు వెలువడఁగలరు. ఈ వర్ణధర్మములు గాని ఆశ్రమధర్మములు గాని ఈ కాలమున మనకు విధికృతము లైన చర్యలకు వేనికి నడ్డురావు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబింపఁదలంచినవారు తమకును దమ దేశమునకును దమ దేశమును బరిపాలించు ప్రభువునకును గూడ వేయి మడుంగు లెక్కుడు ఫలంబు నొసంగఁదగిన రీతి నభివృద్ధి నొందవచ్చును. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మము లిప్పుడు మన దేశము నధోగతి పా లొనరించుచుండిన కులసంబంధము లగు వైషమ్యములకుఁ గాని బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరద్వేషములకుఁ గాని యిసుమంతయుఁ దావొసంగవు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములు యథావిధిగ నాశ్రయింపఁబడినచో నిప్పుడు మనలను నాశనము చేయుచున్న కులభేదములు నశించును.

"బ్రహ్మచర్యేణ కన్యా యువానాం విందతే పతిమ్
అనడ్వాన్ బ్రహ్మచర్యేణాశ్వోఘా సంజిగీషతే".

(అథర్వ. కాం. 20. అను. 3. మంత్రం. 18)

ఈ యథర్వణవేదమునందలి వాక్యమును బరిశీలించినయెడలఁ బురుషులకే కాక స్త్రీలకుఁ గూడ బ్రహ్మచర్యాశ్రమము కల దని గ్రహింపనగును. ఈ మంత్రార్థము నిం దుక విమర్శింపుఁడు. బ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణమువలన బాలిక యనయవపటుత్వము గల వారియై యిదపఁ దనకు సమస్తవిధముల ననురూపుఁ డైన భర్తను దానే పరిగ్రహింపవలయును. చూచితిరా బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును బూర్తిగ నవలంబించి యుక్తవయస్కురా లయినం గాని వివాహ మాడదు. ఇంతియే గాక, తాను తనకు నచ్చిన పురుషునే గాని పరిణయము కాదు.

దీనిం బట్టి చూడ మనలోఁ బ్రస్తుతము వ్యాప్త మగుచుండిన యతిబాల్యవివాహములు శిశువివాహములు లోనైనవి బుస్తెలు గట్టుటలు వేదకాలమునందుఁ గాన్పింపవు. ప్రతికన్యకయుఁ దన యిచ్చవచ్చిన పురుషునే కోరి వరించునది గాని యిప్పటివలెఁ దలిదండ్రుల యిచ్చవచ్చినవారితో సంసారము సేయవలసిన దుస్థితి యప్పటి స్త్రీలకుఁ బట్టలేదు. కారణాంతరములచే మనవా రధోగతి పాలై చెప్పరాని యిక్కట్టులకు లోనయిరి. ఎట్టి యౌన్నత్యదశనుండి మనము జాఱిపోతిమో వేదములను సాంగముగాఁ బరిశీలించినచోఁ దేటపడఁ గలదు. బాల్యవివాహములు కులపుత్రగవులు దుర్బలశరీరములు వ్యాస వాల్మీకి వాలఖిల్యాది మహర్షులను బుట్టింపఁజాలవు. కావున మన పూర్వస్థితి నైనను దెలిసికొనుటకుఁ గృషి సేయవలయును. అధఃపతన మొందిన మన ప్రస్తుతస్థితితో సాంఘికార్థిక రాజకీయస్వాతంత్ర్యముల నొందఁజాలము. కావున మా రావశ్యక మని యెల్లరకును విదితమే.

మన వేదమునం దొక్కచో బ్రహ్మయొక్క ముఖమునుండి బ్రాహ్మణులును బాహువులనుండి క్షత్రియులును ఊరువులనుండి వైశ్యులును పాదములనుండి శూద్రులును జన్మించినట్లు నుడువఁబడి యున్నది. అలంకారయుక్తముగాఁ దరతమవిభేదమును వెల్లడింప నుడువఁబడిన యీ వాక్యములకుఁ బ్రతిపదార్థమును జేసి దానినే సత్యముగ భావించుటచే నిట్టి దురవస్థ మనకు సంప్రాప్త మయినది. మన పూర్వుల యున్నతదశ యధోగతి పాలైనది. ఇప్పటికి స్వార్థపరాయణులును పరనిందాపరులును మిక్కుటముగఁ బ్రజ్వరిల్లి బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మముఖమునుండి వెలువడినవారు గావున వారి సంతతివా రందఱును నిరక్షరకుక్షు లైనను స్వోదరపరాయణు లైనను సకలదుష్కర్మకారకు లైనను బ్రాహ్మణులుగనే యుందు రనియుఁ దక్క జాతివారలలో బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లుండినను వారి జన్మము ననుసరించి నీచులుగనే పరిగణింపఁబడుదు రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విధమున నీచాతినీచమును పరమాసహ్యమును, ఆత్మవినాశకరమును నగు వర్ణభేదములు నేఁటికి మనల నావరించినవి.

ఈ కాలమునఁ బురాణములు పరస్పరవిరుద్ధగాథలు కలవి యగుటచే విశ్వసింపఁదగినవి కా వని విద్యావంతు లనేకులు వానిని గర్హించిరి. కాని, అట్టి పురాణములే యీ వ్యాసమున కమృతధారా ప్రవాహములుగాఁ బరిగణింపఁబడఁగల వని నా నమ్మకము. ప్రజలు విద్యావంతులు గాకుండుటచే వేదార్థమును గ్రహించుట యసంభవము. మీఁదుమిక్కిలి స్వార్థపరాయణు లగు మహానుభావు లెవ్వరో యీ వేదములను ద్విజేతరులు పఠింపఁగూడ దని కొందఱును బ్రాహ్మణేతరులు పఠింపఁగూడ దని మఱికొందఱును బ్రాహ్మణేతరులే గాక బ్రాహ్మణస్త్రీలకుఁ గూడఁ బఠనార్హము కా దని మఱికొందఱును శాసించి వేదములను మఱుఁగుపఱచుటచే నట్టి బహిష్కరింపఁబడిన వారి కందఱికిని పురాణములే దిక్కయినవి. కావునఁ బురాణముల నుండియే కొన్ని గాథల నిందుఁ బొందుపఱచెదను.

(1) సర్వజనులచేఁ గొనియాడఁబడు రామాయణమహాపురాణమును విరచించిన వాల్మీకి మహాముని చండాలుఁడై దారిదోపుడుకాఁడై యుండెను. స్వశక్తి నాత్మజ్ఞానమును సంపాదించి చిరకాల మష్టకష్టముల కోర్చి తపశ్చరణ గావించి భగవత్కృపచే బ్రహ్మర్షియై యుత్కృష్టదశ ననుభవించెను.

(2) బ్రహ్మర్షులలో నగ్రగణ్యుఁడుగా నెంచఁబడిన వసిష్ఠమహాముని యరుంధతి యను చండాలవనితె నుద్వాహ మాడెను. అట్టి చండాల స్త్రీకిఁ బూజార్హ మయిన స్థానమును నభోమార్గమునఁ గల్పించిరి.

(3) చక్రవర్తి యగు విశ్వామిత్రుఁడు తన తపోబలమున బ్రహ్మర్షి యయ్యె.

(4) మొన్న మొన్న నొక చండాలుఁడు పన్నిద్దఱాళ్వారులలో నొకఁడయి వెలసి విష్ణుభక్తాగ్రగణ్యు లందఱిచేఁ బూజింపఁబడుచుండెను.

మన పురాణములను ధర్మశాస్త్రములను వివర్శించినచోఁ దక్కువ కులమువారు స్వశక్తిని పెద్ద కులములయందుఁ జేరి గనియు దౌర్బల్యముచే నున్నతస్థానములనుండి పతితు లగువారును బెక్కురు గల రనియు స్పష్టమగును. ఇట్టి సమంజస మగు మన వర్ణాశ్రమధర్మములు మాఱిమాఱి తుద కిప్పటికి మనలను దురాచారములకు బానిసలనుగాఁ జేయునంతటి విపరీతస్థితిని బొందినవి. ఇప్పటి కులాచారధర్మములయందుఁ బ్రబలియుండిన దురాచారము లందఱికిని అనుక్షణ మనుభవమునకు వచ్చుచుండునవియే కావున నిచట విపులముగా నివరింపవలసిన పని లేదు. ఈ దురాచారములు మన సంఘమునఁ జేరి వేరుపురుగులవలెఁ దొలుచుచుండుటయే గాక పాశ్చాత్యప్రముఖు లందఱును మనల నారణ్యకులుగాఁ గూడ భావించునట్లు చేయుచున్నవి. దానికిని నైరింత మన్నను బ్రస్తుతకాలమున నొక పెద్ద గండము గూడ నాసన్న మైనది. నూటయేఁబది సంవత్సరములనుండి యాంగ్లేయుల పరిపాలనము క్రింద దినదినాభివృద్ధి నందుటచే నిప్పటికి మన దేశమునఁ గూడ స్వరాజ్యము నపేక్షింపఁదగిన సమర్థుల మైతిమి. కావున స్వరాజ్యమును దయచేయుఁ డని యాంగ్లసామ్రాజ్యమువారిని వేఁడుకొనుచుంటిమి. ఏ కారణమున నైన నేమి మనలో బ్రాహ్మణు లెక్కుడు విద్యావంతులై యున్న మాట సత్యమే. ఈ సంగతిని బ్రాహ్మణేతరులు గ్రహియించి మన దేశమునకు స్వరాజ్యము లభించినయెడల బ్రాహ్మణపరిపాలనమే యగును కావున బ్రాహ్మణపరిపాలనముకంటె స్వరాజ్యము లేకుండుటయే యుచిత మనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

మఱికొందఱు బ్రాహ్మణేతరులు స్వరాజ్యమే వలదనుట కంటె బ్రాహ్మణప్రాబల్యము నరికట్టి బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గూడఁ బ్రత్యేకప్రాతినిధ్యము నేర్పఱచుకొని స్వరాజ్యముఁ బొందుట యుచితమని చెప్పుచున్నారు. స్వరాజ్యాపేక్షకు లందఱును నట్టి బ్రాహ్మణేతర ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యమునకు సమ్మతించుచున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణేతర ప్రాతినిధ్యముయొక్క స్వరూపస్వభావముల నిదమిత్థమని నిర్ధారణ సేయుట కెవరికిని సాధ్యము కాకున్నయది. బుద్ధికుశలతగల పెద్ద లనేకవిధము లగు పద్ధతులను బత్రికలయందు సూచించియుండిరి. అందు బ్రాహ్మణేతరు లనునదే మనఁగా నూఱుమంది సభ్యులు గల సభలో జనసంఖ్యలఁ బట్టి విభజింపఁదలఁచినచో నైదుగురు బ్రాహ్మణసభ్యు లేర్పడుదురు గనియు నంతమంది యిట్టి సభలయందు దాటితేటి పని సేయుట కింకను సమర్థులు కారు కావున వారి కొక యైదు స్థానములను మాత్రము వదలవలయు ననియు కాంగ్రెసువా రిదివఱకే మహమ్మదీయులకు సుమారు పదునేను స్థానముల నేర్పఱచిరి గావున నవియుఁ బోఁగా మిగిలిన డెబ్బదియైదు స్థానములును బ్రాహ్మణేతరులే యాక్రమింపవలయు ననియుఁ జెప్పెదరు. ఆ బ్రాహ్మణేతరు లా స్థానములను వారియం దిమిడియున్న కులభేదముల కనుగుణముగఁ బంచుకొనరఁట. అట్లు పంచుకొనఁదలంచినను కేవల మసంభవము. మదరాసు రాజధానిలో మూఁడు వందల డెబ్బది కులములు గలవు కావునఁ గులమునకు నాల్గవ వంతు స్థానముగా నాక్రమించుకొనుట యసంభవము. కొన్నికొన్ని కులములవారి నొక్కొక గుంపుగఁ జేర్చి యట్టి గుంపున కొక్కొక ప్రాతినిధ్యము నీయఁదలంచుటయు నన్యాయమే. ఏ రెండు కులములు నేకీభవింప నేరవు. కావున వారు చెప్పునదే యనఁగా, నీ డెబ్బది యైదు స్థానములను వ్యవసాయము వర్తకము విద్యాశాఖ మున్నగు విధముల బ్రాహ్మణేతరులయందే పంచుకొనెద మందురు. అట్లు జరుపఁదలంచినచో నొక్క బ్రాహ్మణులే నాశము చేసికొనినది. బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వచ్చినప్పుడు కులభేదములఁ గల్పించుట బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వదలినతోడనే మిగిలినవారికిఁ గులభేదము లేకుండఁ జేయుట యింతకంటె వైపరీత్యము గలదా! ఒక్క బ్రాహ్మణులకుఁ దప్ప మిగిలిన వారం దఱికిని కులభేదములవలనఁ గలిగెడి వైషమ్యము లేక యైకమత్యమును సంఘీభావమును గలుగునెడల బ్రాహ్మణులు మాత్రము వైషమ్యములను బోఁగొట్టుకొనఁజాలరా! వారు చెప్పెడి పద్ధతిని నేసెడిచో బ్రాహ్మణేతరసంఘములలో విద్యాభివృద్ధిని గాంచిన నాయఁడులు మొదలియారులు చెట్టియారులు మున్నగు నే స్వల్పజాతులవారో మిగిలిన మువ్వీసముల సభ్యస్థానముల నాక్రమించుట తటస్థించును. కావున నట్టి యేర్పాటు మిగిలిన జాతులవారి కసంతృప్తిని గలిగింపక మానదు. అట్టి యసంతృప్తి యెన్నఁటికైన నర్థదాయకము కాక మానదు. స్వరాజ్యమునందుఁ జేయునది రాజకీయవ్యాపారము గాని మతవిషయికము గాదు. మతవిషయములం దాధ్యు లయినవా రందఱట్టి రాజకీయపరిషత్స్థానము నాక్రమించినచోఁ గోతుల భాగవతము వలె నుండుటయు నరాజక మగుటయు సంభవించును. దేశాభివృద్ధికై పాటుపడువారికి మతవిషయికము లంతగాఁ బాటికి రావు. కావున నట్టి రాజకీయవ్యవహారదక్షు లగు దేశభక్తులను బరిషత్స్థానమునకుఁ జేర్పఁదగిన విధము లభించిననే స్వరాజ్యమున కపేక్షింపవలయును. లేనియెడల మౌనభావము నవలంబించి యెవరి వృత్తిని వారు నెఱవేర్చుకొనుటయే యుత్తమము. అట్టి యైకమత్యము కావలయు ననినచో నిప్పుడు మన దేశమునఁ బ్రచారమునందుఁ గల దురాచారభూయిష్ఠము లగు వర్ణాశ్రమధర్మము లడుగుంటి ఋషిప్రోక్తములును బ్రపంచమునం దెల్లెడల ఖ్యాతిని గాంచిన మన పూర్వు లవలంబించినవియు నీ వ్యాసమునం దిదివఱకుఁ జర్చింపఁబడినట్టియు వర్ణదేశభేదములతో నిమిత్తము లేక సమస్తమానవులచే నాచరింపఁబడఁదగినట్టియు వర్ణాశ్రమధర్మములు తిరిగి మన దేశమునందుఁ బ్రవర్తిల్లవలయును. అప్పుడే మనకు స్వరాజ్యము లభించును; అప్పుడే వ్యాసవాల్మీకిపరాశరాది మహర్షులనాఁటి యౌన్నత్యము లభించును; అప్పుడే మట్చక్రవర్తుల పరిపాలనమును మించిన ప్రజాపరిపాలనము కలిగి హిందూరాజ్యము రామరాజ్య మనిపించుకొని సమస్తదేశములయందును బ్రఖ్యాతిని గాంచును. కావున నీ విషయముల నందఱుఁ జక్కఁగ విమర్శించి భగవద్దత్తము లగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబింప నుద్యుక్తులు కావలయు నని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

సంతోష మెందుఁ గలదు?

తాటికొండ తిమ్మారెడ్డి దేశాయి గారు

ప్రపంచములో జనులు 'సంతోషము సంతోషము' అని యందురే గాని యెందుఁ జూచిననది జగానఁ గానరాదు. షడ్రసోపేత మగు భక్ష్యభోజ్యముల నేమి అమూల్య మణిమయాభరణములం దేమి దివ్యసుందరమందిరముల నేమి అగణితధనాగారములం దేమి సార్వభౌమపదవియం దేమి మహాఘనపట్టణాదుల వలన నేమి సుందరారామములం దేమి గంగాదిమహాపుణ్యనదీజలమున నేమి విహారార్హసుందరతరసరోవరాదులం దేమి చిత్రవిచిత్రరూపపటములం దేమి మాతాపితరుల కనికరమున నేమి భార్యాభర్తల యపూర్వానురాగమున నేమి చెలుల నెయ్యమున నేమి బహువిధసుందరవాహనాదులం దేమి దివ్యతరామూల్యాంబరాదులం దేమి విద్యావినయాదిసుగుణములవలన నేమి ధైర్యశౌర్యబలపరాక్రమాదులం దేమి దానధర్మాద్యనేకసత్కార్యములలో నేమి ఇంచుకయు సంతోష మగపడదు. ఇఁక సంతోష మనునది యెచ్చోట నున్నది? ప్రపంచములో సంతోష మను వస్తువు లే దనియే యర్థమా? కాదు, కాదు. ఒకప్పుడైన నట్లనఁ జనదు. బాగుగ నరసి చూచినచో సంతోషము మనుష్యుని నలుదిక్కుల నావరించియే యున్నది. సంతసము మనుష్యున కత్యంతసామీప్యమున నున్న దని తలంపవలయును. అనఁగా నది మనుష్యునియందే యున్నది. శాశ్వతసంతోషము తనలో నుండుట యెఱుఁగనివాఁడు కలలో నైన సంతస మొందఁజాలఁడు. ప్రపంచములోని ప్రతిబాహ్యవస్తువు నెటు లున్నను మనుష్యుఁడు దానిని తన యంతరభిప్రాయము చొప్పుననే తలంచును. అనఁగా ఖేదమోదములకు ముఖ్యకారణము మనుష్యుని యాంతరంగికాభిప్రాయమే! బాహ్యవస్తుసముదాయ మంతయు మనుష్యుని భావాదులను మనుష్యుని తలంపుయొక్క ఛాయాపటము లని యెంచవలయును. మన యంతరభిప్రాయ మొక దర్పణము. ఆ దర్పణములోఁ గన్పట్టు ఛాయయే ప్రపంచపు బాహ్యవస్తుజాతము.

ప్రపంచ మనఁగా నేమి? అది మనుష్యునియొక్క తలంపే! మన తలంపుల ప్రకారము మనకుఁ బ్రపంచ మగపడును. మన భావముల కనుగుణముగనే ప్రాపంచిక ఖేదమోదములును శ్రమసౌఖ్యాదులును గన్పట్టుచుండును. మన మనసులో బహువిధాభిప్రాయము లిమిడి దాఁగియుండును. వానిని బయలుపఱచుటకు ఇంద్రియవర్గసహిత మగు మన దేహ మొక యంత్ర మనఁదగును. సంతోషముతో నున్న మనుష్యుని మనము కనిన నతని యంతర్భావము సైతము సంతోషపూరితమై యున్న దని మన మెఱుంగఁదగును. అనఁగా నొకని బాహ్యస్థితి మన కేలా గగపడునో వాని యంతస్స్థితియు నాలాగుననే యున్న దని యెఱుంగనగును. మనుష్యుని బాహ్యస్థితి యెట్టి హైన్యదైన్యదుఃఖభాజనముగ నున్నను వాని యంతర్భావాదులు పవిత్రోత్సాహపూరితములై యున్నచో వాని దుస్స్థితు లెల్ల వానికి సంతోషకరములుగనే యగపడును. తన కగపడెడి బాహ్యక్లేశాదులకు ఆ మనుష్యుఁడు కొంచెమైన దుఃఖింపఁజాలఁడు. మన మనస్సు సంతోషములో లీనమై యున్నపుడు మన దుఃఖాదు లన్నియు మనకు సంతోషములుగ మాఱి యగపడును. కనుక, ఖేదమోదాదులు మనలోనే యున్నవి. అంతే గాక యవి నిజముగాఁ బ్రత్యేకముగ నుండవు. దైవిక మగు నతివృష్టిచే నొక కర్షకుని చేను చెడినచో నక్కర్షకుఁడు గడచిన కార్యమునకుఁ జింతింపక మునుపటికన్న నెక్కుడు శ్రద్ధతో మునుపటికన్న రెట్టింపు ధాన్యముం బండించెద నని దృఢమానసుఁడై యుండునేని అతని నష్ట మతనికి దుఃఖమువలెఁ గాన్పింపనేరదు. అట్లు గాక వాని మనసునఁ జింత వృద్ధమైనేని యా నష్టము వానిని గడు చింతలోఁ ద్రోయును. లోకమునఁ గొన్ని సంగతులు లోకుల మరణమునకు సైతము కారణము లైనట్లు పెక్కు నిదర్శనములు గలవు. అట్టి సంగతులే కొందఱి సంతోషమునకుఁ గారణము లైనట్లు సైతము దృష్టాంతములు గలవు. అనఁగా, అనేకులు కాలవశమునఁ దమ భార్యాపుత్రాదులు గతించుటం గని నిర్భరవియోగసంతప్తమానసులై యాత్మహత్య నొనర్చుకొనినట్లు కని విని యున్నాము. కొందఱట్టి వియోగముచేఁ దమ బంధము లుడిగె నని యెంచి పరమహర్షభరితహృదయులై నిత్యసంతోషముచే భగవద్ధ్యానసంధాను లైనట్లు నిదర్శనములు పెక్కులు గలవు. కాని, సంతోషమును గోరిన మానవునకు ఆశను వదలుట యత్యవశ్యము. అట్లు కానిచోఁ గోటీశ్వరుఁ డైనను దనకన్న మించిన సంపన్నునిం గని తన్ను దరిద్రునిఁగ నెంచుకొని సదా చింతిలును. ఆశను గోసినవారికి సంతృప్తిజనక మగు నిర్మలనిత్యసంతోష మబ్బుటయే గాక వానికిఁ గలిమిలేములు సమము లగును. ఆశ లుడిగినవాఁడు దేవసముఁ డని వచించుట యనుచితము కాదు. ఆశ లేనివాఁడు నిత్యానందుఁడు. ఆనందరూపమే పరమాత్మ.

భక్తివిరక్త్యాదిసుగుణసంపన్నుఁ డగు నొక విరాగికడ కొక రాజు వచ్చెను. ఆ సాధుసత్తముఁడు ఆశారహితుఁ డగుటచే నా రాజన్యునకు వందనము లాచరింపక కేవలభక్తిభావమున మగ్నుఁడై యుండెను. రా జందునకుఁ గుపితుఁడై నా కందఱు నమస్కృతు లొనర్చుచుండ నీవు కన్నెత్తి యైనఁ జూడక యింత నిర్లక్ష్యభావమూనుటకుఁ గత మెయ్యది యని బిగ్గరఁ బల్కెను. 'నీవు నాకుఁ బ్రభువవు కావు. నీవు నా సేవకుల సేవకుఁడ వగుటచే నాకు నీవే నమస్కరించుట కర్హుఁడవు. ఆశ కోరిక యను నిరువురు సేవకులు నాకుఁ

గలరు. నీ వా రెంటికిని దాసుఁడవు.' అని సాధుపుంగవుఁడు పలికెను. కొన్నాళ్లకు మరల నా రాజా విరాగికడ కేఁగి 'నీ కోర్కె నెఱవేర్పఁ దలఁచి యేతెంచినాఁడను. వలసినదానిం గోరుము.' అని నుడివెను. 'నిజముగ నీ వట్లు తలఁచినచో నీవు ముం దిఁక నీలాటి శ్రమ నా కొసఁగకుము' అని వైరాగి పలికెను.

ఏమి కాలమో గాని ప్రతిమనుష్యునకుఁ బ్రతివిషయములో సంతోషోత్సాహాదులు గన్పట్టనే కన్పట్ట వని పలువురు పల్కెదరు. కాని, ఈ యభిప్రాయము కల్ల ప్రపంచములోఁ బ్రతివస్తువును బ్రతి విషయమును సంతోషాస్పద మైనదియే. సృష్టికర్త యగు నీశ్వరుని సదుద్దేశము సకలజీవకోటికిని సంతస మొసఁగూర్చుటయే గాని శ్రమ యొసఁగుట కాదు. సాక్షాత్పరమాత్మవలెనే సంతోషమునకు రూపము లేదు. ఆ పరబ్రహ్మమువలెనే సంతోషము సర్వము వ్యాపించి యుండును; మనుష్యుఁడు నిర్మలమానసముతో నెచటఁ జూచిన నచట నుండును. అట్టి సంతోషమును బడయకపోవుట మన యపరాధమే గాని వేఱొండు గాదు. సంతోషభవనమునకుఁ బవిత్రేచ్ఛ పవిత్ర కర్మము అని రెండు సోపానములు గలవు. ఈ రెంటివలన మనుజుఁడు ఆ భవనముఁ జేరును. ఈ రెండు నధిగమింపఁగలవానికి ఆశ కోపము అసూయ స్వార్థపరాయణత మున్నగునవి దవ్వగును. ఆశను దెగ నాడినవానికిఁ గోపతాపాదు లలవడవు. అట్టి నిత్యసంతోషికి అసూయ యెక్కడిది? ద్రవ్య మెందునకు? అట్టివానికి ఏ కోరికయు నుండదు. వానికి దొంగయం దైనను గినుక వుట్టదు. కోరికచే పెక్కు చెడుగులు చేకూఁగును. కోరికవల్లనే కోపము వొడముచు. అనఁగా సంభోగేచ్ఛ లేనివానికి జారిణిపైఁ గాని జారునియెడఁ గాని యించుకయుఁ గ్రోధ ముండనేరదు. తాఁ గోరిన వస్తువు నన్యుఁడు గైకొనియెనేని ఆగ్రహము పుట్టును. కోరికయు ఆశయు లేనివాఁడు ప్రపంచము నెల్లఁ దన వలె నెంచును. మనుష్యుని సంతోషమునకు ముఖ్య మైన కారణము మనసే! అట్లు లేనిచోఁ బూరిండ్లలో నఱకడుపునకుఁ దిని నివసించెడి నిఱుపేదలు యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టిచే సంతతసంతోషభరితులై యుండకపోరు. ఆశాబద్ధులు దివ్యమందిరములలో మృష్టాన్నముల భుజి యించుచు కూడ సంతతఖేదమానసులై యుందురు. సముద్రపుటడుగునఁ గొన్ని గూఢ మైన చోటు లుండును. ఆ చోట్లకు బల మైన యలలు గాని క్రూరజంతువులు గాని ఘోర మైన వెల్లువలు గాని ప్రవేశించుట కెట్లు వీలుండదో ఆ చొప్పుననే మనుష్యుని మనసులోఁ గల పవిత్ర మైన యేకాంతస్థలమున ఖేదపాపాదులు ప్రవేశింపఁజాలవు. మనుష్యుఁ డట్టి గూఢస్థలమునఁ జేరి నివసించుటచే నతనికి శాశ్వతసంతోష మబ్బును.

కనుక, మనము బాహ్యవస్తువులను ఇంద్రియసుఖాదులను ప్రాపంచికవిషయాదులను అంటక వైను దాహరించిన మనసులోపలి యఱలోఁ బ్రవేశింపవలయును. ఆ స్థలము నిశ్శబ్దముగను నిర్మలముగను నిరుపద్రవముగను నిశ్చింతముగను నుండును. ఆ చోటున మన కెచటఁ జూచిన నచట సంతోషమయముగఁ గన్పట్టును. మన మట్టి గూఢపు టేకాంతస్థలములో నేకచిత్తతతోఁ బరికించినచో మన జ్ఞానచక్షువునకు మనలో నున్న సచ్చిదానందస్వరూప మగు పరమాత్మ గన్పట్టును. అపుడే మనము బంధవిముక్తుల మయ్యెదము.

నాట్యసుందరి

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

ఆడవె ఆడవె
అన్నులమిన్నా,
ఆడవె లేనడు
వల్లలనాడక్
ఆడెదు నీ నడుమందము గాంచిన
అల్లాడవె ప్రేమను లోకంబుల్?
ఆడవె ఆడవె
అన్నులమిన్నా.   1

పాడవె పాడవె
భామామణిరో,
పాటలాధరము
బాగులు గుల్కఁగ
వలపుఁ జిల్కు నీ పాటల విన్నక్
పరవశ గాదే ప్రకృతి యెల్లక్?
పాడవె పాడవె
భామామణిరో!   2

చూడవె చూడవె
సుందరవదనా,
సోగకన్నులను
సోలఁగ ప్రేమము
సొంపు లొల్కు నిన్ జూచినంతనే
చుక్కలు సైతము సోలవె ప్రేమన్?
చూడవె చూడవె
సుందరవదనా.   3

ఆంధ్ర మాతృ హితోపదేశము

గొల్లపల్లి సామల్ నాయకర్ గారు

ఆనందించితి నెంతయో మనములో నాంధ్రోద్యమం బెన్ను మ
ద్దానంజేసియె కొంత ధైర్యపడ నా దౌర్భాగ్యమో నావుకొ
న్నానాటన్ మరి నాదు పుత్రకులలో నైక్యంబు లేమిం గనన్
దీనావస్థను బొందనైతి నిఁక నా దిక్కెవ్వరై యుందురో? 1

తే. గడ్డిపరకలు నైతంబు బిడ్డలార!
పెంటిగా నైన పిదపఁ గావించు పనులు
మీ రెఱుంగకున్నారె? గంభీర మైన
ద్విరదమును నైత మదియు బంధించుఁ గాదె? 2

సీ. మార్జాలములు కయ్యమాడఁటఁ గనుఁగొని
జున్ను గడ్డను కోఁతిచూఱ గొనదె?
ఒక్క వృద్ధుని పుత్రు లొండొరుల్ తగవాడి
పరుల హేళనలకుఁ బాలుపడరె?
స్నేహభావము చెడి చెదరి గోవుల మంద
వైరి యా సింహంబు వాతఁ బడదె?
భారతరాజ్యంబు పోరాటములచే వి
దేశీయు లేలెడు దేశ మయ్యె;
నీతు లన్నియు నెఱిఁగి యీ రీతి మీరు
సంఘబలమును జెఱచ ప్రసక్తిఁ గలిగి
బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరుల్ పట్లు పట్ట
న్యాయమా యిట్టి తఱిని? నో యాంధ్రులార! 3

తే. ఐక్యబలమునఁ గాని కార్యంబు గలదె?
ఐక్యమున కసాధ్య మిల నేదైనఁ గలదె?
ఐకమత్యంబె లేనిచో నమెరికా స్వ
తంత్రతను బొందునే? రాజ్యతంత్రులార! 4

సీ. బ్రాహ్మసామాజికుల్ పంచమాదులతోడ
సహపంక్తిఁ గూర్చుండు సమయమందు
బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణధీరులు
వేడ్క విందులు చేయు వేళలందు
ఆర్యసామాజికు లల క్రీస్తువుల నెల్లఁ
దగ గౌరవించెడు తరుణమందు
హైందవోత్తములు మహమ్మదీయులతోడ
ఫలహారములు చేయు పట్టులందు
జాతిమతవిపక్షుల నెల్ల జాఱవిడిచి
భేదభావంబులను నొక పెడకుఁ ద్రోసి
మెలఁగుటను మాని నా సుతుల్ వెడఁగు లగుచు
నైకమత్యంబు విడనాడి రక్కటకట! 5

సీ. ఆంధ్రరాష్ట్రం బని యార్భటించినఁ గాదు
ఆంధ్రదేశీయు లైక్యంబుతోడ
ఆంధ్రోద్యమం బని యఱచినంతనె కాదు
తెలుఁగువారు తదేకదీక్షతోడ
ఆంధ్రుల విశ్వవిద్యాలయం బనఁ గాదు
తెనుఁగు జనము లాకే దృష్టితోడ
స్వారాజ్య మని సదా కోరుటే కాదు త్రి
లింగదేశజులు నిరీక్షతోడ
ఆంధ్రు లాబాలగోపాల మనవరతము
కష్టపడవలెఁ గన్నులఁ గాంచుమఱియు
పనికి మాలిన భిన్నభావములు మాని
కార్యశూరు లౌచు వివేకధుర్యులగుచు.

సీ. సంఘస్థితిని మీరు చక్కఁజేయుటె గాక
స్వార్థపరత్వంబు చంపలయు
సర్వభ్రాతృత్వంబు చాటించుటే గాక
ప్రజలయెడలఁ గనంబఱుపవలయు
సర్వజనంబుల సమకూర్చుటే గాక
భారతాదర్శంబు మప్పవలయు
వ్యాసంబులును నుపన్యాసంబులే గాక
కార్యంబులను జేయఁగడఁగవలయు
నిడుమలకు సదా యోర్చి సహింపవలయు
పరమతంబులయెడ నీర్ష్యపడఁగఁబోక
ప్రజల కెల్ల జాతీయభావంబు గఱపి
పుడమి వర్ధిల్లఁ బూనుఁడీ పుత్రులార!

సీ. కాకతీయప్రభు చాకచక్యముఁ గాంచి
యానంద మందని యార్యు లుంద్రె?
చాళుక్యరాజుల సామ్రాజ్యముఁ దలంచి
పరవశుల్ గానట్టివార లుంద్రె?
విజయనగరరాజ్యవిభవంబుఁ దలపోసి
కన్నీరు గార్పని కఠిను లుంద్రె?
బొబ్బిలి వెలమల భుజపరాక్రమ మెంచి
భుజము లుప్పొంగని పురుషు లుంద్రె?
రెడ్డి పౌరుషము గనియు ద్రిక్తు లగుచు
ఖడ్గముఁ జేతఁ బూనని కలుషు లుంద్రె!
కృష్ణరాయశివాజీల కీర్తిఁ గాంచి
యబ్బురముపడ నొల్లని యధము లుంద్రె?

సీ. వితరణమూర్తియై విత్తము వెదఁజల్లు
పీఠికాపురనేత వెలయుచుండ
దేశోద్ధరణకునై తివురు కొండా వేంక
టప్పయ్య పంతులే యండ నుండ
నాయకశ్రేష్ఠుండు న్యాపతి సుబ్బారావు
పంతులు నాంధ్రుఁడై చెంత నుండ
ఉత్సాహమే గాక యుద్రేకమును రేప
నాంధ్రపత్రిక యదే యలరుచుండ
తక్కు విషయములకు తక్కిన నాయకుల్
పెక్కు రుండ మీరు బెగడనేల?
ఎల్ల జాతిశాఖ లేకమై పనిఁ జేయఁ
బొందలేర యాంధ్రభూమి నేఁడె?

ఆరోగ్యగృహము

(88)

లందు కుటుంబములోని ప్రతివారును పూర్ణారోగ్యమును కలిగియుందురు. మనల నట్టారోగ్యవంతులుగ నుంచదగినవి ఎప్పుడును సిద్ధముగనుండు వైద్యరత్న పండిత. డి. గోపాలాచార్లు, ఎ.వి.ఎస్., ఎ.ఎమ్.బి. వారి యాయుర్వేదౌషధములు.

ఆయుర్వేద గ్రంధములు.

1.	మాధవ నిదానము	3-0-0
2.	అగస్త్యప్రకాశము	2-0-0
3.	ఆయుర్వేద పరిభాష	1-8-0
4.	రసప్రదీపిక	1-8-0
5.	పథ్యాపథ్యము	1-0-0
6.	భేషజకల్పము	1-0-0
7.	దక్షిణభారతము - ఆయుర్వేద ప్రచారము	0-8-0
8.	ఆధ్యక్షకాభిభాషణములు	0-6-0
9	ఆయుర్వేదపరిశస్త్రి	0 6-0
10.	గడచిన నూరుసంవత్సరముల నుండి జరిగిన వైద్యాభివృద్ధి	0-6-0
11.	అగస్త్యవైద్యము	0-4-0
12.	వస్తికర్మము	0-4-0
13.	ఆయుర్వేదాంగశల్యతంత్రము	0-4-0
14.	ఆయుర్వేదచరిత్రము	0-4-0
15	విషూచి - కలరా	0-8-0

జీవామృతము.

ఇది నరపటుత్వము నిచ్చును. స్త్రీ పురుషు లిరువురు నిర్భయముగ వాడవచ్చును. ధీబలమునకు దీనిసాటిలేదు. పోయిన జవసత్వములను తిరిగి తెచ్చును. శరీరమంతను శీఘ్రముగ పునర్నిర్మాణము చేయును. సీసా 1-కి రు 3-0-0

అమృతామలక తైలము.

ఇది స్నానమున నుపయోగించినచో శరీరమునకును మెదడునకును చలువనిచ్చును. అనుదినము దీని నుపయోగించినచో, దుర్భరమగు వేసవివలన గలుగు ననేక యసౌఖ్యములు తొలగును. ఇది కండ్లకు చలువనిచ్చును. జ్ఞాపకశక్తి నభివృద్ధి జేయును. శరీరమును సమశీతోష్ణమునం దుంచును.

వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అశోకవటి.

దీనినే స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాది యనుదురు. ఋతుశూలకును, గర్భాశయ జాడ్యములకు దీనిసాటి మందు వేరు లేదు. దీని సేవించిన స్త్రీ లెందరో సంతానవంతులయిరి.

వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అబలాసంజీవని.

యౌవనస్త్రీలకు గలుగుచుండు మూర్ఛలు మున్నగు మనోవికారములను మాన్పును యథాస్థితికి దెచ్చును.

వెల సీసా 1-కి రు 1-8-0

☞ పై అన్నిటికిని పోస్టేజి ప్యాకింగులు ప్రత్యేకము. పెద్దఆర్డర్లు నిచ్చువారు వారికి సమీపములోనుండు రైల్వేస్టేషను పేరును వ్రాయవలెను.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

55, ఆచారప్పవీథి, మద్రాసు.

[టెలిగ్రాము అడ్రెస్సు:—"పండిట్", మద్రాసు.]

[కేటలాగు కోరువారికి ఉచితముగ పంపబడును.

వి. ఏ. ఎస్. పాణిగారి సర్వ తేలు విష సంజీవిని.

(రిజిష్టరు చేయబడినది) (47)

బాధలి యేడ్చుచువచ్చువారు పకపక నవ్వుచు పోదురు. గుణములేని యెడల రు. 100 లు ఇనాం.

ఇది తేలుకాటునకు మేటిమందు. తగిన దివ్యౌషధము.

తేలు కుట్టినప్పుడు

క. ఓహో హో యని కన్నీళ్లు ప్ర, వాహ
  ముగా నేడ్చుచుండు వారలు
  బళిరా, యాహా యౌరా యని,
  యుత్సాహంబున నవ్వుతోడ
  జనుదురు మరలన్.'

దీనిని ఉపయోగించిన రెండు నిమిషములలోనే నొప్పి మాయమైపోవును. తటాలున పటాపంచలగును. అది తోడనే నివర్తించుట చూడగా మంత్రమా, యింద్రజాలమా యని తోచక మానదు. కన్నీళ్లు ఆనందబాష్పము లగును. కుయ్యో మొఱ్ఱోలు, బలే సబాసు లగును. ఇక తేళ్ళు వట్టిరాళ్లే; విషమంతయు వట్టి మాటయే. గుణములేక పోయెనా పైకముతోడనే వాపసు చేయబడును. ఒక తేలు విషమేకాదు. ఎలుక, కప్ప, సంద్రకాయ, జఱ్ఱి, కుక్క, ఇంతేల, పాము మొదలగు విషజంతువుల కెల్ల నిది ప్రళయాంతకుడు. ఒక సారి తీసి యుపయోగింపుడు.

వెల పాకెట్ 1-కి రు. 0-8-0
,, డజన్ ,, రు. 5-0-0

ఒకడజను ప్యాకెట్లు గొన్నవారలకు ఇనాముగా ఒక ఫౌంటెన్ పేనా యివ్వబడును. ఒకసారి పరీక్షింపుడు, విషము నెల్ల ధ్వంసముసేయుడు. ఇతరులున్ను తేలుమందులు వేసి మోసపరచుదురు. మా యొక్క ట్రేడుమార్కు (లంగర్) చూచి తీయవలసినది. మోసము పోవద్దు.

విలాసము:—వి. ఏ. ఎస్. పాణి, సాహుకారుపేట, మదరాసు.

ఆరోగ్యధనము—దాని నార్జించు విధము

నందగిరి త్ర్యంబకరావు గారు

మానవ దేహ మొక యంత్రమును బోలియున్నది. యంత్రమును నడపుటకు వివిధము లగు చక్రములు విండ్లు మొదలగు నవి ఎట్లు నిర్మింపఁబడియున్నవో అట్లే దేహయంత్రమును నడుపుటకు శ్వాసకోశము హృదయకోశము మొదలగు అంతరవయవములు నిర్మింపఁబడియున్నవి. యంత్రసాధనము లగు చక్రములు మొదలగు నవి చెడక వాని పని నవి నెఱవేర్ప సమర్థములై యున్నప్పుడు యంత్ర మెంతి చక్కఁగా నడచునో అట్లే దేహయంత్రసాధనము లగు శ్వాస కోశము మొదలగునవి ఏ విధమైన యపాయమును జెందక వానికి నిర్ణయింపఁబడిన పనిని నెఱవేర్ప సమర్థములై యున్నప్పుడు దేహయంత్రమున కే విధ మగు హానియు కలుగక అది చక్కని స్థితిలో నుండును. ఈ విషయము క్రింద విచారింపఁబడును.

మన శరీరములో హృదయకుహరము గర్భకుహరము అను రెండు గొప్ప భాగములు కలవు. హృదయకుహరమందు హృదయము (గుండె) శ్వాసకోశము అను రెండంగములును గర్భకుహరమందు అన్నకోశము పైత్యకోశము ప్రేగులు మూత్రపిండములు మూత్రాశయము మొదలగు నంగములును గలవు. మఱియు ననేక విధము లగు సెముకలు నాడులు కండరములు మొదలగునవి దేహమం దమర్పఁబడియున్నవి. పై యంగములలో కొన్ని రక్తమును శుభ్రపఱచుటకు వాయువును ఆఘ్రాణించెడు శ్వాససాధనములు. కొన్ని భోజనపదార్థములను జీర్ణింపఁజేయు జీర్ణసాధనములు. కొన్ని భోజనమువలన రక్తమును కలుగఁజేసి దానిని శరీరమం దంతటను ప్రసరింపఁజేయు రక్తసాధనములు. మఱికొన్ని శరీరమందలి మాలిన్యములను తొలఁగించెడు బహిష్కారసాధనములు.

1. శ్వాసకోశము.—లోపలికి పీల్పఁబడిన పరిశుద్ధవాయువుచేత రక్తమును శోధించి అందలి మాలిన్యములను నిశ్వాసరూపమున బహిష్కరించును. ఇది రక్తమును శుభ్రపఱచు ముఖ్యాంగము.
2. హృదయము.—శరీరభాగములనుండి తన కుడి ప్రక్కకుఁ జేరిన చెడు రక్తమును శ్వాసకోశములలోనికి పంపును. అక్కడ బాగుపడి తిరిగి తన యెడమ ప్రక్కకుఁ జేరిన మంచి రక్తమును శరీరభాగములకు పంపును. ఇది రక్తప్రసరణమునకు సాధన మైన ముఖ్యాంశము.
3. అన్నకోశము.—
4. పైత్యకోశము.—
5. ప్రేగులు.—

(3–5) ఆహారమును జీర్ణము చేసి శరీరపోషణమున కుపయోగపడునట్లు చేయును. ఇవి జీర్ణసాధనములు

6. మూత్రపిండములు.—కలుషరక్తమును వడియఁగట్టి యందలి కాలుష్యమును మూత్రరూపమున మూత్రాశయములోనికి పంపును. బహిష్కారసాధనములు.
7. మూత్రాశయము.—మూత్రరూపమున తనలోనికి వచ్చిన కాలుష్యమును బయటికి వెడలఁజేయును. బహిష్కారసాధనము.

ఇట్లు ఒక్కొక్క యంగ మొక్కొక్క విధ మగు పనిని జేయును. ఈ యంగము లన్నియు తమతమ పనులను సమగ్రముగాను శ్రమ లేకుండను స్వాభావికముగను చేయుటకు శక్తివంతములై యుండవలెను. ఈ ధర్మములు చక్కఁగా నెఱవేఱుచున్నంత కాలము దేహయంత్రమున కే విధ మగు హానియుఁ గలుగనేరదు. అప్పు డాహార మ్ము క్రమముగా జీర్ణ మగుచు శరీరపోషకద్రవ్యము లుత్పత్తి యగుచుండును. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు చక్కఁగా జరుగుచు మలినరక్తము శుద్ధరక్త మగుచుండును. శుద్ధరక్తము శరీరమం దంతటను చక్కఁగా ప్రసరించుచు పుష్టి కాంతి కలుగుచుండును. శరీరమునుండి బహిష్కరింపఁబడవలసిన మాలిన్యము లన్నియు స్వాభావికమార్గముల గుండ క్రమముగ బహిష్కరింపఁబడుచు నే విధ మగు బాధయు కలుగక సుఖముగా నుండును. అట్టి తరుణమున రోగములు కలుగఁజాలవు. ఇట్టి స్థితి నే యారోగ్యస్థితి యని చెప్పవచ్చును. ఈ సుఖమునకే యారోగ్యధన మని పేరు.

పైని వివరించిన దేహయంత్రసాధనములు (అంతరవయవములు) చెడిపోయి వానియందలి శక్తి నశించినయెడల శ్వాసకర్మము రక్తాభిసరణము జీర్ణకర్మము మొదలగు వ్యాపారములు చక్కఁగా జరుగనేరవు. అప్పుడు శరీరమున కుపద్రవము కలుగును. దీనికే రోగ మని పేరు.

ఈ వ్యాపారములు చక్కఁగా జరుగుచున్నవానికి పరిపూర్ణసుఖము కలుగును. వాఁడె యారోగ్యవంతుఁడు. వాఁడె పుణ్యపురుషుఁడు. వాఁడె కృతార్థుఁడు. ఏమన: ఆరోగ్యవంతుఁడు సమస్తభోగభాగ్యముల ననుభవించును. తనకుఁ గల ధనధాన్యములయొక్కయు గృహారామక్షేత్రవాహనాదులయొక్కయు ప్రతిఫల మనుభవించును. స్రక్చందనవనితాదిభోగంబు లందును; దేహమనోబలమును ధైర్యసాహసములను సంతోషాతిశయములను కలిగి సుఖముగా నుండును. వే యేల? ఆరోగ్యవంతుఁడు స్వర్గోపమాన మగు భూలోకసౌఖ్య మంతయు ననుభవించును. ఆరోగ్యవంతుఁడె విద్యావంతుఁ డగుట కర్హుఁడు. ఆరోగ్యవంతుఁడె సంఘాభివృద్ధికిని దేశోన్నతికిని పాటుపడ శక్తి గలవాఁడు.

మఱియు నారోగ్యవంతుఁడు కేవల మైహికలాభము నే గాక పరమార్థలాభమును గూడ పొందఁగలఁడు. ఆరోగ్యవంతునకుఁ గాని శారీరకాత్మికధీబలంబులు కలుగఁజాలవు. ఆత్మికధీబలముల సాధించుటకు దేహబల మావశ్యకము. దేహబలము గలవాఁడు విజ్ఞానాభివృద్ధి చేసికొనఁగలఁడు. విజ్ఞానమువలన పారమార్థికవిషయచింతన మధిక మగును. దానివలన వాఁడు సత్కర్మమును జక్కఁగా ననుష్ఠించును. సత్కర్మాచరణమువలన నాముష్మికసుఖంబులు కలుగును.

ఆరోగ్యహీనుఁ డిహలోకసౌఖ్యమును గాని పరలోకసౌఖ్యమును గాని యనుభవింపఁజాలఁడు. ఏమన: శరీరము రోగగ్రస్తమై యున్నప్పుడు పక్వాన్నఘృతక్షీరాదిభోజనపదార్థములు రుచింపవు. పట్టుపాన్పులయందు శయనించినను కంటికి నిదుర రాదు. అట్టి

తరుణమున సర్వాంగసుందరి యగు భార్య యొద్ద నున్నను స్మరణకు రాదు. సుధారస మొలుకు ముద్దుపలుకులు పలుకు బిడ్డలు దరి చేరినను మన సొప్పదు. వాని భాగ్యభోగ్యము లన్నియు నిరర్థకములు. ఆరోగ్యహీనునకు దేహశక్తి మనశ్శక్తి శౌర్యము ధైర్యము మనోల్లాసము పట్టుదల మొదలగు గుణరాజము లన్నియు నశించును. వాతశైత్యకఫాదిరోగములు బాధించును. మనోవ్యధ కలుగును.

మఱియు నారోగ్యహీనునకు పారమార్థికవిషయములయందనురాగము చెడి సత్కార్యాభిలాష నశించును. సత్కార్యవిరహితునకు పరలోకసౌఖ్యములు కలుగఁజాలవు.

పైని వివరించిన యంశములవలన నిరంతరసంతోషమునకును శారీరకాత్మికధీబలముల సాధించుటకును ఐహికాముష్మికసుఖంబులఁ బడయుటకును మూలము ఆరోగ్యధన మని విశద మగుచున్నది. కావున నిట్టి యమూల్యామోఘసాధన మగు నారోగ్యధనము నార్జించుకొని దానిని సంరక్షించుకొను విధమును గూర్చి విచారించి నిర్ణయించుటయే ప్రకృతావసరమునకుఁ దగిన విషయము.

మన శరీర మారోగ్యస్థితియం దుండుటకును రోగగ్రస్తమైనపు డారోగ్యమును గలిగించుకొనుటకును ముఖ్యముగా మన మవలంబింపవలసిన నియమములు కొన్ని గలవు. అవే వన:—

1. నిర్మలవాయువు శుద్ధోదకము ఆరోగ్యకర మగు మంచి యాహారము—వీనిని స్వీకరించుట.
2. రాత్రికాలమున నిద్రాపరిమితిని కలిగియుండుట.
3. దేహవస్త్రవాసస్థలములను శుభ్రముగా నుంచుకొనుట.
4. తగిన శరీరపరిశ్రమను కలిగియుండుట.
5. క్రమప్రవర్తనను గలిగియుండుట అనఁగా సకాలమున సుఖనిద్రను జెందుట నియమితసమయములందు మితభోజనము చేయుట మలమూత్రముల నవరోధింపక యథాకాలమున విడుచుట సోమరియై యుండక చక్కఁగా పాటుపడుట అస్వాభావికద్రవ్యములను భుజింపకుండుట — ఈ మొదలగున వన్నియు క్రమప్రవర్తనములోనివే. ఇట్టి క్రమప్రవర్తనవలన మన శ్వాసకోశము మొదలగు నంతరవయవములు బలిష్ఠములై చక్కఁగా పని చేయును. అక్రమప్రవర్తనవలనను అస్వాభావికపదార్థసేవవలనను అంతరవయవముల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగును. అంతరవయవవ్యాపారావరోధమే వ్యాధికి మూలము.
6. మనస్సుఖము నమర్చుకొనుట — శరీరసుఖమునకును మనస్సుఖమునకును సంబంధము కలదు. మనస్సుఖము లేనపుడు బలకర పదార్థము లెన్ని భుజించినను దుర్బలులుగ నుండుటయు మనస్సుఖ మున్న కాలమున శరీరమునకు బలమును తేజస్సును కలుగుటయు సంభవించుచున్నది.

మన శరీరమం దుండు జ్ఞానేంద్రియనాడీసముదాయ మంతటికిని మెదటియందు పొందిక యేర్పడియున్న దనియు నాడు లన్నియు మెదటికి శాఖలై యున్న వనియు అట్టి నాడులు కండరములతో కూడ సంబంధపడియున్న వనియు శారీరశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. మఱియు, సంభోగకారణ మగు రేతస్సు కూడ మెదటియందే కలుగుచున్నదట! అట్టి మెదటియందు ఆధిక్యమును వహించియుండునది మనస్సు. సమస్తేంద్రియములకును రాజుగా నుండునది మనస్సు. అది చెడిపోయినయెడల మెదడును తన్మూలమున నాడులును కండరములును చెడిపోవును. మెదటికిని నాడీవ్యూహమునకును బలహీనత యేర్పడినయెడల పిచ్చి యింద్రియనష్టము మొదలగు దుష్టవ్యాధులు కలిగి ప్రాణశక్తి నశించును. కావున, శరీరసుఖముతోఁ బాటు మనస్సుఖము నమర్చుకొనవలెను. మనశ్శాంతియె సుఖమునకు మూలము.

7. బ్రహ్మచర్య మనుష్ఠించుట— బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనమువలన మన శరీరములోని యమూల్యపదార్థ మగు నింద్రియము కాపాడఁబడుచున్నది. ఇంద్రియము మనము భుజించెడి యాహారముయొక్క సారమై యున్నది. దీని ప్రభావ మత్యద్భుతము. దీనివలన బలము పుష్టి బుద్ధికుశలత ఉత్సాహము ధైర్యము శౌర్యము ఓపిక పట్టుదల సంభోగశక్తి జ్ఞాపకశక్తి శరీరకాంతి మొదలగు గుణరాజము లన్నియు కలుగును. శరీరము వీర్యవంతమై యున్నప్పుడే అంతరవయవవ్యాపారములును బాహ్యావయవవ్యాపారములును చక్కఁగా జరుగును. వీర్యము ప్రాణమునకును ఆరోగ్యమునకును ఆధారమైన పదార్థము. మఱియు, సంతానవృద్ధి యగుట కిదియె మూలకారణము. ప్రపంచోత్పత్తి కిదియె బీజము. కావున నెల్లరును బ్రహ్మచర్యవ్రత మనుష్ఠించి వీర్యసంరక్షణము చేయవలయును.

శ్లో. ఆహారస్య పరంధామ వీర్యం తద్రక్ష్య మాత్మనః
క్షయోయస్య బహూన్ రోగా న్మరణంచ నియచ్ఛతి.

ఐహికాముష్మికసుఖంబులను బడయఁగోరువారు ఆహారముయొక్క సారమైనట్టియు ప్రభావఫలిత మగునట్టియు వీర్యమును రక్షించుకొనవలయును. లేనియెడల వీర్యక్షయము కలిగి బహువిధము లగు రోగములు కలుగుటయే గాక మరణము కూడ సంభవించును.

మన ప్రాచీనార్యులలో ననేకులు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును చక్కఁగా పరిపాలించి అనన్యసాధ్య మగు తద్వ్రతబలంబుచే నాశ్చర్యకరకార్యముల ననేకముల నొనరించియున్నారు. అట్టివారిలో భీష్మాంజనేయాదిమహామహు లాదర్శకులు.

నిరుపమానతేజోవంతుఁ డగు భీష్ముఁడు సమస్తకురుసైన్యంబున మూర్ధాభిషిక్తుండై నిరంకుశప్రతాపాగ్ని ప్రజ్వలింపఁజేయుచు పాండుకుమారులతో పది దినంబులు ఘోరయుద్ధం బొనర్చెను. ఆ యుద్ధంబున నెందఱో సాటి లేని మేటి వీరు లాతని నిశాతశరపరంపరల కోర్వలేక యోటుపడిరి. ప్రతాపధురంధరు లగు పాండుకుమారు లైదుగురును పెక్కుమాఱు లా యోధవరునిచే పరాభవింపఁబడిరి. మహోద్దండ మగు గాండీవ ముండియు శివప్రసాదిత మగు పాశుపతాస్త్ర ముండియు దేవదత్త మగు శంఖం బుండియు నిరుపమానచాతుర్య మగు కృష్ణసారథ్య ముండియు నర్జునుఁడు వ్యర్థునివలె నేమియు చేయనేరక యూరకుండెను.

ఇట్టి నిరుపమానశక్తి లభించుటయు నిగ్రహానుగ్రహావంతుఁడై మహాకార్యము లొనరించుటయు ఇచ్ఛవచ్చినంత కాలము మరణము నాఁపుకొనఁగలుగుటయు ఇవి యన్నియు నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యవ్రతప్రభావంబువలనఁ గాదె?

బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలకులలో నగ్రగణ్యుం డగు హనుమంతుని ప్రభావమును వర్ణింప శక్యము కాదు. హనుమంతుఁడు నిరుపమానప్రజ్ఞాధురంధరుఁడు. అసమానతేజోబలసంపన్నుఁడు. పరార్థహితపరాయణుఁడు. స్వార్థాభిలాషావిముఖుఁడు. స్వామికార్యార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసినవాఁడు. స్వామి యగు శ్రీరామునికొఱకు తన శారీరకమానసికసంపత్తి నంతటిని వినియోగపఱిచెను. ఈ మహాత్ముఁడు సీతాన్వేషణార్థమై లంకకు పోవునపు డల్లకల్లోలముగా నుండు మహాసముద్రము నవలీలగా దాఁటఁగలిగెను. లంకలో సీత నన్వేషించు నవసరమున సుందరు లగు నంతఃపురస్త్రీలను జూచి

మోహజాలములోఁ జిక్కక లేక మనస్సును స్వాధీనమునం దుంచుకొనఁగలిగెను. అశోకవృక్షచ్ఛాయను ఘోరరాక్షసస్త్రీజనసేవితయై దుఃఖించుచున్న జానకిని కనుఁగొని యామెతో చతురముగా మాటలాడి యామె నోదార్చెను. మఱియు లంకావనమును ధ్వంస మొనర్చి యక్షకుమారాదియోధవరుల నోటుపఱచి మృత్యుగృహ మనఁదగిన శత్రుగృహమును జొచ్చి మహాభయంకరుఁడగు రావణునితో నిర్భయుఁడై యుక్తియుక్తముగా సంభాషణ సలిపెను. అచ్చట కలిగిన చిక్కులను ద్రెంచుకొని యనుపమానసాహసముతో లంకను గాల్చెను. అసహాయుండై బలిష్ఠు లగు క్రూరరాక్షసుల నసమ ధైర్యముతో నిలిచి యుద్ధ మొనర్చి శత్రుసామగ్ర్యపరిమితిని దెలిసికొనెను. తిరిగి గోష్పదప్రాయముగ సముద్రోల్లంఘన మొనర్చి సురక్షితముగా రాముని యొద్దఁ జేరి జనకజాత క్షేమవార్త నెఱింగించెను. ఘోరసంగ్రామరంగమున లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛ చెందఁగా నచ్చటికి బహుదూరమున నుండు సంజీవిపర్వతము ననాయాసముగ నొక్క రాత్రి కాలమున తేఁగలిగెను. అప్పుడు మార్గమధ్యమున కపటవేషధారు లగు ఘోరరాక్షసులతోడను ప్రతాపధురంధరు లగు గంధర్వాదులతోడను ప్రబల యుద్ధం బొనర్చి వారి నోడించి తాను పూనిన కార్యమును నిర్విఘ్నముగా నెఱవేర్చి లక్ష్మణుని పునర్జీవితునిఁ గావించెను. ఈ మహానుభావుఁడు సీతను జూచి రమ్మనఁగా నామెను జూచి వచ్చుటయే గాక లంకను గాల్చి వచ్చెను. సంజీవని యను మూలికను దెమ్మనఁగా నా మూలికతో నున్న పర్వతమునే పెఱికి తెచ్చెను.

అహో! ఏమి? చూచితిరా! ఈ హనుమంతుని కిట్టి యద్భుత పరాక్రమకృత్యము లొనర్పఁగల శక్తి యెట్లు కలిగెను? ఎద్దాని మహిమవలన చేకూరెను? ఇవి యన్నియు నీ బుద్ధిమంతుఁ డొనర్చిన నైష్ఠికబ్రహ్మచర్య ప్రభావమువలనఁ గాదె?

ప్రస్తుతకాలమున ననేకులు సర్వసమగ్ర మగు నిట్టి వ్రతనిష్ఠను పూర్ణముగా వదలి మోహజాలములోఁ జిక్కి స్వేచ్ఛావర్తన దుష్కర్మాచరణములకు పాల్పడి సుగుణసంపత్తిని గోల్పోవుచున్నారు. ఈ కారణముచేతనే మన దేశమున నెక్కడఁ జూచినను రోగపీడితులు హీనవీర్యులు నిస్తేజులును గాన్పించుచున్నారు. ఇట్లనినప్పుడు భీష్మాంజనేయాదులవలె స్త్రీపురుషు లందఱును తమ జీవితకాలము నంతటి నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యవ్రతముతోఁ గడపవలయు నని చెప్పుచున్నట్లు భావింపవలదు. అట్లాచరించిన సంతానవృద్ధి యెట్లగును? ప్రపంచోత్పత్తి యగుట యెట్లు? అట్లాచరించుటయు నసాధ్యమే. కావున సామాన్యముగ పురుషు లధమము 25 సంవత్సరములవఱకును స్త్రీలు 16 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చువఱకును బ్రహ్మచర్యవ్రత మాచరించి వీర్య సంరక్షణము చేయవలయును. అటుపిమ్మట భార్యాభర్తలు మితసంభోగాదులను జరుపుచు సత్ప్రవర్తన గలిగియుండవలయును. సంభోగేచ్ఛ సంతానవృద్ధికై కావలెను గాని కేవల కామోపభోగమునకు కాఁగూడదు. కామాతురులై యమితసంభోగాదులను జరపినయెడల నారోగ్యహీనులై నానారోగములచే పీడింపఁబడి మృత్యువు నోటఁ బడుదురు. కావున, స్త్రీ పురుషు లందఱును సంగమేచ్ఛను తగిన మర్యాదలోనికి తగ్గించి శరీరమును క్రమ మగు స్థితిలో నుంచుకొని ప్రవర్తింపవలయును. ఇంద్రియనిగ్రహమువలన చిత్తస్థైర్యము ధైర్యము మేధా ప్రజ్ఞ ధర్మచింత సత్యప్రవర్తనము పరశ్రేయస్సహనము కలుగును.

ఇట్లు పైని వివరించిన శరీరరక్షణసాధనములను గమనించి స్వాభావిక మార్గమున ప్రవర్తించినయెడల నారోగ్యధనము చేకూఱును.

ఈ దేశమున ముఖ్యముగా నారోగ్యభంగకర మగు కార్యము నొకదానిని బుద్ధిపూర్వకముగా చేసి దేశౌన్నత్యమును చెడఁగొట్టుచున్నారు. అదే దన: దంపతులకు బాల్యదశయందే గర్భాధాన కార్యమును చేయుట. ఇందువలన దేశస్థులకును దేశసంతతికిని లెక్కలేని యిక్కట్టులు కలుగుచున్నవి. ఎక్కడఁ జూచినను అపత్కారము లగు ప్రసవములు గర్భపాతములు అకాలప్రసవములు కలుగుచున్నవి. దినముల కొలఁది ప్రసవవేదన ననుభవించుటయు పిమ్మట కృత్రిమప్రకారముచేతఁ గాని ప్రసవము జరుగకపోవుటయు సంభవించుచున్నది. కొన్ని స్థలములయందు బలవంతముగా శిశువును వెలికి తీయుటవలన తల్లియు పిల్లయు గతించుటయు మఱికొన్ని స్థలములయందు ప్రసవ మెట్లో కష్టముమీఁద జరిగినను తల్లులు సూతికజ్వరము అధికరజోదర్శనము రజోదర్శనాభావము లోనగు పెక్కు వ్యాధులకు పాల్పడుటయు శక్తి యుడిగి సౌందర్య మడుగంటి రూపవిహీన లగుటయు తటస్థ మగుచున్నది. ఇట్టి దురవస్థ యంతయు బాల్యదశయందు గర్భాధానము చేసి అప్పుడు గర్భధారణమున కెడమిచ్చుటచేతను గర్భిణులుగా నుండునప్పు డారోగ్యవిధుల నతిక్రమించి ప్రవర్తించుటచేతను కలుగుచున్నది. యుక్తకాలమున గర్భాధాన కార్య మొనర్చుకొనుచు నారోగ్యవిధుల ననుసరించి ప్రవర్తించుచు స్వేచ్ఛావిహారులై పాటుపడుచు నుండెడు స్త్రీ లిట్టి దురవస్థకు పాల్పడుట లేదు. వారి పిల్లలు కూడ నారోగ్యమును కలిగియుందురు.

బిడ్డల యారోగ్యమునకు తల్లిదండ్రుల శరీరమే ముఖ్యకారణము. గర్భధారణకాలమునను ప్రసవకాలమునను తల్లిదండ్రులు చిన్నవారుగాను పూర్ణవికాసము లేని వారుగను నున్నప్పుడు వారి పిల్లలు మాత్ర మారోగ్యవంతులై పూర్ణవికాసమును కలిగియుందురా? వారియందు పుట్టుటతోనే బలహీనత యేర్పడుచున్నది.

దేశ మిట్టిదుస్థితిలో నున్నప్పుడు దేశ మెట్లు బాగుపడును? దేశాభ్యుదయము దేశపుత్రులయం దాధారపడియుండును. ఏ దేశపుత్రులు బలిష్ఠులుగను బుద్ధిమంతులుగను శౌర్యధైర్యాదిగుణవంతులుగను నుందురో ఆ దేశమున దేశాభివృద్ధికరము లగు పనులు జరుగుచుండును. అక్కడనే జనసామాన్యమునకు విద్యాభివృద్ధి కలుగును. పారిశ్రామికవృత్తులు పెంపొందును. ప్రకృతిశాస్త్రపరిశోధన మభివృద్ధి గాంచును. ఉత్కృష్ట మేధావంతులు జనింతురు. అప్పు డా దేశము దినదినప్రవర్ధమానమై వన్నె గాంచుచుండును. శారీరకారోగ్యబలములు లేని భారతసంతతికి విద్య యెట్లు చేకూఱును? వస్తుశోధన చేయుటకును నూతనవిషయములు కనిపెట్టుటకును శక్తి గలుగుట కవకాశ మెక్కడిది? ఇట్టి శక్తులు లేనివారు దేశాభ్యుదయమున కెట్లు పాటుపడఁగలరు? కనుక, ఈ దేశము మంచి దశకు వచ్చి లోకములోని ప్రఖ్యాతదేశములలో నొకటి యగుటకు ముఖ్యముగా సత్సంతానము కావలెను. సత్సంతానము కలుగుటకు దంపతుల శరీరము గర్భాధానకాలమున పూర్ణవికాసతను జెంది వీర్యవంతమై యుండవలయును.

ప్రస్తుతకాలమున భారతీయు లారోగ్యవిషయమున శ్రద్ధ తీసికొనకపోవుటచేతనే వీరు ముప్పది యేండ్లకే ముసలివారై కృశించిన శరీరమును దృష్టిలోపము గల నేత్రములను వికాసహీనమైన బుద్ధిని గలిగి పశ్చిమఖండవాసులతో తులతూఁగఁజాలక వెనుకపడియున్నారు. పాశ్చాత్యులు దేహబలారోగ్యముల విషయమును ముఖ్యముగా చూచుకొనుచు తన్మూలమున బుద్ధిబలమును సాధించి ప్రకృతిశాస్త్రపారంగతులై యనిర్వచనీయమహిమ గల విద్యుచ్ఛక్త్యాదిమహాశక్తి

లను గనిపెట్టి వానిచే శబ్దాకర్షణయంత్రములు విద్యుద్దీపములు ఆకాశయానములు జలాంతర్గాములు మొదలగునవి నిర్మించి యనేకాద్భుతావహకార్యములను జేయుచున్నారు. భారతీయు లారోగ్యభాగ్యసంపాదనయందు విముఖులై యుండుటచేతనే వీరియందసమర్థతయు రోగగ్రస్తతయు కాన్పించుచున్నవి. పాశ్చాత్త్యు లారోగ్యశాస్త్రసిద్ధాంతములు నెఱింగి వాని ననుసరించి ప్రవర్తించుచుండుటచేతనే వారు బలాఢ్యులుగను శౌర్యధైర్యాదిగుణవంతులుగను బుద్ధిమంతులుగను చిరంజీవులుగను నున్నారు.

భరతమాత పూర్వమన్ని దేశములకన్న మిన్నగా నుండెను. అప్పుడు బహువిధము లగు పరిశ్రమలు వివిధము లగు వృత్తులు నానావిధము లగు విద్యలు పెక్కు వేల గ్రంథములు అస్త్రములు శస్త్రములు కర్మాగారములు లోనగు దేశోద్ధరణకారణము లగు సాధనము లనేకము లుండెడివి. ఆ కాలమందీ దేశమున ప్రకృతిశాస్త్రపరిజ్ఞానులు వైద్యశాస్త్రవేత్తలు నీతిశాస్త్రనిపుణులు ధర్మనిరతులు శూరశిఖామణులు పరోపకారపరాయణులు తపోగరిష్ఠులు సాధ్వీమతల్లులు జ్ఞానులు భక్తులు మొదలగువా రెందరో యుండిరి. వీరు దేహబలారోగ్యములను పూర్తిచేసికొనుటయే గాక మనోబలవిషయమును గూర్చి కూడ మిగుల పాటుపడి ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనిరి. వీరిలో కొందఱు తమ యాత్మికధీబలంబుల మహిమచే లోకమున నత్యాశ్చర్యకరకార్యముల నొనరించి ఉత్కృష్ట మేధావంతులనియు భగవదంశాసంభూతు లనియు పేరుపొంది పిమ్మట శాశ్వతస్వర్గసౌఖ్యముల ననుభవింపఁగలిగిరి. వీరి శారీరకాత్మికోన్నతికి మూలకారణము ఆరోగ్యధనమే గాని వేఱొకటి కాదు. ఐహికాముష్మికసుఖములకు ఆరోగ్యభాగ్య మతిముఖ్య మని వారు గుర్తెఱిఁగి తన్నిమిత్తమై పాటుపడిరి. సమస్తసద్గుణసంపత్తియు సర్వసమర్థతయు వారియందమరియుండెను. ఈ కారణముచేతనే వారు ఖండాంతరదేశాంతరవాసులకు సమస్తవిషయంబుల నుపదేష్టలును నిదర్శనభూతులునై దేశమాతకు వన్నె దెచ్చిరి.

అట్టి దిగంతవిశ్రాంతయశోవైభవు లగు సనాతనార్యుల దివ్యగుణములను వారి యభిప్రాయములను ప్రస్తుతము భారతీయులు దృష్టాంతముగా తీసికొని వారి శారీరక మానసిక సంపత్తియందు లక్షాంశమైన గడింపకపోవుట కడు విచారకరము. భారతీయులారా! ప్రాచీను లగు భీమార్జునుల శౌర్యప్రతాపములును కర్ణాశ్వత్థామల శౌర్యమహాదార్యధైర్యంబులును ఘటోత్కచాభిమన్యుల పరవ్యూహభేదనకౌశలమును మనకు కలుగునా యనియు భీష్మాంజనేయుల నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనాశక్తియు ధ్రువప్రహ్లాదుల మనోనిగ్రహమును మన కబ్బునా యనియు సందేహింపకుఁడు. వారి శక్తులన్నియు మీయందడఁగియే యున్నవి. వారి పవిత్రరక్తము మీ శరీరములందు ప్రసరించుచునే యున్నది. కనుక మీరు ప్రయత్నము చేసినయెడల వారి శక్తులు కొన్నియైనను మీ కబ్బుటకు సందేహముండదు. ఇందునకు నిదర్శనము వెదకికొనుచు దూరము పోవలసిన యవసరము లేదు. ప్రస్తుతకాలమున మన కన్నులయెదుట శారీరకారోగ్యబలముల నభివృద్ధి చేసికొని "అభినవభీమసేనుఁ" డను బిరుదు గాంచి మోటారు బండ్ల నాఁపుట లోహపు గొలుసులఁ ద్రెంపుట సమ్మెటపోటుల కాఁగుట లోనగు నద్భుతచర్య లొనర్చి లోకమున కత్యాశ్చర్యమును కల్గించుచున్న ప్రొఫెసరు కోడి రామమూర్తి నాయఁడు గారును ఇప్పటి యైరోపామహాసంగ్రామమున నజేయుఁడై "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదును గన్న గంగాసింగు గారును పూర్వకాలపు మహాపురుషుల శారీరకసంపత్తిని కలిగియుండలేదా? మఱియు, దేశహితార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసి సత్కీర్తి గనిన గోపాలకృష్ణుండును భూతదయయే పరమధర్మం బని తెలిపి సద్యశము గొని చనిన దయానందస్వామియు అనాథస్త్రీసంరక్షణమే పరమోత్తమ మని తెలిపి పేరు గాంచిన వీరేశలింగము పంతులు గారును పూర్వార్యుల మానసికసంపత్తియందు పాల్గొనియుండలేదా? ఇట్టి మహానుభావులయొక్కయు పాశ్చాత్త్యులయొక్కయు గుణసంపత్తిని నిదర్శనముగాఁ దీసికొని దాని నభ్యసించి సంఘోన్నతికిని దేశాభివృద్ధికిని పాటుపడవలయును. ఎల్లవారును పరస్పరైకమత్యము గలిగి ఎల్ల యభివృద్ధికిని కారణభూతం బగు నారోగ్యభాగ్యసంపాదనకై పాటుపడవలయును. ఆరోగ్యధనము గలవారె సర్వసమర్థులు. అట్టివారికే జీవితజయము లభించును.

జీవదయాపరుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ డపార మగు కృప గలిగి యనుగ్రహించిన దేహమనోబలములను అసద్విషయములకై వ్యర్థపుచ్చక వానిని సంరక్షించుకొని దేహగేహాలోకయాత్రల నిర్వహించుటకును పరమేశ్వరాంశాసంభూతు లగు జీవులకొఱకును దేశాభివృద్ధికిని ఉపయోగపఱచి మానవజన్మమును సఫలము గావించుకొనువాఁడు ఈశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుఁ డగును. సర్వమంగళస్వరూపుఁ డగు పరమేశ్వరుఁడు మానవుల యారోగ్యధనమును కాపాడి వారి కఖిలసౌభాగ్యములఁ బ్రసాదించి యనుగ్రహించుఁ గాక!

ప్రేమరాజ్యము

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము,
జీవితంపు సంతసమ్ము చెఱచి వంత గూర్చు పాడు
లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ. రా, పోదము.
సరస మా వసంతభాగ్యగరిమ మిగుల నుల్లసిల్లు
నడవులందు పండు ఫలము కుడిచి మనము తనివి దీఱ,
విచ్చిన మందారపూల యచ్చమైన తేనె గ్రోలి
మచ్చమైక మొంది మేను మఱచిపోయి తమకమ్మున,
చెవి కింపగు నాదముతో సెలయేఱది శ్రుతి వేయఁగ,
చివురుటాకుఁ బోలు వ్రేళ్ల చెలియ నీవు వీణె మీటు,
సాక్షి జంతుజాలము విన సొదల నన్ని పాఱద్రోలి,
చేత నున్న విమలభావగీతపు పొత్తమ్ము విప్పి
శ్రవణపేయప్రణయగీతి చవు లూరఁగ నేను బాడ,
కాననమే స్వర్గసీమకన్న సౌఖ్యమౌఁ గదె! యీ
లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము

భగవద్గీతార్థసంగ్రహము

వావిలాల వేంకటశివావధాని గారు, బి. ఏ.

శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వం ప్రణిపత్యాతిసంగ్రహాత్ - గూఢార్థదీపికావ్యాసం కుర్వే త్రైలింగభాషయా
ఆచార్యచరణద్వంద్వస్మృతిః శోకహారిణం - మాం కృత్వా కురుతే వ్యాఖ్యాం నాహ మత్ర ప్రభుర్యతః.

భగవంతు లగు శ్రీకృష్ణు లర్జునునకు భారతయుద్ధారంభంబు నందుఁ గర్మభక్తిజ్ఞానయోగాత్మక మగు నధ్యాత్మతత్త్వము నుపదేశించి యర్జును శోకమోహముల నపనయించినట్లు శ్రీకృష్ణ ద్వైపాయనులు మహాభారతభీష్మపర్వములోని ౧౮ యధ్యాయములలో ౭౦౦ శ్లోకములు వ్రాసిరి. ఆ యుపదేశమునకు భగవద్గీత యని పేరు. దీనిలో నుండు విషయము లమూల్యములు గాన దీనికి వైదికమతాచార్యు లగు శ్రీ శంకర రామానుజ మధ్వ వల్లభాచార్యులు వివరణములు వ్రాసిరి. వానిని భాష్యము లనెదరు. ఆ భాష్యములకు వ్యాఖ్యానము లితరాచారాచార్యులు చేసిరి. మఱియు ఇతరులు ప్రత్యేకముగఁ డీకల నొనర్చిరి. ఇవి యన్నియు సంస్కృతభాషలో నున్నవి. అద్వైతటీకలే ౪౨ గల వని గతించిన శ్రీ శృంగగిరిస్వాములవారు నాతో సెలవిచ్చిరి. వానిలోను ద్వైతవిశిష్టాద్వైతాదివ్యాఖ్యానములలోఁ గొన్నియే ప్రచురింపఁబడినవి. భగవద్గీతకు సర్వదేశవ్యాప్తి యుండుటంజేసి యాయా దేశభాషలలో దాని తర్జుమాలు టీకలు విమర్శములు మెండు గలవు. మతాంతరులు గూడ దానిని గడు గౌరవముతోఁ జూచుచున్నారు. శంకరభగవత్పాదు లొనరించిన భాష్యప్రకారము భగవద్గీత కర్మజ్ఞానయోగముల నుపదేశించు ననియు అష్టాంగయోగము భక్తియోగము నాకర్మయోగములో నంతర్భాగము లనియు కర్మయోగముయొక్క పరమరహస్య మీశ్వరశరణాగతి యనియు జ్ఞానయోగమున కంగము కర్మయోగ మనియు జ్ఞానముచేతనే మోక్ష మలవడు ననియు నిశ్చయింపనగు. ప్రథమాధ్యాయము మొదలు ౨ వదానిలోని ౧౦-వ శ్లోకమువఱకు నధ్యాత్మోపదేశమునకు హేతు వగు నజ్ఞానజన్యశోకమోహరూప మగు విషాదయోగము వివరింపఁబడె నని శంకరాభిప్రాయము. ౨-వ యధ్యాయము ౧౧-వ శ్లోకము మొదలు ౬-వ యధ్యాయాంతము దనుక కర్మయోగము త్వం (జీవ) పదార్థశోధనమును ౬ మొదలు ౧౨-వ యధ్యాయాంతమువఱకు భక్తియోగము తత్ (ఈశ్వరుఁడు) పదార్థశోధనమును ౧౩ మొదలు ౧౮-వ దాని యంతము దనుక జ్ఞానయోగము 'తత్త్వమసి' యను వాక్యార్థశోధనము ననియు ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వగ్రంథసంగ్రహ మనియు నా భాష్యటీకాకారు లగు శ్రీ ఆనందగిరు లభిప్రాయపడిరి.

శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు భగవద్గీతపై గూఢార్థదీపిక యను ప్రౌఢవ్యాఖ్యను రచియించి దానిలోఁ దఱచుగ బ్రతిపదమున కర్థము వ్రాసి యక్కడక్కడ వేదాంతము లగు నుపనిషత్తులను బ్రహ్మసూత్రములను నుదాహరించి వానిపై నున్న శంకరభాష్య సురేశ్వరవార్త్తికాదులను జర్చ చేయుటయే గాక పాతంజలియోగశాస్త్ర వాసిష్ఠరామాయణాదులలో నున్న రహస్యములను సోపస్కారముగ వివరించి లోకోపకారముఁ జేసిరి. గీతలపై నింత విపుల మగు టీక యింకొక్కటి లేదు. వీరు దీనిని 'అద్వైతసిద్ధి' రచనానంతరము వ్రాసిరి. అద్వైతసిద్ధిలో నద్వైతమును శ్రుతితర్కయుక్త్యనుభవములతో స్థాపించిరి. దానిపై ననేకవ్యాఖ్యలు విమర్శములు ఖండనములు మండనములు పుట్టినను అద్వైతాచార్యుల కది మేరువుగా. భగవద్గీతపై నున్న శంకరభాష్యటీకలలోని విషయములను విశదపఱచుటయే గాక యితరశాస్త్రీయసంగతులను గూడ నీ గూఢార్థదీపికలో శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు చేర్చిరి. వారికి నతిశలంబులను జేసి యీ దీపిక ననుసరించి ప్రత్యధ్యాయార్థముల నీవ్యాసములో సంగ్రహించెదను. సంసారమును దాని కారణమును నిర్మూలింపఁజేయు మోక్షమే గీతాశాస్త్రములోఁ జెప్పఁబడిన విషయమునకు ఫలము. సచ్చిదానందరూపము పూర్ణము. "విష్ణోః పరమం పదం" అను బ్రహ్మయొక్క ప్రాప్తికొఱకు మూఁడు భాగములు గల వేదము లారంభింపఁబడినవి. కర్మకాండ ఉపాస్తి యను భక్తికాండ జ్ఞానకాండ యనునవి యా భాగములు. ఆ మూఁటి యర్థమును ౧౮ యధ్యాయములుగ భగవద్గీత ప్రకటించుచున్నది. ఒక్కొక్క షట్కములో నొక్కొక్క కాండార్థము ముఖ్యముగ వివరింపఁబడె. షట్క మన నాఱధ్యాయముల భాగము. మొదటి షట్కములోఁ (౧ - ౬ అ.) గర్మనిష్ఠయుఁ గొన షట్కములో (౧౩ - ౧౮ అ.) జ్ఞాననిష్ఠయు వర్ణింపఁబడె. జ్ఞానోత్పత్తికి శ్రౌతస్మార్తకర్మనిష్ఠ యవశ్య మయినను జ్ఞానఫల మగు మోక్షోత్పత్తియందుఁ గర్మనిష్ఠవలనఁ బ్రయోజన మేమియు లే దని సూచించుటకు రెండు నిష్ఠలు నొండొరులకు దూరముగఁ బ్రదర్శింపఁబడె. ఈ రెంటికి మధ్యమున భగవద్భక్తి మధ్యషట్కములో (౭ - ౧౨ అ.) వివరింపఁబడె. ఇది కర్మజ్ఞాననిష్ఠల రెంటిలోఁ గలసి యుండి సర్వవిఘ్నములను బోఁగొట్టును గాన నిది వాని మధ్యమున నున్నది. కర్మమిశ్రము శుద్ధము జ్ఞానమిశ్రము నని భక్తి మూఁడు తెఱంగులు. మొదటి యాఱింటిలోఁ గర్మఫలత్యాగము కర్మస్వరూపత్యాగము నను మార్గద్వయముచే దేహేంద్రియాదివివిక్తజీవస్వరూపము హేతువులతో నిరూపింపఁబడినది. మనసు నియమింపఁబడిన

వర్ణాశ్రమధర్మములను శ్రద్ధతోఁ జేయుచు వాని ఫలమును గోరకుండుట కర్మఫలత్యాగము. ఇట్టి కర్మఫలత్యాగిని యోగి యనెదరు. విధిచోదిత మగునట్టి కర్మములను గూడ మానివేయుట కర్మస్వరూపత్యాగము. ఇట్టి త్యాగికిఁ బరమార్థసన్న్యాసి యని పేరు. దేహములందు జీవుఁడు సనాత్మస్వరూపము లగు దేహేంద్రియమనోచిత్తాహంకారబుద్ధులకంటె భిన్నుఁ డగు నాత్మ యని స్థాపించుట వివిక్తజీవస్వరూపప్రతిపాదనము. దీనిచే ౧ మొదలు ౬ అధ్యాయములలో 'త్వంపదార్థశోధనము' చేయఁబడినది. రెండవ యాఱింటిలో (౭-౧౨ అ.) భగవద్భక్తినిష్ఠావర్ణనచుందు భగవత్స్వరూప మగు పరమానందమును బ్రశంసించుటంజేసి తత్పదార్థశోధనము చేయఁబడెను. మూఁడవ యాఱింటిలో (౧౩-౧౮ అ.) 'తత్త్వంపదార్థైక్యము' స్ఫుటముగ వివరింపఁబడెను. ఈ మూఁడు కాండల నొండొంటికి సంబంధ మిట్టిది. ఈ గీతాశాస్త్రములో ముక్తిసాధనములు లెస్సఁగ వివరింపఁబడినవి.

దీనిలో మొదటి యధ్యాయ మితరభాగమున కుపోద్ఘాతము. ౨-వ యధ్యాయములో సర్వగీతాశాస్త్రార్థము సూచింపఁబడినది. మొదట నిష్కామకర్మనిష్ఠ. దానిచే నంతఃకరణశుద్ధి. దానిచే శమదమాదిసాధనములతోఁ గూడిన సర్వకర్మసన్న్యాసము. పిదనంతరము వేదాంతవాక్యవిచారముతోఁ గూడిన భగవద్భక్తినిష్ఠ. పిదపఁ దత్త్వజ్ఞాననిష్ఠయు దాని ఫల మగు జీవన్ముక్తియు. అది త్రిగుణాత్మక మగు నవిద్య పోయినం గలుగు. ప్రారబ్ధకర్మఫల మనుభవించు పర్యంతము జీవన్ముక్తుఁడై యుండి యా యనుభవాంతమందు విదేహముక్తి నొందు జీవన్ముక్తిదశలోఁ బరమపురుషార్థ మగు విదేహముక్తికి నాలంబన మగు పరవైరాగ్యప్రాప్తియు నట్టి వైరాగ్యోపకారక మగు దైవసంపత్తను పేరు గల శుభవాసనయు నవశ్యము సంపాదింపవలయు. ముక్తికి విరోధి యగు నాసురసంపద యని పిలువఁబడు నశుభవాసనను విడువవలయు. దైవసంపదకు ముఖ్యకారణము సాత్త్వికశ్రద్ధ. అసురసంపదలకు హేతువులు రాజసతామసశ్రద్ధలు. గ్రాహ్యాగ్రాహ్యము లగు సంపదల విభాగముతో నీ శాస్త్రము పరిసమాప్తి నొందింపఁబడినది. దానిలో "యోగస్థః కురు కర్మాణి" (౨-౪౮) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన సత్త్వశుద్ధికి సాధనభూత మగు నిష్కామకర్మనిష్ఠ సామాన్యముగ మూఁడవ యధ్యాయములోను దాని వివరము నాల్గవదానిలోను జేయఁబడెను. ఈశ్వరార్థము గాని లోకోపకారముకొఱకుఁ గాని చేయఁబడు కర్మము నిష్కామకర్మ మని మూఁడవ యధ్యాయములో సయుక్తికముగఁ జెప్పఁబడెను. భగవదవతారరహస్యమును నహంకారమును ఫలాసక్తియు లేక చేయు కర్మమును జ్ఞానయుక్త మైన కర్మమును నిష్కామకర్మము లని నాల్గవదానిలో వివరింపఁబడె. పిదప శుద్ధాంతఃకరణము గలవానికి శమదమాదిసాధనసంపత్తి గలిగి "విహాయ కామాన్ సర్వాన్" (౨-౭౧) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన ప్రకారము సంక్షేపముగ సర్వకర్మసన్న్యాసనిష్ఠ ౫-వ దానిలోను విస్తారముగ నాఱవదానిలోను వర్ణింపఁబడెను. ౫-వదానిలోని చివర మూఁడు శ్లోకములలో సంగ్రహముగను ౬-వ యధ్యాయములో విస్తరముగను నష్టాంగయోగస్వరూపమును విధానమును విఫలమును యోగభ్రష్టఫలమును సర్వభూతసమభావము గల భగవద్భక్తుఁడు త్తమయోగి యనియు సాంగముగ వర్ణింపఁబడెను. ఈ వర్ణనలచే నీ షట్కములో 'త్వంపదార్థము' నిరూపింపఁబడినది. పిదప, 'తత్త్వమ' స్యాది వేదాంతవాక్యములతోఁ గూడినట్టియు, "యుక్త ఆసీత మత్పరః" (౨-౬౧) లోనగు గలవానిచే సూచింపఁబడినట్టియు బహుప్రకారములు గల భగవద్భక్తినిష్ఠ ౭ మొదలు ౧౨ అధ్యాయములలో నిరూపింపఁబడినది. దానిచే 'తత్పదార్థము' గూడ నిరూపింపఁబడినది. ౭-వ దానిలో నుత్తమాధికారికి నా తత్పదార్థము లక్షణావృత్తిచే జ్ఞేయ మనియు, మధ్యమాధికారికి ముఖ్యవృత్తిచే ధ్యేయ మనియు సూచింపఁబడె. ౮-వ దానిలో 'తత్పదార్థము'యొక్క ధ్యేయస్వరూపము ధ్యానప్రకారఫలములు దేవయానపితృయానములును వివరింపఁబడె. ౯-వ దానిలో జ్ఞేయబ్రహ్మవివరము దాని ముఖ్యసాధన మగు రాజయోగమును గలవు. ౭, ౮, ౯ యధ్యాయములలో భగవత్తత్త్వము సోపాధికనిరుపాధికములుగ దర్శింపఁబడుటయే గాక సప్తమములో (౭-౮) సోపాధికుని ధ్యానార్థము నవమములో (౯-౧౬) నిరుపాధికుని జ్ఞానార్థము భగవద్విభూతులు సూచింపఁబడె. ౧౦-వ దానిలో నా విభూతుల ధ్యానముకొఱకును వాని తత్త్వజ్ఞానముకొఱకును బ్రహ్మతత్త్వము దుర్విజ్ఞేయము గాన లోకానుగ్రహార్థము తిరిగి యా విభూతులు వివరింపఁబడె. వానితోఁ గూడిన భగవద్విశ్వరూపము ధ్యానార్థ మర్జును కోరికమీఁద నతనికి భగవంతుఁడు చూపినట్లు ౧౧-వ యధ్యాయములో వర్ణింపఁబడినది. ౧౨-వ దానిలో భగవద్భక్తియోగ ప్రకారము లగు సగుణనిర్గుణోపాసనములయొక్క స్వరూపములు విధానములు లక్షణములు ఫలములు సోపస్కరముగ వర్ణింపఁబడి "వేదావినాశినం నిత్యం" (౨-౨౧) మున్నగు వానిచే సూచింపఁబడిన 'తత్త్వం' పదార్థైక్యజ్ఞానరూప మగు తత్త్వజ్ఞాననిష్ఠ ౧౩-వ యధ్యాయములోఁ బ్రకృతిపురుషతత్త్వవివేకమూలకముగ వివరింపఁబడినది. జ్ఞాననిష్ఠకు ఫల మగు సత్త్వరజస్తమోగుణనివృత్తి "త్రైగుణ్యవిషయా వేదా నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జున" (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపఁబడి ౧౪-వ యధ్యాయములో వివరింపఁబడె. అందు గుణాతీతలక్షణకథనముచే జీవన్ముక్తిస్వరూపము చెప్పఁబడె. "తదా గంతాసి నిర్వేదం" (౨-౫౨) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన పరవైరాగ్యనిష్ఠయు సంసారవృక్షమును విరక్తితోఁ గూడిన వివేకజ్ఞానముచే భేదించు నుపాయములును సర్వగీతాశాస్త్రరహస్య మగు పురుషోత్తమోపాసనమును ౧౫-వ యధ్యాయములో వర్ణింపఁబడి 'దుఃఖేష్వనుద్విగ్నమనాః' (౨-౫౬) లోనగువానిచే సూచితము లగు స్థితప్రజ్ఞ లక్షణములును పరవైరాగ్యమునకుఁ గడు సహకారులును నగు దైవసంపద లగు సాత్త్వికగుణములను గ్రహింపవలయు ననియు వానికి విరుద్ధములును "యామిమాం పుష్పితాం వాచం" (౨-౪౨) అను వాక్యాదులలోను ౭-౯ యధ్యాయములలోను సూచింపఁబడిన యాసురసంపద లగు రాజసతామసగుణములను విడువవలయు ననియు ౧౬-వ యధ్యాయమందు వివరింపఁబడె. దైవసంపత్తునకు ముఖ్యకారణ మగు

సాత్త్వికశ్రద్ధ "నిర్ద్వంద్వో నిత్యసత్త్వస్థః' (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపఁబడినది. అట్టి సాత్త్వికశ్రద్ధ గ్రహింపవలయు ననియు దానికి విరోధము లగు రాజసతామసశ్రద్ధలు పరిహరింపవలయు ననియు ౧౭-వ యధ్యాయములో వివరింపఁబడెను. ఇట్లు ౧౩ మొదలు ౧౭ అధ్యాయములలో ఫలసహిత మగు జ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిపాదింపఁబడె. ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వోక్తవిషయము లన్నియు నుపసంహార మూలముగ సర్వగీతార్థసార ముపపాదింపఁబడె.

ఈ భగవద్గీతాశాస్త్రము ముక్తిసాధనము లగు ప్రస్థానత్రయములో నొక్కటి యని ప్రాచార్యులందఱు నేకగ్రీవముతో నంగీకరించిరి. కనుకనే దీనిని ఉపనిషత్తనియు బ్రహ్మవిద్య యనియు యోగశాస్త్ర మనియు వాడుదురు. వాని సారమంతయు దీనిలో నున్నది. దీని సారార్థ మే మన కామ్యనిషిద్ధకర్మములను వదలి నిత్యనైమిత్తికకర్మముల నాచరించి వాని ఫలము కోరకుండినచో నది నిష్కామకర్మ మనఁబడు. అట్టి నిష్కామకర్మములో హరిజపస్తుత్యాదికము పరమధర్మము. ('యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోఽస్మి' ౧౦-౨౫) అట్టి నిష్కామకర్మాచరణముచే నెప్పుడు చిత్తములోని పాపము క్షీణించునో యప్పుడే నిత్యానిత్యవివేక ముదయించి సుదృఢముగ మనస్సునఁ బాదుకొనును. దానిచే వశీకార మనుపేరు గల యిహాముత్రార్థవైరాగ్యమును దానిచే శమాదిషట్కసంపత్తితోఁ గూడిన సన్న్యాసమును లభించు. ఇట్టి సన్న్యాసికిఁ దీవ్రమోక్షేచ్ఛ యుదయించు. అట్టి ముముక్షులాధికారి యగు వివిదిషాసన్న్యాసి గురువునొద్ద కేఁగి యుపదేశముఁ గొంది యధ్యాత్మవిషయసందేహనివారణముకొఱకు వేదాంతశ్రవణమననముఁ జేయు నని యుత్తరమీమాంసాశాస్త్ర మగు బ్రహ్మసూత్రప్రస్థాన ముపపాదించుచున్నది. దాని శ్రవణమననపరిపాకముచే నిదిధ్యాసనరూప మగు ధ్యాననిష్ఠ గుదురు. అందుచే యోగశాస్త్ర మంతకు నావశ్యకత గలుగు. యోగాభ్యాసముచేఁ జిత్తగతదోషము పోఁగా మహావాక్యముయొక్క తత్త్వావబోధ కుదురు. అంత శబ్దప్రమాణముచేతనే నిర్వికల్పబ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలుగు. అపరోక్షజ్ఞానముచే నవిద్య నశించు. ఆవరణాజ్ఞాననాశానంతరము దానివలనఁ బుట్టిన భ్రమసంశయములు పోవు. తత్త్వజ్ఞానప్రభావముచే దాని విరోధము లగు సంచితకర్మము లన్నియు ఫలాభిముఖ్యములు కాకుండనే నశించు, ఆగామికర్మములును బుట్టనే పుట్టవు. కాని, ప్రారబ్ధకర్మవిక్షేపబలముచేఁ బూర్వకర్మవాసనమాత్రము నశింపదు. దానిని జంపు నుపాయము ధారణాధ్యానసమాధిరూప మగు సంయమముకంటె వేఱు లేదు. 'దైవంజహ్యాత్సమాధినా' భాగవతసప్తమస్కంధములోని (౭-౧౫-౨౮) నారదవాక్యము శంకరకృతవివేకచూడామణి మాధవాచార్యపరాశరస్మృతివ్యాఖ్యలోనగునవి ప్రమాణములు. ఆ సంయమము దానికిఁ బూర్వాంగముగ యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారపంచకము గూడ గీతలలో నిరూపింపఁబడినది. ఈశ్వరప్రణిధానముచేఁ ద్వరగ సమాధి సిద్ధించు, దానిచే మనోనాశము వాసనాక్షయము తప్పక కలుగు. తత్త్వజ్ఞానము మనోనాశము వాసనాక్షయము నేకకాల మభ్యసింపఁగ జీవన్ముక్తి దృఢ మగు. ఇట్టి జీవన్ముక్తిదార్ఢ్యార్థమే విద్వత్సన్న్యాసము శ్రుతిలోఁ జెప్పఁబడినది. సవికల్పసమాధిచేఁ జిత్తమును నిరోధింప నిర్వికల్పసమాధిలో నుండు మూఁడు భూమికలు సిద్ధించు. బ్రహ్మవిద్వరుఁ డగు జీవన్ముక్తుఁడు సమాధినవస్థనుండి స్వయముగనే వ్యుత్థానుఁ డగు. బ్రహ్మవిద్వరీయుఁ డితరేచ్ఛచేతనే గాని సమాధినుండి లేవఁడు. బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁ డీ రెండువిధముల నైనను సమాధినుండి లేవక యెప్పటికి నాత్మనిష్ఠుఁడై యుండును. ఇందుకుఁ బ్రమాణములు మహోపనిషత్తు లోనగు శ్రుతులు పతంజలి యోగశాస్త్రము వాసిష్ఠరామాయణశంకరాచార్యప్రకరణ జీవన్ముక్తివివేకాదులు. బ్రహ్మవేత్తల యనుభవములు. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుని స్థితప్రజ్ఞుఁ డనియు విష్ణుభక్తుఁ డనియు గుణాతీతుఁ డనియు బ్రాహ్మణుఁ డనియు జీవన్ముక్తుఁ డనియు నతివర్ణాశ్రమి యనియు నాత్మరతి యనియు గీతానువ్యాసస్మృతులు వాసిష్ఠరామాయణసూతసంహితభాగవతాదులును వాడును. అట్టి మహాత్ముఁడు కృతకృత్యుఁడు గాన వాని కేమియు నధ్యాత్మశాస్త్ర ముపదేశింపకున్నను వాని లక్షణములు జిజ్ఞాసు లధికయత్నముతో నభ్యసింపవలయు నని యవి యుద్ఘోషించుచున్నవి. దేవునియం దుత్కృష్ట మైన భక్తియు దేవునియందువలె గురువునందుఁ గూడ నట్టి యుత్తమ మయిన భక్తియు నట్టి మహాత్మన కుండుటంజేసి దుర్విజ్ఞేయము లయిన యీ యాత్మవిషయము లన్నియు నతనికిఁ బ్రకాశించు నని శ్వేతాశ్వతరశ్రుతి నుడువుచున్నది. కాన, నన్ని యవస్థలలోను మనోవాక్కాయములచే నొనర్చు భగవద్భక్తి మోక్షాధికారికిఁ గడునవశ్యము, మఱియు నుపకారకము. మొదటి మెట్టులోఁ జేసిన భక్తి పై మెట్టునకుఁ జేర నుపయోగించును. అట్టి భక్తిని జేయనిచో నధికారి కనేకవిఘ్నము లుండు టంబట్టి ఫలసిద్ధి సుదుర్లభము. కాననే,

పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ హ్రియతే హ్యవశోఽపి సః।
అనేకజన్మసంసిద్ధి స్తతో యాతి పరాం గతిం" ౬-౪౪,౪౫)

లోనగు వాక్యములచే నర్జునునకు భగవంతులు భక్త్యావశ్యకత నుపదేశించిరి. పూర్వజన్మకర్మము లూహించుటకు మనకు వీలు లేదు గాన, నాకసమునుండి పడిన పండు రీతిని బూర్వజన్మమందే కృతార్థుఁ డైనవానికి నధ్యాత్మశాస్త్రార్థముతోఁ బ్రయోజన మేమియు లేదు. ఈ ప్రకారము మొదటి భూమిక నెక్కిన జిజ్ఞాసువు భగవద్భక్తి లేనిది పై మెట్టెక్కలేఁడు. కాన, జీవన్ముక్తిదశయందుఁ జేసిన భక్తికిఁ దద్భూమికాసోపానారోహణము తప్ప ఫలాంతరకల్పనావసరము లేదు. జీవన్ముక్తునకున ద్వేష్టృత్వాది (౧౨-౧౩,౧౪) గుణము లెట్లు స్వభావసిద్ధగుణములో యట్లే హరిభజనము గూడ సహజధర్మము గావలయు. కాననే,

"ఆత్మారామాశ్చ మునయో నిర్గ్రంథా అప్యురుక్రమే।
కుర్వంత్యహైతుకీం భక్తిమిత్థంభూతగుణో హరేః.(భా౧-౭-౧౦)

శ్రీహరిగుణప్రభావ మెట్టిది యనః ఆత్మారాములును సర్వగ్రంథిరూపము లగు నవిద్యాకామకర్మములచే నిర్ముక్తులును నగు మునులు కూడ నిష్కారణముగ భగవద్భక్తిఁ జేయుదు రని సూతులు

శౌనకాదులకు సెలవిచ్చిరి. "తేషాంజ్ఞానీనిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్య తే" (౭-౧౭) అని భగవంతులు గూడ నర్జునునకుఁ బ్రేమభక్తి ముఖ్య మని గీతాశాస్త్రములో నుపదేశించిరి. కనుక, మోక్షార్థి మొదట నిష్కామకర్మము నాచరింపవలయు. ఆ ముక్తికి శోకమోహాదిక మగు నాసురసంపద యను పాపము ప్రతిబంధకము. ఆ పాపమువలన స్వధర్మచ్యుతియు నిషిద్ధకర్మసేవయు ఫలాభిసంధితోఁ గాని లేక యహంకారముతోఁ గాని కర్మము చేయుటయు సిద్ధించు. కాఁబట్టి నిత్యము నసురపాపముతోఁ గూడిన పురుషుఁడు పరమపురుషార్థ మగు మోక్షమును బొందక దుఃఖము నెప్పుడు ననుభవించును. సర్వప్రాణులకు దుఃఖము స్వభావసిద్ధముగ ద్వేషింపఁదగినది గాన దానికి సాధన మగు శోకమోహాదికము నెల్లప్పుడు విడువవలయు. అనాది జన్మములనుండి చిరకాలాభ్యస్త మగుటంజేసి దుస్త్యజము దుఃఖ కారణము నగు శోకమోహాదిక మే యుపాయముచే నిర్మూల ముగఁ బోవు ననియు ముక్తి యత్యాతురముతోఁ గావలయు ననియుఁ గోరు నరున కుత్తరము నయిన గీతాశాస్త్రమును భగవంతు లుపదేశించిరి. "గీతాయాస్తులనా ముపైతి కతరచ్ఛాస్త్రం పవిత్రం పరం ?"

"వాసుదేవస్సర్వం" "అయమహామస్మి" "అహంబ్రహ్మాస్మి" యను బ్రహ్మాత్మైక్యజ్ఞానముచే ముక్తి గలుగు ననియు అట్టి యద్వైత జ్ఞానమున కంగములుగ జ్ఞానకర్మయోగము లావశ్యకము లనియు గీతాశాస్త్రము నొక్కిచెప్పుచున్న దని శ్రీ శంకరాచార్యులు శ్రుతి యుక్త్యనుభవములతో భాష్యము వ్రాసిరి. బ్రహ్మశ్రీ లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకము గారు గీతలు కర్మయోగమునే ముఖ్యముగఁ బ్రతిపాదించుచున్న వని యనేక ప్రమాణములతో విపుల మగు టీక మహారాష్ట్రములో వ్రాసి దానికి గీతారహస్య మను కర్మయోగి శాస్త్ర మని నామమిడిరి. దానికి హిందీకర్ణాటకాది దేశభాషలలోఁ దర్జుమాలు చేయఁబడినవి. తెలుఁగునఁ గూడ నయి యచ్చుపడుచున్నది. అవకాశము చూచి దాని విషయములను ముందు వ్రాయఁదలంతు. మధుసూదనసరస్వతులు తమ దీపికలోఁ జాల చోట్ల శాంకరభాష్యము ననుసరించినను దుదకు గీతాశాస్త్రములోఁ గర్మజ్ఞానయోగములు భక్తియోగమున కంగ మనియు నా భక్తియొక్క పరమకాష్ఠ యీశ్వరశరణాగతి యనియు సర్వశాస్త్రములకు నక్కడనే సమాప్తి యనియు 'సర్వధర్మాన్' (౧౮-౬౬) అను చరమశ్లోకవ్యాఖ్యలో వ్రాసిరి. కర్మ భక్తిజ్ఞానవిశేషములు బ్రహ్మసూత్రసారములోను శ్రీమద్భాగవత సారములోను వ్రాసితిని గాన వాని నిందుఁ జేర్పలేదు. గీతాశ్లోకములు సూత్రప్రాయము లగుటంజేసి యనేకాచార్యుల కనేకవిధములుగ నర్థ మిచ్చుట వాని కలంకారమే గాని దోషము గాదు. 'భగవదభిప్రాయ వర్ణనే కేవయం వరాకాః ?' అని శ్రీమధుసూదనసరస్వతులంతవారే సెలవిచ్చిరి.

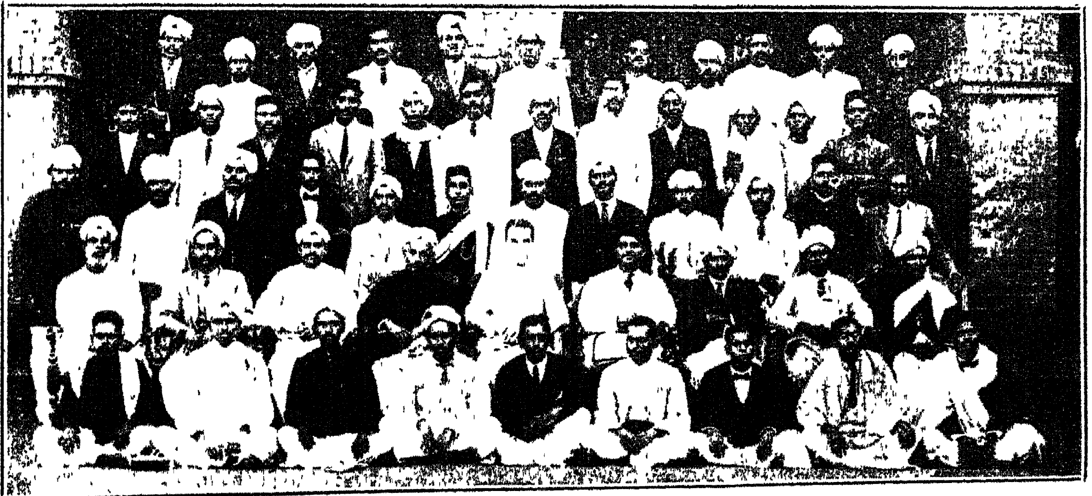
శ్లో. కాండత్రయాత్మకం శాస్త్రం పదవాక్యార్థగోచరం
ఆదిమధ్యాంతషట్కేషు వ్యాఖ్యయా గోచరీకృతమ్.

శ్లో. శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వే సర్వ్వాణాం మంగళప్రదే
యోగిహృద్యే కృతి రియ మలంకారార్థ మర్పితా.

ANDHRA STUDENTS, COLLEGE OF ENGINEERING, MADRAS

చెన్నపురి ఇంజినీరింగు కళాశాలయందలి యాంధ్రవిద్యార్థులు

TELUGU DISTRICTS TRAINING COLLEGE, RAJAHMUNDRY

ఆంధ్రమండలములందలి ట్రెయినింగు కళాశాల విద్యార్థులు, రాజమహేంద్రవరము

TYPICAL ANDHRA SOLDIERS, EAST AFRICA

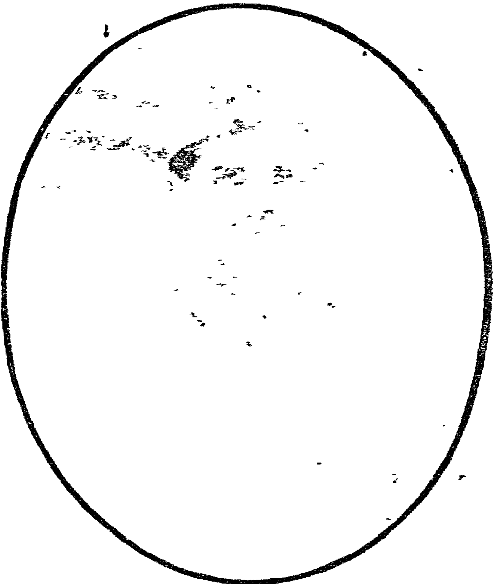
దక్షిణాఫ్రికాయందలి యాంధ్ర సిపాయిలు

ANDHRA STUDENTS, NATIONAL COLLEGE, MADANAPALLE

మదనపల్లి జాతీయ కళాశాలయందలి యాంధ్ర విద్యార్థులు

SRGT S V REDDI NAIDU, SOUTH AFRICA

సార్జంటు ఎస్. వీ. రెడ్డినాయుడు గారు, దక్షిణాఫ్రికా

MR. D. CHENCHAIAH CHETTY

దరిశి చెంచయ్య శ్రేష్ఠి గారు

SRGT M. R. GRANDHI, I.M.S.

సార్జంటు ఎం.ఆర్. గ్రాంధి గారు, ఐ.ఎం.ఎస్.

హిందూదేశపు విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమ

మో. విశ్వనాథము గారు

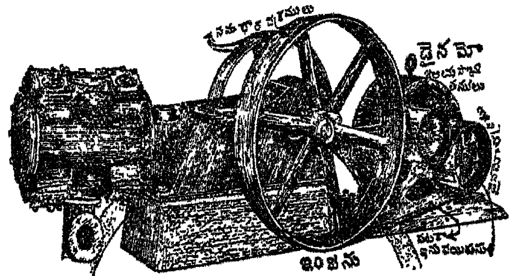
ప్రస్తుతకాలమున విద్యుత్తన నేమి యను సంశయము గలవారు చాల తక్కువగా నున్నను దానిని గుఱించి కొంచెము విమర్శించుట యీ సందర్భమున మంచిది.

విద్యుత్తు ఘర్షణవిద్యుత్తనియు ప్రవాహవిద్యుత్తనియు రెండు విధములు. మొదటి విధము ప్రస్తుతకార్యమున కనుకూలముగ నుండదు గనుక దాని నిచ్చట విమర్శించుట లేదు. రెండవ విధమగు ప్రావాహికవిద్యుత్తు రెండు విధములు. రాసాయనికసంస్కారముల వలన విద్యుద్ఘటమునందు జనించునది రాసాయనికప్రవాహవిద్యుత్తనియు ఇంజనువలన త్రిప్పఁబడు డైనమోలో జనించునది లోహచుంబకవిద్యుత్తనియు పలువఁబడుచున్నవి. పై రెంటియందును యంత్రములు బండ్లు దీపములు పంకాలు మొదలగు కార్యముల కెల్ల నుపయోగింపఁబడునది లోహచుంబకవిద్యుత్తు.

రాసాయనికవిద్యుత్తును పుట్టించుటకు ఒక కాచపాత్రములో గంధకద్రావకమును పోసి దానియందు పాదరసము పూసిన తుత్తునాగపురేకును రాగిరేకును ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండునటు లుంచి రెంటిని రాగితీఁగెతో కలిపినచో విద్యుత్తు తుత్తునాగమునుండి తామ్రమునకు ప్రవహించును. (దానిని గుఱించి విశేషముగ తెలిసికొనఁగోరువారు విజ్ఞానచంద్రికా ప్రచురములలోని "రసాయనశాస్త్రము"ను చూడ ప్రార్థితులు.) ఇట్లు జనించిన విద్యుత్తు పరిశోధనాలయములందును తంత్రీవార్తాస్థానములందును వాయువార్తాస్థానములందును కొన్ని చమురు వాయువుల యింజనులయొద్దను తదితరస్థానములయందును మాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది.

లోహచుంబక విద్యుత్తు

రాగితీఁగ నొకదానిని మిక్కిలి బలముగ గుఱ్ఱపు నాడ యాకారమున నున్న యయస్కాంతముయొక్క యుత్తరదక్షిణధ్రువముల మధ్యమున త్రిప్పినచో ఆ రాగితీఁగెయందు విద్యుత్తు ప్రవహించును. భిన్నధ్రువములనుండి వెలువడు స్కాంతపంక్తులను ఎంత త్వరితగతిని రాగితీఁగె దాఁటుచుండునో అంత యెక్కువ విద్యుత్తు జనించుచుండును. సాధారణముగ జరగు విధ మేమన, ఒక యినుప యిరుసుపై అవిద్యుద్వాహకపదార్థములను గప్పి దాని చుట్టును ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండునట్లు కొన్ని రాగితీఁగెలను చుట్టుదురు. విద్యుత్తు ఆ తీఁగెలనుండి వెలువడును గనుక పైని చెప్పినట్లు చుట్టిన చుట్ట కొక వైపున అవిద్యుద్వాహకములచే కప్పఁబడిన యా యిరుసు పైనే తామ్రపు రేకులను ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండు నటులుంచి పై నుడివిన తీఁగెల చివరలను ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క తామ్రపు రేకునకు కలుపుదురు. తీఁగెలలో జనించిన విద్యుత్తు రేకులకు ప్రవహించి అచ్చటినుండి కుంచెల మూలమున వెలువడుచున్నది. ఈ చుట్టంతయు 'ఆర్మేచ్యూరు' అని వాడఁబడుచున్నది. ఆర్మేచ్యూరు తిరుగు స్థాన మంతయు స్కాంతపంక్తులచే నాక్రమింపఁబడవలయును గనుక దాని చుట్టును అయస్కాంతము లుంపఁబడి అవి తాత్కాలికము లగుటచే ఆర్మేచ్యూరునందు జనించు విద్యుత్తులో కొంత భాగమువలన లోహచుంబకశక్తిని పొందుచున్నవి. ఆర్మేచ్యూరును అయస్కాంతములును కలసియున్న యంత్రమునకు డైనమో యని పేరు. ఇంతవఱకును ఆర్మేచ్యూరు చేయు విధమును మాత్రము వర్ణించియుంటిని. కాని, విద్యుత్తును జనింపఁజేయుటకు పైదానిని అయస్కాంతముల మధ్యమున త్రిప్పవలసియున్నది. అందుకొఱకు ఆర్మేచ్యూరు ఇరుసుపై నొక చిన్న చక్రమును బిగిలించి దానిని ఇంజను చక్రముతో త్రాళ్లవలనఁ గాని పటకావలనఁ గాని కలుపుదురు. ఇంజను ఆర్మేచ్యూరును త్రిప్పుచున్నంత కాలము విద్యుత్తు జనించుచుండును.

'ఈ విద్యుత్తు యంత్రములు బండ్లు మొదలగువానిని ఎట్లు కదలించుచున్నవి?' అని సందేహము తోఁచవచ్చును. ఇంజను బలమును శుద్ధబల మందురు. ఈ శుద్ధబలమును డైనమో విద్యుద్బలముగ మార్చుచున్నది. ఈ విద్యుద్బలమును తిరిగి శుద్ధబలముగ మార్చినఁ గాని యంత్రములు మొదలగువానిని నడపించుటకు వీలు లేదు. ప్రతికర్మాగారమునొద్దను బండ్లకు క్రింది భాగమునను మోటారుల నమర్చెదరు. మోటారునకును డైనమోకును విశేషము వ్యత్యాసము లేదు. మోటారునందుఁ గూడ ఆర్మేచ్యూరు అయస్కాంతములు మొదలగునవి కలవు. మోటారు చక్రమును యంత్రపు చక్రమునకుఁ గాని బండి యిరుసునకుఁ గాని పటకాతో జత గూర్చెదరు. ఈ విధమున విద్యుత్తు పరిశ్రమలకు తోడ్పడుచున్నది.

'ఇంత వృథా ప్రయాస మేల? యంత్రములను ఇంజనులవల్లనే నడపించుకొనఁగూడదా?' యని ప్రశ్నింపవచ్చును. విద్యుత్తు దొరకు ప్రదేశమున ఇంజను కొని యంత్రములను నడపుటకన్న మోటారును

మాత్రమే కొని నడపుటచే విశేషలాభము కలదు. ఇంజను వెల మోటారు వెలకన్న నెక్కువ. మోటారునకు ఎక్కువమంది పనివాండ్రక్కఱ లేదు. బొగ్గును నీరును అనావశ్యకము. ఎక్కువ స్థలము నాక్రమించదు. నడపుటకు ప్రారంభించిన పిదప తిరిగి దానిని ఆపు నంతవఱకును దాని పై పునఃపు చూడవలసిన పని యుండదు. కొన్ని పరిశ్రమాలయములు సమీపముగ నున్నచో వేర్వేఱుగ ఇంజనులను కొనుటకన్న అందఱు నేకీభవించి ఒక యింజనును ఒక డైనమోను కొని వేర్వేఱు మోటారులను మాత్రము తమతమ మరలను త్రిప్పుట కుపయోగించినయెడల ప్రథమములో కావలసియుండు వ్యయమును దినవ్యయమును చాలవఱకు తగ్గు ననుట అతిశయోక్తి కానేరదు.

విద్యుత్తు కొన్ని ప్రధానపరిశ్రమలకు చేయు సహాయమును విమర్శింపవలసియున్నది.

నేత యంత్రశాలలు

హిందూదేశమున కంతటికిని ప్రసిద్ధి కెక్కిన జనప యంత్రశాలలు కలకత్తాయందును ప్రత్తియంత్రశాలలు బొంబాయియందును గలవు.

కలకత్తాయందలి జనపనార యంత్రశాలల యధికారులు 1,527 లక్షల రూప్యముల మూలద్రవ్యమును వాడియున్నారు. ఇంతవఱకును ప్రతియంత్రశాలయు ఆవిరి యింజనుచేతనే నడపఁబడుచున్నది. ఆవిరిని జనింపఁజేసి దానివలన 800 మొదలు 1000 గుఱ్ఱముల బలము గల తృతీయ (లేక) చతుర్థ వ్యాకోచయంత్రములను నడపుటకు 8 లేక 10 బోయిలర్లు కావలసియున్నవి. బోయిలరనఁగా బలము గల యావిరిని జనింపఁజేయు లోహపాత్రము. అది సుమారు 19 అడుగులు పొడవును 3 అడుగులు వడికొల్తయు కలిగియుండును. ఇంజను సమభార చక్రము 45 లేక 50 అడుగుల యెత్తున నుండును. దీనిపై సాధారణముగ 45 లేక 50 త్రాళ్లుండి వానిచే శాలలోని యంత్రము లెల్ల నడపఁబడుచుండును. విద్యుత్తు దొరకునెడల ఇంజనులు బోయిలర్లు మొదలగువాని నెల్ల మూల వైచి ఒక్క మోటారును కొని యంత్రశాలను నడపుటవలన లాభము విశేషము. ప్రస్తుతము జరుగుచున్న ఘోరయుద్ధమువలన గవర్నమెంటువారు తమకు కావలసిన గోనె సంచుల నెల్ల కలకత్తా యంత్రశాలలో కొనుటచే ఆ యంత్రశాలాధికారులు అమితలాభమును పొందియున్నారు. అందువలన వారు విద్యుద్యంత్రములను కొనుటకు సిద్ధముగ నున్నారు. కొన్ని యంత్రశాలలు విద్యుద్యంత్రముల నుపయోగించి అమితలాభమును పడసినవి. మిగిలిన వారు కూడ విద్యుత్తుచే నడపఁబడు యంత్రములను కొని తమ పరిశ్రమలను వృద్ధి చేయఁబోవుచున్నారు.

బొంబాయియందలి ప్రత్తి యంత్రశాలలు 2,175 లక్షల రూప్యములను మూలధనముగ పెట్టియున్నవి. రతన్ తాతా గారి జలపతనశక్త్యాలయము నెలకొల్పఁబడనంతవఱకును పైని వర్ణించిన యింజను బోయిలర్లను ప్రతియంత్రశాలయు నుపయోగించుచుండెను. కాని, విద్యుత్తు చవుకగాను విరివిగాను దొరకుచుండుటచే ప్రాత యింజను బోయిలరుల నుపయోగింపక మోటారును కొని యంత్రశాలలను నడపుచున్నారు. అందువలన విశేషలాభము వచ్చుచున్నది. కొలఁది కాలములో బొంబాయియందలి పరిశ్రమాలయము లెల్ల తమ యంత్రములను విద్యుత్తుచే నడపఁగలవు.

గనులు

మన దేశమునందలి ముఖ్యముగా బెంగాలునందలి గనులలో ఆవిరి యింజనులకు బదులుగా విద్యుత్తు నుపయోగించుచున్నారు. పెక్కు గనులను సమీపములోఁ గలవారు ప్రధానశక్త్యాలయము ను స్థాపించి మోటారులచే గనులయందలి మరలను నడపి మిగుల ధనవంతు లైరి. రాతినేల బొగ్గును త్రవ్వుటకు వాయుభారముచే నడపఁబడు పనిముట్ల నుపయోగించుచుండుటవలన వాయుభారమును కలిగించు యంత్రములను త్రిప్పుటకు శరవేగమును మించు మోటారులు కావలసియున్నవి. అట్టి మోటారును నడపుటకు విద్యుత్సాహాయ్యము ముఖ్యము. గనులనుండి బొగ్గును భూమిపైకి కొనివచ్చుట కుపయోగపడుచున్న యంత్రములకు సహకారి విద్యుత్తు. గనులలోని నీటిని తోడుట కింతవఱకును ఆవిరి యింజనుల నుపయోగించుచున్నారు. కాని, బొగ్గు 200, 300 అడుగుల లోతున దొరకని చోట్ల నీటి పంపులను నడపుటకు తిరిగి విద్యుత్తు కావలసియున్నది. కనుక గనులయందును విద్యుత్తునకు చేయవలసిన పని మెండుగఁ గలదు.

గమనము

విద్యుత్తుచే నడపఁబడు రైలు బండ్లు హిందూదేశమున నింకను వఱకును కానరావు. కొన్ని పెద్ద రైల్వే కంపెనీలు విద్యుత్తు రైల్వేల నుపయోగములోనికి కొనివచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి కాని, యుద్ధము వలన ఆ ప్రయత్న మాఁగిపోయినది. పడమటి కనుమలలో జలపాతములు విశేషముగ నుండుటచే కనుమల ద్వారమున నడచు రైళ్లకు విద్యుత్తు నుపయోగించుటకు తగు నేర్పాటులను చేయుచున్నారు. అవి కొలఁది కాలములో రానున్నవి. బొంబాయి కలకత్తా చెన్న పట్టణములందలి విద్యుత్తుచే నడపఁబడు బండ్లు అందఱును వీక్షించుచున్నవే. ప్రతి బండికిని ముందుభాగమున త్రోలువాఁడు నిలువఁబడి బండిని నడపించుచుండును. విద్యుత్తు బండిపైని తీఁగె నంటియుండు లోహపు కఱ్ఱ ద్వారమున విద్యుత్తు బండి క్రిందకుఁ జని అచ్చట నుండు మోటారును త్రిప్పుచుండును. మోటారునకును బండి యిరుసునకును జత కూర్చుటచే మోటారు తిరుగునపుడు బండి కూడ కదలుచుండును.

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖలోనివి యగు బియ్యము పిండి చమురు మొదలగునవి తయారు చేయు మరలు సాధారణముగ ఆవిరి యింజనులచే నడపఁబడుచున్నవి. అట్లు తయారు చేయు మరల వెల

కొంచె మైనను వానిని నడపెడి యింజనుల వెల 4, 5 రెట్లెక్కువగా నున్నది. 4, 5 మైళ్లలో సమీపస్థానమున నెలకొని యున్నచో ప్రధానశక్త్యాలయమును కట్టి అందు జనించు విద్యుత్తుచే ఆయా యంత్రశాలలను మోటారులవల్ల నడపుకొనుచున్నయెడల ప్రథమములో వ్యయపఱుపవలయు ధనము తగ్గుటయే గాక దినవ్యయము కూడ విశేషముగ తగ్గును. విద్యుత్తు క్రయమునకు దొరకుచున్న యెడల పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట అతిసులభము. బొంబాయి నగరమున విద్యుత్తు చవుకగా దొరకుచుండుటచే చిన్న చిన్న షావుకారులు సహితము చిన్న చిన్న పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట కనువుగ నున్నది.

పొలములకు నీరు తోడు విషయములో విద్యుత్తునకు మంచి దారి గలదు. నదులు కాలువలు చెఱువులు మొదలగువానినుండి పంటలకు సమృద్ధిగ దొరకు స్థానములు గాక బావులనుండి నీటిని చేది పంటలను పండించుకొను ప్రదేశములు మన దేశమున విశేషముగఁ గలవు. ఆయా చోట్ల సాధారణముగ నేతములు మోటలు కాఱెములు మొదలగువాని నుపయోగించుచున్నారు. ఇంజను పంపులను కొని నీటిని పంటలకు తోడుటకు రైతులు ధనము వెచ్చింపఁజాలరు. కాని, ఐకమత్య మున్న చోట్ల నలుగు రైదుగురు రైతులు చేరి ఒక స్థానమునుండి వేఱొక స్థానమునకు కొనిపోఁబడఁగల యింజనును కొని వరుస ప్రకారము తమ తమ నీటి యంత్రములను నడుపుకొనవచ్చును. అందువలన పంటలకు నీటికొఱఁత యుండదు. అందఱు రైతులును ఏకకాలమున నీరు తోడవలయు నన్నచో ప్రధానశక్త్యాలయములను నెలకొల్పి మోటారులవలన నీటి యంత్రములను నడపించుకొనవలసియున్నది.

విద్యుత్తు సైరులకు చేయు వేఱొక ఘనకార్య మున్నది. అదియేది యన, విద్యుత్తు సైరులకు మంచి యెరువగుచున్నది. భూమిలోపలికిఁ గాని భూమిపై మొక్కలకు తగులకుండునట్లు లినుప వల నుంచి దానిలోనికిఁ గాని విద్యుత్తును ప్రవేశపెట్టినచో మామూలు పంటకన్న రెట్టింపు పైఁగా పండును. విద్యుత్తు మొక్కలకు చేయు నుపకారమును బోసు మహాశయుఁడు తన యంత్రముల సహాయమున మానవుల దృష్టిపథంబునఁ బడునట్లు చేయుచుండుట యెల్లరకును విశదంబే కదా!

గృహములు

హిందూదేశమునందలి గృహములు సాధారణముగ విద్యుత్తును చూచియెఱుఁగవు. కొన్నికొన్ని గృహములందు మాత్రము విద్యుత్తు పంకాలు దీపములు కానవచ్చుచున్నవి. విద్యుత్తు దొరకు స్థానమునందు చవుకగాను ఇతరులను బాధపెట్టనిదిగాను నుండుటచే విద్యుత్తు పంకాలను పెట్టుకొనుటయే లాభకారి. కలకత్తాయందలి విద్యుత్తు కంపెనీ వారు 60,000 విద్యుత్తు పంకాలను నడపుచున్నారు. పెద్ద పట్టణములలోని మేడలు పెక్కంతస్తులు కలిగి యెత్తుగా నుండుటచే అంత యెత్తునకు నీరు చనఁజాలదు కనుక మోటారులవలన నీటిని మేడల పైభాగమున నున్న చెఱువులలోనికి పంపుచున్నారు. కలకత్తా బొంబాయి నగరములలో నట్లు జరుగుచున్నది. విద్యుత్తు పంకా యున్న చోట విద్యుత్తు దీప ముండుట సహజము. కాని, యీ దీపములును పంకాలును భాగ్యవంతుల గృహములందు మాత్రమే గలవు. నడితరగతివారి గృహములలో విశేషముగ లేవు. బీదవారి సంగతి వేఱే చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ఈ సందర్భమున ప్యారిసు నగరమందలి యొక శాస్త్రకారునిచే కనిపెట్టఁబడిన గృహవిద్యుద్యంత్రమును వర్ణించుట మంచిది.

ఈ యంత్రమును సైకిలును త్రొక్కునట్లు త్రొక్కవలసియున్నది. అట్లు త్రొక్కుటచే తిరుగు చక్రమును త్రొక్కువాని కెదురుగ తగిలించి ఆ చక్రపు పైభాగమునుండి క్రింది భాగమున నమర్చియుంచిన చిన్న డైనమోయొక్క చక్రమునకు త్రాటిచే కలిపెను. మనము త్రొక్కుచున్నంతవఱకును చక్రమును అందువలన డైనమోలోని యార్మెచ్యూరును తిరుగుచుండి విద్యుత్తును జనింపఁజేయుచుండును. అట్లు జనించు విద్యుత్తు నంతను విద్యుద్ఘటమాలలో నింపి రాత్రులందు దీపములను వెలిఁగించుకొనుట కుపయోగపఱచుకొనవచ్చును. ప్రతిదినము కసరతు చేయు సమయములో ఈ యంత్రమును ఒకటి ఒకటిన్నఱ గంటల కాలము త్రొక్కిన రెండు విధముల లాభకారి యగుచున్నది. ఈ యంత్రములలో రెండు రకముల యంత్రములు కలవు. ఒకటి చిన్న పిల్లలకును రెండవది కొంచెము పెద్దవారికిని. మొదటిది 12 ఏంపియర్లను 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ఘటమాలను నింపుటకును రెండవది 25 ఏంపియర్లను 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ఘటమాలను నింపుటకును ఏర్పఱుపఁబడినవి.

సంచలన ప్రతిమలు

న్యాపతి నారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

వ్యాప్తి చెందెడి రంగస్థలములచేతను మనోహరాకర్షణములచేతను ప్రబోధముచేతను నిజత్వమును ఘనీభవించుటచేతను అనంతవిషయశ్రేణులచేతను సంచలనప్రతిమలు 17-వ శతాబ్ది యంతమునందు మనుష్యునకు ప్రబోధమును కలిగించు గొప్ప యంత్రముగా మారినవి. శైశవస్థితియందున్నను గాని యభివృద్ధి మిక్కిలి యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది. నాగరికతాభివృద్ధి కది మిగుల సహకారి. మనుజుడు మాటాడుటకు చదువుటకు పూర్వము నేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించును. అది స్వభావసిద్ధము.

ఇటాలియా తత్త్వవేత్త యగు పోర్టో గారు 16-వ శతాబ్దిలో ఈ విద్యను గనిపెట్టెను. 1802 లో వెడ్జివుడ్ అనెడి యాంగ్లేయప్రముఖుడు అసలైన చిత్తరువులను తీయగలిగెను. నెపోలియన్ యుద్ధములవలన ఈ పరిశ్రమకు కొంత యంతరాయము కలిగినను 1833లో హార్నెరు గారు ఒక బోలు గొట్టముతో నొక యంత్రమును తయారు చేసి యిరుసుమీద తిరుగునట్టు చేసెను. దాని పైభాగ మంతయు నిడుపైన రంధ్రములచేత కప్పబడి లోపలిభాగము చుట్టును పరుగెత్తెడి గుఱ్ఱము మొదలగువాని క్రమానుసారమైన యవస్థలను తెలుపు ప్రతిమల పంక్తి కూర్పబడెను. గొట్టము తిరుగునప్పుడు దాని పైభాగమునందుండు రంధ్రములలోనుండి చూచువానికి ప్రతిమ కదలుచున్నట్టు కనబడును. ప్రప్రథమమున ఈ ప్రతిమలు చేతితో వ్రాయబడినవి. రానురాను, మెబ్రిడ్జి గారు కామెరాల వరుస నుపయోగించి దానిముందర గుఱ్ఱము నడుచునప్పుడు విద్యుచ్ఛక్తివలన మూతను తెఱచుచు మూయుచు పోయిరి. క్రమముగా 1889 లో సెల్యులాయిడ్ రోల్ ఫిలిము ఎక్కువ లాభకారిగా చేయబడినది. ఇది జీవితముయొక్క యథార్థఫలితము లెట్టులు కలుగునా యని సంచలనప్రతిమల పోషకులు సయిత మాశ్చర్యనిమగ్నులగుచుండిరి. నిజమునకు పదార్థము ప్రత్యక్షముగా చలింపదు. అది దృష్టివిన్యాసముయొక్క భ్రమ లేక దృష్టియొక్క పట్టు అనెడి మనోవ్యాపారభేదము (Psychological Phenomenon) పదార్థము తొలగించిన తరువాత దాని రూపచిహ్నము 1/10 సెకండువఱకు నేత్రాంతఃపటలమునందుండును. అందువలన ఆ రూపమును పది సార్లు కన్నులయెదుట నుంచినయెడల విచ్ఛేదోద్దేశము పోయి రూప మవిచ్ఛిన్నముగా నున్నట్లు కనబడును.

సెల్యులాయిడ్‌నుండి చేయబడిన సన్నని పొర సాధారణముగా వెయ్యి యడుగులు పొడవు ఒక యంగుళము వెడల్పు గలిగి అంగుళము పొడుగును ముప్పాతిక వెడల్పును గల 16 వేల బొమ్మలు కలిగియుండును. ఈ బొమ్మల వరుస చలించు పదార్థముయొక్క గాని కథయొక్క గాని క్రమానుసరణరూపములను పోలియుండును. ఈ బొమ్మలు సెకండునకు 16 వంతున సున్నపు వెలుగునందు గాని విద్యుచ్ఛక్తికాంతియందు గాని ఒక తెర మీద చక్రము త్రిప్పుట చేత అతిత్వరితముగా ఒకదాని వెంబడి నింకొకటి ప్రదర్శింపబడును. పైన చెప్పిన దృష్టియొక్క పట్టును బట్టి అవిచ్ఛిన్నమైన సంచలనము గలిగినట్టు చూచువారికి కనబడును.

1889 లో కామెరా మూలకముగా విలియమ్ గ్రీన్ గారు లండను పట్టణమునందు ప్రదర్శించిరి. కాని, క్రమముగా చాల వృద్ధి పొందెను. ప్రప్రథమమున ఈ పరిశ్రమ ఏదో నొక వింతను చూపుట కొఱకు అనుసరింపబడినది. అందు చిన్న చిన్న ప్రహసనములు ప్రదర్శింపబడినవి. వింతవలన ప్రదర్శనముల గుణాగుణములు పాటింపబడియుండలేదు. రానురాను, సముద్రము సృష్టిచమత్కృతి మున్నగు విషయములను తెలియజేయు ప్రతిమలు ఈ చిత్రలేఖనరంగమునందు ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. 1896 లో జనులకు ఈ యంత్రము ప్రబోధకముగను ఆనందకరముగను నుండుటకు తగినట్లు చేయబడెను. క్రమముగా వృద్ధి పొంది గొప్ప గొప్ప కంపెనీలు ఈ పరిశ్రమను విరివి చేయుట కారంభించెను. ప్రవీణులైన నాటకరంగాధికారుల నిర్వాహకత్వము క్రింద గొప్ప గొప్ప నాటకములే ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. తర్వాత వర్తమానవృత్తాంతములు వార్తాపత్రికావిషయములు మున్నగునవి వానియందు ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. అవి యనన్యసామాన్యమైన సంఘశక్తిని పురికొల్పి ప్రజాభిరుచులకును ప్రజాభావములకును ప్రజానీతులకును కారకము లయ్యెను. కినిమిటోఫోనున గ్రామోఫోను ధ్వనులను ప్రతిమల సంచలనముతో సమ్మేళనపఱచి స్వభావసిద్ధమైన మనుష్యవాక్కును పొందుటకు చాల ప్రయత్నములు జరిగెను గాని యది కొనసాగలేదు. నాటకములు సాధారణముగా జనసామాన్యమునకు ఆహ్లాదమును కలిగించును. వానిని చూచి యానందించుటకు ప్రతిపోషకునకును ఒక విధమైన తెలివి యుండుట యవసరము. దానిని ప్రతి మనుజుడు పొందుట కష్టము. అందువలన ప్రజలు సరియైన యానందమును పొందియుండలేదు. కాని, 20 వత్సరముల క్రిందట సంచలనప్రతిమలు నూతనముగ కనుగొనబడినప్పుడు జ్ఞానావశ్యకతయు ధనవ్యయమును తగ్గి జనసామాన్యము దానిని పోషించుటకు వీలు కలిగెను. అందువలన గొప్ప నాటకప్రదర్శనములు జనసామాన్యాభిరుచికి ఆలవాలము లయ్యెను. ఈ నూతనపద్ధతి వినోదప్రపంచ మంత

టను విప్లవము కలిగించి నాటకరంగస్థానమును ఆక్రమించుచున్నది. అమెరికా దేశమునందు నాటకశాలలు సంచలనప్రతిమాభవనములుగ మారినవి. అందలి వేషధారులు ఈ భవనములను పాలించుచున్నారు. సంచలనప్రతిమల ద్వారమున సముద్రము ఎడారి మొదలగు రంగములు కూడ ప్రదర్శింపఁబడునప్పుడు అవి నిజమైన ప్రదర్శనములుగనె తోఁచగను నుండును.

ప్రేక్షకునకు సరియైన యానందము కలుగును. కర్ణేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియముల కొఁడికిని నుపయోగింప పని లేదు. కఠినపదములవల్లఁ గాని క్లిష్టాన్వయములవల్లఁ గాని యతని మనస్సు చికాకుపడదు. అట్టి ప్రదర్శనములయెడలఁ గల జనసమ్మతి లోకవిదితము. కల్పితరూపమునందు మనుజునకుఁ గల యభిలాష మనోహరమైనను మోహమైనను నాగరికతాభ్యుదయమునకు ముఖ్యమైన యంగము. అట్టి యభిలాషకు నడకయొక్క యందము కూడఁ జేర్పఁబడినది. గొప్ప గ్రంథరాజములు సంచలనప్రతిమల ద్వారమున స్వభావసిద్ధముగను ఫలవంతముగను వర్తమానకాలమునందు ప్రదర్శింపఁబడుచున్నవి. వానిని చూచి యానందించి యుత్సాహపూరితులగుటకు స్త్రీపురుషులకు వీలగుచున్నది. రాను రాను, జనసామాన్యమనోవికాసమునకు ఈ పరిశ్రమ సహకారిగా నున్నది.

మానవసంఘమునందు దృష్టితోఁ గూడిన విద్య యగ్రస్థానము ననుష్ఠించుచున్నది. అవిద్యాపూరితమై యేకభాషారహితమైన మన దేశమువంటి దేశముల కవశ్యము. పిండపతనమైనది మొదలు మనము నేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించుచున్నారము. నేత్రముల ద్వారమున కలుగు చిహ్నము లెప్పటికిని మాఱక విని చదివిన దానికన్న మనఃఫలకముమీఁద స్థిరముగ నుండును. తర్వాత వేగముగ మనుష్యు నాకర్షించునది సంగీతము. ఇది మనోభావముల నాకర్షించును. వస్తుప్రదర్శనము బుద్ధి నాకర్షించును. అట్టిది మానవశాస్త్రములయందు స్పష్టపడుచున్నది. ఆధునికశాస్త్రపరంపరలచేత బొమ్మలు చలించుచుండఁగా, వాని యాకర్షణలును ఫలితములును అభేద్యములనెడి విషయములో ఏమి యాశ్చర్యమున్నది! అట్టి విద్య చదువుగానివారికి సరియైన విద్యను సముపార్జించుటకు వీలును కలుగఁజేయును. ప్రదర్శనముల యెదుట భాషారూపగుణభేదములచేత తాఱుమాఱగు జనులు సయితము కలసి మెలసి కూర్చుండి సమబుద్ధితో ఆనందింపవచ్చును. ఇదియే మానవబుద్ధికుశలతవల్ల కనుపెట్టఁబడిన సర్వతోముఖమైన యేకభావ. విద్యాహీనులై భాషాభేదము గలవారందఱికి తెలియునది సంచలన ప్రతిమల భావయే. సముద్రములచే విడిపోయిన ఖండములయొక్క కృత్రిమపు హద్దులకు అందరానిది. ఎడిసన్ గారు చెప్పినట్లు, ఇతరదేశస్థులయొక్క స్థితిగతులు ఆచారములు సాంప్రదాయములు మొదలగు విషయములను గోచరింపఁజేసి జ్ఞానము నుద్భవింపఁజేయును.

ఎక్కువ ధనవ్యయముతో ప్రదర్శింపఁబడు హీనప్రదర్శనములందుకంటె ఇందు జాతీయాంతర్జాతీయానుసరణి సరసముగా ప్రదర్శింపఁబడును. జ్ఞానాభివృద్ధికిని మానవనీతౌన్నత్యమునకును సంచలన ప్రతిమలు ఎక్కువ తోడ్పాటు. అవిద్యాజనితమైన దురభిమానమును పోఁగొట్టి పశుభావమును జనుల మనస్సునందు జనింపఁజేసి క్రిందికి అణఁగఁద్రొక్కఁబడిన జనుల నున్నతికి పురికొల్పును. అనుష్ఠించుటకు నూతనసాధనములను కలుగఁజేయును. బహుళమైన జనసామాన్యముయొక్క సహృదయాభివృద్ధిని పెంపొందఁజేసి మనోల్లాసమును కలిగించుటకు విశాలహృదయులగు పండితుల చేతులలో సంచలనప్రతిమలు సైతము కారణములచేత నిజమైన పరికరములుగ పరిగణింపఁబడుచున్నవి. ప్రారంభోచితవిద్య మొదలు విశ్వవిద్యాలయములయందు నెంపొందిన విద్యావిషయముల పర్యంతము ఈ యంత్రము లుపయోగింపఁబడును. అన్ని శాస్త్రముల బోధించుటకును తగిన పొరలు గలవు. అమెరికా దేశమునందు ఇంద్రియగోచరమగు దృష్టి ద్వారమున జ్ఞానోద్బోధనకు సంచలనప్రతిమలు ఎక్కువగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. శాస్త్రసమ్మతమైన జ్ఞానసంపాదనమున కనువగునట్లు గొప్ప పాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినవి. విశ్వవిద్యాలయానుక్రమణికలో చిత్రపటైకవిషయము కూడ చేర్పఁబడినది. రోచెస్టర్ విశ్వవిద్యాలయమునందు చలనప్రతిమాశాస్త్రైకవిద్యయందాఱితేఱుటకు నాలుగు సంవత్సరముల విధి నిర్ణయింపఁబడియున్నది. వ్యవసాయము పరిశుభ్రత మొదలగు విషయములను జనులకు బోధించుటకుఁగాను అమెరికా ప్రభుత్వమువారు సంచలనప్రతిమల నుపయోగించుచున్నారు. నిజమైన యాకర్షణ మీ పరిశ్రమయందుండుటచే ఎన్నికలయందును కృషిజీవనమునకు మనుష్యులను పురికొల్పుటకును దోషులను దొంగవస్తువులను కొనువారిని కనుఁగొనుటకును క్రొత్త సిపాయిలను కూర్చుటకును వస్తుప్రకటనమునకును ఈ ప్రదర్శనముల నుపయోగించుచున్నారు. ఆధునిక మతధర్మములు సయితము ఈ బొమ్మల ద్వారమున బోధింపఁబడుచున్నవి. కొలఁది రోజుల క్రిందట అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో న్యూమెక్సికో పట్టణమున 80 లక్షల రూపాయిల మూలధనముతో "బైబిల్ ఫిలిమ్ కంపెనీ"ని స్థాపించి అందు మతవిషయికములగు బొమ్మలను తయారు చేయుచున్నారు. విద్యావిషయములయందు విద్యయొక్క ప్రయోగము లమితములు. అమెరికా దేశమునందు స్వజాతీయ ప్రతిమల పొరలను తయారు చేయుటకు గొప్ప యంత్రశాలలను కట్టించి 150 కోట్ల రూపాయిల మూలధనమును ప్రోగు చేసిరి. అందు 275 వేల జనులు పని చేయుచున్నారు. ఒక్క యమెరికా దేశమునందు 1916లో సాధారణాసాధారణములగు పొరలును వాని నకళ్లును తయారు కాఁబడి వానికి వెచ్చింపఁబడిన సొమ్ము పోను 88 కోట్ల 62 లక్షల 50 వేల రూపాయిలు లాభము వచ్చినది. ఘనత చెందిన స్త్రీపురుషవేషధారులు ఎక్కువ జీతములమీఁద ఆ కంపెనీలలో పని చేయుదురు. అమెరికా దేశములో 200 కంపెనీలు గలవు. మన యాసియా ఖండములో చీనా దేశము దీర్ఘనిద్రనుండి యతిత్వరితముగా మేల్కొంచుచున్నది. జీవితముయొక్క సందిగ్ధవిధానములను అతితీవ్రతతో సవరించుకొనుచున్నది. వర్తమానగమనముతో అభివృద్ధి చెందినయెడల కొలఁది కాలములోనే ఆదర్శకరాజ్యములలో నొకటిగా గణన గాంచఁగలదు. దాని సంకేతము "నిరంతరకృషి". ముందు

నవశకము కావలసిన ప్రారంభోచితవిద్య నేర్చుకొనుచున్నది. ఎక్కువగా ప్రయోగింపఁబడు ముఖ్యసాధనములలో సంచలనప్రతిమాపరిశ్రమ ఎక్కువ వ్యాప్తి నొందిన 20-వ శతాబ్దపు ప్రతికృతము. ఐరోపాఖండములందు నయితేమి ప్రపంచమునందలి విదేశీయప్రతిమలు వచ్చినవి. అట్టి పొరలకన్న తమ జాతీయ జీవనమునకు తగిన కలుగునట్టి పొరలను స్వజాతీయరుచులకు తగినట్లు ప్రతిమలను వారు తమ దేశమునందే తయారు చేయుచువచ్చిరి. వారి సంప్రదాయముల కనుగుణమైన చరిత్రలను కథలను రంగస్థలములను తయారు చేయించి నిజమైన యాంత్రిక విద్యను వెదజల్లఁగలిగిరి. ఐనను, మన యిండియాయొక్క దుర్గతి చెప్ప నలవి గాదు. అది పరిశ్రమలయందును జాతీయాభివృద్ధికి కావలసిన ప్రతివిషయమునందును ఇతరదేశములకన్న ఎట్లు వెనుకఁబడియున్నదో అటులే సంచలనప్రతిమాపరిశ్రమయందును మూకీభావమును వహించి రానురాను జాతీయవ్యక్తిత్వమును పెంపొందించుకొనఁజాలక ప్రపంచనాగరికతాజలావర్తమునఁ బడి కొట్టుకొనుచున్నది. ఆధునికస్వతంత్రరాజ్యములు శైశవస్థితియం దున్న కాలమున ఎక్కువ యౌన్నత్యమును గాంచిన మన యిండియాదేశము ఇప్పు డిట్టి దురవస్థపాలగుట యెంత విచారకరము! పూర్వేతిహాసములు పురాణాదికథలు జాతీయనాటకములు మున్నగునవి మన జాతియొక్కయు మన దేశముయొక్కయు గొప్పతనమును స్ఫురింపఁజేసి జనుల మనముల నుత్సాహపూరితములుగ చేయును. దానికి తగునట్లు మన దేశస్థులు కృషి చేయకపోవుటచేత మన మన్ని విషయముల కష్టములకు లోఁబడవలసివచ్చినది. వాషింగ్టన్ పట్టణములో నున్న చలనప్రతిమాభవనములు మన యిండియా మొత్తముమీఁద లేవు. దానికి కారణము ఇది యిత్థ మని చెప్పుట కష్టతరము. కాని, నిజమైన జ్ఞానమును స్వసామర్థ్యమునందు నమ్మకమును పనియందు చొరవయు లేకుండ మనల నావరించికొనియున్న యజ్ఞానము కొంతవఱకు ముఖ్యకారణము. విజయమును పొందుటకు సరియైన జ్ఞానవిజృంభణ మవశ్యము. మన విద్యావంతుల కట్టి జ్ఞానము లేదు. సామాన్యజను లిట్టి పరిశ్రమల యావశ్యకతను గమనింపలేదు. గొప్ప ధనవంతులు మాత్రము కొన్ని భవనములను నిర్మింపఁగలిగిరి. కాని, ఆధునికవాణిజ్యస్పర్ధకు తాళఁజాలరు. ఈశతాబ్దమునందు గొప్ప నిర్మాణములు సంఘములచే స్థాపింపఁబడి అసంఖ్యాకు లగు మనుష్యులయొక్క సంపాదనసాహాయ్యములకు సుసాధనము లగుచున్నవి. తాతా యినుప కంపెనీ బొంబాయి మూదియంత్రములు ప్రత్యేకపు ధనికులచేత స్థాపింపఁబడుట సాధ్యము కాదు గదా! అటులే సంచలనప్రతిమాభవనములు కూడ సంఘముయొక్క ధనముతో నిర్మాణము చేయవలయును గాని ధనవంతు లగు కొంతమంది వ్యక్తులచేత కానేరదు. అదియును గాక, ఆ పరిశ్రమకు కావలసిన విద్యుచ్ఛక్తి నొనగూర్చుట యిప్పటి స్థితిగతులను బట్టి చాల కష్టతరము. అది గొప్ప పట్టణములయందు మాత్రమే యొనగూడును. అందువలన ఆ వెలుఁగును సంచలనప్రతిమలకు వాణిజ్యపద్ధతిమీఁద తయారుచేయుట సుసాధ్యము కాదు.

ఇప్పుడు మన దేశములో వాడఁబడు పొరలు పరదేశములలో తయారు కాఁబడి వారిచేత విసర్జింపఁబడిన పిమ్మట మన బజారులయందు ఎక్కువ విలువకు అమ్మఁబడుచున్నవి. మన యభిరుచులకును సాంప్రదాయములకును సరిపోక భిన్నజాతీయనీతులు సాంప్రదాయములు గల పాశ్చాత్యదేశములయొక్క స్థితిగతులకు తగినవై యుండుటచేత మన జాత్యభివృద్ధికి ఎంత మాత్ర మవి సహకారులు కానేరవు. అదియును గాక, ఆ పొరలు గీతలతోను చుక్కలతోను నిండియుండి చూచువారి కండ్లకు అపాయకరములై యుండును. మన దేశస్థులు నిరక్షరకుక్షులుగను అజ్ఞానులుగను నుండుటచేత చిత్రలేఖన ప్రదర్శనములందు సరియైన యభిరుచి లేదు. రామాయణ భాగవతాది కథలును హరిశ్చంద్రాదినాటకములును సంచలనప్రతిమల ద్వారా మన ప్రదర్శింపఁబడినయెడల జనసామాన్యమున కుద్రేకము కలిగి మన సంప్రదాయములయందు నిజమైన యభిరుచియు దేశాభిమానమును గలుగును. జనసామాన్యమునకు హిందూదేశపూర్వచారిత్రములు ప్రతిష్ఠాపనవిధానములు రాజకీయాందోళనవ్యవస్థలు మొదలగు వానియందు జ్ఞానము లేకపోవుటచేత వర్తమానపరిస్థితులయం దభిరుచిని పొందుట నిష్ఫలమై నిరర్థకమైన జీవనమునకు లోనగుటకు మూలమగుచున్నది. మన నాయకు లీ విషయమును గమనించినట్లు కనఁబడదు. ఆధునికరాజకీయపరిస్థితుల వైపు జనసామాన్యముయొక్క మనములను త్రిప్పినఁ గాని దేశాభ్యుదయము కలుగనేరదు. నిర్బంధప్రారంభోచితవిద్యను విరివిగా కొనసాగించుట కిప్పటి స్థితిగతులలో వీ లగునట్లు తోఁపదు. వీలైనను శాస్త్రపరిశోధనలయం దభిరుచిని సముపార్జించుట కది చాలదు. కావున, జనులకు దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకును దేశాభివృద్ధికి ముఖ్యము లగు పరిశ్రమలయం దభిరుచిని పెంపొందఁజేయుటకును సంచలనప్రతిమాభవనములను విరివిగా వ్యాపింపఁజేసి జ్ఞానాభివృద్ధి గావింపవలయును. లేనియెడల, ఆధునిక ప్రాపంచిక రాజ్యాంగవిప్లవములలో మన దేశము అధోగతి పాలు కావలసివచ్చును. కావున, అవిద్యాపూరితమై భాషాభేదములచేత చీకాకు పడియున్న మన దేశముయొక్క యభ్యుదయమునకై మన పురాణశాస్త్రములు నాటకములు ప్రహసనములు చరిత్రములు జీవితచరిత్రములు ఆధునికవృత్తాంతములు గల పొరలను తయారు చేయుటకు యంత్రములను స్థాపించి మన స్త్రీపురుషవేషధారులు మన జాతీయ వాతావరణానుసరణిని మన సహజశక్తిని బొమ్మల ద్వారమున [illegible]యఁజేయవలయును. ఈ నూతనవిద్య జాతి మత భాషా వివక్షత లేక మన దేశస్థు లందఱికి నిజమైన జ్ఞానము నుద్భవింపఁజేసి ఆనందమును కలుగఁజేయును. అప్పుడు ఈ యద్భుతమైన యంత్రము శరీరసౌఖ్యమును మానసపోషణమును సమకూర్చుటయే గాక వర్తనమును సవరించుకొనుటకును నీతిమార్గముల నిరూపించుటకును కార్యములం దుత్సాహము వహించుటకును జీవనముయొక్క ప్రాణాధారమైన సమస్యల నాలోచించుటకును జనసామాన్యమునకు శక్తిని కలుగఁజేయును. ఇంగ్లాండు దేశమునందు అవినీతిపటములు ప్రదర్శింపఁబడుటచేత బాలుర మనములు చెడుదారులం బడి నష్టము కలుగఁజొచ్చెను ఆదేశపు దొరతనమువా రది గమనించి నీతికి విరుద్ధమైన పటములను ప్రదర్శింపఁగూడ దని శాసించియున్నారు. అటులె మన దేశమునందును అట్టి యుత్తరువులను ఇండియా దొరతనమువారు జారీ చేయించి ఆబాలగోపాలము జ్ఞానాభివృద్ధి కనువగునట్లు సంచలనప్రతిమాపరిశ్రమను వృద్ధిపఱచెదరు గాక! దేశనాయకులును ధనవంతులును జనసామాన్యాభివృద్ధికి ముఖ్యసోపాన మగు ఈ సంచలనప్రతిమల పరిశ్రమ యభివృద్ధికి తగిన మార్గము లేర్పఱచి దేశజనుల కృతజ్ఞతకు పాత్రు లగుదురు గాక! ఈ విద్యయొక్క యనంతలాభములను జనసామాన్యమునకు బోధించి వారికి నిజమైన యాసక్తి నుద్భవింపఁజేసి హిందూసంఘాభివృద్ధికి తోడ్పడుట యావశ్యకము.

ఆత్మానుభవము

శ్రీ కొత్తపల్లి సూర్యారావు గారు

ఆత్మానుభవ మనునది ప్రపంచానుభవముకంటె గొప్పది. పెద్ద పెద్ద విషయములును కొన్ని స్వల్పవిషయమ్ములుఁ గూడ నొకొక్కప్పుడు తనకుఁ దెలిసియుండియు నెదుటివానికిఁ జెప్పుటకు బోధించుటకుఁ దగిన యుపాయము మాటలు దొరకక తడఁబడును. "అంత ర్గూఢగుడాయతే బహి ర్వక్తుం నశక్యతే" యను మాట దీనిని గూర్చియే పుట్టియుండవచ్చును. వాడుకలోఁ గొందఱు "నోటిలో నాడుచున్నది పైకిఁ దెల్పలేకున్నా" నందురు. ఇదియుఁ బైదానిలో నొక భావమే కావచ్చును ఆత్మకుఁ దెలిసి బైటికి స్పష్టపఱుపఁ జాలకున్నను, స్పష్టపఱచుటకుఁ దగిన సాధనములు లేకపోయినను జక్కఁగా నెఱవేఱు కార్యములు పెక్కులు గలవు. యజమానునిఁ బెంపువానిం గాంచి కుక్క తోఁక యాడించును, గుఱ్ఱము సకిలించును, గేదె తల యాడించును. విశేష మేమనఁగా, యజమానునిఁ దన కన్నము పెట్టు యజమానసేవకుని భేదము కనఁబఱచుచు యథోచిత ప్రేమాదులు మూపు నోరు లేని జంతువుల యాత్మానుభవ మొక్కటి. ఆ కుక్క యాఁకలిగొన్న దని మనము గ్రహింతుము. గుఱ్ఱము గుగ్గిళ్లు తెమ్మనుచున్న దని తెలిసికొందుము. గేదె గడ్డి యడుగుచున్నటులు గుర్తింతుము. కుక్క యే భాషతోఁ దెల్పినది? గుఱ్ఱ మే మాటలతో నడిగినది? గేదె యే వాక్యములతో యాచించినది? కుక్క వాలము ద్రిప్పును, నేలఁ బడి వక్త్రముఁ గుక్షియుఁ జూపును, 'ఉమ్మ్ ఉమ్మ్' యని యజమానునియొద్ద ముద్దులు గుడుచును. అప్పుడు దాని మనస్సులో నే భాషాభావము లుండునో మన కెఱుఁగఁ దరము గాదు. "ఆఁకలిగా నున్న" దని తెలుఁగున ననుకొనుచున్నదా, "పసియా యిరుక్కిరదు" అని యఱవముననా, "భూక్ లగ్ తా హై" "ఐ ఆమ్ హంగ్రీ" ఇత్యాదు లగు మనకు రాని తక్కు భాషలలోనా? ఇదియే యాత్మానుభవముగా నెంచుకొనవలయును. ఆహా! ఆత్మల భావలు దేశములఁ గాలముల వాక్కుల నతిక్రమించినట్లు తోఁచుచున్నది. 'బోబో' యనినఁ గోడి తనకుఁ దవుడు వేసెద రని పరుగెత్తుకొని వచ్చును. 'దూదూ' యనిన శునకము వచ్చును. 'ఆఆ' యనినఁ బావురము గుబాళించుచు నేతెంచును. 'బోబో' యనినఁ బావురము రాదు, కుక్క రాదు, కోడియే 'కొకో' యనుచు వచ్చును. ఈ భేద మెవ్వరు నిర్ణయించిరో! ఇది నా కట్టుగట్టు యని సాయంకాలము పొలమునుండి వచ్చిన యావు తన రాటయొద్ద నిలుచును. స్తంభమున నున్న యురిత్రాడు విప్పుచున్నఁ గని పెట్టి దూడ పాలకై యఱచుచు లేచును. 'హ్రా' యని డొక్కలు పైఁది కెగుర నావఱచును. కొన్ని యే పనిమీఁద నైన గృహస్థుఁ డాలస్యముగఁ దన కాహారము తేకయుండెనేని వేగము రమ్మని సంజ్ఞలు చేయును. ఇవి యన్నియు నాయా ప్రాణుల హృదయభావములు. ఇట్టివాని నెట్లు తెలిసికొందుము? మన కేదైన వస్తువు కనఁబడినపుడు, "ఆహా! యిది యెంత బాగుగా నున్నది!" యనుకొందుము. పిల్లి మన యన్నము తిను నప్పుడు వచ్చి విస్తరియొద్దఁ గూర్చొని గుఱుగుఱు మనుచు మజ్జిగ పోసికొనుటకు కాంక్షించి యప్పటికిని మన మింత యైన దానికిఁ బెట్టుట లేని సంగతి తెలిసికొని చే యెత్తి మన చేతిలోని కబళ మందుకొనఁబోవును. అపు డది "వీఁడు నా కీ ముద్ద పెట్టకుండఁ దానే తినుచున్నాఁ" డని యక్షరరూప మైన యే భాషలో నైన ననుకొనునా? ఇదియే యాత్మానుభవము. కఱ్ఱఁ గాంచి యిది నన్నుఁ దాడించునని యని పశువు గ్రహించును. అన్నముం గాంచి యిది మన కాహార మగు నని కుక్క యక్కడఁ గూర్చుండును. గడ్డిమోపుం గని యిది యజమానుఁడు మనకే పెట్టు నని యావు గ్రహించును. మనుష్యుల సహవాసమున నీ గ్రామ్యజంతువులు తా మిట్టి యూహలు కలిగియుండు నని యనుకొందుము. అడవిలో నున్న పులి మనుష్యులు నన్నుఁ జంపఁజూచెద రని శంకిలలో దాఁగుచుండును. ఇట్టివి సహజములు దైవప్రేరితములు నగు నాత్మానుభవములు.

భాషలో గూడ నిట్టివియే యాత్మానుభవములు పెక్కులు గలవు: చకోరాక్షి పద్మహస్త మొదలగునవి. ఆఁడుది యన్నఁ దెలిసికొనఁదగిన వస్తువునే చకోరాక్షి యన్న గ్రహింతుము. ఆఁడుదానికిం జకోరాక్షికిం గల సంబంధముం గనఁదగును. ఇదియే యాత్మానుభవము. "వాఁడు సంతోషించెను" అనుదానినే "ఆనందానందకందళితహృదయారవిందుం డయ్యె" నని యందురు. ఈ సమాస మే మహార్థమున నే పండితునిచేఁ గూర్పఁబడినదో జగద్విదిత మైనది. ఎఱుఁగనివాఁడు లేఁడు. సింహమునకు నడుము సన్న మని హంసము పాలు నీరు విడఁదీయు నని కవిసమయము. దీని జగ మంతయుఁ బట్టి వ్రేలాడుచు నిజ మని నమ్మియున్నారు. సర్కసులోని సింహముం గాంచి "ఇది సింహము గాదు. ఇక్కాలమున సింహములు లేవు. ఉన్నచో, నివియే సింహము లైనచో నడుము సన్నముగా లే దేమి?" యని వాదింతురు. పీపిల్సు పార్కులోని హంసను లేదా ఫౌంటెన్ పెన్ మీఁది హంసను గాంచి "ఇప్పుడు హంసలు లేవు. మానససరోవరములో నుండును. గాని యిక్కడ నుండవు. ఉన్నచో, నివియే హంస లైనచో పాలు నీరు విడఁదీయునా!" యంచు వాదించి మన స్సమాధానముం గావించుకొందురు. నిజసింహ మెట్లుండునో వీరు చెప్పలేరు. మానససరోవర మెక్కడ నున్నదో వీరు చూడలేదు.

హంసలు పిడఁదేయుటకుఁ బో లేవ్వరు లెచ్చి పెట్టి నేర్పిరో యెఱుంగఁ గాలరు. హంస సేయు క్షుల్లోని పల్ల్వ నపదుడ్డులు. చెప్పఁగను విసక పోవుట నమ్మకము లేకపోవుట వీరి రాత్మానుభవము. పద్మములో సాయంకాలము తుమ్మెద యుండఁగానే యది ముకుళించుకొని పోవును. సమ్మభ్రాంతి పుష్పదాసములతో దంపతులం గొట్టుచు న్నారు. చందనవృక్షములకుఁ బాములు చుట్టుకొనుచున్నవి. నెమలి మొంత వినిన సర్పము తల వాంచును. లోకములు చక్రవాకములు చంద్రకిరణములను సూర్యకిరణములను భక్షించును. ఇట్టి కవిసమయము లన్నియు నాత్మానుభవముననే యెఱుంగ నగును

"శ్లోక స్త్రీతిరకోరపారణపటుర్జ్యోతిష్మతీలోచనే
యాభ్యా గ్ధవిబోధముగ్ధమధుర శ్రీరగ్ధముద్రాయితో
నాభీపల్వలపుండరీకముకుళః కంబోస్సపత్నీకృతః"

ఇందలి చమత్కార మాత్మానుభవానుభావముననే తెలిసికొనవలయును. కవితాచమత్కృతి కవిసమయములు నెఱింగిన నెంతయో హాయిగా ననుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనవచ్చును. సత్యములవలెఁ గనఁబడు నసత్యముల నాత్మానుభవముననే తెలిసికొనవలయును.

"ఉరుదరీకుహరసుప్తోత్థశార్దూలముల్
స్ఫురదాస్యశోణితశంకఁ గ్రావ

ఎం తెంత నిజమున్నదో యెంత యసత్యమున్నదో యాత్మానుభవము లేకున్నఁ దెలియదు. సోమరులై మధ్యాహ్నమునఁ బండుకొని లేచి మొగము కడిగికొనఁ బుడక వెదకువారిం జూచువారి కీ పయి పద్యచరణములోఁ గొంత నమ్మకము పుట్టును.

లేడిపిల్లలకుఁ బులులు పా లిచ్చుట నెమలి పురి విప్పి యాడుచున్న నీడను బాము నిద్రించుట మునిబాలకుల పాఠములలోని తప్పులను జెట్లపైనీఁది చిలుకలు దిద్దుచుండుట యిట్టివి యాత్మానుభవము లేక తేటపడవు.

"పద్మినీపద్మాతపత్రంబు శిథిలప
త్రాగ్రమై రాయంచ యాశ్రయించె"
"...కప్పురపు విప్పుటనంటి పొరయక్ జోకెక్కు మాధ్వీమహా
వనధిం బుప్పొడిదీవికి స్మనుకరవ్యాపారు లేతేరఁ ద
ద్ఘనకర్పూరపటంబు లందుకొని..."

"ఆః కిద్వృగత్రిమునిలోచన మోషికాయాం
పీయూషదీధితిరితి ప్రథితోను రాగః"

తనుంను దీని కంతకు నాత్మానుభవము లేమి యుండవలయునో. ఇప్పటి స్వభావాత్మానుభవములు కొన్ని ఇట నుదాహరించెద:

గుమ్మములమీఁద గుజ్జములం జెక్కిన సంక్రాంతిక గంతిపూవు దండలు కట్టుటకై వాని నోళ్లు తెఱచికొనినట్లు నరదలు కోయఁబడి యున్నవి. గవాక్షమున కెదురుగ బల్లమీఁద నల్లనాలుల గళ్లోర కంబళి పఱవఁబడినది. కాళ్లు తుడుచుకొనుటకు కొబ్బరి పీచు గోనిడీ గుమ్మము దగ్గఱ వేయఁబడియున్నది. ప్రక్కనే తోరణములవలె చమ్చావంటి చెప్పుల జోళ్లను విడిచియున్నారు. పాడు దేవాలయమునకుఁ దలుపు లేనందున గాడిద లందుఁ జొచ్చినవి. అందు గాడిద మగగాడిదను వెనుక కాళ్లతోఁ దన్నినది. ఇత్యాదులు.

వీనియం దెక్కుడు రుచి యిప్పు డుద్భవిల్లుచున్నది. వీనియందున్న రుచి పై పద్యపాదముల గ్రహించుటలో నున్నచో నపుడాత్మానుభవము కావలయును. ఇప్పటి వాక్యము లాత్మానుభవశూన్యములు కావు గాని యంతరము లేదా! మంచి పెద్దలు నిశ్చయించునది యాత్మానుభవము.

ఆత్మానుభవములను గ్రహించుటకు భాషాపరిశ్రమ ముండవలయును. భాష నేర్చినవారికిఁ బ్రపంచానుభవము గూడఁ గుదురవలెను. సాధారణవ్యావహారిక ప్రపంచమును గ్రాంథిక ప్రపంచము నను నిరుదెఱఁగుల ప్రపంచజ్ఞానము వారికిఁ గరతలామలకము. గ్రాంథిక భాష నెఱుంగక వ్యావహారికభాషాభిమానజనకు లగు జనకులచేఁ దీర్పఁ దిన వెఱ్ఱి బిడ్డలు జాత్యంధులట్ల యాత్మానుభవశూన్యులై తండ్రి యందిచ్చిన బోలుకోల యాధారముననె ప్రపంచమునఁ దడవుకొనుచు దిరుగాడవలయును. స్వతంత్రశక్తి లేకయుందురు. పాపము! అట్టి పుత్రుల జనకులకు సరస్వతి యాత్మానుభవము కొంత గలిగించి లోకోపకార మొనర్చి కాలపైపరీత్యమును బట్టి చెప్పి చేయించుకొనుంగాక!

ఎన్నడైన అంతయు ఉక్కుతో చేయబడి నట్టియు సుప్రసిద్ధిగాంచినట్టి మా ర్యాలీ సైకిలును ఉపయోగించితిరా?

లేనిచో నేడొక దానిని కొనుడు.

నానాటికి 'ర్యాలీ' సైకిలు సర్వజన సమ్మతమై అందరిచేతను కొనబడుటచే విశేషముగ మేము వానిని తెప్పించుచుంటిమి. వాయిదాల ప్రకారము క్రమముగ సొమ్మును కట్టి సైకిలును తీయవచ్చును.

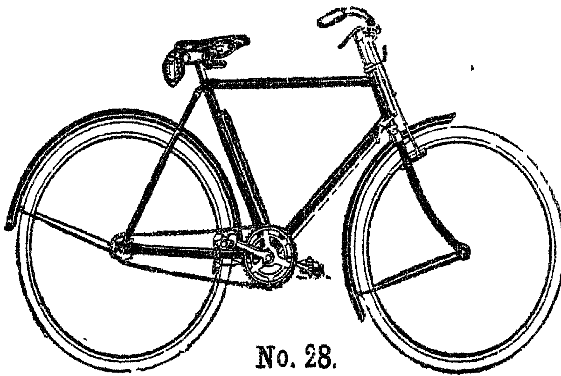
పూర్తిగ వివరములు కోరువారు మాకు వ్రాసిన ప్రత్యుత్తర మొసంగెదము.

స్టాండర్డు 'త్రీస్పీడు ర్యాలీ'

చట్రము 24 లేక 26 అంగళము.

ర్యాలీ క్రీవలుతో అమర్చబడినది $\frac{1}{2}$ అంగళము రోలరు చైన్. బ్రూకుస్యాడిలు, స్టర్మీ-ఆర్చరు, త్రీస్పీడు జియరు, డన్‌లాప్, కోర్డ్ స్టను, టైరులు స్పెషలు సిక్షన్ స్టీలు మడ్గార్డు. ల్యాంపు బెల్లు, పంపు పనిముట్లు.

రూ. 225.

No. 28.

స్పెషలు ర్యాలీ.

చట్రము 24 లేక 26 అంగుళములు.

ర్యాలీ క్రీవలుతో అమర్చబడి ప్రత్యేకముగ $\frac{1}{2}$ అంగళము రోలరు చైన్‌లు. స్టర్మీ ఆర్చరు, త్రీస్పీడు జియరు, ర్యాలీ పేటెంటు ఊడతీయ తగిన ఆయిల్ బ్యాత్ జియరు కేసు, బ్రూక్సు త్రికోయిలు స్ప్రింగు స్యాడిలు, డన్‌లపు కోర్డు స్టీకు టైర్సు, ల్యాంపు, బెల్లు ఇన్ఫ్లేటరు, పనిముట్లు, వగైరా. రూ. 275.

'పాప్యులర్' ర్యాలీ సైకిలు వివరము.

చక్రములు:— 28 అంగుళములు. తుప్పుపట్టదు. ఫ్రీవీలు నిరర్గళముగ తిరుగును.

టైరులు:— మంచి ఉక్కు అంచులు, వెడల్పు ర్యాలీ! $3\frac{3}{4}''$ రబ్బరు డన్‌లాపు రోడ్‌స్టరు పట్టుకొనెడు భారపు వైకెత్తబడినది.

ఫ్రేములు:— 22'', 24'', లేక 26' (స్పాడలు) మూడు చట్టలు కల్గి స్ప్రింగు గల్గియుండును.

బ్రేకులు:— ముందు వెనుక అంచుకలది. మంచి పనితనము కలది. ప్రకాశమానమగు నల్ల ఇనాములుతో చేయబడినది. వివిధరంగులతో అందమైన చార్లలుకలది.

మడ్గార్డులు:— లైటుస్టీలు రెంటిని ఊడదీయునగు.

క్రాంక్సు:— 7'' పిట్టింగ్సు, పంపు, క్లిప్సు, స్యాచెలు, స్పాన్నర్సు, ఆయిలరు.

(15 c)

గొలుసు:— (చేయిను) $\frac{1}{2}''$ రోలరు.

జియరు:— 70''

సోల్ యేజంట్లు చెన్నరాజధాని:— **స్పెన్సర్ అండుకో., లిమిటెడ్, మద్రాసు.**

ఉర్దూ భాష

ఎచ్. మహబూబ్ మియ్యాన్ గారు

ఉర్దూభాష యీ కాలిలోఁ బుట్టినది వీరు దీని నిర్మాతలు అని నిర్ధారణ చేయుట యసాధ్యము. అది యొక భాషానికృతి యుం గాదు. అది సప్తప్రాగ్దేశభాషాసమ్మేళనజనిత మగు మృదు మధురభాష. పశ్చిమదేశభాష యగు నాంగ్లము గూడ నీ భాషతో సంబంధము గలిగియున్నది. మన మెఱింగినంతవఱకీ భాష పుట్టి దాదాపు 300 సంవత్సరములే. దీని జన్మస్థానము హిందూదేశచరిత్రలో సుప్రసిద్ధ మయిన ఢిల్లీనగరములోని "షాహజహాన్ బజార్". బ్రిజ భాష దీనికి మాతృక యని చెప్పవచ్చును.

ఉర్దూభాషాచరిత్రమును దెలుపుటకు ముందు దానికి మాతృక యగు బ్రిజభాషాచరిత్రమును దెలుపుట యవసరము. అట్లు తెలుప వలసినచోఁ బ్రాచీనహైందవభాషలను గూర్చి కొంత చెప్పవలసి యున్నది. హిందూదేశభాష లన్నిటిలో నాదిభాష హైందవాదిమ నివాసుల భాష. ఉత్తరమునుండి భరతఖండములోని కార్యుల ప్రవేశము కలుగుటంబట్టి యంతకు మున్నె యీ దేశవాసులై యుండిన యాదిమనివాసులకును వారి భాషకును క్రమముగా నంతము గలిగెను. ఆ భాష వినాశము నొందినను దానియందలి పదములు కొన్ని యిప్పటి యాంధ్ర ద్రావిడ ఓఢ్ర భాషలలోఁ గనఁబడుచున్నవి. ప్రప్రథమమున మధ్యమాసియానుండి పచ్చిక బయళ్ల నన్వేషించుచు నార్యులు బయలువెడలినపుడు వారిలోఁ గొంద ఱిపుడు పర్షియా యనఁబడెడి యీరాన్ దేశమునకుఁ బోయి యచట స్థావర మొందిరి; మఱికొంద ఱు హిమాలయముల గుండ బంగారు భూమి యన నొప్పి మిగుల సారవంతమై యుండిన భారతదేశముఁ బ్రవేశించిరి. ఈ యిరుతెగల వారును నేకవంశసంజాతు లగుటచే నొకే సామాన్యభాషను మాటాడువారుగా నుండినను పరస్పరవియోగకాలము దూరమైన కొలఁది రెండు తెగల భాషలును వేర్వేఱు రూపములు దాల్చెను. హిందూదేశపు టార్యుల భాష యనివార్యము లగు కొన్ని మార్పుల నొంది సంస్కృత మయ్యెను. స్వభాష యగు సంస్కృతము విదేశభాషా సంపర్కముచేతఁ జెడిపోవునేమో యను భయముచే వారు దానికే మార్పులు కలుగకుండునట్లు జాగ్రత్తపడి దానిని "దేవవాణి" యని పిలుచుచుండిరి. "దేవవాణి" యన దేవతల భాష యని యర్థము. ఆ దేవవాణిని విదేశీయులు మాటాడుట గాని వినుట గాని మహాపాతక మని వారు శాసించిరి.

అయినను, భారతదేశాదిమనివాసులతో హైందవార్యులకు నిరంతరసంబంధము సంభాషణము ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు ఉండుటంబట్టి వారి కాపనికై యొక ప్రత్యేకభాష యవశ్యమయ్యెను. అందుకై యొక భాషకు బదులుగా వివిధప్రదేశములందు సంస్కృత భాషాజనితము లగు వివిధప్రాకృతభాషలు నుత్పన్నము లయ్యెను. వ్యవహారము వివిధప్రాకృతభాషల మూలమున జరుగుచుండెను. సంస్కృతము మతరాజకీయవిషయములకై ప్రత్యేకింపఁబడిన పవిత్ర భాష యయ్యెను.

సంస్కృతము నంత జాగ్రత్తగా కాపాడినను కాలవశమునఁ దానికిఁ గను మూఁడక పోలేదు. క్రీ. పూ. 54 ‑వ సంవత్సరమున బౌద్ధమతము ప్రాకృతభాషామూలమున నప్రతిహతముగా దేశ మంతయు వ్యాపించెను. మగధరాజులు సంస్కృతమును మూలకుఁ ద్రోసి మత రాజకీయవిషయములకై ప్రాకృతమునే ధారాళముగా వాడఁ జొచ్చిరి. తర్వాత బౌద్ధమతమును వినాశ మొందించిన శంకరాచార్యుఁడు మూలఁబడియుండిన సంస్కృతమును పునరుద్ధరించెను. పండితులు కవులు తమ రచనలచే నా భాష నలంకరించి మరల దాని యౌన్నత్యమును నిలిపిరి. జగన్నుతుం డగు కాళిదాసుమహాకవి గ్రంథము లిందునకు నిదర్శనము లని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? అట్లు మరల సంస్కృతము రాజభాషయు మాగధీయప్రాకృతము సామాన్యజన వ్యవహారభాషయు నయ్యెను. బ్రిజభాష యను నామాంతరము గలిగిన యీ మాగధీయప్రాకృతమే నేఁటి యుర్దూభాషకు మాతృక.

ఇఁక పారసీకదేశపుఁ బ్రాచీనభాషను గూర్చి కొంత నుడువ వలసియున్నది. ఫార్సీ సంస్కృతభాష లధికసంబంధము గల సోదరీ భాషలు. ఈ రెండు భాషలలో నించుమించుగా నొకే రూపమును అర్థమును గల సామాన్యపదము లిప్పటి ఫార్సీభాషలోను గనఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణముగా నీ క్రిందఁ గొన్ని వ్రాయఁబడియున్నవి:

సంస్కృతము.	ఫార్సీ.
భ్రాతృ	బిరాదర్
అంగుష్ఠం	అంగుష్త్
ఖరం	ఖర్
మాతృ	మాదర్
జానుః	జాను
భూః	బూం

ప్రాచీనఫార్సీభాషకును సంస్కృతభాషకు నిట్లు సమీప సంబంధ ముండినను పరస్పరదీర్ఘవియోగముచే నీ రెండు భాషల సామాన్యత్వము కాలక్రమమున నశించెను. పారసీకదేశపు శీతోష్ణస్థితి మతము ప్రజాజీవనశైఖరి యివి యన్నియు ఫార్సీభాషారూపమందును పదములందును ఎన్నియో మార్పులు కలిగించెను. వీని యన్నిటి కంటె నా భాషను పూర్తిగా మార్పు నొందించినది గ్రీసుదేశపు రాజగు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర. రూపాంతర మందిన యీ భాష

లోనే యిప్పటి పార్సీమతస్థుల వేద మగు "జెంద్ అవెస్త" వ్రాయఁబడియున్నది. పర్షియా దేశములో గ్రీకులు పార్థియనులు నిరంకుశ ప్రభువులై యేలుచుండినపుడు ప్రాచీనపార్సీమతస్థుల పవిత్ర గ్రంథము లన్నియు నొకదాని వెనుక నొకటి నాశన మొందింపఁబడినవి. విదేశ ప్రభువుల దాడి కోర్వఁజాలక యా దేశపు పార్సీప్రజలును వారితో వారి పార్సీభాషయు పరదేశముల పాలయ్యెను.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత రెండవ శతాబ్దిలో పార్సీమతస్థులు మరల ప్రబలులై విదేశీయులఁ దఱుమఁగొట్టి తమ రాజ్యమును దాము సంపాదించుకొనిరి. మరల వారి భాషయు మతమును పునర్జీవ మందెను. వారమిత శ్రద్ధతో నెంతో పాటుపడి శేషించియుండిన మతములే ఇతరగ్రంథముల వ్రాఁత ప్రతులను సంపాదించుకొని సుఖముగా నుండిరి. కాని, 400 ఏండ్లు గడచిన పిదప అరేబియానుండి మహమ్మదీయు లగు నరబ్బులు వారిపై దండెత్తి వచ్చి, వారి రాజ్యము నాక్రమించుకొని వారి పార్సీభాషను సంస్కరించిరి. నవీనరాజభాష యగు నరబ్బీభాష దేశభాష యగు పార్సీ నెన్నియో మార్పుల నొందించి క్రొత్తభాషగాఁ జేసివైచెను.

అట్లు, రూపాంతర మందిన పార్సీభాష మహమ్మదీయులు భరతఖండముపై దండెత్తివచ్చినపుడు వారితోఁ గూడి పూర్వము తన సోదరీభాషగా నుండి మఱవఁబడిన సంస్కృతమును కలియవచ్చెను. కాని, నాఁటి హైందవులు తమ సంస్కృతము పవిత్రమైన 'దేవవాణి' యనియు, పార్సీ వికృతియై యపవిత్రమైన మ్లేచ్ఛభాష యనియు, ఆ రెండు భాషలకు మైత్రి పొసఁగ దనియు నసత్యకారణములఁ గల్పించుకొని యా రెండు భాషలకు స్నేహము కలుగకుండఁ జేసిరి. క్రొత్త పార్సీ భాషకు వేఱే మిత్రులు దొరకనందున అది దేశీయసామాన్యప్రజావ్యవహారభాష యగు బ్రిజభాషతో గాఢమైత్రి సలిపెను. ఇట్లు, భారతదేశమునకు మహమ్మదీయులేతెంచిన నూఱేండ్లలోపల ననేక పార్సీ అరబ్బీ పదములు దేశవ్యవహారభాష యగు బ్రిజభాషలోనికిఁ జొచ్చినవి. 'ఛాంద్ కోయి' అను నతని 'పృథ్వీరాజరస' అను గ్రంథము వ్రాయఁబడిన పీ మిశ్రమభాషలోనే. ఆ గ్రంథములో పార్సీపదములు లేని పుటయే లేదు.

పరస్పరసంబంధము కలిగి ఒకే ప్రాంతమున నివసించు రెండు తెగలవారు వేర్వేఱు భాషలు మాటాడువారైనను ఒకరి భాషాపదముల నింకొకరు తమ భాషలోనికిఁ జేర్చుకొనక వ్యవహారమైత్రి కలిగియుండుట యసంభవము. ఏ భాషలోనివైనను గొన్ని పదముల నితరభాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసినచో మునుపటి యర్థస్ఫూర్తి కలుగనేరదు. కావున, నట్టి పదముల నే మార్పు చేయక యున్నట్లే గ్రహించి తమ భాషలోఁ జేర్చుకొని వాడుకొనవలయును. ఏతన్న్యాయానుసారముగనే బ్రిజభాషయుఁ దన పొరుగు భాష యగు పార్సీభాషలోని యనేక పదములను దీసికొని యా భాషతో స్నేహ మందినది. ఈ బ్రిజభాషయే నేఁడు 'హిందీభాష' యను పేరఁ బరఁగుచున్నది. పార్సీ హిందీ భాష లొండొంటితోఁ గలిసిపోయిన వనుట క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 14-వ శతాబ్దిలో 'అమీర్ ఖుస్రూ' కవి విరచిత మగు "ఖాలిఖ్ బారి" అను కావ్యమువలనఁ దెల్ల మగుచున్నది. ఆ గ్రంథము మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయఁబడియున్నది.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 15-వ శతాబ్దిలో ఢిల్లీచక్రవర్తి యగు సికందరు లోడీ రాజ్యకాలమందు కాయస్థవంశమునకుఁ జేరిన హైందవులు ప్రభుత్వోద్యోగములలో విరివిగాఁ బ్రవేశించినపుడీ యుభయభాషామైత్రి యింకను నెక్కువ యయ్యెను. ఆవశ్యకతను బట్టి హైందవులు పార్సీభాషను నేర్చి రాజకీయవ్యవహారములం దమితముగా దాని నుపయోగించుచుండిరి. మరియు, వారు తమ గృహములయందుఁ దమ మాతృభాష యగు హిందీభాషలో నప్రయత్నముగా ననేక పార్సీపదములు గలిపి మాటాడుచుండిరి. కావున, సికందర్ లోడీ రాజ్యకాలమునకుఁ దర్వాత రచింపఁబడిన యన్ని గ్రంథములు నీ మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయఁబడియున్నవి. 15-వ శతాబ్దిలో వ్రాయఁబడిన 'కబీరుదాసు' కీర్తన లందునకు నిదర్శనములు.

ఈ యుభయభాషామైత్రి హిందూమహమ్మదీయసమ్మేళనమునకు మంచి మార్గ మగుటచే అక్బరు చక్రవర్తి యా మైత్రి నింకను బెంపొందించి హిందూమహమ్మదీయసఖ్యమునకై చాల కృషి సలిపెను. హిందూ మహమ్మదీయులు ఒకరి భాష నొకరు మాటాడుట మే లని యెంచి యట్లు చేయసాగిరి. సంస్కృత పార్సీ గ్రంథములు విరివిగా హిందీభాషలోనికిఁ దర్జుమా చేయఁబడెను. రామాయణము సయితము సుప్రసిద్ధకవి యగు 'తుల్సీదాసు'చే హిందీభాషలో వ్రాయఁబడెను.

సికందరులోడీ రాజ్యకాలమునుండియు కాయస్థులు మున్నగు హిందువులు హిందీ పార్సీ భాషలను గలిపి మాటాడుచుండినను ఆ మిశ్రమభాష యొక ప్రత్యేకభాషయై యొక పేరఁ బిలువఁబడుచుండ లేదు. కాని, ఆ యుభయభాషామిశ్రమము శాంతియుత మగు షాజహాన్ చక్రవర్తి రాజ్యకాలమందు మరికొన్ని మార్పుల నొందెను. 'మనోహరహర్మ్యనిర్మాత' యని పేర్వాసిఁ గాంచిన యా చక్రవర్తి క్రొత్త ఢిల్లీ నగరమును నిర్మించి దానిని తన నివాసనగరముగాఁ జేసికొని తన సింహాసనమును సేనను అచటికి మార్చెను. వివిధదేశములనుండి వివిధభాషలు మాటాడు సైనికులు విద్యార్థులు పారిశ్రామికులు ఇంక ననేకులు వచ్చి యా రాజధాని నగరమందు నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. వారి యన్యోన్యవ్యవహారావశ్యకత ఒకరి భాష నొకరు నేర్చి మాటాడఁ బ్రేరేపింప వా రట్లు చేయుచుండిరి. హిందీ పార్సీ భాషలు ప్రముఖములుగాఁ గలిగిన యీ వివిధభాషాసమ్మేళన మొక క్రొత్తభాష యయ్యెను. అదియే నేఁటి "ఉర్దూభాష." 'ఉర్దూ' అనునది తూర్కీభాషాపదము; దీని కా భాషలో సైనికస్థల మని యర్థము. ఉర్దూభాష సైనికస్థలములోఁ బుట్టిన భాష యగుటచే దాని కా పేరు గలిగెను.

ఉర్దూభాష విశేషముగా హిందీ పార్సీ భాషాసమ్మేళనమే యని చెప్పఁదగియున్నను, అది యే భాషలోనుండియైనను ధారాళముగాఁ దన [illegible] పదములను బుచ్చుకొనినది; నేఁటికిని బుచ్చుకొనుచునే యున్నది. అట్లగుటచే నది వ్యవహారప్రపంచ

ములో సకలజనసమ్మత మైన భాషయై యొప్పుచున్నది. దాదాపుగా ప్రపంచములోని ప్రసిద్ధము లగు నన్ని భాషల పదములు నీ యుర్దూభాషలోఁ గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము:—అరబ ములోని 'ఉర్‌ద్'; గుజరాతిలోని 'నన్నా'; తుర్కీలోని 'చాఖ్'; ఇటాలియను భాషలోని 'కంరా'; అమెరికాభాషలోని 'తంబాకు'; పోర్చుగీసు భాషలోని 'నీలాం'; ఇంగ్లీషులోని 'స్టేషన్'. ఉర్దూభాష యిట్లే క్రొత్త భాషతో సంధించినను దానినుండి తనకు వలయు పదముల నప్పుడే తీసికొనుచు వివిధనవీనాలంకారశోభిత యగుచు వృద్ధి యగుచున్నదే గాని క్షీణించుట లేదు. దాని లోకహితత్వము శీఘ్రవృద్ధి యీ భాషాసాహిత్యమునకుఁ గారణములయ్యెను. పాఠకులఁ బరవశత్వము నొందించు కావ్యములను రచించి యశో మార్జింపఁ గోరిన కవుల కది యత్యనుకూలభాష యయ్యెను. నవరసములఁ జిప్పిలు మనోహరము లగు పద్యకావ్యములు వేనవే లీ భాషలో వ్రాయఁబడినవి. అయినను, మొన్నటివఱకు నే కారణము చేతనో గాని పద్యకావ్యములు రచింపఁబడినంత విరివిగా వచనకావ్యములు రచింపఁబడలేదు. లక్నో పురమున మాత్ర మిటీవల వచనకావ్యములు విశేషముగానే రచింపఁబడుచున్నవి. ఆదినుండియు విఖ్యాతు లగు నుర్దూవచనకావ్యకర్త లందఱును లక్నోపురవాసులే యని చెప్పవచ్చును. 1798-వ సంవత్సరమున 'మీర్ మహమ్మద్ అతాహుసేన్' అను నాయన వ్రాసిన 'చార్ దర్వేష్' అను వచనకథ లోకప్రసిద్ధమై యనేక భాషలలోనికిఁ బరివర్తనము చేయఁబడినది.

19-వ శతాబ్ది యారంభమున ఆంగ్లేయులు దేశీయులతోఁ బూర్తిగాఁ గలిసిపోయి దేశీయముఖ్యభాష యగు నుర్దూభాషను తాము నేర్చి దాని వ్యాప్తికై చాల కష్టపడిరి. వారి ప్రోత్సాహమున 'బాగో ఉర్దూ' 'ఆరాయిషెమహాఫిల్' 'బాగోబహార్' మొదలగు పద్యగద్యకావ్యము లనేకములు ప్రచురింపఁబడినవి. 1802-వ సంవత్సరమున 'జాన్ జిల్‌గిరిట్స్' అను నాంగ్లేయుఁడు స్వయముగా నొక వ్యాకరణమును వ్రాసెను. హిందూమహమ్మదీయులు కొందఱు పవిత్రము లగు తమ మతగ్రంథముల నీ భాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసిరి. మౌల్వీ అబ్దుల్ ఖాదర్ సాహెబు ఖురాను నీ భాషలోనికి పరివర్తించెను.

1835-వ సంవత్సరములో ఉర్దూ వ్యావహారికభాషగా నంగీకరింపఁబడి మఱు సంవత్సరమే మొట్టమొదటి వార్తాపత్రిక ఢిల్లీలో స్థాపింపఁబడెను. నాఁటినుండియు ఉర్దూభాష పాశ్చాత్యజ్ఞానమును బోధించుటకు మూలమై శీఘ్రకాలముననే యఖిలాధునికశాస్త్రగర్భితమై సర్వసామాన్యభాషయై యలరారుచున్నది.

శ్రీ రామవర్మ, స్వాతితిరునాళ్ — (1813-29-1847)

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు గారు, బి. ఏ.

ఆ గర్భశ్రీమంతుఁడైన యీ మహారాజు అఖిలాసచ్చరిత్ర రత్నమాలా పాఠకమహాశయులకు తెలిసిన మహారాజ్ఞి గౌరీలక్ష్మీ బాయి జ్యేష్ఠతనయుఁడు. గర్భములో నుండిననాఁటి నుండియు ఇతఁడు మహారాజని ప్రజ లెల్ల చెప్పుకొనుచుండిరి. స్వాతి నక్షత్రమున జన్మించుటచే ఈయనకు స్వాతితిరునాళ్ అని నామకరణము చేసిరి. స్వాతితిరునాళ్ మహారాజు మహావిద్వాంసుఁడు కవి గాయకుఁడు భరతశాస్త్రజ్ఞుఁడు. ఈయన ఆంగ్ల సంస్కృత ఆంధ్ర కర్ణాటక ద్రావిడ పారసీక హిందూస్థానీ మహారాష్ట్ర భాషలు మాటలాడఁగలిగియుండుటయే గాక యించుమించుగ నన్ని భాషలయందును కవనము చెప్ప సమర్థుఁడై యుండెను. ఇతఁడు సంస్కృతమున భక్తమంజరి పద్మనాభశతకము స్యానందుపురవర్ణన ప్రబంధము అజామిళోపాఖ్యానము కుచేలోపాఖ్యానము మున్నగు గ్రంథములు రచించెను. మాతృభాష యైన మలయాళమునందు కూడ అనేకప్రబంధములను రచించెను. సంస్కృత ఆంధ్ర మలయాళ వర్ణములు కీర్తనలు తెలుఁగు దేశమునందు మూలమూలల నున్న గ్రామములం దిప్పటికి నయితము పాడఁబడుచున్నవి. ఈయన యాంధ్రమునందు ప్రబంధములు గూడ రచించెనఁట. అవి లభ్యపడ లేదు. సంగీతమునందు నూతనవర్ణములు కల్పించి పాడి త్యాగయ్య గోవిందమారాయ మొదలగు మహనీయులచే పొగడఁబడెను. ఈయన భరతశాస్త్రమునందు కడు నిపుణుఁడై నాట్యము చేయఁగలిగియుండెను. ఆంధ్రమునం దీయన రచించిన కొన్ని కీర్తనలు నాకు దొరికినవి. ఈ మహారాజు తన కృతు లన్నియు తన యిలువేల్పయిన యనంతపద్మనాభస్వామికే అంకిత మిచ్చెను.

ఈయన యీ కీర్తనలందు తాను సఖి యనియు పద్మనాభుఁడు ప్రాణేశుఁ డనియు సంబోధించియున్నాఁడు. ఇతని పదలాలిత్యము చాల హృదయరంజకముగా నున్నది. కవిత్వపటిమ యెటు లుండెనో చవి చూడ గ్రంథము లేవియు దొరకలేదు. పరమభాగవతోత్తముఁడైన యీ రాజశేఖరుఁడు త్యాగరాజు సమకాలికుఁడు.

హిందూదేశము—పారిశ్రామికములు

బండి బుచ్చయ్యా చౌదరి గారు

మన దేశమునం దాంగ్లేయులు ప్రవేశించినది మొదలు మన యైశ్వర్యకారణ మైన సంపదాధారములు చాలవఱకు క్షీణిల్ల మొదలిడినవి. ఈ విషయము హిందూదేశములోని ప్రతి రాజకీయజ్ఞునకును తెలియును. పదునెనిమిదవ శతాబ్దిని మన దేశము చేతిపనుల తోడను వ్యవసాయముతోడను తులఁదూఁగుచుండెను. ఏ పాశ్చాత్య దేశవర్తకశాల చూచినను, హిందూదేశమున తయారు కాఁబడిన సరకులే కాన్పించుచుండెడివఁట. మన చేతిపను లభివృద్ధియందున్నప్పుడు ఆంగ్లపార్లమెంటువారును ఈస్టిండియా కంపెనీవారును స్వలాభాపేక్షిత మగు వాణిజ్యనీతి ననుసరించి మన పారిశ్రామిక వాణిజ్యముల నణఁగఁ ద్రొక్కి స్వార్థపరులై తమవారిని ప్రోత్సాహపఱుచుచుచ్చిరి. ఇఁక హిందూదేశము పాశ్చాత్యదేశములందుఁగల యంత్రాలయము లన్నిటికిని దాస్యము చేయుచు వానికి వలయు పదార్థముల నుత్పత్తి చేసి పంపవలసివచ్చెను. మన దేశపు కర్మకారులమీఁదను వారి గ్రామముల మీఁదను విదేశవాణిజ్యాధికారులు నిరంకుశులై ఆకాలమునం దెట్టి దుండగము లొనర్చినను, వాని కన్నిటికిని సహింపవలసివచ్చెను. వారి కనుకూలముగా చట్టములు నిర్మింపఁబడినవి. మన దేశమునుండి విదేశముల కెగుమతియగు ప్రతివస్తువుమీఁదను అపార మైన సుంకమును విధించి విదేశములనుండి దిగు వస్తువులకు నామకార్థము కొంచెము సుంకములను గట్టి విదేశవస్తువులతో మన దేశమును నింపి మనకు ప్రతివిధాయమునను వారే యెదుఁగిడక నిలిచిరి. పాశ్చాత్యదేశముల పనివాండ్రు మన దేశపు వర్తకమును మాయాజాలక అధికారాస్త్రమును పూని మన పారిశ్రామికాదివృత్తులపై భార మైన పన్నులు విధించి వానిని నశింపఁజేసిరి. లేకున్న పాశ్చాత్యులు మన వర్తకస్పర్ధకు నిలిచియుండఁజాలరు. అని యొక యాంగ్లేయ చరిత్రకారుఁడే నుడివియున్నాఁడు. మన వర్తకవినాశమే మన దరిద్రస్థితికి కారణము. అందుచేతనే స్వదేశ పరిశ్రమలు విదేశయంత్రాలయములతో పోటీకి నిలువఁజాలకున్నవి. మన దేశమున నున్న యంత్రములు గూడ నభివృద్ధి నొందలేకున్నవి. ఇఁక మనకు మిగిలియున్న యైశ్వర్యము ఒక్క వ్యవసాయమే. అది మూలాధారము. నూటికి ఎనుబదిమంది దానివల్లనే జీవించుచున్నారు. ఆంగ్లేయపాలకులు మన భూమి పన్ను లమితముగ విధించి తమ యిచ్ఛవచ్చినప్పుడెల్ల అనేక రాష్ట్రములలో హెచ్చుచేయుచుండిరి. దీని విషయమై కర్నలు బిగ్సు గారిట్లు నుడివియున్నారు. "ఐరోపాఖండమందుఁ గాని ఏ యితరఖండమందుఁ గాని మనము విధించినంత భూమి పన్ను నెన్నఁడును ఏ పరిపాలకుఁడును విధించి యెఱుఁగఁడు." దీని బట్టి చూడఁగా, మన దేశమున భూమి పన్ను మిక్కిలి హెచ్చుగా నున్నట్లు తేలుచున్నది. న్యాయము గల పరిపాలనమందు ఇతరదేశముల పన్నులకును మన దేశమందు కట్టెడి పన్నులకును ఇసుమంతయు సంబంధమే లేదనుట వాస్తవము. ఇతరదేశ ప్రభువులు తమ దేశీయుల ద్రవ్యార్జనమునకు తోడ్పడెదరు. వారికి తగు నిరవులఁ జూపి సహాయము చేయుదురు. వారైశ్వర్యవంతులై యుండఁ జూచి సంతసింతురు. దేశపాలనకు వారియొద్దనుండి స్వల్ప మూల్యమును మాత్రమె గ్రహింతురు. ఇంగ్లండు జర్మని ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములయందు దొరతనమువారు ప్రజలయొక్క రాబడిని వృద్ధిచేయుదురు. వారి సరకుల నమ్ముకొనుటకును వారి యైశ్వర్యమును వృద్ధిచేయుటకును తగిన మార్గమును వెదకుదురు. జనులతో నేకీభవించి మెలఁగుదురు వేయేల? ప్రజల భాగ్యవంతుల నొనర్చి తా మైశ్వర్యవంతు లయ్యెదరు. మన దేశమం దిట్లు గాదు. దొరతనమువారు ప్రజల నిమిత్తము క్రొత్త కర్మాలయములేమియు నిర్మింపుట లేదు. అడుగంటిన పురాతనపరిశ్రమల నుద్ధరించుటయు లేదు. పైపెచ్చు క్రొత్త సెటిల్మెంటు వచ్చినప్పుడెల్ల సరియైన నిర్ణయము లేకయె తమ యిచ్ఛానుసారముగా పన్నులను హెచ్చుగ నిర్ణయింతురు. అట్టి సమయములయందెల్ల ఎంత సిస్తు హెచ్చుచేయుదురో యని ప్రజలు కలవర మొందుచుందురు. మన యధికారవర్గమువారి యభిప్రాయమె కడపటి యభిప్రాయము. ఒక కోర్టుగాని న్యాయవాది గాని ఒక తీర్పు గాని ఏదియు లేదు. మన దేశపు టైశ్వర్య మంతయు నితరదేశముల పాలగుచున్నది. తన దేశమున విధింపఁబడు పన్నంతయు తన దేశమునకే వినియోగపడవలయు నని ప్రతిదేశీయుఁడును కోరుకొనుచుండును. పూర్వము హిందూదేశపాలన మెంత యస్తవ్యస్తముగ నుండినను, ఈ విషయమున మాత్రము కొనియాడఁదగియున్నది. ఆఫ్ఘను మొగలాయి చక్రవర్తులు సైన్యముల కెంత సొమ్ము హెచ్చించినను అనేక రాజకుటుంబములును లక్షల కొలఁది సిపాయి కుటుంబములును బ్రతుకుచుండెడివి. వారెన్ని గొప్ప భవనములు దేవాలయములు మసీదులు మొదలయినవి కట్టించినను ఆ ద్రవ్య మంతయు మన దేశపు పనివాండ్ర పోషణమునకై వినియోగపడుటయే గాక మన దేశముననే ఖర్చుపడి మన వాణిజ్యపారిశ్రామికములు వృద్ధి నందుచుండెడివి. ఇప్పుడో హిందూదేశము ఐరోపాఖండవాసులకు పాడియావువంటిది. మన దేశమునఁ గల ధనము ఏదియో యొక రూపమున వారు తమ దేశమునకే గుంజుకొని పోవుచుందురు. హిందూదేశపాలనమందలి యున్నతాధికారము లన్నియు తమవారికే యేర్పఱచుకొని ఏ యితరదేశములు నియ్యని యధిక వేతనముల నిచ్చుచుందురు. మన యభివృద్ధి కవసర మైన పనులను చేయుచుండ లేదు సరిగదా మీఁదుమిక్కిలి మన వృద్ధి కవసర మైన ఖర్చులను తగ్గించుచుందురు. ఎట్లయిన నేమి మన సొమ్మంతయు నితరదేశముల పాలౌటను చూచుచున్నాము.

భారతీయసోదరులారా! చూచితిరా! మన హీనస్థితి? ఇట్టి యప్పుడు భారతీయుఁడ నని చెప్పుకొను నెవని హృదయము చలింపకుండును? మన యార్థికస్థితి యిట్లుండ, ఎట్లు సంపన్నులమై విదేశీయులతో తులఁదూఁగఁగలము? ఇప్పుడొక్కటే మన యైశ్వర్య సంపాదనమునకు మార్గము! అది స్వారాజ్యసంపాదనమే. ఇదియే మన స్వాతంత్ర్యసంపాదక మగు నైశ్వర్యప్రదాయిని. ఈ సంపాదనమునకు సక్రమాందోళనమే యస్త్రము. కావున, ప్రతిభారతీయుఁడును

"జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ."

అను నార్యోక్తి ననుసరించి స్వారాజ్యసంపాదనకై పాటుపడి భారతీయులు కార్యసాధకు లను యశస్సును పొంద ప్రార్థించుచున్నాను.

యుద్ధచారిత్రము

1917-18-వ ప్రస్థానము

క్రీస్తు శకము పందొమ్మిది వందల పదునేడవ పదునెనిమిదవ సంవత్సరములందు మిత్రమండలి యుద్ధ ప్రస్థానమునందు కలిగిన వికల్పస్థితికి హేతువైన విపర్యయద్వయాంతర్గత సూక్ష్మ అంశములను సాకల్యముగ విమర్శించి గ్రహించుటవలన యుద్ధస్థితి మాన్సు యుద్ధానంతరము వలె నెట్లు క్లిష్టమై యుద్ధ ప్రారంభమైన రెండు సంవత్సరములకు మిత్రమండలి వశమైన రణోపక్రమణతంత్రము తిరిగి శత్రుకోటిహస్తగత మగుటయు, శత్రుభంజనము చేసి విజయయాత్ర కుపక్రమింప దలచిన మిత్రమండలి యవస్కందన ప్రణాళిక తుణశరణ్య మగుటయు నందువలనను శత్రువు వర్తమానమునందు విజృంభించుటకు గల కారణములను పాఠకులకు వ్యక్తమై యుద్ధ ప్రణాళిని తెలిసికొనుటకు వీలు కలుగును. ప్రకృతమునందు శత్రువు శీఘ్రముగ విజయమును గాంచ నెంచుటయును, మిత్రమండలి విజయపురస్సరముగ రక్షణతంత్రము నవలంబించి కాలవిలంబనము చేయుచు శత్రుబల ముడిగిన వెనుకను వారిని యుద్ధావసానదశయందు పరాజయులను చేయదలచుటయును 1918-వ సంవత్సరపు రణప్రస్థానమునకు కీలకము. ఆ ప్రస్థానపరిణామము కాలాధీనమై యుండుటవలనను ప్రస్తుతము దానిస్వరూపమును నిరూపించుట దుస్తరము. సామాన్యదశయందు జంతుకోటివలెనే శాస్త్రవంతులై విజయోద్దీప్తులగు రాజవర్గమును ఉన్నతపరాశయములను కాంక్షించుట సహజము కాని కార్యానుకూలసూగమైన కేవలము ఆశయోద్దీపనమువలన లోకతంత్రమునం దెవరికిని ప్రయోజనము కలుగనేరదు. మిత్రమండలికిని శత్రువర్గమునకు తత్త్వార్థము సమానముగనే వర్తించును. కావున యుద్ధప్రస్థాన విమర్శనమునకు ఉభయవర్గస్థితిగతులను నిర్మలదృష్టితో వీక్షించి అందలి స్వరూపమును గ్రహించుట పాఠకుల కత్యంతావసరము. అట్లు కానిచో నిమ్నోన్నతశిలాపరివేష్టితమైన దుర్గప్రాంతమునందు మార్గాన్వేషణార్థమై తిరిగి తిరిగి మార్గాంతరము గానక తత్ప్రాంతమునందే పరిభ్రమించు అపరిచిత పథికునివలె పాఠకులు యుద్ధవ్యూహమునందు ప్రవేశించి సంగ్రామమునందు జరుగు పిల్లయుద్ధముల ప్రాముఖ్యమునకు వశవర్తులై సంగ్రామదశాపరిణామస్థితిని జూడజాలరు. నిరుపమాన సాధనకలాపభాసితమైన రష్యా సామ్రాజ్యము రణరంగమునుండి తలువని తలంపుగ నిష్క్రమించి యుండుటవలన సంగ్రామస్థితియందు ఎప్పటికిని గాకపోయిన ప్రస్తుతమునందైనను తీరని వెలితి యేర్పడి మిత్రమండలి యుద్ధదశ తాత్కాలికముగ నష్టమునంది శత్రుకోటి యదృష్టమునందు నూతనదశోదయమైనట్లు తోపకమానదు. కాని ప్రస్తుతమువంటి ప్రచండసంగ్రామములందు కారణాంతరములచే అకాలజలదోదయమువలె మిత్రమండలి ప్రస్థానమునకు ప్రబలమైన యవాంతరములు ప్రతిఘటించినను వారి సంకల్పమునకు గళనము కలుగదు. రష్యాయందలి అరాజకోద్యమము అసహాయస్థితియును మిత్రమండలి దుర్బలస్థితికి తోడ్పడినవి కాని వారిని దుర్బలులనుగ చేయలేదు. శతాబ్దాంతరములనుండి శృంఖలాబద్ధమై యుండిన రష్యాదేశము లోకవిలయస్థితియం దొకసారి తన బాహుపాశములను విదల్చివేసికొని యుండెను. మొన్న మొన్నటివఱకును నిరంకుశపాశబద్ధమైన రష్యాదేశము తద్బంధవిముక్తమైన వెంటనే తన పూర్వబలమును సంపాదించుటకై లోకమునందలి ప్రబోధరాజ్యములపై పరదృష్టిని ప్రసరింప జేసియుండెను. కాని లోకము కాలప్రభావమును వెంటనే గ్రహింపలేక ఆరంభదశయందు తూష్ణీంభావముతో అలసత్వముతో మాఘ్రనట్లుగనే నిరంకుశవినిర్ముక్తమైన రష్యాదేశము పట్లను దాని పునర్జీవనదశయందు కూడ లోకము సంశయభావమును విసర్జింపక పోవుటవలన ప్రాణప్రతిష్ఠకై పెనగులాడి పెనగులాడి చివరకు రష్యనుల ప్రయత్నములు వ్యర్థములై "ప్రత్యేకసంధిగ" పరిణమించినది. రష్యనుల రణవిముఖత్వమును, ఇటలీ దేశమునకు గత శీతకాలమునందు సంప్రాప్తమైన పరాజయమును 1913-వ సంవత్సరమునందలి యుద్ధవ్యూహమును తాఱుమాఱు చేసివేసెను. అందువలనను 1914-వ సంవత్సరపు యుద్ధస్థితికిని, ప్రస్తుతపుస్థితిగతులకును సాదృశ్యము కలిగినది. యుద్ధాదియందు జర్మనుల కుండిన యాధిక్యము మిత్రమండలికి లేదు. యుద్ధమునకు జర్మనులు కృతనిశ్చయులై గత 30 సంవత్సరములనుండియు రహస్యముగను బహిరంగముగను ప్రయత్నములను చేసియుండుటయు మిత్రమండలి ప్రపంచశాంతిని ఆకాంక్షించి యేమఱిపాటున నుండుటయు దానికి కారణమని పాఠకులు గ్రహింపవలయును. జర్మనులవలె శత్రువుల ప్రకృతిని అపార్థము చేసికొని చిత్తవిభ్రమమునకు వశమై పోయినవారిని మరి యెచ్చటను గాంచుట దుర్లభము. యుద్ధారంభమునకు పూర్వము వారు వేసికొనిన యెత్తులలో నేదియు కొనసాగియుండలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము యుద్ధమునకు దిగక తటస్థభావమును వహించియుండు నని నమ్మియుండిన జర్మనుల నమ్మకము యథార్థము కాలేదు. మాతృరాజ్యము కష్టదశయం దుండినప్పుడు ఆంగ్లసామ్రాజ్యాంతర్భాగములు తిరుగబడి, ఆంగ్లుల దుర్బలస్థితికి హేతుభూతము లగునని జర్మనులు తలచిరి. కాని జర్మనుల సంకల్పమీపట్లను కార్యకారి గాకను సామ్రాజ్యాంతర్భాగములు ఆంగ్లుల దుర్బలస్థితికి బదులుగ బలహేతువై రణరంగములందు తద్దేశజాలగు సైనికులు శత్రువులకు సైతము విస్మయమును గొల్పుచున్నారు. పరాసులు దీర్ఘకాలము యుద్ధమునందు నిలువగలరా యను సంశయము జర్మనులకు

బాధించుచుండెను. కాని యిప్పుడు కూడ జర్మనుల నంశయము నిరాధారమై పోయెను. యమేరికా ప్రజలు నేటి పక్షవు. చేరి మిత్రమండలితో యుద్ధము చేయుదురని తలంచిన జర్మనుల విశ్వాసమును అసత్యమైపోయెను. జర్మనులలో పక్షసంబంధము కలిగి తద్దేశమునందు నివసించుచున్న అమెరికా ప్రజలయందు జర్మనుపాలకులు పెట్టినమ్మకమును పెట్టుకొని తా మెన్ని దుష్కృత్యములు చేయుచు వచ్చినను అమెరికా యుద్ధమునకు దిగదని వారు పరిపూర్ణముగ విశ్వసించియుండిరి. సందేశమునకు ప్రతిసందేశములను పంపుటవలన విల్సనుమహాశయుడు శాంతించి కేవలము విషయ చర్చతో సరిపెట్టుకొని యూరకుండుననియును, ఐరోపా రాజ్యాంగ క్షేత్రము వైపునకు వారిదృష్టి ప్రసరింపదనియును జర్మనులు నమ్మిరి. "మన్రో" తత్త్వమును జర్మనుల మూఢవిశ్వాసమునకు ప్రోత్సాహకారి యయ్యెను. ఒకవేళ అమెరికావారు ప్రాణము విసిగి, తెమవిరాదను యుద్ధము ప్రకటించినను, వేలకొలది మైళ్లు నీటిమీద ప్రయాణము చేసి, ప్రస్తుతరణోపయుక్తమైన యుద్ధద్రవ్యములను సేనలను ఐరోపా రణరంగములకు పంపి తిమ్మిని ప్రతిఘటింప వచ్చెదరా యని జర్మనులు సంశయించిరి. అమెరికావారు సర్వసన్నాహములను చేయులోపల శత్రువులను గడతేర్పలేమా యను ధైర్యము జర్మనుల కుండెను. అమెరికాపట్లను జర్మనుల కుదయించియుండిన ధైర్యము భ్రమాజనితె మని లోకమునకు వ్యక్తమైనది.

ఆధునిక యుద్ధ స్వరూపము

పూర్వపు యుద్ధములకును ప్రస్తుతపు యుద్ధములకును వ్యత్యయము చాలకలదు. పూర్వము బహిరంగప్రదేశములందు చతురంగబల సమేతములగు సేనలకు యుద్ధములు జరిగి జయమో పరాజయమో శీఘ్రకాలమునందు తేలిపోవుట కవకాశముండియుండెను. రణతంత్రమప్పుడును ప్రకృతమును ఒకటియేయైనను ప్రస్తుతము పూర్వకాలము వలె గాక రణస్వరూపమునందు పూర్తిగ పరివర్తనము కలిగినది. వందలకొలది మైళ్ల ముఖము గల ప్రస్తుతరణరంగమునందు ఒకటి రెండు యుద్ధములతో జయాపజయములు పరిష్కృతములు కావు. పూర్వము కంటెను ఆధునికసేనయందలి వివిధదళముల కవసరము లగు నుపకరణములు వృద్ధియైనవి. ప్రస్తుతము సైనికు లొకయెత్తు; వారి కుపయోగపడు ఉపకరణము లొక యెత్తు. ఆధునికయుద్ధస్వరూపముతోబాటు సైనికుల యవసరములును పెరిగిపోయినవి. సైన్యావసరములలో మందుసామగ్రి, భోజనసామగ్రి, సులభమైన గమనాగమనములును ముఖ్యములు. ఆరువేలమంది గల యొక అక్షౌహిణీసేనను ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు కదల్చుటకై 200 రైళ్లవసరమగుచున్నప్పుడు ఆ సేన కుండవలసిన పరికరముల బాహుళ్యమును పాఠకులు సులభముగ గ్రహించుకొనవచ్చును. సేనాముఖమును చేరిన సేనలకు నిరంతరాయముగ రణసామగ్రిని సమయానుకూలముగ నందజేయుటయును సుకరము కాదు. దుర్భేద్యమైన కందకసంరక్షితమును, ఆధునికయుద్ధోపకరణసహితమునగు విశాలసేనాముఖమునందు పోరాడుటకు లక్షలకొలది సేన లవసరము. ప్రస్తుతయుద్ధమునందు సేనలు తమ శిబిరములకు సమీపమునందు గల సేనాముఖమునుండి బహిర్గతమై ముందునకు వెళ్లినకొలది వానికి కావలసిన మార్గములు గమనాగమనములకు నిరోధము కలుగుచుండును. శత్రుసేనలు వెనుకకు మరలునప్పుడు తాము త్యజింపవలసిన ప్రదేశమునందలి మార్గములను తిన్నాణములను ధ్వంసముచేసి శ్మశానతుల్యముగ నొనరించివేయును. అట్టి స్థితియందా ప్రాంతము నాక్రమించుకొని ముందునకు మార్గమును చేసికొనవలసిన సేనలకు కలిగెడి యిబ్బందులకు మితిమేర లుండవు. శత్రువులు ఫిరంగులనుండి యెడతెఱపి లేక అగ్నివర్షము కురిపించుచుండ రక్షణరహితమైన బహిరంగప్రదేశమునందు సైనికులు ముందునకు పోవుట చాల కష్టము. సమీపమునకు వచ్చుచున్న సేనల కెప్పుడును తమ పదార్థశిబిరములు సమీపమునందే యుండును. తన సేనాముఖము చీలిపోకుండ శత్రువు ప్రయోగమునను ననుసరించి, రణతంత్రోపయుక్తముగ వెనుకకు మరలుచున్నప్పుడే తన సమీపమునందలి శిబిరముల ప్రయోజనమును సేనలు పొందగలుగును గాని పరాజయమువలన చిందరవందరగ పరుగెత్తుకొని పోవు సేనలుగాని తన శిబిరప్రదేశముల కంటుబాటులో నుండక దూరముగ ముందునకు సాగిపోవు సేనలుగాని వాని ప్రయోజనమును పొందజాలవు. శత్రువును సూచీముఖమునందు ప్రబలసేనతో దాకి వాని సేనను ఛేదించి తమ కనుకూలమైన ట్లా ఛేదించిన ప్రదేశమునంగు సేనలను మొగ్గరించి పార్శ్వములందలి సేనాదళములను మరలించుకొని విశాలముఖమునందు ముందునకు సాగుటకంటె నేటి రణతంత్రమునందు వేఱొకను ప్రస్తుతయుద్ధమునందు ఫలప్రద మగుటలేదు. విన్యాస్తము చేయవలసిన సన్నాహములకు ఆ ప్రాంతమునందలి తన సేనాముఖమునకు వెనుకభాగమునందు విశేషముగ రైలుమార్గములను నిర్మింపవలసియుండును. సహస్రముఖముల సేనలు వచ్చి పడుట కనుకూలములగు కాలిదారులను, మందు సామగ్రియు శతఘ్నులను నవలీలగ నొకమూలనుండి మరియొక మూలకు చేర్చుట కనుకూలమైన మార్గములను వేయవలసియుండును. యుద్ధమునందలి వ్యూహావసరములను బట్టి క్షణకాలమునందు తలచిన ప్రదేశమునందు సేనలకును, గనోపకరణములకును సంయోగము కలుగుట కవ్యవసరమైన సాధనసంపత్తి సంతటికిని కల్పింపవలసి యుండును. సూచీముఖతంత్రమునందు సమయాసమయములు జయమును పరాజయముగను, పరాజయమును జయముగను మార్పగలిగినంత వీలు కలదు. 1915, 1916వ వత్సరములందు జరిగియుండిన రెండు వైప్రెసుయుద్ధములందును జర్మనులు తాత్కాలికముగ ఆంగ్ల సేనాముఖమును ఛేదింపగలిగినను దానివలనను వారు పూర్తియైనఫలమును పొందలేకపోయి యుండుటవలన ఆంగ్ల సేనాముఖము తిరిగి కమ్ముకొని చివరకు శత్రువులకు పరాజయముగ పరిణమించియుండెను. జర్మనులు గత వసంతకాలమునందు స్వదేశోన్ముఖులై సోముప్రాంతమునందలి కొంత రణరంగమును త్యజించి హిండెనుబర్గు సేనాముఖమును చేరియుండినప్పుడు ఆంగ్లసేనలు శత్రువును తఱుముకొని లాగ్నికోరు వెల్లికోరుపట్టణములను ప్రథమవేగమునందు వశపఱచుకొని యుండినను మిత్రమండలి మూలబలము సాహాయ్యము

నతో వచ్చియుండిన జర్మనులు అక్కడకు మద్దతుగ సేనలను తెచ్చి ప్రతి ఘటనను గెలిచియుండుటవలన ఆంగ్ల సేన ఆ ప్రదేశములను వశపఱచి కొనజాలకపోయెను. అందువలనను పలాయితులగుచున్న జర్మను సేనలకు కొన్ని నెలలంగ విశ్రాంతి కలిగించి తమ సైన్యములను వారు సేనాముఖమును భేదించి శీఘ్రముగ జయమును పొందుటకవాంతరములు కలిగియుండెను. ఈ వత్సరపు సంగతి యెట్టిదనగా? వర్తమాన ప్రస్థానమునందు జర్మనులు కేంబ్రయి సమీపమునందు ఆంగ్ల ముఖము భేదింప గలిగి కొంత ప్రదేశమునందు ముందుకువచ్చి ఆంగ్ల పరాసు సేనలను వెనుకకు పోవ తోలినను, శత్రువులు మాత్రము మిత్రమండలి వెనుకకు తగ్గిన వెనుక తమ సేనలను వారు తిరుగ కూడదీసికొని జర్మనుల ముందుకు సాగనిచ్చియుండ లేదు. ఫ్లాండర్సునందు జర్మనులు ఆర్మెంటీరు ప్రాంతమున గల పోర్చుగీసు సేనను భేదించి మెస్సైను వఱకును ముందుకు కలిగియున్నను ఆంగ్ల సేనలు చిరిగి కమ్ముకొనియుండుటచే జర్మనుల ప్రస్థానమున కింతవఱకు పూర్ణ జయము సంప్రాప్తించియుండ లేదు. గత వత్సరారంభమునందు ఆంగ్ల సేనలకు కాంబ్రయి యుద్ధ మిట్టి స్థితియే సంప్రాప్తించియుండెను. ఒకవేళ సాగరముఖమునందు రణరంగమును భేదింపగలిగినను భేద్యమున సేన వెనుకనుండి సాయముగొని నిలువ గలిగినప్పటికిని, అవసరమగు బలము లేనిచో ముందునకు భేదించుకొని పోయిన సేనలకు తగిన మద్దతు సమయమునకు లేకపోయినప్పటికిని యుద్ధమునందు స్వాగ్రస్థాన ఫలము కలుగదని పాఠకులు గ్రహించి సేనాముఖమునందు సేనలు మధ్యముగను నెట్టుటకు చేయుటకు ఒకసేనను భేదించినప్పటికి ఆ ప్రాంతమును దాటి చాలదూరము పోగి నంత సేనతో ముందునకు సాగి శత్రువు తన సేనలు కూడదీసికొనుటకు ప్రతిబంధకము కలిగింపవలసియుండు ననియు నిర్ధారణము చేసికొనవచ్చును.

మిత్రమండలి రణప్రస్థాన తంత్రము

మేము గత సంచికయందు ఏసందర్భమునందు సూచించియుండిన యనేక వేళల తీవ్రావస్కందనతంత్రమే పింగళ సంవత్సరమునందలి మిత్రమండలి రణతంత్రమని చెప్పవచ్చును. వివిధ ప్రాంతములందలి సేనాముఖములందు శత్రుస్థితి సరిసమానముగ నుండెనందున ఆయా ప్రాంతముల స్థితిగతుల కనుకూలమైన కాలమునందు శత్రువును ముట్టడించి, ఒక రణరంగమునుండి మరియొక ముఖమునకు సేనలను పంపి, పరాజయము కలుగకుండ తప్పించుకొనుటకు వీలులేకుండ యుద్ధము చేయుచున్నట్లు మిత్రమండలి ప్రస్థానతంత్రమని పాఠకులు గ్రహింపవలసియుందురు. కాని రుష్యా పని పట్టినప్పుడు మిత్రమండలి సంయోగ ప్రస్థానతంత్రమునకు వికల్పము కలిగియుండెను. రుష్యారాజ్యమునందు విప్లవోద్యమము బయలుదేరి రాను రాను అంతఃకలహములు వృద్ధియై సైనికులయందలి రణదీక్షణము సన్నగిలి యోధలక్షణములు మఱుగుపడి పోయి యుండుటవలన మిత్రమండలి సంయోగ ప్రస్థానభారమంతయు ఆంగ్ల పరాసు ఇటలీ సేనలు భరింపవలసివచ్చి రుష్యారంగమునుండి శత్రువు తన సేనలను మరల్చి ముట్టడి జరుగుచు వచ్చిన రంగములందలి తన సైనికులకు మద్దతుగ క్రొత్త సైనికులను పంపుటకు వీలు కలిగియుండెను. జర్మనులు ఆంగ్ల పరాసు ముఖమునందును ఆస్ట్రియావారు ఇటలీ ముఖమునందును సేనలను కేంద్రీకరణము చేయుటకు సులభ మేర్పడియుండెను. అందలి ఫలితెను ఆ సంవత్సరమునందలి ప్రస్థానపరంపరలందు వ్యక్తమయియే యుండెను. శత్రువునకు పరాజయము కలుగునట్లే రణరంగమునందును మిత్రమండలి వాని సేనాముఖమును భేదింప లేకపోయి యుండెను. అందువలనను పింగళసంవత్సరమునందు మిత్రమండలి జరిపియుండిన యుద్ధప్రస్థానము ఫలవిరహిత మని యెంచుటకు వీలు లేదు. ప్రస్తుతపు మహాసంగ్రామమునందు శత్రుబలము తఱిగినగాని యెవరికిని విజయము కలుగుట దుర్లభము. శత్రుబల మఱుగుటకు 1917 వ సంవత్సరమునందలి మిత్రమండలి ప్రస్థానములు సంపూర్ణముగ తోడ్పడుచు వచ్చియుండెను. సోము ఫ్లాండర్సుయుద్ధములను పశ్చిమరంగమునందలి యుద్ధప్రస్థానమును తెలియజేసినప్పుడు విమర్శింతుము. అందలి ఫలితాఫలితముల నక్కడ పేర్కొనుట సమయోచితముగ నుండదు గావున వాని నిచట నుదాహరింపక వానివలన శత్రుబలము క్షీణించినదని మాత్రము టూకీగ తెలిపితిమి. నిరుటి వసంతకాలమునందు రుష్యా సేనలందు నిరుత్సాహము ఉదయించి క్రమక్రమముగ రణవిముఖతాభావముక్రిందను అది ప్రత్యేక సంధిగను పరిణమించినది. శరత్కాలమునందు ఇటలీకి కలిగిన పరాజయము తోడ్పడుటవలన శత్రువునకు 1917-వ సంవత్సరారంభమునందుండిన శతఘ్ని దుర్బలత్వమును, సైన్య దుర్బలత్వమును క్రమక్రమముగ తగ్గి వర్తమానమునందు నిలద్రొక్కుకొని విజృంభించుటకు వీ లేర్పడినది.

పటమునందలి రంగము

పశ్చిమమునందలి సేనాముఖము ఉత్తర సముద్రము మొదలు స్విజరలండు వఱకును రమారమి 450 మైలులు వ్యాపించి యున్నది. సముద్రతీరము నందలి న్యూపోర్టు, ఆస్టెండు రేవుపట్టణముల మధ్య నొక ప్రదేశము నుండి, సేనాముఖము ప్రారంభమై డిక్సుమూడు, ఆర్మెంటీరసు, బెతూను, లెన్సు, అర్రాసు, అల్బర్టు, మాంటిడిడరు మీదుగ కొంచె మించుమించు సమరేఖగ వచ్చి అక్కడ నుండి, పశ్చిమముఖముగ నాయసునకు వ్యాప్తమై రీమ్సు వర్డనుల వఱకును పయనము తిరిగి పిమ్మట దక్షిణముఖముగ సెయింటుమిహేలును సమీపించి, అక్కడనుండి ధనురాకారముగ నడిచి స్విజర్లాండు సరిహద్దును చేరుచున్నది. యుద్ధప్రస్థానమును సులభముగ గ్రహించు నిమిత్తము న్యూపోర్టు మొదలు లోసు వఱకును గల ముఖమును ఉత్తరఖండ మని వ్యవహరించెదము. న్యూపోర్టు నుండి లెన్సువఱకును గల ప్రదేశమునకు వైప్రెసురంగ మనియు, అర్రాసు మొదలు లోసువఱకును గల ప్రదేశమును సోముముఖ మనియు నందు రెండు భాగములు. వైప్రెసు ముఖము లంబర్టు జీ; సెయింటు జార్జిసు, డిక్సుమూడు, ఆడ్కాపిలు, న్యూకాపీలు, పోలుకాపిలు, పాషెండేలు, జొన్నెబెకు, జిల్బెకు, పాలోల్బెకు, కెమ్మెలు, బైలులు, మెసైను, మెర్విలు, గ్విన్సీ, లాబాసీ, లెన్సువఱకును; లెన్సు, అర్రాసు, బీమంటు, అల్బర్టు, రాయి, మాంటిడీవరు, నోయను, లోసవఱకును సోమురంగము వ్యాప్తము. దిగువను ముద్రించియుండిన పటమునందు ఉత్తరఖండము దృగ్గోచరము.

ఉత్తరఖండము

లాసు మొదలుకొని సెయింటు మిహేలువఱకును వ్యాప్తియుండిన సమరాంగణమునకు మనము మధ్యమఖండమనియును, అక్కడినుండి స్విట్జర్లాండువఱకును గల సేనాముఖమునకు పూర్వఖండమని నామము వ్యవహరించుకొనవచ్చును. ఉత్తర మధ్యమఖండములకంటె పూర్వఖండము పర్వతమయము, దుర్గమ వనస్థలము. పూర్వఖండమునందలి సేనాముఖము దాదాపుగ పటిష్ఠము, సామాన్యదేశముల సరిహద్దు ప్రదేశము నాశ్రయించుకొనియున్నది. బెల్జియము స్విట్జర్లాండు దేశముల మధ్యను ఫ్రాన్సు జర్మనుదేశములకుండిన సామాన్య ప్రదేశ మంతయు శత్రువులకు దుర్భేద్యమై దుర్గ పంక్తులచే సలగాయబడియున్నది. తత్కారణముచే నాప్రాంతము యుద్ధమునందు ప్రాధాన్యమునకు యోగ్యముకాదు; విశాలముఖమునందు సేనలు సంగ్రహించుకొని ముందునకు వెళ్లుటకును వీలులేదు. 1917-18 వ ప్రస్థానమునందు యుద్ధముత్తరఖండమునకే నిశ్శేషము వ్యాప్తమైయుండుటవలన మన కిప్పుడు పూర్వమధ్యమ ఖండములతో నంత నిమిత్తము లేదు. మధ్యమోత్తరఖండములకుండిన సంబంధమే మిత్రమండలదృష్టిని, శత్రువులదృష్టిని యుద్ధమునం దుత్తరఖండము వైపునకు విశేషముగ త్రిప్పింపజేయుచుండెను. ఆప్రాంతము ప్రబలసంగ్రామమున కాకరమై యున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంబంధమును గ్రహించుటవలన పాఠకుల కాప్రాంతములందు జరుగుచువచ్చుచున్న ప్రస్థానప్రాముఖ్యము వ్యక్తమగును. మధ్యమోత్తరఖండము సర్పాకృతిని బోలియున్నది. అందుత్తరఖండము సర్పపు శిరోభాగమువలెను, మధ్యమఖండ మధోభాగమువలె నున్నది. సర్పపుపడగవలె నున్న ఉత్తరభాగమును శత్రువులు భేదించి ముందునకు పోవుటవలనను మధ్యమఖండమునందలి సేనాముఖము రక్షణయోగ్యము గాక సేనలు చిందఱవందఱగుచు వెనుకకు మరలిపోవలసియుండును. పామును తలమీద కొట్టినప్పుడు దానితోక చుట్టుకొనిపోవును. అట్లే ఉత్తరప్రాంతమునందలి సేనల నోడించినయెడల మధ్యమఖండమునందలి సేనలను చాపచుట్టువలె చుట్టి పాఱవేయుటకు సులు వేర్పడును. రణరంగమునందలి యుత్తర మధ్యమ ఖండముల సంయోగస్థానమునందలి ముఖము మాంటిడిడెరు మొదలు లోసువఱకును వ్యాప్తమైయున్నది. ఆసంయోగస్థానమునం దందువలననే నిరంతరమును, ప్రకృతమును భీకరయుద్ధము జరుగుచు రణరంగమంతయు రక్తప్లావిత మగుచున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగస్థానమునందు మరియొక ప్రాముఖ్యము కలదు. ఆప్రాంతమునందే ఆంగ్లఫ్రాన్సు సేనల సంయోగస్థానమును కలదు. అక్కడ సేనాముఖమును శత్రువులు భేదించుటవలన ఉభయసేనల కలియకను చెదగొట్టి వానిని వేఱుపఱచి ప్రత్యేకప్రాంతములందు వానిని సంహరించుటకు వీలు కలుగును. జర్మను లీ తంత్రమును పురస్కరించుకొనియే వర్తమానవసంతకాలమునందు సెయింటు క్వెంటినుముఖమునం దవస్కందనమును ప్రారంభించి రని 1918 వ సంవత్సరపు జర్మను ప్రస్థానమును దిలకించినప్పుడు సులభముగ గోచరింపగలదు. ఆప్రస్థానతంత్రమును స్థలాంతరమునందు వివరించెదము. యుద్ధపటమును దిలకించువారలకు మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగముఖము సూచీముఖమువలె నుండి వ్యూహతంత్రమున కనుకూలయోగ్యంబై యున్నదని వ్యక్తమగును.

THE HISTORIC ENTRY OF THE BRITISH FORCES INTO BAGDAD ON MARCH 11 1917

బ్రిటిష సేనలు బాగ్దాదుపురము ప్రవేశించుట

...ON COMMISSIONED OFFICERS OF THE I. D. F.

హిందూదేశ రక్షక సైన్యమునందలి
కెప్టెన్ ... చులు లేని యుద్యోగులు

G

A FIGHT FOR GERMAN GUNS NEAR ST. QUENTIN

[illegible] స్థితి

1916[illegible] [illegible] మిత్రమండలి [illegible] ములందును [illegible] మిత్రమండలి [illegible] లభించినది. [illegible] శత్రువునకు పరాజయము [illegible] గుండెలేదు. [illegible] రంగమునందు సేనలకు [illegible] కలిగినది. [illegible] సైన్యముల [illegible] పరాజయమును [illegible] సేనలకు నిలువ [illegible] లక్కడినుండి తన సేనలను తరలించు [illegible] రక్షించుకొని బయటపడెను. [illegible] సేనలు జర్మనులను [illegible] శత్రుసేనలు ఆస్ట్రియను సేనలను పరా [illegible] 1916 వ సంవత్సరాంతమునందు శత్రుసేనలకు గణము [illegible] మిత్రమండలి సేనలందు [illegible] 1917 వ సంవత్సరారంభము [illegible] జర్మనులు గ్రహించుటయందే వారు పడమటి రంగమునందు తమ శత్రువుల [illegible] రని నిర్ణయింప వచ్చును. ఈ [illegible] మిత్రమండలి యాధిక్యమును జర్మను [illegible] తప్పించుకొని [illegible] శౌర్యము [illegible] పట్టును? శత్రువు వెనుకకు పోయినప్పుడు [illegible] చేసియుండెనని గతసంచికయందు వ్రాసియుంటిమి. [illegible] ప్రాంతమునుండి, అధునిక సేనలు ముందునకు [illegible] సమాగమన ప్రాముఖ్య [illegible] మునందు తెలిపియుంటిమి. అట్టి ప్రాంతమునందలి [illegible] ప్రతిబంధకములను [illegible] అధికారులు ప్రకటించు యుద్ధకథనము [illegible] 1916-వ ప్రస్థానముకలన [illegible] సైన్యములు దుర్బలమైనదని నిస్సందేహముగ [illegible] వచ్చును. [illegible] 1917-వ వసంతకాలపు ప్రస్థానమునకు [illegible] ఈ దుర్బలస్థానములను త్యజించి, తాము త్యజింపవలసివచ్చిన ప్రాంతమునందలి [illegible] సాధనములను విధ్వంసము చేసి, [illegible] ప్రదేశముల నాక్రమించుకొనిరి. [illegible] లను [illegible] స్థానములందు నిలకొల్పుకొని యుండిరి. శత్రుసేన [illegible] నిలువగలక పలాయనము కావలసిన [illegible] ముందే జర్మనులు [illegible] దుర్బలస్థితిని గ్రహించి [illegible] నాక్రమింపదలచిన ప్రదేశమునందు రక్షణయోగ్యమైన దుర్గముల నిర్మించుకొని, 1917-వ సంవత్సరపు ప్రథమపాదమునందు [illegible] తమ సేనలను వెనుకకు మరలించుకొనిరి. శత్రువు తలవని [illegible] మిత్రమండలి [illegible]

[illegible]మునకు విలంబన మేర్పడినది. శత్రుసేనలు పూర్వ్యము దుండిన స్థానములందుండి రక్షణ చేకూర్చుకొనలేకపోయినను గాని పరాజయముచే వెక్కుచెదరి యుండలేదు. సమయము వసంతకాలముగ నుండినచో అవస్కందనమును ప్రారంభింపగల శక్తి వారియం దుండెను. శత్రుదళము లందలి పదాతి, అశ్విక సేనలు పూర్వముకంటె బలీయమైన స్థానముల నాక్రమించుకొనియుండెను. జర్మనులు తమ కనుకూలమైన ప్రదేశమును చేరుకొనలు మిత్రమండలి తన యానుకూల్య ప్రాతికూల్యము లెట్లుండినను జర్మనులు నిర్ణయించిన స్థానమునందు యుద్ధము చేయ వలసివచ్చెను. అందువలనను శత్రువు తంత్రజాలమును సులువుగపటుచుట కును రెండవపక్షము తన యెత్తుల నన్నిటిని ప్రకాశము చేయుటకును వీలు కలిగినది. శత్రువు తన శిబిరములకు చేరువయం దుండుటవలన దుర్గసదృశము లగు స్థానములను రక్షించుకొనుటకు వీ లేర్పడినది. శత్రువు ధ్వంసముచేసి త్యజించిన స్థానమునందు ముందునకు పోవలసిన మిత్రమండలి సైనికులు తమ పూర్వపు రక్షణస్థానములకు దూరమునం దుండిరి. 1917-వ సంవత్సరపు వసంతకాలమునందు మిత్రమండలి అవస్కందనము ప్రారంభ మగునప్పటికి పశ్చిమరంగమునం దుండిన సంగతుల నింతవరకును టూకీగ కొంతవరకును వివరించితిమి. ఇంత వరకును ఉదహరించి యుండిన సంగతులను బట్టి సంగ్రామకథనమును పాఠకులు గ్రహించుటకు వీలు కలిగి యుండుటచే దాని నుపక్రమించెదము.

ప్రస్థాన ప్రణాళి

1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రమండలి గణతంత్రజ్ఞులు పరాసుల ప్రధానసైనికశిబిరమునందు గూడి 1917 వ సంవత్సరపు యుద్ధప్రస్థానమును సూచించిరి. తత్ఫలితముగ ఆంగ్లులు వసంతకాల ప్రారంభమునందు అర్రాసు ముఖము నందును (సోముగంగము) పరాసులు ఎయినునదీతటమునందును శత్రువులను దాకి అందు విజయము కలుగనియెడలను ఆంగ్లుల బలము నంతను ఫ్లాండర్సు ముఖమునందు వినియోగించుటకును వారు నిర్ణయించుకొనిరి. ఆంగ్లపరాసులు పడమటి రంగమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించినప్పుడు శత్రువు తదితరరంగములందలి సేనలను మరల్చి పడమటి రంగమునకు తీసికొనివచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు వారును తత్కాలమునందు శత్రువును యెదిరించునట్లు స్థిరపరచిరి. యుద్ధము కేవలమును పడమటి రంగమునకు గర్తించినంతవరకును ఆంగ్లులు లెన్సు పట్టణమునకు దక్షిణభాగమునందు గల అర్రాసు ముఖమునందు శత్రువును దాకి అక్కడి యున్నతప్రదేశమును వశపరచుకొని అక్కడినుండి, శత్రువు తన మూలబలమును లెన్సు ఉత్తర భాగమునకు తీసికొనివచ్చుట కవకాశము కలుగకమునుపు వెంటనే ఫ్లాండర్సునందు తీవ్రమైన యవస్కందనమును ప్రారంభించుటకు ఆంగ్లసేనాని నిర్ణయించుకొనియుండెను. కాని పడమటి రంగమునందు మిత్రమండలి నిర్ణయించుకొనిన ప్రస్థానతంత్రమునకు విఘ్నము కలిగి యుండెను. అందువలనను వారు నూతనముగ కొన్ని యేర్పాటులను

[illegible] వచ్చెను. ఉత్తరఖండలి వసంతప్రస్థాన సన్నాహము [illegible] కాలమునందు అర్రాసు, సిసాన్సు ముఖము [illegible] తనంతటతానే మరలుముఖము పెట్టి నూతనస్థానముల [illegible]చుకొనెను. ఆంగ్లసేనాని ముట్టడించుటకు నిర్ణయించుకొని [illegible] స్థానము శత్రువు స్వాధీనము చేసిన ప్రదేశమున కవతల నుండుటవలన [illegible] కలిగిన స్థితిగతుల ననుసరించి యతడు [illegible] సైనిక బలమునందు సులభముగ [illegible] లను [illegible]చుకొనెను.

అర్రాసు ముఖము

పడమటి రంగమునందు తాము అవస్కందనమును ప్రారంభించుటకు యేర్పరచుకొనిన తరుణమునకు ముందుగానే ఏప్రిల్ 9 వ తేదిని ఆంగ్లులు అవస్కందనమును ప్రారంభించిరి. కాని ఆంగ్లులకు తమ యవస్కందనము ప్రారంభమైనప్పటినుండియు వర్ష ప్రతిబంధము కలిగియుండెను. ఏప్రిల్ 9 వ తేది వరకును యెండ కాయుచు వచ్చి ఆనాటి ప్రాతఃకాలమునందు వర్షము ప్రారంభమై సాయంకాలమునకు కాలము [illegible] పూర్తిగ మారిపోయినది. పిమ్మట కొంత కాలమువరకును మంచు పడుచుండెను; [illegible] హోరుమని గాలి వీచుచుండెను. [illegible] మునకు ప్రతిబంధకము [illegible] యుండెను. అవస్కందనము [illegible] దినములకు ఆంగ్లులకు [illegible] గమనములు దీర్ఘమై వారికి [illegible] కష్టము కలుగుటయు, [illegible] వలసిన శతఘ్నిదళములు [illegible] జరిగి, శత్రువు [illegible] వారు ప్రతిక్రియ చేయుటకు మార్గము [illegible] 20 మైళ్ల ముఖమునందు 6 మైళ్లు [illegible] ముఖమున దవస్కందనమును ప్రారంభి[illegible] తటమునందు ఆంగ్లులు వశపరచుకొన[illegible] తెల స్వాధీనమయ్యెను. ఏప్రిల్ 9 వ [illegible] అర్రాసు యుద్ధము మే 5 వ తేదిలో [illegible] లకు సాహాయ్యకారిగ [illegible] జూను నెలయందు చాల [illegible] వచ్చిరి. అర్రాసు యుద్ధఫలితముగ ఆంగ్లులకు 60 [illegible] ప్రదేశము స్వాధీనమైనది: 20 వేల [illegible] దొరికిరి; చిల్లర యుద్ధద్రవ్యములమాట [illegible] 257 [illegible] వశమైనవి. వానియందు 98 పెద్ద శతఘ్నులు [illegible] ఆంగ్లులకు స్వాధీన మగుట వలనను వారి సేనాపతు[illegible]

పరాసుల అవస్కందనము

అర్రాసుయుద్ధము ప్రారంభమైన వారములోనములకు [illegible] సులు ఎయిను తటమునందును సాంపెనునందును అవస్కందనము నుప క్రమించి యుండిరి. కొంచెమించుమించుగ నేక కాలమునందు ఆంగ్ల పరాసు లిద్దరు నవస్కందనము ప్రారంభించుట [illegible] ఆంగ్లముఖమునుండి సైనికులను పరాసురంగమునకు [illegible] వీలు లేకుండెను. కాని పరాసుల కక్కడ [illegible] నిరోధమును కలిగించుచు వచ్చిరి. నెలల తరబడి ప్రబలయుద్ధము [illegible]గినగాని శత్రుసేనలబలము తరిగి ఆంగ్లపరాసుల [illegible]గమనము త్వరితముగ సాగిరాదని వ్యక్తమైనది. మే 6 వ తేదిని పరాసులు [illegible] డె-మె యందు శత్రువులను తెలపడియుండిరి. [illegible] దంతటితో వసంతకాలపు యుద్ధప్రస్థానము ముగిసియుండెను. పరాసుల యవస్కందనముతో యుద్ధప్రస్థానమునందు [illegible] నని తలచినవ్యవస్థ ఫలప్రదమై యుండలేదు. కాని ఆ ప్రస్థాన [illegible] పరలవలన కలిగిన ప్రయోజనములనుబట్టి [illegible] ధైర్యమును, బలము నుదయించుటకు నవకాశము కలిగినది.

ఫ్లాండర్సు యుద్ధము

ఉత్తరఖండమునందలి దక్షిణభాగమునందు ఆంగ్లపరాసుల అవస్కందనము జరుగుచుండిన కాలమునందే ఫ్లాండర్సు యుద్ధమున

పంటపొలా న్పొరాను గనుగు చుండెను. ఫ్లాండర్సునం దవస్కందనమును జరు గుచుండుటయందు మెసెన్సు వెస్టుషీటు గుట్టయు తత్ప్రాంత ప్రదేశమును ఆంగ్లుల వశమైనగాని యుద్ధవ్యవహారముల కనుకూలము కాదు. మెస్సీను వర్టు మెయిన్సుకు ఆర్మెంటీసు, వైప్రెసుపట్టణములకు మధ్యనుకలవు. మెస్సుషీటు, మెస్సీన్సుప్రాంతములు శత్రువులవశమునం దుండుటవలన వారు యుద్ధనవ దేశమునందుండి వైప్రెసుపట్టణమును వైప్రెసు ప్రస్థమునందలి ఆంగ్లసైనికపంక్తులను శతఘ్నులతో బాదుటకు వీలు కలిగి అక్కడి సముదాయదుర్భరమై యుండెను. శత్రువు ఆ ప్రాంతపుగుట్ట లను దుర్గములగా బలపరచుకొని రెండుసంవత్సరములనుండియు తన శక్తినంతయు అక్కడ వినియోగించి తన సేనాముఖమునందు వానిని బురు జులుగా నుపయోగించుకొనుచుండెను. ఆ గుట్టలకు రెండున్నర మైళ్ళ దూరమునందు గల మెస్సీన్సు వరకు ప్రాంతమును పట్టుకొనుటకు ఆంగ్లులు జూను 7 వ తేదిని 9 మైలుల ముఖమునందు శత్రువును ముట్టడించిరి. ఒకదినములోపలనే ఆంగ్లసైనికులా ప్రాంతమును వశపరచుకొని 7200 మంది జర్మనుసైనికులను బందీలుగ పట్టుకొనిరి; 70 ఫిరంగు లును వీరిచేతులకు స్వాధీనమాయెను. వైప్రెసుపట్టణమునకు తూర్పుభాగ మునందును ఉత్తరభాగమునందును ఆంగ్లేయులు ప్రారంభింపదలచిన యవ స్కందనమునకు మెస్సీన్సు యుద్ధము ప్రాథమికమైనది. [illegible] యనుగుణముగనుండిన [illegible] స్టీనుస్ట్రీటు గిగువవాకును గల 15 మైలుల ముఖమునందు ఆంగ్లులు ముట్టడించి, అందు ముఖ్యముగ రోల్బరు - జాండవ్పూరుమార్గము మొదలు బోసింగి వాకువుగల 7½ మైళ్ళ ప్రాంతమునందు శత్రువును బాదవలయునని సంకల్పించి యుండిరి. ఫ్లాండర్సు యుద్ధము జూలై 31 వ తేదిని ప్రా రంభమై నవంబరు మాసాంతమువరకును జరిగెను. ఈ దినమునందు ఆంగ్లసైనికులు జర్మనుల ప్రతిముట్టడి కోర్వలేని వశపరచుకొనిరి. ఫ్లాం డర్సు యుద్ధమునందు జర్మనులకు [illegible] అగ్గ్రాసు యుద్ధమునందువలెనే వారికి [illegible] తోడ్పడెను. అంతవరకును జర్మనుల స్వాధీనమునందుండిన యుత్తమప్రదేశమును ఆంగ్లసైనికులు వశ పరచుకొనుచుండగా తురవచ్చుటచే వర్షము కురియుటవలన జలమయమైన నిమ్నప్రాంతమునందు దుర్గము లేర్పరచుకొనవలసి వచ్చియుండెను. ఆ సున్నపునేలయందు ఫిరంగిగుండ్లుపడి, పెద్దపెద్ద గోతులుపడి, యవి జలముతో నిండిపోయి యుండెను. గొయ్యి, నేలకూడ జలమయమై పోయియుండుటచే నేది గుండెకో నేది దుర్గమో నిర్ణయించుటకు వీలు లేకుండెను. అట్టి యవాంతరములచే ఆగస్టుమాసమునందు యుద్ధ మునందు విలంబనమేర్పడి, శత్రువు మిత్రమండలి అవస్కందనమునందలి ప్రగాఢ వేగమువలన కలిగిన సంగపాటునుండి తప్పించుకొని, సైనికు లను బలపరచుకొనుటకు వీలు యేర్పడియుండెను. ఆగస్టుమాస మధ్య మునందు యుద్ధమునందు ప్రతిపర్యాయము, శత్రువు నూతన రక్షణ తంత్రము నవలంబించి యుండెనని వ్యక్తమైనది. మామూలుగ ప్రథమ సైనికశ్రేణియందు చాలమంది సైనికులనుంచి, శత్రువును యెదిరిం చుట జర్మనుల యాచారమై యుండెను. సోము యుద్ధారంభమునుం డియు నాటినుంచి యుద్ధములందు, అవస్కందనతంత్రమునందు కంటె రక్షణతంత్రమునందే సైనికుల కెక్కువనష్టము కలుగునను సిద్ధాంత మేర్పడినది. జర్మనుసైనికు లెంతటి బలీయమైన స్థానముల నాక్ర మించుకొనియున్నను మిత్రమండలి దాకిడికి వారు నిలువజాలరని సోము యుద్ధమువలన తేలినది. అట్టిది ప్రథమ సైనిక శ్రేణియం దెక్కువ సైనికులనుంచి నష్టపోవుటకు జర్మను లెంతకొప్పుకొందురు? కావున వారు ప్రథమ శ్రేణియం దల్పసైనికులను మాత్రము శత్రువు ముట్టడిని చీకాకుపరచుటకునుంచి, వెనుకటి సైనిక పంక్తులందు మిగి లినంత సైనికులను నిలువబెట్టి యదను వచ్చినప్పుడు శత్రువుపైబడను ప్రయోగించి తమ సేనాముఖమును రక్షించుకొను నూతన తంత్రము నవలంబించిరి. వైప్రెసునకు తూర్పుభాగమునందు ఆంగ్లు లవలంబించిన యవస్కందనమునందు జర్మను లీ రక్షణతంత్రమువలనను మిత్రమం డలి పురోగమనమును కొంతవరకు నాపగలిగినను వారు అవస్కందనము నందు త్యజించిన స్థానములను పట్టుకొనలేక పోవుచు వచ్చిరి. జర్మ నుల నూతన రక్షణతంత్రము కాలక్రమమున ఫలప్రదమై యుండక పోవుటవలన వారు 1917 వ సంవత్సరాంతమునందు దానిని విసర్జించి రని చెప్పుదురు. సెప్టెంబరు మాసాంతమునందు యుద్ధము తిరిగి ప్రారం భమై నవంబరు 10-వ తేదివరకును జరిగి, పావంచేలు, గొడ్బెర్గులు ఆంగ్లులకు స్వాధీనమైనవి. ఫ్లాండర్సు అవస్కందనము మూడున్నర మాసములు జరిగి 24065 మంది సైనికులు బందీలుగ వీరిచేతుల వశ మైరి. 74 శతఘ్నులును, 941 మర ఫిరంగులును, 138 పొట్టి ఫిరంగు లునుకూడ ఆంగ్లుల వశమై యుండెను. 1917 - వ సంవత్సరము నందు ఏప్రిల్ 9 మొదలు ఫ్లాండర్సు యుద్ధానంతరము వరకును మొత్తము మీదను 57,976 మంది సైనికులు విదేశీలకు బందీలుగ దొరికిరి. వారియందు 1290 మంది సైనికోద్యోగులు గలరు. 1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రమండలి సేనాధ్యక్షులు సమావేశమై నిర్ణయించుకొనియుండిన ప్రస్థాన ప్రణాళికకు 1917 వ సంవత్సరమునందు నిజముగ యుద్ధమునందు సంభవమైన వ్యవస్థకును చాల వ్యత్యస్తము కలిగియుండెను. వారక్కడ తీర్మానించియుండిన యేకకాల సంయుక్తావస్కందనము పని పట్టినప్పుడు స్థిరపడి యుండ లేదు. రుష్యా సేనలు వసంతోదయముతో విజృంభించి శత్రువును భం జింప గలిగినను చివరకు తలవని తలంపుగ సేనలు నిరుత్సాహము నొంది అవి మిత్రమండలికి చేయవలసిన సాహాయ్యమును చేయలేక పోయినను, శత్రువు తన సేనల నక్కడనుండి మరలించుటకైనను ప్రతిబంధకము కలిగింప లేకపోయినవి. ఇటలీదేశము అవస్కందన మునకు సిద్ధముగాక పూర్వమే ఆంగ్ల ఫ్రాన్సు సేనలు పశ్చిమ రంగము నం దవస్కందనము ప్రారంభింపవలసి వచ్చెను. తరువాత మిత్రమండలి శత్రువును భంజింపగలిగినను, దురదృష్టముచే ఇటలీ వారికి శత్రువులవలన శీతకాలమునందు విశేషమైన యొత్తిడికలిగి, తాము పడమటి రంగము నందు ప్రారంభించిన యవస్కందనము పూర్తిగాకమునుపే వారికి తమ రంగమునుండి, కొంత సేనను మరల్చి ఇటలీవారికి సహాయముగ పంపవలసి వచ్చినది. అట్టి యనివార్యమైన యసందర్భములవలన ఆంగ్ల పరాసులు తలచినదానికంటె విశేషభారమును వారు మోయవలసి

వచ్చెను. శత్రు వా కారణములవలన మిత్రమండలి ప్రస్థానములకు తాత్కాలికముగ నైనను ప్రతిక్రియ చేయగలిగి, పరాజయము నుండి తప్పించుకొని యుండెను.

కాంబ్రెయి యుద్ధము

ఆంగ్లపరాసులు ఫ్లాండర్సు, అర్రాసు, షాంపేను ప్రాంతములందును, ఎయిను తటమునందును శత్రువును ముట్టడించుటచే సేనారంగమునందలి వడిపరముఖములను బలహీన పరచి, శత్రువు ఆంగ్లపరాసులను ప్రతిఘటించుటకై యా ప్రాంతములయందు తన సేనలను కేంద్రీకరణము చేసియుండెను. తత్కారణముగ ఆంగ్లులు దుర్బలమైన శత్రుముఖమును ముట్టడించుటకు సంకల్పించి కేంబ్రెయి ముఖమును తమ ప్రస్థానరంగముగ నిర్ణయించి నవంబరు మాసాంతమునందు యెదిరించిరి. ముట్టడి జరుగునని శత్రువునకు తెలియకుండ రహస్యముగ యుద్ధమును ప్రారంభించవలయు నని ఆంగ్లసేనాని ముఖ్యోద్దేశమై యుండెను. ముట్టడికి ముందుగ శతఘ్నులనుండి ఆంగ్లు లగ్నివర్షము కురిపించియుండలేదు. ఆంగ్లులు నూతనముగ నిర్మించియుండిన "టాంకు" లని వ్యవహరించు మన్న యుద్ధోపకరణములవలన శత్రుకంటకములను సంరక్షించుచుండిన ఇనుపతీగెలను నరికివేసినపిమ్మట శతఘ్నులనుండి యగ్నివర్షము కురిపించి పదాతిసేనలు ముందునకు పోయిన యనంతరము అశ్వికులు వారికి మద్దతుగ వెళ్లినట్లు వా రేర్పరచిరి. ఆంగ్లసేనాని సంకల్పించిన ప్రస్థానతంత్రమంతయు సరిగనే జరిగియుండెను. గోనెలు తూర్పుభాగము మొదలు నార్డు కాలువవరకును గల 6 మైళ్ల ముఖమునందు నవంబరు 20 తేదిని ఆంగ్లులు జర్మనులను ముట్టడించి ఆనాటి సాయంకాలమునకు జర్మను లొకటివెనుక నొకటి మూడువరుసలుగ కట్టియుండిన కందకావళులను విశాలమైన ముఖమునందు భేదించి 4½ మైళ్లు ముందునకు వెళ్ళిరి. 21 వ తేదిని ఆంగ్ల సేనలు ప్లెసుక్వీరు, లీ-కీ-డీ-విగ్నీ, అన్నాగ్రామములను పట్టుకొని ముట్టడి ప్రారంభించియుండిన ముఖమునం దంతటను ముందునకు వెళ్లినవి. కాని అప్పటికే జర్మను సేనల నిరోధము బలపడుచుండెను. ఆంగ్లులు పట్టుకొనిన ప్రదేశముల ప్రయోజనము బౌర్లను వనమును, పట్టణమును వశపరచుకొనుటవలన వృద్ధి కాగలదు. అవి శత్రువశమునందే కలవు. వానిని స్వాధీనము చేసికొనుటకే చివరకు ఆంగ్లసేనాని నిశ్చయించియుండెను. ఇటలీరంగమునందలి విపద్దశయు శత్రువు వెనుకకుమరలుటకు సంకల్పించినట్లగపించుటయు ఆంగ్లసేనాని నిశ్చయమును మరింతబలపరచియుండెను. అప్పు డాంగ్లసేనలు మహాపరాక్రమముతో బౌర్లను వనమును పట్టణమును ముట్టడించి యెడతెగకుండ నైదుదినములు యుద్ధముచేసి బౌర్లనుపర్వతముమీది యొక బలీయమైనస్థానము నాక్రమించుకొనగలిగినను ఆప్రాంతపు సంరక్షణమునకు యోగ్యమైన ప్రదేశమును వశపరచుకొనలేకపోయి యుండెను. అప్పటికి ఆంగ్లులు 10500 మంది ఖయిదీలను పట్టుకొనిరి; వారికి 142 శతఘ్నులు దొరకినవి. నిరంతర యుద్ధమువలన జనించిన శ్రమచే ఆంగ్లసైనికు లప్పటికి అలసిపోయి యుండిరి. నవంబరు 31 వ తేదిని జర్మనులు వెండుహూయిలు గొనెలియు మాస్నీరువరకును వ్యాప్తమైన 10 మైళ్ల ముఖమునందు ఆంగ్లులను ముట్టడించి బోనావిగుట్ట ఉత్తరప్రాంతమునందును, గోనెలు ప్రాంతమునందును వారి పదాతిసేనలు వేగముతో వచ్చి పడుటవలన ముట్టడి ప్రారంభమైన దని గ్రహించుటకు పూర్వమే ఆంగ్లసేనను భేదించుటకు వీలుకలిగిన ట్లగపడుచున్నదని హేగు వాని తాను ప్రకటించియుండిన యుద్ధకథనమునందు సూచించియున్నాడు. జర్మనుల పురోగమన మతివ్యాపితముగ జరిగియుండెను. విల్లర్సు, గ్యూస్లేను, గోనెలు, బోనావి, గౌజకోర్టు గ్రామములు వారికి ఆరంభమునందు స్వాధీనమైయుండెను. అప్పు డాంగ్లసేన లక్కడ శత్రువును ప్రతిఘటించి వాని పురోగమనము నాపినవి. సేనాముఖమునందలి యుత్తరభాగమునందు ఫొంటెయిను మొదలు మూవ్రెలు కాప్పువరకునుగల రంగమునందు కొంతగంటల యనంతరము జర్మనులు ముట్టడించుట కారంభించిరి. అక్కడను ముట్టడించవలయుననియే జర్మనుల ప్రధానోద్దేశము. వారు తమయుద్దేశము నెరవేర్చుటకు పట్టుదలతో ప్రబలసేనతో ఆంగ్లుల నెదిరించిరి. వైప్రసు మొదటి యుద్ధమునందువలెనే కేవలము సైన్యబాహుళ్యముచే శత్రువులను జయింపవలయునను యుద్దేశముతో నక్కడ వా రాప్రాంతమునం దొక దినమున అయిదుసారులు ముట్టడించిరి. పదాతిసైనికులు వరుసలుకట్టి తరంగములవలె వచ్చిపడిరి; ఒక సమయమునందు జర్మను పదాతిసైనికులు నొకరి తరువాత నొకరు 11 వరుసలుగవచ్చి సేనాముఖమునందు ముట్టడించిరి. జర్మనుసైనిక తరంగములు ఆంగ్లశతఘ్నులనుండగు మంచుకరణి కరగిపోవుచుండెను. డిసెంబరు 4వ తేది వరకును ఉభయపక్షములకును తీవ్రయుద్ధము జరిగెను. ఆంగ్లులు చివరకు బౌర్లను ప్రాంతమును త్యజించి వెనుకకువచ్చిరి. ఆ మూడువారముల యుద్ధమువలనను ఆంగ్లులకు 11 వేలమంది ఖయిదీలు లభించుటయేగాక హిండెనుబర్గు సేనాముఖమునందలి కొంత ప్రాంతమును పట్టుకొనగలిగిరి. కేంబ్రెయియుద్ధమున నాంగ్లులకు ప్రథమమందు కలిగినవిజయ మెందుకు కార్యకారి కాలేదో స్థలాంతరమున సూచీముఖ ప్రస్థానమునందలి మంచి చెడ్డలను విమర్శించిన సందర్భమున దుదహరించి యుంటిమి. ఇటలీరంగమునకు పంపనెంచిన సేనలను జర్మనులు కేంబ్రెయి యుద్ధమునందు వినియోగింపవలసి వచ్చుటచే ఇటలీవారు ప్యావీ నదీప్రాంతమునందు నిలద్రొక్కుకొనుటకు యత్నించిన సమయమునందు వారికి కేంబ్రెయి యుద్ధము పరోక్షముగ తోడ్పడియుండెనని చెప్పుటకు సందేహింప పనిలేదు. యుద్ధారంభమునందు నాలుగైదు మాసములకు జర్మనుల పురోగమనము మందగించి యుద్ధవ్యవస్థ రానురాను పూర్వాచారయోగ్యమైన బహిరంగ యుద్ధముగాకను రక్షణలక్షితమైన దుర్గయుద్ధముగ మారిపోయి యుండెను. కాంబ్రెయి యుద్ధమునందు జర్మనులు బహిః ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనతో ప్రతిఘటించిరని చెప్పవచ్చును.

ఇటలీరంగము

1917 వ సంవత్సరము అక్టోబరు మాసమునందు జర్మనులు ఇటలీ సేనాముఖమునందలి దుర్బల ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనలతో ముట్టి

డించి జూలియను ముఖమును కాపొరెటో పట్టణముయొద్దను భేదించి, [illegible]యుచి, వెనిషియా మైదానములందు దండెత్తుటకలనను తలుపని తెలుపుటను ఇటలీ[illegible]నందలి రణప్రస్థానము సంక్లిష్టమై కొంతకాలము ప్రపంచమునకు ఆశ్చర్యము కలిగించియుండెను. ఇటలీ ఆస్ట్రియా సరిహద్దు ప్రదేశము స్విట్జర్లెండు మొదలు జూలియను ఆల్ప్సువరకును వ్యాప్తమైన ప్రదేశమంతయు 7 వేలు మొదలు 10 వేలవరకును ఎత్తైన పర్వతములచే నిబిడీకృతమైయున్నది. ఎటోషు నదీప్రాంతమునందలి సరిహద్దు ప్రదేశమునందు తప్ప మిగిలిన ముఖము సైనిక వ్యూహముల కనుకూలముగ నుండలేదు. జూలియను ఆల్ప్సు ప్రాంతమునకు, ఎడ్రియాటికు సముద్రమునకు మధ్యను వ్యాప్తమైన సరిహద్దు ప్రదేశమునందు కొండ లంత యెత్తైనవిగ లేకుండుటవలన నక్కడ విశాల ముఖమునందు వ్యూహాన్వితమైన యుద్ధములకు వీలుకలదు. సరిహద్దునందలి కుడిభాగమునందు శైలము ([illegible]ంటినో) ప్రస్థము ఇటలీయందలి వెనిషియా[illegible] మైదానమునందు [illegible]చ్చి వప్రమువలెనున్నది. శైలమునందు సరిహద్దును దాటిపోగలమార్గములు పశ్చిమభాగమునందు స్వల్పముగనున్నవి; తూర్పుభాగము గమనాగమనయోగ్యముగ నున్నది. సరిహద్దు మధ్యభాగమునందు కార్నికు కొండలు కలవు. ఆ ప్రాంతము యుద్ధమున కనుకూలము కాదు. జూలియను ఆల్ప్సు ప్రాంతమునందలి కొండలు ట్రెంటినోయందలి కొండలకంటెను, కార్నికు కొండలకంటెను చాల చిన్నవి. అక్కడ కనుమనుండి సేనల రాకపోకలకు సులువుకలదు. ఇటలీవారు యుద్ధారంభమునుండియు జూలియను ముఖమునందలి కనుమలను తమ స్వాధీనమందుంచుకొని, నానా శ్రమలు పడి ఐసాంజోరంగమునందు ముందునకుపోయి గోరిజియాను స్వాధీనము చేసికొనిరి. కార్సో ప్రస్థమునందు ఇటలీవారికి పురోగమనము కలిగియుండెను. ట్రీస్టుపురమును వశపరచుకొనుటకు దారి యేర్పడినదని ఇటలీవారు నమ్మియుండిరి. సెప్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీవారు ఐసాంజోముఖమునందు [illegible] ప్రారంభించిన అవస్కందనమును సమాప్తిచేసి [illegible]మునందలి [illegible] స్థానములను బలపరచుకొని బైనిజ్జా ప్రస్థమును వశపరచుకొనిరి. ఇటలీవారు ప్రస్థానమునందు ఆస్ట్రియాను సైనికులను భంగించి, చాలనష్టమును కలిగించిరి. ఆస్ట్రియావారు ఆ యుద్ధములందు లక్షమంది సైనికులకు పైగ నష్టపోయియుండిరి. వారి సన్నిగ్గా శతఘ్నులుకూడ నష్టపోయినవి. ఇటలీ సేనలు విజృంభించి విజయమును గాంచుచుండినప్పుడు గెలీషియారంగమునుండి విముక్తులైన సైనికులువచ్చి ఆస్ట్రియాకు పరాజయము కలుగకుండ తప్పించిరి. ప్రస్తుతమునందు ఆస్ట్రియా ఇటలీ దేశములకు జరిగిన యుద్ధములందింతవరకును ఇటలీసైనికులు తమ ఆధిక్యమునే ప్రకటించిరి. సెప్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీవారివిజయయాత్ర ముగిసినది. అక్టోబరునందు వర్షములు కురుచుపడి రణరంగము బురదతో నిండి [illegible] యుద్ధము జరుపుటకు వీలుండదని ప్రతి[illegible]వారును నమ్మియుండిరి. అట్టి స్థితియందు ఆస్ట్రియావారును జర్మనులును కొండలచాటున ఫిరంగులను సైనికులను నిలువజేసిరి. శత్రువులు ముట్టడించెదరని ఇటలీవారికి తెలిసి జూలియనుముఖమునందు కుడి, మధ్యభాగములందు చాలసేనలను కేంద్రీకరణము జేసిరి. జూలియను రంగమునందు కుడి మధ్యముఖములు, బైనసిజ్జా మొదలు సముద్రమువరకును, ఎడమభాగము కానాలే మొదలు సెబ్బోవరకును వ్యాప్తమైయున్నది. ఆ ముఖమునందలి ఇటలీసేనల ఎడమభాగము బలహీనముగ నుండెను. ఆ దుర్బలస్థానమునందు శత్రువులు ఇటలీవారిని ముట్టడించి వారి రెండవసైన్యమును లొంగదీసి 20 మైళ్ళముఖమునందు వర్షము కురియుచున్నప్పుడు ఐసాంజో నదీ పశ్చిమభాగమునందలి కాపొరెటో పట్టణమును దొమ్మిచేసి పట్టుకొని, స్పావా సెల్లారు కనుమలోనుండి, ఇటలీ సైనికపంక్తిని భేదించి వెనిషియా మైదానమునందు ప్రవేశించిరి. అక్కడ విజేతల సైనికులు రెండుభాగములై ఒకభాగము స్టాకేష్కీ పర్వతము వైపునకును, మరియొక భాగము రోబికు వైపునకును దారిచేసికొని ముందునకు వెళ్లిరి. ఇటలీకొండల దిగువభాగమునందు గలస్థానము సమప్రదేశమగుటచే శత్రు పురోగమనము నాపుటకు సులువైన రక్షణస్థానములు లేకుండెను. ఆ ప్రాంతమునందు ఎటోషు, ప్యావీ, లివేనియా, టాగ్లిమెంటోనదులు సమరేఖలుగ నొకటి తరువాత నొకటి ప్రవహించుచున్నవి. కొండలయందు చెదరిపోయిన ఇటలీసైనికులు మొదట టెగ్లిమెంటోనదీ ప్రాంతమునందు శత్రువును నిరోధించి, శత్రువుల యొత్తిడి వృద్ధియైన కొలదిని మెల్లమెల్లగ లివేనియా నదీప్రాంతమునకును, అక్కడినుండి, ప్యావీనదీ ప్రాంతమునకును చేరి, యచట శత్రువుల పురోగమనము నరికట్టి ట్రెవిసో, వెనిసు పట్టణములను రక్షించిరి. అంతటితో శత్రువు లలసిపోయి ముందునకు రాజాలకపోయిరి. తమ గమనాగమనములు దీర్ఘమై పురోగమనము దుర్ఘటమగుటచే శత్రువు లక్కడ కందకములను నిర్మించుకొనిరి. ఇటలీవారు ప్యావీనదియందు శత్రువులను నిరోధించుటకు మిత్రమండలి సైనికు లక్కడ విశేషముగ తోడ్పడిరి. ఇటలీవారికి 1½ లక్షలమంది సైనికులు నష్టపోయి యుందురు. వారికి వెయ్యి ఫిరంగులుకూడ నష్టమైయుండును. ఇటలీవారి రెండవ సైన్యము లొంగిపోయి, బలముగ నిరోధించక పోవుటవలన ఇటలీపై దండెత్తుటకు శత్రువులకు వీలు కలిగినదనియు జర్మనులు కేవలము మాయోపాయముచే ఇటలీ సైనికుల కొందరి మతిచెరచి, రెండవసేనను లొంగదీసిరనియు కొన్ని వార్తలు తెలిపియుండెను. కారణము లెవ్వియైనను రెండవసేన శత్రువులకు దారియిచ్చిన మాట వాస్తవము. శత్రుసేనలు ఇటలీ మైదానమునందు ప్రవేశించుటవలన ఇటలీవారి బలముజ్వలితమై వారి యందలి కలతలు పోయినవి. ఇటలీకి కలిగిన భంగపాటువలన యుద్ధము దీర్ఘమైనది కాని శత్రువునకు విజయము కలుగలేదు.

రుష్యారంగము

“రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్జనమున కెట్టు సాహాయ్యభూత మగునదియు ముందు వ్యక్తము కావలసియున్న”దని పింగళ సంవత్సరపు సంచికయందు మేము నుడివియుంటిమి. రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్జనమునకు తోడ్పడుటకు బదులు దేశమునం దంతఃకలహములను వృద్ధిచేసియుండెను. ఆ

పరివర్తనము చిరకాలమునుండి, దేశమును పాలించుచు వచ్చిన యధికారమును నిర్మూలమును చేయగలిగినది గాని స్థిరమైన ప్రభుత్వము నేర్పాటు చేయలేక దేశమునందు ద్రోహానలమును విజృంభింపజేసెను. దేశమునందు ప్రభుత్వవిధానము పోయి కల్లకల్లోలము ప్రారంభమైన వెనుకను సేనలయందుండవలసిన శిక్షణము విలుప్తమై చివరకు వారు రణరంగమును త్యజించుటకు కారణభూతమయ్యెను. పరివర్తనారంభమునందు రష్యా సైనికులు రణరంగమునందు విజృంభించిరి. జూలై మాసాదియందు వారు గెలీషియా తూర్పుభాగమునందు 20 మైలుల ముఖమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి 28 వేల శత్రుసైనికులను ఖయిదీలుగ పట్టుకొనిరి. వారు శత్రుముఖమును ఛేదించివేసిరి అప్పటికింకను దేశమునందుదయించియుండిన కల్లోలము సైన్యహృదయమును పరివేష్టించి యుండలేదు. తరువాతను స్థితిగతులు తారుమారైపోయెను. శత్రువులను నిర్జించుటకు వినియోగపడవలసిన బలమునంతయు విద్రోహులు దేశమునందలి ప్రజలను నిర్జించుటకును, సైన్యమును నిర్మూలము చేయుటకును వినియోగించిరి. రష్యను సైనికులు స్వల్పకాలము మాత్రము శత్రువులను ప్రతిఘటింపగలిగిరి. తరువాతను వారు తండోపతండములుగ రణరంగమునుండి, నిష్క్రమించుటచే శత్రువు అనాయాసముగను నిర్భయముగను ముందునకువచ్చి దేశము నాక్రమించుకొని యుండెను.

ప్రత్యేకసంధి

రష్యాసామ్రాజ్యము స్వార్థపరాయణులగు విద్రోహులవశమై దేశమునందు భిన్నోద్దేశములు ప్రబలి వివిధరాష్ట్రముల కుండవలసిన సంఘీభావము నశించిపోయెను. ఫిన్లండు పరగణా ప్రత్యేకస్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించియుండెను. ఉక్రెయిను తిరుగబాటుచేసియుండెను. ప్రజలయందు దాహాకారములు బయలుదేరెను. ప్రజలతిప్పలు వృద్ధియైనకొలదిని వారు ప్రత్యేకసంధిని కోరుటకంటె నుపాయాంతరము లేకపోయెను. శత్రువును ప్రతిఘటించుటకు సైన్యములు లేవు. జర్మనులు దేశమునందంతఃకలహములను వృద్ధిచేసి లాభమును పొందదలచిరి. రష్యాయందలి ప్రజాభావమును తిరస్కరించి తమయుద్దేశముల నెఱవేర్చుకొనుటకు కనిపెట్టుకొనియుండిన జర్మనులకు సమయము దొరకి తమ కన్యరాజ్యాక్రమణముతో నిమిత్తములేదని నమ్మించి సంధిప్రయత్నములకు రష్యనులనుదింపి పనిపట్టినప్పుడు వారిని వంచించిరి. రష్యనులలో కొందరికట్టి యుత్కృష్టభావము లున్నను అసహాయస్థితికి వచ్చినప్పుడు వారు జర్మనుల కుతంత్రమునుండి వినిర్ముక్తులు కాలేకపోయిరి. చివరకు జర్మనులు తెలిపినషరతుల కన్నిటికిని వారంగీకరింపవలసివచ్చెను. పోలండు, లిథోనియా, ఇస్తోనియాలను, బాల్టికు సముద్రము నంటియుండిన పరగణాలను జర్మనులకు వారిచ్చివేసిరి. రష్యనుల ప్రత్యేకసంధివలన తూర్పు రణరంగమునందలి జర్మను, ఆస్ట్రియా సేనలు ఇటలీ, పశ్చిమరంగములకు వచ్చుటకు వీలు కలిగినది. రష్యాయందలి ఆస్ట్రియా జర్మను ఖయిదీలును విడుదలయై సేనలలోచేరుటకును వీలైనది. అందువలనను మిత్రమండలి పోరాడుచున్న ఫ్రాన్సు బెల్జియము ఇటలీరంగములందలి శత్రుసేనలు బలపడినవి. శత్రువునకీలాభము తిలువనితలంపుగ కేవల మదృష్టవశమువలన కలిగినను అమెరికా తన ప్రబలసేనతోను, నావికాదళముతోను, అతులమైన సంపత్తితోను మిత్రమండలిపక్షమునందు చేరుటవలన అందలి ప్రయోజనము వ్యర్థమైనదని చెప్పకతప్పదు అమెరికావారు తమసేనలను తయారుచేసి రణరంగమునకు పంపుటయందు విలంబమేర్పడుకాలమునందు శత్రువునకు తాత్కాలికముగ ఆధిక్యము కలుగవచ్చును గాని చిరకాలము నిలుచునది కాకపోవుటచే యుద్ధపర్యవసానమునందది [illegible].

పాలస్తీనురంగము

పాలస్తీనునందలి దక్షిణప్రాంతమునందు 1917-వ సంవత్సరము అక్టోబరు 31-వ తేది మొదలుకొని నవంబరు 11-వ తేదివరకును జరిగిన యుద్ధప్రస్థానమునందు ఆంగ్లులు తురుష్కులను ఓడించి ఈజిప్టుదేశపు సరిహద్దుప్రాంతమునుండి [illegible] సుప్రసిద్ధరేవు స్థలమగు జాఫాపట్టణమును, [illegible] త్రాత్మకమును పవిత్రము నగు జరూసలేముపట్టణమును పట్టుకొనుటవలనను ఈజిప్టు విషయమై తురుష్కులు పన్నుచుండిన సంకల్పము స్వప్నతుల్యమైనది. ఆ ప్రాంతమునందు శత్రువు దూరముగ నుండుటచే సూయజు ప్రదేశము నిరపాయస్థితియందుండెను. పాలస్తీను దక్షిణభాగము సముద్రప్రాంతమునందు ఇసుకనేలయును, [illegible] తర్భాగమునందు నీటియిబ్బంది విశేషముగ కలదు. ఆక్రమణ సైనికుల గమనాగమనములకు యోగ్యమైన మార్గములు [illegible] ఆంగ్లసేనాముఖమునకు వెనుకభాగమునందు తురుష్క[illegible] గున్న రాఫాపట్టణమునుండి వెనుకనున్న [illegible] మును ఎల్ అరీషునుండి వాడీఘాజాకు పోవుమార్గమును తప్ప వేఱుమార్గములు లేవు. సేనాముఖమునందు యుద్ధముచేయు సేనలకు వెనుకనుండి 20, 30, మైళ్లదూరమునుండి నీటిని పంపవలసియుండెను. సేనాముఖమునందు కావలసియుండిన సామగ్రిని [illegible] కొని పోవలసియుండెను. అప్పటి యవసరములను పట్టి [illegible] లోహమార్గములను కూడ నిర్మించుకొనవలసియుండెను. ఆంగ్లసేనాముఖమునందలి తూర్పుభాగమునకు [illegible], ఇసానీ [illegible] ణములనుండి నీటియేర్పాటులను చేయవలసియుండెను. ఆంగ్లసేనాముఖము పశ్చిమమునుండి [illegible] గాజాపట్టణము [illegible] గామిలీపట్టణమువఱకును వ్యాపించియుండెను. తురుష్కుల ముఖము గాజాపట్టణమునుండి బీర్షెబా పట్టణమువఱకును [illegible] మార్గమును నాశ్రయించియుండెను. గాజాపట్టణము మొదలుకొని తురుష్కులు దృఢమైన దుర్గములను నిర్మించి చాలకాలము ముట్టడిని నిరోధించుటకు యోగ్యముగ నేర్పాటులను చేసియుండిరి. శత్రుముఖము 30 మైళ్లవఱకును, ఆంగ్లముఖము 22 మైళ్లవఱకును వ్యాపించియుండెను. శత్రువు సేనాముఖమునకు వెనుకను [illegible] లుండి ఏ ప్రాంతమునందు సేనలను కేంద్రీకరణము చేయవలసివచ్చినను అట్లు చేయుటకు వీలు కలదు. ఆరంభమునందు బీర్షెబా పట్టణమును వశపఱచుకొని అబుహరైరా, షెరియాలను ముట్టడించి వెనుకనుండి గాజాముఖమును పగల్చుట ఆంగ్లసేనాని ప్రస్థానతంత్రమై యుండెను. ప్రారంభమునందు బీర్షెబాపట్టణమును పట్టుకొనుటవలన ఆంగ్లసైనికులకు నీటి యిబ్బంది చాలవఱకు పోవునని ఆ సేనాని తలంచియుండెను. బీర్షెబాను వశపఱచుకొనుటవలన తురుష్కుల సైనికపార్శ్వము దుర్బలమై ఆంగ్లసైనికులు విశాలముఖమునందు యుద్ధముచేయుటకు వీలు కలుగును. ఆంగ్ల ప్రస్థానమును ముట్టడింపదలచినదియు నిర్ధారణముగ శత్రువునకు తెలియకుండుటకై గాజాపట్టణపు ప్రాంతమునందును తూర్పుముఖమునందును ఏకకాలమునందు ముట్టడించుటకు ఏర్పాటుచేసికొనిరి. ఆంగ్లులు జూలై మాసమునుండి అక్టోబరు నెలవఱకును యుద్ధమునకు తగిన సన్నాహములను చేయుచువచ్చిరి. ఆ కాలమునందు శత్రువును అలసభావము వహించియుండక తన సేనాముఖమునందలి సైనికబలమును వృద్ధి చేసికొని

[illegible]చుండెను. [illegible] మూలముగా [illegible] నడకను, నీటికిపోవునటువంటి రైలు మార్గములను శత్రువులు నిర్మించియుండెను. అపారమైన యుద్ధసామగ్రి [illegible] వచ్చుచుండెను. వీనిని బట్టి శత్రువు గాజా [illegible] నాముఖమును రక్షించుకొన దలచు [illegible] మున్నది. ఇట్టిసందర్భములందు ఆంగ్లులు అక్టోబరు 31-వ తేదిని [illegible] ఆక్రమించి [illegible] నుండియు దక్షిణము నుండియు [illegible] మధ్యప్రాంతమునందలి [illegible] [illegible] మైనటువంటి [illegible] గాజా ముఖమును [illegible] గాజా ముఖమును ఆంగ్లేయులు వశమైన [illegible] శత్రుసేనలు చెల్లాచెదరై ఒక [illegible] పార్శ్వమును [illegible] పార్శ్వము [illegible] మైనది. యుద్ధ మారంభమైన 15 దినము లకు ఆంగ్లులు [illegible] భాగమునందు [illegible]0 మైళ్లు [illegible], ఎడమ భాగమునందు 40 మైళ్లు [illegible] ముందుకు వెళ్లగలిగిరి. శత్రు [illegible] పట్టణము [illegible] ఆంగ్లేయులు [illegible]. [illegible] ప్రాంతమునకు పలా [illegible] శత్రు[illegible] [illegible] కొండలను [illegible] [illegible] సేనలకును సంబంధము కలిగి [illegible] వీలు కలుగును. సముద్రప్రాంతము నుండి ఆంగ్లులు యుద్ధసామగ్రిని [illegible] నాముఖమునకు చేర్చవలసియుండెను. రైలుమార్గములను త్వరితముగ వేయవలసి యుండెను. [illegible] ప్రస్థానమునకు [illegible] యుద్ధమునందు [illegible] టవసరమైయుండెను. [illegible] జరూసలేములకు [illegible] నొక [illegible]మార్గము కలదు. [illegible]నుండి [illegible] సేనలకు [illegible] వెనుక ఒండ్లు [illegible] [illegible]ములు కలి[illegible]. [illegible] ముందుకు జారి చేసికొని [illegible] దళము [illegible]పైన [illegible] దళము ఉత్తరమునుండి [illegible] పై [illegible] వచ్చెను. అప్పటికి [illegible] జరూసలేముమార్గమును ఆంగ్లులు [illegible] నిరుకులు [illegible]. జరూసలేము చుట్టును శత్రువులు నిర్మించిన రక్షణసాధనము [illegible] విజేతలకు స్వాధీనమగుచుండెను. అక్కడి శత్రుసేనలు [illegible]స్థానములను కాపాడుకొనుటకు వీలులేక జరూసలేమును త్యజించి మరలిపోయినవి. డిసెంబరు 11 వ తేదిని ఆంగ్లులాపట్టణమునందు ప్రవేశించిరి అక్టోబరునుండియు జరిగిన యుద్ధమునందు 12 వేల మంది తురుష్కసైనికులు విజేతలకు వశమైరి; [illegible] మందుసామగ్రియు వశమైయుండెను. జార్డనునదీప్రాంతమును దాటిపోయిన ఆంగ్లసైనికులకు కొంతనిరోధము కలిగి [illegible]సాల్టుపట్టణమును త్యజించిరి. అందువలనను జార్డను నదీప్రాంతమునందలి సేనలలో చాలభాగమును ఆంగ్లులు వెనుకకు మరలించియున్నను నదీ తూర్పుభాగము వారి స్వాధీనములోనే కలదు. జార్డను తూర్పుభాగమునందు తీవ్రయుద్ధము జరుగుచుండెను. ఆంగ్లులు జార్డనునది తూర్పుభాగమునకు రెండుపర్యాయములు వెళ్లిరి. రెండుసారులును వెనుకకు మరలవలసివచ్చినది. అంతకంటెను ఆ ప్రాంతమునందలి యుద్ధసమాచారము తెలియుటలేదు.

మెసపొటేమియా రంగము

మెసపొటేమియా రంగమునందు బాగ్దాదుపట్టణము ఆంగ్లులకు [illegible]మైన వెనుకను ఇఫ్రటీసు నదీప్రాంతమునందు వారికి విజయము కలిగినది. ఇఫ్రటీసునదీ ఎగువభాగమునుండి తురుష్కులు పలాయితులైరి. బాగ్దాదుపట్టణమున కుత్తరభాగమునందలి [illegible]పట్టణము నుండి ఆంగ్లసేనలు ముందునకుపోయి [illegible] పట్టణమును ముట్టడించి [illegible] పట్టుకొనినవి. అక్కడ అహమదుబేగ్ నాయకత్వము క్రింద యుద్ధము చేయుచుండిన తురుష్కసేన యంతయు ఆంగ్లులకు వశమైనది. [illegible] పట్టణమునకు పశ్చిమముగ 30, 40 మైళ్ల దూరమునందు కలదు. తరువాత [illegible], కిజిలు, [illegible] ప్రాంతములందు [illegible] యుద్ధము జరిగి [illegible]పట్టణమును ఆంగ్లులు వశపరచుకొనిరి. [illegible] నదుల మధ్యను గల ప్రదేశమునందు ఆంగ్లుల పురోగమనము నాపుటకు తురుష్కులు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యకారి గాలేదు. [illegible] సర్వత్రప్రాంతమునుండి తురుష్కసేనలను ఆంగ్లులు తరిమివేసియుండిరి అక్కడనుండి ఆంగ్లులకు పురోగమనము కలిగి [illegible], [illegible] పట్టణములు వారికి స్వాధీనమైనవి.

ఇ త ర ర ం గ ము లు

ఇతరరంగములందు బాల్కనునందు ప్రచలనము కలిగియుండలేదు. రుమేనియా రుష్యారంగములకు సన్నిహితసంబంధ ముండుటయు, రుష్యనులు ప్రత్యేకసంధి చేసికొనుటవలన రుమేనియారంగము దుర్బలమగుటయు సంభవించినందున రుమేనియనులు ప్రత్యేకసంధికి ఒప్పుకొని యుద్ధమును విరమింపవలసి వచ్చినది.

1918 వ ప్రస్థానము

జర్మనుల యవస్కందనము

1918-వ సంవత్సరమునందు జర్మనులు విజయమును గాంచుటకు తగిన ప్రయత్నములను చేసితీరుదు రనియు ఆ కాలమునందు మిత్రమండలి కాలవిలంబనము చేసి రక్షణతంత్రము నవలంబించి శత్రుబల ముడిగిన వెనుక వారి నోడించు ననియు యుద్ధచారిత్రమునకు ప్రారంభమునందు వ్రాసియుంటిని. శత్రు విప్పుడు రణరంగమునందు తన సర్వస్వము నొడ్డుచున్నాడు. మార్చి 21-వ తేది గురువారమునాడు జర్మనులు పశ్చిమరంగమునందలి ఆంగ్లఫరాసుల కూడలిస్థానమునందు దారుణసంగ్రామము నారంభించిరి. ఆయుద్ధమువలన జర్మనులు ఆంగ్లఫరాసు సేనలను వేఱుపఱచి తమ కనుకూలమైన ట్లొకరివెనుక నొకరిని విడివిడిగ సంహరించుటకు సంకల్పించిరి. యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనుల కాంగ్లసేనలే గర్భశత్రువుగనుండి వారికి విజయమును దూరము చేయుచున్నవి. ఫరాసు సేనలనుండి ఆంగ్లసేనను వేఱుపఱచి, దానిని సంహరించుటయే జర్మనుసేనానుల యుద్దేశ మని కొందఱు చెప్పుదురు. ఎమీన్సు పట్టణమును వశపఱచుకొని [illegible] నదీప్రాంతమునుండి పారిసుపట్టణమును జర్మనులు వశపఱచుకొన దలచియుందు రని కొందఱు చెప్పుదురు. జర్మనుల ప్రథమసంకల్ప మీ రెంటిలో నేదియైనను తరువాత జర్మనులు ఆర్మెంటీసుయొద్ద కూడ ముట్టడించుటచే వారికి రెండు సంకల్పములు కూడ కలిగె ననియును, ఆరంభమునందు ఫరాసు సేనలు ఆంగ్లులకు సాహాయ్యముచేయుటకు వీలు లేకుండ వేఱుపఱచి, తరువాత ఆంగ్లముఖమును భేదించి వైప్రెసు ముఖమునందలి సేనలను సముద్రము వైపునకు తఱిమివేసి సోముముఖమునందలి సేనలను సంహరించి జర్మనులు పారిసుపట్టణముమీదకు విజయయాత్ర కుపక్రమింప దలచి యుందురని యూహించుటకు వీలు కలుగుచున్నది. ఎమీన్సు ప్రస్థానమునకును, ఆర్మెంట్రీసు ప్రస్థానమునకును ఏకకాలమునందే

జర్మనులు స్వాహాయములు పొందియుండవచ్చును. వారి సైనికపంక్తి వెనుకను దివ్యమైన రవాణాసాధనము లుండుటచే వారట్లు చేయుటకు వీలు కలిగినదా లేదా యను సందియము కాధారము లేదు. జర్మనుల ప్రకృత ప్రస్థానతంత్రము నాలోచించినచో నెటులనగా వారు పడమటిరంగమునందు విజయము గాంచుటకు సన్నద్ధులైన మిత్రమండలి సేనలను కందకములనుండి కదలించి ఒకే ప్రదేశమునందు వ్యూహపరంపరలను పన్ని తమ సైన్యాధిక్యమును గనబఱచి యేలాగునైనను యుద్ధమునందు జయాపజయములను నిర్ణయించుటకు కృతనిశ్చయులై యున్నారని తోపకమానదు. శత్రుప్రస్థానకై వారు ఆరంభమునందు ఆంగ్ల ఫరాసు సేనల సంయోగమును ఛేదించి తరువాత ఆంగ్లముఖమును రెండు భాగములుగ చేసి ఒకటి తరువాత నొకదాని నోడించి చివరను ఫరాసుల పని పట్టినయెడల సులభముగ సంధిచేసికొనుటకు వీలు కలుగు నని దలచియుందురు. కాని జర్మనుల ప్రయత్నము లింతవఱకును కార్యకారి కాలేదు; ముందట్లు జరుగునని యు తలచుటకు వీలులేదు. జర్మనుల రణతంత్రమువలన కలుగు విపత్తిని మిత్రమండలి సేనాధ్యక్షులు గ్రహించి దానికి ప్రతిక్రియచేయక పోలేదు. ఇంతవఱకును యుద్ధస్వరూపమునందు నూతనదశ యేర్పడి యుండలేదు; విశాలముఖమునందు శత్రుసేనలను కందకములనుండి కదలించి వానిని భేదించి వ్యూహజాలమునందు వానిని చిక్కించి యోడించినగాని జర్మనులకు యుద్ధమునందు విజయము కలుగనేరదు; యుద్ధ మింకను నాలుముఖప్రస్థానదశయందే కలదు; జర్మను లింకను ఆ స్థానమునకే స్థానమునకును పెనగులాడుచునేయున్నారు. కాని జర్మనులు తమ సంకల్పమును మానుకొనిరని తలచుటకు వీలు లేదు. వారి ప్రస్థానమునకు ప్రస్తుత మవాంతరము కలిగినదని మనము నమ్మవలయును. జర్మనులకు సేన లుండెనంతవఱకును వారు తమసంకల్పమును మానరు. జర్మనులసంకల్పమున కవాంతర మెట్లు కలిగినదియు యుద్ధప్రస్థానమును దిలకించినప్పుడు వ్యక్తము కాగలదు. వారు మార్చి 21వ తేదిని 50 మైళ్ల ముఖమునందు స్కార్పు సీన్సు నదులమధ్యను కెంబ్రెయి పశ్చిమమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి మిత్రమండలి సేనాముఖమును ఛేదించి మాంటిడిడరు పట్టణమువఱకును వచ్చిరి. అంతటితో వారి పురోగమన మాగిపోయినది. మాంటిడిడరునకును ఫరాసుల రాజధానీనగరమునకును 55 మైళ్లదూరము కలదు. ఆయిసు లోయనుండి ఫరాసుల రాజధానీనగరమునకు సులభమైనమార్గము కల దని జర్మనుల విశ్వాసము. లాఫెరిపట్టణము మొదలు క్రోయిసెలు పట్టణమువఱకును జర్మనులు అగ్నివర్షమును రెండుగంటలు కురిపించి పదాతిసేనను ముందునకు పంపిరి. జర్మనుపదాతిసేన శుక్రవారము సెయింటుక్వెంటినునకు పడమటను ఆంగ్లసైనికుల రక్షణస్థానములను ఛేదించుటవలన ఆంగ్లులు వెనుకకు మరలవలసివచ్చినది. శనివారము శత్రువులు పెరోనుపట్టణమునకు తూర్పుభాగమునందు టోర్టైలునదిని దాటి ముందునకు వచ్చి తరువాతను సోమునదిని కూడ దాటియుండిరి. సోమవారమునాడు వారు ఆల్బర్టుబాపూము మార్గమున కిరుపార్శ్వములందును గల మార్టినుపుచ్, కౌర్సెలెటు గ్రామములను పశపఱచుకొనుటవలన మిత్రమండలి సేనలు ఆల్బర్టును త్యజించి దానివెనుకను గల ప్రదేశముల నాక్రమించుకొనవలసివచ్చెను. ఫరాసుముఖమునందు శత్రువు రోయి-బ్రెటాలు మార్గమునం దవస్కందమును ప్రారంభించి ఫరాసులను 8 మైళ్లదూరము వెనుకకుతఱిమి యుండెను. అందువలనను జర్మనులు మాంటిడిడరు పట్టణమును పట్టుకొనగలిగిరి. జర్మనుల కీ యుద్ధమునందు ఆంగ్లముఖమునందు మేజీర్సు మొదలు మోరులువఱకును వ్యాప్తమైన ప్రాంతమును మాంటిడిడరువఱకును ఫరాసు ముఖమునందలి ప్రాంతమును స్వాధీనమైనవి. కాని అర్రాసునొద్దను, దాని దక్షిణభాగమునందును శత్రువుగ కొంతమాత్రమును పురోగమనము కలిగియుండ లేదు. అర్రాసు ముఖమునందు జర్మనులకు పురోగమనము కలిగియుండక పోవుటచే ఉత్తరమునందలి (వైపెను ముఖము) ఆంగ్లసేనను నాశ మొందించుటకు వీలు కలుగలేదు. అర్రాసును దోచుకొనిపట్టుకొనుటయు జర్మనులకు సాధ్యమై యుండలేదు. కావున అర్రాసునకు ఉత్తరమునందు ముట్టడించి ముందునకు రాగలిగిన యెడల యుద్ధము చేయక నక్కడ లేకుండ స్వల్పనష్టముతో నక్కడి ఆంగ్ల సేనాపంక్తిని భంగపఱచుటకు వీలు కలుగునను నుద్దేశముతో జర్మనులు లెన్సుపట్టణమున కుత్తరమునందు లాబాసీకాలువ మొదలు వైప్రెసుపట్టణమునకు దక్షిణమునందు గల హాల్బెకుపట్టణమువఱకును ఏప్రిలు నవస్కందనము ప్రారంభించి ఆర్మెంటిరీసు ప్రాంతమును సంరక్షించుచుండిన పోర్చుగీసు సేనను ప్రబలసైన్యముతో లాంగదీసి దాని కిరుపార్శ్వములందును గల ఆంగ్లసైనికపంక్తి వెనుకకు మరలునట్లు చేసిరి. అక్కడ శత్రువులు మెర్విలువఱకును ముందునకు వెళ్లిరి. మెర్విలుపట్టణమునుండి జర్మను సేనాభుజము ఉత్తరమునందు మెస్సీన్సువఱకును, దక్షిణభాగమునందు గ్విన్షివఱకును వ్యాప్తమైయున్నది. తరువాత జర్మనులకు బైలూలు, కెమ్మెలు పట్టణములు స్వాధీనమైనవి. గ్విన్షికి ఉత్తరమునందు బెథూనుపట్టణము కలదు. యుద్ధ మాపట్టణమునకు వ్యాపించి శత్రువునకు దక్షిణమునందు పురోగమనము కలిగినయెడల లెన్సు అర్రాసుముఖమునందలి సేనాపంక్తి వెనుకకు మరలవలసివచ్చునని యుద్ధపటమును దిలకించువారలకు గోచరము కాగలదు. కావున బెథూనుపట్టణపు రక్షణము మిత్రమండలిసేనల కత్యవసరము. కాని ప్రస్తుతమునందా ప్రాంతమునందు యుద్ధము జరుగుటలేదు. అంతటితో పడమటిరంగమునందలి మార్చి ఏప్రిలు యుద్ధప్రస్థానమునకు విలంబము కలిగినది. ముందు జర్మను లుపక్రమించు ప్రస్థానస్వరూపమును ఇదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు వీలులేకున్నను మార్చి ఏప్రిలులందు జరిగిన యుద్ధస్వభావమును బట్టి ముందు జరుగు యుద్ధస్వరూపమును కొంతవఱకును గ్రహింపవచ్చును. వారు మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందును, మెర్విలు ప్రాంతమునందును ముందేక కాలమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి తద్వారా కలుగు లాభాలాభములనుబట్టి యేదో యొకవైపునందు నిర్బంధించుటకు కాలోచింపవచ్చును. ఇంతకంటె ప్రస్తుతదశయందు జర్మను ప్రస్థానతంత్రమును గ్రహించుటకు వీలు లేదు.

మిత్రమండలి రణతంత్రము

శత్రుభంజనమునకు 20, 30 లక్షల నూతనసేన కావలసియున్నది. ఆ భారమును అమెరికావారు వహించుచున్నారు. అమెరికా సేనలు శత్రువును దాకువరకును జర్మనులకు విజయము కలుగకుండ మిత్రమండలివారు ప్రతిఘటించెదరు. అమెరికా సేన లిదివఱకే కొంతవఱకును రణరంగమును ప్రవేశించినవి; తక్కినసేనలు త్వరితముగ ప్రవేశింపగలవు. కాలవిలంబనముకొఱకు పోరాడుచున్న మిత్రమండలి యుద్ధావసరమునుబట్టి కొంత ప్రదేశమును త్యజింపవలసివచ్చినను సేనాముఖము చెక్కు చెదరకుండ నుండువఱకును భయపడ నవసరముండదు. మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందు ఆంగ్లఫరాసు సేనలకు క్షణకాలము వియోగము కలిగినప్పుడు ఆంగ్ల ఫరాసు సేనాధ్యక్షులవలంబించియుండిన యుక్తమార్గమువలన తిరిగి వారి సేనాముఖము కమ్మెను. కాని శత్రువు ఎత్తు భంగమై పోయినట్లే. ముందును అట్టి యుక్తమార్గమే ప్రబలి మిత్రమండలికి విజయదశ యేర్పడగలదు.

బ్రిటిషు యుద్ధ దుకూల పట్టములు

చీనా 1900

న్యూజీలాండు 1865

1865

ద. ఆఫ్రికా 1879

ఆఫ్ఘనిస్థానము 1878-80

1880

ఈజిప్టు 1882-89

విక్టోరియా క్రాస్

మటబీలీల్యాండు 1893

సుడాన్ (బ్రి) 1896

2 వ ఇం సాధారణసర్వీసు 1852-1895

3 & 4 ఇం జనరల్ సర్వీసు 1895-1902

మధ్యఆఫ్రికా 1894-98

ద. ఆఫ్రికా (రాణి) 1899-02

1901 1902